Digitized by Google

Digitized by Google

LUCÆ
TOZZI
OPERA OMNIA.

Digitized by Google

Digitized by Google

LUCÆ
TOZZI
MEDICINÆ
PARS PRIOR
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ.

CURIOSA QUÆQUE TUM EX Phyſiologicis, tum ex Pathologicis deprompta; & Veterum, Recentiorumque Medendi Methodum complectens.

Editio noviſſima multo auctior, & emendatior.

TOMUS PRIMUS.

VENETIIS, MDCCXI.
Apud Nicolaum Pezzana.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

NAZIONALE

B. B.

AMICO SUAVISSIMO
SALUTEM.

SERIUS planè quàm decuit tui deſiderii expectationem expleſſe videor, φίλτατε Baſili, & tot, tantiſque precibus impelli voluiſſe ad ſcribendum de Medicina, quæ magis probaſſém ex immenſa rerum farragine, nexiſque ambagibus. Verùm ſi rei difficultatem ſpectes, & domeſticas curas, quibus ne ſomno quidem me exſolvere licet, petitiones tuas negligere me parum habuiſſe non ampliùs quereris, facilioremque dilationis veniam impetrabo. Quæ enim major occurrere poterat difficultas, quàm rem nequaquam ſatis explicatam, perobſcuram, ac perdifficilem contra omnium ferè Medicorum vota exponendam ſuſcipere, & quæ diſperſa, atque infinita videntur eſſe, ratione, ac diſtributione ſub uno aſpectu ponere? Accedit, quòd ad ſtudium ſapientiæ accendimur gloria, cujus ſpes omnis aberat, cùm exploratiſſimum haberem, me in hac re nulli placiturum: Iis enim, qui Medicinæ nimiam fiduciam habent, in temeritatis notam incurrere videbor, dogmata tot ſeculis firmiſſima ferè ab omnibus habita adeò manifeſtè convellens, ut neque Hippocrati parcam, ubi aliquid minùs ſapienter ab ipſo proviſum corrigere oportuerit; qui verò inter cæteros Philoſophos caput altius extulerunt, me otio abuti putabunt in tradenda hujuſmodi diſciplina, ac propterea Medicinæ Scriptorem illius naturam turpiter ignorare, niſi (quod gravius etiam eſſet) dolo, impoſturiſque propoſitum non vacare ſuſpicabuntur. Dicis, non minoris eſſe momenti dubiæ artis fallacias detegere, quàm novam, & quidem optimam tradere, viroque ingenuo dignum tot mortalium miſereri, ab ipſis,

quorum opem invocarunt, pereuntium. At vereor, ne tibi exciderint ſermones, quos aliquando coram de naturalibus diſciplinis habuimus, illas non ſine divino conſilio eſſe occultas, & ab ipſa Natura involutas, ne immerentes tanto Deorum munere fruantur; immò ſi quid operæ poſuerimus, perdituros, cùm obliquas mentes rectis notionibus componere enitimur. Ad Sapientiam enim præcipua quadam ſorte naſcuntur homines, nec ulla prætereà ratione curvæ in terras animæ ſubduci poſſunt in Cœlum, & tanti boni reddi capaces, hac mente rerum ſeriè comparata, ut Naturæ arcana obſcura atque abſcondita ſint prophanis, unde quæ adeò conſulta Tim. ex Plat. in Tim. opera teguntur εἰς πάντας ἀδύνατον λέγειν ex ſummorum Philoſophorum inſtituto. Hæc, aliaque coram tantùm explicanda manum de tabula tollere ſuadebant; Verùm quoniam ita tu vis, obſequor, & planè quid rectum, & quid faciendum mihi ſit diutiùs cogitare nolo, quandoquidem tua juſſa meæ exiſtimationi præponenda ſemper habui. In Operis diſtributione tuis etiam præceptis acquievi, illudque in duas partes diviſi θεωρητικὴν unam, πρακτικὴν alteram: illa è penitiori Philoſophia quædam ſelecta habet ad vulgi errores detegendos aptiſſima; hæc verò morborum deſcriptiones, & Artis canones. Partem Anatomicam præterire decrevi, tum quia ab aliis, potiſſimùm à Thoma Bartholino, accuratiſſimè deſcripta eſt, tum etiam quia ab illa parum juvaminis ſperare poſſe Medicinam cognovi; in mortuis enim animalibus omnia aliter prorsùs ſe habent, quàm in vivis. Brevitati, ſimplicitatique quammaximè ſtudui, & luculentè ſcribere, etiam ſi minùs quàm alii politè, conatus ſum, bubulci documento, qui aviculam quærens, bovem amiſit. Non levis author in hac re mihi fuit Cicero inquiens:
3. de Fin. *quidquid de re bona dilucidè dicitur, mihi præclarè dici videtur; iſtiuſmodi autem res dicere ornatè velle, puerile eſt, planè autem, & perſpicuè expedire poſſe, docti, & intelligentis viri.* Quàm breviſſimè fieri potuit, rem ad Hiſtoriam revocavi, neglecta methodo illorum, qui firmam certamque Scientiam è debiliſſimis fundamentis excitare voluerunt, quod caput, & cauſa tantorum errorum extitit; & quod ſanè dolendum, non deſunt noſtra etiam ætate, qui nova Medicinæ fundamenta jacere adnitantur, atque ægrè admoneri ferant de hac re nullam ſcientiam tradi poſſe, niſi doctrinæ ſpecie quorundam nugas nobis imponere ſinamus, & quod neſciamus, turpiter nos ſcire arbitremur. Non negarim autem quandoque ſimilia quærentibus pro urceo exiſſe amphoram, atque ultro res ſumma contemplatione digniſſimas oblatas eſſe, non aliter, ac illis accidit, qui Chaldæorum natalitia prædicta ſtabilire aggreſſi ſunt per ſiderum obſervationes, ac propterea cœlo intenti multa, admirandaque detexerunt feliciori caſu, quàm inſtituto: prudenter

verò,

verò & ſincerè Veteres egiſſe videntur, qui Artis, quam ignorabant, præcepta tradere abſtinuere, & toti in experientiis notandis fuerunt; etſi autem ipſæ etiam ſæpiſſimè fallant, tamen ſi recto judicio exiſtimentur, contemnendæ non ſunt, etenim facem ad remediorum inveſtigationem præferunt; unde deploratos alioqui morbos curari à peritis videmus: neque aliundè Medicinam originem, & incrementum habuiſſe crediderim, quamvis qui ſanctiora ejus initia facere voluere, ad Deos retulerint: Trojanis autem temporibus vulnerum dumtaxat reme- Celſ. in progm.
diis clara fuit, deindè uſque ad Peloponneſiacum bellum in Pl. l. 29.
nocte denſiſſima latuit, atque ab iis ſolis, qui aliquandò ægro- cap. 1.
taſſent, ediſcebantur medicamenta, quæ malis ſuccurrerint, proptereàque lege cautum erat apud Aſſyrios, ut morbis defuncti malè affectos circuirent, illoſque docerent, qua ipſi ope Sab. lib. 6. en. 2.
adjuti evaſerint: pariter apud Ægyptios, & Babylonios lan- Strab.
guentes in compitis expoſiti prætereuntes ſciſcitabantur, ſi lib. 16 & 3. & He-
quid ſalutare ad illum morbum experti fuerint; deindè in rod.
Græcia liberati languoribus inſcribere cœperunt in tabellis, quæ in ædibus Æſculapii, Apollinis, cæterorumque Deorum affigebantur, quid auxiliatum eſſet, ex quibus omnia exſcri- Strab. lib. 8. Pl. l. 29. c. 1.
pſiſſe fertur Hippocrates, & inſtituiſſe Medicinam, quæ vocatur Clinice. Poſt hunc & Herodicum ejus diſcipulum, qui ut reunctoribus quoque quæſtum faceret, Jatraleptícen exco- al. Prodicum.
gitavit, Philoſophi ſubindè cùm Ægyptii, tum Græci rationes, quas ſuæ Philoſophiæ principiis congruentes quiſque putabat, adjunxere, unde prima factionum origo. Sequuti deinceps ſunt Diocles Caryſtius, Praxagoras, Chryſippus, Herophilus, & Eraſiſtratus; interim verò priſca illa Medicina ab experimentis deducta non defecit, ſed ſub Philino Coo magis viguit, quam prius Acron Agrigentinus Empedoclis diſcipulus illuſtraverat: ejus quoque fautores fuerunt Serapion Alexandrinus, Apollonius Antiochenus, Menodotus, Glaucias, & aliquanto poſt Heraclides Tarentinus; atque hæc factio in Sicilia orta ab Experientia, ſe Empiricen cognominavit. Receſſerunt ab utriſque ex æquo Methodici nuncupati, qui cauſarum abditarum indaginem reſpuentes, nec quidquam tribuentes particularibus experimentis, reducebant affectus omnes ad generales duos, Adſtrictum, & Laxum, quibus alii addidere tertium miſtum ex ambobus: huic Sectæ auſpicia dedit ex ſucceſſoribus Aſclepiadis Themiſon Laodiceus, eamque abſolvit Theſſalus Trallianus Neronis Medicus; quamobrem tam variæ ſectæ (præter eas, quæ à locis Gnidiæ, Coæ, Rhodiæ nominatæ fuerunt) ortæ ſunt. Neque hic reſtitit illarum progreſſus, verùm ſingulæ deinceps in diverſas adhuc curandi vias abierunt, & alii victu, alii medicamentis, alii inedia, alii exercitiis, alii balneis, nonnulli aliter medebantur, nec unus alteri omninò conveniebat.

Gale-

Digitized by Google

Galenus in tot Sectas divulſam Medicinam ſuæ integritati reſtituere conatus eſt, illam revocans ad Hippocraticam medendi rationem, quæ pluſquam ſexcentos annos neglecta fuerat, rationes plures adjecit, varias rebus cauſas aſſignavit, & methodum applicandorum medicamentorum tradidit, ideòque Dogmaticam, & Rationalem dixit. Mox, barbarie tranquillitatem Muſis amicam bello confundente, unà cum Philoſophiæ ſectis tot Medicinæ perierunt; & Romani quidem nullam de illa rationem habentes ferè peſſundari paſſi ſunt. Succedentes deindè Arabes ad Galeni libros adhæſerunt, ad quos quaſi tempeſtate delati ſunt, illiuſque doctrinam, quam ſolam noverant, in primis excoluerunt. Moderniorum verò Arabum plerique è Græco codice Galenum rursùs interpretati novas Scholas inſtituerunt, & qui magis Avicennæ Arabum principi addicti erant, Avicenniſtas ſe nuncuparunt, qui verò Galeno, Galenicos. Hæc diſſenſio ad plures annos in Academiis Italiæ præſertim viguit, quouſque Theophraſtus Paracelſus libertate philoſophica, non in aliorum libris, ſed in Naturæ volumine Rationalem Medicinam quærere aggreſſus eſt, unde ſecta prodiit Paracelſica dicta; cumque chymica ope illam promoveret, quam primus Hermes tentaverat, Hermetica, & Chymica etiam appellata eſt, eamque præclariſſimi viri amplexi ſunt. Joannes Baptiſta Helmontius denique eadem ratione, ac philoſophandi libertate uſus ex Chymiæ penetralibus novam ſectam condidit, quæ Hermetica nova, & Helmontiana dicta eſt; ut prætereaam aliam, quæ à Proſpero Martiano non multis ab hinc annis tentata, Hippocratica nuncupatur. Non deſunt etiam alii, qui rem aliter tractaverint, unde Medicinæ ortum, progreſſumque ignorent neceſſe eſt, qui tanta cum admiratione Neotericorum conatus excipiunt, & liberè dicta adversùs Veterum placita ferre nequeunt, putantes Medicam facultatem ab illis inventam, & expolitam perperam à Recentioribus exagitari, & floccipendi, cùm tamen medendi certa Ars nunquam extiterit. Plura quidem mihi hæc ſcribendi ſuggeruntur, verùm plerumque noctis proceſſit, ſuadentque cadentia ſidera ſomnum.

D. Monfortius tibi plurimam ſalutem dicit. Opuſculorum ejus exemplaria deſcribenda, ut ad te mitterem neceſſe non duxi, cùm prope diem in lucem ſint proditura: alterum eſt de Geometrica determinatione: alterum Trigonometriam uſque adhuc ageometria fœdam abſque tabularum uſu geometricè exhibet, utrumque inſigne. Mirum enim quantum determinandi imperitia maximi alioqui Viri erraverint; quin ipſi analyſeos magiſtri in rebus factu impoſſibilibus tempus conſumpſerunt, atque à facillimis tamquam ſi in ἀδύνατον incidiſſent, pedem illicò retulere. Trigonometrici opuſculi excellentia, vel indè colligi poteſt, quòd noſtri Geometræ, quibus illius argumentum

com-

Digitized by Google

communicavi, vix fieri potuiſſe credunt, quod ego multos dies in manibus habui. Methodum eamdem excoluit, quam in ſolutione problematum à Leidenſe quodam propoſitorum excogitavit. In illum præterea bonam meæ moræ partem reiicias velim, adeò enim ſibi hæc deſpectui habet, ut etiam mihi inviſa fecerit; illa namque ſtudia excolenda maximoperè arbitratur, quæ mores corrigunt, atque hominem terrenis curis exſolvunt; è naturalibus autem diſciplinis illas probat, quæ ad hæc viam ſternunt, atque admirationem ignorantiæ filiam nobis adimunt, ut ſunt quæ Mundi conſtitutionem, rerumque naturam, amotis ſpeculationibus, quarum nullus fructus, exhibent. Illum ſemper equidem dilexiſti, ſed quotidie pluris facere debes, quòd te in primis amat, nec tui mentionem intermitti ſinit. Vale, & me etiam quod ſoles, amare perge. Idibus Quintilis, Anno à partu Virginis ſeptuageſimo nono ſupra milleſimum ſexcenteſimum. Neapoli.

LUCAS TOZZI.

NOI

Digitized by Google

NOI REFFORMATORI
Dello Studio di Padoa.

HAvendo veduto per la Fede di reviſione, & approbatione del P. Fr: Vincenzo Maria Mazzoleni Inquiſitore nel Libro intitolato: *Lucæ Tozzi Neapolitani Opera Phiſico-medica in quatuor Tomos diſtributa*, non v'eſſer cos'alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente, per Atteſtato del Segretario Noſtro, niente contro Prencipi, & buoni coſtumi, concedemo Licenza à Nicolò Pezzana ſtampatore, che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gl'ordini in materia di Stampe, & preſentando le ſolite copie alle Publiche Librarie di Venetia, & di Padoa.

Dat. 5. Agoſto 1710.

{ *Carlo Ruzini K. Proc. Ref.*
{ *Alviſe Piſani K. Refor.*

Agoſtino Gadaldini Segr.

TOMO I. continentur.
Medicinæ Pars Theoretica, & Practica.

T O M O II.
In I. & II. Aphoriſmorum Hippocratis commentaria.

T O M O III.
In III. & IV. Aphoriſmorum Hippocratis commentaria.

T O M O IV.
In V. VI. & VII. Aphoriſmorum Hippocratis commentaria.

INDEX

Digitized by Google

INDEX TITULORUM,

Qui in hoc primo Tomo continentur :

IN PARTE THEORETICA.

DE Hominis generatione . pag. 1.
De Fœmina, & Maris vi in generatione. 4
De Fœtus conceptione, & formatione. 6
De Vita, & Nutricatione fœtus in utero. 7
De ſuperfœtantibus, & multiparis. 11
De monſtroſis, & maculoſis fœtibus. 12
De Partu. 16
De Vita. 18
De motu cordis, & ſanguinis. 21
De Reſpiratione. 26
De his, quæ vitam comitantur. 30
De Vegetatione. ibid.
De Senſibus. 36
De ſenſu, qui dicitur Tactus. 38
De ſenſu, qui dicitur Guſtatus. 39
De ſenſu, qui dicitur Olfactus. ibidem.
De ſenſu, qui dicitur Auditus. 40
De ſenſu, qui dicitur Viſus. ibid.
De ſomno, & vigilia. 42
De motibus cùm animi, tum corporis. 44
De vitæ diſſolutione, ejuſque cauſis. 45
De morbis. 47
De morborum cauſis. 49
De morborum ſymptomatis. 57
De ſignis adverſæ valetudinis. 58
De Temporibus morborum. 61
De Criſibus, & diebus criticis. 62
De Methodo medendi. 64
De methodo Galeni. ibid.
De methodo Paracelſi, & Helmontii. 65
De methodo Vvalæi. 66
De methodo, qua reguntur noſtris temporibus, qui ſe Galenicos jactant. 67
De Experientia, Ratione, & Analogiſmo. 69
De Pharmacis Catharticis, & Emeticis. 74
De Diureticis, & Hydroticis. 80
De Phlebotomia. 82
De Diorthoticis. 85

IN PARTE PRACTICA.

DE Natura, & curatione ſingulorum morborum. 89
De morbis capitis, & primò de Cephalalgia. ibid.
De Lethargo, cæteriſque ſoporiferis affectibus. 94
De Epilepſia. 100
De Apoplexia. 112
De Paralyſi. 120
De Spaſmo, ſeu Convulſione. 126
De Catalepſi. 133
De Vertigine. 135
De Delirio. 139
De Phrenitide. ibid.
De Mania, ſeu Furore. 143
De Delirio melancholico. 149
De Catarrho. 152
De Affectibus Oculorum. 156

De

De Affectibus Aurium. 164
De Affectibus Narium. 166
De Affectibus Dentium. 168
De Affectibus Oris, Gurgulionis, & Tonſillarum. 171
De Angina. 173
De morbis pectoris. 177
De Affectibus pulmonis, & primò.
De Aſthmate, Dyſpnœa, & Orthopnœa. 178
De Peripneumonia. 182
De Pleuritide. 184
De Empyemate. 187
De Hydrope Pulmonis, & Pectoris. 190
De Hæmoptoe, ſeu ſanguinis ſputo. 191
De Phthiſi. 195
De cordis Palpitatione. 202
De Syncope, cæteriſque animi defectionibus. 204
De morbis imi Ventris. 207
De ægritudinibus Ventriculi, & primò.
De Cardialgia. ibid.
De Singultu. 210
De Nauſea, & Vomitu. 213
De Fame, & Siti læſa. 217
De læſa Chyloſi. 225
De Cholera morbo. 227
De Affectibus Inteſtinorum, & primò.
De Lienteria, & Cœliaca affectione. 230
De Diarrhæa, & Dyſenteria. 232
De Alvi fluxu cruento, & Hepatico dicto. 240
De Colica, & Iliaca affectione. 244
De Lumbricis. 252
De Affectibus Meſenterii, Pancreatis, Jecoris, Cyſtis felleæ, & Lienis. 255
De Venarum lactearum obſtructione. 256
De Inflammationibus, Tumoribus, atque Abſceſſibus in Meſenterio, & Pancreate. 258
De Hepatis, & Lienis obſtructione, & inflammatione. 259
De Affectione Hypochondriaca, & Scorbutica. 261
De Cachexia, & Hydrope. 268
De Ictero. 277
De Renum dolore, & Nephritide. 280
De Diabete. 287
De Veſicæ calculo. 290
De Iſchuria, Stranguria, & Dyſuria. 293
De Urinæ incontinentia. 298
De Arthritide. 299
De Eryſipelate. 309
De Febribus. 312
De Febribus Intermittentibus. 318
De Febribus Continuis. 327
De Febribus Malignis, & Peſtilentibus. 333
De Febre Hectica. 339

LUCÆ

LUCÆ TOZZI MEDICINÆ

PARS PRIOR.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ.

DE HOMINIS *Generatione.*

HOMINES, non aliter quàm cætera Animalia, ex Ovo gigni, jam ſatis eſt exploratum. Et mirum ſanè, noſtris Medicis, poſthabitis obſervationibus, illas ſententias cordi fuiſſe, quæ minus probationis habent, cùm vel ex ipſo Hipp. hoc diſcere potuiſſent, qui *lib. de Nat. Pueri* fatetur ſe Pſaltriæ abortiri cupienti ſaltare juſſiſſe, illamque à ſaltatione ovum abjeciſſe molli putamine obvolutum. Hinc non omninò vana fabula exiſtimanda erit, quæ de Ledæ filiis ex Ovo editis circumfertur. Neque Animalibus tantùm, verùm etiam Plantis commune eſt prodire ex ovo, quod ipſum ſemen eſt, ut nuper deprehendit Cl. Malpighius *in Anat. Plantar.* cùm unicum ſit Naturæ in omni generatione inſtitutum; quamvis Animalium pleraque ex ovo intra uterum excludantur, ut ſunt ferè omnia villoſi generis, inter quæ etiam Homo recenſetur: proptereàque futilis eſt illorum opinatio, qui Animantes quaſdam ex putri fieri contendunt, quam longiùs hìc proſequi ſuperſedeo, cùm Gaſſendus, & cæteri melioris notæ Philoſophi rem confecerint. Non pigebit tamen adnotaſſe, quæ in hanc rem Franciſcus Redi induſtriè obſervavit, in carnibus nempè, ac piſcibus, ad quos Muſcis aditus patebat, mox vermes apparuiſſe, in illis verò, quos in obſignatis phialis occluſerat, aut humo contegi curaverat, non item, etiamſi in aquam fæculentam abiiſſent,

ſent, undè perſpicuum eſſe poteſt, quæ vulgò creduntur ex putredine, reverà ex ſemine, & ovis vix noſtris ſenſibus conſpicuis, fieri. Quod vel inde patet, quia hi vermes iterum in muſcas, & crabrones abeunt, à quibus ova depoſita fuere, ex Ariſt. 3. *de gener. Anim. c.9. & 5. de hiſt. animal. c.19. & ſeq.* Neque quis miretur nullo incubatu in his opus eſſe, cùm hoc nedum inſectis contingat, verùm etiam pleriſque aliis animalibus, quibus tenuis calor ſatis eſt, ut ſunt Teſtudo, Crocodilus, Lacertæ, & Piſces, ex *eodem 5. de hiſt. Animal. cap. 33. & 6. ejuſd. oper. cap. 3. & alibi.*

Idem ſuadetur ex conſtanti harum Animantium ſimilitudine: Quomodo enim fieri poterit, ut omnes muſcæ, mures, formicæ ſibi adeò ſimiles oriantur, niſi ex eodem ſemine? Quòd ſi quis caſu fieri putet; unde tàm felix caſus, cujus ſolertiam imitari nulla Ars poteſt?

Illis, qui Ranarum ſubitam generationem ex limo, atque æſtiva pluvia obiiciunt, occurrit idem Redi *de Generat. Inſect.* oſtendens, Ranas illas ante caſum pluviæ natas, & in ſicco inter dumeta, ſaxa, vel limum delitefcentes, ſubſidentes, immotaſque, cùm terræ colorem imitentur, ab illa haud facilè diſcerni. Cujus rei evidens indicium eſſe ſubdit, quòd ſtomachum plenum cibi, & inteſtina excrementorum, eo ipſo, quo natæ creduntur, momento habeant. Id quod etiam multò anteà edocuiſſe refert Theophraſtum Ariſtotelis ſucceſſorem *lib. de Animalib. ſubitò apparentibus.* Inſuper ex obſervatione, Thomæ Bartholino communicata ab Oligero Jacobæo, conſtat Ranas ex ſpermate non perfici ante dies duodecim. Is enim anno 1673. Menſe April. excepit ſperma Ranarum è lacu Hafnienſis ſuburbii, & vitro incluſit, aqua poſtmodùm pura quotidie affuſa, radiis ſolaribus expoſuit, obſervavitque prima die ovum conglobari, deinde ſenſim illius partes conformari, quouſque tandem die duodecimo Rana perfecta prodierit. Unde abſque ſemine momento temporis pluvia decidente illas haud poſſe fieri jurarem; verùm quæ fortè per Æſtatem ova, in campis, & dumetis relicta ſunt, excluduntur, & novi ranunculi apparent; licèt Ovid. 15. *Metamorph.* elegantiſſimè dixerit.

Semina limus habet virides generantia Ranas,
Et generat truncas pedibus, mox apta natando
Crura dat: utque eadem ſint longis ſaltibus apta,
Poſterior ſuperat partes menſura priores.

Cætera, quæ hìc afferri poſſent de generatione inſectorum in vino, aceto, fructibus etiam cortice obtectis, plantis, animalibus, & ſimilibus, legi poterunt apud ipſum Redi.

Quoniam verò eundem, ut jam dictum, tenorem in animantium productione Natura ſervat, cùm in ſuis operibus ſui quàm ſimillima eſſe ſoleat, nec facilè licet in Homine obſervationes habere; Fabritius ab Aquapendente, Aldrovandus, Coiterus, Pariſanus, aliique ſedulò pullorum gallinaceorum, utpote magis familiarium, generationem contemplati ſunt, ut hinc deinde ad Humanam per conjecturas tranſirent.

Primò itaque in Gallinarum ovario obſervarunt exiguam quandam papulam, quæ ſenſim aucta rubrum colorem adipiſcitur, deinde à racemo abrumpitur; & per infundibulum, ſive uteri tubam deorſum delata, albumen, quod in plicis, celluliſque

que tum uteri, tum tubæ reſtagnat, induit, & tandem in extremo utero duriori teſta contegitur; In quo præterea apparent chalazæ, circularis, & exigua capacitas in obtuſiori parte, & cicatricula quædam aviculæ pupillam referens, quæ ex Harveo præcipua totius ovi pars exiſtit, & quarta die ab incubatu in fœcundatis ovis conſpicitur inſtar puncti ſanguinei ſaliens, è quo etiam ſanguinis ductus diffunduntur, & omnia corporis rudimenta notari jam poſſunt. Sexto die viſcera omnia, & inteſtina ferè internoſcuntur, & pullus moveri incipit galbæ ſimilitudinem referens. A ſeptimo ad decimum omnia manifeſtiora evadunt, & alæ, pedes, pedumque digiti cernuntur. Interim, dum enarratæ partes ſenſibiliores fiunt, albumen ductim abſumitur per venas, & arterias, quæ tàm ad ipſum, quàm ad vitellum diriguntur. Decimoquarto die omnia viſcera intra propria conceptacula, occluſo thorace, & abdomine, recondi videntur, cerebrumque ſua calvaria contegi, & viſcera priùs albicantia rubeſcere. Deinceps umbilicalia vaſa comparent, plumiſque pullus veſtiri incipit, ſeſeque movens & reſpirat, & pipit. Albumine tandem abſumpto, venæ, & arteriæ, quæ ad ipſum pertingebant, exiccantur, quæ verò ad vitellum, inteſtinis adjunguntur. Poſt vigeſimum primum diem, aucto fœtu, cortex rumpitur, & pullus in lucem editur. Hæc eadem in cæteris volatilibus contingunt, quamvis tempore differenti.

Harveus his non contentus, Cervas, Damas, aliaque animalia ſecuit, atque in illis etiam ova detexit, unde *exercitat.63. de generat. vivipar.* hæc habet. *Quo modo, ordine, ac ratione pullus ex ovo fabricatur, & producitur, eodem pariter, ex conceptu præexiſtente, viviparorum fœtus proveniunt: una ſcilicet, atque eadem eſt utrobique generationis ſpecies, & utriuſque exordium; ovum dicitur, vel ſaltem analogia quadam tale habetur; nempè, ovum eſt conceptus foris expoſitus, undè pullus procreatur: conceptus, eſt ovum intus manens, donec fœtus debitam in eo perfectionem acquiſiverit; cætera verò conveniunt.* Novit hoc etiam Ariſt. 7. *de hiſt. Animal. cap.* 7. ubi ait: *Omnia tum Natatilia, tum Pedeſtria, tum etiam Volatilia, ſive animalis, ſive ovi forma proveniunt, ſimili modo gignuntur.* Et iterùm 3. *de gener. Animal. cap.* 9. *Quæ intra ſe pariunt Animal, iis quodammodò poſt primum conceptum oviforme quoddam efficitur; humor enim in membrana tenui continetur, perindè quaſi ovi teſtam detraxeris.* Et *cit.* 7. *de hiſt. Animal. Generationis primordium in Animalibus eſt velut ovum ſua membranula contectum, detracto putamine.* Quamvis huc uſque à Medicis, duce Galeno *in libris de ſemine*, creditum ſit Maris, & Fœminæ genituram intra uterum recipi debere, ibique ſimul commiſceri, ut ex utriuſque commiſtione unà cum materno ſanguine conflaretur maſſa, ex qua deinde Embryo lunari revolutione exurgeret undequaque organis abſolutus.

Demum Nicolaus Stenonius poſtquàm diverſorum Animalium Viviparorum exta rimatus eſſet, atque reperiiſſet in uteris Vaccæ, Ovis, Canis, Cuniculi, Urſæ, Erinacei, Leporis, Salamandræ, Teſtudinis, Piſcis ſpinæ, Torpedinis, Galei levis, Viperæ, Lupæ, Cervæ, Damæ, Scrofæ, & Aſinæ ova, de humanis fœminis hæc refert. *Prima, in qua teſticulos me diſſecuiſſe memini, dicebatur quinquagenaria, ubi multa in-*

Digitized by Google

tra teſticulos veſicula continebantur, ipſa cervice uteri preſſa ſeroſus humor exudabat; in ligamento uteri rotundo videbantur fibræ motricibus ſimiles verſus os pubis abire &c. Mox ſubdit. *In Juniore muliere, & multa erant ova, & rotunda, nec ejuſdem magnitudinis omnia, difficilia tamen ſeparatu propter ſoliditatem ſubſtantiæ, quæ continebantur.* Et Hannemannus addit fuiſſe etiam obſervata ova à Laurentio Gieſeler Archiatro Brunſvvicienſi in teſticulo, ſeu ovario puellæ novem annorum hydrope extinctæ. Quod confirmans Thomas Bartholin. *in reſponſ. ad Hannemannum tom.* 2. *Act. Hafnienſ. obſerv.* 104. inquit: *De ovario in fœminis poſt Stenonii noſtri diligentiam nemo ambigit. Idem Stenonius in Theatro Hafnienſi demonſtravit Ova in Cadavere fœmineo, eaque coxit aliorum Ovorum more, cunctiſque ſpectatoribus oſtendit: ita decocta pellucida viſebantur nullo vitelli veſtigio, quod neque in Ovis ovinis coctis deprehendit filius meus Gaſpar, ſed albumen duriuſculum ſolum. Quo autem modo ex ovario in uterum, per tubam ejuſdem patentem, ovum fœtus humani deſcendat, oſtendit in nupera figura Fridericus Ruyſchius Anatomicus Amſtelodamenſis.* Hæc Bartholinus.

DE FOEMINÆ, ET MARIS Vi in Generatione.

MAjor Medicorum pars cum Galeno 1. *de ſem. c.* 4. & 5. & 2. *ejuſd. oper. c.* 1. aſſerit tam Marem quàm Fœminam ſeminalem ſubſtantiam æquè præſtare, atque ex utriuſque complexu embryonem exoriri. Ariſtoteles verò 1. *de gener. Animal. c.* 2. efficientiam tantummodò Maſculo conceſſit, Fœminæ verò materiam.

Sed ambiguitates iſtas Anatome jam ſuſtulit. A fœminæ enim ovario albicans quidam humor veſiculis contentus, ad formam ovi molli putamine obtecti conglobatus in uterum deponitur; à Mare verò fœcundatur; undè motus origo, & partium incrementum. Cùmque in ovo membrorum rudimenta adſint, quæ à plaſtica vi maſculei ſeminis fœcundantis diſponuntur, fit ut tùm Patri, tùm Matri non rarò filii ſimiles naſcantur.

Præter hunc humorem albumini non diſſimilem pelliculis contentum, & inſtar ovi conformatum, nullum aliud ſemen à fœminis pro generatione ſuggeritur; quod inde evidens eſſe poteſt, quia reſectis ovariis caſtrantur fœminæ, quò ſteriles fiant. Seroſus autem, & albicans ille humor; qui in coitu ab illis effundi dicitur, reverà ſeminalis non eſt, & in ipſo concubitu foras proſilit, quare ad generationem conferre nequit, niſi quantum per illius emiſſionem Veneris oblectamentis fruuntur, ne mares recuſent; immò pleræque abſque illius effuſione concipiunt. Itaque fœcundandi vim ſolùm virile ſemen habere certum eſt. Verùm unde illi hoc contingat adhuc ſub Judice lis eſt.

Harveus cùm animadvertiſſet illud in utero poſt concubitum non contineri, exiſtimavit *immaterialiter*, ſive per contagium, ut ipſe air, fœcundare, ad eum ſanè modum, quo conceptus in cerebro perficiuntur.

Ariſtoteles ſemini ineſſe putat quoddam proportione reſpondens elemento ſtellarum. Inquit enim 2. *de gener. Animal. cap.* 3. *Ineſt in ſemine omnium, quod facit, ut fœcunda ſint ſemina, videlicet quod calor*

voca-

vocatur, *idque non ignis*, *non talis facultas aliqua eſt*, *ſed ſpiritus*, *qui in ſemine*, *ſpumoſoque corpore continetur*, *& natura*, *quæ in eo ſpiritu eſt*, *proportione reſpondens elemento ſtellarum*. Verùm hæc rem non explicant, ſed potiùs reconditorum verborum tenebris illam obvolvunt.

Arbitrantur alii vim hanc prolificam Genituræ impertiri à quodam principio interno vitali, quo ipſam præditam eſſe ajunt.

Quoniam verò à ſimilibus conjecturas facere haud incongruum eſt, ubi certæ probationes deficiunt, obſervamuſque ſemen ſale quodam volatili præditum, illi non multum abſimili, quo cætera fœcundari ſolent, ſuſpicandi anſam arripimus ſal illud fœcundandi vi pollere, quo etiam Animalia ad Venerem excitantur, & ſalacia redduntur: ſemine enim excreto, vel inſulſo, tentigo illa ceſſat; hinc Salacis nomen non immeritò derivarit: atque apud Plutarchum *quæſt. natural.* habetur, *quod Pecus ſalem lingens fit ad coitum pronius*; *canes quoque ſalſamento eſo celeriùs concipiunt*; *& naves*, *quibus ſal vehitur*, *plures alunt mures*, *ob frequentiorem coitum*. In his ſalibus etiam rerum ſemina eſſe videntur, tùm quia Ægyptus Nili nitro, & arva culmorum aduſtorum ſalibus fœcundantur, ut habet Columella *lib.*2.*c.*10. *& l.* 3.*c.* 10. Unde Virgil. *lib.*1. *Georg.*

Semina vidi equidem multos medicare ſerentes,
Et nitro prius, & nigra perfundere amurca,
Grandior ut fœtus ſiliquis fallacibus eſſet.

Tùm etiam quia ex ſuis ſalibus plantæ, & Animalia regenerantur, ut teſtatur præ cæteris Borellus *Centur.* 2.*obſ.*21. *& Centur.* 4. *obſ.*34. & aliquando nobis obtigit ex cineribus cancrorum fluviatilium contra Rabiem præparatis novos cancros regeneratos videre; quamobrem quæ plurimo ſale volatili conſtant, ut piſtachia, nuclei pinei, caſtaneæ, legumina, aromata, & id genus alia, ſemen fœcundius reddunt, & præterea ad Venerem maximoperè ſtimulant; cùmque id prę tenuitate obtutum effugiat, Harveus uteros Damarum, & Cervarum inanes, nullaque ſubſtantia ſenſibili imbutos vidit. Neceſſe eſt autem ſpermatis craſſamentum intra uterum effundi, ut volatilis illa ſubſtantia tutò intus devehatur, quæ tantæ eſt efficaciæ, ut & fœtum ipſum in utero prægnantem aliquandò reddiderit, ac ſic partus fœtos Matres ediderint; quemadmodùm de Muribus refert Ariſtoteles *6. de hiſt. Animal. cap.* 37. & Ælian. *lib.* 17. *cap.*17. ac de plurimis aliis Animantibus meminerunt Germani *in Ephemer. ann.* 1670. *in ſchol. obſ.*36.

Utque id percipiatur, & hiſtoriæ Authoribus fides ſartatecta maneat, res altiùs repetenda eſt. In ſuis operibus, ut ſæpè diximus, eodem ſe modo natura gerere ſolet, unde in rebus difficillimis argumentum ab uno ad aliud Naturæ opus deducere rationi eſt conſentaneum. Atqui plantarum ſemina continent novarum plantarum cum earum ſeminibus rudimenta, ſive etiam veras plantulas cum foliis, fructibus, & ſeminibus reliquarum, reliquarumque eadem energia præditarum in infinitum, ſi rerum natura ita ferret. Neque ſenſus judicio in his regi debemus, qui mirum quantum mancus, & debilis in nobis eſt: quis enim unquam crederet Acarum minimum animal, & vix conſpicuum, habere oculos, os, dentes, cor, ſanguinem, arterias, venaſque; niſi etiam in ejus ſuperciliis pilos,

pilos, oculorumque colores microſcopium nuper detexiſſet? Sic pariter ova fœtus rudimenta continebunt, & cum illis ova deinceps futurorum fœtuum, quorum aliquod fortè reliquis majus cum primo ovo ſimul fœcundari, & partus edi fœtos contigerit. Atque hinc nedum mirabilis Natura eſt in maximis operibus, extollendiſque tam altè ſideribus, ut Solis penè immenſa altitudo, habito ad illa reſpectu, nullius momenti ſit; verùm etiam in minimis.

Conſtat etiam ſemen reverà ex ſanguine non fieri, ſed eſſe glutinoſum quendam humorem, qui cum eodem ſanguine per Arterias perpetuò excurrit. Quòd ſi aliquando poſt largiorem Veneris uſum ſanguis effundi dicatur, ſerum nondum à ſanguine ſecretum præ nimia libidine intempeſtivè eruperit: præterquam quòd ſuſpecta nimis redditur hujuſmodi obſervatio, quandoquidem emiſſo univerſo Semine, ceſſat tentigo, & pruritus Veneris; Ni tamen dicere velis ex immoderato illius uſu arteriolas reſerari, aut dirumpi, unde pro ſemine cruor erumpit.

DE FOETUS CONCEPTIONE, & Formatione.

Conceptionem intra ſeptem dies à concubitu fieri creditum eſt, Formationem autem Maſculorum ad dies triginta, & Fœmellarum ad quadraginta differri, ut docuit Hipp. Harveus in Damis, & Cervis obſervavit quadraginta quidem diebus Fœtus formationem abſolvi, quamvis primis triginta nihil ſenſibile in illarum utero appareat, itaut ſolis decem ultimis tota debeatur. Nobis verò præfinitum diem determinare difficile nimis videtur, ſiquidem omnia pro diverſitate rerum Generationi conferentium variari poſſunt.

Lib. de Nat. Pueri.

Plurimum negotii attulit antiquioribus Medicis, & Philoſophis quæſtio de parte in Fœtu primogenita. Hippocrates, ne fortaſſe ulli injurius videretur, omnia ſimul membra formari faſſus eſt. Galenus Hepati primas tribuit, quod tanquam Paterfamilias ſanguineo alimento cętera membra nutricaret. Alcmæon referente eodem Gal. Cerebrum primùm exoriri arbitratus eſt. Democritus umbilicum, ex Plutarcho, ut velut anchora fœtui inſerviret, ne intra uterum naufragium pateretur. Empedocles ex Gal. primo loco ſpinam quaſi corporis carinam extrui putavit.

Lib. de loc. in homine, & diæta.

Lib. de Format. fœtus c. 1. lib. de hiſt. Philoſ. lib. de Amore Parēt. erga liberos. lib. de hiſt. Philoſoph.

Harveus cum pleriſque aliis, qui ad αὐτοψίαν hujus rei indaginem revocarunt, obſervavit in partium conformatione primo obtutu punctum ſaliens micare cum adjunctis quibuſdam fibris ſanguineis, illaſque in teretes ductus venoſos, & arterioſos veluti in circulum adactos, & rubore ſuffuſos, ſive mavis dicere, ſanguine repletos commutari: ſanguinem autem perenni vibratione ſalientis veſiculæ propelli ex arteriis in venas. Inſequentibus diebus ſpinam & dorſum extrui cum articulis: Caput tribus veſiculis conſtans extuberare, quarum una cerebrum, duæ aliæ oculos referunt; eodemque tempore Cordis vaſcula magis conſpicua fieri, ejuſque motum patentiùs obſervari; deinde reliqua viſcera, ventriculum, inteſtina, jecur, lienem, pulmones, & cæteras partes cordis ſtructuram explentes efformari; denique thoracem, & abdomen claudi, & viſcera anteà conſtructa intra ipſorum ambitum recondi.

At accurati alioquin viri, & de re hac optimè meriti formari primò putarunt

tarunt partes illas, quæ per incrementum conſpicuæ primùm fiunt, nec animadverterunt in ovis etiam non fœcundatis ſtamina, & membrorum lineamenta obſervari, atque omnia in unum veluti nodum convenire, qui Cordis eſt rudimentum. Hæc verò à fœcundatis tantùm differunt, quòd in his accedens ſpiritus per totos artus, ſeu filamenta diffuſus, incubitu, ſeu ſimili calore adjutus, illa diſponit, unde moveri, & vegetare incipiunt, conſpicuaque redduntur. Hoc primùm ſuſpicabar tantùm, donec in ovis tum fœcundatis, tum non fœcundatis etiam ante incubatum periculum feciſſem, & nullo diſcrimine in illorum interiori albumine pulli rudimenta in formam polypi diſpoſita apparuerunt, cujus corpus medius eorundem nodus referebat. Utque rei certior fierem alia à primis incubitus diebus obſervare inſtitui, in quibus omnia prioribus ſimilia viſa ſunt, & eò manifeſtiùs, quò plures dies in incubatu fuerant, quouſque tandem ex ipſis rudimentis pullus conformatus apparuerit. Fruſtrà igitur pars primogenita in fœtus formatione quæritur, quando ſimul omnium rudimenta præjacta ſunt. Idem obſervare licet in ſeminibus plantarum, in quibus etiam germinum rudimenta in unum nodum conveniunt, quem ſi fortaſsè à vermibus erodi, vel alia cauſa diſſolvi contingat, illis à mutuo nexu diſſociatis, futuræ plantæ ſpes interit: Cujus rei non ignaræ formicæ, dum frumentum per æſtatem colligunt, ne terræ foraminibus reconditum germinet, nodum hunc erodunt, ut notavit Plutarchus. *De ſolertia Animalium.*

Quamvis omnia futuri fœtus lineamenta in ovo præexiſtant, priuſquam fœcundetur, neque inde quidquam præter motum, & vitam accipiant; ſolent tamen ſæpiſſimè filii Patri ſimiles naſci, cùm Mens, ſeu Animus corpus diſponens iis delectari ſoleat operibus, quibus jam olim aſſueverat, & paternis ſimilia lineamenta effingere, unde etiam Mores, & Ingenium. Hinc quoque eſt quòd ſeduli Pictores ſummo ſtudio cavent, ne in ſuis operibus incidant in eoſdem errores, & defectus, quibus ipſorum corpus laborare noverunt, & cum hoc vitio pugnandum ſummoperè ajunt, quod cum judicio ſimul natum eſt: Anima enim corporis, & judicii magiſtra operibus gaudet ſimilibus iis, quibus in compoſitione proprii corporis uſa eſt. Atque hinc deducunt, fœminam non eſſe tam deformem, quæ Amatorem non inveniat. Vide Leonardum à Vinci. *De Pictura c. 45.*

DE VITA, & NUTRICATIONE Fœtus in Utero.

ANtiqui Medici crediderunt, fœtum in utero vivere vita Matris, & nutriri ſanguine per vaſa umbilicalia eidem ab illa ſuggeſto.

Courveus *lib. 4. de Nutric. fœtus in Utero*, neque vitam, neque alimentum à Matre infanti communicari, ſed propria illi hæc eſſe contendit, exemplo à pullo gallinaceo petito.

Verùm quamvis Vita fœtus propria ſit, & à Matre non dependeat, cùm ejus cor pulſet, & moveatur antequam vaſa umbilicalia conſpiciantur per placentam utero annexa, hiſque ligatis deſinat pulſus cùm in chorio, tùm in placenta, corde nihilominùs cum adjunctis arteriis pulſante; Alimentum tamen illi à Matre communicatur. Arteriæ enim uterinæ deponunt in placentam utero attiguam ſuccum alibilem ovi albumini haud abſimilem, qui per venam umbilica-

bilicalem ſimul cum refluente fœtus ſanguine adigitur in ejuſdem Jecur, è quo in Cor, & Arterias per univerſum corpus diffunditur. Animalibus autem, quæ placenta carent; ejus loco conceſſa ſunt acetabula, cotyledones, aut carnoſæ papillæ, quæ funguntur officio placentæ, adeòque ſuccum hunc exugunt, & fœtui impartiuntur. Neque mirum ſi vaſa umbilicalia mox à conceptu non appareant; ſiquidem non tam citò neceſſaria eſt nutricatio. Cæterùm Oviparorum pullis proprium alimentum intra Ovum habere neceſſe fuit, quoniam omninò ſunt à matribus ſejuncti.

Operæ pretium autem hìc eſſe duxi, fœtus cum utero connexionem explicare: Is duabus membranis, ſeu ovi integumentis, involvitur, altera tenuiori, altera craſſiori: illa ἄμνιον dicitur, hæc χόριον, quæ, media placenta, utero adhæret. Nonnulli geminis hiſce membranis addunt tertiam ἀλλαντοειδῆ, quam in brutis ſolùm reperiri plerique. Anatomicorum contendunt. Sunt hæ membranæ ſuis intertextæ venis, & arteriis, nullis tamen, niſi valdè exiguis, nervis. In Amnio continetur quidam humor pellucidus, aqueus, & albicans, in Chorio verò turbidus, & craſſus. Antiquiores Anatomici exiſtimarunt, humorem, qui in Amnio continetur, eſſe fœtus ſudorem; qui verò in Chorio, urinam. At illorum ſententiam falſam oſtendit Harveus, tùm quia humores hi continentur in membranis, antequàm fœtus ſit perfectus; tùm quia multa animalia nunquam ſudare dicuntur, ut canes, & feles; alia plurima non mingunt, ut piſces, ſerpentes, & aves, cùm tamen in ipſorum ovis humores hi adhuc obſerventur; tùm quia ſi excrementa forent, in fœtu grandiore augeri deberent, cùm potiùs ſucceſſu temporis, qui in Agnina eſt, minuatur; tùm demum quia animalia poſt partum avidè has membranas cum ſuis liquoribus devorant. Hinc colligitur alibiles illos eſſe, iiſque fœtum in utero nutriri.

Qui putant cum Harveo humores iſtos nutritios eſſe, è placenta in chorium, & ex chorio in amnium depluere ajunt, inter quos Courveus, & Segerus. Qui verò humorem in chorio contentum excrementum dicunt, ut præ cæteris eſt Theodorus Aldes, illuc è veſica advenire inquiunt per Urachon, deindeque aſſervari in Allantoide.

At quia nec Allantoides in humano fœtu invenitur, nec Urachus ei pervius eſt, crediderim, Humorem in chorio contentum Urinam non eſſe, ſed inutilem albugineæ materiæ portionem per canales ab Hepate uterino in chorium productos delatam: chorion enim venis, & arteriis abundat; unde Harveo à venarum choro Chorion dicitur, & quemadmodum per Hepar adultorum in cyſti fellea bilis ſecernitur à ſanguine, ita per Hepar uterinum in chorio fœculentus hic humor à ſanguine ſemovetur. Cùm enim alimentum fœtui vel præparet, vel perficiat, veriſimile quoque eſt, aliquantum ſaltem excrementi inde relinqui, quod fœtu grandeſcente adaugetur, atque in partu, dirupta hac membrana, affluenter proſilit. Cœterùm Urina in veſica toto tempore geſtationis retinetur, nec per Urachon impervium aliò propelli poteſt, quàm per proprium meatum; Hinc ex Harveo ita tumet fœtus veſica, ut ferè univerſum ventrem occupet, licèt ille in utero non potet, atque alibilis ſuccus depuratus in placenta, ac ſecretus à ſeroſa, & aquea materia ſuggeratur. Ni dicere

velis

velis cum P. Fabri umbilicales arterias per id temporis fungi officio emulgentium, deferendo lotium intra pelliculas chorii. In brutis autem Urachum perforatum habentibus urina è veſica in Allantoidem excurrere poteſt, adhibita etiam leviſſima preſſione, ut notat Aldes, fortaſſe quia in illis urina abundantior eſſe ſolet. Obſervavit pariter in fœtu illam omni ſalſedine carere, atque æmulari ſaporem modici ſacchari aqua diluti; & in obſervationibus Amſtelodamenſibus refertur, inſipidam omninò deprehenſam. Hinc eſt, quod tamdiù abſque ullo detrimento detineatur.

Mihi quidem jam diù in mentem venerat, albicantem humorem in Amnio contentum aſſiduò reſtaurari debere à ſuperveniente alio per ejuſdem vaſa delato; cùm tandem meam conjecturam confirmavit Thomas Barthol. qui teſtatur ſe vidiſſe in Amnio Brutorum candidas fibras, & multas, venis majores, quæ nec nervi ſunt, nec fibræ; fortaſſe lacteæ erunt, hoc eſt albicantem, vel lacteum hunc Amnii liquorem deferentes venæ.

Anat. Renov. lib. 1. c. 36.

Hunc humorem, qui in Amnio continetur, in fœtus alimentum cedere veriſimile eſt, qui verò in Chorio, vel Allantoide, eſſe ejuſdem excrementum; tum quia ille, augeſcente fœtu, minuitur, hic augetur; tum quia, ſaltem in Brutis inter veſicam, & Allantoidem per Urachon mutuus eſt conſenſus, & Harveus quarto fermè menſe in embryonis ventriculo invenit chylum, inſtar albuminis in Ovo, non diſſimilis ſubſtantiæ ab humore iſto, in quo fœtus innatat, illumque per os hauſtum fuiſſe ſuſpicatus eſt; unde nil mirum, ſi in inteſtinis quoque fæces, Meconium Ariſtoteli dictæ, reperiantur, & quandoque obſervatæ fuerint in membranas emiſſæ, ut ex Coitero, Carpo, & eodem Harveo.

Subit autem hìc admirari Hippocratem *lib. de Carnibus, ſive de principiis*, hoc idem edocuiſſe, his verbis: Τὸ δὲ παιδίον ἐν τῇ γαστρὶ συνέχον τὰ χείλεα μύζει ἐκ τῶν μητρέων τῆς μητρός: hoc eſt, *puer verò in utero, comprimens labia, ſugit ex utero matris*: Et paulò poſt, Εἰ δέ τις ἐρωτοίη, πῶς τοῦτο οἶδέ τις, ὅτι ἐν τῇ μήτρῃ τὸ παιδίον ἕλκει, καὶ μύζει, τάδε αὐτῷ ἐστιν ἀποκρίνασθαι. κόπρον ἔχοντα ἐν τοῖσιν ἐντέροισιν γίνεται, καὶ ἀποπατέει ἐπειδὰν γένηται τάχιστα, καὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ τὰ πρόβατα. καίτοι οὐκ ἂν εἶχε κόπρον, εἰ μὴ ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἐμύζεν. οὐδ' ἂν θηλάζειν τὸν μαθὸν ἠπίστατο γενόμενον αὐτίκα, εἰ μὴ καὶ ἐν τῇ μήτρῃ ἐμύζε: hoc eſt: *Si verò quis interroget, quomodò hoc ſciat aliquis, quòd Puer in utero attrahit, & ſugit, hæc illi ſunt reſpondenda: Stercus habentes in inteſtinis naſcuntur, & exonerant ventrem, poſtquàm nati ſunt, ſtatim tum Homines, tum Pecudes; atqui non haberet ſtercus, niſi in utero ſuxiſſet; neque ſugere mammas noſſet ſubitò natus, niſi etiam in utero ſuxiſſet*. Quam fortaſſe doctrinam ipſe edoctus eſt à Democrito, cujus hæc ſententia fuit, referente Plutarcho 5. *de placit. Philoſoph.* Idem probat Galenus *lib. qui inſcribitur, An Animal ſit, quod in utero continetur*, repetitque 5. *aphor. comm.* 37. ex mente ejuſdem Hippocratis *lib. de Natur. Pueri* inquiens: *Trahit infans à ſanguine ad ſe id, quod dulciſſimum eſt, ſimul autẽ & lactis parte aliqua fruitur*.

Præterea ejus ſitum in utero leviter adumbratum ab Hippocrate *lib. de Natur. Pueri*, & ab Ariſtotele 7. *de hiſtor. Animal. cap.* 8. accuratè deſcribunt Realdus Columbus 12. *de Re Anatom. c.* 12. Julius Cæſar Arantius *lib. de Hum. fœtu c.* 12. Thomas Barthol. *lib.* 1. *Anat. cap. penult.* aliique. Caput habet in ſuperiori uteri parte, brachia ita inflexa, ut ipſorum

cubi-

Digitized by Google

cubiti lateribus adhæreant, manus tibiis, plantiſque pedum nates, oculi genibus incumbunt, naſus demùm ipſa inter genua jacet; itaque figuram rotundam æmulatur: hæc enim aliis capacior, minùs fœtui, & matri moleſta eſt. Cùm autem tempus partus imminet, caput ad uteri oſtium dirigit, ut exeat.

Donec in utero eſt, non reſpirare plerique exiſtimarunt, ac propterea à Natura conceſſum ei eſſe peculiare vas Ovale dictum, quo ſanguis à vena cava aſcendente in ſiniſtrum ventriculum, & Aortam detrudatur.

At contrarium viſum eſt Hippocrati, qui fœtum reſpirare pluries edocet, potiſſimùm autem cum ait: Lib. de Natur. Pueri. Καὶ δὴ καὶ τοῖσιν ἄνω τὴν πνόην ποιέεται τότε στόματι, καὶ τῇ ῥινί: ideſt: *& jam etiam* (fœtus) *ſupernis partibus ſpirationem facit tùm ore, tùm naribus.* Cujus ſententiam commendat Gal. *c. lib. An Animal ſit, quod in utero continetur cap.3. Sed non facilè quis* (ut habet Clariſs. Boyle in Phyſico-Mechanicis experimentis) *imaginabitur, quomodo Aer matris corpus tranſmeare valeat, & tegumenta, quibus fœtus involvitur, præſertim cùm Natura peculiaria vaſa temporaria in Infantulis excogitaverit, ut ſanguis circulare poſſit; undè non eſt veriſimile Infantes in utero propriè reſpirare.* At illicò ſubdit: *Cùm ex noſtris pateat experimentis omne propemodum liquorum genus, interſperſis aeris corpuſculis, perinde ac Aqua, abundare, non videtur abſurdum, ſi quis dixerit grandeſcentem fœtum, (præſertim cum ſuperior involventis Amnii pars liquore deſtituta ſit, & halituoſa tantùm ſubſtantia compleatur) obſcuram quandam reſpirationem exercere, præcipuè cùm non ſit vana fabula Infantulos in uteris Matrum auditos fuiſſe vagientes; & ipſe Dominam quandam novi, cujus Amici, cum ea paucis ab hinc annis prægnaret, apud me conqueſti fuerunt, illam vagitu infantuli ſui plurimùm multoties terrefactam, quod & ipſa unà cum Amicis illius prodigioſum quid eſſe autumavit.* Id ipſum probat ex eo, quòd audiantur pulli in ovo, nondùm perrupto putamine, pipientes. Idem teſtantur Hildanus, Libavius, Sennertus, Fincelius, Thomas Bartholinus, Plempius, aliique plures, de Infantum vagitu intra uterum. Unde exiſtimaverim cum Bartholino fœtum in utero, ſaltem ultimis 2. Anat. Renov. c.8. menſibus, cùm maturitati, & partui proximus eſt, ſine multiplici tamen muſculorum thoracis conatu, reſpirare. In *German. Ephemer. tom. 1. obſ.62.* fertur, puellum in utero matris, dum hæc in templo erat, edidiſſe ejulatum, funeſtum prænuntium ſibi, Matri, Patri, domui, & toti Pomeraniæ, ut Balthaſar Timæus exiſtimavit: noverat enim Matrem veneno, & Patrem peſte extinctos, domum incendio conflagratam, & totam Pomeraniam bello exagitatam.

Num etiam vigilet, & moveatur, an verò dormiat, & quieſcat, curioſiùs quæri ſolet. Ariſtoteles majorem 5. de gener. Animal c. 1. temporis partem dormiendo conſumere ait, ſicut pariter, cùm primò in lucem editur, obſervamus. Verùm teſtantur gravidæ ſe nedum, cùm partui proximæ ſunt, ſed etiam in primis menſibus varias embryonum motiones percipere.

Ex injucundè, moleſtèque fœtum afficientibus, ipſum dolere, ac lacrymari; & ex lacteæ ſubſtantiæ in Amnio contentæ exſuctu, ſalſæ, dulcis, aut inſipidæ ſalivæ perceptione, guſtare par etiam eſt. De Auditu minùs vereri licet, nam ſi vagitus infan-

ſantium intra uterum audire poſſumus, quid obſtat, quin ipſi quoque externos ſonos audire queant? Atqui ex Ariſtot. tonitrua plurimùm nocua ſunt pullis nondùm excluſis. Quod ad Viſum nullus dubito fœtum intra uterum clauſis oculis immorari, & ſi fortaſſe eos aperiat, cùm lumen illuc non pertingat, videre non poſſe, ſicut neque externos odores ſentire.

Poſtremò, quamquàm Ludovicus Forgius aſſerat, Infantes in utero excogitare; exiſtimaverim ego, rationalem partem pro eo tempore otiari, ſive quòd adhuc organa imperfecta ſint, ſive quòd ſimulacra rerum nondum noverit. Hinc meritò à quibuſdam comparatur illorum Intellectus tabulæ raſæ, in qua nihil eſt depictum. Cæterùm de Riſu nil certi determinari poteſt, quamvis paulò poſt partum leviter contractis labiis ridere videantur, ſi verus riſus is dici meretur.

DE SUPERFOETANTIBUS, & Multiparis.

DE Hominum ſuperfœtatione nonnulli dubitarunt; ſed innumera propemodùm extant apud graviſſimos Scriptores ejuſdem exempla. Hippocrates nedum totum librum de Superfœtatione conſcripſit, verùm etiam 5. *epidem.* refert mulierem quandam Lariſſæam Gorgiæ uxorem, quadraginta dies poſt primum partum, alterum incompletum ediſſe. Ariſt. 7. *de hiſt. Animal. cap.* 4. fœminam ſeptimo menſe unum, deinde duos juſto menſium numero peperiſſe memorat: Et Plinius 7. *hiſt. natural. cap.* 11. aliam, unum juſto partu, quinque menſium alterum. Superfœtationis quoque meminit Avic. *f.* 21. 3. *tr.* 2. *c.* 16. Jo: Rhodius *obſerv. Medic. cent.* 3. *obſ.* 52. refert de Navicularii cujuſdam Patavini conjuge, quæ quovis anno ſuperfœtare conſueverat. Demum (ut Sennertum, Peredam, Schenckium, reliquouſque omittam) Theodorus Kerkringius *in ſuo ſpicileg. Anat. obſ.* 2. teſtatur penes ſe aſſervari duo ſceleta geminorum, uno partu editorum, quorum alter octavum menſem attigerat, alter verò nondùm quartum, ſcilicet binis ovis diverſo tempore fœcundatis.

In multiparis plura ſimul ova fœcundari contingit, pariterque fœtus increſcere, nutriri, & ad maturitatem ſimul provenire: quod frequentiſſimum in Ægypto eſſe ait Ariſt. ubi fertiliores fœminæ feruntur. Teſtatur etiam B. Albertus Magnus, in Germania mulierem enixam ſimul viginti duos infantes; aliamque ejeciſſe in pelvim centum quinquaginta corpuſcula magnitudine auricularis digiti. Alia numeroſi partus exempla refert Schottus. Ipſeque vidi hìc Neapoli anno 1666. menſe Januarii, unico partu natos quatuor infantes, tres maſculos, aliam fœmellam, qui paulò poſt baptiſmate loti vita defuncti ſunt. Hinc, gemellis exceptis, raròhi partus ſuperſtites ſunt, cùm ob uteri anguſtiam nec ſatis nutriri, nec adoleſcere poſſint. Immò ſi Naturæ opificium contemplemur, quæ gemina tantùm ubera hominibus largita eſt, aliis verò Animalibus, quæ plures ſimul fœtus edunt, mammarum multitudinem; humani partus trigemini, quadrigemini monſtroſi videntur. Cum autem contingit plures ſimul generari, diverſis membranis obvolvuntur, licèt exteriorem communem illos habere poſſe ſcribat Bartholinus.

Cap. 7. de hiſt. Anim.

Phyſ. Curioſ. p. 1. lib. 3. c. 29.

DE MONSTROSIS, & maculoſis Fœtibus.

LUdit aliquando Natura, & pro naturalibus monſtroſos fœtus profert, qui multifariam peccare ſolent. Vel enim debitam membrorum proportionem non habent, ut cùm Pygmæi capiti cervix Gigantis jungitur, vel giganteam molem Pumilionum pedes ſuſtinent: aut in aliquo membro deficiunt, vel excedunt; ut cum oriuntur unoculi, multoculi, itemque unipedes, multipedes, unimani, multimani, bicipites, acephali. Aliquibus partes in proprio ſitu non ſunt, cùm Naſus non inter oculos collocatur, brachia non adjunguntur humeris, oculi in occipitio, vel in ſcapulis innaſcuntur, quo vitio afficiebantur monſtra illa, quæ refert Plinius. Demum capite oblongo, vel turbinato; vervecino, canino; pedibus, vel manibus belluinis; ſemihominis, ſemibruti, vel omninò alterius ſpeciei, & conditionis Infantes nati ſunt. 7. hiſt. natur. c. 3.

Contingit autem hæc monſtra oriri vitio uteri, plaſticæ ſeminalis virtutis, imaginatricis perturbatione, aut cùm in ovo fœtus principia malè diſpoſita ſunt.

Tanta etiam vis ineſt alimento, ut nedùm Animi mores alterare valeat, ut fertur de ferarum pullis domi altis, ſed etiam exteriora. Quæcumque enim alio lacte quàm materno nutriuntur, multum à naturali, propriaque conſtitutione declinant. Lib. 12. c. 1. *Quamobrem*, inquit *A.* Gellius, *non fruſtra creditum eſt, ſicuti valet ad fingendas animi, atque corporis ſimilitudines vis, & natura ſeminis, non ſecùs ad eandem rem lactis quoque ingenia, & proprietates valere: Neque in hominibus id ſolùm, ſed in pecudibus quoque animadverſum; nam ſi ovium lacte badi, aut caprarum agni alerentur, conſtat fermè in his lanam duriorem, in illis capillum gigni teneriorem.* Et Ariſtoteles: *Aquarum diverſarum uſu nonnulla ſuos immutant colores, alibi enim candida, alibi nigra redduntur: ſunt etiam aquæ multis in locis, quas cùm oves biberint, moxque inierint, nigros generent agnos. In Antandria duo ſunt fluvii, quorum alter candorem, alter nigritiem pecoribus facit. Scamander etiam amnis flavas reddere oves creditur, quam ob rem Xanthum pro Scamandro nuncupatum ab Homero autumant.* 3. de hiſt. Anim. c. 12. Hinc ſcitè apud Virgilium Dido Æneæ crudelitatem exprobrans, illum ferarum lac ſuxiſſe dicit. 6. Æneid

Nec tibi diva parens, generis nec Dardanus author,
Perfide: ſed duris genuit te cautibus horrens
Caucaſus, Hyrcanæque admorunt ubera Tigres.

Nec minùs ingenioſè Arioſtus induxit Meliſſam ſub perſona Atlantis, Rogerii mollitiem ita objurgantem: Cant. 7.

Di midolle già d'Orſi, e di Leoni,
Ti porſi io dunque li primi alimenti? &c.

In Arboribus etiam, & frugibus major plerumque vis, & poteſtas eſt, ad earum indolem, vel detrectandam, vel augendam, aquarum, atque terrarum, quæ alunt, quàm ipſius, quod jacitur, ſeminis; ac ſæpè videas arborem lætam, ac nitentem in locum alium tranſpoſitam deterioris terræ ſucco deperiſſe, aut novas induiſſe qualitates, ut author eſt Theophraſtus. Unde de Perſea Columella.

Stipantur calathi, & pomis, quæ barbara Perſis
Miſerat, (ut fama eſt) patriis armata venenis.

At

At nunc expoſiti parvo diſcrimine lethi,
Ambroſios præbent ſuccos oblita nocendi.

Ad monſtroſos partus referri poſſunt ortus ex diverſæ naturæ parentibus, ut cum ex Aſino, & Equa fit Mulus, ex Aſina, & Equo, Hinnus. Oportet tamen Animalia, quæ ad generationem commiſcentur, quadam analogia convenire, ut ſunt Hircus, & Ovis, Canis, & Vulpes, Leo, & Pardus. Idem obſervandum in plantis, ut refert Porta *in ſua Magia naturali*.

Vulgò putant, quæ æquivocè progenita dicuntur, ſterilia eſſe. Verùm experimenta oſtendunt, Leopardum, Lyncem, & ſimilia ſterilia non eſſe. De Mulabus potior erat
6. de hiſt. Animal. c. 24. & 36. difficultas: At teſtatur Ariſtoteles eas frequenter in Syria parere; quod & confirmat Plin. *lib.* 8. *cap.* 44. Et Theophraſt. idem evenire in Cappadocia fatetur, licèt illæ diverſi generis à noſtratibus ferantur. Convenit
5. de gen. Animal. propoſ. 67. n. 4. his P. Fabri, ſubditque nuper in Arvernia mulam peperiſſe. Romæ etiam paulò ante Pontificatum Clementis VII. mulam enixam eſſe ſcribit Alexander Taſſonus. Inſuper Stenonius in binis mulabus diſſectis hæc obſervavit: *In una teſtes exigui admodùm erant, & in iis nulla ovorum veſtigia reperiebantur; In altera teſticuli magni erant, ut in Aſina, ſed pauca, & exigua ova continebantur*; Hinc colligit poſſe mulam abſque miraculo parere: ſterilitatis autem cauſam eſſe, Ova vel nimis parva, vel intra Ovarii profunditatem nimium immerſa.

Ad Androgynos, ſeu Hermaphroditos quod ſpectat, qui utroque ſexu pollere creduntur, reverà Fœminæ ſunt, Clitoridem tamen paulò longiorem ſortitæ; etenim hac extra uteri oſtium producta plerumque abutuntur, & mutuò coeunt, quæque aliquandò ſexus mutationem ſubiiſſe in primo cum maribus concubitu, præ nimio Veneris oblectamento, referuntur; ut de Iphide in marem converſa ait Ovid. 9. *Metamorph.*

Vota puer ſolvit, quæ fœmina voverat Iphis.

Cœterùm de Satyris, Hippocentauris, Minotauris, Sphingibus, Sirenibus, aliiſque hujuſmodi monſtris, conſulæ præ cæteris Gaſſendum *to.* 2. *ſyntagm. Philoſ. lib.* 1. *ſect.* 3. & Schottum *in ſua Phyſica Curioſa lib.* 3. *de Mirabil. Homin.*

Hìc in illorum ſententiam non iverim, qui Gigantes, & Pygmæos inter monſtra connumerant, cùm debita membrorum proportione præditi ſint. De Gigantibus, quamvis nonnulli dubitarunt, num unquàm extiterint, illorum tamen frequens mentio fit in ſacris literis, & apud Pomponium Mela, Solinum, Plinium, Plutarchum, necnon D. Auguſtinum, & Lactantium Firmianum. Pygmæos narrat Ariſtoteles habitare in cavernis prope Nilum in ſuperiori Ægy- 8. de hiſt. Animal.
pto, eoſque pugnare cum Gruibus. c. 12.
Plin. quoque pluribus in locis eorumdem meminit, præſertim verò *lib.* 7. *c.* 2. inquit, eos à Gruibus plurimùm infeſtari, quamobrem arietum, caprarumque dorſis inſidentes, ſagittiſque armatos, Veris tempore, conſtructo agmine, ad Mare deſcendere, & ova, pulloſque illorum diſpergere. Idem quoque fatentur alii Scriptores relati à P. Schotto. At perluſtratis c. loco.
locis, ubi illi degere dicuntur, numquam inventi fuere; caſu tamen naſci poſſe pluribus experimentis conſtat, immò & arte fieri non novum. Memoratur enim *in Ephemeridibus Germanicis, ann.* 1670. *obſervat.* 79.

Virum

Virum quendam filiorum ſuorum à die Nativitatis ſolitum unguento quodam inungere ſpinam dorſi, & juncturas artuum, quo creſcere non poſſent; quare Magnatibus oblati iniquo parenti mercedem immerenter comparabant.

In maculandis, variandiſque fœtibus plurimùm Imaginationi eſſe tribuendum clarius eſt, quàm ut hìc explicari mereatur; unde Ariſt. docuit, proles cæterorum animalium magis, quàm hominis ſuis parentibus ſimilem gerere naturam, quia homo vago, varioque plurimùm animo in coitu eſt, & prout Pater, Materque in conceptu affecti fuerunt, ità prorſus evariare. Et Gal. ad pulchros fœtus efformandos valdè conferre aſſeruit in coitu pulchras imagines præ oculis habere. Et quidem non immeritò, cùm plurimis experimentis hoc conſtet, inter quæ primum ſibi locum vindicat, quod de Jacob fertur *Geneſ.* 30. qui cùm oves vario colore diſtinctas cuperet, virgas in aquarum canalibus, quo potaturæ illæ agebantur, detractis corticibus, variegatas collocavit, unde Agni diverſicolores nati ſunt: atqui D. Hieronymus, & Auguſtinus, Pererius, Valleſius, aliique, varios illos colores ad ovium imaginationem referunt.

10. ſect. problem n.2.

Lib. de ther. ad Piſ. c. 11.

Refert inſuper Lycoſthenes, Romæ ex illuſtri quadam muliere natum eſſe villoſum puerulum inſtar Urſi ungulis armatum, quoniam domi multæ Urſorum imagines aderant, Inſignia ſcilicet Familiæ.

Teſtatur Heliodorus, Perſinam Æthiopiſſam aſpectata frequentiùs Andromedæ ſtatua, albam ex Æthiope prolem edidiſſe.

Lib. 1. de reb. Æthiop.

Sachſius *in Gammarologia* narrat, prægnantem quandam Gammarum attentiùs aſpicientem in Sileſia puellam genuiſſe, cujus pedes chelis ſimillimi erant: & Salmuth *in obſervat.* aliam à fele perterrefactam peperiſſe filiam, cui loco manus, felis pes anterior fuit. Petrus à Caſtro *in obſerv. Med.* de cujuſdam Luſitani uxore meminit, quæ cùm videret fratrem ictu ſauciatum, & cruore perfuſum, manum faciei admovit, & enixa eſt filiam maculam ſanguinis in facie gerentem. Thomas Bartholinus *in Centuriis* refert, duas fœminas poſt obſidionem urbis Hafniæ, crebris tormentorum bombardis auditis, & globis ignitis volitantibus viſis, infantes peperiſſe cum tuberculis protuberantibus, globis ſimilibus. Kerkringius *in ſpicileg. Anatom.* addit mulierem gravidam, cùm accepiſſet, filiæ ſuæ, quæ in caput deciderat, os occipitis fractum eſſe, hoc nuncio perculſam, poſt octo dies infantem edidiſſe mortuum, & occipitis oſſe carentem, cujus loco pelliculæ dilaceratæ, & divulſæ aderant. Alterius etiam mulieris meminit, quæ ira percita menſtrua ſtatim ſenſit fluentia, & quidem ſingulis menſibus recurrentia; quindecim verò, ante partum, diebus, illa abſque intermiſſione fluxerunt: peperit tandem puellam, cui ab ipſa nativitate ad quindecim dies uſque menſes fluere viſi ſunt, deinde ſuppreſſi redierunt poſt exactum menſem, & poſt alterum iterùm, tertiùm iiſdem correpta menſe Octobris 1668. Amſtelodami epileptica mortua eſt. Plures ejuſmodi caſus referuntur à Borello, Gaſſendo, Bartholino, & aliis.

Plerique fortuitò hæc fieri ajunt. Sed qui fortuito eventui affingi poſſunt conſtantes effectus, quos non ſemel, aut bis, ſed in dies experimur.

Rationem verò, qua Imaginatio ſuas vires exerit, multi diverſimodè explicare conati ſunt.

Gaſ-

Digitized by Google

Gaſſendus ait: *Videtur ſpecies, imago ve rei externæ, quæ externi ſenſus interventu impreſſa fuerit cerebro, & facultatem Imaginatricem in ea reſidentem moverit, ſic commovere appetitum, famulanteſque ipſi ſpiritus, ut ipſi quoque ſpiritus impreſſionis factæ veſtigium retineant, ipſumque per corpus ſecum deferant*, &c. Et iterùm ſequenti capite hæc habet; *Rem certè miram narrat Munſterus de prægnante quadam, cujus frontem propè admotam ad frontem alterius, cùm ſuperveniens tertia ex improviſo colliſiſſet, natæ deinceps fuere ex ea gemellæ fronte cohærentes. An jam ſic mutuò cohærebant, colliſioſque illa ex accidente fuit, & ad coalitionem nihil fecit? An potiùs quia talis colliſio ſuſpicionem ingerit magnam, debuere gemellæ ſub eadem contineri ſecundina, ut contingere aliquando idem Hippocrates eſt Author? Quippe debuerunt frontes ſeſe immediatè contingere, non ſuis membranis diſcerni. An igitur tenellæ frontes debuere quoque ita collidi, ut laceratione factâ, & cohæſione perſeverante, ac alimento ſemper affluente coadunatæ, colligatæque ad invicem concreverint? At quid colliſionem intra uterum fecit? Profectò nil ſuppetit præter vim Imaginationis, quæ nempè ſpiritus materni devehentes propria colliſionis imaginem intra puellarum corpuſcula, ità affecere eam utriuſque partem, ad quam ſpeciatim deſtinabantur à parte matris conſimili, ut quo ſe pacto, illa habebat, eodem ſeipſæ habuerint*, &c. Hæc illæ.

Lib. 4. de Gener. Animal. c. 4.

Honoratus Fabri, *Cùm imaginandi facultas*, inquit, *humores corporis commoveat, & ex diverſa humorum agitatione ratio ſanguinis diverſa evadat, & ex hac diverſa ratio ſpermatis, ex hac demum diverſus tum cutis, tum pilorum color; quid mirum ſi nonnunquam imaginandi vis, præſertim ſi paulò vehementior eſt, diverſum quoque colorem fœtui inducat? Cùm autem ſpecies, vel affectio vegeta ſenſui externo impreſſa traducatur in organum ſenſus interni, qui ab imaginandi facultate non differt, & ex hoc in reliquum corpus, ac præſertim in vaſa, & viſcera, quo fit, ut humorum motus cieatur; quid mirum ſi ſpecies ſenſui externo impreſſa, talem, vel talem colorem fœtui conciliet? Hinc ratio cur oves Jacob fœtus ederent diverſi coloris, pro diverſo virgarum aſpectu; hinc alba mater Æthiopem parere potuit, & album Æthiops.*

Lib. 3. de Appetitu ſenſitivo, propoſ. 49. n. 5.

Kirkerus Phantaſiam pictricem effingit ſpiritu corporeo utentem pro penicillo, ſpeciebus pro coloribus, infantili corpore pro tela, in quo prototypon maternum depingit.

In arte magna lucis, & umbræ l. 2. p. 2. c. 1.

Valleſius Generativam aſſerit potentiam ſubiici potentiæ Imaginativæ, tum quia percepto aliquo Venereo objecto illicò genitales partes inflantur; tum quia in Venereis inſomniis nocturnæ contingunt pollutiones.

Lib. de ſacr. Philoſoph. c. 11.

At ſolis verbis hi luſiſſe videntur. Neque fictæ ſpecies, ſeu imagines rerum apprehenſarum in ſpiritus, & ſanguinem impreſſæ, ut Peripatetici ajunt, phyſicos, realeſque effectus parere poſſunt, potiſſimùm fœtu jam formato. In Actis enim Anglicis anni 1667. narratur, fœminam ſexto menſe gravidam ex aſpectu ſimiæ in Theatro veſtitæ, edidiſſe monſtrum figura ſimiæ præditum. Et mirum ſanè, potuiſſe humanam formam averruncari, & omnia penitùs innovari poſt ſextum menſem à conceptu. Accedit, plerùmque maculas cuti infantis impreſſas imitantes ceraſa,

fraga,

fraga, mala punica, graves moleſtias inferre, cùm fructus, quorum ſpecies, illæ referunt, ad maturitatē perveniunt. Quinimmò novi quendam, qui à genitiva nota mali punici quotannis febricitabat Autumno, cùm illa matureſcunt. Vivit adhuc Neapoli decimum annum agens Puer cujus totum ſiniſtrum brachium variis materni deſiderii notis eſt refertum, oſtreis, ſpondylis, dactyliſque quàm ſimillimis; manus verò metacarpium cancri marini corpus, & digiti chelas referunt; quia nempe Mater ſexto menſe gravida, venales viderat marinos cancros, oſtreas, ſpondylos, dactyloſque, piſces è concharum genere, illorumque deſiderio capta ſiniſtrum ſibi brachium, manumque tetigit, ut eadem refert: quo verò tempore iidem piſces pinguiores evadere ſolent, brachium, & manus intumeſcunt, & dolorem, febremque inferunt. Sed & quanta ſit vis, & efficacia Imaginatricis in concitando humores corporis, corpuſque ipſum commovendo, & alterando, benè norunt, qui ex perceptione rerum malè olentium, aut palato, & ſtomacho infenſarum, præſertim è genere catharticorum, ſtatim nauſea corripiuntur, alvo turbantur, & toto corpore contremiſcunt.

DE PARTV.

QUemadmodùm fructus, qui maturuere, ſejuncto pediculo, ſponte ſua decidunt, ita & Infantes ab utero, & placenta ſejuncti, prodeunt in lucem.

Partus cauſas exiſtimavit Fabritius ab Aquapendente Reſpirationis, & alimenti neceſſitatem, atque infantis pondus. Harveus *cap. de Partu* putavit ſucci intra Amnium contenti, alendoque fœtui deſtinati inopiam, vel à relictis recrementis depravationem. Crediderim ego Maturitatem potiorem eſſe partus cauſam; tunc enim placenta ab utero ſeparatur, uterinæ carunculæ reſiccantur, & abſcinduntur vaſa umbilicalia, eodem fermè modo, quo in fructibus fieri experimur, ut non ſine ratione comparaverit Gal. connexus fœtuum cum utero fructibus in arbore pendentibus.

Cùm ergo maturus eſt fœtus, humores aquoſi in chorio contenti, diruptis ſecundinis, effluunt, unde uterus laxatur, ejus orificium aperitur, fœtuſque ad exitum properat. Ut verò Partus reddatur facilior, tùm ipſius fœtus, tùm Uteri, immò & totius materni corporis niſus exquiritur; quamobrem ut ſecundinæ ſcindantur, Sternutationes moventia adhiberi juſſit Hipp. Atque ex Harveo in naturali, & genuino partu ſibi operas mutuas præſtant parturiens mater, & pariendus fœtus, quamvis non raro hic ſolus prodierit proprio molimine, ac niſu, etiam extincta matre, & mortuum infantem mater proprio conatu pepererit. 5. aphor. text. 49.

Contingit aliquando prodire Infantem ſuis ſecundinis indutum, & tunc illum Galeatum, ſeu veſtitum vocant. Hoc autem, quod rarum in Hominibus, frequentiſſimum eſt in Canibus, Ovibus, aliiſque, præſertim verò in Vipera edente ſuos partus tenui membrana obvolutos, quæ nonniſi tertia à partu die ex Ariſt. dirumpitur, licèt adhuc intra uterum quandoque ſcindi ſoleat. 5. de hiſt. Anim. c. ult.

Benè naſci dicitur infans, cùm in caput prodit; In pedes autem procedere, inquit Plinius, contra naturam eſt, & magis adhuc à natura alienum, ſi in brachia, in latus, vel in clunes exeat, quia periclitari ſolent Lib. 7. c. 8

nedum

nedum infantes, ſed & ipſæ matres. Conſueverunt autem Veteres in difficili partu ventrem cædere ad fœtus extractionem, quamobrem partus Cæſareus appellabatur, ut refert idem Plinius de Scipione Africano,
Lib.7.c.9 Manlio, & Julio Cæſare, qui inde Cæſaris nomen adeptus eſt.

Tempus pariendi cunctis Animantibus ſtatutum eſt. Elephantum referunt duos annos utero geſtare; Equam menſes undecim; Camelum, & Bovem decem; Cervam octo; Ovem, & Capram quinque; Suem quatuor; Canem, & Felem duos; Cuniculum menſem. Soli Homini incertum eſt, & vagum, ut etiam notavit Ariſt. *7. de hiſt. Animal. cap.* 4. Peramatus *lib. de Hom. procreat. cap.* 8. refert humanum fœtum vitalem editum menſe quinto, atque etiam quarto. Valleſius *lib. de ſacr. Philoſ.* natam ſuo ſæculo puellam quinquemeſtrem, & duodecimum annum agentem vidit. Adrianus Spigel. meminit alterius partus initio ſexti menſis editi. Cardanus de aliis ſuo tempore teſtatur, necnon fatetur Cardinalem Sfondratum octavo menſe natum. De ſeptimeſtri partu paſſim referuntur hiſtoriæ. Plurimos etiam octavo menſe exortos vixiſſe fatentur Plinius, & Ariſtoteles, præſertim in Ægypto, & Inſula Naxo, ubi Bacchus octavo menſe natus, perhibetur. Affirmant alii cum Varrone hoc idem evenire in Inſula Cypro. Plinius ait: *Veſtiliam Caii Herditii, ac poſteà Pomponii, & demum Orfiti, clariſſimorum Civium conjugem, enixam eſſe Sempronium ſeptimo menſe, Suillium Rufum undecimo, Corbulonem ſeptimo, poſteà Cæſoniam Caii principis conjugem, octavo.* Unde apud Cæcilium.
Lib. 7. cap. 5.

Inſolet ne mulier decimo menſe parere?
Pol nono, etiam ſeptimo, atque octavo.

Non deſunt qui dicant, eſſe hominum gignendi ſummum finem decem menſes exactos, idque Plautus *in Ciſtellaria* affirmat his verbis.

Tum illa, quam compreſſerat,
Decumo poſt menſe exacto hic peperit filiam.

Et Menander naturæ rerum peritiſſimus.

Γυνὴ κυεῖ δεκάμηνος.

Ovidius refert Romulum annum decimo menſe clauſiſſe, quia nempe totidem humano partui ſatis eſſent. Faſt. 1.

Tempora digereret cùm conditor Urbis in anno
Conſtituit menſes quinque bis eſſe ſuo.
Quod ſatis eſt utero matris dum prodeat Infans,
Hoc anno ſtatuit temporis eſſe ſatis.

Non videtur ab hac opinione alienus Virgil. cùm ait: Eclog. 4.

Matri longa decem tulerunt faſtidia menſes.

Partuum ſimiliter ad undecimum, duodecimum, decimum tertium, & ad decimum octavum uſque menſem productorum præ cæteris meminere Gaſſend. *tom.2. de gener. Animal. lib. 4. ſect. 3. cap. 6.* Schenck. *lib.* 4. *obſ.* & Schottus *lib. 3. Phyſ. Cur. cap.* 50.

Hinc non rectè putavit Hippocr. Octimeſtres partus vitales non eſſe ob ſuccedentem afflictionem alteri, quæ habita eſt in ſeptimo menſe; tum quia duplex hæc afflictio tantùm aſſeritur, quæ ſi vera eſſet, frequentiùs accideret in partu decimeſtri, ob motionem factam in nono menſe; tum etiam quia octimeſtres maturiores, quàm ſeptimeſtres ſunt, qui nihilominùs ſupervivere dicuntur; tum demum quia non plenè conſtat quinam octimeſtres ſint, & quòd hi ſolum ſem- Lib. de Octimeſtri partu.

ſemper intereant, cùm poſſint non minus, ac alii ſupervivere, ſi nimirùm maturo tempore in lucem prodeant, quemadmodùm ex adverſo nonimeſtres, ac decimeſtres quandoque pereunt, ſi fortè debitam perfectionem non ſint adepti.

DE VITA.

HIc in Vita non ea, quæ primario loco ſunt, utpotè quæ diviniorem originem habent, & Mens, ſeu Animus appellatur, ſed ea, quæ ſecundum locum obtinent, & Vitæ, ſeu ſenſuum exercitia nominari commodè queunt, accipimus. Re enim intellecta, ut voluit Cicero, in verborum uſu faciles eſſe debemus.

Quid enim Mens ſit, difficile eſt exiſtimare, ita multa de ea Philoſophi commenti ſunt. Thales dixit Animam eſſe Naturam quiete carentem, ſeque perpetuò moventem: Philolaus, Harmoniam: Xenocrates, Numerum ſe moventem: Ariſtoteles ἐντελέχειαν: Poſſidonius, Ideam: Hippocrates, Spiritum tenuem per corpus omne diſperſum: Heraclitus Ponticus, Lucem: Democritus, Spiritum inſertum atomis ea facilitate motus, ut corpus illi omne ſit pervium: Heraclitus Phyſicus ſcintillam ſtellaris eſſentiæ: Hipparchus, Ignem: Anaximenes, Aera: Epicurus, Corpus contextum ex tenuiſſimis partibus, læviſſimis, rotundiſſimiſque, non multùm diverſis ab iis, ex quibus eſt Ignis; Unde Lucretius.

Plutarc. Macrob. Lib. 3.

Nunc igitur quoniam eſt Animi natura reperta
Mobilis egregiè: perquàm conſtare neceſſe eſt,
Corporibus parvis, & lævibus, atque rotundis.

Pythagoras, Plato, aliique, Divinæ Mentis, quæ mundum complet, partem, cæteris quoque Animantibus communem. Unde Horatius illam appellavit Divinæ particulam Auræ. His etiam aſſentiri videtur Virgilius cùm ait.

Laert. lib. 9. 4. Georgic.

Eſſe apibus partem Divinæ mentis, & hauſtus
Æthereos dixere: Deum namque ire per omnes
Terraſque, tractuſque Maris, Cœlumque profundum.
Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,
Quemque ſibi tenues naſcentem arceſſere vitas.

Et 6. Æneid. —— *Cœlum, ac Terras, Campoſque liquentes,*
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque aſtra
Spiritus intus alit: totamque infuſa per artus
Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet.
Inde hominum, pecudumque genus, Vitæque volantum,
Et quæ marmoreo fert monſtra ſub æquore pontus.
Igneus eſt ollis vigor, & cœleſtis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra.
Hinc metuunt, cupiuntque, dolent, gaudentque, nec auras
Reſpiciunt clauſæ tenebris, & carcere cæco.

Quid autem ſit illa vis, & unde ſit, minimè intelligibile puto; &, ut Tullius loquitur, non eſt certè nec Cordis, nec Sanguinis, nec Cerebri, nec atomorum: Anima ſit Animus, ignisve neſcio: nec me pudet, ut iſtos fateri neſcire, quod neſciam: illud, ſi ulla alia de re obſcura affirmare poſſem, ſive Anima, ſive ignis ſit Animus, eum jurarem eſſe Divinum. 1. Tuſc.

Vitam

Vitam verò ſecundo loco acceptam Aſclepiades dixit eſſe ſenſuum exercitium: Plerique ex Ariſtotele conſiſtere illam putarunt in manſione calidi in humido, cùm ille dixerit *lib. de long. & brev. Vita, cap. 5.* Τὸ ζῶόν ἐςι φύσει ὑγρὸν, κὴ θερμὸν, κὴ τὸ ζῆν τοιοῦτον: quod explicans Gaſſendus ait, eſſe manſionem caloris, ſeu flammulæ in humido tanquam in pabulo oleagineo. Unde Galenici, Ariſtoteleique deſumpſerunt, quæ de mutua refractione, & miſtura quatuor putatarum qualitatum in conſtituendis temperamentis habent, quamvis non omnibus de hoc ſecum conveniant. Hæc autem pluribus vana demonſtrarunt Helmontius, Gaſſendus, Boyle, aliique.

Empedocles, Critias, & Philo Hebræus ſcitè quidem in ſanguine Vitam eſſe docuerunt; licèt enim non minùs apud Philoſophos de hac re dubitare contingit, tamen, deſperata certi cognitione, id ſequi licet, quod veriſimile videtur, ſcilicet ſanguine partes omnes calefieri, & ad vitales operationes excitari, quæ vetus etiam fuit Medicorum aſſertio. Liquet porrò in primo illo puncto ſaliente Embryonis excitari motum fermentationi non abſimilem, quo ſanguis intra bullulam turgeſcens irrumpit in arteriolas, & venulas, deinde per univerſum corpus pari ratione diffunditur, ut miro quodam ſucceſſu ſenſim vaſa omnia compleat, & vitales motus excitet.

Pleriſque perſuaſum, quod proficuum, & vivificum eſt in ſanguine, atque illum fluidum ſervat, omninò à calore pendere. Verùm pluries obſervavi in Animalibus tùm jugulatis, tùm abſque ulla ſanguinis effuſione extinctis, deſtrum cordis ventrem concreto ſanguine oppletum, etſi cor calore adhuc, halitibuſque fumantibus præditum eſſet. His accedit quod refertur in actis Philoſophicis Anglicis ann. 1677. in Inſulis Caribum, Teſtudinum ſanguinem frigidiorem obſervari omni aqua illius loci, cùm tamen is fluidus ſit, & vitam, motumque in arteriis, & corde validum tueatur.

Quibuſdam placuit ex jugi motu ſanguinem vegetum eſſe, & fluitare, cùm motus partes exagitet, attenuetque, & conglobari haud ſinat. At Clariſſ. Cornelius notat in ſanguine halitus quaſdam acri ſalſilagine præditos, quibus viget: iis enim evaneſcentibus illicò in grumos concreſcit; ac addito ſale diutiùs floridus perſeverat. Hoc etiam ſyderata membra in adapertum animalium jugulum immiſſa plurimùm juvantur, & peritiores Chymici potentiſſimum ex eo Spiritum roborando cordi, reficiendiſque viribus valdè proficuum eliciunt. *In progym. de Vita.*

Jam verò, unde hæc Salſilago ſanguini accedat, inquirendum. Et quamvis à fœcundante principio communicata dici poſſit, Theodorus Kerkringius putat à glandulis atrabilariis, ſeu Renibus ſuccenturiatis dictis, derivari humorem quendam bilioſo-ſalſum, qui per venas emulgentes in Cavam deferatur, atque hinc Cor petens excitet illam effervеſcentiam, quam Franciſcus Deleboe Sylvius à ſalſo cum acido permiſto ibidem fieri contendit, ideòque fatetur ſe animadvertiſſe ſanguinem, qui egreditur à glandulis prædictis, ac per venas emulgentes refertur, differre ab eo, qui per arterias in illas ingreditur. *Præf. Spicil. Anat.*

Ut verò debita ſanguinis energia conſervetur, ad illum ritè percolandum, perficiendumque, varia, & miro ordine, viſcera Natura diſpoſuit, potiſſimùm glandulas per to-

tum ferè corpus diſperſas, Cyſtim felleam, Renes, Meſenterium, Pancreas, Jecur, Lienem, Pulmones, aliaque.

Ex varia autem ejuſdem percolatione, ſecretioneque; per immutatum partium complexum, Ætatum variatio contingit. Cùm enim in prima ætate partes laxiores, mollioreſque ſint, ſanguis ita in illis imbibitur, ut & calorem vegetum, atque augmentum carnium inducat, unde fit ut pueri plurimùm nutriantur, & creſcant, dicanturque præ cæteris calidi-humidi. In juventute verò textura partium magis coarctatur, ſanguis tantum tenuior, & ſalſior trajicitur, minuiturque aliquantulum nutritio, & augmentatio; augetur autem robur vitale, quia ſanguis ob motum citatiorem fit tenujor, floridiorque, unde calida-ſicca Juventus exiſtimatur. In Virilitate inſuper partes paululùm obrigeſcunt, textura magis conſtipatur, & ſanguis diuturna circulatione ſubactus glutine ſenſim, & ſalſugine deſtituitur, acidior, nigriorque evadit; unde homines in hac ætate frigidi-ſicci dicuntur. Denique in Senectute ita partes rugantur, & rigent, ut portio glutinoſa, & alba ex cibo ſuggeſta facilè in illis hæreat, adeòque partium nutriendarum poros ſubire nequeat, unde exoriuntur catarrhi, tuſſes, articulorum dolores, podagræ, chiragræ, & ſimiles, cum exili partium nutritione. Cùmque portio florida, ac vivida plurimùm infringatur, idcircò Senectus extremè frigida-ſicca creditur.

Præterea variat hæc partium, & ſanguinis conſtitutio à ſeminibus, nutrimento, exercitiis, regionum incolatu, viſcerum fermentis, morbis, reliquiſque cauſis ferè innumeris, quibus homines præſertim ſubiiciuntur. Cæterum quæ corpora ſanguinem ſortita ſunt floridiorem, vegetiora, & calidiora obſervantur, quamvis gracilia; quæ verò magis glutinoſo ſanguine abundant, obeſiora ſunt, at minùs calida.

Poſtremò, quòd hujuſcemodi corporum, & partium conſtitutio progreſſu ætatum mutetur, evidentius eſt, quàm ut probatione egeat: etenim cutis rugas contrahit, caput calveſcit, & caneſcit, cerebrum ſiccatur, & à calvaria multum recedit; tympanum auris contrahitur, oculorum humores, & tunicæ conflacceſcunt, & viſcera omnia languent. Hoc idem colligere licet ex eo, quia plerique cibi per pueritiam, & juventutem nobis gratiſſimi, in ſenectute deinde evadunt injucundi; & qui ante alicujus ægritudinis invaſionem inſipidi erant, mox vel in ipſa ægritudine, vel cùm ab ea evaſimus, ſapidi redduntur. In quam rem lepidam ſanè hiſtoriam narrat Matthæus Hertodius: Quidam toto ſuæ vitę ſpatio ſe panem guſtaſſe non meminerat, tanquam ſuæ naturæ omninò contrarium, quamvis famelicus eſſet; quartana febre correptus omnia reſpuens, panem ſolum appetivit, & comedit, ex cujus eſu quartana curatus denuò illum nauſeavit. Ibidem mulier quædam memoratur, quæ cùm nec caſei odorem tolerare poſſet, gravida deinde eodem ſummopere delectabatur.

In Ephemer. German. an. 1671. obſerv. 144.

Ex his nullo negotio colligitur à ſanguine variè affecto, diverſaque partium conſtitutione exoriri diverſas corporum habitudines, quas Temperamentorum differentias Medici dixerunt; etenim cùm ſanguis convenienter percolatur per debitum partium complexum, concinna temperies, ut dicitur, exurgit; ſi verò in hoc aliquo modo peccetur,

aut

aut in calidum, aut in frigidum Temperies degenerabit.

Similiter, quæ ſanguini disjungendo, attenuandoque apta ſunt, habitudinem corporis in calidam commutant; quæ verò ſanguinem craſſiorem, & glutinoſiorem reddunt, ſive illius ſecretionem impediunt, frigidam temperiem invehere dicentur.

Inſuper Viventia à ſanguine florido ſimul, & glutinoſo, ſive vivifico, & auctifico, quo ſcilicet vigent, & augentur, calida-humida appellantur; quamvis ubi gluten prævalet, opimiora, ubi verò ſanguis eſt floridior, calidiora percipiantur; unde Ariſtoteles dixit, Viventia calido vivere, & humido nutriri.

Denique ſanguinis, & cordis motus ita invicem dependent, ut altero deficiente alter deficiat; In lipothymia namque cordis motu diminuto, illicò ſanguinis circuitus impeditur; & ſi fortaſsè ſanguis congelaſcat, aut ægritudine, aut infuſione alicujus liquoris coagulantis, ſubitò quoque motus cordis retardatur, & languet. Mutuò igitur ſibi opitulantur, & vitam tuentur ſanguis, & cor: hoc, intimo motu ſanguinem agitante, ac peficiente; illo verò, halitu, ſeu ſpiritu, ut ajunt, vitali, volatili, & balſamico cor ad motum excitante. Rem percipere licet ex Machinis hydraulicis motum aquæ diù perpetuantibus, in quibus aqua impellitur à machinamentis hydraulicis, & ſimul impellit Machinæ inſtrumenta, unde ejus motus continuatur.

DE MOTU CORDIS, & Sanguinis.

Nihil Animantibus magis neceſſarium motu, ſeu pulſu Cordis, qui tamen adeò explicatu difficilis eſt, ut rem dixerit Fracaſtorius ſoli Deo cognitam.

Ariſtoteles arbitratur illum eſſe à ſanguine ebulliente, & cordis ventriculos dilatante, cujus ſententiæ adhærere viſi ſunt Carteſius, Harveus, Hogelandus, Regius, aliique, quamvis non omnes eodem modo illam explicent. Plerique enim fermentum quoddam nitro-ſulphureum in Cordis ventribus ſupponunt; nonnulli ſpiritus: alii flammulam, ſeu Calorem inſitum. Conveniunt tamen, quòd aſſerant ſanguinem cordis ventriculos ingreſſum, ſive dicto fermento, ſive calore, & flammula rareſieri, ac turgeſcere eò uſque, ut nedum cor diſtendat, ſed & amplius exquirens ſpatium, ſponte ſua potiùs, quàm adigente Corde, in adjunctos tubulos, & in Aortam profluat, ac deinde in totum corpus, & arterias excurrat. Lib. de Reſpir. c. 20.

Sed hanc aſſertionem pluribus exagitat præ cæteris Richardus Lovver, qui hanc in ſanguine ebullitionem excitari, aut in corde ejuſmodi fermentum adeſſe negat. Primò, quia brevem nimis in illo moram ſanguis habet, ut impoſſibile videatur tantam, & ſubitam ebullitionem promovere. Secundò, quia hujuſmodi in corde fermentum gratis videatur effictum, nam deberet aliunde aſſiduò ſuggeri, ut toto vitæ ſpatio motum perpetuaret. Quòd ſi dicatur per arterias coronarias in ventriculos effundi, obſtabit Anatome, qua cuique perſpectum eſt membranam ventriculorum interiorem adeò imperviam eſſe, ut nihil penetrare patiatur, prout liquoribus injectis idem Lovver evincit. Tertiò eandem infirmat duobus experimentis, altero in Cane, è cujus vena jugulari ſanguinem ferè dimidium detraxit, injecta interim per vices pari cevi- Tract. de Corde.

reviſia modico vino miſta, quod toties repetiit quouſque loco ſanguinis pallidior ſolùm tinctura loturæ carnium ſimilis è vena profluerer, cordis intereà pulſu vix relenteſcente; Altero verò à Medico fide digniſſimo eidem communicato. Adoleſcens annorum ſexdecim ferè ad mortem adductus erat à gravi hæmorrhagia, quæ nulla arte cohiberi poterat, cùmque juſcula exhiberentur, profluente interim ſanguine, eò tandem deventum eſt, ut ſanguis jam totus effluerer, ſuccederentque aſſumpta juſcula, interim corde conſtanter pulſante, donec fluxu conſopito juvenis paulatim integræ ſaluti fuerit reſtitutus, & exinde in virum robuſtum evaſerit. Verùm his non evincit infuſos liquores non potuiſſe miſceri cum aliis liquoribus, ſeu ſalibus adhuc in vivo animali exiſtentibus, qui illos ſanguini analogos reddere potuerint; præſertim cùm multæ ſint Animantes, quæ pro ſanguine ſubalbidum tantùm humorem illi æquipollentem nactæ ſint.

In fundam. Medic. 4. edition. l. 2. ſect. 2. c. 5. Plempius poſtquàm plura congeſſit in Carteſium, ſtatuit tandem (at qua ratione videant Lectores) cordis diaſtolem fieri ab influxu ſanguinis ad cor perpetuò pulſi; ſyſtolem verò à facultate contrahente.

Pulſum autem eſſe propriam, intimamque cordis motionem, qua ipſum diaſtole, & ſyſtole attollitur, ac deprimitur, ſuadet potiſſimùm palpitatio ejuſdem etiam exempti, & omni ſanguine depleti, atque in plures particulas diſſecti, ut in Viperæ, & Anguillæ corde obſervatur: teſtaturque Gaſſendus cor Cyprini vivi extractum, ac denudatum dilatari, & contrahi, pulſareque in longum tempus. (Progymn. de Vita.) Accedit, quòd vena Cava, Arteriaque venoſa ligatis per aliquod tempus etiam tùm pulſat, nullo interim ſanguine influente, ut præ cæteris notat noſter Cornelius.

Arteriarum verò motus, ſeu pulſus omninò à ſanguine præterfluente pendere videtur. Dum enim Cor contrahitur, ſanguinem evomit in Aortam, unde in reliquas arterias ille diffunditur, quo fit, ut dilatentur in cordis ſyſtole, conſtringantur verò in diaſtole; ſi enim Arteriæ vinciantur, ſub ligatura pulſationem amittunt, & in ſyncope langueſcente corde, ac motum intermittente, ceſſant quoque arteriarum pulſus.

Galenus conatus eſt experimento probare pulſificam vim per arteriarum tunicas diffundi: etenim immiſſo calamo intra arteriam per longum diſſectam, ita tamen ut vulnus obturetur, & ſanguis exilire non poſſit, videri nihilominùs, ait, arteriam totam pulſantem etiam infra calamum; at verò eandem filo obſtrictam non amplius ultrà ligaturam micare, etiamſi ſanguis ad arteriam, quæ eſt ultra filum, ſicuti prius faciebat, per concavitatem calami feratur. (Lib. an ſanguis in Arter. contin. cap. ult.)

Verùm tentato hoc eodem experimento à Cl. viro Thoma Cornelio, viſa illi eſt arteria, etiamſi tenui filo diſciſſa ejus pars fiſtulæ foret alligata, ultrà vinculum pulſare, quamvis paulò obſcuriùs.

Plempius demùm teſtatur ſe molle goſſipium inciſæ arteriæ indidiſſe, ita tamen ne arteriam diſtenderet, nullumque motum ultra obturamentum obſervaſſe; unde deducit arterias non pulſare virtute per ipſarum tunicas diffuſa, ſed ſolo ſanguinis influxu. (In fundam. Medic. lib. 2 ſect. 4. c. 1 & ſect. 6. cap. 5.)

Neque mirum ſi ob impulſum ſanguinem in Aortam reliquæ arteriæ etiam ab hac remotiſſimæ ſimul pulſent; etenim cùm omnes æquè ſint ſanguine plenæ, ab illo ſanguine, qui Cordis ſyſtole in Aortam impellitur,

alius

alius illi proximus urgetur, & ſic illicò totus ſanguis unà premitur, impelliturque. Cur autem venæ, quamvis arteriis per anaſtomoſim conjunctæ, unà ſimul non pulſent, oritur, tum quia impulſus ſanguinis in illis vix percipitur; cùm ex arteriis capillaribus in venas influens modicus ſit; tum quia ſanguis per unicam arteriam delatus à pluribus venarum ramulis exugitur, qui deinde ex anguſto in ampliorem locum traducitur, quamobrem conſpicuam diſtenſionem in venis efficere non valet; tum etiam quia non ſemper recta ab arteriis in venas traiicitur, ſed per viſcerum poros primùm excurrens, mox exſudat in venas, potiſſimùm eas, quæ exteriores partes corporis irrigant. His accedit quod obſervavit Bartholinus, exiles arterias non pulſare, quia in illis validus ſanguinis impetus deeſt, unde à venis vix licet eas diſcernere.

Non ſolùm, ut jam vidimus, pulſifica cordis vis per arterias non diffunditur, verùm neque harum, & cordis conſtrictiones, ac dilatationes ſimul fiunt, ut perperam cum Herophilo exiſtimavit idem Galenus, eo deceptus, quòd ſimul Cordis, & arteriarum vibrationes concordes ſentiantur. At anatome vivi Animalis jam innotuit, cor percutere pectus ſyſtole non diaſtole, quia cùm Cor comprimitur ejus mucro accedit ad baſim, & latera contractis ventribus attolluntur; in diaſtole verò à baſi recedit mucro, & latera diſtenduntur: unde cùm cor ſyſtole ſanguinem impellit, arteriæ diaſtole illum recipiunt.

Ex Arteriis reducitur in Venas, quæ cùm univerſæ tendant in Jecur tanquam in communem alveum, idcircò in illud univerſus ſanguis per eaſdem corrivatur, atque ex Jecore in venam Cavam aſcendentem, à qua in dextram cordis auriculam, adjunctumque ventriculum, poſtmodùm in pulmones per venam arterioſam, ſeu arteriam pulmonalem, & ex hac per arteriam venoſam, ſeu pulmonalem venam in ſiniſtram auriculam, ſiniſtrumque ventrem traiicitur, ex quo tandem per Aortam, & univerſas arterias perenni, inceſſantique periodo refertur. Hoc inventum Gulielmus Harveus primus omnium evulgavit, licèt nonnulli ad Paulum Sarpam, Cæſalpinum, & Zoilium referant.

Et quamvis de hujuſmodi ſanguinis circuitu tam conſtans, & firma ratio nunc habeatur, ut fermè pudeat in controverſiam eundem revocare, quia tamen non deſunt adhuc, qui obſtinatione quadam recens inventa odio habent, quodque rancedinem non ſapit, nauſeant, ideò aliqua in medium afferemus.

Confeſſa res eſt, & manifeſta apud omnes, continenter certam ſanguinis portionem è vena Cava aſcendente in dextrum cordis ventriculum ſingulis dilatationibus effundi, ut pluribus præ cæteris oſtendit Thomas Bartholinus. *Lib. 2. anat. cap. de Corde.* Quantum autem ſanguinis ſingulis ictibus cor ingrediatur, vel ex eo egrediatur, licèt certò decerni non poſſit, minus tamen quàm ſit drachmæ triens, nemo hucuſque expertus eſt, etſi experimenta peracta ſint in Animalibus minoris corporaturæ, quàm ſunt Homines: immò plerique drachmam, nonnulli ſemiunciam, atqui etiam unciam ſanguinis qualibet diaſtole cor introire obſervarunt, inter quos Harveus, VValæus, Hogelandus, Conringius, aliique. *Conſentit Kepler. Epit. Aſtron. l. 3. p. 1.* Cùmque ſingulis horis cor hominis ictus edat, ex obſervatione Cardani, quatuor mille; ſequitur, ut totidem ſanguinis

Digitized by Google

drachmæ Cor ingrediantur (ſi drachmæ tantùm ſanguinis ingreſſum homini ſingulis ictibus concedamus) atque adeò ſpatio ſex horarum libræ ſanguinis quinquaginta biſcentum, (ſi ſingulis unciis octo drachmæ tribuantur) quantum vix totus homo pendet. Atqui Avicenna, cui aſſentitur Rolfinchius, ipſis hominibus ſanguinis libras triginta tantùm, & Thomas Bartholin. nonniſi libras vigintiquinque tribuit. Tanta autem ſanguinis copia, de qua jam diximus, haud-quaquàm Cordi ſuggeri ab alimentis dici poterit, quia longiori, quàm ſex horarum ſpatio, à cibis abſtinere ſolemus, & interim motus Cordis, & ſanguinis ingreſſus in ejuſdem ventres perennat. Quid ſi eos commemorare velimus, qui plures dies jejuni degunt? Igitur ſanguinem in cor per arterias, venaſque perpetuò reduci fatendum eſt.

f. 3. l. 3. tr. 1. cap. 9.

Hinc peritiores Medici paulò ſupra partem veneno infectam ſtricto ligamine venas, & arterias vinciunt, ne ex accurſu, & recurſu, totus ſanguis inficiatur. Hac eadem ratione evenit, cur Cantharides cubitis, & tibiis applicatę mictum ſanguinis excitent, & veſicam lædant. Sic pariter cùm pedes humeſcunt, vel unguento populeo inunguntur, Cerebrum catarrho, ſomnoque gravatur.

In phlebotomiis, ut ſanguis liberè per ſectionem exiliat, ligatura adhiberi ſolet ſupra venam ſecandam, quia ſi infrà fieret, ſanguis intercluſo tranſitu, quo è partibus extremis verſus interiores excurrit, non efflueret. Quòd ſi aliquandò Phlebotomus arctam ligaturam parumper relaxat, id facit, ne ex arctiori vinculo motus ſanguinis per arterias, quæ venis ſubjacent, impediatur; Et ſi aliqua vena recidatur, ex trunco è partibus extremis ad Hepar tendente ſanguis effluet; ab Hepate verò verſus truncum ne ſtilla quidem reducetur: Sic reciſa vena jugulari profluit ſanguis tantùm à parte ſuperiori caput ſpectante; pars verò inferior omninò inanietur ob confluxum ſanguinis ad Jecur. At contrarium contingit in arteriæ ſectione.

Prætereà ſi incidatur quæcumque vena, univerſus ſanguis brevi egredietur, quod profectò non accideret, niſi ex arteriis in venas perenniter decurreret. Atque hinc etiam fit, ut quò arteriæ celeriùs pulſant, eò ocyus ſanguis è venis profluit; unde optimum eſt ſiſtendo ſanguini arctam ligaturam ad eas partes adhibere, ex quibus ille traiicitur in apertam venam: ſic etiam timor, aqua gelida, & quodcumque cordis, & arteriarum motum remoratur, ſanguinem ſiſtit.

Confirmat hæc omnia nuperrimum experimentum Oxonii primùm à Richardo Lovver tentatum in ſanguinis ex uno in aliud animal transfuſione (ut cæteras aliorum liquorum infuſiones hìc ſileam) deindeque à Gallis, Belgis, Italis, Germanis, & tota penè Europa repetitum, quo quidem inſueto miraculo non ſemel extrema ſenectute confecti juveneſcere, & ferè extincti è mortuis revocari viſi ſunt; ut propterea conſultò videatur Ovidius inducere Æſonem à Medea, educto veteri cruore, ſucciſque ad id paratis ſubſtitutis, priſtinæ juventuti reſtitutum. 7. Metamorph.

——— Stricto Medea recludit
Enſe ſenis jugulum, veteremque exire cruorem
Paſſa, replet ſuccis, quos poſtquàm combibit Æſon,
Aut ore exceptos, aut vulnere ; barba, comaque,
Canicie poſita, nigrum rapuere colorem.

Pulſa

Digitized by Google

Pulſa fugit macies, abeunt pallorque, ſituſque,
Adjectoque cava ſupplentur corpore ruga,
Membraque luxuriant. Æſon miratur, & olim
Ante quater denos nunc ſe reminiſcitur annos,
Diſſimilemque animum ſubiit, ætate relicta.

Idemque repetitum ait in Ariete.

Protinùs innumeris effœtus laniger annis
Attrahitur, flexo circùm cava tempora cornu,
Cujus ut Æmonio marcentia guttura cultro
Fodit, & exiguo maculavit ſanguine ferrum;
Membra ſimul pecudis, validoſque veneſica ſuccos
Mergit in ære cavo: minuunt ea corporis artus,
Cornuaque exurunt, nec non cum cornibus annos,
Et tener auditur medio balatus aheno.
Nec mora, balatum mirantibus, exilit agnus,
Laſcivitque fuga, lactantiaque ubera quærit.

At quid plura? Res adeò jam clara eſt, ut vel cæcis ipſis illuceat. Jure ergo optimo Plempius coactus rationibus, & experimentis palinodiam his cecinit: *Primùm mihi inventum hoc non placuit, quod & voce, & ſcripto publicè teſtatus ſum; ſed dum poſteà ei refutando, & explodendo vehementiùs incumbo, refutor ipſe, & explodor, adeò ſunt rationes ejus non perſuadentes, ſed cogentes: diligenter omnes examinavi, & in vivis aliquot canibus eum in finem à me diſſectis, veriſſimas comperi: hoc ut facerem, monitus quoque à clariſſimo VValæo Profeſſore Leidenſi, cujus viri candido, ſedatoque ingenio, & judicio plurimùm tribuo, multùmque in hac ipſa materia acceptum refero.* Hæc Plempius.

In fund. Med. edit. 4. lib. 2.

Quoniam verò ductus, per quos ſanguis ex Arteriis in Venas traiicitur, non percipiunt, de Circuitu ſanguinis dubitare plerique coguntur. Verùm ſanguinem ex Arteriis in Venas transfundi compertum eſt per Anaſtomoſim, quam cognitam antiquis etiam, & potiſſimùm Galeno arbitrantur VValæus *epiſt. 1. de motu chyli ad Thomam Bartolinum*, & Plempius *fund. Med. l. 2. de Circul. Sang.* tum etiam per quoſdam ramuſculos nectentes pluribus in locis ramulos arteriarum cum ramulis venarum; necnon per intermedios partium poros, etenim cùm arteriæ in viſcera ſanguinem effundunt, portio nutricationi apta iiſdem agglutinatur, & in aliti ſubſtantiam convertitur; reliqua verò vel inepta, nec dum depurata, vel ſuperflua percolatur in proximas venas, indeque revehitur in cor, tum propulſione, tum preſſione arteriarum, adjuvante etiam periſtaltico earundem venarum motu, & adjacentium muſculorum diſtenſione, contractioneque. Quòd ſi aliquando trajectio iſta ſanguinis ex arteriis in venas per carnes impediatur, vel vitio ſanguinis, vel mala partium habitudine, ſanguis ipſe reſtagnat, immoraturque, & oriuntur inflammationes, tumores, puſtulæ.

Pro diverſa autem conſtitutione ſanguinis circuitus non æquabiliter abſolvitur. Variat enim pro Corporum, Sexuum, Ætatum, Anni temporum, & Victus ratione, necnon juxta varium ſtatum valetudinis. Atque hinc pulſationes arteriarum diverſimodè obſervantur, validæ, imbecilles, celeres, tardæ, magnæ, parvæ. Lovver *tractat. de corde* circumeuntis

ſan-

ſanguinis motum metitur ab urinæ decurſu. Fallacem tamen conjecturam hanc ipſe crediderim, quoniam plerùmque ſerum urinæ per venas lacteas, & aquaductus recta traiicitur ad capſulas atrabilarias, & Renes, atque à diverſitate ciborum, & potuum, modò citatur, modò retardatur illius egeſtio.

Cùm ad ſanguinis periodum omninò requiratur cordis, & arteriarum motus, qui diaſtole, & ſyſtole conſtat, cùm Antiqui, tùm Neoterici dubitarunt, cui bono utraque ſit. Galenus exiſtimavit Diaſtolem eſſe, tum ut Cor ſanguinem à vena Cava aſcendente traheret pro ſpiritibus vitalibus progignendis, & ſanguine venoſo perficiendo; tum etiam ut à pulmonibus frigidum aerem ſugeret in fervoris refrigerium; Syſtolem verò, ut ſpiritus vitales in corde geniti per arterias in univerſas partes propellantur, & ut fuligines è corde elevatæ ventilentur, ne cor ipſum lædant, aut vitalem calorem in ipſo reſidentem ſuffocent. At Recentiores ex his uſibus aliquos probant, alios omninò reiiciunt. Admittunt quidem per diaſtolem ſanguinem in cor intrudi à vena Cava aſcendente per dextram auriculam; rident verò frigidum aerem (ſi tamen Cordis ventres ingreditur) per pulmones delatum refrigerando cordi inſervire poſſe. Concedunt pariter per ſyſtolem propelli ſanguinem in arterias; atque in univerſum corpus; at fuliginum, quas ſomniant, ventilationem, prorsùs eliminant à ventribus; nam via, quæ per arteriam venoſam fingitur, omninò intercluditur oſtiolis, ſanguinis, & cujuſcumque alterius liquoris regreſſum in pulmonem impedientibus. Accedit quod tantus calor, ut refrigerio egeat, & temperatione, nullus eſt, cùm neque rationi, neque experimento id cohæreat: diſſectis enim vivis animalibus non major calor tactu percipitur in corde, quàm ſit in cæteris viſceribus.

DE RESPIRATIONE.

Quemadmodùm pulſu, & ſanguinis circuitu, ſic quoque reſpiratione Vita perdurat, foveturque. Viſcera, quæ ſpeciatim ad illam pertinere videntur, ſunt Pulmones, & Thoracis muſculi, quorum motu, & expanſione aera reſpiramus.

Helmontius autem *in deliram Catarrh.* opinatus eſt; Pulmones non moveri. At hanc opinionem pluribus convellit Thomas Bartholinus. De Pulmon.
Obiicit præſertim communem obſer- ſubſt. &
vationem in ſectionibus vivorum ani- Motu
malium, in quibus pulmones maniſe- ſect. 1.
ſtè dilatari, & pertrahi percipiuntur.

Verùm quamvis conſpicuus ſit pulmonum motus, non tamen inter omnes convenit, an ſuapte natura, an verò ab alio ipſi moveantur. Averroes voluit propriam, inſitamque vim pulmonibus ineſſe, qua moventur, nulla tamen fretus ratione, aut experientia, quæ docet, deſinentibus moveri Diaphragmate, & Thorace, ceſſare quoque motum Pulmonis. Non tamen negari poteſt, quod plerùmque ex illius motu commoveantur quoque Diaphragma, & muſculi Thoracis; ſiquidem obſervamus in Tuſſi, Orthopnœa, Peripneumonia, & ſimilibus, irritato, aut affecto pulmone, eoque ad motum laceſſito, illicò obſequi Diaphragma, & muſculos intercoſtales uſui, & indigentiæ illius obtemperantes, quemadmo- De Uſu
dùm etiam notat VVillis. nervorũ
cap. 14.

Ubi notare licet, quòd Pulmone laborante Reſpiratio, cordiſque motus perturbatur; & cordis motu incitato

tato potiſſimùm in febribus, nedum Pulmones, ſed etiam univerſus Thorax agitatur, adeòque Reſpiratio crebra fit: & quamvis ſinguli ictus cordis non reſpondeant ſingulis thoracis amplificationibus, cùm unica thoracis explicatione, aut contractione plures cordis ictus fiant; talem nihilominùs ſervant in motu proportionem, & rhythmum, ut quò cordis motus celerior, ac frequentior eſt, eò quoque Reſpiratio crebrior, & velocior habeatur: Pueri enim celerem pulſum habentes, velociùs quoque reſpirant; ſenes verò utriuſque motus tarditatem experiuntur. Quò fortaſſe reſpexerunt Cæſalpinus, & Hofmannus cum Ariſtotele Pulmonis motum à Cordis motu pendere arbitrati.

Lib. de Reſpir. cap. ult.

Reſpirationis motum voluntati ſubditum, & animalem omninò credidit Gal. quòd ex arbitrio cohiberi, & celerari videretur, exemplo ſervi barbari, qui cohibito ſpiritu mortem ſibi adſcivit. Naturalem verò contendunt eſſe Cæſalpinus, Dunus, aliique ex Peripateticis. Difficultas ex eo orta eſt, quia ad Reſpirationem plura ſunt opus: præſumma enim illius neceſſitate omnem Natura adhibuit induſtriam, ut abſque noxa conſervaretur. Meatus aperuit binos, nares ſcilicet, & os: aſperam arteriam orbiculatam ſuis intertextam cartilaginibus, tanquam annulis, hianteque larynge munitam conſtruxit, ut aditus liberior pateret ingredienti aeri in pulmones, quos proinde ſpongioſos, & veſiculis diſtinctos effecit: Diaphragma ſuppoſuit partim membranaceum, partim muſculoſum, coſtiſque ſpuriis obligavit, ac tandem Thoracem ipſum adjunxit muſculis intercoſtalibus interſeptum ut hæc omnia Reſpirationem juvarent, tuerenturque.

De mot. muſcul. cap. 5.

Exiſtimarim ego Reſpirationem, quæ in ſtatu ſano quidem fit, ſed nobis non advertentibus, ſpontaneum motum eſſe, ac naturalem, pertinereque præcipuè ad Diaphragma, cui etiam obſequuntur muſculi abdominis (licèt aliquando initietur hic motus à pulmone, cùm is præſertim ægritudine aliqua afficitur) atque hoc pacto nobis dormientibus, nec ex arbitrio operantibus, immò multoties mente abalienatis, Reſpiratio abſolvitur; & ſi fortaſſe aliquo morbo Thoracis partes afficiuntur, ita celeratur, aut interrumpitur, ut nec ex arbitrio componi poſſit, quemadmodùm in inflammationibus pectoris, pulmonis, & diaphragmatis. Reſpirationem verò, quæ à nobis vigilantibus, mente advertentibus, ultroneis, ac ſanis exerceri ſolet, arbitrariam dicendam eſſe, inchoarique à muſculis intercoſtalibus, comitantibus etiam cum diaphragmate, tùm abdomine.

Neque verò Diaphragmatis motus arbitrarius dici omninò poteſt, cùm in Riſu ſæpiſſimè cohiberi nequeat. Non enim verum eſt, omnem motum per muſculos exercitum eſſe arbitrarium, & Naturalem muſculis non egere, ut hucuſque creditum eſt: experimur namque, pleroſque epotas aquas, cùm volunt, per os eiicere, & ventriloquos inſuetas voces edere, alios verò poſt mictum inopinatò contremiſcere, atque alios vix riſum cohibere poſſe. Hoc etiam ſentit Gaſpar Barthol. junior *in exerc. Anat.* nuper editis: Ait enim omnem quidem motum voluntarium per muſculos fieri, at non ideò omnem muſculum voluntarium motum exercere, quod deducit ex motibus convulſivis, & palpebrarum ſeſe claudentium, etiam animalibus invitis, potiſſimùm cùm ictus timetur; addit-

que,

que, quòd etſi muſculus inſtrumentum dicatur motus arbitrarii, non tamen omnem arbitrii actum adimplet, ut in addiſcendis idiomatibus, & corporis exercitiis evenit: atqui Cor muſculum eſſe docuit Hippocr. *lib. de Carn.* probatque Stenonius, quam vis illud naturali motu gaudeat.

deGland. & Muſc. V. etiam Lower. de Corde.

Quandoquidem verò Reſpirationis motu multa peraguntur, quæ arbitrio ſunt ſubjecta, ut vox, & loquela, idcircò arbitraria quoque eſſe illa debuit. Aer etiam ingrediens per laryngem in Aſperam, Gulæ junctam, intercipi poterat à præterlabentibus cibis, & potibus, niſi ab Animalis arbitrio reſpiratio regeretur.

Conſtat præterea Inſpiratione, & Expiratione. Inſpiratione Thorax diſtenditur, Diaphragma explicatur, & Pulmones inflantur, aere eorundem bronchia ſubeunte. Expiratione verò Thorax comprimitur, Diaphragma, & Pulmones concidunt, atque Aer egreditur, unde vitam inſpiratione initiari, expiratione finiri palam eſt.

Quid verò Nobis, cæteriſque Animantibus utilitatis accedat Aeris inſpiratione, expirationeque, operæ pretium eſt etiam inquirere. Fatentur quidem omnes ad vitam conſervandam Reſpirationem eſſe neceſſariam, unde ex Gal. dicitur: *Impoſſibile eſt, Viventem non reſpirare, & Reſpirantem non vivere*; ſed ne hoc quidem exprimitur peculiare ejus bonum in vitæ tuitione.

Et mirum ſanè inquàm varias, diverſaſque ſententias ab Authoribus itum ſit, quas fuſa oratione recitat, & examinat præ cæteris Cl. Boyle *de vi Aer. elaſt. peculiari digreſſ. de Reſpiratione*.

Ariſtoteli videtur attractus per reſpirationem Aer cordis calorem temperare: At quis hoc credet in Ranis, aliiſque Aquatilibus, quæ calore ferè deſtituuntur, & tamen crebra reſpiratione egent?

Carteſius putat ſanguinem motu attenuatum Aeris frigiditate debere condenſari, ut evadat vitalis fomes flammulæ Cordis. At Deleboe hanc condenſationem ſanguinis cuidam ſali per Aera diſperſo tribuit. Diſp. Med. 9.

Exiſtimant alii cum Gaſſendo, Reſpiratione, tranſeuntis ſanguinis per Pulmones impuritates abſorberi, & per expirationem, ac tuſſim (ſi fortaſsè ſolito craſſiores fuerint) educi. Verùm etſi id conceſſerim, non tamen huic ſoli uſui Reſpirationem eſſe mox patebit.

Potior Reſpirationis uſus, viſus eſt aliis trajectio ſanguinis circulantis à dextro in ſiniſtrum ventriculum per Pulmones, qui niſi aere diſtendantur, præterfluentem ſanguinem nec admittunt, nec deferunt. At facto experimento per Robertum Kook, ut refertur *in actis philoſophicis Acad. Anglic.* innotuit ſuperſtes animal in vita eſſe, pulmonibus, vel immotis; neque eorum depreſſionem, ſeu quietem, ſanguinis Circuitum impedire, nec mortis cauſam eſſe; unde colligit novi aeris defectu potiùs animal interire.

Paracelſus opinatus eſt, aliquid in aere eſſe vitali elixiri valdè analogum, quod reſtaurandis noſtris ſpiritibus inſerviat, unde indeſinenter recentioris aeris inſpiratione egeamus, illoque abſumpto, non amplius aerem vitæ fovendæ utilem eſſe. Refert etiam Boyle Drebellio innotuiſſe, non totum aerem, at ejus portionem, quam vocat quinteſſentiam, Reſpiratione hauſtam, vitalem flammam fovere, illaque conſumpta, vel craſſioribus halitibus infecta, hanc diù manere non poſſe, atque ideò quen-

quendam liquorem præparaſſe, quo abſumpta, vel infecta aeris pars reſtitueretur, purgareturve. Nonnulli exiſtimant Ἄπνουν, de qua dictante Empedocle ſcripſit Pauſanias, hu-

Ex Heraclide apud Laert. in Vita Empedocl.

juſmodi fuiſſe, ut Vitam abſque reſpiratione tueretur, putantque, Heraclidem idem ſenſiſſe, cùm ait: Τὴν ἄπνουν τοιοῦτόν τι εἶναι, ὡς τριάκοντα ἡμέρας συντηρεῖν ἄπνουν καὶ ἄσηπτον τὸ σῶμα: *Apnum tale quid eſſe, ut triginta dies ſervaret non reſpirans, & incorruptum corpus*. Verùm aptiùs

Vid. Her Steph. in Theſ. Lin. Græc.

fortè interpretati eſſent, *Apnum tale quid eſſe, ut triginta dies ſervaret nihil expirans odoris, ſcilicet tetri, & incorruptum corpus*, ex Callim. Apno etiam Empedoclem mulierem defunctam ad vitam revocaſſe, ac proindè maximam gloriam conſequutum, Sacrificium ad Piſianactis

Apud Laer. ib.

agrum feciſſe teſtatur idem Heraclides, qui & peculiarem libellum de hac re conſcripſit, unde inquit Pli-

Lib. 7. cap. 52.

nius: *Huc pertinet nobile illud apud Græcos volumen Heraclidis ſeptem diebus fœminæ exanimis ad vitam revocatæ*. Galenus credidit Ἄπνουν

6. de loc. aff. 5.

eſſe morbum, quo ſine ſpiritu Ægrotantes multum tempus detinentur; etſi ibidem dixerit impoſſibile eſſe viventem non reſpirare, & ſpirantem

Variar. lect. l. 4. c. 14.

non vivere: cui etiam Mercurialis inter Medicos alioqui ſatis eruditus adhæret.

Ipſe verò Boyle non negans expiratum, & inſpiratum Aerem condenſando, refrigerandoque ſanguinem per pulmones tranſeuntem magni quandoque momenti eſſe, cenſet *depurationem ſanguinis in illo tranſitu non tantùm unum eſſe ex ordinariis, ſed præcipuis reſpirationis uſibus*; ſuſpicatur tamen Aerem in Reſpiratione aliud quid agere, hucuſque non plenè explicatum, ut ipſe admonet *in experimentis Phyſico-Mechanicis, digreſſ. de Reſpirat.*

Quòd autem inſpirato Aere ſanguis purior, floridiorque evadat, hinc patet, quia, ut etiam obſervat Lovverus, purus, & floridus in Pulmone eſt ſanguis ſemper, plus quàm in alio viſcere. Lib. de Corde.

Aer denique reſpirationi idoneus eſt, in quo flamma perdurat; hinc in cavernis, & fodinis metallorum, ubi craſſior eſt, & gravibus halitibus refertus, ignis pariter, & foſſores extinguuntur, niſi in liberiorem ſubitò deferantur; quod etiam in cellis vinariis, cùm muſtum fermenteſcit., evenire conſuevit. In rariori, & laxiori, Animalia deficere pluries expertus eſt Boyleus; refertque Acoſta ſeipſum altiſſimos Peruanæ regionis montes tranſeuntem violento vomitionis impetu etiam ſanguinem emiſiſſe, & parum abſuit, quin animam efflaſſet. Et Ariſtoteles ait in montis Olympi jugo vix vivere poſſe homines, niſi ſpongiis aqua plenis Aerem craſſiorem reddant.

Reſpirare quoque Piſces ſentit Plinius: *Quoniam*, inquit, *& pulmonum vice aliis poſſunt alia ſpirabilia ineſſe viſcera, ita volente natura, ſicut & pro ſanguine eſt multis alius humor. In aquas quidem penetrare vitalem hunc halitum, quis miretur, qui etiam reddi ab his eum cernat, & in terras quoque tanto ſpiſſiorem naturæ partem penetrare, argumento animalium, quæ ſemper defoſſa vivunt, ceu Talpæ*. Accedit, quòd, Fluminibus denſo gelu ſupertectis, piſces ſub aquis moriuntur, ſi diù externo aere priventur: His enim & multus, & nullus Aer nocuus eſt, vitalique uſui eſſe nequit. Lib. 9. c. 7

DE

Digitized by Google

DE HIS, QUÆ VITAM Comitantur.

QUÆ Vitam potiſſimùm comitantur ſunt Vegetatio, Senſus, & Motus tum Animi, tum Corporis. Quæ ad Vegetationem pertinent, à Medicis Naturales operationes dici ſolent; quæ verò ad Senſum, & Motum, Animales.

DE VEGETATIONE.

CUm vegetent Alimento, & eodem vitam tueantur Animalia, pauca hìc de Nutricatu attingemus. Aſſumptus cibus, attritus, & ſalivario rore madefactus exſolvitur primùm in Ventriculo, mox in albicantem ſubſtantiam converſus, è tenui inteſtino in venas lacteas excurrit, deinde cum ſanguine miſtus Vegetationem promovet.

Cibi exolutionem, ſive Chyloſim Ariſtoteles, Galenus, & quotquot ex antiquioribus Philoſophis, & Medicis his ſe ſpontè manciparunt, ad elixationis genus retulerunt. At falſi quidem ſunt: quædam enim animalia, præſertim Aquatilia, optimè digerunt, voraciſſimaque ſunt, licèt eorum venter frigidiſſimus obſervetur, quemadmodùm notat Breſſanus de Aſello marino; quin etiam res duriſſimas brevi conficiunt, quas nec aqua ferventiſſima, neque ipſe ignis mutaret. Atqui cibus ita coctione alteratur, ut omninò in aliam naturam videatur tranſire, quod ſanè nullus calor efficiet. Neque febricitantes ipſi malè digererent, in quibus majorem calorem pro amovendis morbificis cauſis Natura excitat.

Prætereà multa animalia, ut præ cæteris dicitur Chamæleon, nunquam bibunt, & tamen ſolida quæque alimenta, quàm benè digerunt; Narraturque in Actis Anglicis ann. 1667. quod in Inſulis Caribum Animalia vel parum, vel nihil bibant, velut Equi in Guanaboa, ubi etiam Vaccæ tranſacto ſpatio ſemeſtri, & Capræ ſemel ſingulis hebdomadis potant; quin immò refert Gaſſendus quendam Amicum ſuum nunquam potaſſe, vel vix ſemel anno, ut Amicis gratificaretur, pręter multos alios totam hyemem à potu abſtinentes. Accepi etiam à noſtro Amico, fide non indigno, fœminam quandam Neapolitanam per decennium ab omni potu ſe abſtinuiſſe, quamvis ſeptuagenaria eſſet.

Exiſtimavit Eraſiſtratus cibos attritu confici, & in chylum mutari, quod in Avibus ſaltem verum eſſe docuit Harveus, qui advertit, illas lapillos, & alia duriora deglutire, ut eorum ope conterere poſſint cibos ſolidos, adjuvante pariter motu muſculorum, qui utrinque lateribus Ventriculi adjacent. Hanc ſententiam amplexi ſunt noſter Thomas Cornel. *progymnaſm. de Nutricat.* & Franciſcus Redi *epiſtol. ad P. Kirker.* atque experimentis confirmarunt in diverſi generis volatilibus. Cel. in procem. exerc. de Gener. Animal. 7.

At non æquè in omnibus Animantibus coctionem, & ciborum diſſolutionem per attritionem fieri par eſt: Homines enim non adeò duro ventriculo præditi ſunt, immò plerumque obſervatum numiſmata cuprea, aut argentea à quibuſdam omninò integra egeſta fuiſſe, quibuſdam verò mortem attuliſſe. Cujus rei notabilem hiſtoriam tradit Kerckringius *Spicil. Anatom. obſ.* 1. & Borell. *cent. 4. obſ.* 25.

Arbitrantur Recentiores ferè unanimes chyloſim fermentationis ope perfici, ajuntque ingeſtum cibum fermento quodam exolvi, ejuſque

partes tenujores à craſſioribus ſecerni. Hoc autem Helmontius, & Petrus Caſtellus putant eſſe acidam melancholiam à Liene ad Ventriculum tranſmiſſam. Alii ex Sennerto *lib. 3. Pract. p. 1. ſ. 2. cap. 4. q. 2.* acidum humorem ventriculo ingenitum. Petrus Borel. *cent. 2. obſerv. 1.* Bilem, quæ è cyſti illuc defertur. Plerique ſpiritus quoſdam. Alii reliquias fermentorum, quæ ex præcedenti cibo in ventriculi plicis ſuperfuerunt. Sylvius demùm ſalivæ, qua manſus cibus imbibitur, totam fermentationis vim tribuit.

Hujuſmodi verò ciborum exolutio quamvis non ſine calore fiat, non tamen ſolius caloris opus eſt, cùm quędam illo potiùs concreſcant. Neceſſarii prætereà ſunt quidam liquores, ſeu ſucci analogiam retinentes cum liquoribus, ſeu menſtruis chymicis, metalla, aliave duriſſima corpora ſolventibus: Non enim quicunque cibos diſſolvere apti ſunt, ut pariter non omnia menſtrua omnium corporum ſolutionibus ſufficiunt, cùm quædam aquis ſtygiis, alia ſpiritu vini, nonnulla aceto, aliiſque acidis liquoribus, pleraque ſola aqua calida diſſolvantur. Univerſale autem menſtruum corpora in primigenia elementa reducens non adhuc vidimus, quamvis ſuum Alkaeſt jactet Helmontius.

Diſſolventes hos liquores ingenitos eſſe Ventriculo, vel è glandulis ibidem ſitis extillare, vel ab arteriis illuc corrivantibus ſuggeri neceſſe eſt. Neque enim ex cyſti fellea ſuppeditari queunt, cùm nullus hinc ductus pateat; & ligatura in vivis animantibus, ad vas Breve dictum adhibita, oſtendit neque à liene illos ſuffici.

Acido-acres eſſe Experientia teſtatur tum in ructibus à paſtu, tum in expirationibus, & halitibus è diſſectis ventriculis animalium vivorum acorem præ ſe ferentibus, fortè quia acido-acria magis digeſtionem promovent. Crediderim etiam cum Sylvio plurimùm prodeſſe ciborum diſſolutioni ſalivam; quæ ſuo ſale fermentationem adjuvat, & aquea conditione cibos diluit. Hic adnotare non abs re erit extrahi è ventriculis avium ſal tantæ efficaciæ, ut eo calculi tum in veſica, tum in renibus ſiſtentes diſſolvantur, quo fortaſſe fit, ut lapilli ab iiſdem deglutiti promptè comminuantur, quemadmodùm etiam animadvertit Gaſſendus.

Quæ autem obiiciuntur à Plempio *lib. 2. fundam. Med. cap. 8. de Ventriculo*, non tanti ſunt, ut hanc opinionem infirment. Ait namque *cibum ingeſtum debere attolli, ſi fermentationis beneficio fieret chyloſis.* At experimur à paſtu turgentem ventriculum, & eò ſenſibiliùs quo cibi aſſumpti fermenteſcere magis apti ſunt: Non multùm autem durat hujuſcemodi diſtenſio, ut ipſe putat, quia ſucci ventriculi celerant cibi diſſolutionem, & ſenſim chylus in Inteſtina, ac vaſa chylifera protruditur. Quod inſuper ſubdit, *cibos, potuſque fermentationi idoneos promptiſſimè concoqui debere, ut fructus, cerviſia, muſtum*; Valdè leve eſt. Nam præterquam quòd fermentationes in nobis citiſſimè fiant, ſi illas, quæ in muſto, & fructibus obſervantur, ſpectes; cibi etiam aliqui quamvis ex ſe facillimè fermenteſcant, non tamen ſubitò diſſolvuntur, & præcipitationem ſubeunt.

Neque majoris ponderis videntur argumenta, quæ affert Franciſcus Piens. Ciborum enim diſſolutio non ſolùm à proprio, inſitoque eorundem fermento, ut ille opinatur, ſed potiſſimùm à ſuccis exolventibus, qui in *De Febr. in gene. re c. 5.*

ven-

ventriculo ſunt, perficietur; quamobrem etſi cibi ſint acidi, pingues, ſaliti, putrefacti, ut ipſe inculcat; nihilominùs exolutioni haud inepti redduntur, immò faciliùs à Ventriculi fermento diſſolvuntur, ſiquidem quæ ex ſeſe fermentationem non ſubirent, ſuperaffuſo convenienti liquore ſtatim fermenteſcunt. Sic radices herbarum, aridæque plantæ contuſæ, liquoribus affuſis, fermentationi ſubiiciuntur, præſertim ſi leni calore juventur, id quod vel maximè in cibis, dentibus attritis, & ſalivario rore maceratis credere licet.

Expleta jam ciborum diſſolutione, & Chyloſi, confectus cibus per Pylorum detruditur ad inteſtina tenuia, ibique ſecretis portionibus fœculentis per inteſtina craſſa ad alvum deturbandis, reliquæ puriores, & alibiles, glandulis pliciſque inteſtinorum adhærentes à conterminis lactearum venarum oſcillis excipiuntur, deferunturque ad commune Chyli Receptaculum, & ex hoc per tubulos Chyliferos thoracicos in Cor: illis autem ſemel ingreſſis prohibetur regreſſus à valvulis per vaſa chylifera diſpoſitis.

Hæc autem chyli depulſio adjuvatur quàm maximè à continua Diaphragmatis preſſione, facta nedum in ventriculum, verùm etiam in univerſum abdomen; ut pariter à motu inteſtinorum periſtaltico. Confert etiam ventriculi coarctatio, qua, quod continet, per pylorum ad inteſtina propellit: ſicut enim adſtricto pyloro per vomitum eiicit quæ ſibi infenſa ſunt, ita conſtricto ſtomacho per pylorum demittit, quæ jam ſunt digeſta.

Medicorum plerique exiſtimarunt, ventriculum undique occluſum manere, quouſque totus chylus ſimul aperto pyloro demittatur ad inteſtina. Sed repetitæ Animalium vivorum ſectiones edocuerunt, chylum, quemadmodùm elaboratur, ita ſimiliter per pylorum ſubindè traduci ad inteſtina tenuia, & vaſa lactea; quinimmò refert VValæus ſe aliquandò obſervaſſe cibos in ventriculo eodem ordine diſpoſitos, quo ingeſti fuerant. Verum tamen eſt, quòd alimenta facilioris exolutionis priùs egeruntur, quàm difficilioris, quæ plerumque multo poſt tempore à paſtu ventriculum gravant. Diſſectis præterea ventriculis, inventa fuere eſculenta ante plures dies aſſumpta, & pluries obſervati ſunt ægrotantes evomuiſſe cibos jamdudùm ingeſtos, cùm tamen alia alimenta per id tempus omninò digeſta fuerint.

Anatome pariter innotuit, cibos intra ventriculum non ſemper lacteſcere, cùm aliquando obſervati ſint proprium colorem non amiſiſſe; atque in ovibus, capris, bobus, quæ herbaceis veſcuntur, viridem adhuc colorem referunt.

Cùm ex ventriculo confectus cibus jam deſcenderit, ſucci exolventes acido-acres ſenſim in illo congregantur, cùmque à ciborum commiſtione temperari, & infringi nequeant, ex illis halitus diffunduntur, qui tunicas, fibraſque potiſſimùm ſtomachi vellicant, & extimulant, unde ſenſus exoritur, qui Fames dicitur. Et ſi tanta fuerit humoris acris copia, & efficacia, ut valdè nimis ſtomachus vellicetur, atque aſſumptus cibus citiſſimè diſſolvatur, Fames immoderata exurgit, quam Medici Lupinam appellant.

Quòd ſi fortaſſe acres iſti humores deficiant, aut craſſo lentore retundantur, vel etiam diluantur, inepti diſſolutioni evadunt, ut plerumque contingit Corporibus phlegmaticis, & cachecticis dictis, quæ appetentia, & fame

& fame carent, & quidquid aſſumptum fuerit, malè digerunt. Atque hinc etiam fit, quòd à cibis præſertim pinguibus, & dulcibus faſtidium pariatur, & nauſea; quamobrem niſi Natura hos Famis ſtimulos addidiſſet, incurioſi à cibis ad interitum abſtineremus.

Quamvis ſuperiùs dictum ſit ad concoctionem perficiendam Potum non eſſe omninò neceſſarium, multùm tamen conferet ſi potiſſimùm ſitis urgeat, quæ oritur cum humida ſubſtantia abſumitur, vel craſſeſcit, & partium irrigationi inepta redditur. Sedari autem ſolet humidi abſumpti inſtauratione, vel diſſolutione ejus, quod ſpiſſitudine ineptum jam irrorandis partibus evaſerat. Abſumptum humidum reſtauratur nedum frigido, verùm etiam calido potu, quem Romani, & Græci in deliciis habebant, noſtriſque temporibus Itali, & Hiſpani potiſſimùm calidis potionibus delectantur, ut etiam Chinenſes, & Japonenſes: teſtaturque Gaſſendus de ſeipſo *tom. 2. lib. 5. cap. 1.* quòd præ dolore dentium calidam bibere coactus, poſt ſedatum dolorem, etiam per æſtatem frigidam averſatus fuerit, deindeque poſt biennium quotidiana febre correptus, ſola calida per paroxyſmos ardentiſſimos ſitim ſedabat. Diſſolvitur verò, & diſcutitur ſpiſſeſcens, ut plurimùm ſpiritu Vini, vel ſimili liquore, ſicut etiam quibuſdam medicamentis, quæ manſa ſalivam provocant, & poros craſſo ſucco quaſi obſtructos aperiunt, qui rorem ſiti extinguendæ idoneum extillant, immò etiam aliquando propriis fermentis, & calore ros ille ſponte exſolvitur, & fluitans fauces, & ſtomachum irrigat.

Lipſ. 1. elect. Athen. l. 1. Ricc. & Maff. hiſt. Ind. Bonif. hiſt. ludr l. 7. cap. 38.

Qua poſtremò ratione confectus chylus, atque à ventriculo in inteſtina tenuia demiſſus à ſuis fæcibus ſecernatur, ut puriores partes oſcilla lactearum venarum ingrediantur, & fæculentæ deiiciantur ad alvum, nuperrimè enucleavit Sylvius Deleboe, qui à commiſtione ſucci pancreatici, & biliofi in tenui inteſtino chylum dilui, à fæcibus ſecerni, candoremque acquirere deducit, exemplo à ſimilibus liquoribus petito: quod minimè latuit Naturæ conſultiſſimum noſtrum Thomam Cornelium.

Diſp. Me dic. 2.

Progymn. de Nutricatione.

Antiqui Medici cenſebant, chylum per venas Meſaraicas in Jecur deferri, & ab eodem in ſanguinem commutari, Galeni dogmatis addicti, poſthabito Ariſtotele, qui ſanguinis generandi munus ad Cor detulerat. Poſt Eraſiſtratum, Aſellio primùm innotuit chylum per venas lacteas ferri, atque inde ſuſpicatus eſt recta in Jecur tendere, unde Galeni ſententiam confirmare viſus eſt. At Joan. Pecquetus Jecur de principatu deturbavit, & è ſolio dejecit, cùm detexerit lacteas venas non quidem in Jecur, ſed in glandulas lumbaribus vertebris ſubſtratas chylum deducere, atque ex illis per peculiares tubulos chyliferos thoracicos, & ſubclavios dictos in cor eundem deferri; unde à Corde in ſanguinem verti opinatus eſt. Eodem poſtmodùm argumento Thomas Bartholinus confirmavit inventa Pecqueti, & ſimul ſuſtinuit Hepatis patrocinium; nam cùm obſervaſſet quædam albicantia vaſa Jecur uſque tendere, exiſtimavit chylum ſaltem ex parte illud ſubire; mox ubi cognovit vaſa illa lymphæ deducendæ inſervire, Hepatis patrocinium deſeruit, & pro Corde ſtetit. Re tandem plurimùm hinc inde diſcuſſa, invitis Riolano, Deuſingio, Bilſio, & aliis, Hepati exequias fecit, illudque tumulavit, & Cordi ſanguinis efficiendi munus reſtituit, quò ſimul confluere cum ſanguine chylum,

lum, & lympham decernit, ut apud ipſum eſt legere *in Opuſc. Anatom. & in Anat. Renov.* At verò Hieronymus Barbatus Hepatis partes toto conatu ſuſcepit, cùm advertiſſet per Pancreas inteſtinis affixum chyli portionem ad Hepar deferri per quendam venæ portæ ramum, illoque diſſecto prodire ſanguinem imperfectum, & crudum fibras nondùm adeptum, neque conſiſtentem. Putarunt alii cum Harveo partem ſaltem chyli per venas meſaraicas cum remeante ſanguine Jecur ſubire, potiſſimùm in Avibus, in quibus lacteæ non apparere dicuntur.

Libell. de ſanguine, eiuſque ortu.

At fruſtrà inter tales viros de hac re multæ, & magnæ contentiones fuerunt. Viſcera enim omnia, ipſumque ſanguinem, ſimul in embryone conſpicua reddi, ac in primis rudimentis præextitiſſe alibi demonſtravimus. Sive autem Jecur, ſive Cor, aut aliud viſcus pertingat, nonniſi ſecretionem, purificationemque chylus adipiſcitur, & cum ſanguine permiſtus tamdiù circumagitur, donec depoſitis in diverſis partibus, tamquam colis, inutilibus portionibus, purgetur ſimul, ac purpuraſcat. Neque deſunt experimenta; ſæpiſſimè enim ejuſdem odoris, & ſaporis, ac fuerat cibus aſſumptus, eductus eſt per phlebotomiam chylus, ut teſtantur etiam Bartholinus, Rhodius, Lovver, & alii quamplurimi *in Ephemerid. German. ann. 1670. obſerv. 28.* memorati; quod utique non contingeret, ſi in aliquo viſcere mutationem paſſus in ſanguinem evaſiſſet. Adde quòd idem Harveus obſervavit, nullo cæterorum viſcerum veſtigio in embryone apparente, primùm ſanguinem proſpici vix tenui bullula concluſum, unde aſſeruit illum primordia viventis initiare.

Atque hinc plenè puto ſatisfactum iri Th. Bartholino, Cordi Hæmatoſin tribuenti ex eo, quia aliter vana videretur illius tam artificioſa ſtructura. At quæ ſtructura in bullula illa ſaliente, quo tempore rubet ſanguis, & per ramulos venarum, & arteriarum excurrit?

Rubeſcit fortè chylus, & ſanguineo colore tingitur ope ſalſitudinis in ipſo ſanguine exiſtentis, ut in diverſis ſalibus, & liquoribus eſt obſervare, potiſſimùm in ſale tartari cum ſulphure, ejuſque oleo, ſale ammoniaco, &c.

Sed & notatu dignum eſt, quod refert Georgius Elſnerus, qui deprehendit latitare quoque in chylo, quod ruborem exerit: Diſſecto etenim cane vivo, ejuſque abdomine aperto, cùm vaſa lactea chylo turgida apparerent, injecta illis ligatura, motum ejus ad ductum Thoracicum impedivit, & poſt aliquot horas invenit liquorem rubicundum ſanguinis inſtar loco chyli, atque hinc manifeſto indicio deduxit colorem illum anteà latuiſſe, atque ex commiſtione alicuius ſalis in corpore exiſtentis prodire.

Ephemer. German. an. 1670. obſ. 61.

Præter ſanguinem, ex chylo etiam generari putabat Galenus Bilem, Pituitam, & Melancholiam, humores, quos ſimul cum ſanguine in venis contineri dixit; Bilem quidem amari ſaporis, coloris flavi; Pituitam inſipidam, atque albicantem; Melancholiam acidam, & atram: illam cum ſcammonio, alteram cum cocco gnidio, tertiam cum epithymo analogiam habere, & ſpeciatim ab ipſis attrahi, & educi.

Comm. de Nat. hum. l. de Ther. ad Piſ. 3. de ſimpl. med. fac. 24. 1. de Natur. fac. 14. 2. de elem. 2. & alibi.

Sed hæc humorum in ſanguine diſtinctio omninò imaginaria eſt. Nec ſuffragatur Galeno, ejuſque aſſeclis, quòd eductus ſanguis variis coloribus infici videatur: Hoc enim totum ab externo aere contingit; Aeri enim

expoſitus concreſcit, corrumpitur, & non ſolùm illos à Galeno recenſitos, ſed multò plures alios colores exhibet; & ſi humor putatus bilis à reliquo ſanguine ſeparetur, qui paulò ante melancholicus videbatur, & fundo vaſis hærebat, jam aeri expoſitus flaveſcere incipit, & in bilioſum converti: evidens argumentum hos humores non eſſe diverſos, ſed tantùm ab aere apparentem variationem ſuſcipere, quod & Fracaſſatus adnotat. Commentitium etiam eſt, quod de ſaporum varietate in ſanguine narratur, & illi non abſimile quod de medicamentorum purgantium analogia cum humoribus effictum eſt, ut alibi patebit.

In epiſt. Anat.

Non tamen inficiamur in ſanguine, præter partem vividam, floridamque, obſervari portionem albam, quæ auctifica noſtro Cornelio dicitur, quia Animalia illâ nutriuntur, & augeſcunt: Hæc potiſſimùm apparet, ubi ſecta vena ſanguis in fideliam aqua calida plenam effunditur: à florida enim parte ſecernitur, & ad fundum delabitur, ibique in gluten concreſcit: illam tamen plerique è vulgo Medicorum pro materia purulenta, & putrida adſtantibus oſtentare ſolent. Eo autem ſenſibilior apparebit portio hæc glutinoſa, quò cibi copioſiores fuerint ingeſti, ac abundantiori chylo ſaturatus ſanguis; unde fit, ut è jejunis, & diuturnam inediam paſſis eductus ſanguis rubicundior obſervetur, cum nulla, vel pauciſſima albicante illa ſubſtantia, quam ſerum ſanguinis appellat Barbatus.

Utraque hæc ſubſtantia ad univerſas corporis partes fertur; at in carnoſis major pars ſeri nutritii glutine, fibriſque compactior deponitur; fluxilior verò, & limpidior per adjunctas glandulas in vaſa lymphatica remeat. At in partibus membranaceis purius ſerum nutritium relinquitur, & reliquum ſanguinis per venas regreditur; quo circa obſervare eſt in his partibus membranaceis venas nigricante ſanguine magiſque glutinoſo refertas, unde fit, ut in illis facillimè remoretur, ac reſtagnet, proindèque aceſcat, & tumores, inflammationeſque progignat. Quòd autem vaſa lymphatica à glandulis potiſſimùm originem ducant, nuperrimæ obſervationes Anatomicorum demonſtrarunt; quinimmò quò glandulæ grandiores, & plures, feroque abundantes in corporibus extant, eò etiam partes, & præſertim albæ magis augeſcunt, & adipe obteguntur: ſicut pariter, quò ſanguis glutinoſior eſt, eò etiam nutricatio, & accretio in carnoſis ſenſibilior obſervatur. Hinc non mirum ſi ſenes, & graciles modicè nutriantur: illorum enim ſanguis fibris, & glutine deſtituitur, ac glandulæ prædictæ contabeſcunt, arentque. Nulla ergo neceſſitate cogimur in nutrimentum partium ſuccum nerveum advocare cum Gliſſonio, VVarthono, & aliis, quos refellit Bartholinus.

In ſpicileg. 1. & in Anat. Renov. cap. de Nervis in gen.

Ridiculi autem videntur, qui aſſerunt conceptacula ali ſuis, quæ continent, excrementis. Etenim quis unquam crediderit, bilioſo ſucco cyſtim felleam nutriri, veſicam lotio, & fæcibus inteſtina, quæ, quoniam inutilia, excernuntur, & ſi fortaſse diutiùs retineantur, graviſſima damna afferunt.

Præterea plures alii humores ſuis quoque vaſis continentur, ut Humor cyſtis felleæ, ſuccus Pancreaticus, Lympha, Aqua Pericardii, humores oculorum, aliique; de quibus fuſiùs ſcripſere Sylvius, Graefius, Bartholinus, Gerardus Blaſius, VVilliſius.

DE SENSIBUS.

PHyſiologorum plerique Senſus dividunt in Internos, & Externos: ad illos referunt Imaginationem, Æſtimationem, & Memoriam; ad hos verò Tactum, Guſtum, Olfactum, Auditum, & Viſum.

Senſuum omnium originem, & principium Cor eſſe arbitratus eſt Ariſtoteles *3. de part. Animal. c.* 4. *&* 2. *eiuſdem operis c.* 10. & alibi, cui viſus eſt ſubſcribere Avic. *lib.* 1. *f.* 1. *doctr.* 4. *c.* 1. Averr. 2. *collect.* & Alex. Aphrodiſ. 2. *de An.* Verùm cùm ex Anatome innotuerit, Cerebrum eſſe nervorum principium, quibus ſenſationes fiunt, eoque læſo, impeditiſque nervis, operationes animales illicò deficiant, quod læſo corde non contingit; ſana ratione Medici contra Ariſtotelem deduxerunt Cerebrum, non autem Cor, eſſe originem, & ſedem animalium functionum.

Non ſolùm omnes ſenſus à Cerebro ſunt, verùm etiam in ipſo reverà fiunt, ubi Animi, ſeu Mentis ſedes eſſe dicitur. Et licèt prima fronte videatur viſio eſſe in oculo, auditio in aure, cæteræque ſenſiones, quas externas vocant, in reliquis ſentiendi organis; Ariſtoteles tamen quinque ſenſibus externis unum internum communem præfecit, qui de illis judicaret. Et Gaſſendus adeò luculenter inſinuat ſenſiones in Cerebro fieri, & ſenſus omnes in una ſede morari, ut dubitationi ampliùs non ſit locus, potiſſimùm cùm aliò intenti objectum præ oculis poſitum non videamus, & ſonum auribus exceptum non audiamus. Hinc Cicero 1. *Tuſc.* ait: *Itaque ſæpè, aut cogitatione, aut aliqua vi morbi impediti, apertis, atque integris, & oculis, & auribus, nec videmus, nec audimus, ut facilè intelligi poſſit, Animum & videre, & audire, non eas partes, quæ quaſi feneſtræ ſunt Animi, quibus tamen ſentire nihil queat Mens, niſi id agat, & adſit.* Celebre eſt quoque Pythagoræorum effatum: *Mens quippe omnia videt, & omnia audit, reliqua ſurda, & cæca.* Quare Apoplectici compunctiones, uſtiones, ligaturas, diſſectioneſque non ſentiunt, cùm tamen ſentiendi inſtrumenta benè ſe habeant. Hæc igitur aditum præſtant, quò Mens in Cerebro ſentiat receptas à ſenſilibus objectis motiones, perculſioneſque, per adjunctos nervos eidem communicando. Atque hinc Hippocrates 2. *aph. t.* 6. *Quicumque dolentes parte aliqua corporis omninò dolorem non ſentiunt, iis mens ægrotat.*

3. de Ani. c. 2.

tom. 2. ſ. 3 lib. 6. c. 1.

V. etiam Ariſt. 1. de ſom. c. 2.

Omnes autem ſenſiones, Tactiones ſunt factæ in partibus nerveis ſenſu præditis. Nervi enim à ſenſilibus contacti continua motione Cerebrum afficiunt, unde perceptio, apprehenſio, & cognitio rei ſenſibilis exoritur.

Neque reverà ſentitur à manu, vel pede, ſed à Mente, prout in manum, vel pedem intenta eſt; unde quoties illa abalienatur, dolor, aut voluptas non percipitur. Falluntur propterea qui mediis ſpiritibus, ſive ſpeciebus, ſenſiones fieri contendunt, putantque ſpiritus è Cerebro in extremas corporis partes veluti exploratores ocyſſimè excurrere, atque ad Cerebrum redeuntes illi nunciare quid in ſingulis partibus jucundi, vel moleſti accidat, ac ſi forent mentis compotes, per tortuoſas nervorum ambages ſibi vias planas, & expeditas conſultiſſimè eligere, ut rerum ſpecies ad cerebrum quàm citiſſimè referant; quòd ſi fortè in furorem agantur, mox ſpecies illis affines perturbentur, Cerebrum vacillet, & nobis circùm omnia rotent.

Si-

Similia ſunt, quæ de ſpeciebus aſſerunt, quòd ſcilicet ſint *immateriales*, *& intentionales*, ſed ſenſibiles, & rerum corporearum, atque extenſarum repræſentatrices, nòn ſine manifeſta repugnantia; nam ſine tactu nulla res percipitur, aut impreſſionem facit, neque Tactus incorporeis rebus convenit;

Lucr. 1. de rer. Nat. *Tangere enim, & tangi, niſi corpus, nulla poteſt res.*

Unde ſcitâ Gaſſendus *l.c. Si ſpecies ſunt quaſi quædam Imagines rerum corporearum, extenſarumque repræſentatrices, quomodò eſſe incorporea, ſive inextenſæ, ac ſine ullis partibus poſſunt? quomodò poteſt res dividua per individuam repræſentari? & ſi emanant ab ipſis rebus, quomodo ſi nihil ſunt ipſarum, ac ſi nihil propterea ab illis decedit, nihil ipſis deeſt? & ſi traiiciuntur per medium, quomodò moventur, quæ neque ſunt quidpiam per ſe, neque feruntur vehiculo, cùm accidentia tamen dicantur? Et ſi excipiuntur à ſenſu, quomodò ſenſus corporeus cùm ſit, apprehendere, ac in ſe admittere ipſas incorporeas poteſt?* Hactenus Gaſſendus.

Denique Arabes, duce Avicenna, ſenſus internos in Cerebri Ventribus fieri aſſeruerunt, Imaginationem quidem in ſuperioribus, Æſtimationem in medio, & Memorationem in poſtremo ventre. Fernelius movendi vim à medulla Cerebri pendere arbitratus eſt; vim ſentiendi verò à Meningibus, quo circa motum Cerebro, & ſenſum Meningibus attribuit. Renatus Carteſius haſce operationes Glandulæ pineali adſcribit, aitque illam eſſe ſedem, in qua Anima ſuas functiones exercet, atque in eam omnes rerum impreſſiones veluti in centrum tendere, & uniri.

Phiſiol. l.5.c.10.

Lib. de affect. Anim.

Verùm, ex accuratiori Anatomicorum obſervatione, Cerebri ventriculi videntur deſtinati emunctioni excrementorum, & non rarò lapillorum pleni inventi ſunt, nec propterea Animæ functiones vitioſè exercitæ fuere. Fernelii inſuper excogitato repugnat experimentum à Galeno allatum *7. de placit. Hipp. & Plat. c.3.* ubi refertur nulla offenſa ſenſus, & motus denudatum fuiſſe Cerebrum propriis tunicis, haſque diſſectas extractas eſſe illæſa tamen cerebri ſubſtantia; undè deducitur haud quaquàm in meningibus animales functiones peragi. Neque Carteſii ſententia, quam defendendam ſuſceperunt Henricus Regius, aliique, experientiæ cohæret. Refert enim Theodorus Kerckring. ſe Amſtelodami diſſecuiſſe cerebrum cujuſdam Pueri annorum quatuordecim atque in eo ne veſtigium quidem glandulæ pinealis inveniſſe, quinimmò in dextro priore Cerebri ventriculo albicantem lapidem repertum eſſe pendentem grana tredecim. Addit quoque Plempius *M. Sladum Medicum, & Anatomicum Amſtelodamenſem obſervaſſe in glandula pineali lapillos, & aliquandò tàm multos, ut ferè plus lapillorum, quam glandulæ eſſet, cùm tamen in vita mens ſana, & conſtans fuiſſet, ſenſus, & motus integri.* Teſtatur ſimiliter *in præfatione: ſe unà cum multis aliis Medicis in Noſocomio Amſtelodamenſi vidiſſe in puero ex hydrocephalo defuncto duram meningem oppletam aqua limpida ad libras quinque, quæ adeò cerebrum compreſſerat, ut vix appareret: at nullibi viſa eſt glandula pinealis, cùm tamen puer, dum in vivis degeret, motus, & ſenſus, & omnia mentis munera ritè obierit.*

Lib. 4. c. 16. phiſ. Nat. Spicil. A. nat. obſ. 35.

Lib. 2. fund. Med. c. 6.

Quare crediderim Cerebri potiùs Medullam ſenſionum omnium originem, & principium eſſe, cùm ab ea

in reliquas corporis partes nervi diffundantur, quibus ſenſiones univerſæ fiunt.

Verùm refertur in *Ephemer. German. ann.* 1670. *obſ.* 26. in quodam pago Patavii Bovis cerebrum in marmoream plane duritiem converſum inventum eſſe, unde de Cerebri officio jure quis dubitare poſſet, niſi ex adnotationibus ad obſervationes earumdem Ephemeridum anno ſequenti editis conſtaret, à Malpighio obſervatum fuiſſe, Cerebrum illud non habuiſſe totam ſubſtantiam petrefactam, ſed ſolùm exteriorem corticem, atque hinc fortaſſe cæteris bobus ſtupidior apparebat, ut ibidem memoratur.

Ex his colligi poteſt in Cerebri meditullio Imaginationem, Æſtimationem, Memoriam, cæteraſque animales functiones haberi per impreſſiones, & motiones factas in cerebro per nervos à rebus externis, atque adeò unum eſſe omnium principium: non ſecùs ac ſcribere, digladiari, & pingere, licèt res diverſiſſimæ, non niſi ab unica manu promanant. Et ſi quandoque læſa Imaginatione Æſtimatio integra videatur, ut in exemplis à Galeno relatis de Puero lanifici, & de Theophilo Medico; reverà tamen illa Æſtimatio, quæ videtur ſana, læſæ Imaginationi obſequitur, ac proindè à recto Rationis tramite aberrat.

4. de loc. affect. c. 1 & lib. de Sympt. differ. cap. 3.

Cùm ergo ab externis objectis excitatur motio in organis ſenſuum, & continuatur propagatione per nervos ad cerebrum uſque; externa res, ſeu objectum, à quo preſſio facta eſt, percipitur, & veſtigium quoddam, quod phantaſma dici ſolet, Cerebro imprimitur, unde Apprehenſio, Æſtimatio, Memoria, & cæteræ operationes animales emanant.

DE SENSU, QUI DICITUR Tactus.

Licèt omnes ſenſus Tactus ſint, peculiari tamen nomine Tactio dici ſolet ſenſio illa, qua objecta aſpera, lævia, dura, mollia, calida, aut frigida judicantur, juxta diverſam affectionem partibus à tactilibus objectis impreſſam: quæ enim disjungunt, incidunt, compunguntque, & ſe inſinuando in poros, & texturam nervoſarum partium ſenſum movent, calida dicimus; quæ verò conſtringunt, comprimuntque, atque adeò ſtuporem inferunt, vel nervorum fibras rigidas, duraſque reddunt, ſenſilia frigida appellamus. Sic gravia, quæ fibras relaxant, ac diſtendunt; denſa, ac dura, quæ prementi manui reſiſtunt, unde fibræ, & partes nerveæ comprimuntur; rara verò, & mollia, quæ facilè cedunt.

Quotieſcumque verò Tactilium particulæ ita adaptantur, ut blandam, lenem, ac texturæ partium convenientem, congruentemque applicationem efficiant, Tactio voluptuoſa oritur: moleſta, & injucunda, cùm incongruentes, atque inconcinnæ illæ fuerint partium nervoſarum implexui.

Verum tamen eſt, quòd hæ Tactiones magis, minuſque afficiunt, prout diverſa Tactus organi textura eſt: non enim idem ubique nervorum, & fibrarum implexus. Hinc fit, quòd ubi cutis durior, ac denſior, ut in vola manus, Tactio non tam ſenſibilis eſt, ſicut in reliquis partibus mollioribus fibris nerveis contextis, à quibus ſolis ſenſio eſt; quæ enim his deſtituuntur, ſenſu etiam carent, veluti ſunt oſſa perioſteo denudata, ligamenta, & cartilagines.

DE

DE SENSU, QUI DICITUR *Guſtatus*.

GUſtatus dicitur ſenſio illa, qua ſapida, vel inſipida percipimus. Potiſſimum illius Inſtrumentum videtur Lingua, quæ veſiculis quibuſdam exiguis, ſeu papillis cuſpidem præcipuè refertam habet, ut exquiſitiùs deguſtare poſſit, in radice verò latiores pori patent, per quos tenuiores alimentorum partes ad Cerebrum deferri poſſunt; atque hinc diuturnam inediam paſſi, & ferè exinaniti primo generoſi liquoris libamine reficiuntur, ut obſervarunt etiam Malpighius, & Bellinus.

Hunc ſenſum movent quæcunque ſalibus prædita ſunt, linguamque afficere apta. Pro illorum autem varietate diverſi ſapores exoriuntur. At lingua ſalivario rore madere debet, quo ciborum ſalia exolvantur, & faciliùs in ejuſdem papillas inſerantur, ac ſenſum pariant ſuavem, aut inſuavem, prout linguæ texturæ adaptantur. Hinc eſt quòd ipſe etiam Ariſtoteles ſentit Guſtatum eſſe Tactus ſpeciem. *2. de An. cap. 11.*

Saporum differentias plerique ſeptem, nonnulli octo, alii etiam novem recenſent: Acrem, ex pipere, & pyrethro: Amarum, ex felle, aloe, abſinthio: Salſum, ex aqua marina: Acidum, ex malis citriis, & medicis, aceto: Auſterum, ex meſpilis, nucibus cupreſſi, cydoniis: Acerbum, ex fructibus immaturis, omphacio: Dulcem, ex ſaccharo, melle: Pinguem, ſeu oleoſum, ex olivis maturis, terebinthina, butyro: Inſipidum demùn, ex aqua diſtillata, ovi albumine crudo, & ſimilibus.

Præterea multæ aliæ differentiæ compoſitæ, ac ferè innumerabiles haberi poſſunt, ut dulcis-unctuoſus, acidus-acer, ſalſus-amarus, & ſimiles: quinimmò, ſi rem acriùs ſpectes, infinitæ penè ſunt; dulcedo enim, quæ ex melle non eadem eſt cum dulcedine, quæ ex ſaccharo, aut lacte; & amarities abſinthii cum illa aloes.

DE SENSU, QUI DICITUR *Olfactus*.

CUm rerum Odoratarum particulæ tenuiores, & volatiles intimiores narium partes pertingunt ad proceſſus uſque mammillares, oritur ſenſio, Olfactus dicta.

Si quæ autem è rebus efflantur proceſſuum mamillarium meatibus benè congruunt, & fibras nervorum leniter titillant, ſuaves, & gratos odores percipimus; cùm verò illis non congruunt, immò eaſdem fibras moleſtè percellunt, injucundos, & graves. Præter hos autem ſunt & innumeræ aliæ odorum differentiæ, quas licèt ſenſu diſcernamus, haud tamen facilè eſt illas verbis exprimere.

Convenit Olfactus cum Guſtatu, ſiquidem Coryza laborantes Guſtu deficiuntur, ſicut Olfactu, quia rheumà æquè conſentientes nervos afficit. Differunt verò, quia Guſtus eget humido, quo ſapida diluantur, & faciliùs poros linguæ ſubeant; Olfactus autem tenuibus, levibuſque halitibus afficitur, ſiquidem promptiùs ad proceſſus mamillares penetrant; quamobrem odora igni expoſita, contrectata, vel contuſa abundantiùs olent, tenuibus partibus à craſſioribus extricatis; & ſapida, lingua ſuo rore deſtituta, vix deguſtantur.

Non ſolùm per Aerem, verùm etiam per aquas odor diffunditur, etenim propè Maris littora degentes odorem haurimus algarum, aliarumque rerum ſub aquis latitantium, obſervamuſque piſces ſub aquis ad

eſcam accurrere, eoſque allici odo-re ſalſamentorum ab Ariſtotele memoratur. 4. de hiſtor. Anim. c.8.

DE SENSV, QVI DICITVR *Auditus*.

AUditum appellamus ſenſum illum, qui fit per Aures, cùm Aer appulſus Tympanum ferit, & ſubinde reliquas interiores auris partes, quouſque Cochleam, & Labyrinthum pertingens adjunctos nervos commoveat, percellatque. Percuſſum autem Aerem in varios gyros adigi putarunt Stoici, eo propemodùm modo, quo obſervamus Aquam à lapillis injectis in orbes majores, majoreſque expandi. Ex Plutar. & Lucr. l. Verùm ſunt qui ſonum per lineas rectas, non aliter ac lumen, propagari probent, ſpeculis eodem modo illum reflectentibus. Quòd ſi fortaſsè in medio itinere obicem inveniat, repercutitur, ac reſilit, & Echo formatur: quò autem obices concavi, & ſinuoſi magis fuerint, ac plures, eò etiam Echo ſenſibilior, & multiplicata percipietur.

Organum Auditus Ariſtoteles ſtatuit eſſe Aerem ingenitum in Auris interiori meatu. 2. de An. t.83. & 2. de part. Anim. cap. 10. Themiſtius verò ſpiritum animalem. Veſalius in tribus Aurium officulis, Stapede, Malleo, & Incudine Auditionem fieri putavit. 1. de Hum. Corp. fabr. c.8. Plerique etiam Tympanum præcipuum ejus inſtrumentum exiſtimarunt. Verùm licèt hæc omnia ad Auditionem contulerint, potiſſima tamen Neotericis videtur Cochlea cum adjuncto Labyrintho, ubi ſoni impreſſionem vehementiorem efficere poſſunt, eamque proximis nervis, ac Cerebro communicare.

Quamquàm autem exteriùs per Aures plerumque ſonus percipiatur, poteſt etiam ex ore exaudiri: ſic fides dentibus prehenſas, & pulſatas Surdi non rarò percipiunt; & ſæpiſſimè voces eminùs emiſſas, ut melius, diſtinctiùſque captemus, ore patulo exhaurimus, conſentientibus ſcilicet nervis per linguam, & auditus organum diffuſis, patenteque meatu à faucibus ad tympanum Auris protenſo.

Nedum Aer, verùm etiam Aqua ſonum promovere poteſt, cùm Ranas ſub illa coaxantes, & Piſcium fragores audiamus. At, quia non adeò ut Aer, mobilis, & fluida eſt, cùm propè ſuperficiem fit ſonus dumtaxat auditur, in quantum Aqua tremorem illum attiguo Aeri impertitur; ſi verò aquæ moles tanta ſit, ut tremori motorum corporum reſiſtat, ſonus non exauditur: ſic Urinatores in profundum Maris demerſi ictus tormentorum non audiunt à Navibus ſupra illos exiſtentibus exploſos, ut narrat Gaſſendus. tom. 2. lib.7.c.4.

DE SENSV, QVI DICITVR *Viſus*.

IN hoc Senſu potiſſimùm magna Philoſophorum, & Medicorum pars hallucinata eſt, *Avicen.6.nat. p.3.cap.*8. & cum eo Turiſan. opticorum nervorum coitionem Viſionis ſedem eſſe credidit. Galenus Cryſtallum, Argenterius totum oculum, Gabeus verò Retinam. 8. de uſu part. c.6. & lib.de olfact. c. 3. At Mariottus Choroidem, quæ eſt poſtica pars tunicæ Uveæ præcipuo Viſionis uſui eſſe contendit, quem refellit Jo. Pecquetus *peculiari Epiſt.* ut in *Ephemer. Gallic.* memoratur.

Neque minori diſſentione, de modo, quo illa fiat, diſceptarunt. Plato putat, oculos cujuſdam ignis non urentis, ſeu lucis eſſe participes, lumenque diurnum ad illam ex ipſis effluentem incidens, propter ſimilitudinem,

dinem, ita cum eadem commiſceri, ut unum corpus conſtituat in rectos proceſſus diſpoſitum, unde uſque ad animam diffundatur ſenſio, quæ Viſus dicitur. Hanc propriam oculorum lucem etiam Carteſius aſſerit *Dioptr. cap.*1. cùm, inquit: *Viſus objecta poſſe percipi non tantummodò actionis vi, quæ ex iis emanans ad oculos noſtros diffunditur, ſed etiam vi illius, quæ oculis innata ad illa pergit. Verumtamen quoniam hæc actio nil niſi lumen eſt, notandum, neminem, præter eos, qui per tenebras inſtar felium cernunt, ſaltem ſi qui ſint, illam in oculis ſuis habere, & maximam hominum partem tantummodò per eam actionem videre, quæ ab objectis venit*. Stoici etiam cauſas eſſe videndi dixerunt, radiorum ex oculis in ea, quæ videri queant, emiſſionem, aeriſque ſimul intentionem. Ariſtotelei cùm nequiviſſent Magiſtri mentem ex ejus ſcriptis percipere, Democriti, & Epicuri ſententiam adulterarunt, & quod in illa probabile erat rejecerunt; dixeruntque, Viſionem fieri intromiſſione, ſeù receptione imaginum, vel ſimulacrorum, quæ à corporibus ad oculum impingunt: Verùm ubi illi corporea ſimulacra fecerunt, hi incorporea, & *immaterialia* inſulsè fingunt, cùm quæ incorporea ſunt, impreſſiones in res corporeas facere nequeant: Ockamus demùm, aliique *Species* incorporeas, & *Intentionales* deridentes, aſſerunt nil aliud requiri ad Viſionem, quàm ut objectum viſibile ſit, & oculus potens videre in debita diſtantia: Res ſanè lippis, & tonſoribus notiſſima, attamen modum non explicat, quo illa fiat.

Gal. 7. de decretis. Hipp. & Plat. c. 5.

Gell. l. 5. cap. 16.

Verùm lumine oculos ingreſſo, ſive ab opacis corporibus reſiliente, ſive etiam è luminoſis directè illapſo, in Retina externorum objectorum idolum efformatur, atque nervuli ibidem exiſtentes ſic moventur, ut Cerebro rerum imagines communicent. Hoc videre eſt in cubiculo obtenebrato, ſi in illud luminis nonniſi unicus aditus concedatur per exiguum foramen vitrea lente clauſum, & alba papyro ad debitum intervallum radii ingreſſi excipiantur. Omnia tamen clariora erunt, ſi evulſum recens bovis, vel alterius magni animalis oculum ita ſecemus, ut ablata ea parte trium ejus membranarum, quæ cerebro obverſa eſt, ſatis magna pars humoris appareat nuda, nec tamen iſte humor effundatur, ſed contineatur charta, vel ovi putamine, vel alia quavis materia alba, & tam tenui, ut quamvis non ſit pellucida: omnem tamen luminis tranſitum non excludat, huncque oculum foramini aſſeris ad id facti ſic immittamus, ut ejus pars anterior reſpiciat objecta Sole illuſtrata, poſterior verò conclave interius totum tenebroſum: hoc enim ita parato, non ſine voluptate, & admiratione picturam quandam in alba papyro foramini obverſa videbimus omnia objecta extra cubiculum poſita ſcitè ſatis imitantem. Vide Cartes. *Dioptr. cap.*5.

Cæterùm lumen (ut ex opticis patet) ſi in oculos directè illabatur, ipſum luminoſum corpus, lucis fons proſpicitur; ſi verò reflexè, varii colores, pro varietate umbræ intermiſtæ; demùm ſi refractè, modò ipſum luminoſum corpus, modò colores percipiuntur, prout omnes, vel aliquos tantùm radios ab oculis excipi contigerit. Varietas igitur colorum ex varia corporum textura, quæ diverſimodè lucidos radios reflectit, ex ſitu oculi variè illos excipientis, & denique ex diverſa incidentis luminis in-

inclinatione, exoritur. Hinc malè ſentiunt Ariſtotelici, qui colores à lumine differre volunt, atque in reales, & apparentes diſtinguunt, cùm revera omnes ab uno lumine variè reflexo exurgant, & qui veri putantur ab immutabili objectorum textura dependent, quæ radios lucis ſemper eodem modo reflectit; qui verò apparentes, à vario, mutabilique partium objectorum poſitu, ut in collo Columbæ obſervare eſt.

Vid. Ariſt. lib. de color.

Quamvis autem bini ſint oculi Animantibus conceſſi, per alterutrum tamen, dextrum, aut ſiniſtrum res viſibiles conſpiciuntur, etſi utrique aperti ſint, & quidem dextræ à dextro, & ſiniſtræ à ſiniſtro oculo videntur; cùm enim viſibilia per lineas rectas ſpectentur, & in cunctis ferè Animantibus oculi ex diametro utrinque ſint poſiti, extuberante nonnihil fronte, & ſpina naſi, proindè quæ ad dexteram ſunt, nonniſi à dextro oculo videri poſſunt, & quæ ad ſiniſtram à ſiniſtro; quamobrem aves, ut ſurſum, aut deorſum, quod fortaſsè terruit, accuratius intueantur, alterutro oculo illorſum aſpiciunt. In hominibus verò, quia oculi antrorſum ſpectant, idem objectum æquè ab utriſque videri poteſt, ſed tamen nec per eaſdem lineas, ſeù radios lucis. Diſponat quis in certa quadam diſtantia duos ſuę manus digitos tanto intervallo inter ſe diſſitos ad Candelæ lumen, ut alter alterum oculum è regione reſpiciat, & pari ratione candelæ lumen occultet; ſi deindè dexter digitus deflectatur, dexter oculus benè videbit, neutiquam verò ſiniſter, & è converſo. Quòd ſi prætereà digiti diſponantur, ut ſolùm medietatem luminis candelæ impediant, tunc dexter oculus dextram ſolùm medietatem, & ſiniſter ſiniſtram ſpectabit, ut propterea ratum ſit non omninò idem ab utroque oculo videri, nec per eoſdem radios lucis. Idipſum experiri licèt, ſi ante ſiniſtrum e.g. oculum in certa diſtantia tabula admoveatur adverſùs Candelæ lumen, ita tamen ut latus tabulæ per rectam lineam contingere videatur lateralem candelæ ſuperficiem; ſi deindè dexter oculus claudatur, lumen illud à ſiniſtro haudquaquam videbitur; quinimmò neque ſi tabula collocetur, ſecundùm ejus latus in tanta diſtantia parallela à lumine, quantum ſcilicet diſtat alter oculus ab altero. Videtur autem lumen, & quodcumque aliud corpus unum, non geminum, quamvis oculi duo ſint, quia ſenſio, & repræſentatio in interno ſenſorio per unicum conum una fit, pari modo, ac ex geminis auribus una fit ſoni perceptio. Sunt enim ſenſus iſti externi veluti feneſtræ, ac ductus, per quos ſenſilia transferuntur in ſenſorium internum, ubi ſenſiones omnes fiunt, ut ſuperiùs dictum. Quo autem pacto per Anatomen id contingat, conatus eſt oſtendere præ cæteris Guilielmus Briggs Medicus Londinenſis *in ſua Ophthalmogr.*

DE SOMNO, ET VIGILIA.

Etſi plerumque in Somno Senſus omnes conſopiti jaceant, non rarò tamen accidit dormientes alloqui, atque ad interrogata aptè reſpondere, & vulgare eſt, Imaginationem, Memoriam, immò Rationem ipſam exercere; unde Mentem ſomno non ligari manifeſtum eſt, licèt non omnium recordemur, quæ in alto ſopore meditati ſumus; hinc etiam dormientibus vigilantium munia obire contigerit. Galenus refert, ſe aliquando ſtadium dormiendo peragraſſe, nec priùs experrectum, quam

2. de Mot. Muſcul. cap. 4.

quàm ad lapidem offenderit. Plures alios ſomnambulos memorant Henricus ab Heers, & Petrus Salius, qui ſanè mira patrarint. Novi etiam quendam, qui dormiens de nocte ſurgebat, indutuſque, & enſe accinctus fores aperiebat, domo egrediebatur, ac deambulabat, immò in Amicos incidens ſalutatus reſalutabat, deindè domum rediens, depoſitis indumentis cubile iterùm petebat; at manè expergefactus rei immemor, interrogantibus Amicis, ſe domo noctu unquam egreſſum inficiabatur; tandem à domeſticis ad id vigilantibus in ipſo egreſſu excitatus, veritatis conſcius factus eſt.

lib. de ſom. & vigil. c. 3. Somnum induci putavit Ariſtoteles, cùm calor naturalis recurrit ad partes internas, & præſertim ad Cor, ubi ipſe Somni ſedem collocavit. Paulo ante etiam dixerat Somni cauſam eſſe alimenti evaporationem ad Cerebrum.

Galenus *lib. 1. de Sympt. Cauſ. cap. ult. & 3. de Cauſ. pulſ. cap. 9.* quem ſequuti ſunt Avicenn. & Averr. Naturam ipſam ſpirituum refectioni intentam Somnum conciliare ait.

Alii ab obſtructione, ſive ventriculorum, ſive meatuum Cerebri, unde ſpiritus animales ad organa inferiora pro externis ſenſionibus obeundis deſcendere prohibeantur, illum originem habere arbitrati ſunt.

Verùm his omnibus experientia refragatur. Etſi enim febre leipyria laborantes exteriùs frigeant, & interiùs caleant, non ideò dormiunt. Sic etiam licèt plerumque à paſtu in Somnum incidamus, ſæpiùs tamen à laſſitudine, & motu immoderato, ut ab ſolis ciborum vaporibus id evenire haud dici poſſe videatur. Prætereà Somnum conciliant cantus, ſonuſque ſuavis, & aquæ murmur, quamvis ventriculus cibis gravis non ſit, qui potiùs illis oppreſſus Vigiliam, quàm Somnum affert.

Similiter licèt poſt nimium motum, ac corporis defatigationem facillimè in Somnum prolabamur, fortaſsè Natura in virium refectionem incumbente; nihilominùs ſæpiſſimè nulla prævia laſſitudine, aut virium jactura, otioſos oculos Somnus urget.

Denique obſtructio ventrium, & meatuum Cerebri, tantùm abeſt, ut placidam quietem, & Somnum inferret, quin potiùs omnes ſenſus adimeret.

Carteſius credidit, impedito ſpirituum diſcurſu per nervos valvulis quibuſdam, quæ palpebrarum inſtar clauderentur, recluderenturque, Somnum induci. Sed nullus Anatomicorum hucuſque valvulas iſtas in nervis obſervavit.

Probabilius propterea videtur Somnus conciliari, cùm nervorum ſtamina, & fibræ, ea parte, qua cerebro cohærent, ita afficiuntur, ut minùs aptæ ſint ſuis muneribus obeundis: nempè ſi craſſeſcant, rigeant, contorqueantur, aut etiam laxiùs diſtendantur. Et quidem cùm Cerebrum à cibis leniter humeſcit, & irroratur ſanguine, novo chylo, aut etiam alimenti parte rorida, & vaporoſa imbuto, Somnus conciliatur; Hinc pueri, helluones, & qui phlegmatici vocantur, ſomnolentiores eſſe ſolent. Sic pariter cùm blandè percellitur, & continua, lentaque motione fibræ nerveæ laxantur, ut aquæ murmure, cantu, & ſimilibus; vel cùm eædem immodico motu diſtenſæ flacceſcunt, & labaſcunt, atque à vicinis partibus ſolutum humorem exugunt, & tumefiunt, aut areſactæ rigeſcunt; vel denique cùm craſſiores ſanguinis partes diluuntur, tenuioribus diſſipatis, faciliuſque per

arte-

arterias in cerebrum tendunt, quibus illud gravatur, & nervorum fibræ eidem adhærentes craſſeſcunt. Has autem in Somno affici patet, cùm obſervemus caput inclinari, palpebras concidere, ac totum corpus labaſcere. Verùm hæc ſi modum exceſſerint, pro Somno, Coma, Carus, Lethargus, Catalepſis, Apoplexia, & ſimiles morbi contingunt.

Cùm verò ſenſus ſolvuntur, & ad propria munia redeunt, Vigilia revocatur; reſtitutis quidem in debitam mollitiem, & flexilitatem fibris, itaut liberè flecti, contrahi, diſtendi poſſint. Hinc ad Vigiliam conferunt, quæcunque Cerebrum, & nervos apta ſunt vellicare, & percellere, fibraſque extenſas tueri. Sic, quia inedia, febribus, animi pathematis, ſanguis fit tenuior, acrior, aut acidior, ejus vapore fibræ ſollicitantur, & vigilare cogunt. Idem omninò accidit ab his, quæ ſanguinem attenuare valent, ut ſunt omnis generis aromata.

DE MOTIBUS CUM ANIMI, tum Corporis,

Animi motus, ſive pathemata originem trahunt à ſenſibus, qui pro varia objectorum Phantaſiam moventium repræſentatione ſub ſpecie boni, vel mali diverſimodè Animum commovent. Primò enim Cerebrum afficitur ab apprehenſo objecto, mox in univerſum corpus, at ſenſibilius in Cor, affectio illa traducitur, unde ipſius, & ſanguinis motus perturbatur, ac pathemata varia exoriuntur. Si namque ſanguis concitetur, Ira; ſi remoretur, Timor; ſi intumeſcat, Gaudium; ſi verò detumeat, Mœror, & Luctus enaſcuntur. Cæteras Animi perturbationes latè proſequuntur Carteſius, Gaſſendus, aliique Naturæ conſultiſſimi Philoſophi, quæ licèt innumeræ ferè ſint, ſeptem tamen ad Rem Medicam magis facere videntur, Amor, Odium, Gaudium, Mœſtitia, Timor, Spes, & Ira.

Ab Amore ſunt Cordis ſaltus, æſtus, furor, ſuſpiria, vigiliæ, corporis macies, & pallor. Unde Ovid. 1. de Arte.

Attenuant iuvenum vigilata corpora noctes,
Curaque, & in magno, qui ſit, Amore, dolor.

Præterea, morum elegantia, audacia, facundia, corporis cultus, ingenii perſpicacia, & ſedulitas, ut de proprio filio narrat Cardanus. Ex adverſo quæcunque ab Amore ſunt, Odium corrigit, & corrumpit.

Gaudium, ſeù Lætitia cerebrum recreat; cor ſumma voluptate implet, diaphragma titillat, & ad riſum incitat, pulmonem, & pectus dilatat, potiſſimùm verò faciem, & oculos grato, roſeoque colore perfundit, unde maximè ſanitati confert. Pleriſque autem repentinum interitum attulit, exoluto veluti ſumma dulcedine Corde. Cujus rei exempla lege apud Valer. Max. Gellium, Plutarch. Plin. & alios. Hinc ſi Gaudium fuerit immoderatum, & extremam cordis amplificationem, ſive immodicum riſum inducat, reprehenſione, pudore, & formidine temperabitur. Gal. 2. de ſympt. Cauſ. c. 5.

Deſperato Gaudio, ob aliquod præſens malum, Triſtitia exurgit, quæ pigrum, & ineptum hominem reddit, cor comprimit, & ſi diù perſeveret, melancholicum delirium inferre poterit. In ſacris etiam literis dicitur: *Spiritus triſtis exſiccat oſſa, & in mœrore animi deiicitur ſpiritus*. Temperatur gaudio, & lætitia. Juvare autem poteſt, cùm im-

immoderatos motus cæterarum perturbationum corrigit.

Timore afficitur Animus ex malo imminente, & ferè inevitabili. Quòd ſi inevitabile prorſus ſit, Mœſtitia, & Deſperatio ſequetur. Eo ſanguis minùs fluitat; quapropter hæmorrhagiæ ſiſtuntur. Immoderatus, & repentinus Timor ſyncopen, & mortem aliquando attulit, ut refert Gal. 5. *de loc. aff.* 1. Corrigitur ſpe, ira, & ſimilibus pathematis, quæ ſanguinem pavore craſſiorem redditum ſolvere poſſunt.

Spes nedum apta eſt tollere metum, & mentem quieti reſtituere, verùm etiam Deſperationi opponitur, quam tandem mors ſequeretur. Unde Tibullus *lib. 2. eleg. ult.*

Jam mala finiſſem letho, ſed credula vitam
Spes fovet.

Cùm cætera Numina in cœlum avolarent, hæc ſola in terris homines miſerata remanſit. Hinc Ovid. 1. *de Pont. eleg.* 7.

Hæc Dea, cùm fugerent ſceleratas Numina terras,
In Diis inviſa ſola remanſit humo.

Sæpè etiam animum cruciat. Quare Statius *lib.* 1. *Theb.*

——Spes anxia mentem
Extrahit, & longo conſumit gaudia voto.

Ira ſanguis efferveſcit, & attenuatur, decoloratis corporibus color reſtituitur, & aliquando Paralyſis ea ſoluta eſt: Hinc dixit Hipp. 2. *epid. ſect.* 4. prodeſſe nonunquam iraſci. Et Valleriola *lib. 2. obſ.* 4. refert, ſuum conſobrinum jamdudùm nervis contractum iræ æſtu convaluiſſe. Cùm verò extra limites vagatur, febrem excitat, & furorem. Unde Phocilides:

Θυμὸς ὑπερχόμενος, μανίην ὀλοόφρονα τεύχει.

Illi opponitur Triſtitia, & Metus. Molli etiam ſermone frangitur.

Motus denique Corporis vel Animales ſunt, vel Naturales. Animales dicimus, qui animo advertente fiunt; Naturales verò, qui ſponte Naturæ, & animo non intelligente, ut ſunt inteſtinorum motus, ſternutatio, tuſſis, ſingultus, & ſimiles, quos cohibere nullo modo poſſumus. Plerique alii motus miſti obſervantur, veluti Reſpiratio, Riſus, Oſcitatio, qui etſi ſponte Naturæ proveniant, illos tamen cohibere in noſtra poteſtate eſt. Eſt & alia quædam motus ſpecies, quæ ad neutram harum reduci poſſe videtur, ut eſt ſomnambulorum motus, qui licèt naturalis prima fronte videatur, re tamen perpenſa à voluntate regi credendum eſt, cùm eant, redeantque, quò velint, immò illos quandoque flumina petiiſſe, & nataſſe referunt hiſtoriæ. Ad longum autem uſum hujuſmodi motus cauſa referri poteſt: ſic enim experimur nonnullos expeditis digitis chordas harmonicè prætentare, quamvis alii operi intenti ſint.

Harum motionum Vvilliſius voluntarias, ſive animales adſcripſit Cerebro, Cerebello verò involuntarias, ſeù naturales, ideò, quia motus miſtos ad Nervos ab utroque dependentes detulerit.

DE VITÆ DISSOLUTIONE, *Ejuſque cauſis.*

HActenùs de iis, quæ vitam tuentur, jam quæ illam diſſolvunt, expediamus. Vitæ diſſolutio dupliciter accidit: naturaliter, cùm ſenſim provecta Ætas vires, & animum aufert; præter naturam verò, cùm cauſæ morbificæ Vitam in medio curſu recidunt. Hoc autem manifeſtum fiet, ſi primùm totius Vitæ progreſſum recenſeamus.

A pri-

A primo ortu partes corporis teneriores ſunt, & laxiores, in quibus ſanguis facilè inhæreſcit, atque ideò puelli magis nutriuntur, & vigent; Deindè ab aere, exercitiis, vigiliis, cibis, egeſtionibus, pathematis, & cæteris id genus cauſis, membra ſenſim denſantur, indurantur que; hinc ſanguis tenuior tantùm modico glutini admiſtus per denſiorem texturam traiicitur, & partibus inhæret; trajectus verò repetitis circuitibus magis, ac magis attenuatur, quapropter plus roboris, quàm nutricationis Juvenes adipiſcuntur. Aſſiduo prætereà motu, aliiſque cauſis, plurima fiunt ſanguinis diſpendia, & vigor imminuitur, unde fermenta, ſales, ſeù ſucci, quibus ciborum exolutiones, ſecretiones, nutricatus, & cætera hujuſmodi peraguntur, vitiantur, aut deficiunt, ut teſtantur cruditates, oculorum caligationes, & ſimiles affectiones, quæ his, qui è Juventute exceſſerunt, accidunt. Tandem ſanguis cùm glutine, tùm vivida parte deſtitutus ineptus redditur roborandis, alendiſque partibus; hinc extrema ſenectus, & decrepitas: tunc enim labaſcit cor, pulmones ægrè expanduntur, arteriæ parum ſanguinis admittunt, remittuntque, & vix pulſant. Poſtremò motu deficiente vita deſinit. Quare Gal. *lib. de Marcore cap.5. Nam is*, inquit, *eſt vitæ terminus, ac finis, ipſa nimirum Cordis ab actione ceſſatio*. Et Ariſtoteles *lib. de vita, & morte* ait: *Vitam finiri, aut reſolutione, cùm alimenta deficiunt, vel ſuffocatione, cùm plus juſto aſſumuntur, indèque excrementa cumulantur, & ſuffocant*.

His affine eſt, quod in plantis etiam obſervatur, quæ areſcunt defectu nutritii ſucci, qui ob mutatam partium texturam, fibris obrigeſcentibus, traiici non poteſt in univerſam illarum ſubſtantiam, & nuper obſervatum eſt, ut refertur *in Act. Philoſoph. ſoc. Reg. Angel.* ſuccum in plantis circumire, non ſecùs ac ſanguis in Animantibus; unde Naturam ubique eodem modo ſe gerere ſatis manifeſtè patet.

Medicis ferè omnibus naturalis Mortis cauſa hucuſque viſa eſt Calidi nativi extinctio, & Humidi radicalis, ut ajunt, abſumptio à ſuperveniente alio calore, quem Influentem dicunt, ſive ab illo eodem, qui Inſitus eſt. At quò plures in hanc opinionem ivere, eò minus rem attentè conſiderarunt. Qui enim fieri poterit, ut calor ſive Inſitus, ſive Influens illis dictus, Nativum calorem deſtruat, quando illum adaugeri ab iiſdem ſupponant? Inſuper cùm nonniſi à contrariis qualitatibus fieri rerum deſtructionem cum Ariſtotele cenſeant, miror, ſuaderi poſſe à calore potiùs, quàm à frigore nativum calorem, & Vitam extingui? Et ſi à frigore hanc extinctionem fieri putarent, planè hoc frigus excedere deberet calorem, quem unanimi conſenſu in viventibus prævalere omnes confitentur. Accedit, quod, ſi Calor abſumendo Humidum radicale, ut volunt, ipſe quoque ſenſim conſumeretur, quemadmodùm evenit in lucernæ flammula, quæ abſumpto oleo, extinguitur, profectò in Juvenibus utpotè calidioribus humidum manifeſtius exhauriretur, & macies, ac tandem mors, ſenectute non expectata, contingeret, quod ſanæ mentis nemo ſuſpicabitur. Ipſe etiam Gal. hanc veritatem fatetur *lib. de Marcore cap.3.* ubi refellit opinionem eorum, qui aſſerunt corpora à calore conſumi, ſicut à flamma ligna.

Nec magis probabile eſt, quòd cum Valleſio *ſuper 4. Meteor.* nonnulli

nulli exiſtimant à fuliginibus retentis per poros ſenilis cutis expirare nequeuntibus, atque adeò levem febrim excitantibus, naturalem mortem accidere. Cùm Calor in ſenibus deſit, à quo poſſint hujuſmodi fuligines elevari. Nec modum explicant, quo febriculam inferre poſſint. Cætera mittimus, quæ adeò levia, & futilia ſunt, ut pigeat illa recenſere.

Plerique putant, ope Medica, poſſe vitam ad longiſſima tempora produci, inter quos fuit Ægyptius ille Philoſophus relatus à Gal. *cap. lib. de Marc. cap.* 2. immò exemplo Æſonis, ſanguinis transfuſione ſenes renovari poſſe contendunt: & Hermetici ſummis laboribus pulverem philoſophicum inquirunt, quo poſſint morbos fugare, & vitam incolumem ad plura ſæcula prorogare. At quo ipſorum deſiderium ſapienti homine dignum eſt, eò difficilius aſſequi datur, & ipſe Paracelſus, qui gloriabatur ſe poſſe vitam diutiſſimè tueri, vix quadrageſimum ſeptimum annum attigit; ſive quòd termini conſtituti ſint, qui præteriri non poſſint; ſive quòd impoſſibile ſit deperditos vitæ fomites, aut alimentis, aut ſecretioribus Medicinæ arcanis ex æquo reſtaurare. Quæ verò referuntur de Phœnice, Serpentibus, Aquila, Cervis, & de Indo quodam Viro, cujus meminit P. Maffeus *lib.* 11. *Hiſt. Ind.* & de Joanne Macleyne Scoto, quem narrat Plempius *fundam. Med. lib.* 2 *ſ.* 4. *c.* 8. deque multis aliis memoratis à Gaſſendo *tom.* 2. *ſ.* 3. *lib.* 13. fabuloſa quidem, vel ficta exiſtimantur: niſi credere velimus, vegetiores tantùm illos evaſiſſe, & vitam, quouſque licitum eſt, prorogaſſe.

Quoniam verò cauſis morbificis, quibus impeditur ſanguinis, & cordis motus, & præter naturam, ſeù violenta Mors accidit, ope Medica occurrere valemus, conabimur, quantum in nobis eſt, Morborum naturam, differentias, cauſas, ſymptomata, & reliqua explicare, ut tandem, opportunis remediis adinventis, quàm ſerius poſſumus, Naturæ concedamus.

DE MORBIS.

QUemadmodùm in bona corporis habitudine Sanitas, ita in mala conſiſtit Morbus. Nemo, quod ſciam, Medicorum Morbos à vitiis corporis diſtinxit, quò factum eſt, ut hexadactylon, ridiculè ſanè, morboſum appellarint, etſi optima habitudine fruatur. Libet igitur cum Ptol. *lib.* 3. *quadrip. c.* 16. diſtinguere Morbum à Vitio: Vitium quidem ſemel inflictum conſtantes dolores non affert; Morbus verò, vel continuos, vel reciprocos. Unde Cardanus *ibidem*: *Vitia ſunt cæcitas, ſurditas, clauditas: inflicta enim ſemel dolorem afferunt, inde poſteà nequaquam. Morbi autem in hoc conveniunt omnes, quòd dum adſunt, dolorem afferunt, ſed duorum tamen ſunt generum; quidam enim ſunt reciproci, ut Aſthma, Comitialis, Podagra, qui, ut abſcedunt, redeunt, Morbi verò non reciproci ſunt, ut Febres; & morbi laterales. Vitia præterea fermè ſunt inſeparabilia, ſed minùs affligunt; Morbi contra, natura ſua, ſunt ſeparabiles, licèt reciproci medii quaſi natura ſint inter ſimplices morbos, & vitia.*

A mala corporis habitudine varia Morborum differentiæ exoriuntur. Cùm enim bona valetudo videatur eſſe à ſanguine, & partibus ritè conſtitutis, idcircò morborum alii erunt à ſanguine peccante, alii verò à partibus à proprio; naturalique ſtatu recedentibus.

Si

Si Sanguis effœtus evadat, debilitas pulſus, virium languor, partium refrigeratio, & totius corporis hebetudo præſto ſunt; ut macies, & tabes, ſi, amiſſo glutine, ſolvatur. Si verò, vel acidus, vel acer, aut motu celerior fiat, inflammationes, puſtulas, & ſimiles morbos affert. Si demum plus juſto ſeroſus evadat, hydronoſi, ſeù aquei morbi exoriuntur. Ad ſanguinem quoque referre licèt ægritudines, quæ à reliquis corporis humoribus lympha, bile, ſucco pancreatico, & ſimilibus ſunt, cùm vel à ſanguine hi malè ſecernuntur, vel ſecreti iterùm commiſcentur, & illum inficiunt.

Ad partes, quod attinet, ſi à propriis locis recedant, magnitudine augeantur, ſcindantur, corrumpantur, vel obſtruantur illarum ductus, aut alio modo afficiantur, Luxationes, Tumores, Ulcera, Putredines, Obſtructiones, & hujuſmodi emergunt.

Prẹter has Morborum differentias, aliæ ſunt: A Sexu, ut ſatyriaſis, priapiſmus; nec non podagræ, quæ ut plurimùm Maribus accidunt: Affectiones hyſtericæ, quas Fœminis.

Ab Ætate, ut Variolæ, Aphthæ, quæ pueros ſæpiùs invadunt: Tuſſes verò, & Aſthmata, ſenes.

Ab Origine, Hæreditarii, ut cùm à Parentum vitio, emanant. Idiopathici, qui ab ipſamet parte affecta originem trahunt. Sympathici, qui ſunt per conſenſum alterius partis patientis.

A Tempore, alii ſunt Acuti, qui quadrageſimum diem non excedunt; Alii Chronici, qui ulterius protrahuntur.

A Loco, ut ſunt Endemici aliquibus tantùm Regionibus familiares, inter quos connumerari meretur lues Americana illius Regionis peculiaris, quam ad Nos Hiſpani detulerunt, vocataque eſt Gallica, quia primùm Galli in obſidione Neapolitana illam ſæviſſimam experti ſunt, pariterque in Americam noſtras variolas iidem Hiſpani invexerunt, quibus crudeliſſimè illic graſſantibus innumeri penè perierunt. Celebris quoque eſt morbus Tarentinus, qui jure ad quoddam Furoris genus referri poteſt, & niſi muſica, choreiſque compeſcatur, certum eſt correptos brevi morti conceſſuros: ſunt qui ad Mare aviđiſſimè accurrunt, & toti immerguntur in aquis: alii foveis excavatis, capite tantùm ſupereminente, terra obruuntur: alii ad Tympanorum, Tubarum, Bombardarum ſtrepitus, cæteraque hujuſmodi exultant; ſpeculis, nudis enſibus, variiſque coloribus delectantur. Per Æſtatem quotannis ſolet morbus exaſperari, unde fabula vulgo nata eſt, quòd Araneæ Tarentinę morſu ictis tamdiù ſaltandum ſit, quandiù ipſa vixerit. Verùm illæ per idem tempus adeò venenoſæ fiunt, ut ferè Aſpidem, & Viperam vincant, nec ullam opem à choreis, & ſonis ſperare eſt contra illarum morſum; quod experti ſunt quidam milites Hiſpani Tarenti degentes, qui incolis illudebant, quod fœminæ ut plurimùm his morſibus obnoxiæ eſſent, quaſi aliud mente agitantes morbum ſimularent, atque ab his araneis à quibus hunc furorem inferri dicebatur, vano inſanoque tentamento ſeſe morderi paſſi ſunt, & mox graviſſimis ſymptomatis correpti periere, fruſtrà ad choreas variis ſonorum modis invitati. Cæteris autem temporibus illarum morſus, vel nullus eſt, vel innocuus, veluti pleriſque aliis venenoſis animalibus accidit; unde factum, ut quibuſdam cauſa dubitandi data ſit, num reverà deleteriæ illæ forent. Notabile prætereà eſt, quòd Morbum cæteroqui

qui Endemicum, affecti quocumque iverint, ſecum ferant; diuturnitate tamen temporis, & ſudore à ſaltibus, & choreis habito, curari ſolet.

Epidemici demum Morbi ſunt, qui vitio aeris, vel alimenti, alteriuſve cauſæ communioris hominibus accidunt.

DE MORBORUM CAUSIS.

SIcut variæ omni ævo extitere Medicorum ſectæ, ſic variæ Morborum Cauſæ excogitatæ ſunt. Quidam enim ex ſapientiæ profeſſoribus, ut habet Celſus, ex quatuor principiis, vel ſuperans aliquid, vel deficiens adverſam valetudinem creare dixerunt; quo reſpexiſſe videtur Hipp. *lib. de flatib.* definiens Medicinam Adjectionem, & Detractionem; adjectionem quidem eorum, quæ deficiunt, detractionem verò eorum, quæ excedunt; quamvis in fine ejuſdem libelli Morborum omnium cauſas ad flatus referat: & *lib. de Nat. hum.* partim ex aere, & partim ex victu illos eſſe dicat: Herophilo omne vitium eſſe in humidis viſum eſt: Eraſiſtrato in ſanguine, ſi in eas venas, quæ ſpiritui accommodatæ ſunt, transfundatur, & inflammationem, quam Græci φλεγμονὴν vocant, excitet, eaque inflammatio talem motum efficiat, qualis in febre eſt: & Aſclepiadi in corpuſculis per inviſibilia foramina manantibus, ſi ſubſiſtendo iter claudant: Themiſon Laodiceus, & Theſſalus Trallianus, cæterique Methodici referebant omnes affectiones ad adſtrictum, & laxum, unde illarum curationes dirigebant ad relaxationem, & adſtrictionem eorum, quæ vel adſtricta, vel laxa eſſent.

In Proœm.

Galenici cùm in Morbis triplicem agnoverint differentiam, intemperiem, malam compoſitionem, & ſolutionem continui; cauſas morborum fecerunt quæcunque concinnam partium ſimilarium temperiem alterare, organicarum ſtructuram lędere, utrarumque nexum diſſolvere poſſunt.

Paracelſus, ejuſque aſſeclæ poſtquam Morbos ſubſtantiam eſſe ſtatuerint, inutileque exiſtimarint illos à Cauſis, & Symptomatis diſtinguere, aliamque diviſionem probaverint, qua ſcilicet in Deales, Aſtrales, Naturales, Mentales, & Venenoſos diſtribuuntur, cauſas fecerunt I. Deum, qui ſive ob peccata, ſive ob alios fines ſibi ſoli cognitos, ægritudines in homines immittit. II. Aſtra, quæ mediis ſuis influxibus morbos excitare poſſunt. III. Naturam, cujus vitio ægritudines contingunt, vel omnibus, vel particularibus individuis. IV. Ens pagoycum ſive mentale, ſub quo comprehendunt tùm morbos ex propria Imaginatione, tum à ſpiritibus malis, Deo tamen permittente, tum etiam ab Incantationibus inductos. V. demùm Venena, ſive naturalia, ſive artificialia.

Dividunt pręterea plerique Paracelſiſtarum Morbos in Coagulatos, & Reſolutos propter ſemina, quorum fructus inquiunt, vergere, vel in coagulationem, vel in reſolutionem. Alii verò cum eodem Paracelſo *in labyrinth. Med. err. c. ult.* duo alia morborum genera ſtabiliunt ex Iliaſtro, & Cogaſtro, quorum primum ex pravis ſeminibus, ſecundum verò ex corruptione emergit.

At Petrus Severinus morbos omnes, illorumque cauſas ad quatuor tamquam Monarchas reliquorum retulit, nempè Epilepſiam, Hydropem, Lepram, & Podagram: Ad Epilepſiam revocat catarrhos, paralyſes, ſpaſmos, vertigines. Ad Hydropem, apoſtemata, icteritiam, cachexiam. Ad Le-

Lepram, ulcera omnia. Ad Podagram denique, colicam, nephiritidem, cephalęam; licèt aliquando afferat Morbos, aut ex ſuperioris, aut ex inferioris globi ſeminibus oriri.

Recentiores demùm Hermetici Morbos, & Cauſas ad tria principia referunt, Salem ſcilicet, Sulphur, & Mercurium. Ex Salibus ajunt proficiſci ulcera, eroſiones, dyſenterias, hæmorrhagias. Ex Sulphure, inflammationes, febres, & ſi ſulphur narcoticum ſit, ſoporiferas affectiones. Ex Mercurio, epilepſias, apoplexias, paralyſes, catarrhos, & nonnumquam etiam contagioſos, & epidemicos morbos. His addunt affectus ex Tartaro pendentes, ac propterea tartareos dictos. Cui diviſioni inhæret Quercetanus *in Tetrade Morborum capitis*.

Sed non facilè eſt, omnes Hermeticorum, & Paracelſiſtarum de Morborum Natura, & Cauſis ſententias in medium afferre, cùm vix invenire liceat unum, aut alterum ſibi ipſi conſentientem: etenim ita verbis inſuetis, & abſtruſa oratione Paracelſus in ſuis ſcriptis uſus eſt, ut mentem ejus aſſequi perquàm difficilè ſit; quo factum eſt, ut illius aſſeclæ non conveniant in rerum natura explicanda, ejuſque mente aperienda: alius enim aliam, pro libitu, commentus eſt expoſitionem.

Non diſſimili modo ſuam de Morborum natura, & Cauſis ſententiam attulit Jo. Baptiſta Van-Helmont. Multis in locis repetit morbum eſſe ens reale, ſed potiſſimùm *in Ignot. Hoſp. Morb.* ubi poſtquàm longa orationę improbavit quidquid in Scholis de Morbis, Morborumque Cauſis, & Symptomatibus edocetur, proponit Archeum ſpiritum indiſpoſitè motum, ac operantem eſſe univerſale Morborum principium. Cauſas verò, quas reliqui Medici efficientes, vocant; putat ipſe eſſe tantùm occaſiones, quibus Archeus irritatur, unde oritur Idea morboſa, & compoſitum illud reſultans ex perturbato Archeo tanquam efficiente, & præfata Idea ſeminali, morbum progignit. Itaque cauſæ occaſionales, ſive internæ, ſive externę illæ fuerint, imprimunt in Archeo imaginem, ſive ideam, cujus cauſa ipſe iraſcitur, perturbatur, contriſtatur, ac diverſimodè affligitur, unde morbus exoritur, ut idem proſequitur *in Ort. Imag. Morboſ.* Morbos prętereà dividit in Recepta, & Retenta. Recepta, quæ forinſecùs intrant in nos, & Archeum commovent, vel offendunt; Retenta verò, quę ut plurimùm in nobis ſunt genita, aliquando etiam extrinſecùs aſſumpta, *ut in Morb. Phalang. & in diviſ. Morb.* ubi deindè ſubdividit Recepta in Injecta à ſagis ope Dæmonum, Inſpirata ab endemicis, Suſcepta ab irruentibus, Aſſumpta, à cibo, potu, veneno, pharmaco, & in Heteroclita: ſicut pariter Retenta, in Relicta ab excrementis, Tranſmutata in digeſtionibus, & ab una in aliam digeſtionem Tranſmiſſa, ut fuſiùs apud eundem eſt videre *in Diviſ. Morb.*

Neoterici, ſicut antiquioribus Galeni documentis non ſunt aſſentiti, ita nec Paracelſi, aut Helmontii inventis acquievere, ſed in alias adhuc ſententias profecti ſunt. Et primò plerique ex Chymicorum etiam familia oriundi, Morborum cauſas exiſtimarunt Acidum, & Alkali; quam ſententiam noviſſimè ſequutus Ottho Tachenius *in ſuo Hippocr. chym.* multis rationibus, & experimentis conatur ſtabilire Acidum, & Alkali, ab Hippocrate *lib. de Diæta* ſub nomine Ignis, & Aquæ indigitata, univerſalia rerum principia eſſe, atque ab iiſdem diverſimodè commiſtis, inverſis, exorbi-

bitantibus, depreſſis, aut denique diſſociatis, omnes ægritudines pendere; ſicut contra per eorundem convenientem, accuratamque applicationem, poſſe quaſcunque infirmitates curari. Quod confirmavit alio etiam libello, cui titulus *Clavis Hippocratica Medicinæ*. Iiſdem veſtigiis inhæſit Bernardus Svvalve *libello Acidum, & Alkali* inſcripto, in quo ſub forma Dialogi inter Neochmum, & Palæphatum hinc inde argumenta proponit, ac tandem concludit omnia Naturam, ejuſque imitatricem Artem per Alkali, & Acidum producere, atque ex his, quidquid ad Medicinam facit, deduci poſſe.

Franciſcus Sylvius Deleboe Batavus, qui rem Medicam Anatomicis inventis ſuperſtruere, & chymica ope promovere niſus eſt, Morbos, morborumque Cauſas pendere, ait à varia miſtura ſuccorum nuper ab Anatomicis accuratioribus repertorum, potiſſimùm ſucci pancreatici, bilioſi, & lymphatici; atque ex his putat componi humorem, quem Triumviralem appellat, qui in Inteſtinis gracilibus levem fermentationem excitet, & deindè per venas lacteas tranſeat in cor, ubi levem aliam, & Naturæ convenientem fermentationem ſuſcitet ad ſanguinis perfectionem. Ab horum autem diſſidio, & vitio morbos omnes oriri, atque adeò febres, tumores, inflammationes, doloreſque fieri aſſerit, prout ipſi humores naturam adepti fuerint acidiorem, viſcidiorem, acriorem, vel ſalinam; unde depravatis fermentis coctiones, & reliquæ functiones malæ inſequantur, ut latius apud ipſum.

Pari modo, Paulus Barbette, Morbos, ſanguinis, lymphæ, ſucci pancreatici, aliorumve ſuccorum vitio tribuit.

Franciſcus Travaginus Venetus, conſtitutis duobus Naturę principiis, Acido, & Salſo, ex varia eorundem complicatione elicit nedum varias rerum mutationes, verùmetiam morbos, eorumque cauſas, & curationes, ut colligi poteſt *ex ſua ſynopſi, & epiſtolis ad Societatem Regiam Angl. datis*, quæ in Actis Philoſoph. Angl. referuntur *menſ. Nov. Ann.* 1667.

Tandem Jo. Fridericus Helvetius res Anatomicas, chymicas, & diverſa experimenta congerens ſuum Diribitorium Medicum compoſuit, ubi omnium morborum, accidentiumque tum internorum, tum externorum naturas, cauſas, & curationes explicuit ex ſaporibus, odoribus, provenientibus à fermentorum, effervescentiarum, aut putrefactionum ſalibus, ſulphuribus, & mercuriis, quæ malè inveniuntur in ſuccis alibilibus omnium ventriculorum, glandularum, vaſorumque lymphaticorum totius corporis; aſſeritque, quòd quemadmodùm ſanitatis conſervatio pendet ex ſola conveniente fermentatione in partibus habita, ita vitiatis fermentis, aut omninò abſumptis, ſanitas deficit. Ex fermentis autem diverſimodè vitiatis, & in acrem, acidam, ſalſam, amaram, vel in ſimilem pravam conditionem degenerantibus, diverſi generis morbos oriri ait, de quibus ſpeciatim agit, & cuique ſali producto ex fermento vitiato ſuos attribuit morbos, methodumque docet illos curandi per medicamentorum ſimplicium ſpeciales ſignaturas.

Occaſiones etiam Morborum recenſentur Aer, Cibus, Potus, Motus, Quies, Somnus, Vigilia, Egeſtio, Retentio, & Animi pathemata, quæ indifferentes dici merentur, quia tum obeſſe, tum prodeſſe poſſunt, prout bene, vel malè illis utimur, & pleriſque procatarcticæ dicuntur.

Inter has autem primum tenet lo-

Digitized by Google

cum Aer, qui cùm facillimè mutationes ſubeat, diverſarum alterationum cauſa eſt.

Et primò videntur illum alterare Corpora cœleſtia. Equidem accedente Sole ad noſtrum verticem, vel ab eodem recedente temporum vices mutantur, & Aer, vel calidior, vel frigidior perſentitur: hinc non immeritò Hippocr. 3. *aphor.* diverſos aſſerit morbos generari ex anni temporum varietate. Et Quercetanus in ſuo *Diatetico polyhiſtor. ſect.* 2. *cap.* 2. ait non ſolùm alterari Aerem ex ſolaribus periodis, verùm etiam à lunaribus viciſſitudinibus, reliquorumque ſiderum tum errantium, tum fixorum mutationibus.

Lib. de Aer. aq. & loc. & epid.

Mutabilis quoque eſt Aer à varia poſitione, variaque Cœli habitudine. Hinc Regiones ad meridiem expoſitæ calidiores ſunt, ad boream verò frigidiores, intermediç temperatç.

Alterari inſuper plerique illum putant influxibus, ſiquidem obſervari contendunt Lunam lumine auctam catarrhos movere, motus epilepticos concitare, articulares dolores incutere; quibus ſuffragari videntur per id tempus pinguiores Echini, Cancri, Oſtreæ, & ſimiles; atque Hippocr. 4. *aphor.* 5. qui in exhibendis purgantibus medicamentis multos dies vitari jubet ſub Cane, & ante Canem; *& libro de medicam. purg.* alios dies notat circa Solſtitia, & alios circa Æquinoctia *lib. de Aer. Aq. & Loc.* Immò ibidem Aſtronomicam agnitionem Medicis inculcat, & vix errare Medicum poſſe, inquit, qui ſtellarum congreſſus præſentire, & obſervare novit. Qua autem ratione ipſi viderint.

Mutationes prætereà ſubit à vaporibus, & halitibus, ex quibus nubes, caligines, nives, pluviæ, venti, unde viventia plurimùm afficiuntur; prçſertim cùm halitus ſunt bituminei, ſulfurei, nitroſi, aliuſve naturæ. Non ſemel etiam ex apertis voraginibus eruperunt maligni halitus, quibus Aerem inficientibus, pernicioſa orta eſt lues, ut hiſtoriis notum.

Jo. Villan. Naucler. & Baron.

Ad hæc non parum confert locorum conditio, etenim montanus tenuior eſt, & frigidior, maximèque ventis expoſitus; paludoſus verò, & campeſtris craſſior, calidior, & minùs agitatus.

Noxius quoque fit Aer, cùm plus juſto attenuatur, vel vaporibus inficitur, unde ægritudines, & mors conſequuntur. Exempla malorum ex tenuitate Aeris affert Joſeph à Coſta *Hiſt. Ind.* referens tranſeuntes per verticem altiſſimi montis Peruani, ubi Aer nimis tenuis erat, ſanguinem expuere coactos eſſe, & vix ſummo labore, ac ſpongiis aqua madidis periculum evaſiſſe. Id etiam conſtat ex nuperis experimentis Boylæis, & Florentinis, etenim ſi in vitreis phialis animalia includantur, & inde Aer extrahatur, modo ab ipſis deſcripto, poſt inconditos motus expirant.

Non minora damna affert, cùm vaporibus craſſior evadit, ſic nuper vidimus hìc Neapoli extinctos tres homines, qui deſcenderant in ciſternam jam diù clauſam, in qua oleum aſſervari conſueverat. Experiri idem licèt in æſtuanti muſto: ſi enim illi animalia admoveris illicò vitæ jacturam ſentiunt, & ſi perſiſtas emoriuntur.

Celebris quoque eſt inter Puteolos, & Neapolim Cryptula ad oram paludis, quam accolæ ab anguium frequentia, ut ferunt, *Anguianam*, ſeù *Agnanam* vocant, ubi ſi Canes, vel alia Animalia malignum illum halitum reſpirare cogantur, intermoriuntur, & niſi opportunè in liberum Aerem extrahantur, omninò pereunt; promptiùs verò expergiſcuntur, ſi il-

lorum

lorum nares, effoſſo extra cryptulam ſcrobiculo admoveantur. Solertiſſimus noſter Thomas Cornelius domi etiam ſimile quid parare novit, quo animalia, & faces ardentes, ſicut in cryptula prædicta, extinguuntur.

Compertum denique habemus in illo Aere homines poſſe vivere, in quo candelæ flammula perdurat; quo experimento ſiſi metallarii in profundas fodinas deſcendere non reformidant.

Aſſumpti etiam Cibi multifariam obeſſe poſſunt, vel quia pravæ conditionis ſunt, ut fungi, tubera, lolium; vel quia immodicè, aut intempeſtivè illis utimur; vel quia debito ordine non ſervato ingeruntur. A Conditione mala ciborum exurgunt cacochymiæ, cachexiæ, hydropes, tumores, obſtructiones pro varia eorundem natura. A Quantitate immodica plenitudines, laxitates, compreſſiones, ut ſi nimis tenuis eſſet, inſequerentur extenuationes, languores, animi defectiones. Ab Importunitate cruditates, nauſeæ, vomitus, fluxus. Ab Ordine non ſervato corruptiones, nidores, diarrhœæ, ventris dolores. Verùm in his conſuetudinis ratio ſemper habenda eſt.

Quod ad Potum, Aqua niſi limpida ſit, & omni odore, ſapore, & colore carens, ſæpè aliquid detrimenti infert, cùm per terrę meatus tranſiens metallorum, cæterorumque foſſilium naturam induerit. Sic quæ ex nivibus ſolutis aquæ bibuntur, noxiæ ſunt, quia impuræ, & nitroſæ. Officiunt etiam paluſtres, utpotè ſtagnantes, limoſæ, ac fœtidæ. Ex Ephemeridibus Germanicis habetur, quendam, poſt hauſtum ſtagnantis aquæ, ventriculi doloribus divexatum fuiſſe, ac tandem, ſemeſtri elapſo, vomitu tres bufones rejeciſſe. Thomas etiam Bartholinus ſimile quid refert eveniſſe Catharinę Altenburgenſi.

Anno 1671. obſer. 56.

In ſuis centuriis Anatom.

Vinum ſimiliter, quamvis vires reficiat, & coctionem adjuvet, ſi tamen copioſiùs hauriatur, aut nimis recens, aceſcens, aut quod jam fugit, maxima damna inferre ſolet.

Cæterùm tum Aqua, tum Vinum nocere poſſunt pro variis ætatibus, & corporum conſtitutionibus. Hinc obeſi, decolorati, languidi, crudi, ſicut plurimùm juvantur à moderato vino, ita uſu aquæ lęduntur. Immodicum verò ſi bibatur Vinum maximè obeſſe ſolet, fluxiones concitat, cerebrum hebetat, & ventriculum gravat. Semper autem vinum commendabile eſt in ſenibus, conſuetis, & crudis; Puerulis verò, inſuetis, & ſtomacho vacuo omninò interdicendum. Uno verbo: ſicut nil utilius optimo, moderatoque vino, ita eodem immoderato nil pernicioſius. Hinc Virgilius.

De Vin. & Ven.

Vina ſitim ſedent, natis Venus alma creandis
Serviat, hos fines tranſiluiſſe nocet.

Ampliùs Motus, & Quies immoderata, vel intempeſtiva humano corpori officiunt. Et quidem Motus nimius, vel importunus vires enervat, fluxiones, & dolores excitat, ſanguinem attenuat; unde febres, inflammationes, & ſimiles affectiones inferre poteſt. Quòd ſi à paſtu fiat, diſſolventes ſuccos diſtrahens coctionem impedit, aut eoſdem acuens diſtributionem, ſecretionemque ante tempus properat, proindèque obſtructiones venarum lactearum, difficiles anhelitus, ventris dolores, cæteraſque ægritudines affert. Sic quoque ſi poſt cibum animo ad profundè ſpeculandum moveamur, præter ſtomachi languorem, perturbatamque coctionem, conſequetur capitis imbecillitas, cerebri, & oculorum hebetudo, cæterorum-

que ſenſuum labefactatio, vel oppreſſio.

Similiter nimia quies craſſos ſuccos coacervat, ſanguinem, parte florida diminuta, motui ineptum reddit, meatus omnes obſtruit, excrementa retardat, caput, & cerebrum gravat, obnoxiumque reddit omnibus affectibus ſoporoſis, animum, & ſenſus ſegnitie opprimit, corpus pravis humoribus replens ad hydropem, vel cachexiam diſponit. Unde Ovi-
2.de Pôt. dius:

Cernis ut ignavum corrumpant otia corpus,
Ut capiant vitium, ni moveantur Aquæ?

Ex Otio nedum Corpus, verùmetiam Animus vitia contrahit; quare idem Poeta.
1.de Re-
me d.Am

Quæritur Ægiſthus, quarè ſit factus adulter:
In promptu cauſa eſt, deſidioſus erat.

Præterea Somnus nimius corpus iners, ſegnemque animum reddit, excrementorum egeſtionem retardat, capiti vapores, & craſſos ſuccos offundit, ſanguinem, & reliquos humores conſiſtentiores efficit. Pariter longa Vigilia vires, ſenſus, mentemque labefactat, ciborumque coctionem pejorare ſolet. Hinc Hipp. *aph.* 2. *t.*3. *Somnus, & Vigilia, utrumque ſi modum exceſſerit, malum*. Et *t.*4. *Non ſatietas, non fames, neque aliud quidpiam, quod modum Naturæ exceſſerit, bonum*.

Hæc verò nedum immodica, verùm etiam intempeſtiva nocent. Sic Somnus meridianus præſertim inſuetis, & capitis affectionibus obnoxiis nocens eſt, tum quia facilè interrumpi ſolet, unde evaporationes ad cerebrum delatæ tàm brevi tempore diſcuti, reſolvique nequeant ex Avi-
3.1.doct.
2.cap.9. cenna; tum etiam quia ſomno ſanguinis, & cordis motus tardior evadit, quare chyli portiones per tubulos lacteos in Cor illapſæ, nec benè adhuc percolatæ, Cerebrum petentes, illud premunt, & offuſcant, quæ, niſi repetitis circumactionibus ſecernantur, graves afferunt ægritudines; unde Schola Salerni, cap. 3.

Febris, Pigrities, Capitis dolor, atque Catarrhus,
Hæc tibi proveniunt ex Somno meridiano.

Peſſimus etiam eſt Somnus veſpertinus, cùm alimenti diſtributionem, ejuſque percolationem impediat, & ab aliis, quàm à cibi vaporibus, originem trahat, niſi tamen illum laſſitudo, ad reficiendas vires, conciliet. 2.aph.48

Vitandus autem eſt ſub gravibus malignarum Arborum umbris. Hinc Lucretius *lib.6.*

Arboribus primùm certis gravis umbra tributa eſt,
Uſque adeò capitis faciant ut ſæpe dolores.

Et Virgilius *eclog.*10.

Surgamus. Solet eſſe gravis cantantibus umbra:
Juniperi gravis umbra: nocent & frugibus umbra.

Notabile eſt quod refert Aldrovandus *in ſua Dendrolog.* de quodam Ruſtico, qui cùm ſub umbra nucis ſomno indulſiſſet, paralyſi correptus fuit; poſt aliquod tempus ſub umbra quercus iterùm ſoporatus convaluit. Noxam quoque patiuntur, qui in locis humidioribus, & ſubterraneis ſomno capiuntur, quæ copioſis halitibus, & vaporibus referta ſunt.

Indebitæ præterea Retentiones, quæ cauſæ morborum procatarcticæ eſſe dicuntur, præ cæteris ſunt, fæcum, lotii, ſudoris, cæterorumque excrementorum, quorum in ſtatu ſano depulſionem Natura ipſa molitur;

tur; unde colicus dolor, volvulus, veſicæ, & renum inflationes, & dolores, febres, catarrhi, laſſitudines, & id genus mala. Cùm verò egeſtiones immodicæ fiunt, ut in lubrica alvo, uſu Veneris nimio, ſudoribus immoderatis, conſequuntur inteſtinorum laxitas, ani procidentia, teneſmus, virium imbecillitas, malæ, & diminutæ nutricationes. Deteriora omnia erunt, ſi his accedant cibi, aut chyli ejectiones, hæmorrhagiæ, & bilis effuſiones, potiſſimùm ſi à medicamentis, venenis, aut noxiis cibis, & potibus cauſam habuerint.

Animi denique pathemata præcipuorum morborum omni ævo occaſiones extitere, iis præſertim, qui ſuas perturbationes moderari non benè norunt. Quare Galenus majorem induſtriam adhibendam eſſe docuit in regendis Animi pathematis, quàm in corporalibus curis mitigandis: (Lib. de lud. par. pil. c. 1. text. 16.) & 3. *Art. Med. Liquet*, inquit, *ab ipſis* (benè valentibus) *caveri oportere omnes animi immodicos affectus, videlicèt, Iræ, Triſtitiæ, Furoris, Timoris, Invidiæ: hæc enim alterant, atque à naturali ſtatu corpus avertunt*. Conſtat ſiquidem ex Amore tabem, mentis alienationem, febrim, pervigilium, & inquietudinem oriri, quandoque etiam mortem, ut de quadam Amante, quæ præ Amore ad mortem ferè ægrotavit, narrat Galenus *lib. de præſag. ad Poſthum. cap. 6.* Idem fertur de Antiocho, qui novercam adeò deperibat, ut niſi voto potitus eſſet, proculdubiò periiſſet. Ira pariter & Odium febres, & furores non ſemel pepererunt. A Timore etiam, corporis refrigeratio, animi deliquium, & membrorum omnium exſolutio orta ſunt. Ex Gaudio virium diſpendium, ac ſyncope. Et denique ab Invidia, & Mœſtitia angores, extenuationes, deliria melancholica, ſuſpiria luctuoſa, & conſimilia accidentia eveniunt, præſertim cùm hujuſmodi perturbationes immoderatæ, repentinæ, & diuturnæ fuerint.

Crediderim tamen ex his, aliquibus efficaciorem vim ineſſe interitum inferendi. Gal. *Ab Ira*, ait, *nemo interiit, utpotè nec calore perfrigerato, nec ejus robore ſoluto*: (2. de ſympt. Cauſ. c. 5.) quaſi dicat neminem interire, niſi cordis robore labefactato, quod in Ira potiùs augetur. Ob immoderatam autem voluptatem, immodicam Mœſtitiam, & nimium, ac repentinum Timorem mors interdum conſequuta eſt, hoc tamen diſcrimine, ut advertit idem Galenus, quod in magna Lætitia, & vehementi Timore ſubitò mors accidit, ſecus verò in Mœſtitia. (5. de loc. aff. 1.) Cujus rationem affert, quia in Gaudio, & Timore motus ſubitò fit, in Triſtitia verò ſenſim. (2. de ſympt. Cauſ.) Sed de his ſatis.

Synecticas inſuper Morborum cauſas aſſerunt Galeni, & Avicennæ Sectatores eſſe humores, quorum in venis, ajunt, contineri quatuor, quos vocant Bilem, Sanguinem, Pituitam, & Melancholiam, atque hi ſi quantitate peccaverint Plethoram, ſive plenitudinem quoad vaſa dictam conſtituant; ſi verò qualitate, Cacochymiam; ſi demum pravitate, qua inepti nutritioni, & inemendabiles fiant, Cachexiam, & Cacoethiam inferant. In reliquis conceptaculis contentos, appellant Bilem felleam, Melancholiam lienoſam, & Pituitam tum Cerebri, tum Ventriculi; quorum ſi Bilioſi putrefiant, convertanturque in Vitellinos, Porraceos, Æruginoſos, & Atrabilarios, exurgant febres tertianæ, ardentes, & malignæ, necnon inflammationes, eryſipelata, dyſenteriæ, Pituitoſi, & Phlegmatici pariant catarrhos, tuſſes, podagras, articulares dolores, tumores frigidos, & œde-

Digitized by Google

œdematoſos, apoplexias, paralyſes, comata, ſuffuſiones, ſurditates; & ſi putreſcant; febres quotidianas, lethargos, anaſarcas. Melancholici, ſcirrhos, ſplenis obſtructiones, affectiones hypochondriacas, deliria melancholica; putreſcentes autem, febres quartanas. Sanguinei demum, potiſſimùm ſi incaleſcant, ſynochas febres, phlegmones, cæteraſque hujus generis ægritudines inducant. Hinc morbos omnes faciunt Sanguineos, Bilioſos, Pituitoſos, Melancholicos, vel etiam miſtos; adeòque calidos, frigidos, humidos, aut ſiccos appellant. Hæc Galenici; qui etſi Rationales ſe jactent, quod minimè rationis erat, commenti ſunt.

Alii cum Hipp. *lib. de veteri medicina*, aſſerunt; *Non calidum, non frigidum, non humidum, non ſiccum, magnam vim habere in morbis inferendis, ſed Acerbum, & Acidum, & Amarum, & Salſum, & Dulce, & Fluidum, atque alia hujus generis*, & nuperrimis obſervationibus Anatomicis fulti internas morborum cauſas eſſe ajunt.

Bilem, ſi videlicet peccaverit acrimonia, oleoſa craſſitie, nimio ſero, exceſſu, vel defectu, & ſi extra propriam ſedem divagetur.

Succum Pancreaticum, cùm præter naturam ſit acidus, auſterus, & glutinoſus.

Lympham, ſi conſimilibus vitiis afficiatur, potiſſimùm ſalſedine, & mordacitate.

Sanguinem diverſimodè fermenteſcentem, & in exſolutionem, coagulationem, præcipitationem, immoderatam exaltationem, aut evaporationem vergentem.

Fermenta omnium glandularum, & ventriculorum, mutata, inverſa, impedita, vel infracta.

His adjunguntur Excrementa retenta, vel vitiata.

Peccare autem, inquiunt, Bilem acrimonia, in febribus præſertim ardentibus, diarrhœis, dyſenteriis, choleris: oleoſa craſſitudine, cùm in calculum concreſcit etiam in ipſa cyſti: nimio ſero, cùm aquea eſt, & naturali acritate privatur: incremento, in alvi immodicis egeſtionibus, & icteritia; defectu verò, in alvo ſtyptica, imperfectis, vel vitiatis ſecretionibus: vagatur demùm, cùm ad inteſtina non defertur, aut aliò vergit, quàm deceat.

Succum Pancreaticum, auſteritate, aut lentore, in alvi fluxibus, diarrhœa, dyſenteria, necnon in febribus potiſſimùm intermittentibus, in Pancreatis, & adjunctorum viſcerum obſtructionibus.

Lympham, cum ſalſa, aut acris evadit, ideòque erodit, & dilacerat ſuos ductus; itemque cùm adeò feroſa, & fluida eſt, ut ſponte ſua exudet; aut extrà proprios tubulos lymphaticos vagatur, unde diverſos morbos parit, præſertim hydropes.

Sanguinem, cùm nimis fermenteſcit, unde febres ſynochas, inflammationes, hæmorrhagias; vel diminuitur, indeque virium lapſus, refrigerationes, marcores, deducunt. Sic cùm acer, ſalſus, acidus, aquoſus, ſeu ſeroſus evadit, diæreſes, diapedeſes, cachexias, cacochymias, febres, tumores, ulcera, puſtulas, anthraces. Denique cùm è propriis vaſis egreditur, & in grumos concreſcit, tumores, & inflammationes; ſive etiam ſuppurationes, corruptiones, fungoſas, & excreſcentes carnes fieri contendunt.

Fermenta pariter vitiari ajunt, cùm invertuntur, deficiunt, excedunt, aut malè cum ſanguine, cæteriſque ſuccis permiſcentur. Sic in

cordis

cordis ventriculis lympha, chylo, & ſanguine indebitè commiſtis, febres varias pro varietate pravæ fermentationis exoriri arbitrantur. Itidem cùm ſucci in ventriculo, glandulis Cerebri, & Meſenterii, aliiſque vaſis contenti perturbantur, infrigunturque, digeſtiones, ſecretiones, & nutricationes malas, indeque vomitus, & dejectiones, in quibus Galenici humores flavos, citrinos, vitellinos, porraceos, rubiginoſos, atrabilarios, & ſimiles obſervant.

Excrementis demum non benè percolatis, aut retentis, inflationes, diſtenſiones, & dolores: immoderatè verò, intempeſtivè, aut per loca indebita fluentibus, cruciatus varios, vigilias, languoreſque ſubſequi conjectant.

Cæterùm cùm in Chyli ſecretione ſuccus Pancreaticus Bili prævalet, ipſeque Chylus ſecretioni, ac dilutioni contumax eſt, elevari docent halitus craſſiores inteſtina diſtendentes, & lancinantes, quos appellant flatus: nonnunquam etiam illorum originem ad cibos referunt, nempè caſtaneas, fabas, cæteraque legumina, herbarum radices, aniſum, coriandrum, & ſimilia, ſale volatili, phlegmate, vel acido id efficientia; hoc tamen diſcrimine, quod aromatis, & aliis, quæ ut plurimùm ſale volatili conſtant, excitentur flatus, & ſimul diſcutiantur; herbarum verò radicibus, & cæteris, in quibus phlegma, & acidum abundat, moveantur quidem, at non diſcutiantur.

DE MORBORUM Symptomatis.

Galenus *lib. de Symptom. diff. cap.* 1. omnem affectum, quo à naturali ſtatu recedimus, putavit eſſe Morbum, vel morbi Cauſam, vel Symptoma; atque ex his, qui actionem vitiat, Morbum, qui hunc præcedit, Cauſam; affectum verò, qui morbum, velut umbra corpus, ſequitur, Symptoma appellat. Sed reverà cauſæ morbificæ pravam conſtitutionem partium inducunt, in qua Morbi natura conſiſtit; (cùm Morbus nil aliud reipſa ſit, quàm Modus Corporis malè ſe habentis); partes verò malè conſtitutæ, atque à Cauſis morbificis affectæ actiones vitiosè edunt, illaſque Symptomata nuncupamus; & quia Cauſæ non tam facilè innoteſcunt, idcircò mediis Symptomatis, ut ſignis, in earum agnitionem ducimur, quæ conſtitutionem naturalem partium depravarunt, & ex diverſa actionum læſione dijudicamus, quænam ſit illarum conſtitutio, quæve Cauſa illam induxerit; cùmque Symptomata non ſolùm denotent præſentem partium conſtitutionem morboſam, ſed etiam futuram prænuncient, fit, ut ex quibuſdam Medicorum obſervationibus, potiſſimùm Hippocratis, nedum præſens, verùm etiam imminens ægrotantium ſtatus exindè coniiciatur.

Tria Symptomatum genera Medici cum eodem Galeno *c. lib. cap.* 2. notant, alterum in Actione læſa; alterum in Excretis, & Retentis vitiatis; tertium denique in mutata corporis qualitate. Verùm morboſam partium conſtitutionem ſola actio læſa conſequitur, à qua deinde dependent tùm excretorum, & retentorum vitia, tùm qualitates corporis mutatæ; itaut ab his Medici arguere poſſint præceſſiſſe læſas partium actiones: nec immeritò; ſicut enim primum ſanitatis inditium ſunt illæſæ operationes, ita morborum læſæ.

Symptomata qualitatis mutatę dixerunt, mutatum colorem cutis, ut in ictero, eriſypelate, ſicut etiam lin.

guæ,

Digitized by Google

guæ, in febre ardenti, & maligna; voces tremulas, & raucas, aurium tinnitus, ſibilum, ſtridores dentium, ſingultus, ventris rugitus, & murmur; gravem oris, alarum, aut pedum odorem; feras diſtillationes, nimium calorem, vel frigus partium, duritiem, mollitiem, acritudinem, ſcabritiem. Hujuſmodi autem ſymptomata partibus tantummodò ſolidis competunt, adeòque illarum operationum vitium ſequuntur.

Excreta vitiata ajunt, cùm eiiciuntur lapides, arenæ, lumbrici, bonus chylus, ſanguis, aut caro; nec non res putridæ, malè olentes, acidæ, amaræ, nigræ, flavæ, frigidæ, duræ. Similiter cùm fœces per os, lotium per alvum excernuntur, aut egeſtiones intempeſtivè, diminutè, vel immoderatè, pro conſuetudine, & natura, fiunt; ac denique cùm urina guttatim mingitur, vel cum dolore menſtrua expurgantur.

Retenta verò malè affecta; ſi lapides, vermes, & pravi ſucci non egerantur, tùm etiam ſi ultrà tempus, lotium, fæces, menſtrua, & ſimilia retineantur, aut ſi chylus in vaſis lacteis hæreat, ſanguis extra venas, & arterias, & bilis, ſuccuſque pancreaticus extra propria loca conſideant, aut à naturali ſtatu, & conditione recedant; ſic etiam ſi ſaliva, & ſerum cordis abundent.

Propterea Actiones læſas dividunt in Abolitas, Diminutas, Adauctas, & Depravatas. Aboletur actio in cæcitate, ſurditate, paralyſi. Diminuitur in imperfectis coctionibus, pulſibus debilibus. Augetur in fame lupina. Depravatur demum in omnibus deliramenti generibus.

DE SIGNIS ADVERSÆ Valetudinis.

VEluti tota Medicina experimentis debetur, ſic varia ſigna Antiquiores Medici ex obſervationibus deduxere, quibus adverſam valetudinem dignoſcerent, aut præſagirent. Ex iis autem, quorum ſcripta ad noſtra tempora pervenerunt, vetuſtiſſimus quidem Auctor Hipp. 1. *epid. ſ.* 3. hæc habet: *Morbos dignoſcimus edocti ex communi omnium natura, & ex uniuſcujuſque propria, ex morbo, ex ægroto, ex his quæ offeruntur, ex eo qui offert. Ex his enim, & breviores, & graviores redduntur, ex tota ac partiali conſtitutione cœleſtium, & uniuſcuiuſque regionis, ex victu, ex vitæ ſtudiis, ex ætate, cujuſque ſermonibus, moribus, taciturnitate, cogitationibus, ſomnis, vigiliis, inſomniis quibuſdam, & quandò, vellicationibus, pruritibus, lacrymis, exacerbationibus, ſeceſſibus, urinis, ſputis, vomitibus, & quæ, ex quibus, in quos, ſucceſſiones morborum, & qui abſceſſus ad perniciem, & ad judicationem. Sudor, rigor, frigiditas, tuſſis, ſternutationes, ſingultus, ſpiritus, ructus, flatus ſilentes, ſtrepentes, ſanguinis eruptiones, hæmorrhoides; ex his autem, & quæ per hæc fiunt, conſiderandum.* Et in Aphoriſmorum libris à ſpontaneis laſſitudinibus morbos imminentes denunciat: A timore, & mœſtitia diuturnis, nec non ex lingua incontinenti, aut aliqua parte corporis ſtupida, delirium melancholicum coniicit: A ſpumoſi ſanguinis ſcreatu, pulmonis affectum: A turbatis urinis capitis dolorem, atque à pellucidis phreneſim: A Cerebri concuſſione, aphoniam: A juvantibus quoque, & nocenti-

centibus morbis cauſam inveſtigat *lib. de rat. vict. in acutis*.

In libris etiam Judicationum, Prædictionum, Prænotionumque conſiderari oportere ait, ægroti faciem, ſi his, quæ in ſanis ſunt, maximè difformis ſit; ſi color pallidus, niger, aut lividus: ſi oculi involuntariè lacrymentur, aut pervertantur, aut alter altero minor fiat, aut albas partes rubentes habeant: ſi inſtabiles, eminentes, cavi, ſqualentes, obſcuri ſint: ſi palpebris non commiſſis æger dormiat: ſi naſus, & labia reſoluta appareant, frigida, livida, aut albicantia: ſi lingua aſpera, & reſiccata: ſi vox faucibus hæreat, exilis, & tremula fiat, aut clangorem referat: ſi obliviosi languentes evadant, ſubſurdi, ſoporoſi, tremuli: ſi ſupini jaceant porrectis manibus, & cruribus, iiſdemque nimium contractis, aut inæquabiliter diſperſis: ſi reſidere velint ob difficilem reſpirationem: ſi pedes non admodùm calidos, detectos habere cupiant: ſi dormientes hient: ſi ferocia reſponſa ferant, ſplendores præ oculis habeant, crebrè, aut rarenter reſpirent: ſi ex rigore perfrigerentur, & voce deficiant: ſi aſſiduò rigeant: ſi præter rationem non ſitiant: ſi ſtillas ſanguinis, aut largam hæmorrhagiam è naribus: ſi diuturnas vigilias, & anxitudines, ſtomachi morſum, aut dolorem, vomitum variegatum, maximum cibi faſtidium, urinæ retentionem, aut ſpontaneam egeſtionem patiantur; atque ex his, aliiſque innumeris, Morborum eventus prænoſcendos proponit.

Speciatim verò in febrientibus mala obſervavit, ut aphoriſmis tradidit, frigidos ſudores cum acuta febre; frigus partium extremarum; laborem à ſomno; maciem immodicam; nigram dejectionem; copioſum ſudorem, & præſertim qui morbum non ſolvit; colli, oculorum, labiorum, & naſi contractionem; lacrymas involuntarias; reſpirationem difficilem, aut ſubſiſtentem; ſtomachi morſum, & circa ventrem æſtum; ex ſomnis timores, aut convulſiones; dolores viſcerum vehementes; rigorem, ex quo febris non intermittit; luctuoſa ſuſpiria.

Hippocrati etiam inhæſit Celſus, at breviorem in ordinem, quæ ille ſparſim ſcripſerat, digeſſit, *lib.* 2. *ſua Med.*

Rursùs in libris de Morbis, & internis affectionibus ex delirio, vigilia, in ſomniis perturbatis, ſopore, ſenſuum hebetudine, coryza, Capitis ægritudines conjectat. Ex tuſſi, ſputo, difficili reſpiratione, lateris, aut dorſi doloribus, Pectoris. Ex vomitu, nauſea, fame læſa, dejectionibus, tumore, vel emaciatione, Ventris.

De pulſibus tamen vix uno, aut altero loco meminit, unde parum his fidere viſus eſt. Hinc Mercuria l. 2. *Var. lect. cap.* 12. inquit, Hippocratem pulſus quidem noviſſe, ſed neque eorum ullam curam geſſiſſe; neque ad Artem, ut alia multa, redegiſſe. Gal. etiam 3. *de Criſ. cap.* 11. habet: *omnia ab Hippocrate, exceptis pulſibus, dicta ſunt*. Et inferiùs: *Signa ex pulſibus ſumpta Hipp. vel quia non noverat; vel quia non magni momenti exiſtimavit, idcircò non eſt exequutus*. Non alienus ab Hippocrate Aſclepiades Pruſienſis pulſuum artem ut ſupervacaneam, & difficilem damnavit. Neque Celſus ullam illorum rationem habuit.

Ad hæc, Galenus addidit, quæ præcipuè ad partes affectas, & ad humores peccantes dignoſcendos ſibi idonea videbantur, ac proindè *in lib. de loc. aff.* ex læſa ratiocinatione, aut gravi ſopore, Cerebrum; ex difficili reſpi-

Digitized by Google

reſpiratione, genarum rubore, aut ſpongioſæ carnis ejectione per tuſſim, Pulmonem; ex vomitu, & ſingultu, ventriculum; ex ſyncope, Cor; & ex raucedine, aſperam Arteriam affici conjectat; ut pariter ex tumore in dextro hypochondrio, Jecur, in ſiniſtro, Lienem, ex pungenti dolore, Membranas, & ex gravanti, Viſcera. Et *lib. de plenitud. & 1. epid. comm. 3.* & alibi, ex flavedine, aut pallore cutis, oris amaritie, ſtomachi faſtidio, rigore, ſiti, vigilia, fervore, puſtulis, urina crocea, pulſuque celeri, Bilem; ex colore albicante, proclivitate ad ſomnum, ſegnitie, cruditate, pulſu tardo, & raro, & urina decolori, copioſaque, Pituitam; atque ex fuſco, nigroque colore, habitu corporis hirſuto, pulſu parvo, cæterarumque operationum hebetudine, Melancholiam; ex rubore faciei, venarum tumore, pulſu magno, Sanguinem redundare ait. Signa etiam Criſeos futuræ, coctionis, & cruditatis, nec non internoſcendorum temporum morborum fuſiùs proſequutus eſt, præſertim in libris de Criſibus.

Præterea pulſibus ſummoperè addictus, illorum doctrinam ſic variam, & intricatam reddidit, metaphyſicis differentiis excogitatis, ut imperceptibilis omninò ſit, atque ad praxim revocari nullo modo queat; unde Montanus cæteroqui in verba Galeni jurare ſolitus, ingenuè faſſus eſt in ſuis conſiliis, ſeipſum longa annorum ſerie ſex tantùm pulſuum differentias obſervare potuiſſe: & Plempius *in fundam. Med. lib. 5. ſect. 2. c. 2.* infit, multa Medicos nugari, multaque mente confingere, quæ ſenſus nequit aſſequi; ut non immeritò pulſus ab Herophilo primùm deſcriptus nimiam propter ſubtilitatem deſertus ſit, atque Herophilea ſecta brevi deſierit ex Plin. *lib. 11. c. 37. & lib. 29. c. 1.*

Galenum ſequuti ſunt Avicenna, Rhaſis, Averroes, cæterique Arabes, qui tam magnifica de Humoribus Zinariis, Praſſinis, Æruginoſis, Vitellinis, aliiſque iactant.

Neoterici, inter quos Sylvius, VVilliſius, Barbette, exiſtimarunt optimi Medici eſſe morborum cauſas potiſſimùm venari, proindè toti fuere in illarum ſignis inveſtigandis; atque ex ſiti, lingua arida, diarrhœa, ardore, pruritu, partium irritamento, tum juvantibus acidis acritatem retundentibus, tum acribus nocentibus, Bilem acrimonia peccantem ſuſpicantur; nimis verò oleoſam, ex egeſtionibus acerrimis, calidiſque, urina crocea, lingua ſcabra, arida, & fiſſa.

Ex acriori famis ſtimulo, corporis colore nigricante, pulſu parvo, & frequenti, doloribus ventris, juvamine à rebus acribus, & amaris, atque ab acidis noxa, ſuccum Pancreaticum ſolitò acidiorem evaſiſſe judicant: auſterum, ex inſuetis meticulis, torminibus, alvo ſtyptica, inflataque, pulſu parvo, ac debili: viſcoſum, tenacemque à fame diminuta, imperfecta ſecretione, vultu pallido, tactu frigido, pulſu raro, juvamento ab aromatis, & damno à crudis cibariis.

A mala nutritione, glandularum tumore, imi ventris inflatione, albo cutis colore, ſeroque in meatibus, ſeu corporis ſinubus conſiſtente, Lympham redundantem. Et denique Fermenta vitiata dicunt à partium functionibus læſis, ut fame, digeſtione, ſecretione; unde fœdus cutis color, puſtulæ, ſpontaneæ laſſitudines, atrophia, cachochymia, & cachexia inſequuntur.

Verùm, pluſquàm decuerat graves viros, conjecturis his ſiſi ſunt ſive ignorantia, ſive imponendi cupiditate

tate ducti. Quis enim adeò eſt incurioſus, ut proprias urinas non notarit, veſperi, ac mane, diverſo colore infectas excerni, ſemperque flaventiores, quæ diutiùs retentæ fuerint, etſi optima valetudine fruatur. Sæpè etiam obſervatę ſunt per totum morbum benè coloratæ, & cum contentis deſideratis, cùm tamen ægritudinem mors exceperit, ut adnotarunt in primis Rhaſis, & Avicenna. Et quamvis dicant urinam indicare vitium in ſanguine, cum quo aſſiduè permeat; id haud indubitanter admittitur; immò nuper compertum eſt per compendioſiores vias à Ventriculo, & lacteis venis in Renes deponi poſſe. Atque eſto, cum ſanguine circuitum urina abſolvat, qui fieri poterit, ut dignoſcatur à quo viſcere vitium contraxerit, cùm ſic pervaderet ventriculum, vaſa lactea, tubulos thoracicos, pulmones, cor arterias, glandulas, renes, ureteres, & veſicam, unde à ſuccis hiſce in locis exiſtentibus infici poterit? Neque febrem indicat ex eo, quod rubens, & accenſa, ut ajunt, inſpiciatur, cùm laborantes diabete, pleuritide, phrenitide, quartana, ventriculi languore, quamvis febriant, tenuem, & decolorem illam mejunt; & contrà icterici, calculoſi, ſcorbutici, veternoſi, apoplectici, tametſi febre careant, croceum, craſſius, & coloratius lotium egerunt. Ampliùs à ciborum conditione immutari non rarò ſolet; ſiquidem ab oleribus, & immodicis potionibus augetur, & decoloratur; ab aſparagis, lupulis, apio, cinara turbatur, & malè olet; croco flaveſcit; caſia nigricat; frigore etiam hyemali confundi ſolet, ut olei ſpeciem referat. Quare ab urinis, ſanguinis, arteriarum, venarumque, aut ſpecialis alius viſceris labem velle divinare, ineptiarum, & impoſturæ ſuſpicione non vacat. Demiror equidem VVilliſium tantum huic pudendo Medicorum invento tribuiſſe, ut peculiarem epiſtolam eo conſpurcare veritus non ſit, quo & priùs Actuarius magnum volumen inſperſerat.

Certiora inditia pulſus obſervationes non habent, quamvis non adeò fœdè, & per obſcœnam, turpemque dictu inſpectionem, ut ſunt urinæ, & his fœdiora, notari poſſint. Magnus enim, & creber pulſus erit à ſanguine vegeto, & abundanti, arterias plurimùm expandente; & contrà ab effœto, & deficiente, Parvus, & Debilis; Intermittens ab eodem concreſcente. Hinc à pulſus obſervatione deprehendetur tantummodò varia ſanguinis motio, & conſtitutio, quarum cauſa etiam eſſe poſſunt cibus, potus, labor, otium, ſomnus, vigilia, & ſubitæ Animi motiones: immò pleriſque, ipſa natura, pulſus talis eſſe ſolet, ut obſtet quò minùs hæc certò internoſcantur. Longum eſſet reliquas omnes conjecturas proſequi, & examinare, ſuffeceritque his denſas medicorum caligines diſcuſſiſſe, illoſque in ſuſpicionem rei, quæ indubitata à Galenicis, aliiſque uſque adhuc habita eſt, deduxiſſe.

DE TEMPORIBUS Morborum.

ASymptomatis, quæ comitantur, & conſequuntur ægritudines, Morborum tempora, ſeu, ut vocat Galenus, ætates deſumuntur, ac diſtinguuntur. Cùm primis diebus, primiſque paroxyſmis nec æger graviter laborat, nec ejus vires valdè infractæ ſunt, & Symptomata vel nulla, vel levia comparent, Morbus in principio eſſe dicitur: perveniſſe verò in Augmentum ſuccedentibus diebus, cùm graviùs affligitur, & Symptomata,

mata, quæ aderant, exacerbantur, aut nova ſuperveniunt: Et cùm eadem conſiſtunt, Statum tenere exiſtimatur: Cùm denique ſenſim miteſcunt, vel omninò recedunt, Declinatio, & Remiſſio morbi inſtant; unde Hipp. 2. *aph.* 30. *Circa principia, & fines omnia ſunt debiliora, in augmento verò, & ſtatu fortiora*. Oriuntur autem hujuſmodi Symptomatum, & Temporum mutationes à diverſa morbificæ Cauſæ motione, ut etiam adnotavit Galenus *lib. de opt. ſect. ad Thraſyb. cap.* 37.

Hæc tempora licèt in omnibus morbis notari poſſint, evidentiùs tamen in febribus, & potiſſimùm periodicis, & intermittentibus obſervantur, quæ utpotè ab excitata in ſanguine fermentatione dependentes, à diverſis fermenti viribus, conditionibus, & motu, manifeſtas mutationes, & temporum tum univerſalium, tum particularium viciſſitudines ſortiuntur. Certis autem limitibus præfiniri illa nequeunt: ubi enim morbi lenti ſunt, & ad longiora ſpatia porriguntur, hæc eadem tempora prorogari par eſt, atque etiam corripi, in morbis acutis; unde ægritudinum motus, ac impetus obſervandus erit.

DE CRISIBUS, ET DIEBUS Criticis.

SUbitæ in morbis mutationes ad ſalutem, vel mortem à notabili cauſæ morbificæ motione, evacuationeve pendentes, Criſes, ſeu Judicationes à Medicis appellantur. Has autem, ut ſalutares ſint, ajunt, ſubitò accidere oportere, quibuſdam diebus præſignari, ac tandem, prævia materiæ coctione, ſtatuto die critico compleri, peccantis humoris expulſione, vel ſaltem in partes ignobiles depoſitiones, quam Abſceſſum, & Decubitum appellant.

At ſi verum fateri velint, qui Medicinam faciunt, nonniſi rariſſimè hujuſmodi ſubitas motiones, & criſes obſervari affirmabunt; cùm ſæpiſſimè morbi, eorumque cauſæ ſenſim deficiant, ac evacuatione paulatim habita terminentur, ut propterea Solutiones potiùs, ut loquitur Gal. 3. *de Criſ.* 1. quàm veræ Criſes dicendæ ſint. Has tamen, & præcipuè narium hæmorrhagiam, ſudorem, reliquaſque egeſtiones, quæ ſubitò morbificam cauſam tollere poſſunt, in brevibus, & acutis potiùs, quàm diuturnis morbis evenire debere ratio ſuadet.

Salutares autem Criſes fieri putantur in ſeptimo, decimo quarto, vigeſimo, aut vigeſimo primo, vigeſimo ſeptimo, aut vigeſimo octavo, trigeſimo quarto, aut quadrageſimo, quos vocant Decretorios; prædemonſtrari verò in quarto, undecimo, decimo ſeptimo, vigeſimo quarto, trigeſimo primo, & trigeſimo ſeptimo, quos Indices appellant. Quòd ſi non in his, ſed in aliis diebus morborum mutationes contingant, malæ creduntur; adeò ut dixerit Hipp. 4. *aph.* 61. *Febricitans, niſi diebus imparibus*, quos Galenus interpretatur criſimos, *febris reliquerit, ſolet recidere*; id quod de ſudoribus etiam ſcripſerat *textu* 36.

At ſatis mirari nequeo Hippocratem Medicinæ parentem, & cordatum alioqui virum tantam Criticorum dierum rationem habuiſſe, ut quoslibet ægrotantium motus ad certos dies retulerit: cui Galenus nedum inhæſit, ſed ſuperſtitioſè magis, atque aniliter, quàm phyſica, conſtantique ratione rem tractavit, & à Lunæ motibus illorum cauſas deducere conatus eſt: deerat hoc ſcilicet Medicinæ, ut ab Aſtrologia ſuppetias peteret: & non erubuit, ſophiſtas appel-

appellare eos, qui inanem ſophiſtarum ſapientiæ oſtentationem aſpernati ſunt, cùm vel ex ipſo Hippocrate illorum vanitas colligi poſſit. In omnibus namque diebus is Criſes acci- diſſe teſtatus eſt. Refert enim 1. *epidem. ſect.* 2. *conſtit.* 3. nonnullos morbum invaſiſſe, & judicatum eſſe die uno, velut Evagonti Daipharſis filio accidit. Sudore etiam judicatos quoſdam memorat ſtatim ab initio 2. *epidem. ſect.* 3. In catarrhis, & diſtillationibus pluries viſæ ſunt febres optimè judicatæ die tertia; Sic Timocharés ex diſtillatione, hyeme, tertia die evaſit ſanus per ſudorem 5. *epid.* & *cit.* 1. *epidem. ſect.* 2. *conſt.* 3. Ex recidiva, quidam morbi tertia die judicati ſunt. Deſiit quoque Apemanto morbus in tertia, 4. *epid.* Mulier moroſa *ægra* 11. 3. *epidem. ſect.* 3. tertia die judicata eſt multo ſudore, & menſibus erumpentibus.

1. de dieb. decret.

Quartam diem, licèt Galenus ſeipſum ſemel, & Archigenem bis tantùm Criticam vidiſſe dicat; non diffitentur tamen alii ſe obſervaſſe ſæpiùs finitas in quarta die ęgritudines. Pericles namque *ægrotus* 6. *ſect.* 3. 3. *epidem.* quarta judicatus eſt. Alius ex his, qui à Leocyde venerat, ſeptima judicatus eſt, alius, quarta: Moſchus, nona, 4. *epidem.*

De Quinta die idem pluries fatetur Hippocr. 1. *epidem. conſtit.* 3. & Metonem *ægrotum* 7. 1. *epidem.* ſudore quinta die judicatum eſſe teſtatur.

Sextus dies cæteroqui Tyranno iniquè comparatus, & pernicioſiſſimus creditus Galeno, inter Criticos tamen Hippocrati numeratur 1. *epidem. ſect.* 3. his verbis: *Eſt autem primus decretorius circuituum, qui diebus paribus judicant, quartus, ſextus, octavus, decimus, decimus quartus, vigeſimus octavus, trigeſimus, quadrageſimus octavus, ſexageſimus, octogeſimus, & centeſimus vigeſimus*; quinimmò Criticus fuit Virgini Lariſſeæ *ægræ* 11. *ſect.* 3. 3. *epidem.* & Euryanactis filiæ *ægra* 6. 3. *epidem. ſect.* 2. quæ ſexta die à febre libera judicata eſt. Heraclidi item 1. *epidem. ſect.* 3. etiamſi ante ſeptimum morbo regio correptus fuiſſet, proficuus tamen is fuit, nec non Epigenis fratri natu majori, & Adoleſcenti cuidam 4. *epidem.* Addit etiam ibidem: *omnia in his temporibus ſexta, & octava judicabantur circa Plejadum occaſum.*

Septima dies omnibus Critica habita eſt, immò Criticorum omnium baſis ex Galeno in ſuis libris *de dieb. decret.* atque eadem terminatos morbos ſæpè memorat Hippocr. *cit.* 1. *epidem.* Et mulier, cui ſanguis ex naribus erupit quarta, ſexta, & ſeptima judicata eſt 4. *epidem.*

Octava non ſolùm inter Criticas recenſetur *c.* 1. *epidem. ſect.* 3. ſed & 4. *epidem.* dicitur: *Qui Aſinum ex pacto elevavit tertia, & quarta, & quinta, & ſeptima, & octava ſanguis erupit, & judicatus eſt.*

De Nona ſuperiùs meminimus, quæ inter impares Criticas refertur ab Hippocrate 1. *epidem. ſect.* 3.

In Decima die Pythion *æger primus*, 1. *epidem.* ſudavit, & judicatus eſt; deinde ex ſuppuratione circa ſedem, quadrageſima ſanatus eſt.

De Undecima hæc ſcribit Hippocr. 1. *epidem. conſt.* 3. *Circa Arcturum autem multis undecima die judicatio facta eſt.* Et inferius: *Judicabantur autem bis plerumque die undecima, quibuſdam vigeſima.* Et circa finem: *Quibuſdam verò morbus judicabatur die undecima.*

Duodecimum ipſe etiam Galenus pro Critico habet, & *lib.* 1. *de dieb. decr. cap.* 5. inter dies Criticos, octavum,

vum, decimum, duodecimum, decimum ſextum, & decimum nonum numerat. At quoniam Hippocrati octavus, & decimus perfectè Critici ſunt, planè, & eodem modo Decretorii erunt duodecimus, & decimus ſextus.

Decima tertia, decima quarta, decima quinta, & decima ſexta judicatos pariter legimus. Sic 4. *epidem.* qui juxta Medoſadæ ædes habitabat judicatus eſt circa decimam quartam. Et 2. *epidem. ſect.* 2. Hieroni judicatio facta eſt decima quinta die, ut cæteros prætercam.

Decimam ſeptimam, & decimam octavam Criticas pariter iidem putarunt 4. *aph. t. comm.* 36. 1. *epid. ſect.* 3. *&* 1. *de dieb. decr. cap.* 13. dicitur etiam 5. *epid. Undecima, & decima quarta, & decima ſeptima, & vigeſima judicabantur*, & ex Galeno 1. *epidem. comm.* 2. *tempeſt.* 3. *tex.* 85. *Nonnullis judicabatur undecimo, repetebat quartodecimo, judicabatur exactè octavo decimo.*

Nec deſunt qui decimam nonam, vigeſimam, & vigeſimam primam Criticas experti ſunt. Mulieri ex capite fortiter gravatæ judicatio facta eſt circa vigeſimam; ſicut & Olympiodori famulæ, aliiſque accidit ad vigeſimam 4. *epidem.* Cherion *æger* 5. 3. *epidem.* vigeſima ſanatus eſt: cum circa decimam nonam à febre liber evaſerit. Ita alii plures.

Vigeſima ſecunda, vigeſima quarta, vigeſima ſeptima, trigeſima prima, trigeſima quarta, quadrageſima, ſexageſima, octogeſima, centeſima, centeſima vigeſima plurimi etiam à Morbis evaſere, ut Polycrates 7. *epidem.* Nicodemus *æger* 10. 3. *epidem. ſect.* 3. Virgo Abderitana *ægr.* 7. 3. *epidem. ſect.* 3. Anaxion *ægr.* 8. *ejuſdem libri*: Qui in Dealcis horto decumbebat *ægr.* 3. 3. *epid. ſection.* 1. aliique apud Hippocratem. At reliquis diebus colligendis abſtineo, cùm tædeat ampliùs his nugis immorari, quas in dies Experientia ipſa patefacit; Unde vanam dierum Criticorum obſervationem notavit etiam Celſus *lib.* 3. *cap.* 4. Aſclepiadem ſequutus, & tandem concludit, Medicum non debere numerare dies, ſed ipſas acceſſiones intueri.

DE METHODO MEDENDI.

MEdicinæ Pars canones tradens labefactatæ ſanitatis reparandæ, tuendæque, à Medicis dicitur Methodus, ſive Ratio, qua per Indicationes remedia inveniuntur. At quia non omnes eandem in illis inveſtigandis, curandiſque morbis tenuere, propterea præcipuas memorare non gravabor.

DE METHODO GALENI.

GAlenus per Indicationes petitas à morbis, morborumque cauſis, & ſymptomatis, ſalutaria præſidia inquirit. Cùmque Humanum corpus, in cujus gratiam hæc omnia peraguntur, vel ſanum, vel morboſum ſit; primarum Indicationum differentias duas eſſe ait 3. *Meth. cap.* 3. *Quod ſecundùm naturam ſe habet, cuſtodiam ſui indicante, & propterea quæ ſimilia ſui ſunt poſtulante; quod præter naturam eſt, ſublationem ſui, eoque contraria requirente.* Hinc Indicationem definivit, *Comprehenſionem iuvantis ſimul cum comprehenſione nocentis ſine obſervatione, aut ratiocinio.* Vel, *ſequentis, ſive agendi inſinuationem.* Quæ ſecundùm Naturam ſunt, ſuique cuſtodiam indicant, intelligit membra, vires, operationes, temperamenta, habitum corporis, ætatem. Præter natu-

Lib. de opt. ſect. ad Thraſyb. c. 11. & 2. method. c. 7.

Google

naturam verò, ſuique amotionem poſtulantia, morbos, cauſas morborum, & ſymptomata.

Cùm autem agenda vel Sanitatem tueantur, vel Morborum cauſas depellant, idcircò conſervationem per ſimilia, curationem verò per contraria tentandam eſſe ait. Pro conſervatione ſanitatis potiſſimùm requirit congruum Aerem, Cibum, & Potum, Motum, & Quietem, Somnum, & Vigiliam, Egeſtionem, & Retentionem, atque Animi pathemata. In curatione verò nedum hæc, ſed etiam phlebotomiam, hirudines, cucurbitulas, frictiones, ligaturas, emplaſtra, & ſimilia adhibet; nec non medicamenta cathartica, vomitum moventia, diuretica, & alia huius generis pharmaca.

In curandarum ægritudinum Indicationibus, tanquam rei Medicæ maximè neceſſariis, non ſolùm præſens ſit oportet, quod præter naturam eſt, ſeu Indicans præter naturale dictum; verùm etiam Coindicantia, cum abſentia Contraindicantium. Coindicantia vocat Galenus 13. *Meth. cap. 16.* Virtutem, Naturam, Ætatem, Anni tempus, Regionem, & Conſuetudinem, & ſi quæ ſunt id genus alia; Contraindicantia verò, quæ his contraria. Quoties igitur adeſt unum, vel plura ſimul, aliquod remedium indicantia, atque ſimul extant tolerantia, ſeu idem permittentia, & abſunt, quæ contrarium indicant, tunc ait omninò remedium illud eſſe adhibendum. Cùm verò duæ ſimul ægritudines contraria expoſtulantes remedia complicantur, urgentiori obnixè incumbit, nec tamen alteram prorſùs negligit, niſi minùs urgens cauſa fuerit urgentioris, unde hæc curari ante illam nequeat, aut ſaltem curationi majoris impedimento ſit. Cæterùm quamvis 2. *Meth. c. 6.* dicat primam curationem, quàm etiam nonnulli continentem appellant, affectus eſſe, qui actioni incommodat; ſervato tamen ordine cauſarum, morborum, & ſymptomatum, ab amotione cauſarum curationem in omnibus morbis inchoandam eſſe docet 4. *Meth. c. 4.* & iterùm 7. *Meth. c. 12. & lib. de opt. ſect. ad Thraſyb. c. 25.*

DE METHODO PARACELSI, & Helmontii.

PAracelſus, ut ſuprà diximus, omnia cauſarum, morborumque genera ad quinque capita revocavit, Deum, Angelos, Aſtra, Naturam, & Venena; quo circa quemadmodùm ab his morbos univerſos humano generi immitti contendit, ita & curationes eorundem, iiſdem cauſis, vel placatis, vel remotis, haberi opinatur. Hinc Paracelſiſtæ ſanitatem conſervandi, exaltandique, vel ſi fortaſſe illa amiſſa fuerit, reſtituendi gratia, rebus prædictis occurrunt.

Et Primò, jubent Deum continuò eſſe colendum, ipſiuſque leges ſervandas, atque adeò à peccatis omnibus abſtinendum, & ab illis præcipuè, ob quæ experimur Deum meritò iratum morboſas plagas in homines immittere.

Secundò, Angelos exorandos, & præſertim tutelares, ut malorum Angelorum vim, quos multoties veneficorum, & ſagarum miniſterio morbos parere credunt, infringant. Prætereà ſuadent, ut innocuè vivamus, nullique hominum, etiam ex abjectiſſimæ plebis genere, noxii ſimus, quibus aliquandò cum damnoſiſſimo Dæmone commercium eſſe exiſtimant, irritatiſque facilè ab eodem auxilium petentibus impertiri, in gravem inſenſorum perniciem.

Tertiò, Conſtellationes obſervan-

Digitized by Google

das eſſe præcipiunt, putantes nempe ſic malignos ſiderum influxus vitari poſſe, quibus plerumque ægritudinum cauſas attribuunt. Commendant pariter Regionis, Aeris, Alimentorum, quæ ad ſanitatem, vel conſervandam, vel recuperandam conferunt, congruentem electionem.

Quartò, Actiones cunctas ſic dirigendas monent, ut ex illis nulla noxa, ſed potiùs juvamen, & oblectamentum exoriatur, atque effugiamus cæterorum inſidias, unde Venena non rarò exhibita perhibent.

Inductis autem Morbis occurrunt, amovendo cauſas, à quibus illos fieri, vel foveri putant, quapropter ad tollendos Deales præcipiunt, ut omni conatu placemus Deum, potiſſimum mediis illis, quæ Catholica Eccleſia edocet: hoc enim pacto non ſolùm à Deo, ſed etiam à Dæmone inflictos fugari ajunt.

Quoniam verò, quæ de Incantationibus, Imaginibus, Signaturis, Sigillis, Characteribus ad hos morbos pellendos aliqui jactant, omninò vana, futilia, & ſuperſtitioſa ſunt, ab his cordatiores Paracelſiſtæ abſtinent. Neque Paracelſus revera aliquam his vim ineſſe credidit, ſed tantùm hoc pacto Imaginationem, unde Animi pathemata, quibus Morbi nonnunquam feliciter terminantur, movere ſtuduit. Hinc eſt, quòd Ruſtici, Mulierculæ, Monachi, Juriſtæ, & vulgares Philoſophi, ac Medici, quandoque à morbis, medicamentis alioqui inefficacibus, liberantur, ſola fiducia, quam maximam illis adhibere ſolent; quod veris Philoſophis non accidit, qui parùm Medicis, & Medicamentis fidunt. Mendacii tamen, & impoſturæ minimè arguendus eſt Paracelſus, quòd futilia remedia pro efficaciſſimis ægris pręponat, cùm, ſi ab Imaginatione vehementi talia apprehendantur, plurimùm juvare in dies experiamur, immò meo judicio Medici prudentię id verti poteſt, dummodò ea efficacibus remediis locum non eripiant.

Ad hæc referri poſſunt curationes Tranſplantatoriæ dictæ, cùm ex ægroto in aliud animal, vel etiam in quodcunque inanime corpus morbus tranſplantari, & transferri credatur, de quibus agit Severinus Danus, & paſſim referuntur hiſtoriæ à Borello in ſuis centuriis, & à Medicis German. *in Ephemer.* cæteriſque.

Neque his tantùm inſiſtunt Paracelſiſtæ in morborum curationibus, ſed præterea alia efficacia remedia exhibent ad cauſas morbificas expellendas. Potiſſimùm verò utuntur iis, quæ Balſamum, ut ipſi vocant, vitale fovent, unde refectis viribus ſponte ſua morbificæ cauſæ deficiant, & ſanitas reſtituatur.

Ab hac Methodo non multùm Helmontius recedit, qui præterquam quòd ad Deum, ſidera, cæteraſque cauſas morbos referat, unde illorum curationes petit, præcipuè ſtudet roborando, placandove Archeo, cauſæque occaſionali, ut ipſe loquitur, removendæ: Hunc enim primum, & præcipuum opificem omnium operationum, & Morborum Authorem ſtatuit, cùm ſuſcepto idolo cauſæ morbificæ, indignatur. Arcana quædam remedia adhibet, chymica præſertim arte parata, inter quæ extollit ſuum catholicum medicamentum, ut omnibus morbis profligandis idoneum.

DE METHODO VVALÆI.

IN ſua methodo VValæus tria ſibi proponit, cauſarum ſublationem, depulſionem morborum, & ſymptomatum mitigationem. Convenit autem

tem

Digitized by Google

tem cum Galeno, quòd maximè incumbat cauſarum amotioni, ſi tamen eæ cognitæ ſint; ſin minùs à cognitis orditur, & ab eo, quod magis urget, ſive ſit morbus, ſive ſymptoma. Ex cauſis verò, quas tres eſſe ait, Procatarcticam, Antecedentem, & Continentem, vult Procatarcticam, vel tollendam, vel emendandam; Antecedentem, & Continentem in humoribus, vel ſpiritibus vitiatis exiſtentes, omninò tollendas purgatione, ſudorificis, diureticis, ratione tamen habita virium, paroxyſmorum, temporum, &c. Symptomata etiam mitiganda ſemper monet, quoniam nil iis ægro moleſtius, niſi tamen quæ pro ſymptomatis mitigandis adhibentur, ſanitatem lædant, aut cauſæ morbificæ evacuationem impediant, cujus rei exemplum petit ab uſu opii; quod in vigiliis, & doloribus exhibitum, cauſarum expulſionem remorari poterit.

Præcipuos curationum canones ad quatuor reducit, quos latè proſequitur Fridericus Hoſmannus *in ſua Methodo*, primùmque inveſtigat num curatio ſit inſtituenda, conſulitque Medicos, ne curationes morborum, quos immedicabiles norunt, aggrediantur; nec in declinatione, præſertim cùm criſis imminet, remedia exhibeant, ſpernantque medicamentum, quod æquale, vel majus damnum eſſet allaturum: ſic varices, & ulcera, ſponte in cruribus enata faciliùs tolerari, quàm temerè curari inquit. Inſuper monet auxiliares manus eſſe præſtandas, cùm ægrum ope Medica juvari poſſe conſtiterit, illumque ſuaſu Hippocratis priùs in- *Lib. de affect.* terrogandum, *quid ei doleat, qua cauſa, à quot diebus, an alvus ſecedat, & quo victu utatur*. His enim perſpectis facilè morbum, ejuſque cauſam, & partem affectam dignoſci, necnon ægritudinis ſtatum, & durationem conjici ait; unde ea peragantur quibus citò, tutò, & jucundè cauſæ auferri, ſymptomata mitigari, febrilium fermentorum ſecretio promoveri, & vires ſervari poſſint. Conſideranda poſtremò ſuadet ægroti temperiem, conſuetudinem, ætatem, ſexum, anni tempora; etenim quæ ab aſſuetis tolerantur, cæteris non ſine damno exhibentur, & quæ viris, aut juvenibus conveniunt, fœminis, pueriſque noxia eſſe ſolent; nec eadem ſingulis tempeſtatibus proficua ſemper obſervantur; ut apud eundem Hoſmannum fuſiùs eſt legere.

DE METHODO, QUA REguntur noſtris temporibus, qui ſe Galenicos jactant.

Adeò à Galeni methodo, & Veterum præceptis noſtrates Medici, pauciſſimis exceptis, receſſere, ut vix Galenici appellari mereantur; unde in peculiarem claſſem eorum Methodus mihi referenda viſa eſt.

In omnibus cujuſque generis ægritudinibus hunc morem ſtatuta invariabilique regula ſervant. Primis diebus, ſtatim ac fuerint accerſiti clyſterem infundunt ex decocto communi, vel ex jure pulli cum melle, & oleo viol. deinde ſanguinem mittunt; ſequentibus diebus, vulgaribus ſyrupis de oxyſaccharo, boragine, violis, humores præparant, & alterant, atque interim, ſi calor perſiſtat, & urinam inſpiciant rubentem, (accenſam illam dicunt) refrigerantibus potionibus inſiſtunt, ac phlebotomiam repetunt, cùm pulſum elatum percipiunt; ſin ſecùs, affigunt hirudines venis ſedis; Urina verò decolorata apparente, pharmacum exhibent ex manna, ſyr. roſ. ſol., diatar-

E 2 taro,

taro, cremore tartari, ſaccharo roſ. perſic., elect. roſ., aqua ſolutiva, angelica, & ſimilibus, pro libitu: Mox ſi fortaſſe, ut facile eſt, ſymptomata ingraveſcant, malignitatem jam detectam vi medicamenti proclamant, & illicò cucurbitulas cum ſcarificationibus, & Veſicantia, ſumma præſidia, ut ajunt, applicant, nec non epithematis, lapide Bezoar, Margaritis, & Smaragdis præparatis cordi ſuccurrunt, & penè totam Indiam orientalem, & occidentalem exhauriunt, ut undique malignitatem invadant, quod plerùmque ſolis Pharmacopolis maximo lucro cedit. Si malo fato in ſoporem æger prolabatur, capillos aqua ardente conſperſos primùm cremant, mox ſartaginem ignitam vertici apponunt, veſicantia renovant, arctis ligaturis extremas partes cruciant, per collum cauteriatum reſticulam traiiciunt, res ſummè fœtidas naribus admovent: Certè iſtis

Horat. epiſt. 1. 1. ad Loll.

— Siculi non invenere Tyranni
Majus tormentum.

Si in delirium inciderit, ludibrio miſerum ægrotantem exponunt, frigidos pepones diſſecant, & excavatos in morem galeæ capiti imponunt, his ranæ ſuccedunt, deinde galli, pipiones, catelli.

Si verò morbum protrahi contigerit, enemata ſingulo mane immittunt, medicamenta purgantia pluries repetunt; mox decocta, & juſcula alterata ad plures hebdomadas propinant, interjectis ſyrupis magiſtralibus; poſtmodùm quia ab uſu horum remediorum putant jecur excanduiſſe, aut ſalvatellam incidunt, aut hirudines mariſcis affigunt, & cauteriis brachia, & crura ſæpiſſimè ſimul inurunt; tandem ineunte æſtate ad balnea, & ſudatoria ægros amandant, nihilque his proficientibus, aeris mutationem ſuadent.

In victus ratione præterea ſe uniformes ſemper gerunt; etenim, ſive morbi calidi, & acuti, ſive frigidi, & chronici patentur, manè contuſum, & carnes gallinaceas cum oleribus, boragine, endivia, cichorio præcipiunt; veſpere verò conſumptum ex iiſdem carnibus, cum hepate, & ventriculo pulli gallinacei aſſo exhibent, atque ſtatim à cœna thyrſum lactucæ conditum, conſervam florum boraginis, aut cucurbitarum, & hujus generis bellaria concedunt cum hauſtu aquæ, vel ſimplicis, vel ſcorſoneriæ, hordei, capillorum Veneris. A vino abſtinent, veluti rabidi ab aqua, & vix, urgentibus ægrotis, illius cyathum permittunt pro ſtamocho, ſed perquàm benè diluti, ne jecori obſit.

Intereà frictionibus, cucurbitulis, unctionibus non parcunt, & ſi fortaſſe aliquis dolor ſuperveniat, dolentem partem aſſiduo oleo amygdalarum dulcium inungunt; ſi verò venter doleat, rete caſtrati calidum inſuper addunt.

Quòd ſi à diuturnitate ægritudinis æger tabidus appareat, & ſummo marcore conſumptus, præter unctiones totius corporis cum eodem oleo amygdalarum dulcium, balnea aquæ dulcis domi præcipiunt, vel ad noſtrum Sebethum illum demandant: Lac Capræ, aut Aſinæ nigræ, vel ſerum ad plures hebdomadas exhibent, mannam interiiciunt, clyſteres ex lacte, juſculo pulli gallinacei, aut vervecis, & oleo amygdalarum iniiciunt, conſumpta duo, vel tria nocte præſcribunt, præſertim ex teſtudine, vipera, cancris fluviatilibus, limacibus: addunt pimpinellam, cichorium, meliſſam, hepaticam, endiviam, boraginem, cucurbitarum, peponum, & cucumerum ſemina,

reſque

reſque omnes, quas putant frigidas, humidaſque, exhibent: Renes, & Jecur unguento roſ. & ſantal. inungunt ad illorum intemperiem calidam retundendam. Poſtremò, quos inefficacibus remediis vexarunt, faſcino, veneficiiſque affectos proclamant, atque Monachis, & Vetulis committunt. Pro coronide demùm minimè præteribo, quòd quamvis ſatis rudes, & imperiti hi Medentes ſint, plerique tamen hominum inſcitia longè illos ſuperant, quoniam etſi occiſos ęgrotos ante oculos habeant, Medicos prædicant, præ nimia ſapientia id effeciſſe, & ideò, quia inſueta, & ingentia remedia tentare ſunt auſi.

DE EXPERIENTIA, RATIONE, & Analogiſmo.

IN exquirendis remediis Experientia primum locum ſibi vindicare videtur. Etſi enim Ratio maximi momenti ſit, ſi tamen illi Experientia refragetur, pro vera non erit habenda. Sunt igitur ambæ ita conjunctæ, ut nullo modo ſeparari queant; unde meritò Gal. dixit eſſe duo crura, quibus Medicinæ corpus firmatur: ſi itaque Ratio aliquid ſuadeat, quod Experientia reiicit, omninò ſpernenda eſt, & alia potior quærenda.

Sic Galenicis ratio dictare videtur curationem in Morbis per contraria peragendam eſſe; Paracelſiſtis verò per ſimilia. Illi ducuntur authoritate Hippocratis *lib. de flatib.* dicentis: *Contrariorum contraria eſſe remedia*. Subduntque ex Ariſtotele 1. *de gener. & corruption. text.* 49. *Quæ neque contraria, neque ex contrariis ſunt, ſe mutuò non extrudunt*: Hi verò, quoniam putant ſimilibus Naturam, quæ morbos ſimul, & cauſam morbificam debellat, juvari, atque ægritudinum cauſas à ſimilibus vinciri, & educi, eo ferè modo, quo ſmegmate ſordes, & oleum è pannis educuntur, ſimilibus curationem abſolvendam ajunt; quinimmò Helmontius ita contrarietatem omnem Naturæ ademit, ut illam dixerit contrariorum neſciam.

At Experientia utriſque repugnat, qua edocemur neque contrariis, neque ſimilibus morbos curari, niſi tamen nomine ludamus, cùm contrarietas, & ſimilitudo in rebus, ſi qua eſt, nil conferat ad illorum curationem. Experimur enim plerumque morbos ſinere tum ſimilibus, tum contrariis putatis medicamentis, tum quoque iis, quæ neque ſimilia, neque contraria dici poſſunt. Sic Renum dolorem à calculis inductum iiſdem calculis propinatis, ovorum teſtis, ſucco limonum, & non raròelixire ex cancris, & ſpiritu vini parato tolli videmus: In febribus potus aquę gelidæ, ſpiritus chalcanti, ſicut etiam piper, centaurium, abſynthium, gentiana, in vino exhibita profuiſſe referuntur: ſitim ſedant pariter aqua ardens, aqua gelida, immò etiam calida, itaut conſtans medendi methodus per contraria, & ſimilia nullo pacto tradi poſſit. Quæ igitur præcipitant, aut compeſcunt fermentum febrile, febris cauſam tollunt, non autem quia ſimilia, aut contraria. Habita eſt hæc contrariorum, & ſimilium ratio à Philoſophis qualitates reipſa adſtruentibus, unde Medici his ægritudinum curationes fieri credidere: at qua ratione non video. Si enim per contrarias qualitates curatio abſolveretur, vel majoribus, vel minoribus viribus adverſùs Morbum illæ pugnarent: ſi majoribus, alter morbus, & ſanè deterior inferretur; ipſeque Gal. 2. *de Art. Cur.* vituperat uſum immodicè refrigeran-

Digitized by Google

gerantium in inflammationibus, reprehenditque eos, qui maximis refrigerantibus, & humectantibus eryſipelata curare nituntur; & Hipp. 2. *aph. t.* 51. ait, ***Plurimùm, atque repentè evacuare, vel replere, vel calefacere, vel refrigerare, ſive quovis alio modo corpus movere, periculoſum: omne enim nimium Naturæ inimicum.*** A minoribus nihil ſperandum, cùm ex ipſis, ***omnis actio phyſica ſit à proportione majoris inæqualitatis:*** Et ***nullum ſubjectum intenſa qualitate præditum à contrario remiſſo***, ut ajunt, ***pati poſſit***. Neque ab æqualibus ſubſidium petendum eſt, quoniam inter æqualia actio nulla intercedere dicitur. Adde, quòd nullus unquam hanc virium æqualitatem aurificis ſtatera examinavit.

Ariſt. 7. phyſ. c. 5. & lib. de mot. Anim. Averr. 4. phyſ. comm. 71. Conimbr. 1. de Gener. & Corr c. 9. q. 2. art. 1. & quæſt. 3. art. 4.

Nec dicant poſſe actionem inter æqualia intercedere, cùm ſcilicet Natura in partes remedii venit, quod deinde efficacius redditum morbum eliminat, qui ſolus jam contra duo reſiſtere nequit. Siquidem ſi licebit rebus inanimis judicii tantam vim tribuere, quantam plerique Medentium non habent, advocabit etiam morbus ſymptomata, & cauſas, quæ ſibi adversùs conjuratos hoſtes auxiliares manus præbeant.

Atque hinc eſt quòd peritiores Galenici difficultatem medendi per contraria agnoſcentes, explicarunt nomine contrarii nedum ſe intelligere contrarias Peripateticorum qualitates, verùm quidquid morbum expellere valet, quamvis illi ſimile, & ejuſdem naturæ ſit, cum Paracelſiſtis convenientes. Itaque licèt crediderint rhabarbarum cum febre in calida qualitate convenire, illi tamen contrarium appellare veriti non ſunt ex eo, quia cauſam febrilem educere poſſe ſunt arbitrati. Fluxum etiam fluxui, & Vomitum vomitui contrarium dixere, quia Vomitus, & Fluxus remediis illos magis moventibus curari putarunt; ut & Tetano aquam frigidam, cujus profuſione illum ſolvi ait Hipp. *aph.* 5. *t.* 21.

Neque majoris momenti rationibus effatum illud fulciunt, quo ſimilia ſimilibus conſervari inculcant, quippè qui quatuor conſervationis modos in Scholis agnoſcunt, quos vocant per ***Manutenentiam***; ***per ſimilis Additionem***; ***per contrarii Remotionem***; ***& per ejuſdem Impeditionem***. At re benè perſpecta, primus modus ſolius Dei eſt, non Medici. Secundus in Medicina facienda, ipſis aſſerentibus, locum non habet, ***cùm ſimile in ſimile non agat***. Poſteriores modi illorum axiomati non cohærent: contraria enim removere, aut impedire, non eſt, ſimilibus juvare, ut ſibi falsò perſuadent. Et quamvis in Galenum referant, quòd dixerit, Conſervationem à ſimilibus haberi; is tamen ***lib. Art. Med. cap.*** 85. ***& ſequent.*** hanc nonniſi temperatis omninò naturis, quæ vix mente à Medicis concipiuntur, convenire, in reliquis verò per contraria exerceri debere docuit: Atque ***in comment.*** 2. 3. ***libr. aph.*** rationem reddens quare ***Naturarum aliæ quidem ad æſtatem, aliæ verò ad hyemem, benè, malève ſe habeant***, ait: ***Ad æſtatem quidem, frigidæ, & humidæ naturæ optimè afficiuntur; ad hyemem verò calidæ, & ſiccæ; ſicuti etiam malè afficiuntur calidæ, & ſiccæ ad æſtatem, frigidæ, & humidæ ad hyemem.***

Hinc patet, Rationem falſitatis eſſe ſuſpectam, niſi ab Experientia probetur. Prudens igitur Medicus non ſola ratione erit contentus, ſed potiſſimùm experientiæ ſit addictus, ſiquidem ex Celſo ***in proœmio***, ad ipſam curandi rationem nil plus confert

ſert quàm experientia. Unde *Manil.* 1. *Aſtr.*

Per varios uſus artem experientia fecit,

Exemplo monſtrante viam.

Præterea ſumma ſolertia Naturæ veſtigiis inſiſtet in remediis inveſtigandis, itaut quibus mediis eamdem morbos pellere niti noverit, iiſdem ipſe utatur, non autem contrariis, quæ potiùs Naturam impediunt, ac diſtrahunt, quàm juvent. Hoc etiam ſubolevit Hippocr. *aſſerenti lib. de Arte prope finem*: *Natura ſtimulata, & impulſa Artis peritis, quæ facienda ſunt, demonſtrat: cogit autem partim coalitum in nobis calorem, pituitam per ciborum, ac potuum acrimoniam diffundere, quo intelligat quid ſibi viſum ſit de illis, quæ ut viderentur, ipſa machinata eſt, &c.* Et Galenus addit *lib.* 4. *meth. med. cap.* 6. ad mentem ejuſdem Hippocratis: *Poſt hæc autem ſi verba, quæ in lib. de ulceribus ab eo ſunt ſcripta, tùm quæ in aliis omnibus libris ſæpè propoſuit, recorderis, debere ſcilicet imitatorem eſſe Medicum non tantum Naturæ, ſed etiam eorum, quæ, cum ſua ſponte veniunt, conferunt.* Et *lib.* 9. *de decr. Hipp. & Plat. cap.* 8. ſubdit: *His judiciis uſus Hipp. hæc verba ſcripſit: Erudita Natura eſt, licèt rectè facere non didicerit: & alibi: Naturæ, inquit, morborum Medici ſunt: eodem modo ſe habet, & illud: Natura ſufficiet prorſus. Vocat autem ipſam juſtam interdum, Medicum miniſtrum, imitatoremque ejus eſſe ait, & ſemper in peculiaribus tractatibus vim ejus celebrat, atque admiratur.* Hæc Galenus.

Itaque cùm obſervemus in morbis Naturam ſuſcitato calore fermentationem in ſanguine promovere, ut ſecretis, quæ in ipſo impura erant, & morbos fovebant, excretiſque per ſudorem, aut urinam, ſanguis defæcatus relinquatur, & malum deſinat, à calidis etiam opem ſperare oportet, quæ ſcilicet ad fermentationem citò ſolvendam faciant; non autem à frigidis, quæ illam impediunt, & morbum in longum protrahunt, quamvis ægris gratiſſima ſint, & fervorem febrilem compeſcere videantur, quò ſolo morbificam cauſam Natura expellere nititur. Simile quid experiri licet in muſto, in quod ſi calida aqua iniiciatur, fermentatio promovetur, & quàm citiſſimè ſecretis fæcibus illud clareſcit in vinum, ſi verò frigidam immiſeris, tantùm abeſt, ut fermentatio ceſſet, ut potiùs ad plures dies protrahatur.

Similiter quia in inflammationibus Naturam calore excitato reſtagnantem ſanguinem exſolvere, & per poros, ſive per alios ductus commodiores extrudere animadvertimus, remediis idem promoventibus illa juvanda erit. Sic Eryſipelata vini ſpiritu celerrimè diſcutiuntur, & majus præſidium in Pleuritide, Angina, Peripneumonia, cæteriſque non invenimus, quàm Elixir proprietatis, hirci ſanguinem, & quæcumque diaphoreſim adjuvant. Confirmant idem Catarrhi, Podagræ, Arthritides, Convulſiones, Paralyſes, quæ citiſſimè ſolvuntur ſuperveniente febre, quam ſi frigidis remediis ſedare contendant plerique imperitorum Medicorum, mala longiora, & deteriora efficient. Sic omnes, qui ſine febre morbi ſunt, longiſſimi eſſe ſolent; atque hinc etiam deterius malum ægro inferri nequit, quàm ſanguinis detractio, unde vires conteruntur, & calor naturalis imminuitur, à quo ſolo ſalutis ſpes eſt. Conſimilis detrimenti cauſa ſunt victus humidus, ſyrupi refrigerantes dicti,

unctiones frigidæ, & hujus generis potiones, præſertim abundantiores, & importunæ. Quare ſolis digerentibus, & diſſolventibus, ac leniter per vias à Natura indigitatas, educentibus, utendum, ut ſine ulla virium diminutione, potiùs vitium inductum corrigatur, aut auferatur, quàm ſucci plerùmque nutritii, & ſanguinei educantur.

Cæterùm in Morbis, in quibus Natura conſopita videtur, & nihil contra morbum moliri, opus, & labor eſt illam excitare aromatibus, tincturis, ſpiritibus, elixire, aliiſque hujuſmodi, quibus cauſa morbifica diſcutiatur, & ſanguis vividior redditus eidem Naturæ adjumento ſit, ut in apoplexia, comate, lethargo, quos ſpiritu ſanguinis, elixirive propinatis non ſemel ſolutos vidimus.

In Morborum autem initiis, cùm vires conſtant, ſi quid moleſtum in ventriculo, adjunctiſque viſceribus percipiatur, levis aliqua evacuatio tentari poterit; quinimmò & cibus parcior indicendus, præſertim in acutis, eòque magis, quò vigor, & ſtatus inſtat 1. *aph*. 7. & 10. In augmento, & ſtatu melius erit ab omni medicamento evacuante, vires infringente, & ſecretionem, coctionem, ſeu præcipitationem impediente abſtinere 2. *aph*. 29. ideòque per id tempus ſolùm exhibenda erunt ea, quæ prædictam digeſtionem, ſecretionemque promovere, atque ſudorem, urinam, aliaſque convenientes egeſtiones ciere valent. In declinatione etiam ab omni opere vacandum, monente eodem Hipp. 1. *aph*. 20. *Quæ judicantur, & judicata ſunt integrè neque movere, neque novare aliquid, ſive medicamentis, ſive aliter irritando oportet*. Morbi enim ad declinationem perducti ſponte ſua ſalubriter terminantur, niſi ægrotantes proprio; aut Medici errore recidant, in alios morbos delabantur, vel immodicas egeſtiones patiantur, unde viribus infractis mors præ languore ſequatur, quare ab optimis etiam criſibus ægros interire notavit Hippocr. *in lib. prænot.*

In magnis, & pernicioſis ægritudinibus eam adhibere diligentiam ſummoperè præſtabit, ut ſi illæ remitti nequeant, ſaltem in longum protrahantur, documento Celſi *lib.* 2. *cap.* 5. dicentis: *Neque vita alia ſpes, in malis magnis eſt, quàm ut impetum morbi trahendo aliquis effugiat, porrigaturque in id tempus, quod curationi locum præſtet*. Quòd ſi has inducias morbus non det, nec aliundè ſpes ſalutis effulgeat, ſatiùs erit ex eodem Celſo *lib.* 2. *cap.* 10. anceps auxilium experiri, quàm nullum; & celebre eſt apud Medicos effatum: Melius eſt aliquid cum periculo tentare, quàm ægrum, dempta ſpe, certò perire; quamvis idem Celſus advertat *lib.* 5. *cap.* 26. *Prudentis hominis eſſe, eum, qui ſervari non poteſt, non attingere, nec ſubire ſpeciem ejus ut occiſi, quem ſors ipſius peremit*.

At in morbis benignioribus, & qui ſpontè ſua terminari ſolent, à medicamentis omninò abſtinendum; tunc enim *ſumma Medicina eſt, Medicina non uti*, cùm, ſi indebitè illa adhibeatur, æger ſanitatis, & vitæ, Medicus verò honoris jacturam faciet. Unde Galenus 1. *de dieb. decr. cap.* 11. ait: *Quædam peccata committuntur ab ægroto, quædam à Medicis putantibus, niſi quis ingreſſus ad ægrotum, deinde ſuccingens ſe, vel cataplaſma impoſuerit, vel perfuderit, aduſſerit, vel clyſterem indiderit, vel venam inciderit, vel cucurbitulas adjunxerit,*

vel

vel confricuerit, vel nutriverit, aut hujuſmodi aliud factitaverit, nihil ab ipſo geſtum eſſe artificioſum; hi enim quoties ad ægrum accedunt, toties peccant. Cautè igitur hac in re agendum, & morbi, qui poſſunt abſque ullo remedio ſola Naturæ opera curari, minimè irritandi; etenim teſte Hipp. *Naturæ ſunt veræ morborum medicatrices*, quæ plerumque non adjuvantur, ſed potiùs perturbantur, ac diſtrahuntur à Medico indebitè, vel importunè medicamina exhibente, atque non ſemel ægrotos in pejora mala ductos vidimus à Medicis medicamentorum multitudine, inconvenientique exhibitione; quòd ſi totum opus Naturæ fuiſſet commiſſum, benè illis conſultum foret.

Abſtinendum pariter à curationibus illorum morborum, qui inconſtantes ſunt, aut certas cauſas non habent: quare Hippocr. *lib. de rat. vict. in acut.* monuit, inconſtantes, & erraticos morbos ſinere oportere, donec conſtiterint: & 1. *epidem. ſect.* 2. habet: *Te ad hoc exerceto in morbis, ut proſis, aut ne quid noceas.* Et Avic. *lib.* 1. *fen.* 4. *doctr.* 5. *c.* 1. *Cùm ignoras, quæ ſit ægritudo, relinque eam Naturæ, & non properes, quoniam aut Natura ſuperabit ægritudinem, aut ipſam manifeſtabit.* Et *lib.* 4 *fen.* 1 *tract.* 2. *cap.* 7. *Cave ne cures febrem, niſi cognoveris eam; quòd ſi non cognoveris, ſubtilia regimen.*

In ſingulis paroxyſmis cavendum à medicamentis, & alimentis, quæ ſanè conferet differre in declinationem, aut intermiſſionem, cùm ſcilicet æger morbo, & ſymptomatis minùs, aut nihil affligitur. Quod ſi morbi continentes ſint, matutinis horis, in quibus plerumque quietem aliquam concedere ſolent, illa opportuniùs præbebuntur.

Atque hinc palàm fit, quàm infirmis obſint Medicorum plerique, & quidem maximæ apud vulgus exiſtimationis, qui indiſcriminatim victu pleniſſimo, crebraque remediorum mutatione, & quod gravius, repetitis phlebotomiis, & refrigerantium uſu, digeſtiones, ſeù ſecretiones impediunt, ac in paroxyſmis potus, quos alterantes vocant, temerè exhibent, atque ut ſuas medicamentorum formulas oſtentent, illas componunt ex diſparibus, & oppoſitis, quibus imponunt ſe velle ſimul ſuccurrere capiti, jecori, cordi, ſtomacho, lieni: ea autem ſic compoſita adeò pernicioſa evadunt, ut ſæpiſſimè, præter intolerabilem nauſeam, citam mortem afferant. Horum enim Medicorum auxilia ad necem potiùs, quàm ad ſalutem excogitata ſunt à Græcis in Romanorum odium, ut teſtis eſt M. Cato ad filium ſcribens his verbis. *Dicam de iſtis Græcis ſuo loco, Marce fili, quid Athenis exquiſitum habeam, & quòd bonum ſit, eorum literas inſpicere, non perdiſcere. Vincam nequiſſimum, & indocile genus illorum, & hoc puta vatem dixiſſe. Quandocumque iſta gens ſuas literas dabit, omnia corrumpet, tum etiam magis ſi Medicos ſuos huc mittet. Jurarunt inter ſe Barbaros necare omnes Medicina, ſed hoc ipſum mercede faciunt, ut fides iis ſit, & facilè diſperdant. Nos quoque dictitant barbaros, & ſpurciùs nos, quàm alios Opicos, appellatione fœdant.* Ex *Plin. lib.* 29. *cap.* 1.

Si quæ autem præſtanda videntur, talia ſint, ut ægro levamen citò afferant, & tutò, jucundèque juvare longa experientia ſint probata, cujuſmodi ſunt, quibus ad febres omnis generis ſolvendas, & Veneream

luem

Digitized by Google

leum eradicandam , magno languentium lucro ,nos utimur. Complures ſiquidem Morbi , niſi quàm citiſſimè , efficacibus , blandiſque remediis profligentur , in deteriores ſæpiſſimè mutantur, & languentis vires proterunt , itaut ampliùs prodeſſe nequeant , quæ etiam à perita manu ſuggeruntur, & non rarò obſervavimus ægrotos , arcanis, optimiſque remediis ſpretis, ſe Monachis, Vetuliſque commiſiſſe , qui faſcinum ſolverent , à quo ad extremam maciem duci ab iiſdem acceperant, ut tandem projectis viribus, & morbo contumaci reddito, nullis remediis juvari potuerint, atque omni ſpe deſtituti miſerè perierint.

Verùm tamen , non hinc quis generaliter deducat relegandas perpetuò ab uſu medico eſſe Aquarum, ſive naturalium, ſive artificialium, aliorumque liquorum humefacientium potiones, cùm ſucci præſertim præternaturales ſalino-acidi, vel acres , aliuſve ſimilis conditionis , ſpeciatim in febrientibus exceſſerint: Siquidem hi ſolis plerùmque largis potionibus , & tempeſtivis temperantur, & corriguntur, ac deindè per ſudorem, vel per urinam promptiſſimè abiguntur . Sic quoque abſorbentibus pulveribus iidem nonnunquam retunduntur, aut invertuntur , atque in aliam naturam permutantur , qua poſſint meliùs , ac faciliùs ſubigi , & eliminari.

Analogiſmus demum non leve indicium in Remediis inveſtigandis eſſe poteſt , undè morbos , inter quos aliqua ſimilitudo intercedere videtur, pari ratione curare tentabimus. Hæc verò ſimilitudo notanda eſt nedum in morbis , verùm etiam in medicamentis, undè licebit inferre , ſanguinem hirci cæteris inflammationibus fore utilem , ex eo quia in pleuritide prodeſſe obſervatus eſt . Expediet autem præſertim Analogiſmo uti, cùm morbus novus eſt, vel ignotus. Sic Scorbutum , in noſtra Italia novum , curare nitimur Naſturtio aquatico , Raphano ſylveſtri , Cochlearia nuper ad nos advecta , cæteriſque acribus, & aromatis, quæ hypochondriacis affectionibus utilia experti eramus, cùm his ſcorbutus quàm ſimillimus videatur.

DE PHARMACIS CATHARticis, & Emeticis.

PRiſci Medici, qui fuere antequam per maximos quidem viros ſalutaris iſta Profeſſio increviſſet, ſolis herbis contenti erant, nec adhuc illas componere , & vires temperare noverant ; unde fertur à Melampo Prœti Argivorum Regis filias furiis agitatas ſanitati mentis reſtitutas helleboro, quod deindè ab inventore Melampodium fuit appellatum , quamvis Ovidius illas carmine, & herbis fuiſſe curatas referat. 15. *Metamorph.*

Sen. ep. 95. Pl. l. 24. c. 1. & 25. c. 2. & 23. c. 24.

—*Amithaone natus*
Prœtidas attonitas poſtquàm per carmen, & herbas
Eripuit furiis.

Donec Hippocrates magis, ac magis, gratia , & cura Artis nova inveſtigando inſudavit, varias compoſitiones detexit, literiſque prodidit uſum Peplii , Pepli , Thapſiæ, Elaterii, Cocci Cnidii , Scammoniæ , Colocynthidis , Veratri, Polypodii, Epithymi, Cnici , Cneori , Hippophais, Tithymali, Ricini , Sambuci , Betæ , & Mercurialis ab inventore Mercurio ſic dictæ, aliorumque, quæ in ſuis libris recenſentur. Dabat quoque lac Aſini-

num,

Digitized by Google

num, Bubulum, vel Caprinum, ejuſque ſerum, ac ſquamam æris.

Poſt Hippocratem clariſſimi fuere Theophraſtus, & Dioſcorides, cujus opera Majorum inventis acceſſere Cynocrambe, Eſula major, Seſamoides, Lathyris, Agaricum, Aloe, Aſarum, Scilla, Bryonia, Daphnoides, Chamelæa, Thymelæa, Empetrum, cæteraque.

Galenus ſicuti ab his ſimplicium vires excepit, ita ab Archigene, Aſclepiade, Andromacho, aliiſque compoſitionum formulas mutuatus eſt, quibus addidit, quæ de Hiera picra, & Catapotiis tripharmacis circumferuntur.

Innotuere poſtmodum Recentioribus Græcis, Æginetæ quidem purgandi vis Hermodactyli, quem plerique cognitum dicunt Serapioni, una cum Sennæ uſu; Aetio verò Euphorbii, quod priùs invenerat Euphorbius Muſæ Antonii frater.

Poſt Gæcos, Arabes, quorum Princeps Avicenna, uſi ſunt Caſia, Myrobalanis, Rhabarbaro, Tamarindis, Manna, Lapide lazuli, Pſyllio, Turpetho, Roſa, Violis, & omnibus Aloes generibus; ex quibus etiam varias, & multiplices compoſitiones excogitarunt, quarum præcipuæ Pulvis Hieræ picræ, pilulæ cochiæ, & confectio Hamech Rhaſi debentur; Sapori Regi præ cæteris ſyrupus de pomis: Avicennæ pilulæ de fumaria: Meſuæ verò electuarium roſatum, diaphœnicon, pilulæ aggregativæ, de Agarico, Fœtidæ, de Hermodactylis, de Lapide lazuli, Lucis, & tota penè Pharmaceuſis, quibus ſua addidere Nicolaus Alexandrinus, N. Mirepſius, N. Præpoſitus, & N. Florentinus, Arnaldus, Montagnana, Quercetanus, Caſtellus, aliique innumeri, quæ cùm ſatis nota ſint, opus non eſt recenſere.

Hermetici, & Paracelſi aſſeclæ, cùm experientia didiciſſent plura ex his violentiora eſſe, quàm ut ægris ſufferri queant, illorum vires domuere, arcanis magiſteriis extrahendo, quæ blandè ad Medicinam facere poſſent. Neque ſolùm his Medicinam mitiorem reddidere, verùm etiam novis inventis adeò locupletarunt, ut majora ſperare fruſtrà ſit, detecto uſu Antimonii, Mercurii, Vitrioli, aliorumque foſſilium, nec non Tartari, & Nitri.

Demum ex Indiis allata ſunt Jalap, Mechoacan, & Gummi Peruvianum.

Horum verò Purgantium vires non omnes eodem modò explicarunt. Aſclepiades, referente Galeno 1. *de Natur. facul.* 13. humores cenſuit à Catharticis non educi, ſed generari, cùm vi ſua maſſam ſanguineam exagitent, ac perturbent.

Ariſtoteles 1. *ſect. probl.* 43. Medicamenta, inquit, in ventriculo primùm diſſolvi, & per eaſdem omninò vias ad venas pervenire, per quas cibus permeat, quò devecta, cùm inepta ſint nutritioni, iterùm delabi, ſecumque quæ obſiſtunt abripere, & evacuare. In quam ſententiam concedere videtur Maſſullus *libell. de Attract. c.* 14.

Galenus *cap.* 1. *de natur. facult. cap.* 14. *&* 5. *de med. facult. cap.* 25. *& lib. de Medic. purg.* & alibi paſſim repetit, pharmaca familiares ſibi humores allicere, & peculiari quadam virtute, ſeù ſympathia trahere, & educere, quemadmodùm magnes ferrum, & ſuccinum paleas: cui adhæret Averr. *collect.* 5. *cap.* 2. qui partim ad electivam virtutem, partim etiam ad commenſuratum, temperatumque calorem purgan-

tem

Digitized by Google

tem medicamentorum facultatem refert.

Avicenna *lib.de virib.Cord.* quem ſequutus eſt Meſues, proprietati peculiari Medicamentorum, Stellarumque influentiis id attribuit.

At potiùs irritando evacuationes promovere videntur, cùm parum illa à venenis diſſideant, & Naturæ infenſa ſint, ut notavit præ cæteris Celſus. Aſſumpta namque in ventriculo primùm diſſolvuntur, mox vaſa lactea ingrediuntur, & cum ſanguine venas, & arterias permeant, compactoſque ſuccos diſſolvunt, qui jam diſſoluti, unà cum fermentis partium vitiatis, in arterias meſentericas, & pancreaticas delabuntur, ac per inteſtina vellicata purgantur. Quæ verò craſſioribus, & non adeò mobilibus particulis prædita ſunt, adeòque prædicta vaſa ſubire nequeunt, quod inteſtinorum, & ventriculi tunicis adhæret, aut ductus pancreatis, & cholidochi obſtruit, extenuant, ac diluunt, & levi irritamento partes ad expulſionem invitant. Quæ denique minoris ſunt efficaciæ, emolliendo tantùm alvum lubricant, ut violæ, pruna, ceraſa.

Quantum autem conferat ad promovendam evacuationem partium irritamentum, oſtendunt acres balani, quæ inteſtinum rectum ſolummodò vellicando etiam à partibus remotioribus humores educunt. Mercurius pariter emeticus vix linguæ admotus vomitus, & quandoque etiam dejectionis cauſa eſt; ſicut etiam butyrum ſale commiſtum, unguentum de Arthanita, ſimileve aliud umbilico immiſſum dejectionem provocat; & quò medicamenta acriora ſunt, eò etiam validiora.

Quod à pleriſque creditur de varietate medicamentorum peculiares humores allicientium; omninò vanum exiſtimari debet, cùm idem catharticum, diverſis anni temporibus, aut corporum conſtitutionibus, exhibitum variam effecerit evacuationem, quod etiam Hipp. docuit *lib.de med.purg.* & *lib. de Natur.Hom.* Nec aliam purgantium differentiam adnotare licet, niſi quod validiora craſſiores, & copioſiores ſeceſſus, quàm mitiora provocent Judicium inſuper à coloribus deſumptum fallax eſt, cùm ipſa medicamenta variis coloribus eductos humores infecerint; præterquam quòd diverſæ miſturæ ſuccorum præſertim Pancreatici, & Bilioſi, illos colores gignere potuerint.

Medicamenta verò, quæ faciliùs exſolvuntur, citiùs quoque purgationem promovent. Sic Potiones ocyus, quàm Pilulæ purgant; & quæ exolutionem minimè patiuntur, re infecta, deiiciuntur. Novi ego quendam, qui nauſeæ vitandæ gratia pilulas de tribus Galeni cera oblitas deglutivit, quas poſt biduum integras ſine ulla purgatione dejecit, ſuccis nempè ventriculi ceram ſolvere nequeuntibus. Hac etiam de cauſa, nonnulla, ut efficaciùs ſolvant, cum cibo exhiberi ſolent.

Diſſoluta in ventriculo purgantia venas, & arterias ſubire, atque una cum ſanguine diverſas partes petere, humoreſque ibi impactos ſolvere, & educere, nuperrima experimenta docuere. Refertur enim *in Actis Anglicis Ann.*1667. *menſe Decembri* infuſos fuiſſe purgantes quoſdam liquores in venas plurium ægrorum, quorum unus præſertim Gallica lue affectus tophaceos tumores in brachiis patiebatur, facta infuſione, dolores ſentire cæpit in cubito, & poſt quatuor horas peccantium humorum dejectiones habere,

bere, unde exoſtoſes abiere, & à morbo, quo infectus erat, omninò liber evaſit. Demonſtrant hoc idem pulſuum celeritas, & magnitudo mox ab aſſumpto cathartico, nec non à criticis per alvum evacuationibus febtium remiſſiones, & lactentium, medicamento à nutricibus epoto, purgationes.

Dum medicamenta per venas, & arterias permeant, obſtructos viſcerum meatus recludunt, & vitium in ipſis contractum tollunt, vel corrigunt, atque hyſterica, hepatica, ſplenica, cephalica vocantur, quę ſpeciatim hæc viſcera, aut peculiares ſuccos corrigunt, à convenientia particularum cum poris eorundem. Quòd autem aliis cum aliis rebus cognatio, ſive analogia intercedat, cum aliis verò non item, manifeſtum reddunt præ cæteris calx, & ſales, qui aqua ſolvuntur, ſpiritui vini, & oleo contumaces ſunt: Plumbum aceti tantùm vapore in ceruſſam vertitur; & Mercurius licèt quamplurimis coagulantibus minimè cohibeatur, ſaliva concreſcit.

Non inconſideratè hæc purgantia exhibenda ſunt, immò omninò vitanda, cùm morbi tutioribus, levioribuſque remediis cedunt, atque eorundem cauſæ ſola correctione tolli, vel per alios ductus promptiùs, jucundiuſque educi poſſunt. Si enim per ſudorem, urinam, ſimileſve egeſtiones citò, & tutò evacuari poſſent, haud eſſet arceſſendum purgans medicamentum, quod ſanè cæteris, & injucundius, & periculoſius eſt; quin immò ex Galeno 2. *de rat. vict. com.* 12. Veneni naturam ſapit; quare à Catharticis exagitatio non levis habetur, cum certa virium jactura, emaciatione, ſiti, nauſea, & nonnunquam etiam febre, ac hypercatharſi; unde Hipp. *lib. de Med. purg. Eodem medicamento purgantur, & non purgantur, quandoque verò alia purgat, quàm quæ purgare ſolet; aliquando nimium purgat: quare fieri non poteſt, ut quis medicamentis confiſus ea temere exhibeat*. Quod advertit etiam Galenus. Qua ratione motus Aſclepiades, referente Celſo *lib. 5. in principio*. Medicamentorum uſum magna ex parte ſubſtulit, & cùm omnia ferè medicamenta ſtomachum lædant, malique ſucci ſint, ad victus rationem omnem curam ſuam tranſtulit. Itaque ex Platone *in Timæo* nonniſi maxima urgente neceſſitate, cum aliis auxiliis commodè morbo occurri nòn poteſt, purgantibus medicamentis utendum, ad morborum cauſas tenaciùs hærentes deturbandas.

Educendi autem humores in iis ductibus reſideant, oportet, quos medicamenta pervadere valent. Stagnantes enim in pectoris, renum, veſicæ, & uteri capacitate haudquaquam catharticis evacuare tentandum eſt, cùm inde retrahi non poſſint in ductus cum alvo conſentientes; ni tamen à medicamentis exoptetur evacuatio aliorum ſuccorum, de quibus ſuſpicio ſit, ne in prædictos ſinus illabantur.

Virium præterea, ætatis, firmitatiſque membrorum ratio ſummopere habenda eſt: niſi enim illæ conſtiterint, minimè licebit purgantibus uti. Nec conſuetudo ſpernenda, nam quæ conſueta ſunt, etſi deteriora inſuetis, minùs moleſtare ſolent 2. *aphor.* 50.

In febribus etiam præſertim ardentibus, oportebit omninò ab iiſdem cavere, ex Hippocrate *lib. de medic. purg.* ubi ait: *Quicumque à*

fe-

Digitized by Google

febribus fortibus corripiuntur, bis medicamenta purgantia dare non expedit, donec febris remiſerit. Quod pariter confirmat *lib. de rat. vict. in acut.* In inflammationibus, & hypochondriorum inflationibus quoque ab illis abſtinendum, ſiquidem magis exaſperantur, non ſine vitæ diſcrimine. Denique in omnibus acutis morbis rarò medicinis purgantibus utendum, & maxima cum præmeditatione monuit idem Hipp. 1. *aphor*. 24.

Concocta inſuper docuit Hippocrates eſſe medicanda, cruda verò non movenda 1. *aph*. 22. Concocta autem dicuntur, quæ ſecreta à ſanguine, cæteriſque bonis ſuccis, fermenteſcere deſinunt, & in præcipitationem vergunt, quod oſtendunt ſymptomatum remiſſiones, & criticæ expurgationes. Cùm ergo peccantium humorum expurgatio Naturæ motus ſit, quæ primùm ſecernit, deinde ſecreta educit, Medicus, ut illius adjutor, ac imitator, eadem purgare tentabit. Si namque is ſecretionem minimè opperiretur, ipſam & ſanguinem interturbaret, & exagitaret, cum bonorum, & malorum ſimul ſuccorum evacuatione. Non tamen hinc fortaſſe quis exiſtimet debere ſemper Medicum in morborum curatione totum opus Naturæ committere, & criſim expectare. Nam tametſi id multoties ſummæ prudentiæ tribuendum ſit, præſertim cùm remedium tutum non eſt, vel ſuperfluum, aut morbus ipſe ignotus; coctio tamen, ſeù ſecretio, præcipitatioque ſemper promovenda eſt; unde Helmont. *lib. de febr. cap.* 11. ait: *Verus Medicus ante criſim morbum ſuperare debet, ideòque nec criſim expectat, nec optat*.

Humores verò plurimùm abundantes etiam in principiis morborum educendos eſſe colligitur ex eodem Hipp. 1. *aphor*. 22. & 4. *aphor*. 10. Galenus etiam 1. *aphor. comm*. 24. In morbis longis, inquit, coctionem ſemper expectare oportet, in acutis verò, dum turgent, etiam ab initio purgantibus uti poſſumus medicamentis: At non quia vagi, & errantes humores in partem principem decumbunt, ut voluit 4. *aphor. comm*. 10. hoc enim repugnat experimento circulationis ſanguinis. Quare arbitror in Græco Aphoriſmorum Codice legendum ὀγκοῖ pro ὀργᾷ. Rariſſimè autem, ſeù numquam ita turgere obſervantur, ut vaſa inflent, & pondus, anxietudinemque inferant, quod vel ipſe Hipp. adnotavit *eod*. 1. *aphor*. 22.

Purgationem etiam præcipiunt humoribus ad alvum vergentibus ex Hipp. *lib. de rat. vict. tex*. 64. & 7. *epidem.* qui filium Pythonis quarto die purgavit, quia patiebatur inflationem ventris cum murmure; ut pariter ſi in viſceribus principibus illi conſiſtere videantur, nempè cum Cerebrum apoplexia, aut comate; & Pulmo hydrope afficitur; adeòque Morbus urget.

Leviora, vel validiora purgantia eliget Medicus pro varietate conditionis, & quantitatis humorum, habitus corporis, ætatis, regionis, conſuetudinis, & tempeſtatis, de qua ſpeciatim dixit Hipp. 4. *aph*. 5. ſub cane, & ante canem difficiles eſſe purgationes; vitatque Gal. *lib. quos, quibus, & quando* æſtatem, & hyemem; idemque Hipp. *lib. de Aer. Aq. & Loc.* magnas temporum mutationes, utrumque ſolſtitium, & æquinoctium, ac diverſos ſtellarum ortus, & occaſus.

Poſtremò viæ, per quas evacuandi ſunt humores, liberæ ſint 2. *aph*.

10. potiſſimùm verò inteſtinorum; unde alvo adſtricta purgans medicamentum non licebit propinare, priuſquam illa fuerit emollita. Cæterùm, evacuationes multitudine æſtimandas non eſſe refertur 1. *aph.* 2. & 23. atque à ſiti ſuperveniente deſumptum indicium ſæpiſſimè fallax experti ſumus, quamvis contrarium ſuaderi videatur ex 4. *aphor.* 19.

Ad hæc rediguntur Clyſteres, quorum uſum primam commonſtraſſe Ibin avem Ægypto peculiarem, quòd conſuetudinem habeat ſe purgandi roſtri aduncitate, eam perluens partem, qua ciborum onera redduntur, refert Plin. *lib.* 8. *cap.* 27. & Gal. *lib. de ven. ſect. adv. Eraſiſtr.* Et ſanè quidem non minùs Catharſis vitæ conſervandæ neceſſaria eſt, quàm ad eandem ſuſtentandam aſſidua ciborum ſuggeſtio; nam ſicut ciborum pars melior, & ſucculentior per venas lacteas in cor, & reliqua viſcera deferri debet, ita pars craſſior, & fæculentior ad ſentinam Corporis, puta ad inteſtina, demandari, indèque expelli, ne reliquum corporis inficiat.

V. Gal. 1. de ſan. tuend. c. 2. & 3.

Varia deindè illorum genera adinventa ſunt pro affectuum varietate. Hinc clyſteres emollientes, & alvum laxantes, irritantes alii, & purgantes, impinguantes, adſtringentes, diſcutienteſque. Potiſſimi verò recenſentur emollientes, & evacuantes, qui nulla, vel leviſſima motione alvi onera ſubducunt, quamvis illos omninò à praxi medica relegare conetur Helmontius *lib. de febr. cap.* 7. ubi eoſdem vocat pudendum Medentum ſubſidium. Prorsùs autem cavendum ab acribus, & catharticis, quibus inteſtina divexantur, & convelluntur, (& quidem aliquando accepimus ab honeſto quodam viro, ſe à clyſterio acri, quod vocant Medicinale, ſtatim mente motum in vertiginem tenebricoſam incidiſſe, quam deindè ſubſequuta eſt dyſenteria, & vix tandem medicamentis ex opio ſanitati fuiſſe reſtitutum) niſi tamen inteſtina torpida ſint, vel viſcoſis ſuccis infarcta; vel etiam ex paralyſi, apoplexia, caro, penitus obſtupuerint. In Iſchiade etiam proficuus obſervatus eſt uſus illorum ex vino, decocto colocynthidis, & bryoniæ, quibus tenaces ſucci educuntur. Non adeò tamen copioſi ſint, ut retineri nequeant, aut valvulam inteſtini Colon lædant.

Quæ verò per vomitum purgant, parum differre videntur ab iis, quæ dejectionem movent, ſiquidem iſta quoque ſi violenta fuerint, vomitum cient, ut notarunt etiam Vvalæus, & Fridericus Hofmannus.

Verùm ex his, quæ vomitum provocant, quædam mitiſſima ſunt, & tantùm nauſeam inferunt, ut ſunt oleoſa, pinguia, aqua tepida: Alia verò præter nauſeam, leviter etiam ventriculum ſtimulant, & mediocrem evacuationem movent, ut Aſarum, & Diaſarum Fernelii, ſuccus raphani, ſummitates recentes ſambuci, anethum, ſemen urticæ, oxymel ſcilliticum. Alia demùm motionem validam, irritationemque ventriculo faciunt, adeòque humores etiam ex adjacentibus partibus educunt, uti ſunt helleborus albus, nux vomica, vitriolum album, ſal vitrioli, crocus metallorum, mercurius emeticus, turpethum minerale, pulvis algorethicus, aurum vitæ, hercules Bovii.

Inter hæc recenſet Navigationem Hippocrates 4. *aphor.* 14. quam, præ motu inæquali, nauſea, & vomitus plerunque comitantur.

Quæcunque autem ventriculum val-

valdè exagitant, & laceſſunt, ut ſunt venena, cùm primùm in ventriculi tunicas impinguntur, vomitum concitant, eo quòd is ab irritamento quodammodò convellatur, & contracto pyloro ſursùm revolvatur.

Vomitoria in plurimis affectibus commendantur, potiſſimùm cùm ventriculus, pancreas, adjacenteſque partes noxiorum humorum copia infeſtantur. Non tamen omnibus, & quacunque temporum conſtitutione inconſideratè præcipienda. Sic Hippocrates ab his abſtinet in corporibus obeſis, difficulter vomentibus, melancholicis, & tabidis 4.*aphor.tex.6.7.8.& 9.* Unde in affectibus Gutturis, Pectoris, & Pulmonis vomitus periculoſus eſt, ut in herniis, procidentia uteri, oculorum inflammationibus; ubi nimirùm violentus ventriculi motus noxius eſt, & vaſorum diruptio, viſcerum delapſus, vel ſuffocatio timetur. Convenit verò in febribus præſertim intermittentibus, quarum fomes circa ventriculum jacet, ſicut pariter in nephritide, epilepſia, malacia, cæteriſque morbis, quos præ cæteris enumerat Fridericus Hofmannus: Potius æſtate, quàm hyeme illa probat idem Hipp. *cap.4. aph.* 4. quia tunc ductus corporis patentiores, & laxiores ſunt, faciliuſque humores per ſuperiora feruntur.

Demùm tempus matutinum opportunius eſt ad vomendum, ſtomacho nimirùm cibis vacuo, dummodò non adſit aſſumpti veneni ſuſpicio, aut ingruat paroxyſmus, ſive ventriculus plurimo cibo ſit gravatus; tunc enim, nulla mora interpoſita, vomitus ſunt provocandi. Juvabit etiam prius comedere, cùm oleoſi, viſcoſique humores ſunt per vomitum educendi, illi namque cibis devincti facilius à tunicis Ventriculi ſemoventur, & egeruntur.

DE DIURETICIS, ET *Hydroticis.*

QUæ urinam movent Diuretica dicuntur, ſuntque Radices Ariſtolochiæ rotundæ, Aſparagi, Althææ, Apii, Adianti, Fœniculi, Graminis, Glycyrrhizæ, Ononidis, Raphani, utriuſque Petroſelini; nec non Semina Rutæ, Urticæ, Sinapis, Naſturtii, Peponum, Cucurbitæ, Milii ſolis; Nuclei Ceraſorum, Perſicorum, Meſpilorum; Fructus Alkekengi, Baccæ Juniperi, Betulæ liquor, ſuccus Parietariæ, Decoctum herbæ Thee, & Ligni Indici nephritici, Reſina Terebinthi, &c.

Inſuper ſpiritus ſalis dulcis, balſamum ejuſdem, ſpiritus vitrioli philoſophicè elicitus, crocus martis aperitivus dictus, ſal Tartari volatile, ſpiritus Tartari rectificatus, flores ſalis ammoniaci, Arcanum duplicatum Mynſichti, lapis judaicus, lapis nephriticus Indicus, Cryſtallus, tinctura ſilicum cum ſpiritu ſalis urinæ volatili extracta, & alia plura.

Prætereà lapis nephriticus humanus, ſpiritus urinæ volatilis, lapides in veſicis felleis Bovum reperti, ſanguis Hirci, lapis Percarum, & Carpionum, teſtæ limacum terreſtrium, ovorum, & concharum, oculi, ſeù lapides cancrorum, lumbrici terreſtres, eorumque ſpiritus, & eſſentia, mille pedes, eorumque pulvis deſcriptus ab Hartmanno, ſal Ranarum, & Bufonum, Cantharides.

Qua autem ratione, non inter omnes convenit. Helmontius *lib. de lithiaſi cap.5. num.17. & ſeq.* in has claſſes diuretica diſtinguit: *Quænam*, inquit, *urinam corroſivo vene-*

Digitized by Google

veneno acuunt, ut Cantharides. Alia aciditatem provocant, ac relinquunt in lotio, & ſtranguriam excitant, quales ſunt Cereviſiæ recentes. Sunt, quæ urinam reddunt abſterſivam, ut fontes aciduli, vitriolum Martis, lapis cancrorum, itemque herbæ paſſim gaudentes etymo diureticorum, continentque ſingulæ alkali volatile, vel ſaltem iſtud ſubter digerendum acquirunt. Sunt & quædam, quæ lotium provocant, ſtimulantque expultricem, quatenùs putrilaginem urinæ generant, cujuſmodi ſunt Raphanus, Aſparagus, & cætera. Sunt quoque diuretica, quæ grato odore lotium, reneſque reficiunt, ut Macis, Nux myriſtica, Terebinthina, Maſtiche, Juniperus. Sunt etiam quæ ex Alkali lixiviali ſub digeſtione, migrant in acredinem vias urinæ abſtergentem, inſtar ſaponis, excretricem ſtimulant, & adnatas ſordes incidunt, cujuſmodi ſunt, quæ ex teſtis, lapidibus, cineribuſque appropriatorum colliguntur, quæque ſola ſaxifragorum nomine digna videntur, precipuè, ſi in gradum volatilitatis ſint deducta. Eſt demum Diureticorum genus, quod parva quantitate lotii copiam è toto corpore fundit, ut millepedes, ſpecies de becabunga, item ſuccus conchyliorum marinorum, nigrorum, oblongorum, & quæcumque nitrum volatile continent, quæque renes torpidos ex proprietate excitant. Eſt & genus, quod ſedandis renum doloribus utile, hæſitantes confortat, quale eſt in Croco, *Rhibarbaro, & Caſia inverſis, ideſt vi ſolutiva priùs orbatis; ſpiritus ſalis marini nedum diureticus eſt, ſimulque ſtranguriam lenit, quibus calculus in veſica volvitur, verùm inſuper calculos renum minuit, ſi ultimo igne diſtilletur reverberii.*

Vvilliſius *in Pharmac. Rational.* Diureticorum medicamentorum P. 1. ſ. 1. cap. 1. claſſes tres conſtituit deſumptas à fine, materia, & forma. *Quod ad finem*, inquit, *ſi quando cruor adeò craſſus, & tenax evadit, ut particulæ aquoſæ à reliquis haud facilè ſecedant, diuretica, quæ compagem eius laxent, & ſerum fundant ejuſmodi ſint*, oportet, *quæ ſale volatili, vel acido pollent; tales namque particulæ combinationes a ſale fixo inſtas potiſſimùm diſſolvunt; quandoquidem verò hæc diatheſis & febri, & ſcorbuto communis eſt; in priori affectu diuretica maximè propria ſunt, tum acida vegetabilium temperata, ſal nitri, ſpiritus ſalis marini, vitrioli, tum ſale volatili prædita, uti ſpiritus C. C. ſalis armoniaci, ſal ſuccini, viperarum. In ſcorbuto verò cum urina, & pauca, & craſſa eſt, herbarum ſucci, & preparata, tum acria, tum acida, egregii ſunt uſus, item ſal, & ſpiritus urinæ, ſalis armoniaci, tartari, &c. Cùm autem ſanguis ſerum intra compagem ſuam non diù ſatis retinet, quin vel fluxionibus, ſeù potiùs coagulationibus obnoxius, illud hic, illic, in magna copia affatim deponens, catarrhos, aut tumores variis in locis concitat; vel ſanguis habitualiter debilis, ſimulque* δύσκρατος, *ſcilicet in acorem vergens, quoad particulas ſuas craſſiores ad coagulandum aptus eſt, proinde ut tenuiores inter circulandum ubivis ablegatæ, ac in partes imbecilliores decumbentes, affectus modo cephalicos, aut thoracicos, modò A-*

Digitized by Google

ſciten, *aut Anaſarcam inducant*. *Diuretica in his caſibus exhibenda ſint ejuſmodi, quæ ſanguinem haud fundant*, *ſed coagulationes ejus tollant uti ſunt ſale fixo*, *volatili*, *ac etiam alkaliſato prædita*. *Inſuper quæ Renum fermentum corroborant*, *aut reſtituunt*, *uti ſulphurea quædam*, *& ſpirituoſa*. *Ad hos fines Diuretica ſulphurea*, *& mixta*, *ſales herbarum lixiviales*, *pulveres teſtacei*, *ſal*, *& ſpiritus urinæ*, *&c. millepedes*, *radices raphani ſylveſtris*, *ſemen apii*, *nux moſchata*, *terebinthina*, *ejuſque præparata*, *ſpiritus vini*, *quorum omnium virtus non eſt ſanguinem fundere*, *& ſeroſitates è maſſa ejus præcipitare*, *ſed cruoris coagulationes diſſolvere*. Reliquæ ſpecies à materia, & forma petitæ apud eundem videndę *part. prima Pharmac. ſect.4.cap.2.*

Hydrotica, ſeù quæ ſudorem cient, ſunt Carduus benedictus, Angelica, Dictamnum utrumque, Gentiana, Contrayerva, Scorzonera, Zedoaria, Vincetoxicum, Scordium, Naſturtium, Cochlearia, flores Sambuci, folia Hyperici, eorumque ſales, ſpiritus, extracta, aquæ. Similiter ſarza parilla, ſaxifras, lignum guajacum, & ſanctum, & ex Reſinis, camphora, opium. Bezoarticum minerale, joviale, ſolare, lunare, Antimonium diaphoreticum, ſulphur auratum Antimonii, Mercurius diaphoreticus, atque plura alia ex Antimonio, & Mercurio præparata; Sal volatile ſuccini, ejuſque Spiritus, ut & ſpiritus volatilis vitrioli, &c. lapis Bezahar, Unicornu, C.Cervi, Os de corde Cervi, ſpiritus, & ſal volatile ejuſdem, ſpiritus ſanguinis, ſal volatile urinæ, ſpiritus ſalis ammoniaci ſalſus, ſal viperinum, ſanguis hirci. Et alia.

Eadem, vel certè non multùm diſſimili ratione, ſudores, atque urinę provocantur; undè non rarò vices commutant, & quæ medicamenta ad urinam movendam exhibentur, ſudores eliciunt, & contra.

Quibus denique in affectibus magis conferant diuretica, & ſudorifica, & ſub qua forma, ac doſi exhibenda ſint, in Volumine de Morbis Partium exponemus.

DE PHLEBOTOMIA.

MEdicis, quià ſanguinis miſſione opem ſperant, in hac medendi parte Magiſter extitit Hippopotamus: Aſſidua namque ſatietate obeſus exit in litus, recentes arundinum cæſuras ſpeculatus, atque ubi acutiſſimum videt ſtipem, imprimens corpus, venam quandam in cruce vulnerat, atque ita profluvio ſanguinis morbidum aliàs corpus exonerat, & plagam limo rursùs obducit, ut habet Plin. *lib.8.cap.26.* Referuntque primùm Podalirium hoc remedii genus inter homines exercere auſum, Syrnamque Damœthi Cariæ Regis filiam è tecto delapſam, detracto ex utroque brachio ſanguine, ſervaſſe, illamque deindè Patrem hominis ingenium admiratum ei uxorem tradidiſſe, Cherroneſo in dotem attributa.

At Chryſippus Cnidius, cane pejus, & angue hoc inventum odit, & venæ inciſionem ex omni medicinalium præſidiorum numero tollendam cenſuit. Sequuti hunc ſunt Medius, & Ariſtogenes, Medici apud Græcos clariſſimi. Præter hos jure optimo laudibus extollendus eſt Eraſiſtratus, quòd ea omnia, quæ Veteres per Venæ ſectionem curare conati ſunt, ipſe citrà illius uſum medicatus eſt. Eaſdem curandi rationes abſ-

Gal. de cur. rat. per ſang. miſſ. c.2. & ad. verſ. Eraſiſtr. cap.1.

abſque venæ ſectione proſequutus eſt Strato Eraſiſtrati Auditor,ut cęteros ſileam maximæ exiſtimationis Medicos.

Sequentibus temporibus Galenus iterùm Phlebotomiam inter precipua remedia recepit, quam uſque ad Paracelſi tempora omnes ferè Medici retinuere, immò hoc uno præſidio cunctos morbos curare ſe poſſe crediderunt. Paracelſus verò de Phlebotomiæ auxilio rurſus dubitare cœpit, atque in omnibus ferè ægritudinibus loco ejus blandiora ſubſtituit medicamenta. Hujus veſtigiis inhæſerunt Severinus, Scheunemannus, Crollius, Hartmannus, Quercetanus, Faber, Poterius, Petræus, Cruſius, Kergerus, Sala, aliique plures viri de Medica facultate optimè meriti. Demum Helmontius nullum ſanguinis detractione detrimentum majus inferri poſſe opinatus eſt, ut latè proſequitur *de febrib.c.4.* Idem omninò ſentiunt ex noſtratibus Thomas Cornelius, & Leonardus à Capua, quibus nudam ſeſe Natura viſendam exhibuit, cæterique maximæ expectationis Juvenes. At qua ratione Galenus Phlebotomiam probaverit, videamus.

Putavit, ſanguinem non rarò, pluſquam Natura exigat, ſuperabundare; plerumque etiam nimio calore putreſcere, & cacochymiam contrahere, ac proindè detractione, & refrigeratione egere. Prætereà, quandoque præter naturam ad aliquam corporis partem irruere, & inhærere; unde venæ ſectione revellendum, aut derivandum exiſtimavit. Denique in omnibus acutis morbis, quos magnos vocat, ſanguinem mittendum arbitratur, cùm illi hoc magnum ſit remedium.

Ad primum quod attinet, vix rationi conſentaneum videtur, Naturam, quæ in neceſſariis nunquam deficit, in ſuperfluis abundare, ut tantùm ſanguinis progigni patiatur, quantum venæ ægrè capiant. Præterquam quòd nonniſi à cibis largè ſumptis ſanguinis ſuperfluitas eſſet, quando potiùs, qui crapulæ indulgent, pinguiores evadunt; & in obeſis minus ſanguinis, & venæ tenuiores obſervantur, quàm in gracilioribus. Neque ex eo, quòd aliquando morbi ſponte naturæ ab hæmorrhagia deſiiſſe viſi ſunt, rectè inferri poteſt à Medico ſanguinem eſſe mittendum: Nulla enim ars imitari ſolertiam naturæ poteſt; & quis unquam illam adeò dextrè imitabitur, ut abſceſſus, convulſiones, catarrhos, hydropem, excitata febri, medeatur? Immò non rarò evenit, ut ipſa eadem in ſimilibus evacuationibus peccet, & immodicas hæmorrhagias per nares, uterum, & mariſcas, cum vitæ diſcrimine, concitet. Et ſi aliquando ægros ſanguinis detractione ab orco revocatos prædicent, id caſu quidem evenit, cùm hinc via ad ſalutem non pateat, & pleroſque evidens periculum vitæ hoc præſidio ſubire obſervemus; neque bonis Medicis licebit experimenta per hominum mortes agere, & in re tanti momenti adeò periculoſa, & dubia tentare, quæ rariſſimè, & ſine certa ratione aliquando juvaſſe viſa ſunt, & prætereà ſæpiſſimè interimant. Fruſtrà autem, ubi fractæ vires ſentiuntur, ab electuariis, margaritis, ſmaragdis, aliiſque pretioſis remediis, (quia magno pretio emuntur,) auxilium petitur, cùm in alimentum hæc non tranſeant, & à ſuccis ventriculi non exolvantur. Adde, quòd ſi exolverentur, & in alimentum tranſire

Digitized by Google

poſſent, uti ſunt juſcula, & contuſa, potiùs nocerent, quàm aliquid emolumenti afferrent, viribus effœtis, & ventriculo ad digerendum inidoneo jam reddito.

Ad reliqua verò. Impoſſibile quidem eſt ſanguinem putreſcere, aut cacochymiam contrahere, vita ſuperſtite, niſi cum rerum Naturæ imperitis putredinem dicere velimus ſubſtantiam illam albicantem nutritioni deſtinatam, quæ cum ſanguine ſolet educi. Putredinem autem tantùm abeſt, ut phlebotomia tollat, ut valdè illam potiùs adaugeat, florida portione educta, reliqua craſſiore, & corruptioni magis obnoxia remanente; & quemadmodùm ex Paracelſo ſtultè ageret, qui vinum ſimul, & muſcam illapſam effunderet, ita malo conſilio Medicus putridam portionem cum florido ſanguine vitę neceſſario educere tentaret. Neque peccans ſanguis hac ratione corrigitur, ſicut vinum fugiens detractione haud ſiſti videmus. Et quamvis refrigerare, & ventilare, ut ajunt, illis videatur ſanguinis emiſſio; id tamen ad majorem ægri perniciem facit, etenim, aut morborum curationem impedit, aut vitæ fomitem penitùs extinguit.

Quòd autem dixerint Venæ ſectione accurrentem ad læſam partem ſanguinem poſſe ſiſti, ac retrahi, ignorantia circulationis factum eſt: putarunt enim ſanguinem in humano corpore tanquam Vinum in utre immobilem manere, & poſſe aliquando à læſis partibus in auxilium trahi: Sed hos hic nihil moror, cùm vix mihi perſuaſum habeam noſtris temporibus, poſt tot erudita inventa, Rationales Medicos inveniri, qui hæc ſuſpicentur.

Egreſſus demum è ſuis vaſis ſanguis, ſi fortaſsè alicubi reſtagnaverit, & tumores, ſeù inflammationes, quas dicunt, tulerit, non modò phlebotomia educi non poterit, verùm illa impedietur ejuſdem exolutio, & per poros evaporatio, quæ ſola in his affectibus promoveri debet.

Præterea, malè ex Hippocr. 1. *aph.6.* ubi extremis morbis extrema exquiſitè remedia convenire aſſerit, Galenus infert 2. *aph. comment.29.* illa eſſe Venæ ſectionem, & Purgationem, cùm potiùs extrema, & magna remedia ſint, quæ radicitus, & ſine mora cauſas morbificas abſcindunt; atque hæc bono conſilio, Hippocrates in magnis, & acutis morbis adhibenda ſuadet, ſiquidem in his tardare periculoſum eſt 4. *aph.*10. Contra verò magna mala appellanda ſunt, quæ extremos motus, & labores excitant, vireſque enervant, ſitim augent, ventriculum perturbant, uti ſunt Phlebotomia, & Pharmacia. Unde mirari ſatis nequeo eximios alioquin viros in hac re hallucinatos eſſe, quos tanta ſuorum Medicorum fiducia tenuit, ut propriæ vitæ jactura, ſumma hæc præſidia experiri veriti non ſint, inter quos præcipui Galilæus, Gaſſendus, & quod maximum, ipſe Vvilliſius, Medicus noſtri temporis celeberrimus. Accedit, quod Hippocr. *cit. loc.* potiùs de tenuiſſimo victu in morbis peracutis exhibendo loquutus eſt, quàm de Phlebotomia, & Purgatione; quod deducitur ex eo, quia in textu præcedenti, & ſequenti de victu ægrotis præbendo ſermonem habet: & quod gravius, ita etiam ſentit Galenus in *comment. ejuſdem aphoriſmi*, & Cardanus hac eadem ratione ait, hunc aphoriſmum cum ſequenti conjungi debere.

Sunt

Sunt, qui phlebotomiæ parcunt, at hirudinibus utuntur, exiſtimantes malum, quàm minimum ab his inferri poſſe, tum quòd parum ægros debilitent, tum etiam quòd nonniſi putridum, & fæculentum ſanguinem exhauriant. At ridiculi ſanè hi ſunt: idem enim eſt detracti ſanguinis detrimentum, ſive ferro, ſive ſuctu is extrahatur; neque hirudines hac lege cum Medicis convenerunt, ut malum ſolùm ſanguinem biberent.

Sileo cætera his affinia, magno in pretio à noſtri temporis Medicis habita, Cucurbitulas, Ligaturas, Veſicantia, & Cauteria, quæ ſummo miſerorum ægrotantium cruciatu, & medentium crudelitate, abſque ullo profectu, immò magna ſalutis jactura, inter medicamenta recepta ſunt, ut in dies experiuntur quicumque hæc cernere non abhorrent: Cucurbitulæ enim, & ligaturæ tantummodò tumoris, & livoris cauſæ ſunt, & ſi ſcarificationes adhibeantur, eadem, quæ à ſanguinis detractione, nocumenta afferunt. Ichores, quos educere videntur Veſicantia, alimenti, quod partibus acceſſerat, portiones ſunt, ſæpè etiam impoſiti linimenti liquamen. Idem de Cauteriis obſervare eſt, quæ prætereà extenuant, fluxiones magis movent, & partem uſtam ſummè infirmant.

DE DIORTHOTICIS.

Egimus hucuſque de his, quæ morbificas cauſas evacuando tollere poſſunt, ſupereſt, ut de Diorthoticis aliquid in medium afferamus. Diorthotica autem appellamus, quæ vitiatos humores corrigere, & integritati ſuæ reſtituere valent. Hi verò vitiari dicuntur, cùm fiunt nimis craſſi, tenues, fluxiles, volatiles, nec non acres, ſalſi, acidi, auſteri, aut alii.

Qui craſſi ſunt, tenaciterque adhærent, attenuantibus, diſſolventibuſque corriguntur, iis præſertim, quæ ſpiritu volatili, aut ſale lixivio conſtant; nec non diluentibus, & emollientibus. Contra verò tenues, & valdè fluxiles, glutinantibus, & coagulantibus temperantur, ut pariter opiatis, & alkalicis, & iis, quæ partium tenuium mobilitatem ſiſtere poſſunt. Acres acidis, & Acidi acribus remediis retunduntur. Sic etiam, quæ ſale volatili oleoſo abundant, auſteritatem corrigunt; Salſilaginem verò, aquea diluendo, acida retundendo, oleoſa, & opiata vinciendo. Hæc Acidum quoque, & Acre hebetant, potiſſimùm ſi volatili conditione ſint prædita. Pinguibus autem occurritur acidis, & ſalitis.

Corrigere etiam ſolent peccantes ſuccos leniter evacuantia, ut Tamarindi, Rhabarbarum, Aloe.

Alkalia inſuper in febribus, inflammationibus, aliiſque ægritudinibus, in quibus, vel Acre, vel Acidum exuperat, proſunt. In tumoribus reſolventia; In ulceribus verò, & vulneribus detergentia, & conſolidantia.

Poſtremò quæcunque robur tuentur, inquinamenta ſecernunt, ac præcipitant, ſanguinemque depurant, præ cæteris ſunt in ægritudinibus eligenda.

Inter corrigentia etiam numerantur Aer, Cibus, & Potus, Motus, & Quies, Vigilia, & Somnus. Sic ab Aere nimium craſſo, & occluſo, Cachexia, Hydrops, Aſthma, Obſtructio, aliæque ægritudines illatæ, mutatione in tenuiorem, & apricum tollentur; quæ à nimia il-

lius tenuitate ſunt, Marcores, Hæmoptoe, craſſitie corrigentur.

Vitia à cibis humidis, & oleribus contracta, acribus, ſolidioribus, & aromatis emendantur; & quæ ab his ſunt, illis tolluntur. Sic quæ à nimio victu, diæta; & contra.

Longa exercitia, & vigiliæ, otio & ſomno rependuntur. Inertiæ verò, & languores ab otiis exorti, motibus, & exercitiis ſolvuntur. Idem in Animi pathematibus obſervandum. Atque ex his quiſque poterit cætera corrigentia nullo negotio elicere, & in hoc ſenſu intelligenda putare, quæ Hippocrates, & Galenus de mutua contrariorum curatione ſcripſerunt.

F I N I S.

L U-

LUCÆ TOZZI MEDICINÆ

PARS ALTERA

ΠΡΑΚΤΙΚΗ,

Quæ hactenus adversùs Morbos adinventa ſunt, luculenter, & breviſſimè explicans.

B. B.

VIRO EXIMIO.

ΕΥΠΡΑΤΤΕΙΝ.

*N*On longè abſuit (ORNATISSIME VIR) *quin hanc alteram Medicinæ partem, quam morborum deſcriptiones, adinventaque adverſùs illos remedia, continere voluiſti, cæcis tenebris committerem potiùs, quam publicæ luci, ut decet, perpolitam exponerem: quod quidem libentiſſime feciſſem, niſi jamdudum utramque partem ſub tuo arbitrio eſſe voluiſſem, & ſolo nutu regi. Poſtquam enim defecerunt veræ ſapientiæ, veritatiſque cultores, ea eſt in noſtra hac urbe Literatorum fortuna, ut ſi bonæ artes tantùm neglectui haberentur, benè conſultum illis eſſet, qui eas norunt. Verùm plerique præpoſterè eruditi, & ſolos ſe ſapere putantes, adeo iniquis odiis inſectantur eos, qui exquiſitis literis incumbunt, veritatiſque quærendæ ſtudio tenentur, ut parum putent neglectæ Religionis notam illis inurere. Te jam accepiſſe reor quanta ab hujus generis hominibus probra, maledictaque in noſtrum Cornelium extinctum fuerint cumulata, neque inculpatam, honeſtamque vitam in cognitione, atque exercitatione optimarum rerum, duxiſſe illum juvit, adeòut non defuerit, qui eius aureum opus publico incendio arſurum temerè effutiret: Attamen generoſi Viri Franciſci ab Andrea magnanimitate diſcuſſa eſt rerum caligo: regali is enim pompa in D. Mariæ Angelorum ad Echiam inſtituta, immortali amici, majora ſemper merentis, memoriæ parentavit, inſana perverſorum hominum commenta repreſſit, & Patriæ ſuum decus reddidit, ſummo bonorum omnium plauſu, atque admiratione. Præterea in mentem revocare poteris quàm propè fuit, ut in vincula conjicerer hoc ſolo, quòd in prima parte, ex Galeni, Ariſtoteliſque ſententia omnia non ſcripſerim. Verum quidem eſt, quòd impenſiùs dolerem, & me hoc denique tempore natum pigeret, tæderetque, niſi veteres eſſent hi noſtratum mores:*

Digitized by Google

Nam cùm omnes quotquot in hac urbe haberi potuerunt, qui in aliquo doctorum Virorum numero eſſent, certis quibuſdam diebus in receſſum aliquem ſe reciperent, ubi de variis diſciplinarum generibus ſine fuco, & non ad popularem auram captandam, ſed ad ſolam rerum veritatem è tenebris eruendam diſceptaretur, ecce tibi quædam peſtes hominum, tantum bonum huic urbi turpiter invidentes, ita fortaſsè otioſorum hominum maculam effugere ſe poſſe exiſtimantes, tantùm ſunt conati, ut illum virtutum omnium receſſum, atque honeſtiſſimas illas, jucundiſſimaſque concertationes, non ſine ingenti animi dolore, ac omnium mœſtitia, relinquere coacti ſimus. *Hæc de ſuis temporibus Venuſinus quæſtionum Lucullianarum Author. At puta hæc omnia contemnenda: natura rei, de qua me ſcribere voluiſti, tergiverſationem, tarditatemque meam ſatis excuſare poſſet: adeò enim incerta ſunt, quæ de Morborum cauſis, & Medicamentorum auxilio circumferuntur, ut hominis non ſit ſincera fide agentis illa in medium afferre, probareque. Quis enim illorum virtutes unquàm bene explorare, aut quibus viis illas exerant, invenire poſſe confidat? Finge tamen exploratas, inventaſque: quis unquàm aſſerat à miſtura, & compoſitione aliarum rerum non immutari? Neque licet experimenta commemorare, atque in conſpectum proferre: quàm enim fallax ſit illorum ſucceſſus, jam pridem Magni Viri demonſtrarunt. Incertum etiam eſt, quas vires in ſtomacho acquirant, aut deperdant aſſumpta pharmaca; neque in omnibus ejuſdem roboris ille eſt, præſertim morbo omnia immutante, ut mirum non ſit eadem iiſdem ægrotis, aliis tamen temporibus exhibita, diverſiſſimos effectus peperiſſe. Neque aliter credendum eſt accidere, dum reſolvuntur, & cum aliis inteſtinorum ſuccis commiſcentur: ibi enim inverti, depravari, corrumpi, & varias, innumeraſque ſubire mutationes, tam facile eſt, quàm quod faciillimum pro varia ſtagnantium, confluentiumque ſuccorum commiſtione, ut proindè quod pro remedio datum eſt, veneni malitiam aliquando ſortiatur. Demum quoniam variæ ſunt corporum conſtitutiones, variant etiam ſucci, atque eorum actiones; unde ſit, quòd idem medicamentum alteri opitulatur, alteri verò nocuum eſt, immò quæ juvenes utilia experti ſumus, procedente jam ætate, velut inimica reiicimus. Anni quoque tempus varium multùm in hac re poſſe cognoſcimus; itemque Aeris inclementias, ciborum, & potuum diverſitates, apparatus humorum varios, & mille propemodum tum animi, tum corporis viciſſitudines, aut caſu inopino, aut occulto fato contingentes. Hinc levis quidem illorum conjectura eſt, qui putant, eoſdem effectus à liquoribus aſſumptis ſperari debere, quos in illis, cùm extrà corpus miſcentur, contingit obſervari. Hæc, aliaque plura in cauſa erant, quare fidem meam liberare lentiùs cogitabam. Verùm quoniam expectationem tuam fruſtrari mihi religio eſt, quæ de Morborum natura, & curatione his difficultatibus circumventus colligere potui, hoc altero libello accipies. D. Monfortius noſter ab Oriente redux in boreum Urbis collem loci amœnitate allectus ſe recepit, unde aliorum labores, anxietateſque, ipſe curis vacuus, velut ab alta ſpecula intuetur. Tibi plurimam ſalutem dicit, & Te quamprimùm noſtras oras reviſurum optat. Vale. Neapoli VII. Kal. Octobris M. DC. LXXXVI.*

LUCAS TOZZI.

DE

DE
NATURA,
ET CURATIONE
Singulorum Morborum.

A Theoria ad Praxim tranſimus, quarum alteram alterius ope inventam credunt. De hoc convenit, quòd utraque ad humanam ſalutem dirigitur, qua nil pretioſius, aut æſtimabilius. Hic propterea, quicquid hactenus adversùs morbos ab aliis excogitatum eſt, breviter colligemus, primùm Capitis, deinde Pectoris, denique imi Ventris affectiones particulatim percurrentes.

DE
MORBIS CAPITIS:
Et primò
DE CEPHALALGIA.

CUm Cerebri meninges, & pericranium affliguntur, Nos caput dolere dicimus, ipſumque morbum Cephalalgiam, mutuato à Græcis nomine, appellamus. Non ſemper tamen patientes eodem modo hic dolor afficit: quandoque enim internas partes capitis moleſtat, interdum externas tantùm, quæ etiam modo pungi, modò gravari, & cum diſtenſione pulſari ſentiuntur: nec raró dimidia ſolùm capitis pars dolet, quæ affectio Græcis dicitur Hemicrania.

Huic morbo cauſas attribuunt Galenici quæcumque vehementer alterare caput valent, ut frigus, & æſtus aeris, venti aquilonares, & auſtrini, cibi acres, & flatus moventes, nimius vini potus, quæ acutè nimis olent, ictus, caſus, affluxus humorum, atque intemperies, ſive calidæ, ſive frigidæ, cæteraque hujuſmodi: putantque pungentem dolorem eſſe ab acribus, & bilioſis humoribus, gravantem à phlegmaticis, à flatibus verò inflantem cum diſtenſione.

His addidere Recentiores alias plures: veluti ſanguinem detentum in plexibus, vel in vaſis meningum, qui gravando, aut diſtendendo dolorem infert: liquorem in nervis contentum, qui illorum fibras non repurgatus traiiciat; unde fortaſsè periodicæ Cephalalgiæ, ut advertit VVilliſius: Serum, ſeu Lympham in ventriculis, vel inter utramque meningem occluſam, ut pluribus cadaverum diſſectionibus innotuit, & teſtatur Riverius *obſ.37. cent.*1. Pus ex abſceſſu, aut vomica eaſdem partes obſidens. Tumores, & tubercula dolorem capitis, præſertim diuturnum afferre adnotat idem VVilliſius *de anima Brutorum*. A vermibus ibidem genitis, ex Foreſto, & Schenckio: Itemque à calculis, inflammatione, aliiſque, ut ex pluribus deducit Bonetus.

P. 2. c. r. lib. 9. de Var cap. aff. Schol obſ. Lib. 1. obſ. Lib. 1. Anat. pract ſect. 1.

netus. Similiter à mala capitis conformatione, meningum craſſitie, & ſuturarum conſtrictione, ac relaxatione, non raro etiam diutinos dolores induci, docemur ab Hippocrate, & Celſo; quod pariter in his, qui caput acutum habent, notavit Gal. *6. epid. comm. 1. t. 3.*

Lib. de loc. in homine lib. 8. c. 1.

Per ſympathiam, ſeu conſenſum aliorum viſcerum Cephalalgia non raro etiam exoritur. Præſertim verò compatitur caput, & dolet, ex malè affectis, ventriculo, utero, liene, meſenterio, varicibus, cæciſque hæmorrhoidibus. Ab his enim infectus ſanguis, nedum Capiti, ſed etiam cæteris partibus ſenſu præditis, dum circumit, moleſtiam afferre poteſt, contracta nimirum inde acritudine, atque apta ad pungendum, diſtendendum, fermentandumque conditione. Obſervat autem Joubertus dolores capitis ab affecto ventriculo dependentes magis anteriorem partem vexare; poſteriorem verò, & verticem, qui ab utero: quod etiam confirmat Langius *lib. primo epiſtolarum*.

Tr. Duũ vir.

At Helmontius pluribus contendit hos dolores procedere ſolùm à *Duumviratu* per nudam actionem regiminis conſtituti in ſplene, & ſtomacho, citra vapores caput, & meninges pertingentes; ſi nimirùm prædictæ partes malè affectæ ſuis muneribus non fungantur.

Verùm quæcumque ſentientes partes corporis male afficiunt, ut aliàs de ſenſu tactus oſtenſum eſt, hujus doloris cauſæ eſſe poſſunt. Eò autem dolor erit vehementior, quò pars affecta magis nervis referta fuerit, & afficientia violentiora. Quæ verò ſenſim poros partium ſubeunt licèt diſſentanea ſint, tractu temporis conſentanea evadunt, & vel nihil, vel leviſſimè moleſtant; ſecus autem, quæ ſenſim applicita voluptatem afferunt, ſi repentè adhibeantur, plurimùm excrucians: ut experimur cùm gelidas manus ad ignem ſubitò calefaciendas admovemus.

Scribit Galenus *3. de loc. aff. cap. 9.* ſolùm interiores capitis dolores ad radices uſque oculorum pertingere. At verum non eſt: ſuccingit enim pericranium oculorum orbitas, efformatque primam eorundem tunicam adnatam, ſeu conjunctivam dictam. Cæterùm Hemicrania, & aliæ doloris ſpecies ex conqueſtu patientis notæ fient.

Cauſæ pariter Cephalalgiæ coniici poterunt ab his, quæ ab adſtantibus, & ægro referuntur, ex aſſumptis cibis, ac potibus, vigiliis, & exercitiis immoderatis, egeſtionibus, aut retentionibus excrementorum, animi pathematis, aliiſque. Conjectamus autem dolorem à ſanguine procedere, ſi præceſſere ejuſdem ſuppreſſiones, qui aut ex hæmorrhoidibus, aut ex utero, aut ex naribus periodicè fluere conſueverat. Erit à liquoris nervorum vitio, ſi cephalalgia ſtatutis quibuſdam horis invadat, & repetat, præſertim manè, & à ſomno, vel tempore diſtributionis alimenti; vel quando chylus cum remeante ſanguine permiſcetur, & in arterias carotidas traducitur. A ſero, ſeu lympha; ſi cum catarrho, urinis copioſis, & turbatis, humore narium, & ſudoris conſueti ſuppreſſione fiat, 4. aph. 70.
præſertim ſi vigeat in conſtitutione pluvioſa, aut immoderatos potus, & aquoſos cibos ſequatur.

A tuberculis, tumoribus, abſceſſibus, aliiſque Cephalalgiam ſuſpicabimur, cùm præter graves, & diuturnos dolores, cerebrum ſopore gravatur; neque tam facilè, etiam efficaciſſimis remediis morbus cedit. Pari modo conjectandum de calculis ibidem genitis, aut de vermibus, niſi

quòd

quòd in his dolores erunt erodentes cum frequenti vertigine, præſertim in motu capitis, fœtor per os, & nares exhalabit, quæ pruritum etiam patientur cum ſternutatione, ut obſervat Sennertus. Quòd ſi puris egeſtio compareat, vel per aures, vel per nares, aut palatum, certum indicium erit maturati, & jam dirupti apoſtematis.

A mala futurarum, aut meningum conformatione dolor erit diuturnus, nullis remediis cedens, & à crapula gravior evadet: fortè etiam apparebunt notæ malè conformati capitis.

At verò idiopathicus à ſympathico diſtinguetur; quandoquidem ille continuus eſt, & in capite vitium arguit, cum aliqua animalium operationum læſione; hic verò erit interruptus, atque aderunt reliquorum viſcerum, præcipuè naturalium, affectiones. Porrò ſolet potiſſimùm conſentiens iſte dolor à ventriculo, liene, meſenterio, pancreate, & utero pendere, unde nauſeæ, infirmæ, vel tardæ digeſtiones, inflationes, ructus, alvi durities, & alia in hypochondriis ſymptomata percipientur.

Quamvis autem ex his prudens Medicus plerumque probabiliter conjiciat de variis, diverſiſque cauſis Cephalalgiæ, non raro tamen eumdem falli contingit; ſiquidem dolor creditus ab una cauſa eſſe, detectus eſt habuiſſe ortum ab alia omninò diverſa, facta nimirùm ſectione cadaverum ejuſcemodi morbi genere interemptorum. Quamquam & in hoc etiam non levis error accidere poſſit, cum plurima fieri poſſint in ipſa extrema vitæ periodo, perturbato nimirum in ſuis operibus univerſo Naturæ ordine, ut quæ prius neutiquam extiterant, repentè accidant.

A cauſis externis illatus, ſolutu facilior eſſe ſolet, difficilior verò ab internis. A phlegmone, abſceſſu, pure, tuberculis, calculis, & vermibus, inferre ſolet deliria, coma vigil, vel ſomnolentum, motus epilepticos, apoplexiam, paralyſim, ſurditatem. Novi quendam diuturno capitis dolore vexatum, tandem ſurdum evaſiſſe, facta ſcilicet poſt longum tempus purulenti humoris depoſitione ad aures, unde diù, & abundanter ille effluxerat. Qui à mala capitis, & meningum conformatione ortum ducit, inſanabilis cenſendus eſt. Si prætereà cum acuto capitis dolore exteriora frigeſcant, urinæ pellucidæ excernantur, atque accedat vomitus varius, & multorum colorum; ſonitus aurium, vertigo, aut manuum torpor, malum ex Hippocrate. Quandoque etiam dolor capitis, qui citra cauſam, vel evacuationem, repentè deſiit, lethum prænunciavit, reſoluto nimirum ſenſu, & mente abalienata; At ſi gravem cephalalgiam conſequatur narium hæmorrhagia, ſalutare: ſicut pariter eruptio puris, aquæ, vel ſanguinis per os, nares, aut aures 6. *Aph.* 10. Verumtamen ſemper timendum à gravi, & vehementi capitis dolore. 7. Aphor. 1. Coac. præn. 2. 1. Prorrhet.

Curarunt quoque illum diverſis modis, prout diverſas ejus cauſas ſuſpicati ſunt. Galenici poſt inſtitutam refrigeratorii victus rationem, phlebotomiam præcipiunt, ex pede primùm, ſi dolor ſympathicus putetur, deinde ex brachio; mox etiam ex mariſcis uſu hirudinum, ducti documento Galeni 1. *Aph. comm.* 23. dicentis. *In maximis doloribus nullum majus inveni remedium, quàm uſque ad animi defectionem evacuare*. Poſtmodùm dolore adhuc perſeverante cathartica exhibent, ac interjectis quibuſdam diebus, decocta, capitalia dicta, cum radice chinæ, &

jura

jura alterata; adiiciunt ſuturæ coronali emplaſtra, etiam quæ veſicas excitant, ac tibias, & brachia cauteriis inurunt. Quæ ſane nedum in hoc, verum etiam in aliis diuturnis capitis affectionibus in frequenti uſu habent.

Alii diſtinctiùs procedere ſe putantes, atque ſingulis cauſis, congruentibus medicamentis occurrere; ſi à reſtagnante ſanguine in meningibus, vel plexibus, dolor oriatur, quia aliquando evenit, ut ſponte ſua dilatatis narium venis, hæmorrhagia morbum judicet, cùm naturam deficientem vident, arte conantur ejuſmodi evacuationem promovere, fortiter emunctis, vel perfricatis naribus, ut indè ſanguinem eliciant. Si verò hac induſtria uti minimè liceat, venam ſecant, præſertim in adoleſcentibus, atque aſſuetis, fulti etiam authoritate Hippocratis, qui dolente parte poſteriore capitis, rectam venam in fronte ſectam prodeſſe ſcribit 5. *Aph.* 68. At prudentiores victum tenuem commendant, & olera; carnes, & vina meraca prohibent. Si his non deſinat, utuntur alkalicis; & ſi ſanguis acritudinem ſapiat, etiam acidis temperatioribus, & narcoticis.

Si phlegmones, aut abſceſſus timeantur, prodeſſe ajunt diſſolventia, & ſudorifica; ut ſanguis hircinus, ſperma ceti, mumia, cornu cervi philoſophicè præparatum, decoctum ejuſdem, oculi cancrorum, pulvis caſtorei, extractum hyperici, bezoardicum quodcumque, antimonium diaphoreticum, mercur. diaphoreticus, cinnabaris antimon. ſuffitus ex mercur. & alia hujus generis plura: quæ etiam locum habere dicunt, ſi vitium ſit in principio nervorum, & in liquore eorundem; Interim verò ſpinam univerſam convenientibus oleis, aut cerotis fovent, puta eſſentia anthos, lavendulæ, nucis myriſticæ, unguento nervino, ſpiritu vini, aliiſque.

Cum lympha, vel ſerum doloris cauſa ſunt, unde oculi etiam, palatum, & guttur infeſtantur, ut in catarrhis; optimum remedium arbitrantur urinam, & ſudorem promovere, cùm & Natura ſponte ſua ſoleat per ejuſmodi vias ſuperabundantem lympham ſalubriter deponere, febre præſertim comite. In iis verò, qui frequenter huic incommodo ſubjiciuntur, & diſtillationibus veluti per periodos affecti, ſæpiùs de cephalæa conqueruntur, hydroticis medicamentis occurrere ſatagunt, & antequam ſeroſi humores in prædictas partes irruant, aliò avertere, & foras exturbare: Quare provocantur expuitiones, nares ad ſternutamenta irritantur, fortiterque emunguntur, vomitus, ſi præcipuè ventriculus conſentiat, concitatur, & alia peraguntur, quæ ſi humorem non omninò tollunt, magna ſaltem ex parte minuant. Ad hanc rem exhiberi ſolent cum fructu ſequentes pilulæ pluries iteratæ, quæ ex his conſtant: *Reſinæ, vel extracti jalapæ gr. v. ceruſſ. Antimon. & cryſtall. tart. ſingulorum gr. xii pilul. de ſuccino dr. i. cum oleo macis, vel ſimili redig. in formam pilul. & mane aſſum. ſuperdorm.*

Pro corporibus inſuper humidiori conſtitutione præditis magnoperè commendant pilulas Rufi, & aloeticas, aromaticum roſatum, diarhodon, elixir proprietatis ſimplici infuſione paratum. Invaluit nunc etiam uſus decocti *Coffe*, & herbæ Thee, & quidem cum juvamento eorum, qui languore ſtomachi, & cerebri tenentur. Cæterùm ratio victus attenuans ſemper confert, vitatis iis, quæ tum intrinſecùs,

tum

Digitized by Google

tum extrinſecùs humefacere valent.

Quòd ſi dolor capitis ſymptoma ſit ſcorbuticæ, vel hypochondriacæ affectionis, tunc conducibilia erunt antiſcorbutica medicamenta, & ex chalybe parata, de quibus alibi. Ab infarctu verò vitioſorum ſuccorum in Pancreate, Meſenterio, ventriculo, aliiſque adjacentibus partibus, conferent leviter purgantia, & ſimul corrigentia, ex Aloe, & Rhabarbaro compoſita, pilulæ tartareæ, tartarum vitriolatum; quinimmò Hartmannus commendat infuſum croci metallorum ſæpiùs exhibendum in aqua betonicæ, aut menthæ. Inſuper ſal abſinthii, & centaurii: electuarium, extractum, & ſpiritus baccarum Juniperi: pulvis ſtomachicus, & cachecticus Quercetani, elixir proprietatis Helmontii, ſpiritus cochleariæ; quæ pariter proderunt in Cephalæa ab utero dependente, ac prætereà tinctura ſuccini, eſſentia croci, extractum caſtorei, & granorum actes, fæcula bryoniæ, & alia plura ſuo loco latiùs dicenda. Si denique à venerea contagione ducat originem, antivenereis curanda erit, de quibus alibi.

Cæterùm à vermibus, calculis, aliiſque in cerebro genitis, ſicut raró accidit, ita rarenter medicabilis. Teſtatur tamen Foreſtus, pleroſque Cephalalgia à vermibus ſanatos decocto raphani in fruſta concifi in vino Cretico. Et Sennertus in hanc rem laudat ſuffitum ex centaurio minore, marrubio, abſinthio, betonica, antimonio, ſuccino: atque cerotum loco dolenti applicatum ex aloe, pulvere lumbricorum, felle taurino, & oleo abſinthii cum cera, ut apud eundem legere eſt. At verò à mala futurarum, & meningum conformatióne, nullam curationem admittet. Lib. 1. practic. p. 1. c. 18.

Quæ hactenùs propoſita ſunt cauſas Cephalalgiæ potiſſimùm reſpiciunt. Jam nonnulla ſpecialiora recenſeamus, quæ experimentis probata ſunt dolorem quemcumque ſedare, vel ſaltem capite dolentibus ſuccurrere. Et quidem dolorem leniunt omnia narcotica, præſertim verò laudanum opiatum, ſeu nepenthes Quercetani dictum, pilulæ de cynogloſſa, & de ſtyrace, requies magna Nicolai, philonium utrumque, theriaca recens, & ſimilia intrinſecùs aſſumpta. Extrinſecùs verò adhibita unguenta, & decocta ex mandragora, hyoſcyamo, ſolano, papavere, lactuca, nymphæa, quibus caput, & tempora, vel etiam plantæ pedum abluuntur, liniunturque, ut præſertim fieri ſolet unguento populeo, & ſomnifero Schroderi in ſua *Pharmacopœa*.

Speciatim quoque referuntur Cephalalgiam tollere verbena viridis collo ſuſpenſa, quouſque exaruerit, ex Foreſto; vel etiam contuſa, & capiti impoſita ex Hartmanno, qui eamdem opem præſtare ait radicem plantaginis ſimiliter collo ſuſpenſam, & aquam verbenæ diſtillatam, ac ſæpiùs epotam ad uncias IV. cum gutt. IV. ſpiritus vitrioli. Fatetur Bartholinus, liquorem ex radicibus nucis juglandis primo vere per inciſionem elicitum, & epotum, eſſe ſingulare experimentum nuper in Anglia detectum; ſicut etiam in doloribus articulariis mirabiliter prodeſſe alii teſtantur. Deſcribit Foreſtus unguentum Alabaſtrinum, (quod ſolùm in doſi differt ab illo Hartmanni in *Practica chym. hoc eod cap.*) illudque mirabile prædicat in omnibus doloribus capitis, præcipuè à contuſione. Nonnullis ſunt in uſu folia hederæ teneriora fronti, & temporibus appoſita. Nicolaus Cheſnau extollit ranunculi folia virentia, quæ ad miraculum

V. Gal. 1. de compol. med. ſ. loc. c. 1.

Cent. 3. hiſt. 97.

culum capitis dolorem fugare ait, ſi in modum emplaſtri dolenti parti applicentur. Fernelius componit pilulas quaſdam ex aloe, ſpeciebus electuarii de gemmis, tribus ſantalis, & roſis punicis, cum ſyr. abſinthii, & violarum. Paracelſus ſuccum cancrorum fluvialium expreſſum temporibus applicat, præſertim in febribus malignis. Et Rulandus cancros vivos cum aceto roſaceo in mortario pinſit, & pro epithemate adhibet. Hartmannus verò aceto roſ. primùm irrigat, deindè contundit, atque malagmatis loco, dolenti parti admovet. Referuntur ab eodem Hartmanno plura alia medicamenta, tam interna, quàm externa, & ſive dolor à cauſis calefacientibus, ſive refrigerantibus credatur inductus, quæ apud ipſum legi poterunt.

DE LETHARGO, *cæteriſque Soporiferis affectibus.*

SOmnus gravis, & profundus ſopor, cum levi febre conjunctus, Lethargus dicitur Galeno: Idipſum etiam ſignificat λήθη, nimirùm ſoporem cum oblivione; quare à pleriſque is deſcribitur, Inexpugnabilis dormiendi neceſſitas cum omnium rerum oblivione, & animalium operationum læſione, febri lenta, ſed continua, comite. At Latini Veternum appellant, licèt Plinius hunc potiùs cum Caro confundere videatur. Lib. 28. cap. 17.

Affines huic morbi ſunt Coma, & Carus, quamvis in Comate potiùs adſit propenſio in ſomnum, gravis tamen, & invincibilis; Carum verò comitatur ſopor longus, & profundus.

Coma, vel vigil, vel ſomnolentum dicitur. Vigil quidem, cùm ægri clauſis oculis dormire videntur, reverà tamen vigilant, & delirant. Somnolentum verò, cùm reipſa dormiunt; quin ſi excitentur, & oculos aperiant, denuò in ſoporem delabuntur.

Deeſt inſuper in Caro, & Comate ſomnolento, ſeu Cataphora, febris, quæ ſi aliquando cum his jungatur, potiùs præcedit, quàm conſequitur; licèt hoc non tanti ſit, ut Therapeiam plurimùm immutet.

Cauſam profundi ſoporis faciunt vetuſtiores Medici cum Galeno humorem pituitoſum, cerebrum ad frigidum, & humidum diſponentem; quin & Avicenna frigidum Apoſtema ibidem procreari, ait; quamobrem Lethargum dicit frigidum cerebri Apoſtema, undè gravamen, & torpor univerſalis inſequitur. Idem etiam Galenus *ſomnum fieri*, ait; *refrigerato cerebro*; *quæ refrigeratio* 2. Aphor. Comm. 3. *cùm fortis fuerit*, *mixta quidem humiditati*, *facit lethargicas paſſiones*. In hanc eandem ſententiam viſus eſt concedere Ariſtoteles *lib. de ſomno*, *& vigilia*.

Sed attenta aliquorum natura, quæ ſomnum inducunt, etiam aliquandò excedentem naturæ uſum, citrà refrigerationis ſenſum, jure optimo ſuſpicabimur cauſam soporis, & veterni non poſſe eſſe frigidam intemperiem, qualis ponitur à pituitoſo humore. Vinum enim merum, & immoderatiùs ſumptum, aquam ardentem, ſeu vini ſpiritum, cereviſiam, ſuccum fragorum, opiata omnia, præſertim theriacam recentem, philonium utrumque, mithridatium, & plurima ex venenis, quæ communi voto inter calefacientia referuntur, ſoporifera eſſe apud omnes conſtat. In ſulphure etiam vitrioli vis ineſt Narcotica, licet id fixum ſit, & dulce, adeoque calidum dicatur. Cibus ipſe, quo aſſiduè veſcimur, etiam ſi aromatibus condiatur, mox ſomnum

con-

conciliat: & quæcumque ebrietatem afferre poſſunt, pari ratione gravem ſomnum inferunt, undè dicitur 5. *aph.5. Si ebrius quiſpiam repentè obmutuerit, &c.* cùm tamen ea calida recenſeantur.

Quia prætereà Galenici volunt cauſam lethargi pituitam, in cerebro putreſcere, itaut vapores calidos ad cor demittat, qui febrim lentam pariant; rem magis implicant, quàm explanant; quamobrem eos redarguit Platerus *hoc loco*, conſentitque Sennertus cum aliis plurimis, qui febrem cum lethargo conjunctam, potiùs primariam, quàm ſymptomaticam contendunt; quinimmò Sylvius Deleboe arbitratur, neque cerebrum in lethargo primitùs affici, ſed ipſum ſanguinem; & quamvis caput grave ſit lethargicis, poſſe tamen, ſubdit, hoc à vaporibus, aut humoribus cum ſanguine ad cerebrum delatis exoriri. Attribuunt autem iſti humoribus, ſeu vaporibus cum ſanguine miſtis, narcoticam quandam vim, cujus cauſa cerebrum tam malè ſopiatur.

Prax.Medic.lib.1. c.29.

Verùm tametſi facilè conceſſerim, febres plerumque lethargum comitante à ſanguine eſſe; vix tamen crediderim illas aliter oriri non poſſe, & præſertim ab iis, quæ in cerebro continentur. Sectionibus namque cadaverum, quæ hoc mortis genere ſupremum diem obierunt, compertum eſt, cerebrum multo ſero ſuffuſum, aut purulento humore gravatum, vel etiam tumoribus meningum, corruptione, & ſphacelo, aut aliter affectum fuiſſe; ut ex pluribus colligit Bonetus. Et licèt quæ per ejuſmodi diſſectiones in cerebro lethargicorum reperta ſunt, effectus, non cauſæ lethargi probabiliter dici poſſint, ut prudenter monet Sylvius *c. loco*; quis tamen inficiabitur vitium aliquod in cerebro præextitiſſe, quod effuſionis puris, alteriuſve humoris cauſa fuerit?

Lib.1.Anat.pract. ſ.3.

Alibi diximus ſomnum conciliari cum nervorum fibræ, qua parte cerebro cohærent, aliquantulum craſſeſcunt, laxantur, aut flacceſcunt, ut non tam expeditæ ſint ſuis functionibus obeundis; nunc verò ſuperaddimus ex morbo eſſe, cùm diutiùs, vehementiùſque, quàm par ſit, offenduntur, ac tumefiunt, unà cum cerebri gravamine, vel meatuum, ejuſque vaſorum infartu, obſtruſtioneque. Contingit autem, cerebrum in lethargicis diverſimodè lædi: aliquando à ſuperincumbentibus meningibus tumidioribus, aut juſto humentioribus: aliquandò à feroſa, aut aquea colluvie gravante, vel ipſius corticis poros opplente: nonnunquam à vaporibus ſolito abundantioribus, craſſioribuſque, ex crapula, aut à prava ciborum, vel medicamentorum, præſertim narcoticorum conditione ſuggeſtis, vel etiam à maligna ſanguinis habitudine, aut liquore nervorum vapido, acido, aliterve vitiato, potiſſimùm è viſceribus hypochondriorum; undè Helmontius ſoporem quemcumque è ſuo *Duumviratu* proficiſci docet: interdum à pure, vel ſanguine extra proprios ductus vagante: quandoque demum ab halitibus minerarum, præſertim antimonii, & mercurii, aut fumo carbonum, & fermenteſcentis muſti vapore. His accedit mala capitis conſtitutio, ejuſque textura, vel denſior, vel laxior, ob quam facilè alterantibus quibuſcumque ſuccumbat, & hebetetur. Verùm hæc ad habilitatem corporum potiùs pertinent.

Atque hinc fit, cur ſoporati non ſemper iiſdem, ſed ſæpenumerò diverſis ſymptomatis corripiantur, & modò Vigiles, modò Comatoſi, vel

Caro-

Carotici, immò & Apoplectici, Catæleptici, aut Convulſi obſerventur; atque affectus iſti à pleriſque confundantur, vel parùm inter ſe differre putentur.

Tumefiunt Meninges, atque ab his cerebrum gravatur in abſceſſibus, vel à ſuperabundanti lympha, in catarrhis initiantibus. Humeſcit verò, & oppletis poris opprimitur, à ſero, vel lymphaè diruptis vaſis effuſa. Vaporibus plurimis obtunditur, & inficitur à crapula, & ebrietate, fumo carbonum, venenis, narcoticis medicamentis, febribus malignis. Pure, vel ſanguine reſtagnante ſuffunditur in caſibus, & ictibus, ut dicitur 7. *Aph.*14. *&* 58. Malà demum capitis conſtitutione cerebrum, vel arctè nimis conſtipatur, vel pluſquàm natura exigit, delaxatur, & viribus fatiſcit; undè torporem, ac ſtuporem perpetuò patitur, ut in nonnullis natura ad ſoporem maximè proclivibus expertus ſum.

Crediderim autem lethargum ſpecialiter febrim comitari, cùm vaporum, qui per cerebrum, ejuſque corticem præcipuè ſunt diffuſi, conveniens perſpiratio impeditur; undè levis, ſed indebita excitatur fermentatio, ex qua ſubindè febris lenta, ad eum fermè modum, quo experimur conſimiles febres exoriri ab obſtructis, & tumefactis glandulis, à cohibito ſudore, vel præpedita per cutim tranſpiratione: In Comate vigili potiùs Meninges inflammari, aut acriori ſanguine reſtagnante irritari, qua parte præſertim cerebro ſubſternuntur; undè Eryſipelatis ſpeciem ſubeant: Coma verò ſomnolentum, & carum conſequi gravantes, & humefacientes humores; atque figentes, & congelantes Catalepſim, ac Convulſionem. Verùm de his fuſiùs infrà.

Soporatos dignoſcere facillimum: ſunt enim adeò profundo ſomno gravati, ut vix excitari queant, etiamſi clamores, & tormenta adhibeantur; & ſi quandoque expergiſcuntur, denuò relabuntur in ſomnum, & non rarò incommiſſis palpebris. Lethargici autem dicuntur cùm præter ſoporem, inertiam, & oblivionem, lenta febre detinentur; ſiquidem in Caro, & Comate febris deeſt, vel ſaltem præceſſit, & quidem mali moris. Differt præterea Lethargus à Catalepſi, quia in hac æger quaſi obriguiſſe videtur, cùm jaceat in eodem ſitu, in quo correptus fuit, pedibus, aut manibus contractus, & apertis, ac inconniventibus oculis, videt quidem, auditque, licèt loqui non poſſit. Differt pariter ab Apoplexia, ſiquidem hæc repentè invadens, privat omni ſenſu, & motu patientes, non leviter etiam læſa reſpiratione, at citrà febrim. Internoſcitur denique coma Somnolentum à Vigili, ſeu (ut aliis dicitur) Typhomania; quòd in ſomnolento reverà æger dormiat, in vigili verò inſomnis ſit, immò vocatus reſpondet, ac perpetim clauſis oculis obloquitur.

Num verò ab hac, vel illa cauſa ſoporiferi hi affectus ſint progeniti, difficilioris eſt inquiſitionis. Nam plerumque ita ſigna unius conveniunt, confunduntur que cum ſignis alterius, ut etiam accuratiores Medicos fallant; undè cùm crederetur ſeroſus humor cauſa ſoporis, in diſſectione cadaverum, ſe ſe obtulit Apoſtema, & viceverſa: quandoque etiam neque quid ſenſibile in cerebro patientis inventum eſt. Solent tamen non rarò turbidæ, & copioſæ urinæ, ſeri, aut lymphæ copiam deſignare, ſicut pariter conſtitutio ægrotantis humida, conſimilis victus ratio, color cutis pallidus, pulſus mollis, facilis ſudor, tempus hyemale, aut auſtrinum, &

plu-

pluvioſum. Suſpicabimur abſceſſum, cùm multo anteà præceſſerit capitis gravitas, torpor corporis, ſenſuum hebetudo, præteritarum rerum oblivio, vel alius cerebri affectus, aut acuta febris. Ad cibum, & vapores caput infeſtantes, referemus, cùm crapula, & ebrietas anteceſſit, vel cibi ingeſti fuerint pravæ conditionis, ut fungi, tubera, cicuta, lactuca, ſolanum, papaver; vel æger hauſerit malignos halitus minerarum, mercurii, carbonum, muſti fermenteſcentis, & ſimilium. Sanguinis, aut nervorum liquoris vitio tribuemus, ſi maligna, aut peſtilens febris ægrum divexat, vel perdiù viguit affectio ſcorbutica, aliuſve generis, unde acor, & exſolutio illorum cum languore univerſali deducatur. Sanguinis, aut puris in cerebro congeſtio deſignabitur, ex præcedenti contuſione, aut vulnere, cum ejuſdem ſanguinis per nares, & aures exitu. Et denique tanti mali cauſam conjectabimus malè conformati capitis vitium, ſi cætera deſint, & ejuſmodi deformitatis indicia à nativitate perſiſtant; unde ſomniculoſus æger torpidus, & ſtupidus apparuerit.

Ad Prognoſim quod ſpectat, Lethargus periculoſus eſt, & plerumque lethalis, eoque correpti in ſeptem diebus pereunt, ex Hipp. 2. *de Morbis*: quod etiam confirmat Celſus *lib. 3. cap. 21.* & Galenus 4. *de Cauſ. pulſ.* Peripneumonia perículoſiorem eſſe ſcribit. Si præterea tremor ſuperveniat, urinæ tenues, & claræ reddantur, alvus multa, & liquida egerat, ſudor frigidus circa caput appareat, majus malum. Contrà verò ſperanda ſalus, ſi ultra ſeptimum protrahatur, ſi purulenta materia per aures, & nares egeratur, aut Parotis die critico erumpat, vel alia conveniens evacuatio ſuperveniat, ex eodem

V. 6. aph. 51. Cap. 13.

V. 3. de Morb.

Hipp. *cit. 2. & 3. de Morbis*, & *in Coacis prænotionibus*. Cæterùm ſomnus, & vigilia, utraque ſi modum exceſſerint, malum dicitur 2. *Aph.* 3. & ubi ſomnus laborem facit, lethale. *ibid. Aphor.* 1. Carus autem Comate pejor eſt; & Lethargo, ac Caro, Catalepſis; quamobrem raró ab his evadunt ægrotantes.

Pro curatione Galenici plura adhibent. Primùm balanis, & clyſteriis alvum pluries exonerare conantur: mox in Lethargo venam ſecant ob adjunctam febrim: frictiones, & cucurbitulas, etiam cum cutis inciſione, cruribus, & ſcapulis applicant: protinùs quoque catharticum propinant, præſertim ex pilulis aliquo liquore ſolutis: veſicantia admovent: Catellos, Gallos, aut Pipiones per dorſum diſſectos, atque adhuc calentes futuræ Coronali imponunt, & fronti oxyrhodina, naribuſque acerrima indunt; & cùm hæc non ſatis eſſe viderint, capillos ægrotantium cremant, & verticem capitis candenti ferro inurunt, ut illos alto ſopore detentos excitent, & in vitam, ut credunt, reducant.

Verùm curandi methodus rationabiliùs à cauſis petenda. Cùm tumoris, aut abſceſſus in meningibus ſuſpicio eſt, ea probantur, quæ ejuſdem reſolutionem, aut diruptionem, atque per ſua emunctoria repurgationem promovere poſſunt, ut ſunt omnia diaphoretica ſuperiùs memorata; quamvis nec his plerumque morbus cedat, nec aliis violentioribus, præſertim cùm nequeant medicamenta cerebrum pertingere, & apoſtema ibidem genitum diſſolvere.

Cùm ſuperabundantis ſeri, aut lymphæ, ſeu mavis dicere pituitoſi humoris, indicia adſunt, purgantia locum habebunt, & quidem validiora; tum quia ob ſopitos ſenſus, nec

ventriculus, nec reliqua viſcera tam facilè ad exoneranda corporis excrementa concitantur; tum etiam quia adhuc à remotioribus ductibus humores ſubducere expedit, ut qui in Cerebro reſtagnant, commodiùs indè deponi poſſint, & aliò divertere. Quamobrem licebit uti medicamentis ex colocynthide, ſcammonio, agarico, jalapa, gummi guttæ, carthamo, & ſenna compoſitis. Salutaris præ cæteris eſt uſus extracti catholici, & pilularum ex tribus Galeni, cochiarum, aggregativarum dilutarum in aliquo convenienti liquore, ut faciliùs à ſoporato deglutiantur; quibus addi poteſt Caſtoreum verum, & ſal volatile ſuccini. Conferent præterea, quæ ſalivam, & ſputum movent, quibus Hippocrates *cit. lib. 3. de Morbis*, univerſam curationem concredidit. Ad hæc, ſudorifica, præſertim ſal volatile cornu cervi, & viperinum bezoarticum joviale, vel minerale, ſtibium diaphoreticum, ſimul cum roborantibus cephalicis, diambra, diamoſcho, diaplire, confectione alkermes, vel tincturis eorumdem, optima erunt. Caſtoreum etiam, ejuſque magiſterium, vel eſſentia maxime commendatur, ſicut pariter ſpiritus ſalis ammoniaci ad aliquot guttas exhibitus in convenienti liquore. Externè verò proderit balſamum rutæ, oleum nicotianæ diſtillatum, eſſentia lavendulæ, & roris marini, ſpiritus ſalis ammoniaci.

Cùm à crapula, & ebrietate ſopor ortus eſt, vel provocetur vomitus, & quidem quàm citiſſimè; vel pannis contectus æger, ut temulentiam ſomno deponat, eouſque dimittatur. Proderit etiam vomitus, cùm ex ventriculo pravis humoribus repleto caput gravatur, & in ſoporem delabitur. Concitetur autem ille emeticis ex vitriolo, antimonio, aut mercurio. Vel oxymel ſcilliticum, aut oxyſaccharum Angeli Salæ ſorbendum detur. Poſteà verò cùm ſtomachus, tum caput roboretur, & peculiaribus, propriiſque remediis foveatur.

Pari modo procedendum in ſopore à Narcoticis induto, promoto nimirùm, ſi commodè fieri poſſit, protinùs vomitu, ac prætereà ſpecialibus antidotis vim veneni retundentibus congruenter adminiſtratis. Cùmque ut plurimùm ab opiatis immodicè, vel intempeſtivè ſumptis cerebrum ſopiri poſſit, proindè quàm citò ad ſua antidota confugiendum. Galenus 8. *de Compoſ. med. ſ. l.* Caſtoreum ſcribit opio obſiſtere, illudque vocat Avicenna hujus theriacam, & Guainer. *de venenis* bezoar. Dicitur aliis antidotum opii, vinum Creticum, ut teſtatur Gaſpar Hofmann. *animadverſ. in Mont.* ex Galeno *lib. 3 de ſimpl. med. facul. cap.* 20. qui vinum calidum, vetus, generoſum, polyphorum, præſentiſſimum opio ſumpto remedium eſſe docet: confirmantque Rondeletius, Grevinus, aliique. Dioſcorides *lib. 5. cap. de ſale*, contra hauſtum opium, & fungos, ſalvia cum oxymelite bibi, ait: idemque repetit *lib. 6. cap. de Meconio, & Opio*: ubi plura alia ad aſſumptum opium commemorat: præ cæteris autem merum cum abſynthio, aut cinnamomo; Origanum cum lixivio; Piper cum Caſtoreo, & aceto mulſo, Acetum ipſum calidum; Decoctum ſaturejæ, & origani cum vino; Decoctum etiam herbæ Thee, Salviæ, & Roriſmarini ad epotum opium contuliſſe vidi. His addi poſſunt acida, quæ ſulphur Narcoticorum obtundunt, præcipitant, aut invertunt. Bacc. *lib. 7. de Therm. cap.* 23. commendat Balneum aquæ tepidæ, præſertim cùm ſoporati ingenti pruritu cruciantur ab aſſumpto opio. At verò ſtupidi ex pravis

cap. 3. lib. 3. f. 13. tr. 5. c. 13. & lib. 4. f. 6. tr. 1 cap. 1. cap. 6. cap. 5.

vis halitibus in liberiorem aerem ducantur, nares aceto ſæpiùs abluantur, vel ſpongia aqua gelida, & odora imbuta facies madefiat: Cordi verò apponatur mica panis calida vino generoſiori irrorata; vel ejus loco theriaca vino diluta.

Cùm ſopor febri adnectitur, quæ procul dubio maligna erit, vel peſtilens, oppugnandum iis, quæ ejuſmodi febribus occurrere præſtò ſunt, aut vitium in ſanguine, ſuccove nervorum inductum auferre poſſunt, & utriuſque naturalem habitudinem reſtaurare. De qua re alibi. In hanc rem tamen valdè proderit Sal volatile ſuccini, & cornu cervi, elixir Magnanimitatis, ſpiritus cochleariæ, ſpiritus ſanguinis, & ſalis ammoniaci dilutus, elixir proprietatis deſcriptione Helmontii, oleum cinnamomi, ſal eſſentiale tartari, & id genus alia. Quòd ſi ſanguis, & liquor nervorum vitium contraxerint à Pancreate, Meſenterio, Liene, aliiſque viſceribus imi ventris, ut in Scorbuto, & Hypochondriaco affectu; tunc antiſcorbutica, & antihypochondriaca, præcipuè acidum infringentia, locum habebunt.

A ſanguine extra proprios ductus ſtagnante, vel à pure effuſo per Meninges, & cerebri corticem, illatus ſopor curabitur (præter ea, quæ Chirurgi periti operam expoſtulant) grumos ſanguinis diſſolventibus, &, quoad fieri poterit, ſimul cum pure evacuantibus. Quare non levem opem afferet in principio pulvis contra caſum Meſuæ, ſanguis hircinus in decocto rubiæ tinctorum, ſperma ceti cum extracto hyperici, aut balſamo ligni guajaci: Itemque potiones vulnerariæ dictæ, cum balſamo ſulphuris ex oleo aniſi, vel juniperi; oleum ſuccini diſtillatum, ceruſſa Antimonii, tinctura ejuſdem: præter fotus externos ſuturæ Coronali, & Sagittali, temporibus, auribus, naribus, & palato adhibendos, ex aqua ardente, & oleis ſtillatitiis ceræ, caſtorei, lavendulæ, roriſmarini.

Poſtremò quià mala capitis conſtitutione ad ſoporem, & lethargum proclives obſervantur, præcaventibus potiùs, quàm curantibus muniri poterunt, tum evitando alias cauſas, tum etiam artificioſa induſtria caput in meliorem ſtatum reducendo; tum denique cerebrum roborando, ut obſiſtere valeat cauſis internis, & externis, ne in ſoporem altum, gravemque delabens, vita tandem defungatur.

Quæ ſpecialiter poſtremò lethargicis, ac ſoporatis auxiliantur, proindeque antilethargica appellata, referuntur, externè quidem, oleum nicotianæ, ſuccini, & balſamum rutæ naribus admotum, & ſyncipiti, ac temporibus illitum. Spiritus ſalis ammoniaci, ſi ex phiala oblongo collo olfactandus detur, mirificè excitat, & cerebri recrementa per nares allicit. Hartmannus commendat litum ex oleo caſtorei cum ſucco rutæ, & fœniculi; itemque emplaſtrum ex ſucco apii, aceto acerrimo, & pulvere caſtorei abraſo capiti ſuperponendum. Proponit Paracelſus in ſopore, qui febribus malignis, & peſtilentibus ſupervenit, fotum quemdam, quem mirabilem prædicat, eſtque, ut ſequitur: *Fol. beton. amarac. & ſalviæ, flor. ſambuci, & roſ. ſylveſtr. ſingulorum m. j. bull. in ſuff. quant. acet. roſ. & vini albi; tùm prædicta herbæ exprimuntur; & calentes capiti circumponuntur, & cùm refriguerint, denuò calefiant in prædicto decocto, & iterùm admoveantur, aliquoties repetendo; nam ſubindè ſopor ille lethalis expugnatur.*

Digitized by Google

Alium deſcribit Riverius efficaciſſimum, qui habet: *Angel. Zedoar. & Imperat. ſingul. unc. j. fol. beton. ſalv. roriſm. ſingul. m. j. ſatureiæ, rutæ, amar. & flor. lavendulæ ſingul. m. ß. bacc. lauri, & juniper. ſingul. unc. j. ß. coq. in ſuff. quant. acet. & cum ſpongiis capiti abraſo ſ. fotus.*

Sternutamentum moventia, etiam optima ſunt. Ex pluribus autem ſummè contuliſſe refert Fridericus Deckers *in notis, & obſerv. ad Praxim Barbett. de Lethargo* hunc pulverem naribus inditum, qui continet: *turbith. mineral. ſcr. ß. glycyrrh. pulv. dr. ß.*

Utilis quoque eſt pulvis compoſitus *ex beton. roremar. puleg. caſtor. & cyclam. naribus exceptus.*

Internè verò præſtantiſſimum eſt Caſtoreum, ejuſque extractum, magiſterium, vel eſſentia. Borellus *cent. 1. obſ. 52.* ductus authoritate Tralliani, Rufi Epheſii, & Oribaſii, narrat ſe curaſſe lethargicum uſu Caſtorei cum ſubdupla portione ſcammonii, addito oxymelle. Myrrham etiam, & Thus deglutitum ſomnum diſcutere nonnulli teſtantur. Cardilucius in *Officin. ſanit. cap. de aff. ſopor.* ſalutaris uſus eſſe ſcribit ſpiritum ſulphuris acidum, vel vitrioli in doſi dr. j. & ultrà, in aceto vini inſtillatum. Addit inſuper in defectu horum ſpirituum, exhiberi poſſe decoctum calidum chelidonii majoris in libra 1. aceti ad doſim iij. vel IV. unciarum per vices patientis ori infundendum. Dominicus Leonus relatus à Sennerto, quemdam Empiricum memorat retuliſſe, ſuccum conſolidæ minoris ad unc. 11. hauſtum, lethargo, & caro laborantes excitare. Ipſe verò Sennertus ſulphur lunæ cum extracto caſtorei aliis præfert. Apud Jo: Bapt. Du-Hamel mentio fit quarundam pilularum lunarium valdè efficacium in omnibus affectibus cerebri ſoporiferis, earumque compoſitionem deberi ait Roberto Boylæo. D. Michael. magni facit ſpiritum Veneris: & Hofmannus junior ſpiritum volatilem vitrioli verum, & philoſophicum, vel ſimplicem, vel cum ſpiritu ſalis, & aquis cephalicis commiſtum. Inter hæc ſuum habet locum Camphora tum interiùs, tum exteriùs adhibita. Georgius VVolffgangus *in ſua Opiologia* laudat eſſentiam Caſtorei, elixir Cephalicum cum ſpiritu ſalis ammoniaci, ſpiritum formicarum volatilem tùm externè; tum internè. Ab Helmontio, ſopores tam morboſi, quàm artificiales, ſive opiatorum, efficaciter debellantur per lixivia; quæ multò anteà commendata fuere à Dioſcoride *lib. 6. cap. 17. de Meconio*, ubi origanum cum lixivio, aut paſſo, inter plura alia opii antidota commemorat. Idemque Helmontius radicem carlinæ, ejuſque ſuccum, & extractum, ſomnum arcere ſcribit, multòque magis ſopores modum non ſervantes.

Lib. 1. pract. p. 2. c. 32. — cap. 20. — de corp. aff. p. 2. — tit. jus duùvir. n. 31.

DE EPILEPSIA.

Terribilem affectum illum, quo ægrotantes illico præhenſi, veluti fulmine icti, in terram concidunt, ſpumam emittunt, capite, collo, oculis, manibus, pedibus, totoque corpore convelluntur, ac dentibus ſtrident, cum mentis, & ſenſuum læſione, Epilepſiam Græci vocarunt: Hippocrati dicitur Ἱερὸν νόσημα, ideſt Sacer Morbus, quòd omninò deteſtabilis, & abominandus ſit. Dicitur etiam Herculeus, ſive quòd Hercules eo affectus referatur, ut meminit Ariſtoteles *in problem.*; ſive quia magnitudine, & ſævitia Herculeum robur efferrt, ex Galeno *6. epidem. in fine*; unde Celſus *lib. 3. cap. 27.* Majorem

rem morbum illum appellavit. Dicitur quoque Puerilis, eo quòd pueris familiariſſimus ſit. Similiter Comitialis, Caducus, Lunaticus, Cælio Sonticus, & Morbus, qui inſpuitur, Plauto *in Captiv.* & Plinio *lib.* 28.*c.*4.

Aliam Medici faciunt Idiopathicam, aliam Sympathicam; aliam recentem, aliam inveteratam, eamque potiſſimùm hæreditariam, parentum ſcilicet vitio contractam.

De cauſis verò, & modo generationis illius non inter omnes convenit. Putavit Galenus *3. de loc. aff. cap.* 7. eſſe craſſum humorem ſpiritus meatum in cerebri ventriculis obſtruentem, eo præſertim ductus argumento, quòd affectio hæc ſubitò fiat, & confeſtim quoque ſolvatur. Pro humore verò craſſo non ſolùm intellexit phlegmaticum, ſeu pituitoſum, verùm etiam melancholicum, cùm ex Hippocrate *6. epid. in fine* ſcriptum ſit, *Melancholicos magna ex parte comitiali morbo affici, & morbo comitiali laborantes fieri melancholicos; atque horum alterutrum magis accidere, prout vel in hanc, vel in illam partem infirmitas repit: ſi enim in corpus* (ſive, ut communiter explicant, *in ventres*) *epileptici: ſi verò in mentem* (hoc eſt in cerebri ſubſtantiam) *melancholici redduntur*. Unde concludere videtur, ex Galeno, *nedum pituitoſum, verùm etiam melancholicum ſuccum morbum comitialem inferre*. Idem etiam Galenus 4. *de loc. aff.* agens de Sopore, Apoplexia, & Epilepſia, docet: *Horum trium morborum frigidus, ac craſſus, aut omninò viſcidus humor, cauſa eſt*. Idipſum repetit de Epilepſia, & Apoplexia 2. *Aph. comm.*45. & alibi. In eandem ſententiam viſus eſt inclinare Hippocrates *lib. de morbo ſacro*, ſi tamen hic liber reverà Hippocratis ſit.

3. de loc. aff. 7.

Plerique ex Dogmaticis, ex eo, quòd morbus hic ſubitò fiat, & ſubitò ſolvatur, arbitrati ſunt, potiùs à vaporibus originem ſumere, quàm ab humoribus. Non enim tam ſubitò poſſet epilepticus paroxyſmus terminari, ſi à craſſis humoribus penderet, qui lentiſſimè digeruntur, & expurgantur. Si inſuper à ſubita craſſi humoris obſtructione, ſolutioneque, Epilepſiæ generatio, & reſolutio procederet, cur eodem modo confeſtim Apoplexia quoque non ſolveretur, quæ repentè etiam invadit, & ab obſtructione pariter ventriculorum oriri dicitur? Cur & aliquandò epilepſiæ contingant à vaporibus, halitibus, odoribus, vino? Quinimmò Galenus ipſe fatetur *3. de loc. aff.* 7. quendam Epilepſia correptum percepiſſe elevari ex tibia vaporem, ſeu auram frigidam, quæ cerebrum pertingens torporem inferebat, & motus epilepticos. Et 5. *ejuſdem operis cap.* 5. de quodam Grammatico refert, qui quoties vel nimiùm vehementer docendo exerceretur, aut intentus cogitaret, vel inediam ſuſtineret, aut iraſceretur, comitiali morbo corripiebatur. His plura alia addit Sennertus adversùs ſententiam Galeni, atque tandem concludit cauſam Epilepſiæ proximam, eſſe vaporem mordacem, acrem, & malignum peculiari vi cerebrum ſtimulantem, quod etiam multò anteà docuerant, Fernelius, Platerus, aliique.

Lib. 1. pract. p. 2.c.31.q. 3.

Franciſcus Deleboe Sylvius cauſam Epilepſiæ veram, & adæquatam ſuſpicatur eſſe ſpiritum acidum volatilem, quacumque in parte genitum, coacervatumve, indeque ad cerebrum delatum ſpiritibus animalibus junctum, ipſoſque divellentem, & impetuosè commoventem.

Prax. Med. lib. 1. c. 20. n. 92.

At Gerardus Blaſius illam refert *ad interpolatam muſculorum dilatatio-*

Therapeut. ſpecial. lib. 3. ſect. 10. cap. 11. *tationem*, quam provenire, ait, *à ſpiritu animali in nervos ex cerebro, crebrò, & per intervalla influente*: idque *vel vitio ſpiritus, ſeù mobilis, moventis, aut viarum: ſpiritus, ſi tenuior ſit: viarum, ſi nervi ſint plus debito aperti, aut anguſtati: moventis demum, cùm cerebrum inordinatè movetur*.

Cap. 2. Paulus Barbette verò *in ſua praxi*, incuſat *lympham in cerebro vitiatam, & acredine ſua nervos vellicantem*. Ejuſque Adnotator Fredericus Deckers addit, *etiam acido auſteram*: neque tantùm nervos vellicantem, ſed ſua quoque auſteritate eoſdem quaſi conſtringentem, liberumque ſpirituum animalium in nervos influxum impedientem.

Cap. 2. Thomas Vuilliſius *de morbis convulſivis* poſtquam determinavit, neque cerebrum, ejuſque meditullium, neque meninges revera in Epilepſia affici primariò, ſed ſolùm ſpiritus animales intra cerebri meditullium conſitos, illoſque eſſe iſtius morbi ſubjectum; ſubdit, affectus cauſam non eſſe aquam in cerebri ventriculis congeſtam, nec humorem craſſum, aut viſcoſum, ejus poris, & meatibus hærentem; ſed *ſpiritus animales inordinatos, perturbatos, ac veluti a fomite igniario exploſos; ideòque corporum continentium motus* Cap. 1. de morb. convulſ. *convulſivos ciere*; unde etiam fieri, ait, *quòd epileptici tam repentè proſternantur, & cum impetu cadant, non aliter, ac domus à pulvere pyrio exploſo ſubvertitur, & extra locum, in quo ſteterat, dimovetur*. Hinc quoque contendit in quavis Epilepſia cauſam non modò procatarcticam, ſed & conjunctam omninò in cerebro conſiſtere: nempè ſpiritus prædictos ad explodendum diſpoſitos, ibidemque etiam exploſos.

Nicolaus Cheſnau, quia putat ſimilem Palpitationi Cordis eſſe Epilepſiam, idcircò, utrumque viſcus ab iiſdem cauſis æquè affici docet. Inquit enim: Libr. 1. ſuarum obſ. c. 4. *Quæ Palpitatio cordi dicitur, cerebro Epilepſia appellatur; At à levioribus cauſis Cor, quia tamquam vitæ principium multum incommodum ferre non poteſt, gravioribus verò Cerebrum, quod ſine vitæ diſcrimine, graviores affectus tolerare poteſt: quamobrem qualitatis malignæ interventu Epilepſia corripitur, quæ eſt ejus palpitatio. Debet autem maligna qualitas eſſe cerebro, proprietate quadam infenſa, cujus præſentia ſtatim concutiatur, nervoſis in conſenſum tractis: quo pacto corde palpitante, arteriæ quoque palpitant*. Subdit inſuper, *quòd ſicuti, quæ parum moleſta ſunt, placidè, & pedetentim cor excernit; quæ verò jam modum excedere incipiunt, celeriori, & majori, quàm anteà diaſtole, & ſyſtole arcere nititur, & cùm nimium gravant, aut multùm adverſantur, qualitate precipuè maligna, palpitationis ſæpè motu expellere contendit, quæ dicitur cordis immoderata concuſſio: Eodem prorsùs modo cerebrum quotidiana excrementa, quæ præter modum non urgent, per meatus ad id comparatos ſenſim, & ſine moleſtia excernit; quæ verò non facilè cedunt, ſternutationis motu ſæpiſſimè excutit: at ipſum aggrediente qualitate maligna, & proprietate quadam illi infenſa, ſubſalit, concutitur, & more cordis palpitat, ut illam à ſe propellat: quæ quidem palpitatio Epilepſia eſt*.

Hermetici, & Paracelſiſtę Epilepſiam nuncupant morbum *mercurialem vitriolatum*, eo quòd originem ſuam nanciſci dicant ex vapore Mercurii, & Vitrioli conditionem referente, qui ex tartaro, aut ex materia

ria mucoſa, & æruginoſa expirat: Is autem cerebrum petens cum ſpiritibus animalibus commiſcetur, ac deinde ſua aciditate meatus illius obſtruit, arterias carotidas conſtringit, ac comprimit, unde facultatis vitalis in cerebrum tranſitus impeditur, ſimul atque virtutis animalis in inferiora deſcenſus; quinimmò meninges exquiſitiſſimi ſenſus punguntur, & vellicantur, indèque oriuntur convulſiones, caſus, & animalium functionum depravationes, hebetudines, & abolitiones. Addit etiam Petrœus *in ſua Noſologia*, vapores, nedum vitrioli, ſed etiam aluminis, ammoniaci, & arſenici naturam imitari, adeòque inſtar aquę ſtygiæ ſummam acrimoniam, & erodendi, ac penetrandi vim acquirere. Et Quercetanus *in Tetrade graviſſimorum capitis affectuum* malignitatis participes illos efficit, qui nimirum poſſint Cerebrum, & Nervos tam vehementer, & impensè extorquere, ac perturbare. Exiſtimat tamen hic Auctor, alienus à communi reliquorum Medicorum ſententia, non ſemper cerebrum in Epilepſia eſſe primitùs affectum, neque perpetuò illius ſedem in eo collocandam; ſed aliquandò ſaltem cor primùm affici, cerebrum verò ſolùm per conſenſum: idque deducere ſtudet ex palpitationibus, pulſuum perturbationibus, & animi deliquiis, quæ epilepſias quandoque comitantur, citra ullam læſionem Imaginatricis, & Memoriæ; Immò etiam illæſis manentibus viſu, & auditu. Quamquàm in hoc redarguitur à Sennerto; an verò rationabiliter, cordatiores judicent.

Cap. de epilepſia.

Maluit Helmontius hunc morbum ad *Archeales* referre, atque ab Archeo furioſo proficiſci, eſſeque virus inebrians, & ſoporiferum, ac quodammodò furioſum, quod primitùs circa ſtomachum, deinde maximè in capite percipiatur. At alibi lienis quoque vitio illum attribuit.

De morbis Archeal. nu. 17.

tit. jus dumvir.

Quæ denique ex Anatome colligi potuere, varia pariter, & dubia ſunt. Aliquando abſceſſus in cerebro inventus eſt, aut corruptę meningis portio calvariæ adhęreſcens: aliquando etiam cranii caries, & cerebri ſphacelus: nonnunquam meninges puſtulis obſitæ, aut polypo affectæ: interdum humor fœtidus, ac putris; vel etiam acris, ſeroſus, & tenuis, tum in cerebri ſubſtantia, tum in ejuſdem ventribus: atque alia ejuſmodi; ut videre eſt apud Bonetum. Ab his autem neque certi quidpiam in hac re deducere licet; cùm probabile etiam ſit hujuſmodi inventa non cauſas, ſed effectus fuiſſe Epilepſiam conſequtos, immò vitæ terminum: prę ſertim quia non rarò cerebrum, cum ſuis meningibus, ſero, pure, aliove humore repletum inventum eſt, cùm tamen æger nullis epilepticis motibus vivens laboraſſet, ut præ cęteris deprehendit Vvilliſius; quamvis in his caſibus humores minùs acres fortaſsè extiterint, vel ſenſus admodùm obtuſi, ut irritamenta non perſenſerint, quibus convulſivi motus videntur omninò conſociari; unde qui ex Vvilliſio refertur à pure fœtido in meninge tenuiori, & cerebri cortice detento, peremptus, ſtupore primùm, mox Apoplexia correptus periit. In his denique, qui memorantur epileptici ab obſtructione ventriculorum cerebri, licèt humor illorum cavum occupans repertus ſit, potuit tamen vigente paroxyſmo, è diruptis vaſis illuc effluere; unde potiùs morbi accidens, quàm cauſa fuit. Legatur Petrœus *Noſol. lib. 1. diſſert. 6.* atque ex ipſo, Bonetus *in ſchol. obſ. 14. cit. loc.*

Anat. practic. libr. 1. ſect. 12.

De morbis convulſ. & Pathol. cerebri.

Valdè autem veriſimile videtur Epilepticorum motus oriri, cùm fi-

brillæ nerveæ irritantur, & contorquentur, quæ aliquando tam tenellæ, & molles ſunt, ut etiam levi de cauſa convellantur, ut aliquibus accidit ex timore, verecundia, odoribus, titillatione. Atque hinc fit cur puelli facillimè in ejuſmodi Epilepſię motus incidant, ſicut pariter quicumque à nativitate cerebrum ſortiti ſunt mollioribus conſtructum fibris. Undè etiam exiſtimaverim qua ratione Epilepſiæ obnoxii, ingenio & artibus præpolleant, ac perſpicaciores ſint, ut notavit Ariſtoteles *in problem. ſect.30.*

Quamvis nervi, aut principium nervorum in Epilepſia afficiantur, & irritentur, eorumque fibræ extorqueantur; ex vulneratis tamen, vel reciſis nervis non neceſſe eſt ſequi convulſionem. Nervi ſiquidem punctim cæſi, vel proritati convelluntur; ſecus verò reſecti, niſi aliud accedat, quod fibras illorum vellicet, & compungat, ut paſſim teſtantur experimenta.

Sympathicam pręterea Epilepſiam oriri ajunt à ventriculo, inteſtinis, meſenterio, pancreate, ſepto tranſverſo, utero, pudendis, cruribus, tibiis, aliiſque partibus, conſenſum quaqua ratione cum cerebro ineuntibus; ex quibus putant vapores ad cerebrum efferri, indeque ipſum affici, & contorqueri; ſicut de Puero, qui ſentiebat elevari ex tibia auram frigidam, refert Galenus *cap.3. de loc. aff.* At licèt pravi vapores aliquando ex recrementis iſtorum viſcerum per nervos potiſſimùm in cerebrum efferri poſſint, haud tamen credam perpetuò ab halitibus illuc elatis ſympathicas Epilepſias exoriri: ſatis enim eſt, ſi fibræ nerveæ per viſcera diffuſæ ab his, aliiſque rebus præter naturam concitentur, & malè afficiantur; ſiquidem ipſis affectis, ac contortis, mox pari modo afficiuntur, & contorquentur alii nervorum ramuli ad cerebrum uſque; ubi poſtmodum operationum animalium confuſio, & abolitio. Vidi Ego juvenem epilepticum ipſo paroxyſmi tempore ventriculo laborantem, & quo momento convellebatur, ſimul etiam ſingultiebat; atque indicto vomitu deſiere ſimul ſingultus, & convulſio, ac liber evaſit.

Atque hoc pacto faciliùs intelligemus, undè citra humorum vitium, à quibus vapores elevari poſſint, non rarò epileptici plerique facti ſint ex inedia, olfactu rerum malè olentium, animi affectibus, tonitru, ſtrepitu, clangore rei terribilis, aut inexpectatæ aſpectu, exercitatione, titillatione, capitis inverſione, venere, vermibus, calculis, & ſimilibus. Lactentes ſæpiſſimè motus epilepticos ſubeunt à lacte ſucto, & in caſeum coagulato; imò etiam ex vagitu graviori. Neque ſolùm ab his, ſed etiam à levioribus cauſis eos convelli contingit, præſertim cùm hæreditariam à Parentibus contagionem contraxerint.

Præcedunt Epilepſiam capitis dolor gravans, faciei pallor, vertigo, nervorum, & muſculorum trepidatio, linguę hæſitantia, oculorum ſuffuſio, aurium ſonitus, totius corporis laſſitudo, hebetudo ſenſuum, & animi triſtitia. Concomitantur verò vehemens, & repentinus caſus, univerſalis concuſſio, manuum, pedum, oculorum, colli, labiorum inæqualis commotio, dentium ſtridor, ſpumę per os eruptio, ſenſuum omnium abolitio, alvi excrementorum, urinæ, & ſeminis interdum involuntaria egeſtio, atque etiam poſt paroxyſmum, eorum, quæ circa ſe geſta ſunt, oblivio: quamvis, & ſtantes, & ſedentes, & curſitantes, & audientes, & memores, epilepticorum nonnulli referantur.

Ab

Ab abſceſſu in cerebro, & meningibus progenitæ epilepſiæ, eorumque ſphacelo, & calvariæ carie, ſigna petentur à prægreſſa capitis læſione, vulnere, contuſione, eryſi pelate, gravedine, gallica contagione. Ita quoque ſi per conſenſum à ventriculo, liene, utero, ibique ſecundinis, placenta, vel lochiis retentis, vaſis ſpermaticis, inteſtinis, ac vermibus ibidem ſitis, crure, tibia, pede, vel manu, aliiſque partibus, epilepticæ inſultationes dependeant, harum partium affectarum ſigna aderunt: fortaſsè venena fuere aſſumpta; morſus beſtiarum inflicti; cutis apparebit alicubi fædata, varicibus, puſtulis, vel variolis affecta; & æger ipſe, vel ante, vel poſt paroxyſmum, de alicujus partis lęſione conqueretur.

Licèt inſanabilis putetur Epilepſia, plerique tamen ab illa evaſerunt. Verùm recens in pueris, breves habens, & leves paroxyſmos, atque à cauſis evidentibus excitata, facilioris ſolet eſſe curationis; Diuturna verò, hæreditaria, in ſenibus, crebriùs repetens, & diutiùs perdurans, cujus etiam occulta cauſa eſt, vel nunquam, vel difficillimè curatur. De ea autem ſcribit Hippocrates 2. *Aph.*45. *Quicumque Juvenes morbo comitiali laborant mutatione maximè ætatis, & temporum, & locorum, & victuum quoque liberantur*. Et 5. *Aph.*7. *Quibuſcumque morbi comitiales fiunt ante pubertatem, mutationem accipiunt; Quibuſcumque autem vigeſimoquinto anno ferè commoriuntur*. Et *eodem libr.* t.70. *A Quartanis capti non admodùm convulſionibus capiuntur, ſi verò prius capiantur, & quartana ſupervenerit, liberantur*. Idem etiam repetit *6. epid. ſect. 6. quartana correpti à magno morbo liberantur*.

Remedia Medici diſtinguunt, nedum pro cauſarum, ſed etiam pro temporum diverſitate. In ipſo paroxyſmo omnem induſtriam adhibent, ut quàm citiùs fieri poteſt æger in ſenſus redeat. In poſterum verò præcavere conantur, ne denuò illo corripiatur, perveſtigatis ſcilicet cauſis, undè fomitem is habeat, & repetitionem, iiſque, pro re nata, domitis, vel expulſis.

Ad primùm, plura ſolent in hanc rem adhibere: extremas partes arctè obligant: nares, tempora, & palatum oleo ſuccini, rutę, caſtorei, aliove inungunt: podici ſupponunt balanos acres ex felle, aut ſapone Genuenſi: ſcapulis, & cruribus cucurbitulas cum frictionibus, & cutis inciſione, admovent: Capillos evellunt, aut cum ſpiritu vini cremant: ungulam Alcis, quę à proprietate dicitur epilepticis ſuccurrere, collo ſuſpendunt: fortiora enemata iniiciunt: acerrima violenter in os immittunt, maxillas diducunt, & lignum aliquod interiiciunt, ne à dentibus vehementiori motu compreſſis lingua ſcindatur: neque deſunt, qui in aures cantilenas quaſdam inſuſurrent, aut inclament.

Alii ſolis antiepilepticis patientes blandius curant, ductus cum cerebro conſentientes roborando, foven-doque ſpinam eſſentiis capitalibus, ut lavendulæ, caſtorei, rutæ ſylveſtris, ſalviæ, roriſmarini, ſuccini, opobalſami. Quare ad excitandos epilepticos immittit in nares ſuccum rutæ ad unciam ſemis cum caſtorei drachma una Rodericus à Fonſeca. Intrudunt etiam in os antiepilepticum aliquod medicamentum, ex his quæ infrà referemus. Quòd autem nonnulli affectos erigunt, illorumque brachia, & crura à motibus cohibent, vel in hoc, vel in illo ſitu conſtringunt, ſternutamenta moventia

ventia naribus indunt, cucurbitulas, & inciſiones adhibent, diverſiſque modis patientes aſperiùs tractant; paroxyſmi morem interturbant, & Naturæ conatus impediunt: hujuſmodi enim Praxis ſæpiſſimè perperam inſtituitur; quoniam hoc pacto duplex Naturæ moleſtia: altera nimirum à morbo, & altera non levior à Medentibus intentatur; cùm longè præſtitiſſet ſinere paroxyſmum juxta morem ſuum tranſire, & laborantes unica tantùm plaga affligi; ſapienter quidem concludit Vvilliſius *de morb. Convulſ. cap. 3.* Solùm vomitoria conferrent plurimùm, ſi à ventriculi gravamine æger convelleretur, & Natura per eam partem ſeipſam exonerare tentaret.

Ad ſecundum, Prophylaxim variè inſtituunt, pro varietate cauſarum, & partium quas putant affectas. Qui in Idiopathica Epilepſia obſtrui arbitrantur cerebri ventriculos craſſis, viſcoſiſque ſuccis, toti ſunt in evacuando; neque ſolùm per ea, quæ alvum laxant, aut vomitum movent, ſed etiam per errhina, caput purgia, cauteria, tum ſyncipiti, tum collo, tum brachiis, & tibiis adhibita. Quinimmò Petrus Salius Diverſus, & Zacutus Luſitanus etiam ſanguinem mittendum aliquando ſuadent, arbitrati dari poſſe Epilepſiam à ſanguine. Exhibent ſimiliter de cocta capitalia dicta, ad extenuandos humores, eoſque per cutim educendos; ac prætereà nonnulla alia medicamenta, quæ ipſis dicuntur à proprietate occulta epilepticis opitulari, & imminentes paroxyſmos præcavere. In ſympathica verò, præter antedicta, quæ cerebro ſuccurrunt, offerunt quoque quæcumque malè affecta viſcera, unde labes tanti mali provenire creditur, repurgent, & moderentur.

De morb. part. c. 3. Prax. M. adm. libro 1. obſ. 21. & 29.

At Hippocrates præter uſum Hellebori utriuſque, ſed præſertim albi, quo vomitus provocaretur, commendavit Pyrethrum. Et Galenus uſus eſt oxymelle, tum ſimplici, tum ſcillitico.

Qui vaporibus acribus, maligna conditione cerebrum ſtimulantibus, cauſam hujus affectus attribuerunt, ipſis retundendis, & caſtigandis incumbunt, atque inſuper humores, ex quibus illi elevantur, appoſitis medicamentis educere conantur; non neglectis intereà, quæ viſceribus conſentientibus occurrant.

Sylvio Deleboe commendantur, quæ ſalem poſſident per lixivium parandum, tum fixum, tum volatilem; ut Ruta, Polium montanum, Pęonię ſemina, & radices, etiam Valerianę, & Dentariæ, Liliorum convallium, & Tiliæ flores, viſcum quernum, & corylinum. Similiter ſpiritus, & ſal volatile C.C. caſtoreum, corallium, ſuccinum, Hirundines, Picæ.

At verò Gerardo Blaſio viſum eſt curationem abſolvi per emendationem cauſarum irregularem motum in muſculis efficientium. Quamobrem ſpiritus tenuiores, & mobiliores alterandos præcipit refrigerantibus, & opiatis: Nervos obſtructos, aut compreſſos, reſerandos, & amplificandos: vitioſos humores purgandos, & corrigendos; roboratis tamen partibus ad illorum generationem diſpoſitis, & cephalicis antiepilepticis remediis congruenter adhibitis.

Paulus Barbette purgantibus inſiſtit, & lympham temperantibus; neque verò omittit caput roborantia, ſimul cum viſceribus compatientibus ſed præcipuè antiepileptica tum ſimplicia, tum compoſita.

Vvilliſio Therapeja inſtitur, Primò per emeticum, ſi æger vomitionem

tole-

toleret, & quidem uſu ſalis vitrioli, in tenerioribus, croco metallorum, vel mercurio vitæ, in adultioribus. Secundò per phlebotomiam, vel affixas hirudines. Tertiò per medicamentum catharticum. Quartò per ſpecifica antiepileptica. Quintò per cauteria, & veſicantia, itemque emplaſtra capitalia, ſternutamenta, enemata, decocta: atque his non proficientibus, per diaphoretica, & ſalivam educentia.

Non diſſimiliter procedit Cheſneau. Nam inſtituto in primis victu tenui, & exiccante, parùmque calefaciente, prohibitoque vini, & Veneris uſu, ab enemate incipit, cujus peculiarem deſcriptionem habet: mox venam cephalicam utramque aperiendam præcipit; poſtmodùm purgat bis ſaltem in menſe. Ad hæc utitur ſpecificis, ſed præſertim potione, quam ſe expertum dicit, compoſita ex *aquæ pæoniæ unc.iij.theriacæ veteris dr.j.ſpiritus vitrioli gutt. iv.* ſumenda tribus horis ante prandium. Neque negligit externa, ut emplaſtra, pulveres capiti deraſo inſpergendos, cauteria, & reliqua reſpicientia partes, undè malignus vapor, ad cerebrum exhalat, ut fuſiùs apud ipſum eſt legere.

Hermetici, quia morbum hunc cum Paracelſo *vitriolatum* appellant, in ſpiritu vitrioli viridi illius curationem collocant, illumque præ omnibus aliis remediis proprium, & præſentaneum fatentur: Cujus deſcriptionem, præparationem, & uſum refert Quercetanus *in Tetrade graviſſim. cap. affect. cap.* 30. Tranſcribit etiam Idem Author *ibidem* ex Paracelſo antiepilepticum aliud medicamentum ex vitriolo pariter, aliiſque ſimplicibus compoſitum. Commendant prætereà Paracelſiſtæ plura alia ad hunc affectum penitùs extirpandum, tùm purgantia, tùm ſpecifica, medicamenta ex Mercurio, Antimonio, & Vitriolo, Cinnabari foſſili, helleboro, cranio humano, & coralliis elicita, quæ præ cæteris referunt, & deſcribunt idem Quercetanus, Crollius, Hartmannus, Grulingius, & Rolfinchius.

Helmontius multa adversùs epilepſiam ſparſim retulit, præſertim verò ungulam Alcis affrictam, appenſamque inſtar amuleti: Sympathicè enim ait epilepticos impetus paulatim arcere, ſed aſſiduo uſu effœtam, & inefficacem reddi. Hirudinibus etiam magnam vim attribuit. Alibi commendat ſalem volatilem ſanguinis humani, & ſalia volatilia vegetabilium cephalicorum. Itemque tàm Adultorum, quàm Infantium epilepſiam curari dicit ſpiritu ſalis cruoris.

De magnet. vuln. Cur.

Tract. ſpir. vit. & Volup. Viven.

Quoniam verò ab experimentis innotuit epilepſiam à conſtitutis quibuſdam cauſis, ſuperiùs memoratis, oriri poſſe, quæ niſi auferantur, impoſſibile ſit illam curari; propterea peculiaribus remediis, eiſdem occurrendum. Quare abſceſſus, vel præcaveatur, ſi immineat, vel ad reſolutionem, modis ſuprà relatis, perducatur, ſi jam factus ſit, vel alio artificio digeratur, & expurgetur. Idemque opus in oſſis calvariæ carie omninò adhibendum.

Si per conſenſum ventriculi fiat, præter vomitoria, vel ſubducentia medicamenta congruenter adhibita, ſpecialiter de eo roborando, deque corrigendis ſuccis in eum confluentibus, ratio habenda erit: in quem uſum ſummè conferent electuarium baccarum Juniperi, ſpiritus earumdem, elixir proprietatis, ſpiritus maſtiches, pulvis ſtomachicus Quercetani, pilulæ Rufi, oleum cinnamomi, eſſentia menthæ, aut ſalviæ, electuarium abſinthii, decoctum Coffè:

eòque magis, ſi cum his commiſceantur antiepileptica.

Si ab Hypochondriorum vitio, atque ſcorbutica affectione, dependeat, ad Antiſcorbutica deveniendum, ſpiritum cochleariæ, beccabungæ, naſturtii aquatici, raphani; non omiſſis acidum retundentibus alkalicis, & ex chalybe compoſitis medicaminibus.

A retentis ſecundinis, & placenta, nedum ſternutamenta evocantia proderunt, commendata ab Hippocrate 5. *Aph.* 49. verùm etiam hyſterica diſſolventia, ut radix dictamni, valerianæ, ariſtolochiæ; extractum granorum actes, fæcula bryoniæ, trochiſci de myrrha, extractum caſtorei, & hyperici, tinctura ſuccini, eſſentia croci.

Si à vermibus, illi necandi, & deturbandi medicamentis ad id comparatis; quæ ſuo loco referemus. Pari modo in reliquis cauſis agendum.

Inter purgantia (cùm corpora ſunt ſucci plena) præſtant extractum catholicum, hiera picra, pilulæ cochiæ, trochiſci alhandal, extractum agarici, reſina jalapæ, oxymel ſcilliticum, anthoſatum dictum, pulvis Comitis de VVarvich, extractum V. Lib. 1. Prax. c. 1. hellebori nigri, pilulæ ex tribus Galeni, Barbettianæ, & ſimiles.

Præ cæteris prodeſſe ſpeciatim experti ſunt Medici hæc, ab effectu antiepileptica vocata; ſuntque radix, & ſemen pæoniæ ex Galeno, & Zacuto; ejuſque elixir ex Mynſicht: Radix valerianæ ſylveſtris ex Riverio: Radix dentariæ, ejuſque aqua, & ſemen ſaponariæ ex Borello: Ruta crucigera, ejuſque ſuccus ex Langio: viſcum quercicum ex Boyle, aut etiam corylinum, illiuſque oleum Rulando celeberrimum: carduus, & millefolium ex Cratone: eſſentia lavendulæ, ſpiritus ceraſorum nigrorum, ſaſſafras, liliorum convallium, & florum tiliæ, ac verbenæ pulvis ex Mizaldo: Frutex ſambuci in ſalice inventi ex Hartmanno; unde Amuletum ipſe componit, quo curari poſſe, ait, etiam qui longiſſimo tempore hoc morbo laborarunt; comprobatque Thomas Bartholinus *in Cent. hiſt.* 4. 69. Pulvis radicis phu, ſeu valerianæ ſylveſtris ex Fabio Columna, & Panarolo: acori radix contuſa, & in potum exhibita ex Heurnio: ſuccus aquilegiæ, ex A. Gaſſero: radices artemiſiæ annoſæ emortuæ ex F. Deckers: fumus nicotianæ, ſeu tabaci ex Riverio.

Baccæ inſuper Juniperi recentes, craſſæ, & maturæ, ſi irrorentur pluries vino veteri generoſo, & furno, poſtquàm panis exemptus fuerit, blandè ſiccentur, ſi non ſemel, iteratò; ultima vice baccis utcumque madentibus inſpergatur unc. j. ſacch. cryſtallini pulver. ambræ griſeæ dr. ſſ. omniaque verſentur diu, ut pulvis per omnia diffundatur. Ita ſerventur baccæ in vaſe vitreo, & ſingulo mane ſub aurora per menſem ſumantur à x. ad xx. uſque ad xl. ex Theod. Mayerne *c. de Epilepſia*. Item ex eodem ibidem, ſemen hyoſcyami à granis viij. ad xx. cum cochleari uno ſucci ſempervivii recenter expreſſi per xl. dies.

Similiter hepata Ranarum, quorum præparationem, & uſum memorat Hartmannus: Cerebrum humanum, ejuſque ſpiritus ab eodem deſcriptus: Caſtoreum ex Galeno, illiuſque extractum: Jecur lupinum ex Borello: Spina dorſi muſtelæ fluvialis, ipſiuſque ſanguis, quo ſe vidiſſe ſanatum epilepticum vigintiquinque annorum refert Hor. Augenius: Caro lupi in pulverem redacta, & fel catelli nigri ex Riverio, quod uſitatiſſimum in Anglia teſtatur Schlegius: Pulvis corvinus, quem ex Geſnero ſummum ſecretum eſſe ſcribit Reuſnerus: Aqua Pica-

Picarum, & Hirundinum ex Rondeletio: Ipſæque Hirundines in pulverem redactæ ex Foreſto: Pulvis ſecundinæ primiparæ ex Finckio, & Deckers: Ex ſecundinis etiam benè lotis, conciſis, & cum farina ſecalitia miſtis, atque in clibano toſtis conficitur medicamentum, quod à novilunio ad primum Lunæ quadrantem manè, & ſerò comeſtum, & Epilepſię medetur, intereà admota bis in die fronti Nicotiana leviter contuſa. Cranium humanum, ejuſque extractum, ſpiritus, ſal volatile, magiſterium, oleum, ex Paracelſo, Quercetano, Hartmanno, Schrodero, Sennerto: Sanguis humanus ex Thoma Bartholino, qui pro Amuleto haberi quoque ait lapidem nephriticum collo ſuſpenſum: ſpiritus ejuſdem ſanguinis humani ex Helmontio. Celſus etiam *l.3.c.23.* ſcribit quoſdam jugulati gladiatoris calido ſanguine epoto, tali morbo liberatos. Stercus Pavonis in pulverem contritum ex Cratone, Borello, & Riverio: Cornu cervi crudum, vel uſtum, ejuſque ſpiritus, & ſal volatile ex Hartmanno, Sennerto, & Grulingio: Lotium vaccinum ex Libavio: Veſica Apri cum lotio in clibano exiccata; vel teſtes ejuſdem, & Galli ex H. Augenio: pulvis lumbricorum terreſtrium ex Heurnio.

cent. 2. hiſt. Anat. 78.

V. Helm. tr. de Sp. Vitæ nu. 16.

Unde Magnes Epilepſ. apud River. in prax.

Prætereà Cinnabaris nativa Craton. & River., vel ejus loco cinabrium Antimonii, F. Hofmann. Succinum, atque illius magiſterium, oleum, ſal volatile, tinctura, Quercet. River. Cheſneau: Pulvis chryſoliti Cardan. Smaragdus digitis geſtatus A. Boet.: vel cum Coralio, ut carnem contingat, Zecch.: Coralium rubrum, cujus grana x. cum materno lacte exhibita ante omnem alium cibum, vel potum, puellos ab epilepſia tueri tradit Villanovanus, & Camillus Leonardus, atque ab his teſtantur idem Boetius, & Hoeferus: Cryſtallum præparatum, & ſimul cum ſmaragdo, & coralio rubro exhibitum, Sennert: Bezoarticum lunare, & Dialuna Myuſicht.

Inter compoſita demum, & uſu magis comprobata recenſentur Aquæ, Pulveres, Electaria, Potiones, Emplaſtra, & Olea.

Ex Aquis, ut eſt quæ P. Barbette mirabilis dicitur: Hic *ſapon. Hiſp. albiß. dr. ſſ. Coq. in lacte vaccino, & col. unc. iii. exbib.*

Item quæ fit ex *Hirundin.* xc. *Rutæ m. ii. Caſtor. unc. i. vini albi lib. iii. deſtill. in B. M. & ſervatur uſui.* Doſis cochlearia duo in paroxyſmo, vel manè, extra paroxyſmum, etiam in inveterata Epilepſia, apud Guil. Rondelet.

Vel faciliùs: *hirundines juvenes q. v. contund. & cum caſtor. m. add. mod. acet. acerr. deſtill. more ſolito.*

Aliam aquam ſtillatitiam deſcribit, & extollit H. Augen. *tom. 2 Epiſt. & Conſil. lib. 8. epiſt. 2.* Deſcribitur, & alia à B. Sylvatic. *cent. 1. obſ. 47.* ex Hirundinibus, & Picis, additis variis ſimplicibus antiepilepticis, quæ ab eodem mirabiliter commendatur.

Ex Potionibus, & Julapiis: *aq. beton. & flor. tiliæ ſingul. unc. ii. aq. fænic. vitæ Matth. & antiepilept. Langii, ſingul. unc. i. ſpirit. ſal. amm. dr. ſſ. tincturæ Caſtor. gutt.* x. *flor. hyperic. dr. j. laud. opiat. gr. iv. ol. ſucc. gutt. v. ſyr. ſtœchad. unc. j. m.* & ſingulis diebus ad minimum cochlear unum, aut alterum quater exhibet Deckers *ad Prax. Barbett.*

Aliud: *ther. vet. dr. i. ap. pæon. unc. vi. ſpirit. vitriol. gutt. iv.* expertum dicit Cheſneau.

Pro infantibus verò: *aq. flor. tiliæ, & fænic. ſingul. unc. j. ſyr. ſtœchad. & diacod. ſingul. unc. ſſ. ſpirit. ſal. amm. ſcr. ſſ.* Ex eodem.

Ex Opiatis, & Electuariis: *pyre-*

thr.

thr. ſtœchad. & coſt. ſingul. dr. x. agar. dr. v. ſem. carvi, anethi, aſſæ fœtidæ, & ariſtolochiæ rotundæ ſingul. dr. ij. ß. ſucc. ſquill. & mell. elect. ſingul. lib. i. & unc. ii. Coq. ſimul ſcill. & mel lento igne uſque ad conſiſtentiam, deinde ſuper add. ſpecieb. ſ. elect. Doſis omni manè dr. iij. quatuor horas ante cibum. Ex Montagnana.

Aliud: *Conſ. flor. beton. & anth. ſingul. unc. ij. rad. eryng. condit. & mithrid. ſingul. unc. i. pulv. lign. ſaſſafras dr. vi. caſtor. dr. iii. cran. hum. non humati, & ungulæ Alcis ſingul. dr. ii. rad. & ſemin. nigell. rutæ ſylveſtr. & radic. pyrethr. ſingul. dr. i. oxymell. q. ſ. opiata.* Doſis *dr. ii. vel iii.* ſingulo manè. Ex Riverio. Utraque morbum radicitus tollere dicuntur.

Ex Pulveribus: *Caſtor. Cran. hum. ungulæ Alcis, C. C. calcinati, ſtibii præpar. opopon. ſanguin. drac. & lapid. ætit. ſingul. dr. ʒ. ſalv. ſylveſtr. & tormentill. ſingul. dr. i. ſemin. & rad. pæon. ſem. rutæ, & beton. ſingul. dr ß. margar. & ſmaragd. præp. ſingul. ſcr. i. ſuccin. albiſſ. dr. i. ſtercor. anſer. ſylveſtr. viſci querc. & coral. rubr. præpar. ſingul. dr. ß. ſpinæ dorſ. ſerp. dr. ii. & chalcit. prepar. dr. ʒ. f. pulvis.* Apud Gruling. mirabilis dicitur in *ſuo Florilegio*; cujus doſis dr. ß.

Obſ. 24. Alium pulverem admirabilem prędicat H. ab Heers, quem componit ex cranio hominis, ſtercore pavonis, veſica Apri cum lotio in furno ſiccata, viſco colurno, oleo ſuccini inodoro.

Sed longè efficacior obſervatus eſt, qui conficitur ex *Cinnabar. Antimon. magiſt. coral. margar. & cranii human. ſingul. dr. i. lign. viſc. querc. & caſtor. veri ſingul. dr. i. ʒ. ſem. rutæ, & pæon. ſingul. dr. ß. ſal. vol. ſuccin. & ammon. ſingul. ſcr. i. cinnam. q. ſ.* Doſis *à ſcr. ʒ. ad ſcr. i. in aqua hirundinum, lavendulæ, flor. tiliæ, vel alterius ſimilis manè jejuno ſtomacho.*

Celebratur etiam pulvis corvinus à Reuſnero ex Corvis juvenculis combuſtis, & in pulverem redactis cum aliquo liquore convenienti. Obſ. 25. Alius efficaciſſimus conficitur ab Hartmanno ex Jecinoribus Ranarum, quo reſtitutum fuiſſe ſcribit Fridericum IV. Palatinum, qui ab anno XV. ad XXVI. fuerat epilepticus. Simplicior verò eſt, qui ex vero viſco querno fit, & ad dr. i. exhibetur in aqua ceraſorum nigrorum ſingulo manè per dies aliquot (circa Plenilunium nonnulli volunt), eoque nobiliſſimam quamdam fœminam epilepſia penè hæreditaria diù afflictam, cùm cætera irrita fuiſſent, ſanitatem obtinuiſſe teſtatur Boyle: Et nos aliquando Nobilem quendam puerulum novem annorum deformi capite progenitum, & pluribus epilepticis invaſionibus conflictatum, una cum tertiana febre, perfectè curatum vidimus, cum quo tamen miſcebatur cortex Peruvianus, ante imminentem acceſſionem exhibitus, quem antiepilepticum quoque eſſe aliàs deprehendimus.

Cap. de epilepſia.

De util. Natur. Philoſ.

Ex Emplaſtris præſtat, quod habet: *ſucc. albiſſ. thur. & maſtich. ſingul. dr. i. ʒ. galban. & opopon. ſingul. ſcr. i. viſc. querc. dr. ii. ambr. griſ. gr. vi. moſch. gr. iii. ſem. pæon. mar. dr. ʒ. ladani dr. i. ß. ol. nuc. myriſt. parum. Extend. ſuper corium, & aſperg. pulv. cubeb.* & ſuturæ coronali imponatur. Ex Cratone, & Horſtio, qui efficaciſſimum tum pueris, tum adultioribus fatentur.

Aliud: *gumm. amm. gumm. iunip. thur. & maſtich. ſingul. unc. ii. ſem. pæon. mar. & nuc. myriſt. ſingul. dr. iii. coral. rubr. præpar. raſ. ebor. & C. C. ſing. dr. i. malaſſ. cum ſtyr. liquid. & f. emplaſtrum, atque extendatur ſuper alutam.* Arcanum habitum eſt

Salie-

Salieno Medico Monſpelienſi, quo etiam provectæ ætatis epilepticos integræ ſanitati ſe reſtituiſſe teſtatur, præmiſſis tamen univerſalibus, atque intereà epota hac aqua: *Hirundines adbuc in nido exiſtentes viij. rad. paon. viſc. querc. ſingul. dr. iij. fol. rute m. j. flor. lil. convall. p. ii. caſtor. caryophyll. & macis ſingul. dr. ii. in ſuff. quant. vini alb. acet. ſcillit. & aq. meliſſ. ſuper cineres calidos infund. per hor. xxiv. deindè diſtill. atque in vaſe vitreo opt. clauſ. collig. & ſervet. Aqua.* Doſis pro natu majorib. *ab unc. j. ad unc. ii.* pro junioribus *ab unc. ſſ. ad unc. j.*

Ex balſamis, & oleis valet hoc: *gumm galb. bdell. in aq. ard. diſſol. ſingul. unc. ſſ. bezoin. un. j. ſtyrac. liquid. dr. j. fol. rutæ, chamædr. flor. ſtœchad. & lavend. ſingul. dr. ii. rad. coſt. unc. ſſ. caſtor. ſcr. j. infund. inciſa, & pulver. in aq. vitæ, & detin. ad macerand. in loco calido per dies aliquot.* Eo poſtmodùm frequenter fricetur ſpina. Plater *lib. 1. obſ.*

obſ. 18. Henricus ab Heers deſcribit oleum quoddam à ſeipſo expertum, quòd fit: *vitrioli veneris, aut viridis æris calcin. lib. i. ſſ. cran. hum. & ungul. Alcis ſingul. dr. ii. viſci querni, vel potiùs colurni, & ſem: pæon. mar. ſingul. dr. j. Hæc cum ſpir. vini puriſſ. lib. ii. diger. in retorta, & diſtill. ſecundùm artem.* Ingratiſſimum eſt & odore, & ſapore, ſed miræ efficaciæ ſi cum aqua convenienti ſumatur.

Mirificum etiam eſt oleum Buxi, cujus guttæ tres in cond. pæoniæ exhibentur jejuno ſtomacho, & in ipſa acceſſione cum aqua flor. tiliæ, vel pæoniæ ad *unc. iii. gutt. x.* Roderic. à Fonſeca *in Conſil.*

Plurimùm quoque valet eſſentia lavendulæ, roriſmarini, ſalviæ, & caſtorei cum opobalſamo, ſi his univerſa ſpina cum occipitio uſque ad suturam coronalem inungatur. At verò Sal commune ad os Epileptici jam ſpumantis admotum, & labiis affrictum, ſtatim illum excitare ſcribit Foreſt. *ad ſchol. obſ. 64. l. 10.*

Intrinſecùs apud Noſtrates in uſu frequentiori eſt ſpiritus ceraſorum nigrorum ſylveſtrium, ſal volatile C. C. ſpiritus ſanguinis, ex ſale ammoniaco, & tartaro elicitus, ſalis ammoniaci flores, ſal volatile ſuccini. Valdè efficax expertus ſum, præſertim in fœminis, magiſterium ſuccini, hoc modo paratum. Diſſolvitur ſuccinum albiſſimum in ſpiritu vini, itaut hic tingatur: per filtrum poſteà traiicitur, & leni calore ad dimidium evaporet: reliquum ſervetur. Doſis g. x. uſque ad xx. & ultra, in aqua lavendulæ, aliove ſimili liquore.

Pro coronide nõn præteribimus, quod Paracelſus in diæta commendat cum oleribus coquenda folia hellebori nigri, & pro ſale viſcum querceum in pulverem redactum ſubſtituendum: quo ſi contentus patiens ſalem communem minimè expetierit, certò conſtare, ait, eum caduco morbo laborare. Num inſuper reverà curatus ſit, eodem ſigno dignoſci poſſe: ſi nimirùm condimentum viſci quernei nauſeam moveat. Conjecturam alii faciunt ex hoc ſuffitu. Raſuram cornu caprini ad dr. j. cum ſemidrachma aſſæ fœtidæ iniiciunt in prunas; ſi morboſus concidat, jam curatum dicunt. Commendat denique idem Paracelſus pro cibis, radicem pyrethri, carnem agninam, fœniculum, cuminum, & lac ovinum; damnat verò carnes caprinas, poma, pyra, rapa, raphanum, aromata, & libidinem provocantia.

DE

DE APOPLEXIA.

4. de rat. vict. 6. & 7. aph. 58.

AB Epilepſia non rarò tranſitur in Apoplexiam, ob quam Ægri ſubitò concidunt privati omni ſenſu, & motu, ſola reſpiratione ſuperſtite. Hippocrates *ἀφωνίαν* illam appellat, vel quia ea affectis vox præcipuè deficit, vel quia ſub vocis privatione cæteras operationes animales læſas intelligit. A Latinis verò Sideratus, & Attonitus morbus appellatur, cùm putarint antiqui hac ægritudine correptos, ſidere, ſeù fulmine percuſſos repentè concidere: vix enim à mortuis aliquando diſtingui poſſunt.

2. aphor. 42. & 3. de loc. aff. 7.

A reſpiratione magis, vel minùs læſa quatuor diſtinguit Galenus Apoplexiæ differentias. Cùm præter ſenſus, & motus privationem, reſpiratio quoque deficit, ut nec rhonchus, nec ſpuma in ore percipiatur, nullaque ratione muſculi pectoris attollantur, aut deprimantur, maximam, & acutiſſimam Apoplexiam nuncupat; Cùm verò ægri reſpirare obſervantur, ſed difficulter nimis, & magna cum violentia ſtertunt; fortem, vehementemque vocat. Minùs vehementem, cùm reſpiratio ſolùm inæqualis, & interrupta fit: Ac poſtremò debilem, in quibus aliquem illa ſervat ordinem, parumque læſa videtur.

Etiam morbum hunc nonnulli arbitrantur, vel idiopathicè cerebri vitio inductum; vel ſympathicè ab immò ventre procedentem, & præſertim ex ebrietate, de qua Hippocrates 5. *Aph.* 5. *Si ebrius quiſpiam repentè obmutuerit*: græcè *ἄφωνος*. Notat autem Sennertus *hoc loco ἀφωνίαν* reverà differre ab Apoplexia; nam etſi Aphoni, veluti Apoplectici concidunt, tamen motu planè non privantur, neque convelluntur. In cujus rei comprobationem aliquot exempla refert Aphonia correptorum, qui voce privati reliquos motus, vel mediocriter exercebant. Verùm Galenus tum *comm.* 5. 5. *lib. Aph.* & 51. 6. & 58. 7. tum potiſſimum 4. *de rat. vict. in ac.* 23. Hippocratem interpretatur ſub hoc nomine *ἀφωνία*, Apoplexiam, Epilepſiam, & Cardiacam paſſionem, ſeù Syncopen voluiſſe comprehendere.

V. Adr. Spig. l. 2. de ſem. c. 16. & Rolfinc. conſ. med. 15.

Convenire Apoplexiam cum Epilepſia in cauſa proxima docuit Galenus *3. de loc. aff. c. 7. & 6. Aph. 56.* eamque eſſe craſſum, frigidumque humorem, præſertim pituitoſum, cerebri ventriculos obſtruentem, adeòut ſpiritus animales ad organa inferiora deſcendere non permittat. At alii, inter quos Sennertus, cauſam hujus morbi eſſe credunt, intermiſſionem ſpirituum animalium, vel propter meatuum anguſtiam, vel propter eorundem ſpirituum torporem, & narcoſim, vel propter ipſorum effuſionem, perturbationemque.

Hermetici illam attribuunt nebuloſis exhalationibus in cerebrum evectis, atque ibidem concluſis, inſtar nubium (ut loquitur Quercetanus) in aere expanſarum, quæ deindè conglacientur ab humore, vel vapore ſalinæ, mercurialis, vel ſulphureæ conditionis, ut præſertim eſſe ſolet ſpiritus acidus vitrioli naturam adeptus; Licèt Paracelſus jecori, & pulmoni vitium hoc interdum adſcribat, & modò ſulphur, modò mercurium, illius cauſam accuſet.

P. Barbette cauſam exiſtimat lympham eſſe craſſiorem nervos obſtruentem. Et Fredericus Deckers *in notis, ad eundem* addit etiam ex Platero Pituitam tenacem, ſanguinem extra proprios ductus ſtagnantem, omnemque materiam viſcoſam in cerebro collectam.

G. Bla-

G. Blaſius illam refert ad defectum ſpirituum animalium in muſculis, à quibus ſenſum, & motum unicè pendere arbitratur.

Sylvius verò Deleboe in eorundem ſpirituum defectum, torporem, immobilitatem, vel conturbationem vehementem aſcribit: in defectum, vitio ſanguinis, vel cerebri: in torporem ab uſu opiatorum, aut meri immoderato: in conturbationem ob ictum, vulnus, caſum. His quoque addit defectum ipſorum in organis ob viarum obſtructionem, anguſtiam, vel compreſſionem, ſolutamque unitatem cùm nervorum, tùm arteriarum, præſertim carotidum.

J. VVepferus poſtquàm obſervaſſet in cadaveribus quorundam hoc affectu defunctorum ſanguinem à venis egreſſum in grumos concreviſſe, vel etiam ſeroſam colluviem totum cerebrum inundaſſe, ſtatuit tandem loca principaliter affecta in apoplexia, non eſſe ventriculos, ſed cerebri, & cerebelli ſubſtantiam: Cauſam verò proximam eſſe, vel impeditum ſanguinis per arterias in cerebrum influxum, vel prohibitum ſpirituum animalium è cerebro, & cerebello per nervos ad ſubjectas partes deſcenſum.

Pathol. c. 1. VVilliſius, conſtituta primùm duplici apoplexia, quam alteram cerebro, alteram cerebello aſſignat, atque hanc, vel *accidentalem*, vel *habitualem* nuncupat: Cauſam prioris adſtruit ingentem continuitatis ſolutionem in ipſo cerebri meditullio, aut ſubitam ſpirituum diſſipationem: illam quidem à ſanguine in cerebrum effuſo propter caſum, ictum, concuſſionem, ejuſdemque ſanguinis acritudinem, itemque ab apoſtemate, ſive abſceſſu dirupto, vel etiam à ſeroſa colluvie; hanc verò à narcoticis potentioribus, & ab aquarum ardentium potu immoderato. Poſterioris autem apoplexiæ cauſam conjunctam conſiſtere docet in cerebri, & corporis calloſi poris protinus oppletis, occluſiſque, atque in ſpiritibus à materiæ irruentis maligno contactu diſſipatis, ac veluti acido vitrioli affectis, redditiſque motui ineptiſſimis. Denique tùm cerebrum, tùm cerebellum huic morbo obnoxium arbitratur: Cerebrum, ſi crebræ vertigines præcedant: Cerebellum, ſi incubus, pulſus intermittentes, ſyncopæ, ac iteratæ lipothymiæ.

Helmontius ſicut cæteras ægritudines cerebri, ità hunc affectum vitio *Duumviratus* attribuit, ſed præſertim ſtomachi. Non tamen negat Apoplexiam ex utero, & ex vitiato fellis fermento. Hinc remediis illam curari, ait, ſtomacho aptiſſimis, præcipuè aromatibus; recentem verò multoties promoto ſolùm vomitu. Jus duúvir. Aſthma, & Tuſ. Ign. Act. Regim. à ſede Anim. & de lith. c. 9. Recenta Morb. ſed. in an. ſeni.

Verùm ſi anatomicis obſervationibus ſtandum eſt, à pluribus, variiſque cauſis Apoplexias ortas deprehendes: ſcilicet ab occluſis vaſis; à concreto ſanguine, aut extra proprios ductus per cerebrum effuſo; ab obſtructis, ulceratis, vel compreſſis arteriis, præſertim caroticis; à ſero, & limpha ſtagnante in ventribus; ab impedita ejuſdem tranſcolatione in cortice cerebri; ab hydatidibus, & variolis in meningibus, & plexibus; ab abſceſſu; à pure; à calculis, aliiſque gravantibus, opplentibus, vel diſſolventibus cerebri ſubſtantiam.

Si præterea externas cauſas ſpectemus, frequentiores, & manifeſtiores illæ obſervatæ ſunt, capitis ictus, contuſiones, terrores inopini, fulmen, immodicus vini, aut ardentis aquæ potus, narcoticorum immoderatus uſus, vehemens animi motio, potiſſimùm Ira, Pudor, Mœſtitia, Timor. Novi lanionem, qui cùm vel-

Digitized by Google

let quendam adoriri, à quo fuerat injuria affectus, ab illo eodem fruſto carnis ictus, ira ſimul, & timore commotus, repentè concidit, & mortuus eſt. A peculiari etiam Temporum, & Aeris conſtitutione accidunt non rarò in quibuſdam Regionibus Apoplexiæ, ut ex pluvioſa tempeſtate evenire ſcribit Hippocrates 3. *Aph.*16.

tex. 123. & 27. ubi Galen. Speciatim autem notatu dignum eſt, quod idem Hippocrates 4. *de rat. vict. in acut.* ſub nomine Aphoniæ Apoplexiam fieri docet propter interceptionem vaſorum: inquit enim. *Cùm quis repentè obmuteſcit, id venarum interceptiones, occluſioneſque faciunt*; quod etiam innuere videtur *lib.* 2. *de Morbis*. Interceptiones autem nonniſi ad impeditum ſanguinis (ut etiam lymphæ) circuitum referri poſſunt. De qua re Rolfinch. *diſſert. Anatom. lib.* 6. *cap.* 50. Legi quoque meretur Fernelius 2. *de abd. rer. cauſ. c.* 15.

Neque deſpicienda eſt obſervatio Avicennæ *fen.* 1. 3. *tr.* 5. *c.* 12. dicentis: *Qui plurimùm utuntur vena ſectione propter melancholicum ſanguinem, ex multitudine quidem phlebotomia juvari videntur, ſed in fine deficiunt, quoniam incidunt in apoplexiam, & ſimiles morbos.*

Itaque ab his cunctas cauſas apoplexiam inferre valentes, deducere nullo negotio licebit. Ad ſigna verò quod attinet. Cùm quis repentè concidit omni ſenſu, & motu privatus, ſuperſtite ſolùm reſpiratione, ſed difficili, aut interrupta, procul dubio apoplecticus exiſtimandus eſt. Quandoque etiam adeò fit debilis reſpiratio, ut ne vix quidem percipiatur, etſi ori admoveatur candela accenſa, vel ſpeculum mundum, & perpolitum; unde nonnulli tamquam mortui ſepulturæ traditi fuere. In his igitur certius vitæ indicium eſt pulſus, qui licèt exiguus, aderit tamen; eoque differt apoplexia à Syncope: hanc enim ſenſus non deſtituit, quamvis pulſus deficiat: illam verò comitantur ſenſuum omnium abolitiones, ſed pulſus perſeverant. Internoſcetur inſuper ab epilepſia, lethargo, caro, uteri præfocatione: quia in epilepſia corpus convellitur: in lethargo febricitat, & aliquo ſenſu gaudet; nam lethargici aliquandò vocati reſpondent, & inducto dolore commoventur: in caro reſpiratio non tam graviter offenditur, & aliquis ſenſus manet: demum in uteri præfocatione, neque reſpiratio læditur, ſed & patiens conqueritur, & ſentit, interrupta ſuſpiria ducit, & plerùmque etiam facies ingenti rubore ſuffunditur. Cæterùm cauſæ, partim ex ſuperiùs traditis, partim etiam ex adſtantium relatione eliciuntur: quamquàm in hoc non rarò Medici decipiantur.

Præcedere autem ſolent apoplexiam gravans capitis dolor, vertigo tenebricoſa, corporis tremor, deſidia, aut languor, internorum ſenſuum turbatio, evidens in memoria defectus, in ſomno gravitas, & incubus, dentium ſtridor, & labiorum palpitatio: de quibus latè Ægineta *lib.* 3. *c.* 18. & Avicenna 1. 3. *tr.* 5.

Hinc Prognoſis ad malum eſt, nam ut plurimùm apoplectici intra quatriduum moriuntur. Solet tamen in paralyſim deſinere, vel in Hemiplegiam, depoſita nimirum materia in partes inferiores. Hippocrates 2. *Aph.* 42. *ſolvere fortem Apoplexiam*, inquit, *impoſſibile; debilem verò non facilè*. Et 6. *Aph.* 51. *Quicumque ſani dolore capitis repentè capiuntur, & ſtatim muti* (græcè Aphoni) *fiunt, & ſtertunt; in ſeptem diebus pereunt, niſi febris apprehenderit*: quem Aphoriſmum de Apoplexia

Gale-

Galenus exponit. Præterea non referri in vitam eos, quibus ſpuma circa os apparet, dicitur 2. *Aph.* 43. (quamvis Galenus *in comm.* nonnullos in vitam relatos, referat, quibus ſpuma circa os apparuerit) Et 7. *Aph.* 58. *Quibus cerebrum aliqua ex cauſa concuſſum fuerit, neceſſe eſt ſtatim mutos fieri*; diruptis fortaſſe venulis, aut arteriolis, effuſoque ſanguine cerebrum comprimente, ut extant hiſtoriæ apud VVepferum, Fernelium, & Henricum ab Heers. A graviori etiam, vel leviori reſpirationis læſione de vario eventu licebit præſagire, documento Galeni 3. *de loc. aff. c.* 7. Quòd apoplectici abſque reſpiratione ad dies integros deducantur, & tandem expergiſcantur, & reviviſcant, ſcribit VVilliſius evenire *non propter calorem vitalem denuò in corde exſuſcitatum (namque hic non penitùs diſperiit) ſed quatenùs materia morbifica è cerebello diſcuſſa, vel evaporata, cordis motus, tamquam horologii ponderibus appenſis, redintegratur*. At cur tamdiù ſine reſpiratione in vita conſervari poſſint, non explicat. Veriſimile quidem eſt, eo tempore feriari à motu muſculos intercoſtales, & diaphragma; Pulmonem verò, lentè tamen, & non admodum expandi, ſed quantùm ſatis ſit motui cordis, & ſanguinis conſervando, qui noſtris ſenſibus vix conſpicuus eſt: tametſi intercipi quoque poſſe vitam obſervemus in his, qui in aquis pereunt; pedibus enim ſuſpenſi, & calido adjuti plerùmque reviviſcunt, etſi ad horam penè mortui jacuerint. Ad hoc etiam facit, quod hyeme ex Iſtri fundo hirundines conglobatim retibus ad piſcandum paratis extrahuntur, atque ad Solem expoſitæ expergiſcuntur, quamvis deindè ad longum tempus vitam non trahant: quod non ita evenit, cùm ſua ptenatura, Vere adveniente, Hyems ſolvitur; illæ enim reſurgunt, & uſque ad nos nidificandi, gignendæque prolis gratia advolant. Daniel Bartolus Jeſuita in libello Italico, cui nomen fecit *Del Ghiaccio*, ait, ad mare Balticum quotannis multa hirundinum millia convenire, quæ tandem arctè in globos coeunt, atque ita in maris fundum ſeſe deiiciunt, ut ibi hyemem tranſigant; additque aliquandò volumina illa hirundinum ſagenis extrahi. Quod verò Galenici de Tranſpiratione, ſeu Perſpiratione dicunt, imperceptibile eſt, cùm apoplectici in his caſibus adeò refrigerentur, ut penè marmorei evadant, & fuliginum perſpirationem per cutim admittere non poſſint: præterquam quòd decipiuntur quoque in uſu reſpirationis, ut alibi dictum.

Exercit. de apopl. De abd. rer. cauſ. lib. 2. cap 15. obſ. 11. V. Helm. Demens Idea. Num. 17. exp. 9.

A gravi hac in reſpiratione noxa contingit, ut apoplectici, vel nunquam, vel rarenter evadant: læſa namque tam graviter reſpiratione, ſanguinis, & cordis motus interturbatur, ac impeditur, unde vita deſinit, quam à cordis, & ſanguinis motu eſſe alibi explicuimus.

Ut igitur aliqua ex his, quæ de illius curatione Medici ſcripſerunt, attingamus. Vetuſtiores Dogmatici, & Galenici iiſdem ferè medicamentis uſi ſunt in apoplexia, ac in epilepſia, cæteriſque ſoporiferis affectibus, ſolùm in apoplexia purgantibus validioribus urgent, aliiſque vim habentibus quoque modo evocandi; quoniam hanc exiſtimant comitari ventriculorum cerebri maximam obſtructionem; quamobrem nedum catharticis acrioribus obſtruentes craſſos ſuccos ſolvere, & educere conantur, ſed etiam balanis, clyſteribus acerrimis, veſicantibus, cucurbitulis, cauterio cervici, & ſuturæ coro-

nali admoto, necnon candente ſartagine moliuntur.

Nec inſuper à venæ ſectione abſtinent, præſertim ſi vultus rubicundus appareat, fulti etiam authoritate Celſi, qui *lib.3.cap.27.* inquit: *Si omnia membra reſoluta ſunt, ſanguinis miſſio vel occidit, vel liberat. Aliud curationis genus vix unquam ſanitatem reſtituit, ſæpè mortem tantùm differt, vitam interim infeſtat. Poſt ſanguinis miſſionem ſi non redit & motus, & mens, nihil ſpei ſupereſt; ſi redit, ſanitas quoque proſpicitur.* Hinc Paulus Ægineta omnibus aliis poſtpoſitis medicamentis illicò ad phlebotomiam confugit, neque ſemel tantùm, ſed bis, & eodem, aut ſequenti die, ſecta vena cubiti, vel cephalica, ut vult Avicenna, Rhaſis, & Meſues. At Aetius primùm vomitoriis, vel clyſteribus, ventrem exonerat, mox ſanguinem mittit, cui conſentit Oribaſius.

Lib. 1. cap.18. f.1.1.c.1. div.c.12. c. de Apopl. Tetrab.2 ſ.2.c.27. Syn.l.7.

Inhærent his recentiores Galenici, ſed cautiùs procedendum arbitrantur in ſanguinis detractione, cùm à pituita illa pendere videatur: quare clyſteribus potiùs, cucurbitulis, & evacuantibus, tùm univerſalibus, tùm particularibus inſiſtunt. Si verò à ſanguine illam ortam credant, ducti à rubore vultus, à ſuppreſſa ejuſdem evacuatione, venarum, arteriarumque tumore, ſanguinis miſſionem primùm inſtituunt, poſtmodùm purgantia exhibent. Sic pariter ab opiatis inductam, vel ab ictu, aut vulnere, tractant excitantibus ęgrum, & vulnus Chirurgorum ope ad cicatricem perducentibus.

Hermetici ſua his adiiciunt antiapoplectica. Et quidem inter purgantia præſtare ajunt, helleborum, ejuſque extractum, & ſyrupum helleboratum dictum deſcriptione Quercetani: ac inter roborantia, balſamum antiapoplecticum, & aquam antiapoplecticam Hartmanni, itemque oleum camphoræ, ſpiritum apoplecticum cum vitriolo præparatum, & elixir cephalicum Michaelis, aquam apoplecticam Mynſichti, ejuſdemque balſamum.

Tetrad. graviſſ.c. aff.

P. Barbette ſicuti exiſtimat lympham craſſiorem nervos obſtruentem cauſam hujus affectus eſſe; ita illi evacuandæ, attenuandæque incumbit. Quare exhibet reſinam agarici, & extractum catholicum, cum tartaro vitriolato; pariterque decoctum ſennæ, radicis ireos, agarici, & ſeminum pæoniæ, cum diacarthamo. Commendat inſuper tamquam efficax medicamentum ſpiritum ſalis dulcem ritè præparatum, & continuò in vino, aliove potu aſſueto ad guttas x. vel xv. aſſumptum. Additque ejus Adnotator Deckers omnibus præcellere ſalis ammoniaci flores, vel ejuſdem ſpiritum, eumque non tantùm pituitam ſolvere, verùm etiam acido-auſterum corrigere, atque mœſtos hilares reddere. Fatetur prætereà ſeipſum felici cum ſucceſſu uſum linimento ex oleo ſuccini, ſpicæ, caſtorei, additis floribus hyperici, & ſucco rutæ expreſſo. Purgantibus verò miſcendum jubet caſtoreum, addendamque reſinam colocynthidis, extractum hellebori nigri, tartarum vitriolatum, & ſpiritum ſalis ammoniaci.

G. Blaſius aliam, atque aliam curationem pro variis cauſis ſuſcipit. Quare cum ſpirituum defectu ortam apoplexiam arbitratur, remediis ſpiritus reficientibus inſiſtit. A narcoticorum immoderato uſu, fumo carbonis, vapore calcis, ſimiliſve; alexipharmacis, ſudoriferis, errhinis, & apophlegmatiſmis utitur. Si à cerebri imbecillitate; cephalicis roborantibus, & antiapoplecticis. Si ab angu-

anguſtia viarum, ſcilicet nervorum, pro cauſæ conditione varia, varia exhibet. Semper autem ac ab humore obſtruente, aut comprimente illam fieri putat, enematibus, & balanis acribus ejus evacuationem molitur, præter ſternutamentum moventia, cucurbitulas, fomenta, olea, cerebrum ſpeciatim repurgantia.

Pari modo Sylvius procedit, atque à cauſis diverſis, unde apoplexiam progigni exiſtimat, diverſa quoque medicamentorum genera commendat. Spiritus animales deficientes reficit: quæ eorundem generationi, vel tranſmiſſioni impedimento ſunt, removet; ideòque fluentem extra vaſa ſanguinem, ne ſpinalem medullam comprimat, aliò divertere, ac venæ ſectione in pede inſtituta detrahere ſe putat; effluxum verò, ad palatum, & nares allicit per concretum ſanguinem diſſolventia. Si verò pituitoſum humorem in ſpinalem medullam confluere coniiciat, etiam purgantibus acrioribus per alvum ſubducere illum adnititur: nec abhorret à cauteriis, cucurbitulis, ſinapiſmis, & quod majus, à larga ſanguinis evacuatione. Cæterùm capillorum avulſionem, cutis vellicationem, digitorum diſtorſionem, narium frictionem, corporis in ſitu prono concuſſionem, ligaturas, fricationes cum aceto, & ſale, ac vomitoria, quæ plurimis proficientia creduntur, ipſe vel improbat, & vituperat, vel tamquam inutilia deſpicit. Apoplecticis autem ex opio, vino, ejuſque ſpiritu, præter venæ ſectionem, frictiones, & ligaturas, opitulatur aceto, caſtoreo, oleo ſuccini; & ſi ventriculus cibo gravatus percipiatur, etiam vomitoriis, & purgantibus medicamentis occurrit. Poſtremò à capitis concuſſione turbatos ſpiritus anodynis medicamentis ſedandos, demulcendos, ac refocillandos eſſe monet. Reliquas apoplexiæ ſpecies inſanabiles exiſtimat.

Quamvis VVepferus nondum, quod ſciam, in lucem emiſerit Centuriam Obſervationum, & Curationum apoplecticorum, jam diù pollicitam, curandi tamen methodum ex hiſtoriis in auctuario deſcriptis hanc colligere licet. Præmiſſa venæ ſectione, cùm terebram adhibere nequit, capiti ſacculos quoſdam cephalicos in vino decoctos applicat, tincturam Traumaticam, tùm externè, tùm internè adhibet, itemque julapium ex aqua hederæ terreſtris, veronicæ, chærefolii, betonicæ, cum ſyr. viol. papav. errat. & acido citr. compoſitum, vel etiam decoctum C. C. præter alvum ſubducentia. Tincturam autem Traumaticam ſic deſcribit: *Butyr. Mājal. lib. iij. liquef. lento calore in vaſe terr. vitr. & deſpum. add. fol. & flor. herb. recent. quarumlibet perfectam maturitatem adeptarum, ac minutim inciſ. ſcilicet herbæ chæref. petroſel. ſingul. m. ij. plantag. utriuſque, naſturt. aquat. anagall. beccabung. ſolan. meliſſ. virg. aur. pentaphyll. veron. biſtort. nicot. ſalv. n. flor. hyper. cent. min. ſingul. m. j. ſſ. diger. in loco tepid. & quotidie bis, terve bacillo agit. donec herbæ omnes mutuò acceſſerint; poſteà coq. lento calore, & fortiter exprim. Mox huic expreſſioni ind. lumb. terreſtr. aq. plantag. & aceto rubi Idæi lotor. & minutim. conciſor. unc. j. ſſ. Iterùm coq. lento calore ad conſumptionem ſuccorum, & percolet. tandem admiſceatur mell. deſpum. lib. j. & ſervetur in vaſe terr. vitr.* Doſis *dr. j. vel etiam ij. ſeorſim, vel in juſculo ſolut.* quoties ſuſpicio concreti, & congelati ſanguinis obvenit. Nonnulli cum lumbricis commiſcent ſtercoris ovilli *m. j.* quod tamen tutò omitti poteſt.

Parum à ſuperioribus differt VVilliſii Therapeia. Is enim, vel ad præſentem, vel ad ingruentem paroxyſmum reſpicit. In præſenti, detinendum monet ægrotantem extra cubile, vel ſaltem erecto capite, ſi cubili illum committere neceſſum ſit: mox phlebotomiam indiſcriminatim neceſſariam, minimèque differendam opinatur, acriori enemate priùs injecto, ex ſpeciebus hieræ, diacolocynthide, & infuſo croci metallorum, deindè veſicantia cervici, cruribus, & pedibus applicanda, & toti corpori frictiones dolorificas ſuadet adhibendas. Interim ſpiritus animales roborat, & acuit, ſpiritu C.C. & fuliginis cum julapio cephalico. Poſt hæc emeticum commendat ex ſale vitrioli cum oxymelle ſcillitico, aut infuſo croci metallorum; deinde propinat elixir vitæ Quercetani, ſpiritum lavendulæ, ſpiritum theriacalem camphoratum, tincturam pæoniæ, ſuccini, aut coralliorum cum aquis apoplecticis. Naribus verò admovet ſpiritum ſalis ammoniaci, aut ſuffitus ex galbano decocto in aceto acerrimo; Frontem, & ſynciput fovet aceto bezoardico, cathartica repetit, hirudines temporibus, & poſt aures applicat, vertici abraſo ferrum candens imponit, & ſpiritum C.C. aut fuliginis in majori doſi exhibet.

In Prophylaxin verò eorum præſertim, qui à parentibus apoplecticis orti, vertigini, incubo, aut leipothymiæ obnoxii obſervantur, conſulit catharſim tùm per os ex infuſo croci metallorum, cum ſale vitrioli; tùm per alvum cum pilulis Rudii, vel è ſuccino, pluries repetitis: poſtmodùm cauteria in homoplatis, vel in cruribus; ac viciſſim cephalica diverſi generis, ſpiritum ſalis ammoniaci ex ſuccino, elixir pæoniæ, tincturam ſuccini, elixir vitæ Quercetani, ſpiritum ceraſorum nigrorum, juglandium, vel roriſmarini, decoctum Thee, vel Coffe, aut confectionem chocolatæ in hunc finem ab ipſo deſcriptam, propinat, ut fuſiùs apud eundem eſt legere.

Quoniam Helmontius affectum hunc ſtomachi vitio attribuit, illi propterea ſuccurrere ſtudet: præ ceteris verò commendat ſalem volatilem aromatum; inquit enim: *Si oleum cinnamomi, caryophyllorum, lavendulæ &c. noveris tranſmutare in ſalem volatilem, nactus es medicamentum temperatum, efficiens quantum de iſtis ſimplicibus ſperari poteſt in veteri vertigine, palpitatione, apoplexia, ſimilibuſque*. Alibi etiam fatetur recentem apoplexiam per vomitum curatam, præcipuè ex vitriolo albo; alias verò, & in paralyſim deductas, exhibito diaphoretico paracelſi. Ejus inſuper ſectator P. Jo. Faber curandæ apoplexiæ arcanum in vomitu conſiſtere, ſcribit; quamobrem vinum emeticum, pulverem emeticum, & flores Antimoni ſummè prodeſſe teſtatur; poſteà ſudorifica exhibet, præſertim quod ipſe ex ſtamno componit. De Feb. c. 15. n. 7. De Ilchiaſ. c. 9. n. 51.

At longum ſatis foret omnia medicamentorum genera à Medicis præſcripta hic recenſere, cùm quiſque pro re concepta, diverſa, ac varia conſulat, ſolùm celebriora, ac magis comprobata in medium adducere ſupererit.

Memorat Solenander in Conſiliis quandam aquam adversùs apoplexiam, paralyſim, & Epilepſiam, cum confectione, quibus Palatinos Comites Electores feliciter fatetur uſos. Aquam ex his conficit: *flor. lilior. convall. m. viij. in vini generoſi alb. lib. iv. infund. & agit. atque poſt quatuor, vel quinque dies diſtill. in B. M.* deindè cum hac commiſcet, Conſ. 14. ſect. 3.

flor.

Digitized by Google

flor. ſtœchad. Arab. & flor. roriſmar. ſingul. m.j. flor. lavend. m.j. ſſ. caryophyll. & nuc. odor. ſingul. dr. j. ſſ. cubeb. dr. ij. viſc. quer. dr. iij. ſſ. rad. pæon. unc. iij. quæ rurſus indita in vitreum vas per dies vij. ad ſolem, & ſæpius agitata, denuò diſtill. in B.M.

Confectio verò eſt, quæ habet: *ſem. pæon. decortic. unc. ſſ. margar. ſcr. j. macis dr. ſſ. fol. aur. vij. ſacch. optim. in aq. ſupraſcripta ſolut. unc. v.*

Consult. 16. Rolfinchius in conſiliis Medicis ſingularem prædicat aliam aquam, atque miræ virtutis eſſe ſcribit in roborando cerebro, & nervis, ſive intrinſecùs aſſumatur, ſive exterius adhibeatur. Fit autem ex *fol. ſalv. cum ſummit. & fl. amarac. lil. convall. meliſſ. hyſſop. & lavend. ſingul. m. ij. roriſmar. verben. ſingul. m. ſſ. rad. doronic. unc. j. nuc. myriſt. galang. & cinnam. ſingul. unc. ſſ. bacc. laur. & junip. unc. iij. herbæ pariſ. unc. j. ſem. carvi, cubeb. & cardam. ſingul. unc. ſſ.* Contuſa optimè omnia infundantur in vin. alb. optim. q. ſ. & detineantur in fimo equino per dies XIV. poſteà diſtill. in B.M. & aqua ſervetur. Doſis ad libitum pro conditione patientis.

De Salvia peculiariter notandum ejus decoctum, vel extractum efficaciſſimum eſſe, ut notat etiam Hartmannus, qui ſcribit ſubſcriptæ aquæ vitæ uſu loquelam apoplecticos recuperare. In *aq. vitæ q. ſ. gran. junip. m. ij. contund. & macer. per triduum, & colentur; deinde imponatur ſalvia, pulegium, & naſturtium æquis partibus cum dr. j. croci.*

Deſcribit inſuper aliam aquam ſuę inventionis quam unicè prodeſſe ait ad cochleare unum, cum gutta una, vel altera olei ſuccini, jejuno ſtomacho. Mirabile quoque inquit eſſe balſamum vitæ compoſitum ex balſamis Orientali, & Turcico; itemque balſamum Apoplecticum Crollii, & aquam vitæ apoplecticam ejuſdem; necnon laudanum antiepilepticum, & oleum camphoræ verum à ſeipſo deſcriptum. Addit prætereà Cardilucius ad excitandos apoplecticos, morbumque hunc gravem expugnandum, valere mirum in modum ſpiritum elicitum ex ſale tartari, & ammoniaco, ſi nimirum naribus admoveatur, & in os patientis inſtilletur.

Aliam aquam antiapoplecticam conficit Mynſicht aliudque balſamum, atque utrumque mirè extollit; ſicut & ſpiritum ſalis coagulatum, præter alia innumera. Sect. 19. Sect. 14. Sect. 1.

Henricus ab Heers ad apoplexiam ex capitis ictu, caſu, aut contuſione magnificat emplaſtrum, quod etiam à Franciſco Valleriola commendatum, & à ſeipſo fidum inventum, ait, atque tale eſt. *gumm. hederæ, ceræ, & terebinthinæ, ſingul. unc. iij. reſinæ purgatæ unc. ſſ. ſucc. corymbor. hederæ unc. iv. ammon. unc. ij. ol. roſ. unc. ii. & ſſ. cum farin. fabar. q. ſ. f. cer. capiti abraſo imponendum.* Lib. 1. obſ. med. obſ. 12. & 21. Lib. 5. obſ. 9.

Antiapoplectica denique ſimplicia internè aſſumenda recenſentur, ſalvia, roſmarinus, lavendula, ruta, lilium convallium, ſtœchas Arabica, radices Angelicæ, Imperatoriæ, Pentaphylli, & Tormentillæ, Gummi juniperi, ſemina Cari, & Sinapis, Succinum; atque ex his eliciti ſpiritus, aquæ, & olea. Externè verò radix verbaſci virgin. quam Hartmannus *in praxi chymiatr.* fatetur præſentiſſimum remedium eſſe ex collo geſtatam: Et Dodonæus tueri ab apoplexia ſcribit. Excitare apoplecticos refert etiam Hartmannus fumum pennarum Perdicum, & ſuccini, vel hujus oleum intra nares cum penna Perdicis ſæpiſſimè inditum. Idem etiam præſtare Rutę balſamum per odorem attractum alii memorant. Boyleus Cap. de Catarrh.

potentiſſimum ait eſſe oleum lentiſci diſtillatum, & naribus inſufflatum. De Pelle humana adversùs apoplexiam notabilem hiſtoriam narrat Otho Heurnius, cujus verba hic tranſcribere non gravabor. *D. Screvelius anno 1639. commemoravit mihi quòd Hage Comitis tractaſſet Chirurgum quendam Apoplecticum, qui ſtatim ac corripiebatur morbo, clamabat: PELLIS HUMANA. Screvelius quærebat quid ea vellet? collo appenſam dicebat; eo modo enim ante tempus aliquod apoplecticum Germanum ſanatum vidiſſe, qui ſubindè cutem humanam expetebat, quam cum ipſe à Petro Pauw Anatomiæ Profeſſore Leydenſi petiiſſet, illicò collo appendebat, & apoplexia planè liberabatur.*

Ad cap 3 l. 5. Path. Fernel.

Ad arcendam denique apoplexiam pro ſingulari experimento habet Abraham Seyler relatus *in Epiſtolis Cratonis, & aliorum Medicorum à Scholzio editis* ſubſcriptas pilulas. Ex *cubeb. calamenth. maſtich. nuc. myriſt. & caryophyll. ſingul. dr. j. ambræ dr. ß. moſch. gr. vi. cum ſucco amaraci maſſam conficit*. Ad ſcr. j. exhibet, etiam æſtivo tempore poſt frugaliorem cœnam, tempore Novilunii, & Plenilunii.

Epiſt. 11.8.

DE PARALYSI.

Definit aliquandò apoplexia in paralyſim, ſeu in reſolutionem, & abolitionem motus, quandoque etiam & ſenſus, in una, vel pluribus partibus. Interdùm totum quoque corpus (excepto capite) ſenſu, motuque deſtituitur; unde paraplegia, & paraplexia; quandoque verò ſolùm pars dextra, vel ſiniſtra afficitur, adhuc cum capitis medietate, & hemiplegia, ac hemiplexia nuncupatur.

Paulò mitior paralyſi eſt ſtupor, & torpor, in quo partes ſenſu ſolùm hebetantur: quare is prodromus paralyſis, & paralyſis imperfecta dici ſolet, cùm præſertim citrà præcedentem apoplexiam evenit. Hinc nonnulli, motus privationem in partibus propriè paralyſim appellant; ſenſus verò amiſſionem, ſeu diminutionem, potiùs ſtuporem, & torporem, Græcè ἀναιϑησίαν dicunt. Confunditur autem cum paralyſi πάρεσις, quæ ab Avicenna *mollificatio* dicitur, cùm in ea membra mollia, laxa, atque in motu remiſſa obſerventur. quamquàm Æginetæ paralyſi minor eſſe videatur.

Lib. 3. cap. de paralyſi.

Putatur ferè communiter paralyſis contingere ob denſationem, compreſſionem, aut obſtructionem nervorum à craſſis, glutinoſiſque humoribus, qui ex cerebro affecto naturæ conamine deponuntur in nervos, & muſculos ſubjectos, unde hi animales ſpiritus ſuſcipere nequeuntes, nec motum, nec ſenſum exequi poſſunt. Addit Avicenna *complexionis membri recipientis corruptionem*, quam Galenus ad *refrigerationem* retulit. Unde ex eodem quidam ſub multa pluvia, ac vento impetuoſo, cùm madidum pallium collo diutiùs obvolviſſet in paralyſim incidit; ſicut & piſcator ibidem ab eodem Gal. memoratus Hippocrates verò *lib. de flatibus* paralyſis, ſeu ſiderationis, apoplexiæ, & epilepſiæ cauſam ſtatuit flatus eſſe frigidos, & multos per corpus diſcurrentes, & carnes inflantes.

V. Gal. l. de ſymp. Cauſ. 5. & 2. de ſymp. cauſ. c. 2.

Lib. 3. cap. de paralyſi. 1. de loc. aff. c. 6. 4. de l. aff. cap. 4. & l. de cauſ morb. c. 9

At pluribus convellit hanc de nervorum obſtructione ſententiam Helmontius, quam etiam multo anteà exagitaverat Platerus. Ipſe verò Helmontius Pylori indignationem accuſans, quandoque ex mœrore illam oriri exiſtimat, & aliquandò ex Colica, itemque ex utero, à ſpiritu devio, & erroneo.

Delithiaſ. c. 9. Pyſor. rector. de côcepeis. Jus duũvirat. ignat. regim.

Viſum eſt Sylvio Deleboe fieri paralyſim, vel muſculorum, vel animalium ſpirituum vitio. Et quidem muſculorum: cùm ipſorum fibræ ineptæ ſunt, & malè diſpoſitæ ad ſui extenſionem, flaccidæ ſcilicet, & molles. Vitio verò animalium ſpirituum, ſi impotentes ſint ad fibras muſculorum diſtendendas: aut quia deficientes: aut quia immobiles. Unde quæcumque poſſunt flaccidas, & molles reddere muſculorum fibras, humiditas in primis aquea, ſive in corpore manens, ſive forinſecùs adveniens; atque omnia nervos anguſtantia, comprimentia, diſſecantia, & narcoſim inferentia, recenſentur ab eodem cauſæ remotiores paralyſis.

Dicuntur verò VVillisio reſolvi nervoſæ partes, cùm ſpiritus animales eas non ſatis irradiant, inflant, & vigore confirmant, ſive ob viarum obſtructionem, ſive ob eorundem ſpirituum imbecillitatem: ob viarum obſtructionem quidem, vel quia implentur, vel quia comprimuntur, vel quia in continuitate diſſolvuntur: ob ſpirituum verò debilitatem, præſertim à rebus narcoticis, aut acido vitrioli præditis.

Hermetici demum, & Paracelſiſtæ hujus morbi cauſam putant Mercurium in cerebro ex vi apoplexiæ ſublimatum, ac deinde in nervorum principium depulſum, poſtquàm à ſulphure, & ſale conglaciatus eſt; vel etiam in nervos delapſum, cùm artis, vel naturæ beneficio eſt reſolutus, ſuperſtite ſolùm ſtyptica vitrioli, acidaque conditione.

Quantùm verò ab Anatome deduci potuit: Inventum eſt cerebrum in defunctis ex paralyſi multo ſero irriguum, molle nimis, & flaccidum; ejuſque corpora ſtriata minùs firma, & inſtar amurcæ diſcolorata, ut loquitur VVillisius. Neque verò ejuſmodi materiam ſeroſam in cerebro ſtagnantem, aut nervos irrorantem paralyſim attuliſſe notat VVepferus: Nam niſi nervi premantur, aut à circumfluo humore corrodantur, vel in ſphacelum abeant, paralyſim non incurrunt. Quandoque etiam ſanguis è diruptis vaſis effuſus in ſubſtantiam cerebri repertus eſt, cùm præſertim ab ictu, vel vulnere reſolutio accidit. Aliquandò demum apoſtema, vel pus ex apoſtemate, quod maturuit.

Referuntur quoque paralyſes acc̄idiſſe ex colico dolore, (licèt ex hoc affectu potiùs immobilitas ſequatur, quàm paralyſis ex Sylvio) ab affectione ſcorbutica; à læſione ſpinalis medullæ, ejuſque tumore, contuſione, caſu, & luxatione vertebrarum; itemque à crapula, nimioque vini uſu; ſicut pariter à medicamentis opiatis, fumo, aut diuturna contrectatione Mercurii, halitibus Antimonii, Calcis, & Auripigmenti; à ſomno etiam in locis humidis, aut ſub umbris arborum malignarum, à metu, & mœrore vehementi; ab ambiente nimis frigido, vel mora ſub dio, & in locis nivoſis, ſeſſioneque ſuper lapidem marmoreum, ut refert aliquibus accidiſſe Galenus 1. *de loc. aff. cap.* 6. & 4. *ejuſdem operis cap.* 4. Similiter à metaſtaſi humorum in muſculoſas, & nervoſas partes, ut teſtatur idem Galenus *c.* 4. *de loc. aff.* de quodam ex peripneumonia convaleſcente: & Ægineta ex colica: & Fernelius ex febre bilioſa. Sic pariter ex mœrore, animiquè ſollicitudine, ut memorat Trallianus: & à graviditate, ut narrat Riverius: à Cranii carie: à detentis in acervo tritici cruribus: & à viperæ morſu, ut Jo. Rhodius teſtatur.

Eugal. de ſcorbut. Sennert. in Inſt. VVilliſ. c. 9. hiſt. 2.

Lib. 3. c. 18. & 43. Lib. 5. de par. mor. & ſympt. c. 2. Lib. 1. c. 16. cent. 2. obſ. 98. Cent. 1. obſ. 34. & cent. 3. obſ. 10. Cent. 3. obſ. 85.

Notiſſima per ſe eſt paralyſis, & cuilibet perſpecta. Satis enim manifeſtè

feſtè dignoſcitur ex privatione motus, & ſenſus, vel in toto corpore, excepto capite, ut in paraplegia, vel in illius medietate ſolùm, ſive dextra ſive ſiniſtra, ut in Hemiplegia; vel in aliqua ſolùm parte, putà brachio, crure, manu, pede, digitis, ut de Pauſania refert Galenus 1. *de loc. aff.* 6. qui in tribus digitis ſenſum amiſerat ex lapſu in vertebras dorſi; quamvis ex ſuperiùs dicti læſio in ſenſu potiùs ſtupor appellari mereatur.

Et 3. ejuſd. oper. 10.

At cur aliquandò motus illæſo ſenſu, aliquandò inoffenſo motu ſenſus adimatur, etiam apud veteres dubitatum fuit. Nonnulli diverſitati nervorum affectorum cauſam attribuerunt, ſi nimirùm nervi motui potiùs, quàm ſenſui deſtinati, vel contrà læderentur. Alii quamvis id in quibuſdam nervis verum arbitrentur, non tamen in cæteris omnibus à ſpina orientibus admittunt, cùm compertum habeant ab iiſdem nervis ſenſum, & motum partibus ſuppeditari: Quare ad variam nervorum obſtructionem cauſam retulere: Si namque obſtructio tanta ſit, ut omninò influxum ſpirituum in ſubjecta membra impediat, tùm motum, tùm ſenſum aboleri dicunt; at motum ſolummodò, non ſenſum, ſi ſemiobſtructio tantùm in illis fiat, cùm indè poſſint aliqui ſaltem ſpiritus in inferiores partes excurrere, à quibus queat ſenſus haberi, minimè verò motus, qui longè pluribus, & confertioribus ſpiritibus indiget, ex eo quòd ſentire ſit quòddam pati, movere verò agere; pluſque exigi ad agendum, quàm ad patiendum. At quamvis hoc pacto ſenſus abſque motu videatur ſuſtineri poſſe; non tamen vice verſa motus abſque ſenſu, ut in ſtupore, & in caſu Pauſaniæ. Hinc alii confugiunt ad naturam partis affectæ, in quam nervi diffunduntur: quamobrem ſi nervus tendat in muſculum, motus deperdetur, ſed non ſenſus; ſi verò in membranas, ſenſus abolebitur, non motus. Exiſtimaverim autem defectum ſenſus, & motus in paralyticis omninò pendere à vitio fibrarum nervearum, & muſculorum, quæ fortaſsè laxiores, flaccidiores, aut craſſiores redditæ, aliove ſimili modo affectæ ineptæ evadunt ſenſui, & motui in partibus promovendo, quemadmodùm aliàs innuimus. Cùmque hæ aliquando, prope nervorum initium, quandoque verò in ſpina, & in aliquibus illius vertebris, interdùm etiam in ipſiſmet partibus lædantur, contorqueantur, comprimantur, tumefiant, aut obrigeſcant; propterea fit, ut paraplegia, hemiplegia, aut paralyſis particularis accidat, vel ἀναισθησία. Hùc etiam facit, quod notat VVilliſius de diſcrimine nervorum prodeuntium à cerebro, & cerebello, pro motibus voluntariis, & involuntariis ſubjectorum membrorum.

Atque hinc ſuſpicandum evenire, cur aliquandò membra paralyſi affecta temporis progreſſu macreſcant, & ſenſim extenuentur: ſcilicet quia cauſa paralyſis haud quaquàm in nervis hæret, & ſpina, ſed in ipſis carnibus, ubi fibræ nerveæ vitium contraxerunt; quamobrem non mirum, ſi alibilem ſuccum è ſanguine ſuggeſtum ſibi ipſis apponere non poſſint, undè tandem contabeſcunt, ut in arborum foliis, ac fructibus per hyemem experimur; quamquàm hoc velint Gliſſonius, VVarthonus, aliique ab impedito potiùs per nervos ſucco nutritio provenire. Expertus ſum autem membra motu magis, quàm ſenſu privata contabeſcere; quin etiam non raró quæ torpida ſolùm erant ſucci plena remanſiſſe; quia nimirùm per motum muſculi extenduntur, dilatantur, admittuntque in

ſuis

ſuis poris nutrimentum, quod ipſis accedit. Quare ejuſmodi Tabes partibus potiſſimùm extremis accidit, cùm illarum vitio fibræ nerveæ offenduntur; ſecùs cùm vitium ſolius ſpinæ, vel cerebri eſt. Poſtremò ſenſus deficiet ſi membranæ; motus verò ſi muſculorum carnes afficiantur.

Quibus ſignis inductæ paralyſis cauſæ internoſci poſſint, ex ſuperiùs dictis facilè colligitur, præterquam quòd relatione ægrotantis, & adſtantium, habitu corporis patientis, anni tempeſtate, & ex prægreſſis cauſis ſagaci Medico palam fient.

Faciliùs planè de ejuſdem eventu conjectare licebit. Quò namque plures, & principaliores partes affectæ fuerint, eò gravior, & periculoſior exiſtimanda; ſicut pariter ſi à vulnere, vel caſu ab alto cum luxatione vertebrarum, aut ſi citrà cauſam manifeſtam accidat cum motus, & ſenſus abolitione. Qui præterea per omnia membra reſoluti ſunt, ſolent celeriter rapi, ac ſi correpti non ſunt, diutiùs quidem vivunt, ſed raro tamen ad ſanitatem perveniunt, & plerumque miſerum ſpiritum trahunt, memoria quoque amiſſa, ex Celſo *lib. 3. cap. 27.* Periculoſa quoque eſt paralyſis apoplexiam conſequuta: facilè enim illam revocat, & necem affert. Sperandum verò de ſalute recuperanda cùm febris ſupervenit, vel diarrhœa, & æger obeſioris eſt conſtitutionis, modò paralyſis recens ſit, & levis, ut advertit Marcellus Donatus. Reſolutiones partium, urinis repentè multis, ſaneſcere quoque ſcribit Hippocrates *in Coacis prænotionibus*; At verò ſudoribus confeſtim manantibus, malum.

[Margin: 6. Aph. 18. V. Avic. l. 3. f. 2. c. 2.]

[Margin: V. Galen comm. 2. in 1. pro rh. t. 50. Rhaſ. l. 1. cont. Lib. 2. hiſt. mirab. c. 5.]

Ad paralyſim ergo, quam medicabilem exiſtimant, hæc remedia adhibent. Primùm autem, qui omnem paralyſim ab obſtruentibus craſſis, & pituitoſis fæcibus oriri putant, evacuantibus potiſſimùm utuntur, & quidem fortioribus, tùm emeticis, tùm catharticis ſubducentibus, præcipuè ex colocynthide, agarico, hermodactylis, turbith, gummiguttæ, hiera, pilulis cochiis, fœtidis, aggregativis, & ex tribus Galeni; deinde ad particulares capitis, & ſpinæ evacuationes procedunt per errhina, apophlegmatiſmos, & cauteria. His adiiciunt unctiones, & fotus per univerſam ſpinam, cùm oleo laur. chamæmel. rut. coſt. & de ſpica; itemque decocta capitalia ex ſarza parilla, ligno guajaco, ſaſſafras, china; atque ineunte æſtate ad ſudatoria Puteolana noſtrates Medici ægrotantes amandant, indicta interim diæta ad calidum, & ſiccum vergente.

Helmontius eadem hic adhibet, quæ in apoplexia; ſpeciatim verò commendat lac unionum. [Margin: Tit. poteſtas Medicam.]

Cùm Sylvius Deleboe plerumque ortam putet paralyſim ab humore pituitoſo, vel aqueo ſpinalem medullam ita irrigante, ut liber per ipſam ſpiritibus animalibus tranſitus denegetur; curationem propterea dirigit ad hunc humorem ab affecta parte tollendum; præcavendo etiam alterius affluxum, & malam diſpoſitionem in ſpina inductam emendando. In quam rem catharticis, & capurpurgiis utitur ex colocynthide, hermodactylis, turbith gummoſo, unà cum mercurio dulci, quem optimum in hoc affectu eſſe dicit, & in cæteris morbis à craſſa pituita oriundis. Mox verò adhibet ea, quæ è cerebro per nares, & palatum humores educunt; atque etiam cervici cauſtica medicamenta admovet: Phlebotomiæ tamen parcit, niſi minùs commodè ſanguis circuire videatur, ſumpta conjectura ex pulſu minùs pleno, & oppreſſo, ſed molli, atque ex anhelitu frequentiori.

tiori. Ad emendandos inſuper, ſimulque educendos pituitoſos humores, conferre ait ſudorifera, ex ligno guajaco, juniperino, ſaſſafras, & ſimilibus, additis quoque radicibus chinæ, iridis, enulæ campanæ, acori, ſarſæparillæ, galangæ, curcumæ, ut & foliis chamæpityos, ſalviæ, ſampſucchi, roriſmarini, betonicæ, thymi, polii, floribus primulæ veris, ſtœchados, anthos; ſeminibus cari, fœniculi, ſileris montani, erucæ, rutæ: baccis lauri, & juniperi. Ex his conficit quoque fotus, & balnea calidè applicanda parti affectæ: approbatque balnea naturalia, præſertim ſulphurea, vel artificialia ex plantis prędictis cum ſulphure, & ſale lixivio compoſita; aut hypocauſta cum vini ſpiritu accenſo. Partibus affectis roborandis prodeſſe ſubdit olea baccarum juniperi, lumbricorum, caſtorei, ſuccini, roriſmarini, ceræ, galbani: unguentum nervinum, Martiatum, Agrippæ; vel emplaſtrum betonicæ, meliloti, oxycroceum, cum quibus permiſcendum ſuadet alumen ſciſſile, tùm crudum, tùm præparatum.

Ab aliis cauſis inductam paralyſim curandam adſtruit remediis in apoplexia memoratis.

Latiorem paralyſeos curationem inſtituit Thomas VVilliſius pro cauſarum ſibi propoſitarum varietate. Tres verò potiſſimùm generales medendi rationes exhibet à triplici cauſarum genere deſumptas. Primò ſi ab externo accidenti, puta plaga, caſu ab alto, vulnere, frigoris exceſſu, & ſimilibus. Secundò ſi alteri affectui, ſcilicet apoplexiæ, caro, colicæ, aut febri diuturnæ ſuccedat. Demum, ſi per ſe, & nullo præcedente morbo, invadat, prævio ſolùm malo corporis apparatu.

Ad primum: curandum, inquit, ut pars læſa conformationem priſtinam recuperet: Ne verò ad ipſam utpote affectam, & debilem, ſanguis affluat, phlebotomiam commendat, victum tenuem inſtituit, hydroticis moderatis inſiſtit, & pulverem ad caſum in Pharmacopœa Auguſtana deſcriptum, atque inſuper decoctum traumaticum radicum rubiæ tinctorum, petaſitidos, aut florum hyperici, ſæpiùs aſſumendum conſulit. Interim loco affecto topica adhibet ex balſamis, ituris, fotibus, cataplaſmatis, emplaſtris, prout tumor, vulnus, contuſio, aliudve ſimile in partem inflictum expoſtulaverit.

Ad ſecundum: ut cauſa conjuncta removeatur, phlebotomiis, catharticis, enematibus, ſinapiſmis, cucurbitulis, ſternutamentum moventibus, aliiſque in ſimilibus morbis capitis applicari ſolitis, incumbit.

Ad ultimum; ne paralyſis accedat, vel repetat, ſpiritus animales promovere, & cerebrum roborare adnititur; cumulata verò recrementa per catharſim, & vomitum moventia circa utrumque æquinoctium repurganda monet; cæteris autem temporibus cephalica remedia utiliſſima cenſet. Ad jam inductam verò præter cathartica leviora, cephalica, & antiſcorbutica conducibilia exiſtimat. Verùm pro duplici ægrotantium ſtatu geminam curationis methodum proponit: alteram pro paralyticis frigidis, alteram pro calidis, pro frigidis quidem, poſt vomitum, & purgationem, præſcribit electuaria, decocta, aquas ſtillatitias, tincturas, pulveres, tabellas, pilulas ex cephalicis, & antiſcorbuticis ſimplicibus amaris, & acutis aromatibus. Pro calidis verò, ab acribus abſtinet, & mitiora ſolùm conſulit ſub iiſdem tamen formulis exhibita. Per idem tempus denique, partes affectas fovendas,

vendas, & liniendas eſſe præcipit, congruentibus oleis, ceratis, & balſamis, pro ratione temperiei ægrotantium; atque inſuper diaphoreticis, ptyaliſmum provocantibus, & vomitum, utendum; ut ductus obſtructi reſerentur, & cauſa conjuncta penitùs adimatur.

Hermeticis, & paracelſiſtis eadem ſunt hic in uſu, quæ in apoplexia, præcipuè verò emetica: commendantur poſtmodùm ſal margaritarum, & coralliorum, oleum, magiſterium, & ſal ſuccini, cinnabaris antimonii, eſſentia caſtorei, & ad partes fovendas, aqua formicarum, ſalviæ, & nicotianæ, vel vinum auſterum, in quo prædictæ herbæ ebullierint, adhibito deinceps Galbaneto Paracelſi, vel cataplaſmate ex radice ſymphyti majoris in aqua communi ad pulticulam decocta. Petrus Jo. Faber laudat etiam ſudorificum ſtamni à ſeipſo deſcriptum, ad plures dies aſſumptum; pariterque balſamum ex eſſentia roriſmarini, & ſalviæ, quo affectas partes illitas mirificè recreari ſcribit. V. Hart. in ſua prax. De morb. Cap.c.11

Oportebit autem tùm in his, tùm in cæteris medicamentis ritè adhibendis diligenter advertere, à quanam ex prænarratis cauſis potuerit paralyſis oriri, atque illi potiſſimùm occurrere: in hoc enim maximè elucet medici ſagacitas, & peritia. Unde eſt, ut remedia, quæ uni, ferè momento temporis, profuerunt, alteri noceant; licèt eadem videatur eſſe morbi ſpecies; quia fortaſsè diverſa cauſa viguit. Cauſarum namque inquiſitio ſpeciatim in morborum curationibus neceſſaria eſt; & qui illas ſcrutari ſciverit, procul dubio curationem aſſequetur, niſi cætera aliundè obſtiterint.

Denique antiparalytica ſpecialiora recenſentur, intrinſecùs quidem ſal ſuccini volatile, eſſentia caſtorei cum ſpiritu vini extracta, ſpiritus, aut oleum lavendulæ, ſalviæ, anthos, primulæ veris, ſtœchados. Ad loquelam impeditam unicè prodeſſe ſolet oleum aniſorum, & cinnamomi, guttatim linguæ inditum; itemque ſpiritus ceraſorum nigrorum, aqua liliorum convallium ex vino ſtillatitia, & aqua apoplectica apud Hartmannum, cum ſanguine turturis calente commiſta. Lib. 10. obſ. 81. Foreſtus egregium ſudorificum in paralyſi ſcribit eſſe decoctum radicis Bardanæ. Et Crato decoctum milii cum aliqua portione vini græci, quod ſyrupus S. Ambroſii dicitur. Conſ. 50. lib. 6. Rulandus infuſo florum lavendulæ in vino pluries exhibito, fœminam ſexagenariam à paralyſi linguæ liberatam fatetur. Cent. 4. c. 55. Summè etiam conferre fertur Theriaca vetus cum pulvere ſinapis, ſi ſub lingua detineatur, ex Horſtio. Ad præcavendam denique paralyſim commendatur Hypericum in aqua decoctum ad cyathum unum in prima menſa per integrum annum. V. Prax. vot. ſel. Rem. p. 76.

Extrinſecùs verò, eſſentia foliorum nicotianæ viridium cum vino cretenſi elicita, ſola infuſione, ſi membra paralytica ea diutiùs fricentur, ex Hartmanno. Efficaciſſimum quoque creditur Galbanetum Paracelſi penes eundem. Ab aliis prædicatur ſpiritus lumbricorum terreſtrium, & formicarum. Magnifit etiam unguentum nervinum Auguſtanum, balſamum Peruvianum, balſamum paralyticum Mynſichti, & Tacamahaca emollita, & ſubacta cum oleo nervino Auguſtano. Hiſt. 47. Epiphanius Ferdinandus ſingulare remedium inquit eſſe, poſt optimam corporis purgationem, viridibus urticis reſolutum corpus cædere; Deumque teſtatur, ſe hoc remedii genere plurimos ſanaſſe, & nunquam votis non potitum: Cujus inventi authorem refert Celſum

ſum

ſum *lib. 3. cap. 27.* Hunc eundem uſum approbant Riverius, & Rolfinchius.

Balnea parata ex decoctis herbis paralyſi, chamæpity, betonica, lavendula, roremarino, ſampſucho, chamædryo, primula veris, ſalvia, baccis juniperi, & lauri, addito ſulphure, & nitro, mirè etiam aliquando contulerunt.

Ad Paralyſim verò, ſeù corporis immobilitatem, ut mavult Sylvius, quæ Colicam affectionem ſequitur, atque ex Tartaro in inteſtinis collecto, & pontica vi prædito oriri putatur Paracelſo, cùm acutus dolor illam comitetur, ſpeciatim commendantur ſpiritus tartari, & oleum, ſeù liquor ex optimo calchantho philoſophicè deſtillatus, ad guttas aliquot; extrinſecùs verò ſuffitus, & inunctiones ex balſamis deſcriptis ab eodem *Tr. 2. de membris contractis*. Affertur etiam oleum quoddam mirabile adversùs contractiones à Cardilucio, apud quem legi poterit. Hartmannus verò multùm juvare ſcribit decoctum ſaſſafras, præter unctiones ex balſamo Galbani terebinthinato, cum cataplaſmate radicis ſymphyti majoris in aqua decoctæ. Riverius etiam Galbanetum Paracelſi magnoperè conferre, ait, ſi partibus affectis, & umbilico admoveatur. Denique ad ſtuporem ab uſu hydrargyri inductum mirè confert ligni guajaci decoctum, itemque ejuſdem balſamum, cui addantur auri folia in pulverem comminuta, & in formam pilularum redactum ad ſemidrachmam, vel etiam integram, pluries exhibitum. Cæterùm de modo, quo Paralyſis ex Colica oriri poſſit, conſulendus præcipuè Vvillifius *in ſua Pathologia c. de Colica paſſione*. Et qua ratione curanda ſit Paralyſis Scorbutum ſequuta alibi dicetur.

Cap. 10. in Prax. Chym. Hartm.

Lib. 10. Prax. c. 1

DE SPASMO, *ſeu Convulſione.*

Spaſmus, ſeù Contractio, & Convulſio, Celſo Nervorum diſtenſio dicitur; intelligiturque morbus ille, quo membra, præſertim muſculoſa, & nervis referta, contracta ſimul, rigida, & immobilia obſervantur. Differt autem Convulſio à depravatis illis motibus, qui plerumque Epilepſiã comitantur, ut propterea *Epileptici* dici ſoleant, aliis *Spaſmodici*, & *Convulſivi*; quoniam in his dum membra retrahuntur, variè contorquentur, & concutiuntur; quamobrem differunt à Tremore, in quo motus membri ſpontis ſuæ eſt, fitque ſemper uniformis ſurſùm, deorſùm; ſecùs, qui motus convulſivi dicuntur, ſunt diſpares, inæquales, inordinati, & varii.

Spaſmus, alter Univerſalis, toti corpori contingens; alter Particularis, alicui tantùm membro. Sub univerſali, comprehenduntur Tetanos, Emproſthotonos, & Opiſthotonos, in quibus ſcilicet corpus adeò arctè occupatur, ut flecti haud poſſit. In Tetano autem æquali robore in utramque partem anteriorem, & poſteriorem intenditur. In Emproſthotono ſolùm in anteriora curvatur. In Opiſthotono demùm ad poſteriora tantùm. Has omnes Convulſiones Celſus Rigores appellavit. Particularis adhuc multiplex eſt, pro partium contractarum diverſitate. Unde Spaſmus Cynicus, faciei: Strabiſmus, oculorum: Triſmus, muſculorum mandibularium: Riſus Sardonius, labiorum: Satyriaſis, penis, Convulſiones appellantur. Huc reducitur Spaſmus ille, quem Græci σπασμὸν φυσώδην & Itali *Cramſum* dicunt, vulgò Neapoli *Granco*, contingens plerumque tibiis,

Lib. 4. cap. 3.

V. Gal. 2. de ſymp. cauſ. c. 2.

tibiis, earumque ſuris cum maximo dolore; cùmque à flatibus oriri putetur, idcircò Medicorum plurimi *Flatulentum* illum nuncupant. Hunc autem facilè tolli, & affectas partes præmuniri circumducto Anguillæ corio pro more ſiccato refert Prævotius *in ſelect. Remed.* quamquàm ſponte quoque ſua plerumque deſinat adactis in motum ſubitò tibiis dolentibus, vel fortiter perfricatis.

Creditum eſt Antiquis cujuſcumque Spaſmi cauſam, vel ad Repletionem, vel ad Inanitionem pertinere, authoritate Hippocratis *6. Aph. 39.* dicentis *Convulſio fit, vel ex repletione, vel ex inanitione*. Cujus ſententiam ſequutus Galenus *in Comm.* tradit exemplum à chordis, loriſque petitum, quæ tum in humidiori, tum in ſicciori aeris conſtitutione adducuntur, & contrahuntur. Quod etiam confirmat 5. *Aph.* 1 *Sicut enim*, inquit, *foris videmus lora, & chordas tendi, ubi vehementiùs exſiccantur, aut multa madent humiditate; ſic & in corporibus animalium, par eſt fieri non rarò Convulſionem*. Quamquam hoc loco meminit Galenus alterius cauſæ, quam ad vellicationem, & morſum oris ventriculi, nervis plurimis referti, retulit. Et 12. *meth. cap. ult.* aliam cauſam addidit, videlicet intenſum frigus, quale glaciei.

V. 3. de loc. aff. c. 6. & 2. de ſymp. cauſ. 1.

At pluribus haſce cauſas convellere nititur Thomas Eraſtus *diſput. de Convulſione*; & fuſa etiam oratione proſequitur Sennertus *in Inſtitutionibus Medicis*, ubi omnes Veterum de hac re opiniones, refert, & exagitat. Ipſe verò Eraſtus neque muſculos, neque nervos convulſionis cauſam ſubire exiſtimans, tandem concludit in hoc affectu cerebrum principaliter affici à re aliqua mordaci, & vellicante, modo nondùm ſatis perſpecto. Et Sennertus depravatos muſculorum motus Convulſivos dictos fieri quidem à vapore, vel humore tenui, ſeroſo, pravo, & maligno, nunc hujus, nunc illius nervi principia vellicante; Convulſionem verò ipſam, nonniſi ab humore in cerebri meditullio nervorum origine pertinacius hærente, hancque continenter ſtimulante opinatur.

lib. 2. p. 3 ſ. 2. c. 5.

Quandoquidem inter plurima, quę obſtare videntur Hippocratis doctrinæ, ſpeciale illud afferri ſolet non commodè diſtingui poſſe à Paralyſi Convulſionem, ſi ab humore replente, ac obſtruente, hæc pariter oriretur; propterea Riverius huic ſe putans difficultati ſatisfacturum, inquit Paralyſim fieri ab humore pituitoſo puro, & impermiſto, qui partes potiùs relaxet, quam contrahat; Convulſionem verò, ab eodem humore, ſed pluribus flatibus conſociato, à quibus nervi, & muſculi tendantur, ac versùs ſuam originem contrahantur.

At verò Paracelſus, & Helmontius peculiarem vitam muſculis attribuunt, eo quòd poſt mortem, aliquis adhuc in ipſis motus remaneat, ſicuti in caudis, & partibus inſectorum reſectis experimur. Hinc Convulſionem quamcumque putat Helmontius ex naturali ſenſu, motuque eorundem muſculorum, etiam aliquandiù poſt interitum ſuperſtite, procedere, concitato tamen illorum ſpiritu. Quamobrem *de lithiaſi cap. 9. n. 128.* concludit: *omnem ſpaſmum eſſe Blas vitale muſculorum ex Archeo innato ſuſcitatum, cuius occaſio eſt malignum aliquod irruens in Archeum, muſculorum vitæ inſidians*. At verò Hermeticorum alii Mercurium ſale acido imbutum, hujus morbi cauſam aſſignant.

Meth. ſed in An tenſ. De Febr. c. 4 De lithiaſ. c. 9

Mu-

Muſculorum cum Tendinibus inflationem, amplificationemque inductam à flatu, à ſpiritibus, vel ab humoribus, Convulſionis cauſam exiſtimat Gerardus Blaſius *in ſua Therap. ſpeciali*.

De Morbis Conval. Vvilliſius licèt partium nervoſarum irritationes, leviores Spaſmos afferre poſſe concedat, graviorum tamen originem conſtituit, crebas, vehementeſque exploſiones ſpirituum animalium à particulis diverſi generis maximè activis, atque nitro-ſulphureis, potiſſimum è ſucco nerveo ſuggeſtis, in nervos, adjunctoſque muſculos; undè pari ratione id accidere arbitratur, ac ex accenſo pyrio pulvere in bellicis machinis, eoſque ideò vehementer, violenterque expandi, contrahi, & exagitari.

Prax. l. 2. c. 23. nu. 33. Denique Sylvius Deleboe in ea perſiſtit ſententia, ut putet unicam Convulſionis cauſam eſſe humorum acrimoniam, quæ membranaceas cerebri, cerebelli, & ſpinalis medullæ, nervorumque omnium partes ita vellicet, & malè afficiat, ut ſubindè conſequatur impetus ſpirituum animalium in muſculorum fibras, adeòque Spaſmus, ſeù Convulſio. In cujus opinionis argumentum multa affert, quæ idipſum ſuadere videntur, ſed potiſſimùm hiſtoriam memorat Caroli IX. Galliarum Regis à Paræo relatam, atque alteram, cujuſdam Chirurgi Amſtelodamenſis, qui ex punctis nervis Convulſiones graviſſimas paſſi ſunt.

Illud autem animadvertendum occurrit, haudquaquam perpetuò cerebrum, cerebellum, ſpinam, & nervos affici oportere, ut membra convellantur; cùm aliquando abſque proxima cerebri, & nervorum læſione convulſiones accidant, ut accuratiſſimè notat Helmontius, ſed ſatis eſt ſi muſculi, illorumque fibræ carneæ afficiantur. Neque inſuper cùm nervi punguntur, aut aliter læduntur, ſpiritus animales (quos nec fingere neceſſe eſt) in vehementem, ac tumultuarium motum credendum concitari; cùm hæc, & alia, quæ his affectibus accidunt ſymptomata, à ſola fibrarum contractione, & liquoris nervorum depravatione oriri poſſint; undè eſt, ut nervi puncti convellantur, cæſi verò minimè; quia ex punctione aliæ ab aliis fibræ inæqualiter flectuntur, retrahunturque; in cæſura verò æquè complicantur, laxantur, aut retorquentur.

V. Riol. Enchir. Anat. li. 2. c. 37. Horſt. l. 2. obſ. 4. Vvilliſ. Pathol. c. 4.

Quæ ex Anatome hactenùs licuit obſervare, cerebrum, ejuſque meninges, plexus, ſpinalem medullam, nervos, diaphragma, ventriculum, inteſtina, renes, ureteres, aliave viſcera affecta in hac ægritudine deſignarunt, à ſero acri, ſanie, pure, abſceſſu, ulcere, inflammatione, veneno, vermibus, calculis, lotio diutiùs retento, lochiis ſuppreſſis cum placenta uterina, aliiſque ſimilibus; ut meritò exiſtimet Helmontius omnem, & quamcumque corporis partem ſenſu præditam; poſſe convulſiones ſubire, ſi nimirùm à re vellicante, & acri ſtimuletur. Sic pariter ab uſu Hellebori, aliuſve cathartici, à frigore nimio, à cauſtico medicamento, à vulnere capiti inflicto, à punctura nervi, ab acuto odore, luxatione, ſubito terrore, vehementi animi paſſione, ictu venenato, aliiſque innumeris, convulſiones, motuſque depravatos exortos eſſe paſſim teſtantur hiſtoriæ.

5. Aph. 20. & 27.

3. Colle. Hipp. lib. de diebus jud. propè fine, & lib. de intern. aff. & 3. demorb. ſymptomata me morat Tetanſi, & Opiſthotonum comitantia

Quamvis autem abſtruſa nimis ſit cauſæ hujus inveſtigatio, ut illam omninò deſperaverit Averroes, nullo tamen planè negotio Morbus ipſe cognoſcitur, atque à cæteris diſtinguitur: etenim eo partes primùm irregulariter moventur, & contrahuntur; mox verò obrigeſcunt, & nec flecti,

nec

Digitized by Google

nec extendi poſſunt; dolor tamen plerumque illas excruciat: quare facilè à Paralyſi, ſeù Reſolutione internoſcetur. Cæterùm Tetanus, Emproſthotonus, & Opiſthotonus ex ſupradictis facilè dignoſcuntur; ſicut etiam Spaſmus Cynicus, Strabiſmus, & reliqui, de quibus infrà.

Periculoſa eſt, & lethalis hæc affectio, eòque magis, quò plures, vel omnes ſimul partes convelluntur à cerebri vitio. Hippocrates 5. *Aph.*1. Convulſionem ex helleboro lethalem eſſe ſcribit; ſicut pariter ex vulnere *tex.*2. atque à ſanguinis profluvio *tex.*3.& 7. *Aph.*9. itemque ex nimia purgatione, atque ex ebrietate *eodem* 5. *Aph tex.*4. *&* 5. *&* 7. *Aph.*25. Similiter *ab Ileo vomitus, ſingultus, convulſio, aut delirium, malum* dicitur 7. *Aph.*10. Malum quoque in fluxu mulicbri, *ſi convulſio, & animi defectus adveniat* 5. *Aph.*56. Atque etiam *ſi in acutis febribus convulſiones, & circa viſcera dolores vehementes* fiant, 4. *Aph.*6.6. necnon *ex ſomnis timores, & convulſiones tex.*67. Si præterea diuturnam vigiliam conſequatur 7. *Aph.*18. Et æſtum immodicum *tex.*13. In febre verò non intermittente, *Si labrum, palpebra, vel ſupercilium, vel oculus, vel naſus pervertatur, vel non videat, vel non audiat, iam debili exiſtente corpore, mors proxima eſt tex.*69. At de Tetano ſpeciatim adnotat, intra quatriduum interimere, poſt hoc tempus verò incolumes ægrotantes evadere 5. *Aph.*6. *& lib. de iudicat. Mulieri* autem *utero gerenti, ſi Tetanus ſuperveniat, facit abortum* 7. *Aph.*27. Convulſio demum, quæ phrenitidem ſequitur, lethalis dicitur Aetio *Tetrab.*2. *ſerm.* 1. *cap.*31.

At contra, melius ſperandum ſi convulſioni febris ſuperveniat 2. *Aph.*26. Nam, *qui à convulſione, aut diſtentione nervorum tenetur, febre ſuperveniente, liberatur* 4. *Aph.*57. *A Quartana capti non admodum convulſionibus corripiuntur* 5. *Aph.*70. *Si verò prius capiantur, & quartana ſuperveniat, liberantur*. Et *lib. de iudicationibus in fine*: *A convulſione, aut diſtentione nervorum vexato, febris accedens, ſolvit morbum: & ſi à febre detentum convulſio corripiat, ſedatur febris eadem die, aut poſtridè, aut tertia die*. In ulceribus autem, *ſi tumores appareant, non admodùm ægroti convelluntur, neque inſaniunt. Verùm bis repentè evaneſcentibus, illis quidem, quibus à tergo, convulſiones, & tetani fiunt: quibus autem à fronte, inſania, vel dolor lateris acutus, vel ſuppuratio, vel difficultas inteſtinorum, ſi tumores ſunt rubicundi* 5. *Aph.*65.

Quę adversùs hunc morbum à Medicis commendantur, plurima ſunt. Hippocrates *lib.*3. *de Morbis* in Tetani medelam hæc commemorat: *Catapotia ex pipere, & veratro nigro devoranda dato, & iuſculum volucrium pingue calidum: inducendæ ſunt etiam multæ ſternutationes, & fomenta adhibenda, & partes dolentes calido oleo, & multo, & ſæpè illinantur*. In Opiſthotono verò ſpecialiter aquam frigidam plurimam ſuperinfundi docet, contectis poſteà partibus veſtimentis tenuibus, puris, & calidis: quod remedium etiam in Tetano convenire ſubdit; undè *Aph.*21. *lib.*5. ſcribit: *In Tetano ſine ulceratione, juvene bene carnoſo, æſtate media, frigidæ aquæ multa perfuſio calorem revocat: calor autem Morbum ſolvit*. Inſuper *lib. de Internis affectionibus in fine*. Linimenta calida inſtituit, & ad ſudorem patientis corpus diſponendum mo-

Digitized by Google

monet; intereà verò mulſam tepidam,& vinum album,quàm jucundiſſimum, & multum bibendum eſſe.

Quoniam verò à pleriſque putatur Spaſmus quilibet,vel à Repletione,vel ab Inanitione progigni; propterea quem ex Repletione, & præſertim à craſſis ſuccis ortum credunt, evacuantibus, & attenuantibus medicamentis curandum aggrediuntur; at ex inanitione, per febrim ardentem, aut hecticam, immodicas evacuationes, & ſimiles; humectantibus, impinguantibus, & nutrientibus.

Ab his, qui Convulſionem opinantur à pravo,& irritante humore excitari, Medicamenta ad illius remotionem, correctionemque diriguntur. Et Sennertus quidem Idiopathicam Convulſionem tollere conatur miſſione ſanguinis, ſi is fortaſsè abundare videatur; Sin minus, cucurbitulis cum ſcarificatu, authoritate Æginetæ: mox purgante medicamento utitur, & clyſteribus acrioribus; tandem ad Topica devenit per lituras ex pinguedine animalium, oleo philoſophorum, juniper. laur. rut. terebinth. lumbric. terreſtr. Adhibet quoque balnea etiam vaporifera, & ſulphurea. Intereà tamen intrinſecùs aſſumenda commendat caſtoreum cum mulſa, vel ejuſdem caſtorei eſſentiam in aqua ſalviæ, & aquam hirundinum compoſitam, præter alia, quæ apud eundem legi poſſunt. In ſympathica verò, ſi ex conſenſu ventriculi, neglecto vomitu à Galeno commendato, niſi ab æruginoſa bile fiat, potiùs utitur pilulis per alvum ſubducentibus, aut clyſtere acri. Si ab utero, remediis eundem repurgantibus, memoratis à Galeno *6. de loc. aff. cap. 5*. Si ab ictu venenato, alexipharmacis. Si à vulnere, vel punctione nervorum; quibus phlegmone præcavetur, & vulnus conſolidatur, abſterſa ſanie, ſedatoque dolore; & ſi opus ſit, ſecto adhuc nervo, terebratoque cranio, ſi meninges malum invaſerit. Si poſtremò fiat à flatibus, illos diſcutientia affectæ parti adhibet. Huic methodo inhæret quoque Gerardus Blaſius.

1 lib.3. c. 19.S 20.

12.Meth cap. ult.

Apud Paracelſum, & Helmontium nihil peculiare eſt, quod ad Spaſmi curationem pertineat; niſi quod oleum Terebinthinę calidum commendant, cùm ille vulnera conſequitur. Verùm Petrus Jo. Faber ſententiam eandem ſequutus, huic morbo occurrit cathartico Antimoniali; deindè partem convulſam illinit eſſentia ſalviæ, oleo ceræ permiſta; iterato etiam, ſi opus ſit, eodem cathartico.

De Morb Cap.cap. 11.

Sicut à Vvilliſio varius fomes proponitur, undè Convulſiones, & Convulſivi motus oriantur; ita in illius ſubtractionem plurima admittuntur, ſed pręcipuè, phlebotomiæ, cathartica, emetica, cæteraque alia in Epilepſia memorata. Quoniam verò ad hos affectus revocat Hyſtericam, & Scorbuticam affectionem, extremam ſaltationem à morſu (ut creditur) Araneæ Tarentinæ, Choream S. Viti, aliaſque ægritudines; his quoque ſpeciatim occurrere adnititur medicamentis antihyſtericis, & antiſcorbuticis dictis, quæ fusè idem Auctor commemorat.

Poſtremò Sylvius Deleboe pro varietate cauſarum, quas Spaſmum inferre poſſe ſuſpicatur, variam quoque exhibet medendi rationem. Primùm autem fusa oratione proſequitur hiſtoriam, & curationem inſtitutam à Paręo in Carolo IX. Galliarum Rege, ex nervi punctione; mox huic medendum ſubdit oleo terebinthinæ calenti cum ſpiritu vini; Et ſi his nec dolor, nec convulſio deſinat, omninò reſcindendum eſſe nervum ſuadet. Ex contuſione, & fractura

Cra-

Digitized by Google

Cranii, Terebræ uſum adhortatur, ſuperimpoſito deindè oleo Terebinthinæ cum ſpiritu vini. A combuſtione, commendat oleum expreſſum è nucibus juglandibus,& ſeminibus rapæ; itemque ceruſam, aut minium in aceto ſtillatitio ſolutum, atque inſtar linimenti cum oleo redactum. Ab acrimonia demùm humorum conferre exiſtimat Thermas ſulphureas, vel balnea arte parata ex ſale tartari in calcem redacti, cum ſulphure ritè permiſto, & in congruenti quantitate aquæ diluto. Prodeſſe etiam putat olea, & axungias præſertim humanas, & anguillarum,quibus affectę partes liniantur; necnon fomenta, emplaſtra, & cataplaſmata ex herbis calefacientibus, ſale volatili, & oleo abundantibus. Intrinſecùs verò ſudorifica ſale etiam volatili prædita, maximèque ſpiritum Tartari cum aqua theriacali, aut vini ſpiritu puriſſimo permiſtum, omiſſis acidis, quæ convulſis nocua omninò dicuntur.

Propria demùm in his affectibus medicamenta recenſentur, præter antiepileptica ſuperiùs memorata, Plantæ omnes in aquis creſcentes ex Petræo; præſertim autem Nymphea, itemque Mandragora,Napellum,Faba inverſa. Ægineta Acanthi radicem, & ſpinæ albæ ſemen magnifacit. At præſtat uti caſtoreo, ejuſque eſſentia cum aqua ſalviæ. Thomas Vvilliſius præter alia plurima, hæc facilius parabilia uſu approbat; nempè *pulv.millep.præpar.dr.iii.& ſem. ameos dr.i.divid.in x.partes*; & binas exhibet in ſingulos dies.

In Nosol.harm

Lib.3.c.19.

Cap.5.& in obſer.

Itemque *Aſell.xii.contund.ac ex vino albo effuſo exprim. ſucc. & f. hauſt.bis in die.*

Card.de admir. cur.c.15.

Externè verò contuliſſe viſa ſunt olea, & linimenta ex adipe Vulpis; Catellorum, Muſtelæ;ſicut etiam ex lumbricis, terebinthina, caſtoreo, galbano, ammoniaco, anetho,liliis. Horſtius affirmat nervoſas, & muſculoſas partes emplaſtro oxycroceo roborari. Et Daviſſonius laudat oleum terebinthinæ, ſuccini, & ex lateribus elicitum: ex quibus ſequens linimentum componit Rolfinchius ſpinæ admovendum. *Unguent.Martiat.unc.i.Aregon.dr.ii.ol.vulp.& terebinth.ſingul.dr ſſ ſtillat.ſuccin ſcr. i.roriſmar.ſcr ſſ.*

Obſ.15.

Comm. ad Med. Sever.

Libr.1. conſult. 14.

Apud Riverium in Obſervationibus communicatis teſtatur Pachequus hoc alio juvenem toto corpore convulſum ſtatim expeditè ambulaſſe, eſſeque remedium divinum; idque habet *butyr.rancid. & larid.veter. ſingul. quart.i.bdell. & ammoniac. ſingul.unc.i.myrrha, & caſtor.ſingul.dr.iii.flor.ſtœchad. & anth.ſingul.p.i.nuc.myriſtica, & caryophyll. ſingul.dr.i.catum parvum exenteratum, excoriatum, & in fruſta conciſum. His infarciatur anſer, & conſuatur,ac torreatur in veru.Primus qui defluet ſuccus, abiicitur, ſecundus colligitur in vaſe aceto ſemipleno, quo liniatur ſpina cum partibus convulſis.*

Obſ.8.

Simile huic eſt aliud, quod deſcribitur à Foreſto. Anſer pinguis eviſceratur, atque in eo minutim inciſus imponatur felis cum larido, myrrha, & thure conſutus, inque veru torreatur, vaſe aceto pleno ſuppoſito; prima pinguedo deſtillans abiiciatur, ſed quæ paulò poſt extillat uſui reſervetur. Poſteà Anſer bulliat in eodem aceto, & pinguedo ſupernatans ſeparetur, & cum prima commiſceatur, qua convulſa membra inunguntur. Ea Gatinariam quendam curaſſe refert, cui pedes convellebantur, neque diſſimili ſucceſſu in aliis uſum. Addit inſuper ſe vidiſſe quoſdam à dolore liberatos ſolo bal-

Lib.103. Obſ.104.

neo olei communis cum decocto vermium terreſtrium.

Laudat & aliud Penotus, quod habet *ol.terebinth. vel olei balſ.alb.unc. ß.ol.caryoph gutt. vi.mucilagin bryoniæ q.ſatis, ut fiat conſiſtens linimẽtum, quo calido partes inunguntur.*

Lib. 2. c. 20. Ench.
P. Bayrus in filio Ducis Sabaudiæ uſus aliquandò fuit ol.viol. decenter calido ſupra cervicem inſtillato.

In Armam.
Quod ſi Convulſio ſit ex vulnere, efficaciſſimum eſt oleum lavendulæ ſtillatitium, tam internè ad guttas aliquot, quàm externè parti vulneratæ, vel nervo puncto adhibitum. Extollit etiam Mynſicht ſuum balſamum, polychreſtum, itemque balſamum, & unguentum ſpaſmaticum, ſi his membra affecta, & ſpina foveantur. At ex veneno, vel ictu venenato, refert Petræus mirificè illius vim infringere ſcabioſam ultam cum vitello ovi, & pauxillo theriacæ miſtam, & ſuperpoſitam.

l. c.

Cent. 4. obſ. 59.
Convulſiones epilepticas à malignitate humorum creditas curavit Riverius in puero decennali, promoto primùm vomitu, & alvi dejectione, mox verò exhibito oleo ſuccini, & ſpiritu vitrioli ſingul. ad gutt. v. in aqua betonicæ; ac poſtremò potione alexipharmaca roborante cum bezoadico joviali. A cæteris cauſis inductas, remotione, correctioneque earundem, prudens Medicus pro re nata moderabitur.

In Not. ad cap. de Epilepſ. practic. Barbett.
Cent. 3. obſ. 98.
lib. 10. obſ. 99.
Pro Coronide addendum Tincturam florum hyperici Tremori manuum, aliarumque corporis partium ſpecaliter conferre ex Fr. Deckers. Capitis Tremores in ſenibus curari ſcribit Borellus fimo Pavonis ad dr.i. in ſuff.quantitate aquæ vitæ ſoluto, & ter matutinis horis aſſumpto. Platerus ſingulare remediũ habet electuarium *Orvietanum* dictum. Teſtaturque Foreſtus ſibi à fide digno Pharmacopœo communicatum eſu cerebri Leporis aſſati Aurificem quendam Bruxellenſem à tremore incolumem evaſiſſe. Et Bayrus mirabiles prædicat has pilulas, in quibus ſunt: *Caſtor, pyrethri, & cinnam. ſingul. dr.iii.pulp.colocynth. & ſerap. ſingul. dr.iv. hieræ picræ dr.v. hac liquore convenienti excepta rediguntur in maſſam.* Doſis *dr.i. vel.ſcr.iv.*

Lib. 2. c. 22.

Intereà tamen vult aſſumi bolum ad magnitudinem nucis ex his pulveribus concinnatum, ſingulo manè: certò enim convaliturum ægrum, inquit. *Myrobal.nigr.dr.xxx. ſab.dr.x. olib.dr.ix.cyper.coſt. & calam.arom. ſingul dr.v.* omnia in pulverem redacta cum paſſulis commiſcet.

Lib. 8. ſchol. obſ. 5.
Extrinſecùs verò plurimùm conferre monet idem Foreſtus lotionem ſæpiùs iteratam ex urina pueri, vel propria. Si ex Mercurio tremor accidat, ſalutare dicitur decoctum radicis enulæ epotum, & ſulphur ſolare antimonii, vel cinnabaris ejuſdem; externè verò unguentum pretioſum ex Auro Zacuti, atque aurum ipſum ex obſervatione Riverii, & Thom. Bartholini. Cæterùm ad Tremorem ob languorem nervorum, & ſucci nervei reſolutionem commendatur eſſentia florum anthos, & ambræ griſeæ, Aqua vitæ Matthioli, tinctura alkermes, oleum cinnamomi, ſpiritus formicarum, ſeù elixir magnanimitatis: atque externè, oleum ſtillatitium ex baccis juniperi, eſſentia lavendulæ, oleum balſami, & balſamum rubicundum Mynſichti. Sed & Carrictherus addit Nymphæam albis, & rubris floribus in umbra ſeptemtrionali arefactam, lecto, vel parieti appenſam modico tempore omnes convulſos ſanare: Itemque Imperatoriç eſſentiam exhibitam, & ſpinæ dorſi, necnon umbilico, & partibus convulſis applicitam idem præſtare.

Quod

Quod autem dicitur, Tremoris cauſam eſſe improportionem potentiæ moventis ad membrum motum, quòd ſcilicet nequeat ſuſtineri à debili virtute: non levem difficultatem patitur, cùm compererim, juvenes cæteroqui robuſtiſſimos in quibuſdam motibus tremulas manus habere; & iratos toto corpore contremiſcere. Quidam ſolius capitis tremore laborant, aut etiam ſolius manus dextræ, vel ſiniſtræ; alii quieſcentes ſolùm, ad motum verò, vel ad aliquod opus intenti, minimè. Novi militem, qui cùm toto corpore contremiſceret quieſcendo, ſi tamen brachia in altum tolleret, & ſuſpenſa teneret, illa bene conſiſterent, & abſque tremore, quinimmò, cùm ſclopo in venatione uteretur, firmiter collimabat. Unde crediderim, affici potiùs in his nervorum fibras, & motrices muſculorum inæqualiter concitatas à vapore acido, vel acri ex ſanguine, vel ſucco nerveo procedente, valdè ſimili ei, qui provenit ex perturbato ſanguine in ſubito timore, vel furore. Poſſunt etiam motrices fibræ muſculorum inæqualiter concitari, & adeò velociter, ut inter ſeſe non congruant nec motus unius alterius motui conveniat: Qua ratione putarim, tremorem exurgere in iratis, & violentioribus, ad eum fermè modum, quo lingua in his, qui memoria aliquid recitant, & cum timore, titubare ſolet.

DE CATALEPSI.

SUnt, qui Catalepſim diſtinguunt à Catocho; alii verò confundunt. Nos de nominibus parùm ſolliciti, juxta communiorem morem Medicorum, alterum pro altero promiſcuè ſumemus, atque utrumque intelligemus affectum illum, quo correpti Ecſtatici videntur, manentque in eodem ſitu, eademque figura, in qua reperiebantur; Quamobrem à pleriſque Congelatio, ab aliis Stupor, & à Platero Stupor cum rigidiate, itemque ab aliis Exceſſus, & Ecſtaſis græcè nuncupatur. Refert Galenus 2. *prorrhet.* quendam ex ſuis condiſcipulis morbo hoc correptum jacuiſſe veluti lignum prorsùs inflexibile, rigidum, atque extenſum, oculis apertis, vidiſſe, & audiſſe, immò & memoria tenuiſſe adſtantium geſtus, & actiones; cùm tamen nec loqui, neque membrum ullum movere potuiſſet. Undè conſtat in Catalepſi deficere motum, at non ſemper ſenſus. Aliquando ipſe obſervavi catalepticum Adoleſcentem, cui brachium, & crus dextrum inflexum erat; ſiniſtrum verò extenſum cum collo, & capite, in quo ſitu correptus fuerat: vocatus audiebat, ſed loqui non poterat. Vivit adhuc juvenis quidam, qui Epilepſia identidem vexatur, & non rarò catalepticus, poſt epilepticum paroxyſmum, remanet; plerumque etiam citra Epilepſiam, Catalepſi corripitur, & ſi genibus flexis, Sacrum audiens, aut aliter compoſitus inveniatur, eodem modo aliquandiù conſiſtit: deambulans verò productis cruribus, ac veluti ecſtaſi raptus ſtantem marmoris ſtatuam refert; mox ſoluto corpore inchoatum motum proſequitur; immò & aliquando per ſaltus.

t. 56.

Ferè omnes Medici affectum hunc inferri exiſtimant à vaporibus congelantibus, ſeù coagulantibus ſpiritus animales per nervos diſcurrentes, undè illi torpidi, & ad motum inepti evadant, quo pacto ſpiritus vini à ſpiritu urinæ coagulatur, ut exempli cauſa Sylvius animadvertit. Quare conſueverunt Antiquiores Catalepſim congelationem nominare. Retulerunt autem iſti ejuſmodi ſpirituum immobilitatem, & conge-

Digitized by Google

lationem ad intemperiem frigidam ſiccam ab humore melancholico inductam; quæ tamen in viventibus impoſſibilis putatur, eoque magis, quia ſubitò induci deberet in catalepticis.

Idipſum opponit his Cardilucius, qui ſpiritibus figentibus Catalepſis cauſam attribuunt: etenim figentes iſti ſpiritus in nervis abſque interitu fingi non poſſunt, & ſicuti fulmine icti (quo exemplo utitur Sennertus) minimè ſupervivunt, ita cataleptici omninò perirent, ſi à congelante halitu obrigerent; cùm cæteroqui ex his plurimi priſtinam ſanitatem recuperaſſe perhibeantur. Adſcribit propterea cauſam hujus ægritudinis defectui ſpirituum, qui ſanè in corporibus melancholicis, & phlegmaticis, ejuſcemodi morborum generibus valdè obnoxiis, ſæpènumero deficiunt, vel inertes admodùm ſunt. Hinc non veretur revocare Catalepſim ad affectus ſoporiſeros, cum quibus in cauſis convenire arbitratur.

Alienus quoque eſt à communi Medicorum ſententia Gerardus Blaſius, qui vel ad impeditum ſpirituum animalium influxum in partes motui deditas, ob compreſſionem, obſtructionemque nervorum in principio ſpinalis medullæ, vel ad repletionem, retentionemq; eorundem ſpirituum in muſculis ob anguſtiam, nimiamve nervorum laxitatem, Catalepſim revocat. In hanc ſententiam multò anteà conceſſerat Platerus, exiſtimans Catalepſis cauſam eſſe immoderatam ſpirituum animalium è cerebro in nervos effuſionem.

T. Duū-vir. & de febrib. cap. 9. Helmontius, ut alios cerebri affectus, ſoporem, vertiginem, ita Catochum, & Catalepſim à ſtomacho promanare, opinatur; cui etiam attribuit Oſcitationem ſomni prænunciam, & alia hujus generis accidentia, ut ſuperiùs quoque memoratum eſt.

At mihi non diſplicet ſententia eorum, qui morbum hunc ab halitibus oriundum faciunt naturam præſeferentibus acidam, & figentem, qualem in nitro experimur. Verùm ab his nitroſis halitibus, potiùs fibræ nerveæ, quàm ſpiritus afficiuntur; unde illæ rigidæ, & inflexibiles evadunt: quòd ſi id mali genus etiam muſculis accidat, motus erit impoſſibilis. Non tamen hinc interitus ut ſequatur, neceſſe eſt, cùm halitus iſti evanidi ſint, neque ſanguinem, aut viſcera vitæ ſpecialius deſtinata infeſtent; at verò in hæc poſtremò transfuſi, vitam quoque adimunt. Quamobrem medicamenta catalepticos juvare ſolita, ſunt, quæ diſſolvendi, & modicè laxandi vim habere referuntur: & obſervationes tùm ex praxi, tum ex Anatome deductæ concretum ex acido vapore ſanguinem deſignantes, ſatis, ſuperque atteſtari videntur Catalepſim ex non diſſimili cauſa procreari, quæ pari modo nerveas fibras, nervorumque ſuccum inficiat, & coarctet: quamquàm affectio hæc cum convulſione, ſtupore, & paralyſi conveniens, non rarò Medicis imponat, ut habeant convulſos, aut ſtupidos pro catalepticis.

Ex dictis morbus hic facilè innoteſcit: ſubitò enim invadit, & in quo ſitu, ac figura ægrotantem adoritur, in eadem detinet, undè is veluti congelatus, & ecſtaticus remanet. Aliquando correpti omni ſenſu deſtituuntur, & licèt oculos apertos habeant, ac immobiles, non tamen vident, nec audiunt, nec memores deinceps ſunt eorum, quæ illis evenere, ſi fortaſſe convaleſcant. Contra alii & audiunt, & vident, & poſtquam convaluerint referunt, quæ geſta ſunt, ut fuit condiſcipulus ille Ga-

leni.

leni. Nonnulli, ſi ad motum diſponantur, ducanturque, ambulant, ſed in ecſtaſim rapti, inſtar ſtatuæ. Sunt etiam, qui ad interrogata reſpondent, ſed cum hebetudine, & ſtupiditate: & quidam ſe vidiſſe in ſomnis mira, & diverſarum rerum objectas ſpecies memorant. Plerumque hianti ore reſpirant, quamvis per vices latiori thoracis amplificatione ſpiritum hauriant: ſtyptica fit alvus, & urina ſupprimitur; quin etiam totum corpus ſtipatur, & cogitur, pulſu tamen æquali perſiſtente, ut notavit Galenus 4. *de cauſ. pulſ.* 16. Hinc pro majori, vel minori ſenſuum læſione, & ſymptomatum comitatu, variat prognoſis. Potior verò ratio habenda eſt de viribus, & reſpiratione: nam ex Hippocrate 1. *prorrhet.3.to.4. quæ cum exolutione fiunt, & catochæ, & aphoniæ, pernicioſa ſunt.* Quamobrem, vel viribus exoluti, vel ſuffocati, cataleptici pereunt.

Quoniam verò morbus hic rariſſimus eſſe ſolet, alto ſilentio Scriptores curationem præteriere, contenti ſolummodò generaliora præſcribere, communia his, quæ ad epilepſiam referuntur. Sed & Sylvius conferentia ſolùm autumat, ſale volatili acriori prædita. Quendam mihi aliquando contigit obſervare, qui levamen maximum perſenſit (cùm nil per os aſſumere poſſet) à balneis ex chamæmelo, fœnugræco, anetho, malva, althæa, meliloto, ſeminibus lini, additis ſalvia, betonica, nicotiana, itemque linimentis ex Galbaneto Paracelſi, eſſentia lavendulæ, obſ. 3. oleo nucis myriſticæ, & ceræ. Capucinus catalepticus relatus ab Henrico Heers his remediis curatus fertur. Primùm glande acri alvus ſoluta eſt, undè membra movit, ſurrexit, ambulavit, omnium præteritorum tamen immemor. Tum fricatis naribus ex ptarmico potentiſſimo ſæpè ſternuit, mucumque excrevit ſimile glaciei. Deindè ingreſſus laconicum flatus diſcutientia aſſumpſit. Poſtmodum ab uſu clyſteris validiſſimi, & cathartici, purgatus eſt; atque inſuper decocto herbarum capitalium, cerebelli regio, & univerſa ſpina fota eſt, ac convenientibus oleis inuncta: Pro potu hydromel dilutiſſimum, in quo ſaſſafras, fœniculum, & aniſum ebullierat, ebibit, admiſto vino fulvo: Ac tandem in dies exhibitum fuit conditum ex electariis, acori, ſtœchados, nucis myriſticæ, zinziberis cum theriaca, & confectione pliris archoticon; ſeque in poſterum, cùm malum perſentiret, oleo calido, totique ſpinæ affricto, à congelatione præcavit. Alium narrat Foreſtus, qui non diſſimiliter à Lib. 10. obſ. 42. clyſtere, & balano acribus, inunctionibus, decocto, cathartico, & roborantibus cephalicis convaluit.

A fulmine percuſſi, & adinſtar catalepticorum attoniti relicti, quomodo tractandi ſint, conſule *obſ.* 37. *Ephem. German. Ann.* 2. *ejuſque ſcholium.*

DE VERTIGINE.

VErtiginis naturam, & originem V. Gal. 3. Aph. co. 31. & 3. de loc. aff. 8. explicare difficilius eſt, quàm ut putatur à pleriſque. Qui enim ſibi fingunt ſpiritus vectores ſpecierum, à flatibus in cerebro genitis, vel ex infernis partibus elevatis, in gyrum volvi, atque ad eorundem circuitionem videri objecta externa circumrotari, licèt ſubitò ſe expediant, non tamen difficultatem explanant: Nam (ut ſileam hic, quæ à Philoſophis adversùs ejuſcemodi ſpecies, ſpirituſque opponuntur) oporteret cerebrum omninò vacuum eſſe, ut hunc

ſpirituum, & flatuum circuitum pati poſſet. Neque verò in Cerebri ventriculis ſpiritus animales ſpatiantur, cùm ex Anatome jam ſatis, ſuperque perſpectum ſit, cavum illorum, excipiendis, repurgandiſque excrementis uſui eſſe, ut aliter ſuſpicari ampliùs non liceat. Sunt prætereà, qui ex alta turri profundam vallem ſpectantes, aut rapidiſſimos fluvios, currenteſque equos aſpicientes, quique ſeipſos circumducunt, vertigine corripiuntur, citra quamcumque evaporationem ad caput. Ex longa pariter inedia, à timore imminentis alicujus periculi, vertigo accidit, quinimmò meticuloſi ſi repentè timore percellantur, facillimè Vertiginem ſentiunt. Hinc novi quoſdam à ſpectris nocturnis perterritos, vertigine, & motibus epilepticis affectos; Funambuli verò ab omni metu alieni, haudquaquam ejuſmodi morbo tentantur. Sic quoque variis, & ferè oppoſitis animi pathematis commoti, nonnunquam in Vertiginem delabuntur, ut ſi unà ſimul pudor, & vindictæ deſiderium puſillanimem arripiat. Idemque accidere ſolet iis, qui attento animo, fixa acie, & oculis immobilibus, rem aliquam meditantur, ac intuentur, ſi præſertim exindè tædium ſubſequatur. Per eaſdem pariter ambages verſantur, qui ſpiritibus inordinatè motis proximam Vertiginis cauſam aſciſcunt.

De lithiaſ. c. 9. Sententia Helmontii, qui contendit quamcumque vertiginem è debili ſtomacho oriri, neque omninò vera eſt: nam, quamvis aliquando ſtomachus vertiginis origo eſſe poſſit; ex allatis exemplis, aliundè etiam illam pendere deducitur. Cæterùm Hermetici cum Dogmaticis conveniunt; quippe ad vapores, & halitus quoque confugiunt; illos tamen volunt è reſinoſis, tartareis, aut ſulphureis in imo ventre contentis humoribus, aut ex pinguiori, magiſque ſulphurea ſanguinis ſubſtantia proficiſci, qui ſecum tincturam atræ fuliginis convehant, ut loquitur Quercetanus, ſine ulla acrimonia. *In Tetrad. c. 11.*

Veriſimilius autem videtur aſſiduo per cerebrum diffundi tenuem quamdam, fluxilem, & roridam ſubſtantiam è puriori parte ſanguinis albicante, percolatam ex arteriis carotidibus, atque ex his, quæ plexus efformant. Ea verò cùm quaquaverſùm cerebrum pervadat, ac præſertim meditullium, ſenſim traiicitur in nervos, ut & cerebrum ipſum, nervorumque fibras ſenſui, & motui peragendo neceſſarias convenienter irroret, & foveat, aptaſque reddat impreſſioni ſimulacrorum ſignandorum in Cerebri meditullio, pro Apprehenſione, Æſtimatione, & Memoria. At ſi ob vitium ejuſdem, vel ſanguinis, incurſio talis fiat in meditullium, ut violenter admodùm diffundatur, & impetuoſiùs quàm deceat, ſubſtantia iſta rorida per poros cerebri cieatur, interturbantur fibræ nerveæ, quæ inæqualiter concitatæ, & contortæ, motum epilepticum, & Vertiginem pariunt tenebricoſam cum caſu, & corporis labefactione. Simplicem verò, ſi tantummodò per cerebrum divagetur, principio nervorum illæſo; vel à partibus infernis iſti lædantur. Sed & non raro roridus ille liquor, qui per cerebri ſubſtantiam diffundi debet, tenuis, purus, limpiduſque omninò non eſt, ut liberè poſſit poros illius ſubire, & convenienter cerebrum, & nervos irrorare, unde nec promptè pervadens aliquantulum remoratur, quin potiùs in gyrum adigitur; quapropter fibrillas ejuſdem inæqualiter commovet, ac percellendo conturbat, & extorquet, quemadmodum

dum chordis, & filamentis quarundam plantarum contingit, idque fit in quocumque liquore, cùm in ſuo curſu præpeditur. Simplex quoque vertigo accidit ab aſpectu profundarum vallium, ſimiliumque rerum metum vehementem, ac ſubitum inferentium, quoniam ob animi motionem acriter concutitur phantaſia, & ſanguinis motus perturbatur, qui ſubindè tumultuariè agitat roridamillam cerebri ſubſtantiam è plexibus exudantem. A curſu equorum, & fluvii rapiditate viſionis radii, ſeu potiùs lumen, quod reflectitur, fibrillas nervi optici in tunica Retina percellit, atque tanta velocitate, inæqualitateque, ut maximam, & confuſam motionem in cerebro inducat, undè objecta externa circumrotare apprehendantur. Ob longam inediam, liquor ille tenuis deficit, viſus hebetatur; quamobrem fibræ cerebri, & nervorum extorquentur, ut in fibris plantarum exareſcentium experimur. Atque hinc reliqua facilè eſt colligere. Non tamen hinc negaverim, ſimplicem plerumque vertiginem à malè affecto ventriculo proficiſci, ut propterea concitato vomitu illicò deſinat. Pluries in meipſo expertus ſum à tenaci, hærenteque ſucco, vel etiam oleoſo, & amaricanti humore ventriculum faſtiditum, ejuſque pylorum exagitatum, ſpeciem quamdam Vertiginis excitaſſe, qua objecta non quidem omnino circumagi, ſed trepidare viderentur; præſertim ſi lecto decubuiſſem. Ea autem, promoto vomitu, etiam exiguo, ſenſim remittebatur. Siquidem per ipſum infenſos illos humores, qui apices nervorum, eorumque fibras laceſſere videbantur, ſenſim dimotos, tandem pedetentim contingebat evomi, & foras educi. Quamobrem illum magnoperè utilem, ac ſalutarem in ejuſmodi caſibus futurum commendare non deſino, etſi plerique penitùs contradicant.

Quamvis autem qui vertiginem patiuntur putent omnia externa circumduci, non tamen ex hoc dicendum illos delirare, quoniam Æſtimatio illæſa manet, corrigitque falſam ex objecto apprehenſionem: In delirio etenim læſam imaginationem conſequitur vitiata quoque æſtimatio, undè judicium offendi, ac depravari neceſſum eſt.

Inſuper licèt in vertigine ſenſus viſus potiſſimùm afficiatur, cùm oculi tenebris ſuffundantur, & caligent; non rarò tamen cæteri quoque ſenſus depravantur; ſiquidem ſibilus, aut levis fluctuatio in auribus exauditur, atque olfactus, & guſtus læditur, ut notat Ægineta *lib. 3. cap. 12.* quin & aliquandò hi ſolùm offenduntur citra vertiginem, fibris ſcilicet nervorum in organis ſenſuum tantummodò contortis, & graviùs affectis, leviùs verò, vel nullo modo in cerebro.

V. Aet. tetrab. 2. c. 7. Rhaſ cap. 3.

Præter enarratas vertiginis differentias, alia dicitur idiopathicè in cerebro cauſam habere, alia ſympathicè à vitio aliorum viſcerum, præſertim ventriculi, uteri, hypochondriorum, ut in ſcorbuticis. Aliquandò ſeroſus humor cerebri anfractus alluens, vertiginis cauſa in ventus eſt. Abſceſſus item, & hydatides; necnon concretus in venâ cava, & in arteria magna ſanguis: putrefactum epiploon: obduratæ glandulæ. Unde etiam conjectandum potiùs à fibris, & nervorum liquore, modo nuper explicato, quàm à ſpiritibus irregulariter motis vertiginem oriri.

V. Hipp. 2. de morb. tit. morbi à capite, unde Carol. Piſo. Plater l. 1. obſ. & prax. c. 7. Scult. Arm. Chir. obſ. 19. Vvepfer. de apopl. Holler. VVilliſ. &c.

Eam verò ex hac, vel alia cauſa ortam, vitio hujus, vel alterius viſceris, ab adjunctis ſymptomatis ſagax Medicus perveſtigabit, judicabitque, num gravior, vel levior illa ſit.

ſit. Porrò mitior ſemper erit, ſi à cauſa externa; ſecùs gravior, præſertim quæ cum oculorum caligatione, & caſu contingit; nam in epilepſiam, vel apoplexiam tranſiens, mortifera evadit. Senibus longè perículoſior, eòque magis ſi cum febre copuletur, vel cum auſtrina tempeſtate jungatur.

3. Aph. 31. 2. Aph. 15. 3. Aph. 17.

Vertiginem præſentem curare conantur Medici iiſdem ferè remediis, quæ adversùs epilepſiam, & apoplexiam memorata ſunt, non neglecta interim cauſa, quæ potuerit paroxyſmum excitare. Verùm ſi à cauſa externa fiat, ſicuti nullius periculi eſſe ſolet, ita neque medicamentis egebit, cùm ſatis ſit ejuſmodi cauſam devitare. Fertur autem à quibuſdam vertiginem citiſſimè deſinere illitis temporibus ſucco bethæ nigræ, aſſumptoque pulvere abrotani in vino tepido, vel cum oxymelle. Admovent alii ad frontem ſerpillum; tempora verò, & cervicem perfricant aqua roriſmarini.

V. Marcel. de Medic c. 3.

At imminentem vertiginem à ſuis cauſis antevertere aggrediuntur, vitato aere craſſo, & nebuloſo, itemque vino, niſi ſtomachus obſiſtat, iiſque omnibus, undè vertiginem æger ipſe pati expertus ſit. Si præterea à flatibus illa progigni putetur, evacuantia medicamenta tùm totum, tùm caput ipſum, adhibent; mox verò quæ flatus diſcutiunt, & cerebrum roborare creduntur. Conſentientia viſcera, & præcipuè ventriculum parimodo repurgare ſatagunt, atque tùm internis, tùm externis remediis confovere.

Verùm VVilliſius pro more, accidentalem, quam vocat vertiginem, curandam cenſet per phlebotomiam, lenem catharſin, & cephalica medicamenta. Habitualem, & inveteratam, abſciſſo primùm fomite, uſu cujuſvis evacuantis remedii; deinde repurgato ſanguine ope antiſcorbuticorum, & chalybe conſtantium medicaminum, roboratoque cerebro cephalicis ſpecialioribus. Poſtremò amota cauſa conjuncta, per medicamenta ſale volatili prædita, cujuſmodi ſunt ſpiritus C. C. fuliginis, ſalis ammoniaci, tinctura coralliorum, ſuccini, antimonii, elixir pæoniæ &c.

In ipſo autem paroxyſmo peculiariter commendat graveolentia, ut caſtoreum, ſpiritum, aut ſal volatile C. C. urinæ, & ſalis ammoniaci, naribus ſubindè admovenda, atque etiam intrinſecùs uſurpanda, cum julapiis cephalicis; & hora ſomni bolum ex mithridatio cum pulvere caſtorei. Extra paroxyſmum verò, emeticum ſemel in menſe gratia præcautionis conſulit, ſicut pariter catharticum, & phlebotomiam, fonticulos, phœnigmos, emplaſtra, aliaque hujus generis multa.

Hartmanno præcipuus dicitur pulvis ex cinnabari nativa, cujus beneficio plures, unica hebdomade, vertigine liberaſſe teſtatur Quercetanus ad grana x. vel xx. in aqua liliorum convallium. Subſtituitur ab aliis cinnabaris antimonii. Efficaciorem prędicat Cardilucius ſuum præcipitatum aureum à gr. iv. ad vj. Stercus pavonis in pulverem redactum, & cum ſaccharo miſtum ad dr. 1. alii exhibent ex Cratone, etiam ad inveteratam vertiginem. Vult tamen Borellus ſolvendum illud eſſe cum ſufficienti quantitate ſpiritus vini, deindeque ter aſſumendum in potu tempore matutino. Et Schroderus per noctem in vino macerandum conſulit, mox trajectum per linteum exhibendum, à novilunio ad plenilunium, & ultrà. Ex his conficitur ſequens pulvis efficaciſſimus: *cinnabaris nativæ unc. ſſ. magiſter. corall. & margarit.*

In Tetrad. graviſſ. Cap. aff. c. 23.

Cent. 3. obſ. 98.

In Pharmacop.

garit. ſingul. ſcr. ij. ſtercoris Pavonis præpar. unc. 1. croci or. ſcr. 1. fol. auri n. 6. reduc. in alchool. ſupra marmor. doſ. gr. 10. Præſentaneum remedium aliis dicitur electuarium ex cerebro paſſerum; itemque eſſentia ciconiarum cum ſpiritu vini elicita ad guttas aliquot. Pulverem Sciuri pro Arcano antiſcotodinico funambulum quendam habuiſſe refert Jo: Michaelis. Semina aquilegiæ, & cari, chærefolium, flores anthos, carpobalſamum, ſi ex eis pulveres, eſſentiæ, extracta, aut aquæ eliciantur, valde prodeſſe creduntur. Conficit Platerus vinum, quo uſus ſenex quidam vertigini obnoxius, non ampliùs de illa conqueſtus fuit. Infundit autem hic Author in menſura una vini, ſennæ unc. ij. turbith. unc. ſſ. agarici dr. iij. piperis dr. ſſ. gingiberis, ſeminum coriandrorum, ſummitatum centaurii minoris, & amaraci ſingul. dr. j. abſinthii dr. ij. ac deindè bibendum illud offert. Hunc, alioſque graviores morbos curaſſe fatetur Solenander ſequenti electuario, quod conſtat: *ſucc. abſinth. ſucc. marrub. ſucc. ſtœchad. maſtich. rhei, chamædr. chamæpit. ſingul. dr. iij. hyſſop. dr. j. agar. opt. ad pondus omnium: Hæc in pulverem ſubtiliſſimum redigantur, & excipiantur melle cocto* Doſis à *dr. 1. ad dr. iv. in decocto ſtœchad. mane.*

Obſ. 1. p. 12. — Conſ. 2. ſect. 1.

Approbat Riverius condituram florum calendulæ; & Rodericus à Fonſeca, quæ ex floribus roriſmarini, cum oleis buxi, nucis odoratæ, & menthæ ſtillatitiis. Sylvius Deleboe anodyna, & narcotica, parcè tamen, & per intervalla, cum aquis antiepilepticis exhibet. Mirabiliter contuliſſe teſtatur VVilliſius hujus pulveris uſum, bis in die ad cochlear ſumpti cum hauſtu decocti ſalviæ, aut roriſmarini in tinctura Coffee. Is autem fit ex radic. pæoniæ maris, & ſacch. albiſſ. ſingul. unc. ij. flor. ejuſd. pæoniæ unc. j. ſtercor. pavon. alb. lib. ſſ.

Prax. lib. 1. cap. 9. — Tom. II. conſ. 16. — Lib. 2. prax. c. 7.

Oleum buxi efficaciſſimum dicitur, ſi eo pulſus, tempora, palatum, cervix, & plantæ pedum inungantur; ſicut pariter pinguedo ciconiarum, & ſerpentum: necnon ſemen urticæ contuſum, & cum aceto permiſtum fronti ſæpius applicatum. Commendatur etiam lotio capitis pluries iterata ex lixivio calido, in quo ſummitates amaraci ſint infuſæ, inſperſo poſtmodum ſupra verticem pulvere bombycum. Cæterùm Amuleta Antiſcotodinica perhibentur Corallia rubra, grana Succini albi, Cryſtalli.

V. P. Hofm. M. M.

DE DELIRIO.

CUm imaginatio, & æſtimatio depravatur, delirium accidit, quod dicitur. Declinatio à recta rationis ſemitâ, unde ægri abſurda, & incongrua loquuntur, aut imaginantur.

Deliriorum Medici conſtituunt idiopathicum unum, ſympathicum alterum, & quidem ab hypochondriis, diaphragmate, utero, aliiſque partibus. Aliud ſine febre; aliud cum febre: Atque ex his phrenitidem, maniam, melancholiam, à diverſis etiam humoribus deducunt: de quibus ſigillatim.

DE PHRENITIDE.

PHrenitidem intelligunt Galenici delirium perpetuum, & continens cum febre acuta, & continua; quod ab inflammatione cerebri, & membranarum ejus à ſanguine bilioſo ibidem putreſcente oriri arbitrantur.

Quoniam autem in quocumque delirio, potiſſimùm in phrenitide, animales operationes, nempè imagina-

ginatio, & ratiocinatio depravantur, ab illarum læſione tres deducunt phrenitidis ſpecies ex Galeno tùm *lib. de diff. ſympt. c.3.* tùm 4. *de loc. aff. cap.2.* Aliquando depravari dicitur imaginatio ſana ratiocinatione, ut in Theophilo Medico, qui putabat Tubicines eſſe in angulo domus, eoſque tamquàm ſibi moleſtos eſſe eiiciendos. Simile quid fatetur Galenus ſibi accidiſſe 4. *de loc. aff. c.2.* evellendo floccos, & colligendo feſtucas. Interdum verò dicitur offendi ratiocinio illæſa imaginatione, ut in eo, qui ſingula vaſa rectiſſimè nominans, illa tamen projecit, ut & puerum, quem adſtantes confractum ſuſtulerunt. Nonnunquam etiam utraque lædi ſolet; quin & memoratrix quoque, ut ex Thucydide refert idem Galenus *cit. lib. de ſympt. diff.* quòd à peſte Athenis graſſata evaſi, omnium immemores remanſerunt, etiam ſuorum nominum. Contingit quoque frequenter phreneticos memoria deficere, cùm non raró obliviſcantur egiſſe, quæ geſta ſunt, & quam anxiè, cupidiſſimèque petierunt, aquam bibere.

At impoſſibile exiſtimat Euſtachius Rudius, illæſa ratiocinatione imaginationem lædi poſſe: quod & nos aliàs innuimus; cùm hanc illa per ſuſcepta phantaſmata, quo modo apprehenſa ſunt, neceſſariò proſequatur. Unde Theophilus ille Medicus aſſerebat eſſe abiiciendos Tubicines, quia imaginabatur illos adeſſe in angulo domus. Tunc enim ratiocinatrix facultas ſana dici deberet, cùm corrigeret, non ſequeretur errorem imaginatricis.

Ab inflammatione prætereà cerebri, & membranarum ejus phrenitidem minimè oriri anatomicis obſer-
De An. Brut. p.1. c.10. vationibus oſtendit Thomas VVilliſius, qui ſe pluries vidiſſe fatetur Meninges, immò & cerebri exteriorem ambitum, tumore phlegmonode obſeſſas, laborantes verò minimè phreneſi, ſed potiùs torpore, & caro periiſſe. Adnotarunt etiam Sennertus, Heurnius, Valleſius, Volcherus Coiter, aliique, cerebrum inflammatum cum membranis abſque delirio: & Phrenitidem abſque illius inflammatione.

Neque inſuper perpetuò Septi tranſverſi phlegmonen comitatur delirium illud ſympathicum, quod paraphrenitis appellatur: Nam aliquandò compertum eſt, Diaphragma citrà delirium fuiſſe affectum, ut ex diſſectis cadaveribus idem VVilliſius deducit. Quod autem Diaphragmatis viſcus nervis plurimis refertum ſit, adeoque maximum conſenſum ineat cum cerebro, haud congruenter evincit phrenitidem ſubſequi, cùm ipſum inflammatur: etenim ſtomacho, pleura, meſenterio, phlegmone obſitis, phrenitis plerumque non ſuccedit, quæ tamen ſæpiſſimè corripit peripneumonia, & hepatide laborantes: quare cujuſcumque viſceris inflammationem illa ſequi poteſt.

Cauſam Phrenitidis quæſivit Helmontius in duumviratu, præſertim verò in ſtomacho, ex Hippocrate dicente: *Cui vena in hypochondrio fortiter pulſat, is mox mente alienatur.* Et Neoterici in ſpiritibus animalibus collocarunt, vel nimium irritatis, vel in confuſionem actis. Unde veriſimilius eſt, inquit VVilliſius, Phrenitidem à ſpirituum phlogoſi potiùs, quàm à Meningum, aut cerebri inflammatione, quæ cephalæam, aut lethargum certiùs, quàm furorem inferret, excitari. V. Proſp. Mart. ſuper 3. de morb. Hipp. v. 99.

Verùm in Phreneticorum cerebro credere licet tantam vaporum, qui in liquorem nerveum commutantur, copiam acritate præditam adunari,

ut ne-

Digitized by Google

ut nedum motione plurima, & irregulari, per ejuſdem cerebri poros, & nervorum ſubſtantiam concitetur, unde phantaſmata varia, & confuſa cum impetu, & vigilia; verùm etiam à confluxu vehementi, ſenſus externi, licèt depravatè, acuantur, & motus animales muſculorum roborentur, ut vix detineri queant. Univerſus namque ſanguis, qui ad cerebrum fortè laxius defertur, plus juſto in auras abit, totuſque in liquorem nervorum, & quidem tenujorem, maximèque volatilem, permeabilemque, commigrat; undè Phrenetici, quamvis deficiant viribus vitalibus, animalibus tamen plurimùm valent. Porrò fibræ nervorum, & muſculorum motui dicatæ, ejuſcemodi liquore tumidæ, nimiùm vigent, & firmiter tenduntur; multoque magis in Maniacis, quibus febris deeſt. Quoniam verò vapor iſte nerveus acritudine præditus eſt, & immoderanter, violenterque in nervos, muſculoſque adigitur, trepidi, & temulentorum ad inſtar phrenetici in tanto robore eſſe ſolent.

Proximam itaque cauſam hujus affectus in rorido iſto cerebri, & nervorum liquore conſtituendam opinor, qui tenujor, & acrior evadat à ſanguine in cerebrum confluente, pari conditione, vel vitio ſui, vel vitio viſcerum, affecto: quemadmodum in febribus acutiſſimis, & ardentibus, atque in internis inflammationibus, & affectionibus hyſtericis. Atque hinc contingit, aliquandò delirium fieri interruptum, cùm ſcilicet ad tempus ſolummodò liquor nervorum inficitur.

Congruunt his, quas practici ex obſervationibus Anatomicis plurimas memorant paraphroſynes, & phrenitides ortas à retrocedente eryſipelate, à ſero, à felle cyſtis acriori, ab inflammatione ventriculi, & pulmonum, à varicibus meningum, à diruptis abſceſſibus, à venenis, præſertim ſolano furioſo, mandragora, & radice paſtinacæ ſylveſtris, ex cujus eſu lepidam hiſtoriam narrat VVilliſius *hoc loco*.

Notiſſima ſunt ſigna phrenitidis, & cujuſvis delirii præſentis, cùm geſtibus, tùm verbis parùm conſonis. Imminentis verò recenſentur nimia garrulitas, immodica vigilia, ſomnia perturbata, oculorum rubor, & fulgor, motuſque inordinatus, præteritarum rerum oblivio, reſponſio ferox, lotiorum, quæ priùs craſſa erant, tenuitas, & perſpicuitas, decubitus incompoſitus, oblocutio inter dormiendum, aurium ſibilus, linguæ ariditas abſque ſiti, torvus, & immobilis obtutus. De reliquo ſympathicum, & interruptum delirium facilè ex ſuperiùs dictis internoſcetur.

1. prorrhet. comm. 1.

V. Hipp. in Coac. & 4. Aph. Gal. 5. de loc. aff. 4. & 1. prorrhet. comm. 1.

Undecumque autem illa oriatur, ſemper periculoſiſſima eſt; longè verò gravior cenſenda, ſi dejectiones decolores, & urinæ aqueæ appareant: nares modicum ſanguinem ſtillent: pus erumpat: dentium ſtridor accidat cum maxillarum, & temporum convulſione; itemque ſingultus, tremor, aphonia, vomitus: ſi in veternum commutetur, vel in deſipientiam Hippocrati obſcuram dictam. *A Peripneumonia quoque inflammatio cerebri, malum*, 7. *Aph.* 12. Copioſo autem ſudore, urinæ profluvio, è naribus, hæmorrhagia, & quandoque etiam alvi fluxu, dummodò vires conſtent, ſalubriter terminari conſuevit.

1. progn. com. 23. 1. prorrh. comm. 1. 4. aph. 72. 1. epid. com. 3. ægr. 1. 2. progn. 1. 1. epid. 2. 12. meth. 8.

Cùm ferè communiter hæc ægritudo putetur ſequi viſcerum inflammationem, proindè ad hanc tollendam illius curatio dirigitur: Et quidem venæ ſectione iterata, mox à

prin-

Digitized by Google

principio repellentibus oxyrhodinis, cum decocto foliorum lactucæ, roſarum punicarum, violarum, capitum papaverum alborum, florum nymphææ; pariterque cucurbitulis, frictionibus, clyſteriis, & lenientibus pharmacis: poſtmodùm ſomnum conciliantibus, tùm internis ex opio, tùm externis ex lotionibus, & linimentis capiti, & pedibus adhibendis ex medicamentis hypnoticis; itemque applicitis ranis, gallo, aut catello per medium ſectis ſupra ſuturam; inſtituta interim diæta refrigerante, humectanteque; detentoque patiente, aut in tenebris, aut in luce, pro varia ejuſdem conditione, & virium robore, ut admonet Celſus *lib. 3. cap.* 18. ſtrepitus verò, & animi, ac corporis motus, omninò prohibendo.

3. de Morb. At Phrenitidem à Septo tranſverſo curandam proponit Hippocrates per ea, quæ tuſſim, & ſputum promovent ut in Peripneumonia. Alterius etiam delirii meminit in virginibus, de quo tamen alibi. Lib. de Virg. Morb.

Hermeticis præter venę ſectionem, & cucurbitulas ſcarificatas, ſunt quoque in uſu irrigationes ſupra ſuturam coronalem, & pedum lotiones cum herbis ſoporiferis, necnon linimenta hypnotica, & purgantia leviora, ac opiata, moderatè tamen exhibita. His non ſuffragantibus, conſulit Paracelſus cranium eſſe terebrandum, ac foramen per menſem patulum eſſe detinendum. Hac enim ratione, inquit, quamcumque amentiam certiſſimè curari. Vult etiam Cardilucius præter ſuum præcipitatum aureum, cunctis impensè commendatum ſuccum naſturtii hortenſis, vel aquatici, miſtum cum tertia, quarta, vel quinta parte aceti acerrimi, ac pugillo ſalis communis decrepitati, additoque oleo olivarum in affectibus pectoris: cujus miſturæ cochlearia duo in ſingulas horas aſſumenda præcipit, atque ita etiam interna apoſtemata dirumpi, febreſque omnis generis, præſertim verò intermittentes, cùm ingruunt paroxyſmi, omninò fugari fatetur, ut rarò quartùm repetere opus ſit. Aliam hujus morbi curandi rationem memorat ex Carrichtero, quam apud eundem legere eſt.

Helmontio ſicuti cæteræ ægritudines cerebri, ita & deliria, remédiis euſtomachis, non cephalicis, curantur, præmiſſis tamen vomitum promoventibus, præſertim ex helleboro. At verò P. Jo. Faber potiùs diureticis, & humores deducentibus inſiſtit, inter quæ potiſſimùm magnificat ſuum tartarum vitriolatum, & liquorem Mercurii acidum, quem ſummum arcanum adversùs Phrenitidem fatetur. In Duũvir. & de febribus.

Antiphrenitica demùm recenſentur ſaccharum, & ſpiritus Saturni, Bezoardicum lunare, liquor Margaritarum, qui mirificus celebratur ad compeſcendum ſanguinis fervorem, ferturque aliquot illius guttis vini ſpiritum figi, & coagulari. Magnæ etiam exiſtimatur virtutis eſſentia florum hyperici, eorumque extractum in decocto glomorum cynosbati. Ac poſtremò opium, & quodcumque ex opio conficitur, ad ſomnum conciliandum, quoniam in deliriis nil ſomno conducibilius. Quare Zacutus *in prax. hiſt.* pilulas componit ex opii gr. v. croci gr. iv. & caſtor. gr. ij. atque in jure, aliove liquore per intervalla exhibet. Et J. Prævotius aquam perſonatæ ad unc. iij. propinat, cui vis ineſt diaphoretico-narcotica. Verùm enim verò opiatorum uſum vituperat Helmontius in amentiis, cùm omne opiatum ipſi dicatur eſſe in ſe amens, & amentia nil aliud, quàm ſomnium vigilans: ineſſe prætereà opio monet, præter ſoporiferum, aliud V. Petr. Noſolog. lib. 1. diff. 2. Hipp. 2. Aph. 2.

aliud virus, qvo amentes acriùs læduntur; quinimmò vix decuplam opii doſim ſomnum inſano conciliare, & cum labore. Ejus autem loco commendat ſulphur vitrioli Veneris, quod ſomniferum dulce, & ſuave illi eſt. De lithiaſ.c.9. jus duūvir. &c.

Externè verò ſedum majus contuſum, & cum lacte muliebri miſtum ſyncipiti admotum, phrenitidem ſedare, & ſomnum allicere plerique teſtantur: at cùm primùm dormire ceperit æger, removendum, ne Coma ſubſequatur. Tutiora exiſtimant alii ramenta cucurbitæ cum albumine ovi. Riverius *in praxi* ex Penoto hoc epithemate ægrotum ſopiri, & cōvaleſcere teſtatur; quod conficitur ex *aqua roſ. punic. cum tinctura ſantal. rubr. imbuta ad unc. xx. camphor. gr. xx. moſch. gr. xij.* Vult autem per diem integrum calidè ſuturis apponendum. Eſt aliis in uſu decoctum muſci terreſtris pari modo applicitum; aliis Rana viva, aut Tinca diſſecta, & plantis pedum impoſita. V. Borel. cent. 4. obſ. 64.

At quamvis hæc prodeſſe poſſint, non tamen omittenda diaphoretica ſuperiùs memorata, & quæcumque acrimoniam, fervoremque ſanguinis temperare poſſunt: hæc quidem potiùs in principio, illa verò circa ſtatum Phrenitidis, præſertim cum de interna inflammatione dubitatur. Quamobrem pro varietate cauſarum modò his, modò illis utendum.

Iiſdem ferè pervigilio occurrere expediet, ac prætereà unguento alabaſtrino, populeo, ſomnifero Auguſtano, oleo papaverum, & hyoſcyami, extracto croci, pinguedine lucii piſcis, temporibus, & plantis pedum illitis. Langius parat aquam mirabilem ex capitibus duobus allii, & uncia una opii ſimul contuſis, atque in B.M. diſtillatis; & ad gutt. 11. in vino exhibet ad ſomnum conciliandum. Conficit etiam aliam aquam hypnoticam: & Mynſicht vinum hypnoticum & pulverem anodynum Michael. Alii, alia. Sed omnibus præſtat laudanum opiatum aliquo liquore diſſolutum, & parùm, ac ſæpè propinatum. Invaluit nunc tandem apud noſtrates uſus cujuſdam potionis ex expreſſis ſeminibus melopeponum, & papaverum alborum, cum amygdalis dulcibus, & conditura florum nymphææ in aqua lactucæ diſſolutis: Illam autem poſt cœnam potiſſimùm potandam offerunt, ut opportuniùs ſomnum alliciat. Lib. 3. Epiſtol. Epiſt. 1. c. 1.

DE MANIA, ſeu Furore.

QUamvis Cicero hanc affectionem Latinos Furorem appellaſſe, & Græcos Melancholiam, ſcripſerit; propriè tamen Medici ipſam dicunt inſaniam, ſeu delirium illud, quo ægri præter imaginationis, & ratiocinationis depravationem, impetunt, furunt, ac nihil omninò formidantes, omnia temerè audent, & indiſcriminatim aggrediuntur: febre tamen carent, & memoria valent. 3 Tuſcul.

Multifariam, & innumeris modis hi furere obſervantur. Plerique poſt impetum, & ferociam, in cachinnos ſolvuntur: alii ad minas, jurgia, inconditoſque ſermones ſunt proclives: alii blandis verbis circumſtantes alliciunt, mox inopinatò illos adoriuntur: quidam in negotiis geſtis, gerendiſque: nonnulli in armis, & militia: alii in rebus domeſticis, amicis, inimicis, amore, zelotypia, cæteriſque variis inſaniunt. Cùm autem delirium hoc fœminis accidit ab utero, intermiſſiones habet, & per intervalla redit, diciturque furor uterinus. V. Aet. hoc l.

Ad atram-bilem delirii hujus cauſam Medici referunt, undè cerebrum, ac ſpi-

Digitized by Google

ac ſpiritus animales vehementer exagitentur, induċta nimirùm in his fervida, & veluti ignea diatheſi: cui adjicit Platerus malignam, occultam, & venenatam conditionem, præſertim quia à venenis, & philtris nonnulli inſaniiſſe memorantur. Nec tamen ſolùm cerebrum, ſed & cor pari affectione corripi addit Sennertus, cùm Maniaci intenſiſſimum frigus, cæteraſque ſimiles ærumnas, nudi, ſine ulla læſione tolerent, quin & calere perpetuò deprehendantur. Helmontius verò è ſtomacho, & liene amentias quaſcumque manare docet. *Tit. Demens Idea.*

At vitium hoc ſolis ſpiritibus animalibus attribuit VVilliſius, qui ab indole propria, & genuina, nempe, (ut ipſe loquitur) *ſpirituo ſalina*, in *ſulphureo-ſalinam* aquę ſtygiæ æmulam deſciſcunt; proindeque actus inordinatos edunt. Sicut enim aquæ ſtygiæ particulæ ſummè agiles, & irrequietæ, in motu continenter ſunt; ità ſpiritus animales è ſanguine uberiori, & quaſi nitro-ſulphureo extillatos, inſigni mobilitate, ſive inquietudine præditos in maniacis exiſtimat. Poſſe autem in humano corpore generari humores acerrimos ex quibus ejuſmodi ſpiritus exurgant, ut aquæ ſtygię comparentur, idem Author oſtendit ex ulceribus malignis, & peſtilentibus, quæ non rarò humanis corporibus contingunt; præter alia plura, quæ ingenioſè quidem explicare ſtudet de Maniacorum audacia, ac temeritate, de immenſo robore, de nulla, vel tardiſſima defatigatione, deque abſentia febris, ut latè apud eundem legi poteſt. *Cap. 12. de Mania.*

Illud autem ex Anatome aliquandò deprehenſum eſt, à vermibus in cerebro maniam accidiſſe, teſte Platero, Fernelio, & Riolano. Bartholinus etiam in equis, bobus, & ovibus illos capiti ineſſe ſcribit, cùm rabie corripiuntur. Vulgò itidem fertur rabidos canes ſub lingua vermiculum habere, quem Plinius Lyttam vocari ait, aliis verò Lyttam, & Lyſſam. *Cent. 3. obſ. 48.* *Lib. 19. c. 5. Dalecamp.*

Spectatis verò cauſis externis, referunt maximam vim habere maniam inferendi Solanum, quod proptereà maniacum appellatur: Paſtinacam ſylveſtrem: Hyoſcyamum; de cujus radice comeſa notabilem hiſtoriam narrat Borellus: cerebrum Felis, aut Muſtelæ: vinum fulmine contactum: morſus animalium rabidorum: Aconitum, & Napellum: Toxicum: ſanguinem menſtruum, & alia hujus generis. Ad hanc delirii claſſem reducitur morbus Tarentinus à morſu Araneæ Tarentinæ induci putatus, de quo alibi meminimus: atque illi affinis chorea Sancti Viti: itemque Lycanthropia, & Cynanthropia; necnon Hydrophobia; atque inſania ex philtris, & amore. Unde Ovidius. *c. 4. obſ. 45.*

Philtra nocent animis, vimque
furoris habent.

Et Virgilius *4. Æneid*

Uritur infelix Dido, totaque vagatur
Urbe furens.

Et Arioſtus. *c. 24. 1.*

Che non è in ſomma Amor ſe non
inſania
Agiuditio de ſavj univerſale. *V. Ovid. 8. metamorph. de Scylla.*

Maniaci internoſcuntur facillimè ex incongruis, abſurdis, ineptiſque dictis, aut geſtis, ſine metu, & mœrore, ſed potiùs cum temeritate, garrulitate, impetu, iracundia. Tarentino morbo affecti, aut Chorea S. Viti, muſica, tripudiis, & ſaltationibus geſtiunt, & delectantur. Lycanthropici, & Cynantrhopici ſe in lupos, aut canes converſos putant, adeòque illorum more ululant, latrant, in triviis

viis verſantur, ſepulchra petunt, & carnes animalium lacerant, ac vorant, cæteraque ſimilia agunt, quæ luporum, & canum naturam referunt. Hydrophobia ex morſu canis rabidi accidit, & patientes aquam, & liquidum quodcumque averſantur, ſpumam ex ore emittunt, & ſi alios mordeant, ſimili ægritudine rabiei inficiunt. Qui amore inſaniunt, macie corporis, vigiliis, inquitudine, aſſidua animi perturbatione, vultus, & pulſus mutatione, præſertim ad præſentiam, aut nomen amaſiæ judicantur: qua ratione Eraſiſtratus, & Galenus, amantes deprehendiſſe perhibentur. Ad Philtra verò quod attinet, quæ Germanis potiſſimùm uſui eſſe paſſim referunt Authores, figmentum à vetulis excogitatum crediderim, quæ credulæ turbæ nullo negotio imponere ſolent: quamquàm ex inſano Amore plurimos periiſſe conceſſerim, animi debilitate, & furoris impotentia, ad perditè amandum pertractos. Hinc jure exclamaſſe fertur Olympia, Philippi Macedonum Regis uxor, in puellam, quam vehementer is deperibat, & ut credebatur, ex philtro: *Valeant calumniæ. Tu in te philtra habes*. Quæ denique referuntur de Lucullo Imperatore, & de Lucretio Poeta, nugæ ſunt: pharmacis quidem, ſed venenatis, in furorem acti illi perierunt.

V. Aet. Æginet. & Altim. hoc loc.

Peculiariter autem de Hydrophobia notandum illam induci à morſu, & ſpuma canis rabidi. Saliva quippè, quæ in cunctis animantibus acidoſalſa eſt, ſpecialiùs in canibus, utpotè natura non ſudantibus, etſi motu valido, curſuque fatigatis, ex nimio, ac vehementi anhelitu, acris, & virulenta evadit, unde facilè exedit, & inficit, ac deinde per morſum cum ſanguine, & lympha commiſta fermentum in demorſis excitat, quod ad tempus, rabiem, & delirium promovet, quo aquam, & res quaſcumque potulentas patientes expaveſcunt, & averſantur. Quamobrem Celſus *lib. 6. cap. 27.* Hydrophobiam genus morbi eſſe dicit, in quo ſimul æger & ſiti, & aquæ metu cruciatur. Rectè propterea ſcripſit Avicenna *l. 4. f. 6. tr. 4. c. 2.* deteriorem morſum illum eſſe, qui eſt à jejuno, ſive homo ſit, ſive aliud animal; tunc enim ſaliva tenuior, & acrior fit, nec à cibo, potuque aſſumpto temperatur. Addunt aliqui in aquis videri rabidos catulos, qui quodammodò affectis latratu inſidientur, immò etiam mordere minitentur: referuntque exemplum illius Philoſophi, qui balneum ingreſſus, cùm jam mente moveri inciperet, videreturque ibi adlatrans catulus eum terrefacere, & remorari, ſibi ipſi vim inferens exclamavit: Quid Cani, & Balneo commune eſt? atque ita in balneum ſe conjecit, & aquam ebibens, liber evaſit. Quamquam id falſum arbitratur P. Salius, quodque ab Avicenna aſſeritur, videri in urina rabidorum res carneas catulos referentes.

ex Aetio tetrab. 2. ſ. 2. c. 24.

De aff. part. c. 19 lib. 4. ſen. 6. tr. 4. c. 7.

Neque ſolùm rabidos fieri à morſu canum, ſed etiam aliorum animalium, lupi, felis, vulpis, etiam hominis irati, ſi ſaliva ſanguinem pertingat, pluries compertum eſt. Ab equo demorſum vidimus rabie correptum periiſſe. Verùm enim verò etſi pleraque alia animalia id ipſum aliquando pati, & infligere poſſint, frequentius tamen canibus accidit, ut in rabiem agantur ſpecialiori quadam ægritudine, qui propterea ſolent ſpumam continenter in ore geſtare, quam è naribus quoque emittunt, cibum oblatum faſtidiunt, oculos ſcintillantes habent, horridum ſonum, & vocem raucam edunt, aliquando feſtinant, aliquando ſubſiſtunt, & quandoque

V. Dioſcorid. lib. 6. c. 36.

lentè admodùm, & ſtupidè progrediuntur, cauda ſub ventrem inflexa, capite demiſſo, & lingua extra os propendente, nigra, rubra, vel crocea: in obvios quoſcumque, etiam herum, impetunt, & abſque latratu mordent, ab aliis verò canibus evitantur. Rabiem autem potiſſimùm incurrunt temporibus, vel nimiùm fervidis, vel plus juſto algidis.

Unumquodque inſaniæ genus difficulter Medicinæ cedit. Verùm 6. Aph. 53. Hippocrates deſipientias cum riſu conjunctas ſecuriores ſcribit, quàm quæ fiunt cum ſtudio, & feritate: ſicut pariter à ſanguinis profluvio, & ab ileo. Si prætereà inſanis varices, 7. Aph. 9. & 10. aut hæmorrhoides ſu perveniant, in- 6. Aph. 21. ſaniæ ſolutio fit. At in rabidis, & demorſis à cane ſi pavor aquæ ſubſequatur, mors in propinquo eſt. Lycanthropici, & Cynanthropici longiora tempora ducunt, quin etiam nonniſi per intervalla ſolùm cruciantur; Parique modo Tarentino morbo affecti, qui potiſſimùm per æſtatem vexari ſolent. Ab Amore demùm inſanientes, niſi ſibi ipſis mortem adſciſcant, rarò ad necem perducuntur, quamvis incommoda Amantium devitare non poſſint, quæ deſcribuntur Ciſtell. à Plauto ſub perſona Alceſimarchi Adoleſcentis.

Jactor, crucior, agitor, ſtimulor,
verſor in Amoris rota miſer,
Exanimor, feror, differor, diſtrahor, deripior, ita nullam mentē
Animi habeo: ubi ſum, ibi non ſum,
ubi non ſum, ibi eſt animus.
Ita mihi omnia ingenia ſunt: Quod
lubet, non lubet jam id cōtinuò.
Ita me Amor lapſum animi ludificat, fugat, agit, appetit,
Raptat, retinet, jactat, largitur:
quod dat, non dat, eludit.
Modo quod ſuaſit, diſſuaſit: quod
diſſuaſit, id oſtentat. &c.

Etſi igitur dementes in rectam rationis ſemitam revocare ferè ſit impoſſibile, conantur tamen Medici plurimis id aſſequi. Primum verò infectum ſanguinem, & variis pathematis agitatum, educendum conſulunt iterata phlebotomia: at in Gallicis Ephemeridibus memoratur, furioſum quendam ſanguinis transfuſione priſtinæ ſaluti fuiſſe reſtitutum. Deinde vitioſos humores expurgant, præſertim helleboro nigro. Mox cerebrum, & cor roborant, temperantque. Somnum conciliantia, & topica capiti adhibent ex humectantibus, & infrigidantibus compoſita.

Verùm experientia teſtatur, Maniacos potiùs minis, verberibus, monitis, objurgationibus temperari, & coerceri, quàm remediis, quæ plerumque etiam admittere nolunt: quamobrem experimur tortores ſuos ſolummodò revereri, cæteros ſine metu illos invadere.

Narcotica non conveniunt: turbant potiùs mentem amentium, & furorem acuunt, ut etiam adnotavit Helmontius, qui maniacis opium, cui ſulphur amarum ineſt, interdixit. Vinum etiam nocet: ſolùm cum Mandragora exhibitum, ſi ſcilicet in eo hujus radices ebullierint, profuiſſe viſum eſt: Mandragora enim præ cæteris ſoporiferis commendatur à Dioſcoride, quòd leniter vomitum moveat, ferventem ſanguinem compeſcat, ac purificet. Aqua, in qua nitrum purum diſſolutum ſit, efficax eſſe conſuevit, in potum exhibita, ſicut quælibet alia aqua acidula. Ejuſdem efficaciæ dicitur ſaccharum Saturni, liquor Margaritarum, cryſtallus montis præparata, Magiſterium coralliorum, tinctura violarum, & roſarum, idque genus alia. Tit. jus duūv. & demens idea.

Helmontius helleboro primùm exhibito ter ſubmergendum eſſe ægro-

tum

Digitized by Google

tum aquis præcipit, prima vice ad ſpatium, ut ipſe loquitur, unius *Miſerere*; deinde duabus aliis ad breve tempus ſalutationis Angelicæ, tum extracto corpore, prono ſitu, & capite declivi, omnis aqua hauſta reiiciatur, indeque æger reviviſcet ſanus: idque in omnibus generibus Amentiæ, & Rabiei ſervandum ait. Tandem ſulphur vitrioli ſoporiferum, & melle dulcius propinat, quo mirificè omnes mentis alienationes ſedari, ait.

P. Jo: Faber potentiſſimum medicamentum eſſe dicit miſturam ex unc. ſſ. ol. camphoræ, guttis x. ol. ſaturni, & gutt. iv. eſſentiæ Martis in aqua communi exhibitam per x. dies; itemque eſſentiam argenti, auri, & mercurii; ſuumque anodynum.

Liquorem lunæ, ſeu lunam potabilem ad idem etiam preſcripſit Hartmannus, quàm certiſſimum, & probatiſſimum remedium affirmat in omnibus affectionibus cerebri, præſertim in Amentia. In ejus defectum ſubſtituit Cardilucius tincturam florum hyperici per ſpiritum vini extractam, atque ad guttas aliquot in potu convenienti exhibitam. Sanguini Aſini è venis poſt aures elicito vis etiam magna in curanda mania ab eodem Hartmanno tribuitur, necnon decocto anagallidis flore purpureo; atque in externum uſum lixivio cephalico ab eodem deſcripto, præter cranii terebrationem. Commendatur aliis cerebrum Arietis, qui nondùm Venerem norit. Et Michael, ac Sennertus memorant ſanatos intra triduum maniacos uſu cerebri Canis cocti. Folia Buxi, ſive ut alii malunt, Fagi minutim inciſa in aqua lavendulæ exhibita, movendo ſudorem, maniam curare perhibentur. Aqua, extractum, & eſſentia florum hyperici, vel tinctura eorundem deſcriptione Mynſichti eandem opem præſtare dicitur. Magnifit etiam ſpiritus vitrioli antiepilepticus Hartmanni. V Schrod.

In demorſis ab animalibus rabie affectis, præcipua ratio habenda eſt de parte demorſa, ac ſubitò inita ligatura paulò ſupra illam, adhibenda ſunt, quæ inflictum venenum extrahant, ac retundant; cujuſmodi ſunt cataplaſmata, & emplaſtra ex nucibus juglandibus, fermento, ſtercore columbino, melle, ſale, ruta, dictamno, ſinapi, angelica, theriaca, pice, opopanace. Commendant plurimi, ac imprimis P. Salius, Helleborum album, à veteribus valdè celebratum; ſed ſtatim inter initia Hydrophobis exhibendum, quoniam confirmata rabie nocuum evadit. Conantur alii venenum extrahere cucurbitulis: Alii inciſionibus, inuſtionibus, cauteriis. Tunc verò venenum omninò extractum arbitratur Æginetа ex Oribaſio, cùm nuces juglandes tritas vulneri appoſitas ſine noxa deglutierint gallinæ: vel medullam panis, præſertim calentis, vulneris ſanie, aut ſanguine intinctam canes comederint ex Rhaſi, & Avicenna: ferunt enim canes ſanos abhorrere ea, quæ rabidi venenum contraxerunt; & ſi fortaſsè devorent, omninò perire. Tuetur autem, inquit Plinius, à pavore aquæ capitis canini cinis illitus vulneri. Celſ. lib 5. cap. 27. Lib. 29. cap. 5.

Internè verò commendatur Alyſſum, veluti Rabioſis ſummoperè fructuoſum vetuſtioribus omnibus creditum; itemque cinis, & decoctum cancrorum fluviatilium: ſcordium, chamædrys, gentianæ radix, centaurium minus, ſemen rutæ agreſtis, ariſtolochiæ, & vincetoxici radices: at reliquis præfert Plinius radicem cynorrhodi. Idem etiam ſcribit ſub lingua rabioſi canis eſſe limum ſalivæ, Diſcorid l. 6. c. 37. Gal. 6. ſimp. med. facult. & 2. de antid. c. 11. Plin. l. 24 c. 11. Lib. 25. c. 2. & lib. 29. c. 5.

qui datus in potu, fieri hydrophobos non patitur. Multò tamen utiliſſimè jecur ejus, qui in rabie momorderit, datur, ſi poſſit fieri, crudum mandendum; ſin minus, quoquo modo coctum, aut jus coctis carnibus, ex eodem: quod remedii genus celeberrimum Galeno fuit. Idem etiam Galenus è cancris fluvialibus antidotum conficit: atque theriacam æquè ſalutarem exiſtimat. Aetius verò Hepar Mergi aſſatum cum pauco oleo, & ſale comeſtum commendat. In *Actis Hafnienſibus ann.* 1673. traditur ex Hannemanno remedium euporiſton, quod infallibile dicitur ad morſum canis rabidi: idque eſt: *rutæ, abrotani, beton. & ſalv. anguſt. fol. ſingul. m. j. affund. acet. vini opt. lib. j. ut per aliquot horas maneant in infuſione, deindè exprim. & expreſſ. add. ther. Androm. dr. ij. herb. card. fullon. m. j. vel hujus ſem. unc. j. Pueris datur cochleare unum per vices, Adultioribus hauſtus ſit largior. Vulnus verò per ix. dies apertum detineatur, prædictis herbis expreſſis fovendum.*

11. De ſim. med. facul. & 2. de antid. c. 11. de Ther. ad Piſ. c. 14.

obſ. 110.

A Thoma Bartholino ibidem proponitur hoc aliud, quod habet *pulv. gentianæ dr. j. myrrha tantundem, pulv. cancr. fluvial. uſtorum duplum, m. pro duabus doſibus.*

Vel *cancr. fluvial. combuſt. unc. v. rad. gentianæ unc. ij. ß. thur. dr. iv. f. pulvis, & vitro ſervetur. Doſis dr. j. mane, dr. ß. veſpere in aqua fontis per xl. dies.* Arcanum inquit Galilæi Galilæi. Vult autem cancros capiendos eſſe menſe Julio paulò ante ingreſſum Solis in Leonem.

Cap. 3. Palmarius *de morſu canis rab.* pulverem componit, & tutiſſimum antidotum eſſe dicit, ex foliis rutæ, verbenæ, ſalviæ, plantaginis, polypodii, abſinthii vulgaris, menthæ, artemiſiæ, meliſſophylli, betonicæ, hyperici, & centaurii minoris, ſingul. partes æquales; atque dr. ij. exhibet horis tribus ante cibum. Cataplaſmate, & hauſtu ex quibuſdam herbis concinnato teſtatur Cardilucius etiam certò curari demorſos à cane rabioſo, ut legere eſt apud eundem: Cap. de Hydrophobia. ubi quoque ſingularem medicinam eſſe monet ſpiritum ſalis marini. Aliis eſt in uſu bitumen Judaicum ad dr. j. in aqua: & ſal. viperarum cum aqua theriac. vel ſucco citrii. Narrat Helmontius Batavos cruda halece ſalſa triduo renovata, & ad morſum applicata omnem auferre metum Rabiei. Avic. *l. 4. f. 6. tr. 4.* trochiſcos è cantharidibus commendat, & cum æger ſanguinem minxerit ſervabitur, inquit, à timore aquæ.

Tit. de mens idea.

Quod ſi jam Hydrophobia acceſſerit, unicum remedium putatur Celſo, non opinantem ægrum in piſcinam projicere, ut vel invitus aqua ſatietur. At verò C. Aurelianus rectè animadvertit, paſſionis hujus curationem conſiſtere, non ut bibant ægrotantes, ſed ut bibere velint. Quin & ſi aliquid boni à tali demerſione ſperare eſt, id à vomitu potiùs aquæ deglutitæ oriri poteſt, per quam ſalia venenoſa diluantur, & extrahantur, & ſaliva ipſa aeris temperetur, ac detergatur. Idipſum confirmat Helmontius ſuprà relatus. At felicem eventum non ſemper inde ſucceſſiſſe teſtantur alii: aliud enim periculum excipit, ſubdit Celſus, ne infirmum corpus in aqua frigida vexatum nervorum diſtentio abſumat; quamobrem à piſcina protinùs in oleum calidum demittendum eſſe conſulit. At Mare adeundum monet Borellus, quod mira proprietate ad id valere ſuadet; ut etiam ex Helmontio deducitur. Neque de ejus aquæ ſalſedine verendum, quod ſitim augeat, ſiquidem adverſùs omnigenum

Lib. 5. c. 27.

cit. loc.

num ferarum morſum ſal prodeſſe dicitur Dioſcoridi *l. 5. c. de ſale*. Succus Chryſanthemi expreſſus, ex vino exhibitus cum pulvere medii corticis cynorrhodi, ſalutaris ſæpeſæpiùs obſervatus ex Aſſælinæo.

In cibum tandem, ſalutares creduntur carnes arietis cum braſſica, & cerebellum gallinaceum, itemque caſtaneæ, nuces juglandes, amygdalæ, allium, cæpa, porrum, raphanus; Nocui verò pulli columbini, ex Sennerto. Saliuntur, inquit, Plinius, & carnes eorum, qui rabidi fuerunt, ad eadem remedia in cibo dandæ; quin & necantur catuli ſtatim in aqua, ad ſexum ejus, qui momorderit, ut jecur crudum devoretur ex iis. Sed quis unquam hæc admiſerit?

lib. 29. c. 5.

De hepate ipſiuſmet rabioſi canis vide Gal. l. 11. de ſimpl. med. cap. de Hepate.

Apulo morbo affecti, & Chorea S. Viti, quia ſudore affluenter excitato ex ſaltu, à paroxyſmo liberantur, poſſent etiam diaphoreticis tractari ad illum promovendum, cùm muſica non ſuppetit, ut ad tripudia invitentur. Speciatim verò conferre dicitur eſſentia roriſmarini, elixir juniperinum, tinctura ligni aloes, ſpiritus vini ſimplex, & electuarium antiphalangium Ferdinandi.

Veſani Amoris remedia multa referuntur, quæ maniæ communia ſunt. At crediderim, nulla efficaciora eſſe, quàm quæ petuntur ex Philoſophia. Quiſque enim ſuæ libertatis arbiter quàm facillimè poteſt Cupidinis arma repellere, perfringere, aut hebetare, atque adeò hujus labis contagionem arcere. Quod verò de Philtris fertur, quòdque morbus per Margaritas præparatas, pulverem ſecundinæ primiparæ, & calculi humani fugari dicitur, vanum eſt, niſi mens ſana, & conſtans ſit.

Borell. cent. 1. obſ. 65. Hattm. in praxi. Henricus ab Heers obſ. 13.

Poſtremò mania ex venenis, alexipharmacis convenientibus curatur, incitato tamen primùm vomitu, ſi venenum adhuc in ſtomacho ſubſiſtat.

DE DELIRIO *Melancholico*.

Sicut Maniaci cum furore, & audacia inſaniunt, ita melancholici in profundam mœſtitiam, ingentemque timorem delabuntur. In his inſuper imaginatio, & ratiocinatio depravatur; non tamen plerumque in omnibus, ſed in certis ſolùm rerum generibus. Memoria autem firma manet, & febris deeſt. Per id verò à cæteris inſanis melancholici internoſcuntur, quòd timeant, & mœreant ſine cauſa manifeſta, undè Hippocrates *6. Aph. 23. Si timor, & mœſtitia longo tempore perſeverent, judica talem eſſe melancholicum.* Id etiam hi commune habent, quòd taciti, cogitabundi, ſolitarii, ſuſpicioſi ſint, & licèt abſurda, quæ meditantur, ſermone aliquandò non manifeſtent, geſtibus ſaltem, aut operibus palam faciunt. Non raròquoque lingua incontinens, & titubans ſit, ut proindè confuſum conceptus exprimat mentis, & voces tumultuarias edat. Sunt prætereà, qui ſe mortuos exiſtimant, adeòque nec comedere, nec loqui, neque oculos aperire volunt: Alii ſcrupulis cujuſvis generis implicantur, & quamcumque rem arbitrantur nocuam, & ſceleſtam: Quidam ſe in vitrea vaſa converſos credidere, timueruntque aliorum viciniam, & contactum: Nonnulli in deſperationem lapſi, pro re etiam frivola ſe morti tradiderunt: atque alii aliter, variis, innumeriſque propemodum phantaſmatibus dementarunt. Lætabundos verò, jocoſos, ridenteſque cum his confundere, rationabile non eſt; ſed probabilius videtur ad eas deſipientias revocare, quas

V. Gal. Marcell. Donat. Schẽch. Plater. Foreſti h. l.

quas Hippocrates cum riſu junctas dixit *6. Aph.* 53. Nam varia ſunt deliramentorum genera, & ſtultorum infinitus eſt numerus.

Cauſam melancholici delirii referunt Medici cum Galeno ad humorem melancholicum cerebri ſubſtantiam occupantem, qui ſua nigredine, & obſcuritate (non ſecus ac externæ tenebræ) pavorem ſimul, & mœſtitiam incutiat; quoniam indè phantaſma tenebricoſum, ut loquitur Capivacceus, Phantaſiæ repræſentatur. At in Galenum acriter invehitur Averroes pluribus contendens ab ejuſmodi melancholicis, & tenebricoſis vaporibus, haud quaquam phantaſiam metuere, & triſtari poſſe. Cui tamen adnititur reſpondere præ cæteris Sennertus *Inſtitut. Medic. lib.* 2. *p.* 3. *ſ.* 2. *cap.* 4. *& lib.* 1. *pract. p.* 2. *cap.* 8.

2. de loc. aff. 7. & 2. de ſymp. cauſ. 6.

2. Collect. c. 40.

Verùm Thomas VVilliſius cauſam hujus delirii è ſpiritibus animalibus deducens, exiſtimat hos acidam conditionem acquirere, atque ita ſe habere, ſicut effluvia è liquoribus ſtillatitiis acidis, nempe aceti, vitrioli, ſalis marini, & ſimilium, decedentia, quorum eſt perpetuò moveri, haud longè pergere, & novos poros in corporibus producere, ſeque in illos inſinuare, pari modo ac in melancholicis experimur, qui ſemper cogitabundi, res tamen pauciſſimas comprehendunt, atque de ipſis notiones perperam depromunt ob acidam indolem valde analogam ſpiritibus ex aceto, vitriolo, aut ſale marino elicitis. Non ſolùm autem ſpiritus animales, ſed etiam cerebrum ipſum in ſua conformatione poſteà vitiari contingit, non repurgatis ſcilicet recrementis atri ſanguinis, quæ per cerebri ſubſtantiam diffuſa, illam hebetem, craſſam magis, & opacam reddunt; immò & præcordia, atque ſanguinem ipſum inficiunt; undè timor, & Mœſtitia exoriuntur; cùmque ſanguinis motus quadantenus retardetur, membra cuncta corporis in melancholicis torpent etiam, & languent.

Differentias inſuper melancholiæ deſumptas à cerebro per eſſentiam, & per conſenſum à toto, ab utero, vel hypochondriis, non quidem ex humore ibidem genito, ſed ex ſanguine circumeunte, atque in his viſceribus inquinato, vel non benè ſecreto oriri opinatur; adeòque nonnunquam à ſanguinis vitio, quandoque etiam à regimine animali delirium ordiri: à ſanguinis vitio quidem ob victum inordinatum, ſuppreſſas evacuationes, aliaſque ſimiles cauſas; à regimine verò animali, ob vehementem triſtitiam, terrores panicos, curas, ſtudia immodica, omneſque violentas, & diuturnas animi paſſiones.

Tametſi plerùmque melancholici in longum vitam protrahant, non rarò tamen epileptici redditi repentè perire ſolent: quandòque etiam in ſtuporem, convulſionem, furorem, vel cæcitatem incidunt, ut dicitur *6. Aph.* 56. quamobrem periculoſiores dicuntur, quæ cum ſtudio contingunt deſipientiæ *eod. 6. Aph.* 53. Si verò melancholicis hæmorrhoides, vel varices ſuperveniant, ſalutares ſunt, *ibidem t.* 11. *&* 12. Sicut contra cùm ſupprimuntur, malæ, ut de Alcippo refert Hippocrates 4. *epidem.* quin & tabis, vel hydropis periculum imminere ſcribit *6. Aph.* 12.

6. Epid. in fine.

propè finem.

Plurimis, ac vehementibus remediis melancholicos tractandos non eſſe peritiores Medici communiter ſuadent, dicente Galeno, ſe frequentibus balneis, victuque humido, bonique ſucci, nullo alio adhibito præſidio, ejuſmodi morbum curaſſe, nondùm tamen diutiùs protractum. Neque præteréa multùm illis in præconcepta

3. de loc. aff. c. 7.

Digitized by Google

cepta imaginatione contradicendum, cùm ſæpiùs expertum ſit, hac ratione illos magis furere; undè expediet blandè in oppoſitam imaginationem adducere, atque ſagaci induſtria eos in iiſdem rebus, in quibus deſipiunt, data opportunitate, fallere. Communi voto commendatur uſus hellebori nigri, præſertim cùm morbus increverit, & viſcera recrementis tartareis gravata obſervantur iſque, ſive infuſione, ſive decoctura, ſive in oxymelle, vino, ſero caprillo, aliove liquore exhibitus: extractum etiam, & tinctura uſui eſſe poteſt. At ſubrogat helleboro mitiora purgantia, ex ſenna, epithymo, rhabarbaro, VVilliſius, ſed prætereà vomitum indicit. His alii non contenti ſanguinem quoque detrahunt, & hæmorrhoidibus hirudines affigunt, atque eam, quæ inter annularem, & auricularem digitum ſita vena eſt, etiam ſecant.

Sed præſtat ſanguinem repurgare per medicamenta ex chalybe compoſita, præſertim pulverem cachecticum Quercetani: hæc enim tùm in his, tùm in aliis ſimilibus ægritudinibus ab acidiori ſanguine progigni putatis, miram ſemper opem contulere; proſunt etiam aquæ acidulæ, & ferratæ; & ſi fortaſsè corpus à congeſtis excrementis purgare expediat, uſu pilularum tartarearum Quercetani, Bontii, vel Schroderi, aut diaſenna, vel pulvere Haly à Valeſco de Taranta plurimùm commendato, vel ſyr. de fumar. majori helleborato, commodè peragetur.

Antimelancholica denique recenſentur ſuccus mandragoræ ad cochleare unum ſingulo mane, ex Petræo. Eſſentia croci cum ſpiritu vini elicita, tinctura hyperici, & bugloſſi cum ſpiritu vitrioli dulci reddito. Syrupus exhilarans Horſtii, & Laurentii. Elixir proprietatis cum ſuccis Sennerti. De croco ſcribit Borellus, quòd ſupra cordis regionem geſtatus omnes melancholicos affectus arceat. Plura alia referemus, cùm de hypochondriaco, & ſcorbutico affectu ſermo redibit. Cent. 2. obſer. 99. V. Hertod. in Crocolog.

Cæterùm ſtupiditatem, & moroſin ad deliria referre non auſim, cùm in ea operationes animales vel imminuantur, & hebetentur, vel etiam aboleantur, cæteroqui in deliriis depravari ſolitæ. Convenire potiùs videtur cum memoria, & ratiocinatione diminuta, ſeu ingenii hebetudine; quare medicamenta roborantia, & ſanguinem acuentia, & purificantia expoſtulantur. Speciatim autem conferre dicuntur pulvis Trithemii deſcriptus ab Hartmanno, & à Schrodero ad dr. j. cum aqua magnanimitatis: confectio anacardina ad dr. ß. ejuſque extractum ad gr. v. in vino, vel aqua lavendulæ. Similiter ſpiritus ſalis ammoniaci cum ſuccino, eſſentia roriſmarini, ejuſque elixir, itemque elixir vitæ Quercetani, & proprietatis, aqua vitæ Matthioli, eſſentia ambari, ipſamet ambra griſea dicta, aqua ſophorum Mynſichti, & de xyloaloe, ac elixir pæoniæ ejuſdem. Uſu Thuris juvari obliviosos memorat Crato. Et Platerus in vino illud exhibet, vel in aqua convenienti ad ſcr. ß.; & ſi piper addatur, inquit, laudatiſſimum eſſe remedium ad memoriam, in quam rem conficit pulverem ex olibani dr. xv. piper. dr. v. cujus doſis dr. j. per dies xl. Marſilius Ficinus *de tuenda ſtudioſorum ſanitate* ex thur. unc. ij. myrrh. unc. j. auri fol. dr. ß. cum vino format pilulas ſub aurora ſumendas. Decoctum pyrethri approbat Paracelſus; atque à VVolfgango Hoefero commendatur oleum myrrhæ temporibus, & ſyncipiti illitum. Lib. 2. c. 9 Hercul. Medic.

DE CATARRHO.

V. Hipp libr. de Acr. aquisj, & loc. & in coac. prænot. De Republ. 3. de ſympt. cauſ. c. 4. & 3. Aphor. com. 12.

CAtarrhus, Latinè Deſtillatio, licèt cujuſcumque humoris in omnem partem corporis fluxionem ſignificare videatur, quo pacto Romani defluxum humorum in pedes, manus, alioſque artus, Catarrhum appellant: eademque loquendi formula Veteres quoque uſos eſſe ſcribit Plato; proprie tamen à Medicis accipitur pro illapſu humoris in os, & pectus. At verò cùm humor defluit in nares Coryza, ſeù Gravedo dicitur: ad Fauces, & aſperam Arteriam, Branchos, ſeù Raucedo. Unde Schola Salerni.

Si fluat ad pectus, dicatur Rheuma Catarrhus,
Si ad fauces, Branchos, ſi ad nares, eſto Coryza.

Fluens humor plerumque lympha eſt, acredine, acore, vel ſalſilagine prædita: hac enim ratione partes vellicat, & compungit, atque dolorem, pruritum, ardorem, & quandoque etiam febrim inducit. Antiqui, quibus hic humor ex Anatome nondum innotuerat, pituitam credidere, præſertim cùm abundet in ſenibus, & in corporibus obeſioribus, atque in Anni tempeſtatibus Auſtrinis, ac pluvioſis, plus juſto cumuletur; dicente Hippocrate *3. Aph.* 5. Auſtri auditum hebetant, caliginem viſui offundunt, caput gravant.

Ubi humor hic colligatur, aut undè moveatur, perſuaſum ſemper Medicis tum Vetuſtioribus, tum Recentioribus eſſe Cerebrum. Quamobrem Galenus 3. *3. de ſympt. cauſ.* dixit: *quale* πάθος *in ventriculo diarrhæa eſt orta ex* δυσπεψία, *ſive mala, & imperfecta ejus coctione, tale in cerebro eſt Catarrhus, & Coryza*. Hinc illi magis Catarrho obnoxii obſervantur, quibus cerebrum debile eſt, facilèque à cauſis externis refrigerantibus, & humectantibus alteratur, puta Aere boreo, vel auſtrino; vel etiam à calefacientibus immodicè, ut mora ſub ſole longiori, aut etiam in hypocauſtis.

Cap. 4.

V. Hipp. 3. Aph. 12. & 13.

Lib. 3. de Catarrh.

At nuperrimè Schneiderus exiſtimat non ab excrementis cerebri, ſed à ſanguine originem ſumere Catarrhum, illiuſque materiam cum ipſo ſanguine circumferri, ac poſtmodùm per vaſa, ductuſque cujuſvis partis defluere, etiam narium, aurium, oris, & oculorum, excepto cerebro, quod immune ab ejuſmodi communi partium labe conſtituit.

Tit. Catarrh. deliram.

Helmontius inſuper deridens Veterum opinamenta Catarrhos putantium à frigida ſtomachi, & calida jecoris intemperie procedere; unde vaporibus ad caput elatis, ibique præ illius viſceris frigore concretis, mox delabentibus in partes inferas corporis, fluxiones, diſtillationeſque ſuboriantur; tandem ſtatuit non ex uno fonte, videlicet capite, ſed ex͵cujuſque partis idiopathia, ſive propria, ut ipſe loquitur, indiſpoſitione, fermentis topicis ſuperinducta, Catarrhos oriri: quod pluribus demonſtrare conatur.

Verùm Anatome inſpectà, partes certè ſpecialiùs affectæ in Catarrhis videntur eſſe glandulæ, quæ per totum corpus diſperſæ ſunt, in quarum numerum referendum quoque Cerebrum, quod magna glandula Hippocrati, & Vvarthono dicitur: Cùmque per illas, innumeri diffundantur aquæ ductus, ſeù vaſa lymphatica, dicta, proindè fieri, ut è capite, ubi vaſa iſta plurima inveniuntur, potiſſimùm aquoſa excrementa depluere videantur, atque per nares, palatum, os, oculos, exiliant. Non

tamen hinc caput ſolùm, cerebrumq; Catarrhi cauſa, & origo cenſenda, cùm & cuncta viſcera, illorumque fermenta, & ſanguis ipſe author Catarrhorum eſſe poſſint, aut ob degeneratum alimentum, aut ob non bene ſecretum nutritium ſuccum, aut ob ſuppreſſos ſudores, aliaſve retardatas egeſtiones: quamobrem pro varietate cauſarum, & viſcerum, varium planè quid licebit experiri.

Qui demùm ex Paracelſo, & Hermeticis, mercurio, ſali, tartaro, cauſam Catarrhi adſciſcunt, nil niſi nova vocabula ponunt, cùm reipſa in lympha vitiata hæc, & alia prẹter naturam conſiderentur, nimirùm fluxilitas, craſſities, ſalſedo, mordacitas, acritudo, auſteritas, indeque quid non mali?

Solet ſæpiſſimè Catarrhos febris comitari, quæ licèt ut plurimùm levis, & puſilla ſit; nonnunquam tamen conſuevit eſſe vehemens, & acuta, qualis dicitur Ardens: ſcilicet cùm lympha præter copiam, acritudinem, vel ſalſedinem contraxerit; unde fermentationem in ſanguine violentiſſimam promoveat cum ardore, ſiti, inquietudine, nauſea, dolore capitis, ſopore, laſſitudine, cæteriſque gravioribus ſymptomatis. Aliquando etiam in ſuo curſu præpedita alicubi reſtagnat, excitatque abſceſſus, qui difficulter ſuppurantur, ut in Pancreatis, Meſenterii, & colli glandulis pluries expertum eſt. Effluit pariter ſæpeſæpiùs in fauces, & in tonſillas; itemque ad Uvam, hancque relaxat, illaſque tumefacit; unde deglutiendi, & reſpirandi difficultas: quin & aliquando tam affluenter illa in eas partes irruit, ut ſuffocationis periculum minetur, & ſi in pulmonem decumbat, non ſine noxa phthiſeos, præſertim ſi acredine, vel ſalſedine ſit prædita. Ita quoque in oculis, auribus, dentium radicibus, cervice, pectore, abdomine, lumbis, aliiſque partibus reſtagnans latex iſte, tumores affert, & morbos varios, quos praxis ipſa edocebit. Hippocrates autem *lib. de glandulis* hæc loca principaliora recenſuit, ad quę Catarrhi materia plerumque delabitur, nempè aures, oculos, nares, palatum, venas, arterias, vertebras, ſpinam dorſi, & nervos.

Catarrhus adeò cuique notus eſt, ut longa indagine non egeat. Ex partibus verò ſenſibiliùs affectis, atque ab adjunctis ſymptomatis, variè denominabitur, ut ſupra dictum. Non tamen ſemper negligendus: nam leves fluxiones neglectæ, graviores, & longiores evadunt ex Celſo. Unde interdum necem inopinatam attulerunt, vel ſaltem in deteriorem morbum commutari viſæ ſunt. Hinc Tabes Dorſalis Hippocrati dicta, Raucedo inſanabilis, Tuſſis, Empyema, Phthiſis, Surditas, Cæcitas, Oedema, Arthritis, Abſceſſus, aliæque innumeræ ægritudines exoriuntur; ut non immeritò ex Hippocrate Morborum omnium ſcaturigo eſſe dicatur. Quandoque Epidemius obſervatus eſt, præſertim ſub fervente Sirio, aut in rigida hyeme, cæteriſque aeris inclementiis. In ſenibus autem ſpeciatim, & præcipuè provectioris ætatis coctionem non admittere ſcripſit idem Hippocrates 2. *Aph.* 40. quinimmò citò interimere 3. *Aph.* 12. quod etiam puerulis contingere ſolet ob ætatis imbecillitatem, ex Galeno *eod. lib. comm.* 26. potiſſimùm ſi pectus humor occupet. Si prætereà in nares, inquit, Celſus, deſtillet humor, leve eſt; pejus, ſi in fauces; peſſimum, ſi in pulmones: nam in ventrem ſuperiorem, id eſt Thoracem, deſtillationes intra viginti dies ſuppurantur 7. *Aph.* 38. Ex corporum ve- Lib. 4. cap. 2.

verò habitudinibus: Quibus nares ſunt natura humidiores, minùs integra ſanitate fruuntur *6.Aph.2.* Cæterùm febris Catarrho accedens non ſemper mala: pluries enim illius ſolutionem promovere conſuevit; niſi tamen alia ſymptomata copulentur, quæ morbi malitiam denuncient.

In curatione Catarrhi tria ſibi Medici agenda proponunt: fluentem humorem evacuare: partem, quam mandantem nuncupant, corrigere, & roborare, ne novum humorem progignat: ac poſtremò partem recipientem ab irruente humore defendere, illumque aliò divertere, ac derivare. Hinc in Catarrho, ut ipſi putant, à jecoris calore, ſanguinem mittunt, purgantia exhibent, frictiones, cucurbitulas, aliaque revellentia adhibent; caput pariter exonerare tentant per ea, quæ è naribus, palato, faucibus, humores eliciunt: mox verò electuariis, tabellis, ſyrupis, pilulis, ex moſcho, ambra, roremarino, betonica, ſtœchade, roſis punicis, myrobalanis; atque extrinſecùs pulverum ſupra verticem inſperſionibus, unctionibus, ſuffimentis ex rebus cephalicis, roborare; atque intereà fluxuros humores avertere conantur per emplaſtra cauſtica, potiſſimùm ex thaſia, & fimo columbino, aliove ſimili ſuturæ coronali applicita, quibus etiam ſeroſas ſanguinis partes cumulatas, vel fortaſsè in cerebro genitas educere ſimul, & illabentes inhibere credunt.

y. Gal. 5. meth. cap. 13. & 14.

At his Catarrhi plerumque non curantur, ſed ingraveſcunt, vel in alios morbos commutati tandem in lethum deſinunt, ut pluries Experientia docuit. Tot namque evacuationum generibus vires maximè dejiciuntur, affectæ partes magis elanguent, & præſertim cerebrum ſua natura debile, humoreſque redditi tenuiores plus juſto fluitant, & deſtillatio urgentius promovetur, ut tandem, extenuato corpore, ſæpiùs viderim miſeros ægrotantes in phthiſim delapſos irreparabiliter occidere niſi priùs ex ſuperveniente ſopore lethargici periiſſent.

Satis eſſe exiſtimant alii convenienti inſtituta diæta ſenſim abundantem lympham abſumere, & vel per vias urinæ, vel per ſudores extrudere: quo pacto conſuevit ſæpiſſimè Natura in his præſertim affectibus ſeipſam vindicare. Aerem proindè moderatè calidum præparant, ægrumque jubent pannis commodè contegendum. Cibum, & potum frugalem, attenuantemque præſcribunt, vitando olera dulcia, pinguia, acida, & nimis humentia. Conſuetas egeſtiones, alternis ſaltem diebus, ſollicitant, & quæcumque ad ſudorem blandum diſponere poſſunt, abſque ulla Naturæ perturbatione, ſuadent. Solùm in abundantiori lympha, & ubi periculum ſuffocationis inſtat ab ejuſdem affluxu, hydroticum aliquod medicamentum exhibent, ad depellendam ejuſmodi quantitatem. De reliquo cerebrum, ſpinam, & nervos roborantia fructuoſa putant, non tamen poſthabitis, quæ guttur, fauces, & pulmonem, aliaſque partes, in quas humor Catarrhum excitans irruere ſolet, lenire, detergere, aut confirmare valent.

Cùm ergo in fauces, & guttur decumbit humor, Gurgulio laxatur, tumentque Tonſillæ, præter gargariſmos ex diamoro cum aqua hordei, & ſale prunellæ; vel ex rhodomelle cum decocto liquiritiæ, betonicæ, aut nicotianæ, vel meliùs cum aqua ardente; proſunt ſuffitus ex ſuccino, maſtiche, & gummi animæ: atque pro linctu utatur æger ſyrupo papaveris rubri, vel de eryſimo Lobellii.

Si

Si delabatur in pectus, & pulmonem, conferent ſyr. ex praſſio, hyſſopo, tuſſilagine, hedera terreſtri, nicotiana; oxymel, & looch ſcilliticum, fæcula ari, extractum, & pulvis radicis iridis Florent. & Illyr., flores ſulphuris, butyrum, & rubinus ejuſdem, oleum ſacchari cum aqua ardente paratum, julep vitale, & efficaciùs elixir proprietatis deſcriptione Helmontii. Item fumus ſulphuris, ſuccini, foliorum ſalviæ, & betonicæ optimus; pariterque ſuccus pulegii ſaccharo cretico dulcoratus, atque per intervalla cochleatim exhibitus Tuſſim, præſertim in pueris, pertinacem ſanat, ex Boyle. Idem præſtabitur inunctis plantis pedum eſſentia pulegii; vel ejuſdem ſucco miſto cum aqua ardente. Quòd ſi humor defluens ſalſedinem, aut acritudinem ſapiat, timeaturque de pulmonis læſione, ad corrigendam illius acritatem, ſalſilaginemve, ſummè conferet iteratus uſus pilularum de cynogloſſo, vel de ſtyrace. Ejuſdem eſt efficaciæ pulvis anodynus D. Michaelis, theriaca recens, & laudanum opiatum. Proſunt etiam pilulæ ex ſtyrace calamita, cum olibano, myrrha, & opio Thebaico miſtis, & exceptis ſucco glycyrrhizæ, ut apud Schroderum. Ad diminuendam verò peccantis lymphæ copiam, exhiberi poterit extractum agarici, & reſina jalapæ cum modico gummi tragacanthi: & quidem ſalutares obſervatę ſunt pilulæ compoſitæ ex ſcr. j. reſinæ jalapæ, & gr. vij. tragacanthi cum modico cinnamomi acuti ad tempus repetitæ: itemque pilulæ è maſtiche ſolutivæ.

lib. 2. conſ. 1. & 2. Ad ſedandum deinceps Catarrhū conſulit Crato hoc electuarium ſumendum ad caſtaneæ quantitatem, quod habet: *thur. maſc. ſcr. ij. nuc. cond. toſt. ſcr. j. ſpec. aromat. roſ. ſcr. ß.* hæc autem excipiuntur roſarum punicarum conditura.

Ejuſdem Authoris pilulæ ex ſuccino efficaciſſimæ referuntur: ſicut etiam, quæ conſtant: *thur. maſcul. & ſucc. glycyrrhizæ ſingul. dr. j. opii, croci, & myrrhæ, ſingul. ſcr. j. cum ſyr. papav. alb. confic. maſſ. Doſ. gr. vij. vel x.*

Thus ipſum hora ſomni deglutitum optimum eſt cum balſamo Peruviano; & Lotichius admiſcet ol. aniſ. gutt. iij. opii præpar. gr. j. cum ſyr. de papavere. Alias ex B. Faventino pilulas deſcribit Riverius ex ſucco glycyrrhizæ, aloe lota, & pilul. de cynogloſſ. cum ſyr. viol. Rheumaticis etiam medetur aqua ſtillatitia papaveris rheados cum diacodio miſta, & per filtrum traducta, ac deindè per intervalla aſſumpta.

Oſſa bubula, vel efficaciùs Donzellino, humana, præſertim cranium, ad albedinem combuſta, & in pulverem redacta, cum portione cinnamomi, & ſacchari, efficaciſſima alii experti ſunt.

Hartmanno probatur aqua ſerpilli cum vino albo generoſo deſtillata, quotidiè ſumpta ad unum, vel alterum cochleare. Vult tamen F. Hofmannus in ea infundendum eſſe lignum ſaſſafras. Aliam Serpilli aquam, benedictam nuncupatam, conficit Adrianus Mynſicht ad Catarrhum præſtantiſſimam.

Idem Hartmannus futuræ coronali admovet ſacculum ſuccino repletum, & ſpiritu vini madefactum: & Rulandus vertici deraſo cataplaſma, quod componitur ex *fermenti acrioris unc. ij. & pulv. carabes. dr. ij.* Pachecq apud

A Schrodero proponitur emplaſtrum cephalicum, quod Catarrhum in fauces ſiſtit, & epilepticos motus, atque vertiginem arcet. Efficax quoque eſt gummi Tacamahaca cum oleo Riv. obſ. 60. lib. 2. c. 52.

Digitized by Google

leo maſtiches diſſolutum, & malaſſatum.

Cap. 5. Antid. B. Montagnana extollit & hoc aliud, quod habet *Aloes, puleg. calament. mont. cort. citr. ſingul. partes æquales. F. pulv. & commiſc. cum ladano, & modico acaciæ informam cerati*.

Pro amuleto verò commendat Hartmannus radicem verbaſci virginis, quæ ſcilicet per eam æſtatem non floruit.

Refertur in Ephemeridibus Ger-
Obſ. 34. manicis Ann. 1670. fuiſſe quendam, qui uſu cujuſdam pulveris, Catarrhorum materiam è naribus eliceret. Putatum autem Wedelio, eſſe Vitriolum album ſolutum in aqua cephalica, & penna naribus moderatè applicatum: Creditum aliis, eſſe Euphorbium pulveratum, & cum ſemiſſe amyli commiſtum. Aliis verò, eſſe Corticem, & Radicem Rheumaticam Cluſii, ex Monard. Expertus ſum ego idem tutò, & ſalubriter præſtari pulvere ex cyclamino in clibano areſacta, cui, ſi lubet, addi poteſt tantundem betonicæ, roſarum punicearum, & ſampſuchi. Ex helleboro nigro, & ſaccharo conficit Helmontius pulverem, qui efficaciter ſternutamentum concitet, & coryzæ medeatur. A ſpiritu vini puro, & à tinctura ſuccini plurimùm ſanè juvatur cerebrum in Catarrhis, ſaltem ſi naribus excipiatur, & temporibus, ac cervici ſæpiùs adhibeatur. Sed & ſpiritus, ac ſal volatilis ammoniaci olfactus mirè admodùm pleriſque confert. Cæteros affectus Catarrhum conſequentes, aut comitantes, ſuis locis memorabimus.

obſ. 14. Anno 111.

V. Bonetus in Med. Sept. p. 1. libr. 1. ſect. 21. cap. 4.

DE AFFECTIBUS Oculorum.

OCulis innumeri propèmodùm affectus accidere poſſunt, ut jure apud Veteres peculiares Medici iis ſolummodò curandis fuerint deſtinati; graviores tamen, frequentioreſque ſunt Ophthalmia, Suffuſio, Strabiſmus, Hebetudo, & Epiphora, ſeù Illacrymatio.

Ophthalmia Celſo dicitur Lippitudò (licèt inter utramque aliquid interſit) eaque eſt inflammatio adnatæ tunicæ, quæ propterea tumet, dolet, rubet, non ſine acrium lacrymarum profuſione.

Eodem modo fit, quo cæteræ inflammationes à reſtagnante ſanguine non raro cum ſero acriori, vel cum lympha permiſto: quamobrem Cœli intemperies, tum calidas, tum frigidas ſequi ſolet; itemque à pulvere, fumo, vento, Solis ardore, rerum acrium halitu, meracioris vini immodico uſu, & id genus aliis non raro inducitur: Unde Hippocrates 3. *Aph.* 11. ex conſtitutione Hyemis aquiloniæ, & Veris auſtrini, in æſtate Ophthalmias fieri ſcripſit; ſicut contra ex Hyeme pluvioſa, & Verè ſicco *tex.* 12. ubi quoque duplicis Ophthalmiæ meminit, nimirùm humidæ ex priori aeris conſtitutione, & ſiccæ ex conſtitutione poſteriori. In arida autem Lippitudine, inquit Celſus *lib. 6.* quam Græci Xerophthalmiam appellant, neque tument, neq; fluunt oculi, ſed rubent tantum, & cum dolore quodam graveſcunt, & noctu prægravi pituita inhereſcunt.

Tam patens eſt Ophthalmia, ut ſignis non egeat, ut internoſcatur. At leviorem, ac tolerabiliorem *Ταραξιν*, ſeù perturbationem appellare conſueverunt; graviſſimam, & in qua

qua palpebræ etiam intumeſcunt, adeòut invertantur, & claudi nequeant, χήμωσιν; Undè prima facilioris erit curationis, longè difficilior altera: Ophthalmia verò, quæ media eſt inter utraſque, medio quoque modò ſe habebit. Semper autem magnifacienda ea eſt, quæ cum capitis dolore ſociatur, quippè pericranii, unde originem ducit tunica Adnata, læſionem ſignificat, & quandoque etiam utramque meningem, quæ duas alias oculorum tunicas efformant, in conſenſum trahit. Si alvi profluvium ſuperveniat, Ophthalmiam deſinere dicitur *6. Aph.* 17.

6. Aph. 31. Dolores oculorum, inquit Hippocrates, meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venæ ſectio, aut medicamentum epotum ſolvit, pro varietate ſcilicet humoris dolorem, aut phlegmonodem tumorem inferentis. At plerique nulla adhibita diſtinctione cauſarum, ſemper, & omninò ſanguinem detrahunt, ac refrigerantibus liquoribus affectos oculos abluunt: mox etiam purgans medicamentum propinant, cucurbitulas ſcapulis, capiti, & temporibus emplaſtra, oculis verò cataplaſmata, aliaque topica admovent.

Verùm refrigerantia nunquam affectis oculis profuere: his enim ſtagnantes humores adeò impinguntur, ut tandem inſolubiles fiant.

Obſ. 25. cent. 3. Notabile eſt, quod refert Riverius: Ruſticus quidam diuturna Ophthalmia laborans, cùm ex præſcripto Medici refrigerante victu, & aquæ potu ad longum tempus nihil profeciſſet, tandem ab alio Ruſtico perſuaſus refrigerantem illum victum deſeruit, & mero indulſit, ac ſubindè ſe meliùs habere ſenſit, & intra paucos dies, continuato eodem potu, ab Ophthalmia prorsùs liber evaſit. Idemque aliis duobus contigiſſe ſubdit idem Author. Neque ſolùm vitioſos oculos refrigerantia lædunt, ſed & ſanos. Meminit de quodam Nobili viro Fabr. Hildanus, quòd ab aſſidua lotione faciei, & oculorum cum aqua frigidiſſima, viſus paulatim elanguerit. Obſ. 27. cent. 1.

Conferunt itaque intrinſecùs, quæ ſanguinem ſtagnantem diſſolvere, atque à ſuis recrementis purgare valent: Externè verò efficax mihi ſemper, & ſalutaris obſervata eſt hæc aqua, quæ ita fit: *In aq. roſ. alb. lib. ſs. euphragiæ fœniculi, chelidoniæ, & rutæ, ſingul. unc. iij. vini alb. opt. & veter. lib. iv. infund. Antimonii crudi in pulverem redacti unc. iv. fell. avium, aut gallinarum iij. tutiæ præp. unc. j. viridis æris pulv. dr. ii, aloes opt. dr. ii. ſs. caryophyll. pulver. dr. j. camphor. & croci ſingul. dr. ſs. Omnia in phiala obturata exponantur ad Solem per dies xxx. tempore æſtivo, quotidie vas agitando, donec aqua ad flavum tingatur.*

Ea poſtmodùm utor manè, & ſerò, jejuno ſtomacho, inſtillando in oculorum angulos unam, aut alteram guttam: brevi enim impactos humores attenuat, & abſtergit, viſum acuit, maculas delet, ſuffuſionem arcet, & oculos mirabiliter confortat. Addi etiam illi poteſt, ſi lubet, aliquantulum ſacchari candidi, quod unà ſimul cum cæteris diſſolvatur.

Plures aliæ aquæ Ophthalmicæ, & collyria commendantur à Medicis, ut ab Hartmanno aqua florum cichorii, ſicut etiam ejuſdem collyrium. A Crollio, & à Quercetano alia, & alia pariter à Riverio, qui præterea *lib. 2. cap.* 8. ad maculas oculorum conficit aquam mellis: & in aqua roſarum diluit ſal ammoniacum. A Riolano deſcribitur aliud collyrium. Et à Mynſicht aqua Ophthalmica aurea, viridis, ſubnigra, & de cancris, quas Cent. 2. obſ. 45. Tract. 2. de Morb. ocul.

omnes

omnes præſtantiſſimas eſſe dicit. Commendantur quoque ſanguis recens columbarum cum aqua roſarum: albumen ovi cum alumine agitatum: vinum album, in quo tutia præparata ſoluta ſit: decoctum radicis ſymphyti,& ſigilli Salomonis in aqua, vel vino: ipſiuſque vini ſpiritus; ſi videlicet his oculi lippientes pluries abluantur. Singulare remedium dicitur Foreſto lapis Calaminaris in pollinem redactus,& cum albumine ovi cocto permiſtus, ut exindè liquor extillans oculis affectis indatur ad guttas aliquot. In Actis Hafnienſibus *Ann.* 1673. deſcribitur unguentum Ophthalmicum valdè efficax compoſitum ex unguento Nihili, & de tutia, margar. coral. rubr. ocul. cancrorum, camphora, foliis *Solis*,& *Lunæ*, & ſaccharo *Saturni*, idque Author expertum fatetur. Optimum quoque eſt, quod conficitur ex una parte ſacchari *Saturni*, dupla verò camphoræ. Quibus verò oculi fluxione laborant, & lentore à ſomno palpebræ inhæreſcunt, aqua roſar. tepida, in qua parum aloes lotæ diſſolutum ſit, facilè curatur.

Lib. 11. Scho. ad obſ. 10.

Obſ. 120.

Suffuſio græcè ὑπόχυμα, & ὑπόχυσις vulgò ex Barbaris Cataracta, affectus ille eſt, in quo pupilla à concreto ibidem humore obſtruitur, & viſio impeditur. Arabum plerique inter Cryſtalloidem, & Uveam tunicam, humorem concreſcere arbitrati ſunt. Galenus inter Cryſtallum,& tunicam Corneam. Celſus inter hanc, & aqueum humorem; cui Avicenna cohærere videtur. At verò pluries innotuit ejuſmodi humorem denſari ſubter Adnatam, & Corneam tunicam, quoniam à peritis Chirurgis acu argentea congelatus in pelliculam humor ſæpenumero deponi ſolet; quamobrem credibile admodùm eſt in ſpatiis ſubter Corneam fuiſſe collectum; Unde non abs re putatum à pleriſque, quamcumque ſub his tunicis intercapedinem locum ejuſcemodi concretioni aptum eſſe. Nihilominùs teſtatur Rolfinchius Suffuſionem non rarò fieri à ſola craſſitie humoris cryſtallini: & Platerus ab Aqueo humore exſiccato, ac tenaci reddito: Sylvius verò à pituita viſcida in humore aqueo hærente juxta mentem Gal. 1. *de Sympt. Cauſ.* c. 2. Sed & ab ipſa Cornea tunica, quæ pellucida eſſe debet, in ſuis porulis obturata, aut craſſeſcente, idipſum oriri poſſe pluries ſumus experti. Hinc haud immeritò crediderim, non uniuſmodi Suffuſionem ſemper eſſe, nec pari ratione perpetuò curari poſſe, cùm non in omnibus eodem modo, eodemque loco fiat.

10. de uſu part. cap. 1.

Lib. 7. c. 7.

Diſſ. Anat. L. 1. c. 11.

L. 1. Prax. c. 7.

Incipientem Suffuſionem deſignant apparentes ante oculos muſcæ volitantes, culices, pulices, pili, ac veluti aranearum telæ; quin & aliquando res videntur cancellatæ, præſertim matutino tempore. Mox pupillæ color mutatus, & viſio omninò deficiens confirmatam Suffuſionem arguunt.

Obſervat Galenus 1. *de ſympt. cauſ. cap.* 2. faciliùs curari ſuffuſos, quibus altero oculo conniventibus, alterius pupilla dilatatur; ſecùs verò quibus potiùs pupilla conſtringitur, ſicut pariter cum omni lumine orbata cernitur, atque ad fuſcum, nigrumque colorem verſa eſt.

Quoniam Suffuſio oriri putatur à craſſo, tenacique humore, illam tollere conantur Medici per medicamenta, quæ eundem humorem evacuare valent, qualia dicuntur phlegmagoga; deindè cephalicis calefacientibus incumbunt; itemque decoctis ex ſalſa, ſaſſafras, china, cum ſtœchade, betonica, euphragia, chelidonium. His non proficientibus de-

deveniunt ad collyria detergentia, nempè ad aquam *ſocialem* dictam, aut mel roſatum, aquam mellis, rutæ, fœniculi, verbenæ, euphragiæ, chelidoni, cum felle perdicis, accipitris, hirci, lucii piſcis, aut lupi: pariterque ad cauteria occipitio, & brachiis adhibita. Tandem cùm confirmata videtur Suffuſio, concretum humorem inſtar membranæ acu removendum expertis Chirurgis committunt. Cujus extractionis, aut ſemotionis, & demiſſionis modum tradit Celſus *lib.7.cap.7.* Ægineta *lib. 6.cap.21.* Fabr. ab Aquapendente *de Operat. Chirurg.* Schultetus, Barbette, & Gerardus Blaſius, præ cæteris aliis. Addit Hartmannus, ſi eroſio, vel vulnus ſubſequatur, ſtupendum ophthalmicum, quo oculos inquit ad deſperationem uſque læſos reſtitui, eorumque vulnera ſpatio xxiv. horarum glutinari. Colligendum vult ſuccum florum, & foliorum chelidonii ad eam quantitatem, quæ abundantior haberi poteſt: in B. M. digerendum ſubdit, ut ſponte ſua depuretur, impuritatibus nempè in fundo ſubſidentibus; deinde (menſe Junio luſtrantibus Sole, & Luna Signum Cancri) cancros fluviatiles xx. reſectis durioribus extremis, & caudarum cruſtis, contundendos præcipit in mortario, ut ſuccus indè exprimi poſſit, quem ſimul cum chelidonii ſucco depurato diſtillandum ex B. M. & uſui ſervandum inquit. Per idem tempus alium Cancrum vivum integrum, & nulla ſui parte mancum in ollam inditum, exiccat in clibano, uſque dum teri poſſit; exiccatum reducit in pulverem tenuiſſimum, atque per ſecerniculum traiicit. Hujus autem pulveris exiguam quantitatem ex canaliculo pennæ in vulnus oculi immittit, ibiq; relinquendum ſuadet per horas xxiv.

Armam. Chirurg. & append. Chirurg. hoc eod. cap. Therap. Spec. cap 10. ſect. 1.

ſuccedente verò tempore aquam ſæpiùs infundendam, lavando, & abſtergendo omnem purulentiam, & optatum certè finem ſubſequuturum aſſeverat.

At quamvis fidem omnem adhibeamus ophthalmico huic medicamento, tot, tantiſque aliis medicamentorum, ſive tormentorum generibus, pro curanda Suffuſione, propoſitis, minimè poſſumus aſſentiri: pluries enim experti ſumus his non levari, ſed magis labefactari Suffuſione correptos. Satius propterea erit congruentioribus catharticis per vices uti, potiſſimùm reſina jalapæ, extracto agarici, diagridio ex fumo ſulphuris parato, pilulis de ſuccino Cratonis, pilulis Lucis, doſi tamen moderatiori; poſtmodùm oculos affectos fovere ſpiritu vini, iteratis ablutionibus, vel aqua noſtra ophthalmica ſuperiùs deſcripta, aliave ſimili. Ex Th. Bartholino in *Actis Hafnienſibus*, Suffuſioni valdè utilis dicitur axungia viperina, ſi ea oculi liniantur. Pinguedo quoque Viperarum ophthalmicum egregium dicitur Vvedellio, ſi ea palpebræ inungantur, vel ſi gutta j. aut altera in oculum indatur: opitulatur enim vulneratis oculis, aut tumefactis, necnon delet maculas, ruborem diſcutit, lenit, abſtergit, conſolidat. Idipſum præſtare dicitur ab eodem fel viperarum cum eſſentia Veneris deſcripta ab Angelo Sala, quem vide. Fatetur hoc idem de axungia leporina Roſ. Lentilius apud Bonetum *Med Sept. lib.1. ſect.22. c.59.* Commendatur etiam aliis collyrium Riolani. Gentianam inciſam, & cum aceto ſtillatitio coctam oculis inſtillatam Suffuſioni remedio eſſe teſtatur Lipſius. Refert Boyle ſucco millepedum curatas Suffuſiones ex conſilio cujuſdam Empirici, qui gradatim à tri-

Eph. German tom. 2. obſ. 125.

Obſ. 126.

Sept. Plan. terreſtr.

Spag. rec 2. de Morb. ocul.

De Variol. & Morbill.

De util. nat. philoſ. c.5. ſect. 5. part.2.

bus

bus; pro vice ad novem in ſingulos dies procedebat, atque iterùm ad tres, & rursùm ad novem, & ſic viciſſim. De alia item muliere memini ab imminente Suffuſione præſervata, quæ primùm quinque, poſteà x, tum xv. dein xx. ac gradatim augendo numerum quotidie per quinque uſque ad quinquaginta millepedes contundebat in vino albo, vel tenui cereviſia, ac liquorem expreſſum jejuno ventriculo bibebat. Cæterùm concretum in modum membranæ humorem, in confirmata Suffuſione, deponere, cùm ad Chirurgos pertineat, ipſi conſulantur. Attamen à ſpiritu ſalis ammoniaci rectificato, atque per halitus apertis oculis excepto, & per intervalla ſæpiùs iterato, ſenſim extenuari nubeculas, atque hærentes inter tunicas humores, experti ſumus.

In Pterygio, ſeù ungue oculi, eadem remedia abſtergentia conveniunt, præter Chirurgorum operationes. Sed omittendum non eſt, incipientem interdùm deletam fuiſſe iterato halitu manſi allii jejuno ſtomacho: quod remedii genus Ruſticis eſt familiare.

Accidit nonnumquam muſculis oculorum reſolutio, vel convulſio; indèque oritur Strabiſmus, quo oculi à ſua ſede remoti nequeunt directè proſpicere, ſed coguntur obliquo ſitu objecta intueri. Aliquando etiam à nativitate Strabones fieri contingit vitio muſculorum, aut cryſtallini humoris, cùm ejus ſitus non recta pupillam ſpectat: Qua viſus deformitate integram familiam ex parentibus Strabonibus oriundam affectam novi. Interdùm quoque puellos in cunis jacentes hoc vitium arripit, ſi nimirùm lucernæ lumen oblique intueantur; quin, & metu repentino perculſos infantes Strabiſmo affectos vidi, cum ſcilicet oculos inæquali, & violento motu ex incuſſo timore commoverent. Quòd ſi non æquabiliter oculi contorqueantur, aut ſi unus rectum ſitum, tortuoſum alter nanciſcatur, unus ſurſum, alter deorſum, res geminæ apparebunt; unde Lucretius.

At ſi fortè oculo manus uni ſubdita ſubter
Preſſit, cum quodam ſenſu ſit uti videantur
Omnia, quæ tuimur, fieri tum bina tuendo. Libr. 4. de rer. nat.

Ut etiam cùm mente diſtracti, ac veluti ecſtaſi abrepti, aliò intendentes, lucernæ lumen, immotis oculis, ſpectamus, geminum illud intuemur, alterum in proprio ſitu, alterum aliquanto intervallo diſſitum.

Cùm itaque ad Paralyſim, aut Convulſionem referri poſſit hic morbus, iiſdem utemur remediis, quibus prædictos affectus curari ſuperiùs tradidimus. Hæreditario Strabiſmo correptos inemendabiles eſſe experientia docuit; ſicut etiam ex diuturno tempore laborantes, paritérq; ex vitio humorum, præſertim cryſtalloidis à ſuo ſitu immutati. In puellis faciliùs ſanatur, ſi ex obliquo rerum intuitu inductus ſit, ea tamen induſtria, ut continuato motu oculus affectus in ſuum naturalem ſitum ſenſim diſponatur. Solent in hanc rem Nutrices apponere auri alterutri, è regione affecti oculi, florem, vel aliud quidpiam, ut infans Strabiſmo correptus in eam partem oculos dimoveat, atque ita inductum vitium tempore procedente corrigat: quod ſanè facilè eſt in tenera illa ætate. Memoria Patrum noſtrorum proditum eſt quendam Strabonem factum ob ſubitum timorem à ruina cujuſdam ædificii, cujus cauſa oculos repentè, vehementerque ſurſùm extulerat;

lerat, ab ejuſmodi vitio euaſiſſe, pupilla in ſuum ſitum demiſſa, à pari violento motu oculorum deorſùm, cùm ſe ruiturum crederet; unde nil mirum, quod ſcribit Sennertus, accidiſſe Medico Leuſchenero, cui ob *Pract. li. 1. p. 3. ſ. 2. 45.* oculorum ſurſùm citam, vehementemque everſionem, omnia deinceps inverſa apparuerint, & homines obverſis pedibus ambulantes viſi ſint.

Hebeſcit viſus, & quandoque etiam extinguitur; unde Hebetudo, Caligo, & Cæcitas exoriuntur. Hebetudo quidem in juvenibus, Caligo in ſenibus; cùm ſcilicet utrique in viſu deficiunt; Cæcitas verò, cùm omninò Viſio aboletur. Hebetudo inſuper citra manifeſtam Oculi affectionem græcè ἀμβλυωπία, & ἀμαύρωσις dicitur, etſi aliquando ἀμαύρωσις accipiatur pro abolita viſione, ſine apparente oculorum vitio, quæ *Ægin. l. 3. c. 22.* Gutta Serena ſolet appellari.

Ad viſus hebetudinem, ſeù imbecillitatem reducitur μυωπία, & νυκταλωπία. In prima, niſi exilia corpora oculis admoveantur; iiſque conniventibus, videri non poſſunt. In ſecunda verò, patientes occidente Sole, aut tenebroſo aere, obſcurè admodùm, & noctu nihil prorsùs vident; at interdiù, & aere ſereno, ac lucido, perfectè omnia diſcernunt: quamquàm Hippocrati Νυκ- *Prorrh.* τάλωπες dicuntur potiùs qui noctu clariùs, quàm per diem cernunt.

Myopia referebatur antiquitus ad paucitatem, tenuitatemque ſpirituum animalium per opticos nervos ad oculos confluentium. Nyctalopia verò ad eorumdem craſſitiem. At ex Opticis cauſas rationabiliùs deducit Platerus, & ad cryſtallini humoris ſitum varium has videndi varietates *Cap. 7. de ſenſ. læſion.* refert. Si namque, ait, cryſtallinus humor ad anteriora, & versùs pupillam magis vergat, objecta remotiora meliùs cernuntur; at ſi profundiù immergatur, objecta nonniſi proximiora diſcerni poterunt: Unde Myopiam fieri docet ex ſitu cryſtallini humoris profundiori. Cùm autem remotiora corpora meliùs videntur, cryſtallinum ad pupillam accedere ait. Verùm ejuſmodi acceſſum ad anteriora non approbat Sennertus, qui potiùs in ſenibus humores à ſiccitate coarctari putat, indèque fieri, ut remota rectiùs, quàm propinqua ab illis aſpiciantur: Præter ea, quæ ex Opticis quoque opponi poſſunt.

At præter ſitum, etiam figura, & moles indecens, videndi vitium afferre poteſt, ſi nimirùm plana, ſi globoſior, & extuberantior juſto fiat; itemque ſi diminutior, vel auctior, necnon ſi ſolito denſior, vel laxior fit. Hinc experimur quoſdam in viſu juvari conſpiciliis concavis, ut Myopes, alios convexis, ut Senes, & Nyctalopes, neque omnes pari perſpicillorum convexitate. Contingunt etiam aliquandò defectus in viſione ab humore aqueo, qui interdum extenuatur, & abſumitur, quandoque craſſeſcit, aut diſtrahitur, atque aliter multifariam vitiatur. Videndi quoque vitia provenire poſſunt ab *Rol. finc. diſſ.* humore vitreo; ſed certè rarius. *Anat. li. 1. c. 13.* Quare veriſimile admodùm eſt, quòd quemadmodùm natura humores iſti exigunt convenientem magnitudinem, debitum ſitum, decentem figuram, & proportionatam diaphaneitatem, ut acutè videamus; ita cum in uno, vel altero deficiunt, viſio læditur, & quidem modis ferè innumerabilibus, pro varia eorumdem depravatione.

Innatam lucem oculis ineſſe, jam alibi ex Platone meminimus. Provenit autem lux iſta in oculis ex humoribus, pari certè modo, ac obſervamus ex ſpondylis, oſtreis, conchyliis,

cæteriſque teſtaceis noctu, & in tenebris lucem non exiguam emitti: Quamobrem, ſi magna, vehemens, & fulgida illa ſit, ut ex pupillæ amplitudine ad extimam ſuperficiem effundatur, atque cum externo lumine, quod etiam noctu per aera aliquatenus diffuſum invenitur, radiorum pluralitate conjungatur; objecta adhuc in tenebris, non tamen omninò opacis, videri poſſunt, ut pleriſque accidiſſe perhibetur. Atque hinc noctuæ, feles, bubones, aliaque animalia ampliorem pupillam nacta, per noctem vident: quoniam in ampliori pupilla plures, & conſertiores externi luminis radii recipiuntur, atque cum interno lumine uniuntur, colliguntúrque, ad formandam viſionem. Eſt tamen neceſſe, ut ſimul cum amplificatione, pupilla parumper etiam extuberet, ut ex convexa figura radii lucis meliùs, & arctiùs uniantur, & in cryſtallo lenticulari excipiantur. Quamobrem è profundo ſomno experrecti, ac ſubito timore perculſi, quia pupillam repentè dilatamus, ſimulque oculum impensè expandimus, & extuberamus, propterea fulgorem quendam ante oculos conſpicere ſolemus.

Imbecillitatem viſus, immò & Cæcitatem aliquando procedere ab obſtructione nervorum opticorum, probabile quoque eſt: at non ex eo, quòd impediti ſpiritus animales influere nequeant in Retinam, & Cryſtallum, ut communiter ferè putatur; ſed potiùs quia fibræ nervorum opticorum, quæ à lumine percelli deberent ad promovendam in cerebro ſenſionem, ineptæ ſunt redditæ ad ejuſmodi traductionem efficiendam; quare delapſus humor in nervos opticos impedit, ne à cerebro ſenſionum omnium judice, & exploratore, objectæ rei viſio percipiatur. Qua ratione, oculo lucido apparente, viſio nulla fit, ut in eo affectu, quem Medici Guttam Serenam nuncupare conſueverunt. Sæpiùs etiam deprehenſum eſt Anatome, viſum defeciſſe à cerebri læſione varia, ut ex pluribus deducit Bonetus.

Quocumque autem modo viſus imbecillitas contingat, difficillimæ ſemper erit curationis, præſertim verò ſi à nativitate ſit, vel ob ætatem ſenilem inducta. Qui enim humorum vitia emendari unquam poterunt, aut quænam remediorum vis, & efficacia in tot, tantoſque oculorum anfractus inviolabiliter pervenire? Perperam proindè plerique medentium pluribus, iteratiſque medicamentorum generibus ejuſcemodi viſus defectibus, & luſcioſis, ac hebetibus oculis inſultant, quibus ægros potius torquent, & in pejorem ſtatum adducunt, quàm vel minimùm allevent. Satiùs, & rationabiliùs alii ſolis ſpecillis adnituntur languenti viſui opitulari, atque extrinſecis dumtaxat remediis oculorum aciem roborare, & exacuere: inter quæ præſtat potiſſimùm aqua noſtra ophthalmica, ſi manè, & veſperè in oculos ad guttam, unam, vel alteram inſtilletur. Prohibeantur interim ea, quæ caput, & cerebrum infirmare poſſunt, ne congeſta ibidem excrementa in nervos opticos, vel in membranas oculorum deponantur, quæ ſi fortaſsè ibidem cumulata credantur, blandè per convenientia medicamenta repurgentur, uti ſunt pilulæ aloeticæ, extractum agarici, reſina jalapæ, extractum catholicum: Confert deindè ad plures dies ceruſſa antimonii deſcriptione Angeli Salæ ad gr. xij. in ſingulas vices manè per quatuor horas ante prandium in aqua lavendulæ, euphragiæ, florum tiliæ, fœniculi, betonicæ, aliuſve;

vel

vel etiam cum modico vini albi. Vinum, in quo euphragia infuſa manſerit, efficax quoque dicitur: & efficacius adhuc, ſi ex quo tempore muſtum fervet, infuſio illius fiat; quo deinceps in potum aſſumpto per annum integrum, plerique fatentur etiam decrepitos viſus aciem recuperaſſe. Ad hebetudinem quoque viſus Conſ. 58. commendat Montagnana pulverem quendam, quo decrepitis ad Cæcitatem ferè perductis videndi perſpicuitatem reſtitutam vidit. Conficit autem illum ex unc. j. macis, & euphragiæ unc. iv. de quo cochlearis dimidiam partem ante cibum exhibet. Refertur *in Eph. Germ. Ann. iii. obſ. 133.* Gothofredum Mœbium teſtatum Vid etur multùm excedès 3. pars. curari Nyctalopiam, ſi Hepar bovinum coquatur, poſteà in tres partes dividatur, & quælibet tertia detur manè jejuno ventriculo Nyctalopi Ad c. 5. lib. 5. pathol. Fernel. comedenda. Eandem vim tribuit Hepati anguillæ ſuper carbones aſſato, & comeſo Panarolus *Cent. 3. obſ. 49.* Heuruius verò ſolutum liquorem ex hepate Muſtelæ recenter exempto, & vino abluto, atque in vitro ſuſpenſo, Soliſque radiis expoſito, palpebris, & ciliis adhibendum ſuadet: eo enim viſum mirificè reſtitui ſcribit; licèt Hartmannus ſolùm eo utatur in albugine, & nebula oculorum. Idem de alio piſce, *Alpuit*, vocato teſtatur Borellus; Cent. 3. obſ. 91. idemque etiam de Lampetra: & Foreſtus Lib. 11. obſ. 35. de alio piſciculo *Aelpulych* patrio idiomate dicto. Præſtantiſſimam aquam deſcribit Cardilucius in Hartmannum, Cap. de Vis. imbecill. qua multos talem, ac tantam viſus aciem comparaſſe fatetur, ut non ampliùs perſpicillis ocularibus obſ. 25. eguerint. Aliam quoque cœruleam notat Hieremias Martius, quam Bonifacio arcanam fuiſſe ait. Verùm hæc, & alia, licèt aliquando profuiſſe credam, plerumque tamen irrita fieri Experientia teſtatur, cum ſcilicet vitium intimiores oculi partes occupat, & mutatione ætatum viſus imbecillitas accidit.

Ad cryſtallini humoris vitium pertinet Glaucoma, & Glaucoſis; ſiquidem is in glaucum colorem mutatur ex eo, quòd craſſeſcat, & plurimùm denſetur; unde fit, ut viſio infringatur ob perturbatam luminis refractionem.

Poſtremò Epiphora, ſeù Illacrymatio involuntaria fieri dicitur à nimio confluxu ſeroſi humoris in oculos, & præſertim in illorum glandulas, unde lacrymæ proſiliunt.

Illacrymationem ſiſtere feruntur quæcumque adſtringendi, & roborandi vim creduntur habere, ut acacia, hypociſtis, balauſtia, myrtorum baccæ, roſæ puniceæ, plantago, nuces cupreſſi, cortices punicorum, gallæ immaturæ, maſtiche, thus, aloe, ſanguis draconis, bolus Armenia, lapis hæmatites, gummi Tacamahaca, & Animæ, balſamum Peruvianum, myrobalani: ex quibus aquæ, & decoctiones parari ſolent pro fomentis, & ablutionibus oculorum.

Ad Epiphoras, & pruritus eorumdem, ſingulare experimentum inquit eſſe Platerus hoc unguentum, Prax. t. 2. ſi eo liniantur palpebræ, atque ad piſi magnitudinem in majorem oculi canthum indatur. Componitur autem ex *ærug. æris gr. xii. camphoræ dr. i. tutiæ præparatæ unc. ſſ. butyri recentis cum aqua roſ. liquefacti, & parum elixi dr. vi.*

Quòd ſi cerebrum compatiatur, & lympha ſuperabundet, optima cenſentur, quæ ſudorem movent; ſicut pariter opiata, ſi mordacitatem lacrymæ præſeferant, & eroſionem, ardoremque afferant, potiſſimùm commiſta cum liquoribus cephalicis, & ocularibus.

At ſi Ægilops timeatur, vel fiſtula lacrymalis dicta immineat, convenient detergentia, ac tandem conſolidantia. Amatus Luſitanus ad Ægilopes ceratum hoc deſcribit, multiſque laudibus effert. Habet autem *pulv. teſt. cochl. dr. ij. myrrh, aloes lotæ, & thur. ſingul. unc. ß. ſarcocoll. ſang. drac. & ceruſſ. ſingul. dr. iij. opopanac. aceto ſol. & lapid. hæmat. ſingul. dr. j. ß. croci ſcr. ij. ceræ, & reſinæ ſingul. unc. iij. m. ſimul ad ignem ſ. a. & f. Cerat. angulo oculi applicand.*

Cent. 5. cur. 68.

At Petrus Bayrus ſumit *mell. puri, & aloes hepat. ſingul. unc. ij. myrrh. unc. j. croci dr. ß. aq. lib. ij. mox coq. lento igne ad conſumpt. mediet. & in decoct. calenti infundit parvam ſpongiam novam, eamque expreſſam, & ſubtili tela incluſam, ac ſuperligatam ſæpiùs adhibet*. Commendat pariter herbam ægilopem, quam eandem eſſe ait cum avena: ejus namque farinam cum floribus labruſcæ, ideſt vitis agreſtis, ſanare docet. At Plempius cum plantagine, parietaria, aut portulaca permiſcet, & ſpecificum ad Ægilopem dicit. Præſcribit etiam hic Auctor linimentum ex aqua ardente, vel vino optimo, & melle roſ. col. ſingul. ad unc. j. & myrrham ad dr. ij. addit.

Lib. 3. practic. cap. 24.

Ophthal l. 5. c. 17.

Ad Fiſtulam denique ſanandam, adhibet ulceri Fabr. Hildanus pulverem euphorbii, quo nil præſtantius inveniri ait: poſteà utitur emplaſtro ex gummi Elemi, aut balſamo Tolutano ad conſolidandum.

cent. 5. obſ. 22. & cent. 6. obſ. 3.

DE AFFECTIBUS *Aurium*.

INflammantur Aures non aliter, ac reliquæ partes, adeòque dolent acutiſſimè cum rubore, ardore, febri; aliquando etiam cum delirio, & circa tempora vehementi pulſatione; unde vitæ periculum quoque imminet, tractis in conſenſum partibus capitis intimioribus. Quare ex conſilio Celſi ſtatim ſuccurrendum eſt, ne majori periculo locus ſit: quamquam non rarò accidit ſpontè ſua ex inflammatione pus fieri, atque per ductus aurium foras egredi cum ægrorum levamine.

3. progn. 13.

Lib. 6. cap. 7.

Minimè verò eas hic inflammationes Aurium intelligimus, quæ ponè ipſas per abſceſſum fieri conſueverunt in febribus, & Parotides dicuntur; ſed quæ Aurium tympanum, remotioreſque auditionis ſemitas occupant, & obſident, atque interdum etiam ad nervum auditui neceſſarium pertingunt. Quamobrem tractandæ ſunt iiſdem omninò remediis, quæ convenienter adhibentur cæteris partibus internis, cùm inflammationem ſubeunt. Si verò in maturitatem perducta inflammatione, ſpontè ſua pus effluat, detergendum ulcus, & mundandum, infuſis in aure affecta liquoribus balſamum redolentibus, quos inter præſtat balſamum ſulphuris tantoperè celebratum à Rulando. Confert etiam decoctum Nicotianæ in vino cum melle roſ., ſuffitus ejuſdem, oleum ceræ, aut vitellorum ovorum, eſſentia lavendulæ, roriſmarini, aut amaraci. Commendatur à pleriſque phlegma ſpiritus vini, quòd abſtergendi vi maxima polleat.

Cent. 1. curat. 85.

Dolori aurium, præter opiata, & anodyna interiùs aſſumenda; extrinſecùs medentur oleum hyoſcyami per expreſſionem; itemque ſuccus, & folia ejuſdem: ac oleum corylinum. In doloribus aurium, inquit Hartmannus, folia Nicotianæ viridia, vel etiam arida, ſed iterùm humectata, mirificè proſunt. Ex cæpis con-

Digitized by Google

Lib. 12. obſ. 1. conficit Foreſtus cataplaſma, quod auri dolenti appoſitum mirabile dicit. Sumit autem cæpam ſub cineribus decoctam: huic contuſæ addit ol. chamæmel. unc. j. ſſ. butyri recentis, & ol. aneth. ſingul. unc. ſſ. croci ſcr. ſſ. ſimulque omnia permiſcet. Idipſum approbant Zecchius, & Riverius, quamvis nonnihil ab ipſo diſcrepent in doſi componentium. Conſult. 62. In praxi.

Ad Surditatem, gravemque auditum pro Arcano habet Prævotius crocum, & caryophyllos cum ſucco cyclaminis; Admiſcet autem Th. Bartholinus cum his contuſis aquam roſarum, atque goſſipio in aures guttas aliquot calidas infundit. Apud Deodatum refertur mirabile ſecretum ad ſurditatem, & tinnitum Aurium ex Vermiculis ſub cortice quercino repertis, decoctiſque in oleo omphacino, & poſteà in radice cyclaminis aſſatis. Et apud Hertodium memoratur aliud, compoſitum ex oleo vermiculorum ſub eodem cortice ligni quercus repertorũ ad dr. j. ſſ. balſam. Peruan. dr. ſſ. & olei ſtillat. croci gutt. vj. cujus deinde guttæ duæ, vel tres calidæ in aures cum goſſipio inſtillantur. Hujus uſu refert Frider. Hofmannus D. Timæum ſurdos à nativitate curaſſe: adiicit tamen oleum rutæ, & coſti. Maximi quoque fit eſſentia caſtorei, & croci; balſamum ligni guajaci, eſſentia fellis Tauri cum ſpiritu vini extracta, & balſamum ſulphuris. Itemque eſſentia Lavendulæ, & Caſtorei; necnon ſuccus Sampſuchi, ejuſque oleum deſtillatum. Similiter oleum Murinum, murium ſcilicet recenter natorum, in oleo decoctura paratum ad Aurium ſurditatem ſummè valet. Noſtrates utuntur oleo, potiùs ex Mure piſce elicito: Sunt, qui maximè etiam commendent pinguedinem Anguillæ cum ejuſdem felle commiſtum, & in aurem inditam ad guttam unam, vel alteram, eſſeque medicamentum mirabile ad ſurditatem, & Aurium dolorem. Solo goſſipio, in quo moſchus conſervatur, ſurditatem tolli refert Foreſtus, atque longè efficaciorem eſſe moſchum ipſum goſſipio involutum, & auribus perpetuò geſtatum. In uſu apud noſtrates eſt fumus ſulphuris auribus ad plures dies exceptus. Internè verò commendatur decoctum radicis Aſari, ſal volatile ſuccini, ejuſque eſſentia. Intereà tamen utile foret conveniens aliquod catharticum, præſertim extractum catholicum, aut Hellebori, ſi corpus ſucciplenum videatur: ſiquidem ex Hippocrate, *Qui ſurditate laborant, ſupervenientibus bilioſis deiectionibus liberantur*. Quamvis de ſurditate febrientibus contingente id intelligendum eſſe commentetur Galenus.

Cent. 6. hiſt. 77. — libr. 3. Panth. Hyglaſt cap. 21. — In crocolog. — In meth. — Lib. 12. obſ. 15. — 4. Aph. 28.

Sonitum denique, tinnitum, ſibilumque aurium tollere dicuntur, præter ea, quæ nuper relata ſunt, ſpiritus terebinthinæ, eſſentia ſaſſafras, ſampſuchi, lavendulæ, abſinthii, chamæmeli, rutæ. Panis recens coctus, & mox è furno extractus, atque ſpiritu vini imbutus, aurique patienti admotus, ut inde vapor excipi poſſit, prodeſſe dicitur ab Hartmanno; pariterque vapor abſinthii, & verbenæ, quæ in lacte vaccino decoctæ ſint. Commendatur ex Montagnana decoctum hellebori albi, croci, nitri, & caſtorei, æquis partibus, in ſufficienti quantitate aceti, & mellis colati, quo deindè illitum ellychnium ſæpiùs in aures indatur.

DE AFFECTIBUS Narium.

V. 6. Aph. 10. 5. Aph. 3. Lepid. 2. 2. prorr. 58. 1. prorr. 33. Aet. tetr. 2. ſ. 1. c. 124. 8. Aph. 3. De rat. vict. comm. 4. & in Coac. prænot.

Ex affectibus, qui Naribus contingere ſolent, Hęmorrhagię notio, & curatio magis ad Phyſiologos pertinet; reliquorum verò potiùs ad Chirurgos. Narium autem hæmorrhagia, quamvis ſæpiſſimè critica eſſe poſſit, cujus ſcilicet ope graviores, cùm capitis, tum aliorum viſcerum ægritudines terminantur; quandoque tamen nocua obſervatur, præſertim cum immodica fuerit virium languorem afferens, ſicut & in quartanis febribus ex Hippocrate.

Trifariam ſanguinem è ſuis vaſis effluere poſſe Medici communiter arbitrati ſunt, nimirum per Anaſtomoſim, Diereſim, aut Diapedeſim. Anaſtomoſis à vaſorum mollitie, & ſanguinis plenitudine. Diæreſis ab humore acri, vehementi medicamento, ictu, caſu, vulnere. Diapedeſis à venarum raritate, & ſanguine tenuiori, ſeroſiorique fieri dicitur. At plerumque prodit ſanguis à ſuis conceptaculis, aut ab acido in ſe contracto, aliundeve ſuggeſto, aut ab Alkali abundantiori, acido convenienti non coercito. Utrunque enim cùm moderationem non ſervant, fluxum ſanguinis promovent: ut in ſcorbuticis, hecticis, ictericis ſæpè ſæpiùs experimur.

Quocumque modo ſanguis è naribus effluat, niſi virium imbecillitatem, ex pulſu languido, viſus, & auditus hebetudine, capitis languore, tactus tepore, aliiſque ſymptomatis, indicatam minetur, non ſtatim ſiſtendus eſt, præſertim cùm criticè erumpit, & cum manifeſto levamine patientis. Sic capitis dolores, febres ardentes, phrenitides, hyſtericas affectiones ex menſium ſuppreſſionibus, ſpirandi difficultates, aliaſque ægritudines per narium hæmorrhagiam non raro curatas vidimus. Quin & pleroſque novi, qui à redeunte per certa intervalla ejuſmodi profuſione nedum ſalubriter vixerint, verùm etiam à gravibus morbis immunes, in quos facilè laberentur, ſuppreſſo ſanguinis exitu. Quare ſolùm cùm inſuetus eſt, vel immoderatus, aut etiam grave damnum inferens, puta ſingultum, aut convulſionem, ut dicitur 5. *Aph.* 3. quò citiùs fieri poterit, ſiſti debebit. Conſueverunt autem vulgares Medici in hanc rem, venas, & quidem è remotioribus partibus, incidere, putantes hac ratione ſanguinem fluentem in oppoſitum curſum derivatum iri; deinceps frictiones, ligaturas, cucurbitulas, etiam ſub hypochondriis adhibendo: immò ſi diæreſi, & vitio acrium humorum ſanguinem profluere decernant, purgantia quoque medicamenta propinant; indicta interim diæta ex cibis refrigerantibus, & adſtringentibus potibus. Nonnulli prætereà gelida aqua, quin & nive ipſa frontem, & collum perfundunt; naribus acetum ſugendum præcipiunt, alioſque liquores refrigerantes, ſuccum ſempervivii, ſolani, plantaginis: iiſdemque teſtes pariter madefaciunt, & hepatis regionem unguento roſarum, aut ſantalorum inungunt.

V. Hippoc. 6. Aphor. 10. lib. de judicat. 1. de Morb. popul. conſt. 3.

At tutius, citiùs, & faciliùs cohiberi ab aliis viſus eſt ſanguinis fluxus ſola burſa paſtoris contrita cum ovi albumine, & aceto commiſta, ac fronti applicata. Quibuſdam nari ſtillanti ferrum ignitum admotum profuit, vapore ſanguinis torrefacti naribus ſuſcepto. Caro bubula recens acerrimo aceto conſperſa, & occipitio impoſita contuliſſe ſcribit Hoe-

Jul. Cæſ. Baricelli Hort. genial.

Vvillis. de feb. cap. 11.

Herc. Med. c. lib. 1.

Hoeferus. Pulverem bufonis exiccati in nares inditum, idem præſtare notat Hartmannus. Urtica contuſa ſiſti hæmorrhagias refert Borellus. Et Boyle, muſco cranii humani in manu detento, itemque polygono, & polygonato, ſi manu detineantur, quouſque incaleſcant. In Ephemeridibus German. *Ann.* 1670. *obſ.* 24. refertur pulvis mirificus, qui componitur ex alumine crudo, & lacca Pictorum: admoveri autem is debet naribus, vel etiam immitti. Solo aluminis contactu fluentem ſanguinem ex vena ſecta cohiberi teſtatur Borellus: putatque idipſum haberi à Vitriolo, ejuſque colchotare; unde atramentum ad idem utile quoque eſſe ſubdit. Curatum ſimiliter ab hæmorrhagia alium memorat oxycrato, pannis ſcilicet eo madidis toti ſpinæ admotis, ſæpèque renovatis: teſtaturque Riverius hoc remedii genus alii feliciter ceſſiſſe, itemque oxycrato naribus attracto ſtillantem inde ſanguinem ſtetiſſe. Acetum quoque roſ. auri è directo naris ſanguinem fundentis inditum ad guttas aliquot ſiſtere hæmorrhagiam meminit *in obſervationibus communicatis*. Cinere chartarum albarum combuſtarum naribus excepto, & fruſto cretæ albæ digito annulari detento è regione naris, unde ſanguis extillat, donec incaleſcat, illum ſupprimi pluries ſe obſervaſſe confitetur Foreſtus. Fimus porcinus olfactus proclamatur ab eodem, itemque à Rulando, Mizaldo, Riverio, & Hoefero: ſicut pariter ſtercus aſininum à Roderico à Caſtro: atque ab aliis vitriolum uſtum. Galenus 5. *meth.cap.* 5. cum ovi albumine miſcet thuris partes duas, aloes partem unam, additis pilis leporinis ex ventre excerptis, & minutiſſimè conciſis. At cæteris præſtantiorem Experientia ſæpiùs teſtata eſt pulverem Sympathicum dictum ex Vitriolo ad Solem æſtivum in pulverem album ad formam calcis redacto; cujus vires, & uſum declaravit Kinelmus Digbæus *peculiari libello de pulvere ſympathetico*, & poſt ipſum alii plures, quos legere eſt *in Theatro ſympathetico*.

Cent. 1. obſ. 95.
De util. Philoſ. part. 2. ſect. 5. cap. 14.
Cent. 4. obſ. 7.
Cent. 4. obſ. 5.
Cent. 1. obſ. 23.
obſ. 15.
Lib. 13. obſ. 10.
Lib. 1. de Morb. mul. c. 5.
Confer etiam, quæ referuntur obſ. 51. Ann. 2. Eph. Germ. in ſcholio de Uſnea.

Intrinſecùs verò aſſumenda commendantur alia complura. Apud Robertum Boyle *de utilitate naturalis Philoſophiæ* mentio fit de quodam electuario compoſito ex *ſeminibus hyoſcyami*, *& papaveris albi*, *ſingul. ad dr. ij. & conſ. roſ. unc. j.* quo ad doſim nucis myriſticæ Medicum quendam enormes hæmorrhagias narium, uteri, & aliarum partium brevi ſanaſſe teſtatur. Succus urticę mirabilis quoque dicitur Riverio, tum per os exhibitus ad unc. iv. tum naribus exceptus, & fronti, ac temporibus applicitus. Et aliis ſuccus parietariæ, burſæ paſtoris, & centinodii. Aqua etiam ſpermatis Ranarum, plantaginis, & nymphææ optima creditur Hoefero. Cinis Ranarum, & ſperniola Crollii, efficax ab eodem, & ab aliis fertur; atque à Petræo Nitrum fixum. Nihil præſtantius eſſe inquit Frideric. Hofmannus, radice zizaniæ; & Thomas Bartholinus faba rubra in vino decocta. Aquam burſæ paſtoris ad unc. j. cum guttis x. olei Martis, ſanguinis per nares effluxum perfectiſſimè ſiſtere tradit Jo: Petrus Faber. Præparatque Hartmannus crocum Martis, quem ad gr. iv. cum aqua plantaginis exhibet. Laudanum opiatum, vel aſſumptum, vel naribus intruſum, commendatur ab eodem, præter alia plurima apud relatos Authores videnda.

p. 2. ſ. 4. c. 6.
Prax. l. 4. c. 7.
In meth. Cent. 5. hiſt. 97.
Lib. 3. de Morb. c. 35.

Enarrata hæc medicamenta convenire quoque poſſunt hæmorrhagiis

ex vulnere contingentibus. At verò ſpeciatim ad ſiſtendum ſanguinem ex vulneribus experimento comprobatum edocet Borellus alumen eſſe in venarum orificiis intruſum. (Cent. 4. obſ. 50.) Heurnius *ad Fernelii Pathologiam* recipit caphuræ dr. j. radicis tormentillæ, & boli Armeniæ veræ ſingul. dr. ij. in pulverem redigit, huncque ſtupa aceto madefacta excipit, & vulneri immittit. Acetum etiam aſperrimum cum æqua portione croci Martis, & ſemiſſe colchotaris, pari ratione permiſcet, & cum ſtupa adhibet. Eſt noſtratibus in frequenti uſu Aqua ex Alumine confecta, *Arterialis* dicta. Admirabilis quoque eſt *Liquor ſtypticus* Jo: Cornelii Meber ex Alumine, & Vitriolo compoſitus, atque in *Anchora Sauciatorum* deſcriptus; ut & Aqua Styptica D. la Faveur, & D. Lemery. (Lib. 5. Secret.) Apud VVeckerum certo quoque experimento comprobatum refertur ex Rantzovio ſanguinis profluvium ex vulneribus ſupprimi impoſito cataplaſmatis inſtar panno lineo, quo ranarum ova, ineunte Vere, excepta fuerint, ad Solem exiccato. Unguento Paracelſi, Herculeo dicto, magna vis tribuitur in cohibendo ex vulnere fluentem ſanguinem, de quo Crollius, Goclenius, Helmontius, aliique. (Lib. 2. de lapid. & gemm. cap. 102.) Anſelmus Boetius de Jaſpide teſtatur eum collo geſtatum ſanguinis fluxum illicò ſiſtere: in quam rem hiſtoriam narrat cujuſdam fœminæ, quæ annos ſex hæmorrhagia laboraverat, ab Jaſpide ſanatæ: inquit autem Jaſpidem fuiſſe rubrum. De reliquo Polypus, Sarcoma, Ozæna, Narium fœtor, aliique ſimiles morbi ad Chirurgos potius pertinent.

DE AFFECTIBUS Dentium.

DOlent ſæpiſſimè dentes in radicibus, ubi membranulæ, & nervuli diffunduntur, à ſanguine, vel lympha eas partes pertingente, acri, acida, ſalſa, aut aliter præter naturam affecta; unde interdum etiam tument mandibulæ, & gingivæ; quin & dentes carie, ipſæ verò eroſione, ulcerationeque inficiuntur, & cùm ſcalpuntur, vel cibus manditur, nonnihil ſanguinis ſtillant. Tantus autem, ac talis dolor quibuſdam accidit, ut impatientes mortem ſibi adſciverint; quamobrem maximis tormentis annumerari poteſt ex Celſo. (V. Gal. 2. de comp. med. ſecund. lo. ca c. 2. Lib. 6. c. 9)

Inter dolorem ſedantia, illiuſque cauſam corrigentia omnium prǽſtantiſſimum perhibetur à Roderico à Fonſeca oleum buxi, ſi in foramen dentis una, vel altera gutta iniiciatur: (Tom. 1. conſult. 46. obſ. 40.) quod etiam à Samuele Formio confirmatur, & modus illud extrahendi deſcribitur apud Riverium *in obſervationibus eidem ab illo communicatis*. Idem quoque præſtari dicitur ab oleo caphuræ pari modo in dentis foveam inſtillato. At Julius Cæſar Claudinus extollit oleum Terebinthinæ chimicè paratum cum pulvere camphoræ. Camphoram ipſam in aceto modicùm elixam adhibet Montagnana; itemque opium: Thonerus ſolam camphoram: & Rulandus oleum camphoræ goſſipio exceptum; vel etiam oleum ligni heraclei, quo præterea humores ibidem ſtagnantes educi, vermes dentibus innatos necari, & cauſam quamcumque doloris adimi, ait. (Conſil. 87. obſ. 1. lib. 2. cét. 2, cur. 3.) Alibi quoque laudat aquam ſolani, cum oleo vitrioli Romani ad acidum ſaporem uſque permiſtam. (Cent. 3. curat. 51. & ſeq. Cent. 1. curat. 9.) Radices ſambuci in aceto, & vino decoctas ſingulare

expe-

experimentum inquit eſſe Raymundus Mindererus apud Grulingium. Decoctum Nicotianæ, & florum chamæmeli tepidum ore detentum commendatur Jo: Heurnio, & Riverio; & Cardilucio illud ſabinæ; atque Foreſto radix lapathi acuti conciſa, & ſupra dentem dolentem appoſita: quam etiam magnifacit Hartmannus, qui præſentaneum quoque fatetur eſſe remedium oleum caryophyllorum cum quinta parte camphoræ. Eſſentiam ſimiliter ſaturejæ mirificè dolores dentium ſedare tradit P. Jo: Faber, ſi aliquot guttis dens dolens, & gingiva perfricetur, infuſa etiam in auribus guttula. Sicut & ſpiritus Vini cum ſatureja diſtill. ore detentus, ex Riverio. Mirum eſt quod refert Helmontius ſe vidiſſe os brachii bufonis ſtatim primo contactu Odontalgiam tollere: & contactu dentis hominis ſenio extincti, dolentem dentem excidere. At admirabilius, quod memoratur à Borello: allium contuſum cum momento ſalis pollici admotum veſicas excitando, aquam educere, & dolorem dentium fugare. Burſa paſtoris pinſita, & indita auribus, ſicut & naſo betonica, ejuſmodi dolorem aliquando deſiiſſe fertur ab eodem; itemque lapide Imperiali dicto, denti dolenti impoſito: conficitur autem is ex ſale petræ, & alumine fuſis cum aliqua portione ſulphuris; atque cerebro purgando, viſui acuendo, & nervis opticis detergendis plurimùm conferre dicitur; quemadmodùm Boylæo ſuccus Rutæ recenter expreſſus, & auri è regione reſpondenti inſtillatus. Sale fraxini arteriæ temporum applicito curatum dolorem dentium vidit D. Leſeq. apud Riverium: & pice Burgundica cum pulvere nucis odoratæ, Borellus. Magnetem cœlo ſereno in pulverem redigit Tachenius, deindeque in calcem, donec viridescat, poſtmodùm miſcet cum farina, vino, & tragacantho in formam rotularum, & denti laboranti utiliter imponit, ex Grulingio.

Florileg. Med. Lib. 1. meth. ad prax. Cent. 4. obſ. 31. in Hartmann. lib. 14. obſ. 6. Lib. 3. de morb. cap. 3. Butler. & Tumulus peſtis. V. etiam Cardilucium in Hartm. cap. 63. Cent. 3. obſ. 27. & obſ. 8. C. 1. obſ. 98. Exp. Med in obſ. hinc inde decerpt. XI. Cent. 4. obſ. 68.

Ad extrahendos verò dentes dolentes abſque ulla Chirurgi opera, ſcribit Riverius efficaciſſimum eſſe helleboraſtrum, ſi eo dens affectus confricetur. Et Franciſcus Joel diſſolvendum ait gummi ammoniacum, aut galbanum cum lacte eſulæ, vel hyoſcyami, ac decoquendum lento igne donec lac abſumatur; reſiduum verò in globulos redactum dentium foraminibus indendum per noctem: mox ſine dolore dentes eximi poſſe ſubdit. Idem & ego aliquando uſu gummi hederæ arboreæ factum vidi; cujus decoctum cum roremarino in poſca, tepidum ore detentum dolentibus dentibus mederi notat Heurnius. Dentes corruptos integros eximere docuit Aſſelinæus Cicada per æſtatem capta, contuſa, & impoſita. Et adipe ranarum viridium terreſtrium juxtà arbores degentium oblitos dentes ſtatim decidere ſcribit Jo: Anglius in ſua praxi, aliique meminere.

Lib. 6. prax. c. 1. Lib. 2. pract. ſ. 6. Ad Fernel. Pathol. l. 5. c. 8.

Si verò ſtupeant dentes, ut ab acidis, ponuntur prodeſſe portulaca manſa, fœniculum, cera, ſuccus glycyrrhizæ, amygdalæ, avellanæ. At quicquid calet, certò hæmodiam tollere experimur; unde panis calens, vinum calidum, præcipuè ſi in eo ebullierit ſalvia, roriſmarinus, piper, pyrethrum, aliudve ſimile; aqua etiam ardens optima obſervatur. M. Fehr Academicus curioſus fumum abſinthii ſupra prunas injecti ore exceptum, dolorem, & ſtuporem dentium prohibere docet. Et Hartmannus eos ſale fricari jubet.

Ad dentes inſuper eroſos valde prodeſſe ſuum odontalgicum ſcribit Crollius ad granum unum denti admotum

motum

motum cum goſſipio. Et Fridericus Hofmannus ſpiritum ſalis adhibet. Olea etiam, & eſſentiæ omnium aromatum aliis ſunt in uſu, ſed præſertim caryophyllorum; itemque ſpiritus vini cum modico camphoræ. Quòd ſi prætereà gingivæ ulcerentur, & ſanguinem ſtillent, commendantur antiſcorbutica medicamenta, infuſiones, pulveres, & ſpiritus, naſturtii, cochleariæ, beccabungæ, ſalviæ, menthæ, & aquilegiæ, quam cæteris præfert Hartmannus. In uſu practico ſunt pulveres, & conditur æ baccarum myrti, roſarum rubrarum, coralliorum, myrobalanorum. Sed alkalia acutiora præſtantiora exiſtimantur; Et ſi fortaſsè tumeant gingivæ, ficus aſſus intrinſecùs admotus præſentaneum remedium dicitur ab Hartmanno, & Borello.

Hoc loc. cent. 1. obſ. 86.

Si dentium mobilitas acceſſerit ſequens decoctum expertum ait Hartmannus, quod habet: *gland. dr. j. gallarum, alum. uſti, & ſucc. acac. ſingul. dr ʃʃ. fol. roſ. punic. m. ß. decoq. in libr. ij. vini rubr. & ſervetur ad uſum.* Eo autem ſæpiùs dentes eluendos præcipit. Aliud commendat Zecchius, quod paratur ex *mell. unc. ʃ. ſandarachæ, ſeu vernic. ammon. alum. ſciſſilis, & thur. ſingul. dr. ʃʃ. bull. in aqua vitæ unc. iij. acet. alb. unc. j. deinde col. & add. croc. gr. ij.* & cum poſſipio eo dentes, & gingivæ fricentur. Non ſolùm, inquit hic Auctor, mobiles dentes confirmat, & roborat, verùm etiam congelatos in priſtinum ſtatum reſtituit, dolorem ſedat, & rheuma deſiccat. Tincturam enuloticam Cunradi Frommanni deſcribit Grulingius, cujus vires ſummas eſſe fatetur in dentium mobilitate, & gingivarum putredine. Hanc etiam opiatam efficaciſſimam teſtatur Borellus ad dentium radices carne obducendas, denteſque firmandos, & dealbandos. Conficit autem illam ex modico aluminis in uncia una olei ſulphuris, adjectis conditur æ florum bugloſſi, vel roſarum unciis ſex. Mox deterſo dentium tartaro ope ſcalpelli lignei opiatam prædictam admovet. Præſtat itidem aqua deſcriptione Portæ ad dentes confirmandos, qua mobiles ſtabiliri, & exeſos carne repleri ait. Verumtamen ad gingivas tumentes, & fundentes ſanguinem, efficaciſſima eſt tinctura gummi laccæ, quæ ità fit: *Aq. diſtill. fol. ſalviæ, & quercus ſingul. unc. vj. phlegmatis vitrioli, & aluminis ſingul. unc. iv. gummi laccæ ex bacillis elicitæ, & pulv. dr. vj. aluminis crudi dr. ij ÷* Miſta detineantur in digeſtione per hor. 24. poſteà per chartam emporeticam filtr. & tinctura ad inſtar Rubini ſervetur pro collutione. At verò ad dealbandos dentes præſtabit pulvis ſubtiliſſimus coralliorum, aluminis, nitri fixi, & lapidis pumicei præparati. Sed longè efficacior eſt ſpiritus nitri rectificatus, ſi eo dentes, (intactis tamen gingivis) goſſipio ad faſtigium ſtyli alligato detergantur. Firmandis quoque, & dealbandis dentibus optimum dicitur oleum vitrioli à Montano, & Foreſto, ſi nimirùm eo dentes refricentur; ſed aliquoties in uſum relato, exitus acta non probavit.

Conſult. 72.

Florileg. Medic.

Cent. 2. obſ. 65.

Vermes denique dentium radicibus hærentes perimuntur decoctura corticum fraxini, & radicum urticæ, auctore Jo: Cratone. Et Thomas Bartholinus ſibi à Ruſtico quodam Empirico communicatum refert mirabile remedium ad vermes extrahendos, & dolores mitigandos: nempè ſevum cervinum linteo exceptum, ad ignem liquatum, & gingivis impoſitum. At mirabilius, & præſentaneum magis remedium ad necandos dentium

Conſil. 8. lib. 5.

Cent. 3. hiſt. 96.

tium

tium vermiculos erit, quod paratur ex ſeminibus hyoſcyami ſimul commiſtis cum cera citrina liquefacta, mox etiam in globulos redacta: quibus deinde in prunas injectis, excepto intereà exinde hianti ore fumo, vermes enecti decident, & dolor dentium momento temporis ſedabitur, ac deſinet.

DE AFFECTIBVS ORIS, Gurgulionis, & Tonſillarum.

PRæcipuè ori accidunt ulcuſcula quædam ſerpentia per palatum, & linguam, infantibus potiſſimùm periculoſa, quæ Græcis Aphthæ, Arabibus Alcolæ dicuntur. Mandendis, deglutiendiſque cibis impedimento ſunt, & in adultis, ſi cum febre copulentur, lethum minantur, cùm præſertim nigra apparuerint, & partes ori interiores petunt, ac depaſcuntur.

V. Hipp. 3. prognoſt. Celſ. lib. 6. c. 11. Æg. lib. 1. c. 10.

Fieri putantur in infantibus à lactis vitio, & à corruptis in ventriculo cibis; in adultioribus verò à degeneratis, praviſque ſuccis, in palatum, & linguam corrivantibus; præſertim verò ab acidiori, aut ſalſiori lympha, aliove humore acriori reddito, & veneni erodentis inſtar corrumpente: quamobrem in peſſimis febribus, & in graviori lue venerea, ſæpeſæpiùs erumpere conſueverunt. Plerumque Anatome compertum eſt Aphthas in ore, & palato erupiſſe à vitio anteà contracto in glandulis ventriculi, Oeſophagi; itemque in Thymo, pulmone, aliiſque partibus adjacentibus, ab exedentibus ſuccis, aut tumoribus malignis; unde & oris fœtor, poſteà Sphacelus, ac tandem Coma, & mors irreparabiliter accidit. Cujus generis fortaſsè fuit morbus ille populariter graſſatus per totum Regnum Neapolitanum circa annum Domini 1618. ac deinceps per plures annos: quo ſcilicet pueri ex Angina, & Aphthis malignis, innumeri, præſertim comatoſi, ſupremum diem obierunt.

Curatio in infantibus, nutricum, & lactis mutationem, vel correctionem expoſtulat. Lac pariter per intervalla parcè exhibeatur, ut ſcilicet melius digeri poſſit ab infante. Intereà verò ulcuſcula tangenda, & abluenda præcipiunt cum diamoro, decocto hordei, ſucco malorum punicorum, & melle; nec non ſyr. myrtino, roſ. rubrarum, rhodomelle, cum aqua plantaginis, & modico ſpiritus chalchanti, decocto ſaturejæ, veronicæ, nucum cupreſſi, & gallarum immaturarum, quarum decoctum commendat Aetius ex Aſclepiade cum pari mellis portione. *In Ephem. Ger. Anni* 1*v. obſ.*82. præſentaneum remedium dicitur oleum raparum ſaccharo dilutum.

Adultiorum verò ulcera, præter ea, quæ cauſam abſcindunt, acutioribus remediis tractanda. Quare oleum vitrioli, ſpiritus ejuſdem philoſophicus, aut ſpiritus ſulphuris per campanam elicitus, vel etiam fuliginis, ſalutares exiſtimantur, ſi nimirum his ulcera repurgentur. Approbat in hunc uſum Sennertus aquam ex ærugine æris, alumine, vitriolo, & minio, in vino, vel aqua ardente. Sal prunellæ in decoctura radicis tormentillæ, corticum malorum aureorum, & betonicæ, ſolutus, laudatur à nonnullis; atque ab aliis mel cum tartaro, & alumine miſtum. Phlegma vitrioli, & tinctura florum aquilegiæ, & roſarum punicearum prodeſſe quoque dicuntur, nec non tinctura laccæ, & aqua corticum nucum viridium. At verò, ſi conſequantur Scorbutum, vel veneream luem, peculiaribus, & propriis remediis adversùs hos affectus egebunt, de quibus

bus ſuo loco; ſicuti & quæ cum malignis febribus conjunguntur. Speciatim autem in Aphthis ex lue venerea, & ſcorbuto, efficaciſſimam exiſtimat Hartmannus ſuam aquam viridem *capite de Ozana* deſcriptam; & alteram viridem Plateri ex ærugine æris, & auripigmento in vino paratam: quas apud utrumque vide.

Laxatur ſæpiſſimè Gurgulio, & linguæ ſuperincumbens vocis modulationi incommodat, ut in catarrhis; atque adſtringentibus, ſiccantibuſque remediis in priſtinum ſitum reſtituitur, præſertim gargariſmo ex decocto roriſmarini, roſarum punicearum, plantaginis, uvulariæ, baccarum myrtearum cum dianuco, vel diamoro; itemque pulvere ex pipere longo, corticibus myrobalanorum, tormentilla, alumine uſto, bolo Armenia, & ſimilibus. Fermentum capiti adhibitum cum ſuccino, & ſpiritus vini purus optimè confert, ex Friderico Hofmanno. Suffitus etiam ex maſtiche, gummi Animæ, balſamo Peruviano, & Tolutano, pulvere nicotianæ, roriſmarini, betonicæ. Piperis contactus quoque prodeſt ex Borello. Cent. 3. obſ. 84.

Quandoque etiam inflammatur Columella, & unà ſimul tument, rubent, & dolent Tonſillæ à confluxu lymphæ acrioris, tenacioriſque, unde deglutiendi, & reſpirandi difficultas accidit, non ſine ſuffocationis periculo, non ſecùs ac contingit ex Angina: Ipſis namque tumefactis Iſthmus, ſeu faucium ſemita impeditur; quamobrem Tonſillæ iſtæ Pariſthmia ſolent appellari. Neque ſolùm inflammantur, ſed aliquando etiam ulcerantur, præcipuè in venerea contagione infectis, atque hinc nedum loquela læditur, ſed & phthiſis periculum imminet, delabente per tracheam humore vitioſo in pulmonem, ut nonnullis creditur; vel pari vitio pulmonibus affectis, quo Gurgulio corroditur, & Tonſillæ exulcerantur.

Harum inflammationi occurrere adnituntur gargariſmis ex aqua plantaginis, ſale prunellæ, diamoro, dianuco, ſyr. roſ. rubr. decocto gallarum immaturarum, corticum punicorum, nucum cupreſſi, tamarindorum, & ſimilium. Optimum ad Tonſillas inflammatas remedium eſſe ſcribit Borellus, *ſi terra ſigillata tangantur*; vel in juſculo ſenſim illa deglutiatur. Cent. 3. obſ. 84. Efficax ab aliis dicitur nitrum fixum, & ſaccharum Saturni in aqua plantaginis ſolutum pro gargariſmo. Alium conficit Jo: Heurnius ad tumentes faucium glandulas, Ad cap. 9 lib. 5. Pathol. Fernel. & bono quidem cum ſucceſſu, ex decocto Argentinæ in cereviſia, vel in vino albo tenui. Et Riverius alium Cent. 4. obſ. 76. ex ſeminibus ſinapis ad dr. j. aceto roſ. & ſaccharo albo ſingul. ad unc. j. cum unc. iij. aquæ.

Inflammatione autem ad ſuppurationem vergente, illam promoventibus utuntur, decocto violarum, glycyrrhizæ, paſſularum, hyſſopi, zizyphorum, caricarum; ſimiliter aqua mulſa, & ſyr. de althæa; admoto extrinſecùs cataplaſmate emolliente, & laxante. Rupto apoſtemate adhibent aquam mulſam pro gargariſmo; vel aquam hordei, ſcabioſæ, & betonicæ cum melle roſ. vel decoctum radicis iridis, dictamni, & hyſſopi cum terra Armenia, vel vinum auſterum, in quo myrrha elixa ſit cum modico balſami Peruviani. Ex Hartmanno decoctum veronicæ, & mellis, in aqua ſimplici; itemque decoctum ſaturejæ cum vino ejuſmodi ulcera perfectè ſanant. In ulceribus verò fœtidis, & putridis commendantur aquæ virides ſuprà memoratæ, etiam ſi ex lue venerea illa proceſſerint, contactis nimirum cum aquis prædictis

ctis

Digitized by Google

ctis ulceratis partibus, deindeque convenienter ablutis, & abſterſis. Quod ſi neque his ceſſerint, & Uva præſertim marcida, & corrupta appareat, præſtabit illam reſcindere: cujus opus petendum ex Ægineta *lib.6.cap.31.* Aetio *tetrab.2.ſer.4.c.41.* Hildano *cent.2. obſ.21.* Fabritio ab Aquapendente *de Oper. Chirurg. hoc loco*, Sculteto *in Auct. ad Armam. Chirurg. pag.5.* aliiſque.

DE ANGINA.

Cum inflammatio penitiores oris partes occupat, & fauces, ac guttur afficit, majoremque deglutiendi, & reſpirandi difficultatem parit, cum acuta febre conjunctam, ægrotantes veluti ſtrangulari videntur, & Angina hic morbus dicitur, ab ἀγχω, quod idem eſt ac ſuffoco, & ſtrangulo.

Quamvis autem è Græcis Authoribus nonnulli differentiam fecerint inter Κυνάγχην, & Συνάγχην, quòd illa (ut adnotat Sennertus) canum per æſtum ſitientium more, patientes cogat amplo hiatu, & exerta lingua ſpirare, adeòque gravior ſit; hæc verò à ſuibus ſimili paſſione correptis deducta, levior; Galeno tamen ejuſmodi differentia inutilis exiſtimatur, cùm etiam Hippocrati, & vetuſtioribus commune fuerit utrumque confundere. Verum tamen eſt, anginam propriè intelligi inflammationem illam, quæ muſculis gutturis, & gulæ accidit; unde anguſtia fit in ductibus aeris, & cibi: quare ſi aliæ adjacentes partes inflammationem ſubirent, notha angina diceretur, ſicut quæ ab alio tumore, quàm ab inflammatione, contingeret, ut plerumque in catarrhis fieri ſolet. Hanc autem diverſitatem, vel ab ipſo Hippocrate colligere licet, qui *6. epid. ſect.7.* inquit: *Aliquibus fauces inflammatæ ſunt; quibuſdam angina oborta:* 2. etiam *de morbis* plures anginæ differentias conſtituit, quas ab aliarum partium, quàm à muſculorum gutturis, inflammatione deducit.

3. progn. 18. & 4. de rat. vict. c.30.

Alii præterea ab affectis muſculis tùm externis, tùm internis Gutturis, & Gulæ, alias anginæ differentias ex Galeno 4. *de loc. aff. c.3.* numerarunt. Si namque interni faucium, ſeu gulæ muſculi inflammentur, συνάγχην; ſi verò externi παρασυνάγχην; ſicut & κυνάγχην, ſi interni laryngis, ſeu gutturis muſculi, ac παρακυνάγχην ubi externi fuerint inflammati. At has nominum diſtinctiones adeò contemnere viſus eſt Galenus, ut dixerit tùm primùm homines res ipſas neglexiſſe, cùm nimio ſtudio nomina quærere cœperunt. Quare concludit omnes affectus, qui huic loco, id eſt faucibus accidunt, ſi ſpirationem quoquo modo reddant deteriorem, ab ipſo, ſcilicet Hippocrate, *Cynanchas*, id eſt anginas, nominari. Idemque confirmat 4. *de rat. vict. in acut.* 30. & 3. progn. 18. Meminit verò *c.4. de loc. aff. cap.3.* cujuſdam anginæ ex luxatione vertebrarum cervicis ad anteriora, unde fauces comprimuntur, impediturque ciborum, & potuum ad ſtomachum tranſmiſſio: id quod potiſſimùm accidere poteſt ab ictu, aut caſu, aliove ſimili. Hippocrates tamen *epid.2. ſect.2.* refert, quibuſdam hanc anginæ ſpeciem accidiſſe, ſed citrà cervicis à cauſa externa læſionem; quamobrem veriſimile eſt à confluxu humorum vertebras fuiſſe luxatas, indeque læſas fauces cum gutture.

Animadverſione autem dignum videtur contingere interdum cum ingenti difficultate reſpirationis, & ſorbitionis alimentorum ſubitas ſuffocationes, nullo tempore fauces occupante, ut loquitur Hippocrates 4. *Aph.34.*

Digitized by Google

Aph. 34. adeòque latentes anginas dictas Aretæo, à tumore, & abſceſſu, in gangrænam deſinente, præſertim in glandula Thymo, ut obſervavit Riolanus, & nos nuperrimè experti ſumus in quodam juvene, qui ex gallica lue in maximam deglutiendi, & ſpirandi difficultatem inciderat citra tumorem faucium, aut colli. A pulmonis etiam abſceſſu ſimile quid ſe obſervaſſe refert Dodonęus: quamvis inter anginas id non audeat referre Sennertus.

Lib. 1. acut. paſſ. c. 7.

Anthrop. l. 3. c. 13.

Obſ. c. 18.

Inflammantur muſculi faucium, & tumefiunt à ſanguine ibidem ſtagnante, aut vitio ſui, aut vitio earumdem partium: itemque à lympha non benè à ſanguine ſecreta, & à confluxu aliorum ſuccorum ſanguinis motum per eas partes impedientium. Immodici quoque clamores, aeris inclementiæ, vel auſtrinæ, vel aquiloniæ, tuſſes vehementes, violentique vomitus; cibi etiam auſteri, & adſtringentes, gelidi potus; itemque fungi, lepus marinus, atque planta illa, è Solani genere, quæ vulgò Italis *Belladonna* dicitur, aliaque id genus, quæ partes gutturis, & faucium exaſperare, & tumefacere, vel ſanguini præterfluenti impedimentum præbere poſſunt.

V. Hipp. de rat. vict. in acut. comm. 4. t. 30. & lib. de loc. in hom.

Vera Angina, ſicut à difficultate reſpirandi, & deglutiendi, atque inſpectione facilè innoteſcit; ita difficulter curatur, & ob maximam acutiem citò ægros ad interitum perducit: dicitur enim ab H ppocrate morbus lethalis, ex quo pauciſſimi evadunt: & rurſùs quòd quinta, ſeptima, aut nona perimat. Idipſum confirmatur à Celſo, & à Galeno. Gravior autem eſt, cùm difficilem anhelitum affert, nullo tumore in faucibus apparente. Eo autem erumpente in collo, vel in pectore, ſalutare; niſi tamen eryſipelas intrò recurrat. Si verò malum è faucibus in pulmonem repat, intra ſeptimum interficit; ultrà hunc diem verò commutabitur in Empyema. Cæterùm ſi cum difficultate reſpirandi conjungatur oris fœtor, vel circa guttur, & fauces livor, aut albor appareat, ſphacelum arguit, & gangrænam; quam partium extimarum refrigeratio, pulſuum languor, & ſenſuum hebetudo, ac ſopor conſequetur; ut fertur accidiſſe poſt annum 1618. per totam ferè Italiam. Cavendum autem ne humor ex Angina ſuppurata in Tracheam, & pulmonem delabatur: is namque ſuffocationem afferre poſſet, vel ſaltem Empyema, & Phthiſim.

2. & 3. de Morb.

Lib. 4. c. 4. 1. Aphor. com. 12. 4. Aphor. 34. 3. progn. 16. & in coac. prænot. 6. Aphor. 37.

7. Aphor. 49. & 3. progn. 18 & 29. 6. Aphor. 25. 5. Aphor. 10. & 3. progn. 20

Hippocrates ſicut variam pluribus in locis deſcribit Anginam à varietate partium affectarum, & ſymptomatum illam concomitantium; ita diverſam inſtituit curationem. Etenim *lib. 2. de Morbis* à craſſo phlegmate, & viſcoſa ſaliva tres Anginæ ſpecies memorans, ablutionibus, fomentis, & gargariſmis ex origano, naſturtii ſemine, ſatureia, apio, mentha, & nitro utitur. Deinde *lib. 3.* de Paracynanche agens, ſuffitum commendat ex hyſſopo, ſulphure, & bitumine, præter ea, quæ pituitam educant. Præterea *lib. de locis in homine: Angina*, inquit, *quam Cynanchen Græci vocant, à ſanguine fit, cùm ſanguis in venis, quæ in collo ſunt, compactus fuerit. Sic affectis, à venis, quæ in brachiis ſunt, ſanguinem detrahes, & ſimul alvum infernè ſubduces*. In idem ferè rècidit *lib. de rat. vict. in acut. comm. 4.*

At Hartmannus potiùs ad vomitum moventia, atque imprimis ad aquam benedictam, confugit, præſertim ſi febris urgeat: ſic enim ait inflammationem cedere, & apoſtema rumpi. Si his locus non ſit, devenit ad ſuccum è cancris vivis, & ſedo majori expreſſum; vel ad aquam *Cantz-*

meyra-

meyranam è ſedo majori, & ſale ammoniaco per deſtillationem elicitam; vel ad gargariſmum à ſeipſo deſcriptum *cap. deguſtu abolito, & depravato*. Verùm advertit Cardilucius, hæc potiùs ad nigredinem, & ſcabritiem linguæ curandam pertinere: quamobrem ipſe alia proponit, atque præter aquam benedictam Rulandi ad vomitum provocandum, pro gargariſmo utitur non repellentibus, ſed potiùs foras evocantibus, ex ſpiritu vini, urinæ, vel ſalis ammoniaci; adhibitis exterius relaxantibus, & emollientibus; ac deinceps ad rumpendum apoſtema, exhibet ſuccum expreſſum naſturtii hortenſis, vel aquatici, miſtum cum quarta parte aceti, & tantillo olei olivarum, & ſalis communis ad cochleare unum, vel alterum, ſæpiùs per vices repetendo. Ipſe verò Hartmannus externè applicat emplaſtrum ex nidis hirundinum; atque internè raſuram dentis Apri, cinerem Cancrorum uſtorum, & Hirundinum, immò & Noctuæ: pariterque conſolidam mediam, prunellam, uvulariam, cervicariam, mentham criſpam, rubum Idæum. Commendat inſuper ſpiritum nitri in hauſtu aquæ fontis calido, ſimul cum ſpiritu vini. Ac tandem in uſum gargariſmi ſalem ammoniacum permiſcet, vel ſal prunellæ.

V.River. obſ.10.& 24. cēt.2. obſer.60. cent.4.

Raſuram dentis Apri ad dr.j. cum oleo amygdalarum dulcium, & ſaccharo candido, præſentaneum remedium inquit eſſe Franciſcus Valleriola; atque extrinſecùs cataplaſma ex nidis hirundinum, decoctis in oleo chamæmeli, & liliorum. Ubi etiam magnifacit cinerem crematarum hirundinum ad dr.j. aſſumptum cum hydromelle, vel etiam illitum, ex Dioſcoride, & Galeno. Ex iiſdem nidis aliud cataplaſma conficit Deckers *ad praxim Barbettianam*: & aliud Foreſtus *in obſervationibus*: atque aliud Amatus Luſitanus, & Platerus. Sed ſuum præ cæteris extollit Adrianus à Mynſicht, qui plures etiam gargariſmo in eundem uſum deſcribit, & celebrat.

Obſ.10. lib.2. Obſ.10. lib.6.

Sennerto prodeſſe dicitur fungus ſambuceus elixus, ac ſumptus, & foris etiam impoſitus, præter alia, quæ ex aliis approbat. Lib. 2. pract.p.1. c.24.

Solo decocto radicis Althææ, caricarum, & zingiberis cum quadrante vini, ubi agaricum fuerit maceratum, ſe illuſtrem Mulierem angina correptam ſanaſſe teſtatur Jacobus Dovynetus. Lib.3.Apolog.c.1

Apud Scultetum deſcribitur Gargariſmus, qui in omnibus anginæ ſpeciebus, cùm in principio augmenti fuerint, maximè commendatur, ſi eo fauces ſæpiùs colluantur. Componitur autem ex pulveris ſinapis ſcr. j.ſſ. aceti acerrimi unc.j. aquæ plantaginis unc.iij. ſacchari albiſſimi dr. ij. Obſ.Chirurg.33.

Pulverem ſtercoris canini effert Valleriola ex Galeno, Ægineta, & Avicenna. Et Fridericus Hofmannus, hirundinum, anſerum, columbarum fima, in quibus ſal nitroſum deliteſcit. Lib. 6. obſ 10. In Meth. Med.

Alii commendant ſuccum nucum viridium expreſſum, ac depuratum, aut quod ex illo componitur rob, & extractum: At ſæpè ſalutare experti ſumus hypericum, & papaver rubrum, præſertim verò utriuſque extractum, & ſal, cum ſtibio diaphoretico, ter, aut quater exhibitum; atque extrinſecùs cataplaſma ex caricis decoctis cum oleo chamæmelino, & croco.

Amuletum tandem creditur filum ſericum purpureum, quo vipera fuerit ſtrangulata, collo circumductum ex Galeno, & Thoma Bartholino: itemque Buſo, ſeu Rubeta cocta, & inſtar emplaſtri adhibita ex Cardano. Cent. 4. hiſt.73.

no. E Territorio Aletino advehuntur lapides quidam oblongi, rotundi, recta excavati, ac pertuſi, qui collo geſtati, ut aſperam arteriam contingant, feruntur ab Angina certiſſimè præſervare.

Ad Tumores verò colli, & cervicis referuntur Strumæ, & Scrofulæ; ac qui ſpeciatim gutturi accidit, Bronchocele dicitur. Fieri putantur ab humore lento, & glutinoſo, ſua veſicula concluſo: neque in collo, reliquoque corpore erumpere dicuntur, niſi primùm Meſenterium occupaverint, ut cum Guidone, & Ingraſſia teſtatur Jo: Riolanus *lib.2. Antrop.cap.15.* unde ſolutu difficiles illæ evadunt. Fatentur tamen plerique eas curatas tam facilè, ut admirationi fuerit. Sic Panarolus aſſeverat ſe vidiſſe brevi tempore, & faciliter deletas Strumas non alio medicamento, quàm aloe, ſi nempè ipſius folia, præſertim æſtate, ſub cineribus calidis aliquantulum detenta, per longum, & medium diſſecta, ſuper illas quotidiè apponantur. Et Helmontius unico menſe, prægrandes evanuiſſe vidit hoc remedio, quod habet: *Spong. mar. in carbonem combuſtæ unc.iij. oſſis ſepiæ uſti, piperis longi, zingiberis, pyrethri, gallar. ſal.gemm. calcis teſtar.ovorum ſingul. unc.j. M. hæc cum aqua ſtillat. ex præfatis ſpongiis, & exic. paulatim. Cape deinde hujus pulveris dr.ß. cum Sacchari ſemiuncia, decreſcente luna, ut paulatim liquatus deglutiatur; vel fac illinctum, & Bocium diſparebit*, inquit idem Auctor. Subdit inſuper alios defectu ſpongiæ ſumere piloſam excreſcentiam, ſeu lanuginem ſylveſtribus roſetis innaſcentem, atque hujus pulvere feliciter uti. Commendat pariter hoc unguentum, quod ita parandum monet: *ol. laur. unc.viij. olibani, maſtich. gumm. arab. reſinæ abiegn. ſingul. unc. iij. deſtilla, tùm iterùm deſtilla cum cineribus clavellatis.*

Obſ. 22. Cent. 4.

Tartar. non in potu.

Alium pulverem non valdè diſſimilem deſcribit ex Arnaldo Villanovano Sennertus, & P. Barbette, quem conficit ex cineribus ſpongiæ mar. oſſ. ſepiæ, piper. long. cinnam. ſal.gemm. pyrethri, nuc. cupreſſi, gall. cortic. quercus, flor. roſ. rubr. ſingul. ad unc. ß. exhibet verò ad ſcr. ij. vel dr. j. Et Deckers commendat ſpiritum ſalis ammoniaci internè, & externè. Et Rulandus oleum ſulphuris calidè applicatum. Et Borellus oleum bufonum; atque è foliis chelidonii majoris, & nicotianæ. Et Scultetus oleum lacertarum viridium.

l.2.cap.2. Chirurg.

Curat. 87 Cent. 8. Cent. 4. obſ. 38. Cent. 2. obſ. 67. obſ. 31.

Ad Bronchocelem diſcutiendum efficax medicamentum eſt, quod habet herbæ Paronychiæ m. ij. bull. in 4. una cereviſiæ lupulatæ generoſioris ad conſumpt. med. Col. ſit pro duabus doſibus ſumendis bis in die, tribus ante, & duobus poſt novilunium, & plenilunium diebus, idque aliquot menſibus conſequentibus ſine ullo alio medicamento, ſervata tantùm convenienti diæta: Valet etiam ad ſtrumas ulceratas.

V. Mayerne lib. 1. cap 21.

Vim maximam ineſſe quoque ſcribit Boyle Paronychiæ folio rutaceo (quæ Bauhino eſt Sedum Tridactylites, ſeu Alſine petræa) cujus plantæ in cereviſia infuſæ uſu, paucis diebus, & ſine dolore juvenem quendam hoc morbo graviter afflictum ſanatum refert.

De util. philoſoph. exper. p. 1. ſ. 2.

Similem opem præſtare pulverem radicis Pentaphylli cum vino exhibitum, itemque filipendulæ, & agrimoniæ notat Foreſtus *lib. 3. obſ. Chirurgic.* nec non etiam ſcrofulariam ex Matthiolo Platerus *lib. 3. pract.* atque flores geniſtæ in pulverem redactos, ex quo electuarium cum melle roſaceo conficit Jo. Rajus ad ſcrofulas exper-

Obſerv. 11. cap. 3.

Cata log. plāt. Angliæ.

expertum. Cardilucius *ad Hartmannum* parat ſal pumicis, & tartari, cum ſale gemmæ, atque eximium medicamentum eſſe dicit.

Fabritius Hildanus emplaſtrum (Obſ. 38. Cent. 3.) deſcribit ex pluribus ſimplicibus compoſitum, &, ut ipſe inquit, efficaciſſimum. (Obſ. hinc inde decerpt. 10.) Et Riverius cataplaſma ex foliis cucumeris aſinini: atque aliud Platerus *lib. 3. obſervat.* Et Martinus Ruland. coagulo lactis cum ſero ad cataplaſmatis conſiſtentiam percocto utitur. Zacutus verò ex radice (Obſ. 101.) Bryoniæ unguentum præparat additis terebinthina, & cera, quod numquam fallere ait *lib. 1. prax. admir.* Thomas Bartholinus demùm hæc de (Cent. 3. hiſt. 66.) ſtrumis ſcribit: *Homines fide digni obſervarunt ſtrumas, alioſque tumores aboleri, ſi pars affecta affricetur ad manum cadaveris humani: ita enim ſenſim evaneſcere tumores, prout ſenſim putreſcit cadaver: quòd tardiùs hyeme, citiùs æſtate contingit.* An autem id verum ſit, experiatur qui velit.

Expertum autem ad ſtrumas pluries eſt noſtratibus linimentum hoc ex L. Jouberto, quod recipit: Foliorum Nicotianæ lib. ij. axungiæ porcinæ recentis diligenter lotæ lib. j. ſucci Nicotianæ unc. vj. Folia primùm ſint infuſa cum axungia, deinde addatur ſuccus, & ſimul decoquatur lento igne quouſque ſuperflua humiditas fuerit abſumpta; mox fortiter exprimatur, & expreſſæ axungiæ addiiciantur reſinæ pini liquefactæ unc. iv. & ceræ citrinæ, quant. ſatis, tandem factam colatura ſuperaddantur radicis Ariſtolochiæ rotundæ pulver. unc. ij. & miſtis ſimul f. linimentum. (In Theatro chimico vol. 1.) Emplaſtrum quoque proponit Penotus, quo præſtantius aliud non inveniri ait, valdè ſimile fodicationum paracelſi, illudque ne dum ad ſtrumas, ſed etiam ad cancrum curandum ſummopere commendat.

Ad ſtrumas præterea apertas mirabile dicitur unguentum à Fabritio (L. 1. p. 2. cap. 29.) ab Aquapendente deſcriptum quod tale eſt: *Olei laur. unc. j. ceruſſ. pulver. & aqua vitæ lævigat. unc. j. alum. rupei unc. ʃʃ. ſal. comm. dr. ij. m. & f. unguentum.*

Cæterùm in glandularum tumoribus quibuſcumque diſſolvendis major fides præſtanda medicamentis ex mercurio paratis, diaphoreſim tamen moventibus; ſicut & ſuffimentis ex cinnabari, vel factitia, vel Antimonii; ſervata interim convenienti diæta. A ceruſſa etiam Antimonii deſcripta ab Angelo Sala ad menſem integrum, & ultra aſſumpta, atque ab emplaſtro de ranis cum Mercurio, & emplaſtro de ſpermate ceti extrinſecùs admoto, opem maximam ſequutam aliquandò ipſe expertus ſum. Et hactenùs de morbis capitis.

DE MORBIS PECTORIS.

PEctus, ſeu Thorax inter claviculas, & ſeptum tranverſum comprehenſus, coſtis, & muſculis ex utroque latere, atque anteriùs Sterno, poſteriùs ſpina firmatur ac circumſcribitur, interiùs circumveſtiente membrana, quam Pleuram à coſtis, atque ab officio dividendi Thoracem in duos ventres, dextrum, & ſiniſtrum, è Sterno in ſpinam, Mediaſtinum Anatomici vocavere. In ejus autem cavo, utrinque Pulmo in lobos diſtributus, pendulus in hominibus, at hærens dorſo in avibus, reconditur. In ſiniſtro verò latere cor ſuo circumductum Pericardio, quod Mediaſtini propago eſt, in orbem expanſi, nonnihil ad lævam propendet. Harum ergo partium ægritudines, curationeſque deinceps deſcribemus.

DE AFFECTIBUS PULMONIS.

Et Primò

DE ASTHMATE, DYSPNOEA, & Orthopnœa.

IMpeditur in his affectibus reſpiratio, quæ in Dyſpnœa eſt difficilis, in Aſthmate difficilior, in Orthopnœa demùm difficillima fit, ut propterea ægri non ſolùm ſicut in cęteris anheli ſint, ſed nonniſi erecta cervice reſpirare poſſint. Ejuſmodi verò anhelatio ſine febre eſſe debet; ex Galeno *6. Aph.46.* Porrò ſi cum febre ſit aliam ægritudinem denunciat.

Cap.8.& u t.

Contingunt iſti affectus pulmoni ex eodem Galeno 4. *de loc.aff.* ob craſſos, lentoſque ſuccos ejus bronchia obſtruentes, vel comprimentes; itemque ſeroſos per pulmonis ſubſtantiam diffuſos; necnon calculos, grandines, atque abſceſſus ibidem progenitos, ut alii ex cadaverum ſectionibus detexere. At Sylvio lubet à flatibus, vel halitibus in tenui inteſtino ex pituita per bilem rarefacta, & extenuata citatis, & partim per ventriculum ad os elatis, atque cum aere inſpirato commiſtis, partim etiam per lacteas venas, ductumque Thoracis ad venam cavam, dextrumque cordis ventrem in pulmonum vaſa translatis, ac motum eorundem impedientibus, cauſam iſtius anhelitus deducere, tum aliquando etiam à pituita tenaci à capite in pulmones delabente. Addit inſuper VVilliſius, à fibrarum motricium ſpaſmis, ſine bronchiorum obſtructione, compreſſioneve, Aſthma, quod convulſivum ipſe vocat, non rarò fieri; ſive vitium ſit in ipſis fibris muſculorum, ſive in ramis, & propaginibus nervorum, ſive denique intra cerebrum juxta nervorum origines: quamquàm & aliquandò ſanguis in orgaſmum concitatus, aut à violento corporis motu, aliave cauſa evidenti, aut à ſimili in eodem contracto vitio, anhelationem ejuſmodi afferre poſſit.

Prax.lib. 1.c.22.

Aliter de natura, & cauſis Aſthmatis philoſophatur Helmontius. Atque primùm diviſo Aſthmate, in Muliebre, ex ſolo uteri regimine dependens, & in promiſcuum, utrique ſexui commune; atque hoc iterùm, in ſiccum, & humidum: in illo arbitratur pulmonem in ſuis poris conſtrictionem, ac veluti convulſionem ſubire, ab Archeo inquinato; quamobrem caducum pulmonis appellat; in hoc verò pulmonem affici ob vitiatam in ipſo coctionem, propriique alimenti corruptionem; unde vomica, phlegma obſtruens, pluresque putredines mucoſæ ſuboriuntur. Procedere autem putat ejuſmodi affectionem à duumviratu, ventriculo ſcilicet, & liene, ubi mali fomitem conſtituit: non enim ait fore repetiturum, aut perſeveraturum, niſi ſtabilem radicem in horum viſcerum duumviratu egiſſet. Hinc Aſthma à ſemine virulento ortum exiſtimat, cujus ſit poros pulmonis contrahere, pari modo, quo cantharidum venenum veſicam urinariam lædit; licèt radix mali inſideat, undè regimen corporis promanat. Atque hinc etiam Foſſores, & Fuſores metallorum, præcipuè Mercurii, & Cinnabaris, Aſthma facillimè incurrere advertit, quia inſpiratum Gas, ut ipſe vocat, cum aere, canales laryngis vitiat in ultima digeſtione, unde haudquaquàm proficit alimentum, ſed totum degenerat in excrementum, ſecundùm conditionem fermenti tranſmutantis; quo detento præfati canales clauduntur. Sic quoque ingens frigus Aſthma parere ſubdit, quia digeſtio-

T. Aſthma, & Tuſſis.

Digitized by Google

geſtionem ibidem perdit. Quare remedia Aſthmati ſicco deberi ait, quæ epilepſiæ inveteratæ; confortantia verò, & reſtaurantia pulmonem, ejuſque cuſtodem, exquiri, pro Aſthmate humido, ut ſunt anodynum ſaccharinum ſulphuris, fumus ſulphuris accenſi, laudanum opiatum paracelſi, elixir proprietatis ejuſdem, & præcipitatus diaphoreticus ab eodem Helmontio deſcriptus. *Cap. 14. de febr.*

Nicolaus Cheſneau conſideratis primùm inſtrumentis reſpirationi inſervientibus, latiùs cauſas læſionis illius perveſtigat, atque impediri reſpirationem ait, ſi pulmones, ejuſque ductus obſtruantur, aut graventur, materia craſſa, & glutinoſa, flatibus, crudo tuberculo, abſceſſu; ſi inflammentur, aliòve tumore afficiantur; ſi vulnus, vel ulcus ſubierint; ſi exiccationem, extenuationemque contraxerint ab ortu, veneno, febre ardente, pulvere, fumo metallorum; ſi ex aliqua ægritudine membranæ coſtas ſuccingenti adhæreant; ſi denique à pure, aliove humore pectoris capacitas occupetur, inhibeaturque, tum pulmonis, tùm diaphragmatis, totiuſque pectoris motus. A muſculis verò præſertim Thoracem dilatantibus alias reſpirationis læſiones deducit, putà ſi ſecti, tumefacti, inflammati, aliterve affecti illi fuerint. A ſpiritibus denique animalibus reſpirationem quoque offendi, inſinuat; ſi deficiant, ut in morituris; ſi non influant propter cerebri affectum, ut in apoplexia, vel propter ſpinalis medullæ obſtructionem, & vertebrarum luxationem. Quidquid inſuper motui diaphragmatis impedimento eſt, nempe flatus in abdomine; aquoſus humor in hydrope; tumens ventriculus à cibis, atque ab humoribus jecur, lien; inteſtinorum inflatio, uteri affectus; Cæterorumque viſcerum in abdomine contentorum, necnon muſculorum ejuſdem, & humerorum, brachiorumque dolor, tumor, aut alia quævis affectio gravis reſpirationem incommodat, & turbat; ſicut & aer nimiùm calidus, craſſus, pulverulentus, vapore maligno imbutus, ut in fodinis metallorum, pulvere calcis, & gypſi, terrarumque quarumdam foſſilium. Quarum omnium cauſarum in ſuas claſſes diſtinctarum ſchema exhibet. *Lib. 2. obſ. c. 1.*

Sed non tàm facilè quis omnes læſæ reſpirationis, & Aſthmatis cauſas in certas claſſes retulerit? adeò variæ ſunt, & innumerabiles, quemadmodùm ſectionibus cadaverum ſæpiùs innotuit. Anhelationes accidiſſe ex coalitu meatuum, ſeu pororum pulmonis, ejuſque extenuatione, & humectatione, corrugatione, & duritie; à pſeudopolypis, calculis, tuberculis, vomica, flatibus, ſero, pure, itemque à vitio adjacentium partium, pericardii, pleuræ, mediaſtini, arteriæ, aortæ, thymi, aliarumque, tùm in pectore, tùm etiam in imo ventre contentarum, dignoverit, qui Medentium, & Anatomicorum de hac re obſervationes perlegerit, quas magna ex parte memorat Bonetus *lib. 2. Anat. pract. ſect. 1.* & nos aliquandò obſervavimus prætumidum ex aqua liquati glutinis laxioris inſtar, univerſa ſui ſubſtantia repletum pulmonem, unà cum tumidiori, durioríque jecore, ac liene in quodam ex ſicco Aſthmate extincto, qui in cæteris viſceribus, totoque corpore, tabidus jam pridem vixerat. Alii tam frequens, & gravis anhelitus accidit, ut totus imus venter, & Thorax quàm maximè intumeret, poſtquàm intra paucas horas expiraſſet, nulla manifeſta viſcerum læſio viſa eſt. Hinc non immeritò à pleriſque ſiccum Aſthma inter affectus Spaſmo-

Digitized by Google

dicos recenſetur. Quamobrem licèt quæ relatæ ſunt cauſæ frequentiores eſſe conſueverint, alias tamen, & alias plures adeſſe, quæ hactenus occultæ jacuerunt, ex nuper dictis probabiliter conjectandum.

Atque hinc etiam fit, quòd quamvis ſæpiſſimè conſtet de Aſthmate, & Orthopnœa, haud tamen, undè difficilis hæc reſpiratio proveniat, notum ſit. Indicia, quæ proponit Galenus 4. *de loc. aff. cap.* 7. univerſam cauſarum ſeriem neque explent, neque explanant; immò adeò dubia ſunt, ut ſæpiſſimè pro alteris alteræ accipiantur, undè non modò in dignotione, ſed etiam in curatione error maximus inſequitur: quare ſolertiſſimum Medicum res hæc expoſtulabit.

V. Gal. 2. Aph. cō. 40. 4. de loc. aff. c. ult. de Antipatro Medico, & Hipp. 2. de morb de repleto pulmone.

In Prognoſi verò minus errare contingit; cùm cujuslibet generis reſpirandi difficultas non facilè medicamentis etiam efficaciſſimis cedat; quin immò ægrotantes ad mortem uſque comitatur, & ferè repente è vivis eripit, præſertim qui gibbi ex Aſthmate fiunt, ut dicitur *6. Aph. 46.*

Curationem horum affectuum Medici aggrediuntur per attenuantia, & expellentia materiam pulmones occupantem, quam ipſi plerùmque craſſam, viſcoſamque exiſtimant. Sed ſi multiplex, & varia poteſt eſſe cauſa, procul dubio varia quoque expoſtulabitur medicamentorum exhibitio. Aliter enim operandum in tumoribus, tuberculis, lapillis, & ſimilibus in pulmone contentis; & aliter omninò cùm aliundè reſpirationis læſæ cauſa ſuppetit, ut ſuperius notatum eſt. A materia tenaci, ac viſcoſa inductum Aſthma vomitum validè moventibus curari teſtantur præ cæteris Horſtius, & Rulandus; ille quidem ſyr. emetico; hic verò aqua benedicta ad unc. j., cui conſentit etiam Hartmannus. Rulandus prætereà *curat.* 8. *Cent.* 6. præmiſſo vino emetico, exhibet pulverem compoſitum ex *card. bened. & ſinap. ſylveſtr. ſingul. ſcr. ij. piper. longi ſcr. j. fol. ſen. mund. dr. ij. aniſ. ſcr. ʃʃ.* ad doſim ſcr. ʃʃ. uſque ad dr. j. per ſingulos dies manè, & veſpere cum vino albo, vel juſculo, ad morbi declinationem uſque: his enim plures priſtinæ, integræque ſanitati fuiſſe reſtitutos aſſeveranter affirmat. Alii verò potiùs purgantibus inſiſtunt ex agarico, carthamo, aloe, jalapa, tartaro, & ſimilibus; quin immò in difficultate ſpirandi non eſſe formidandam etiam frequentem, & magnam purgationem conſulit Guil. Ballonius. Præ cæteris efficaciſſimus dicitur pulvis aſthmaticus purgans ejuſdem Rulandi, qui fit ex *fol. card. bened. & cartham. ſingul. dr. ij. piper. long. dr. j. fol. ſen. mund. & rad. ari. exicc. ſingul. dr. ij. aniſ. dr. ʃʃ. diagrid. ſcr. j. Hæc in pulv. ſubtiliſſ. redacta divid. in xij. partes æquales, ac per ſex dies continuos exhib. ſingulatim pars una manè jejuno ventriculo, pars altera veſpere cum vino albo, vel juſculo.*

De pharm. obſ. 3. l. 10. Cent. 7. cur. 85.

Lib. 2. epid.

Cent. 6. cur. 8.

Deſcribitur etiam à Cardilucio *in Hartmannum* potio cathartica, præmiſſo tamen ſyr. tenacem materiam incidente, ex radice iridis, glycyrrhizæ, enulæ campanæ, quem mirabilem ipſe prædicat.

Commendantur prętereà ab Hartmanno flores ſulphuris, ipſumque ſulphur vivum; itemque aqua ſtillatitia ex fructibus Rubi cum Rob nucum ſumpta; & ſuccus radicis Ireos, ejuſque fæcula. In Aſthmate à craſſa, & viſcoſa materia linctum Geſneri optimè contuliſſe teſtatur Achilles Gaſſerus: conficitur autem ex *ſulphur. pulver. & ſæpiſſimè cum aq. tuſſilag. lot. unc. j. & diapenid. unc. viij.* Et Hieremias Martius quendam diutur-

Obſ. 11.

Obſ. 92.

diuturno aſthmate curatum fatetur aqua ſalis ammoniaci, quam parat hoc modo: *fol. ſemperviv. xx. aut xxx. contund. in mortario, affuſo modico aq. fontis, col. cum expreſſ. & add. ſal. ammoniac. ſcr. ij.*

Idem etiam præſtare dicit ſpiritum ejuſdem ſalis ammoniaci: Sed & ſpiritus C. C. occluſos pulmonum meatus mirè expedit, ſicut & ſpiritus ſalis ammoniaci ex tartaro paratus, atque ad guttas aliquot exhibitus cum hydromelle jejuno ſtomacho, aliove ſimili liquore; nec non flores ejuſdem in pilulas redacti. Radix Ari in vino albo excocta pondere ſemiunciæ, cum loch de pino, vel cum ſyr. de hyſſopo eclegmatis modo exhibita paroxyſmum aſthmaticum mirificè ſedare dicitur à Jo: Zecchio. Efficacior verò creditur Ari fæcula cum floribus ſulphuris in ſyr. Nicotianæ, vel Hiſpidulæ ab Horſtio. Flores roriſmarini, atque in defectu horum, folia, ſi coquantur cum vino optimo, & melle ad dimidiæ partis conſumptionem, capianturque ante ſomnum, Aſthmati mirè conferunt, & vocem clarificant, ex Borello *cent.* 4. *obſ.* 46. In ſeptuagenario ex multis annis Aſthmate affecto, ut vix ſpiritum ducere poſſet etiam erecta cervice, atque hianti ore continuò ſterteret, hæc plurimùm contuliſſe expertus eſt Riverius *cent.* 3. *obſ.* 21. *Aq. cinnam. unc. ij. oxymell. ſcillit. unc. j. m. & crebrò ad cochleare exhib.*

Conſ. 45. — Lib. 5. obſ. 32. — V. etiam C. 3. obſ. 8.

Itemque *radic. enulæ campan. ſaccharo conditæ dr. iij. ſacchari caodidi unc. ß. ſyr. de hyſſop. unc. ij. gumm. ammon. aq. vitæ diſſol. dr. ß. m. ad formam loch. & manè, ac veſpere cochlear. j. ſenſim ſumendum.*

Nunquam fallax remedium inquit eſſe Philippus Grulingius hanc potionem, eamque tanta efficacia à ſuffocatione patientes liberare, ut præclarius remedium ipſe non viderit. Paratur autem ex *ammoniaci dr. ß. aq. hyſſop. unc. iv. vini Rhen. unc. ij.*

Pract. l. 2. p. 2. c. 1.

Ab Helmontio magnificatur elixir proprietatis, cui addit memoratus Grulingius aquam tuſſilaginis, vel hyſſopi. — V. Injecta, & recepta.

Apud Hertodium Arcanum dicitur decoctum radicis Ireos addito croco ad ſcr. ß. & moſcho ad gr. iij. Et in Aſthmate puerorum certiſſimum experimentum affertur infuſio millepedum in vino cum croco, & cinnamomo, addito modico ſacchari candidi: ut & ſpiritus ex viride æris, & gummi ammoniaco deſtillatus, ac cum croco purior, & efficacior effectus. — In Crocol.

Spiritum vini cum junipero, & croco conficit, & commendat præ cæteris Mynſicht; necnon ſpecies diaſulphuris. — Armam. medicochym.

Ex Horatio Augenio recipiunt, & ſalutarem prædicant Platerus, Sennertus, Riverius, VVilliſius, aliique, ſyrupum Helenii, & Peti: ex quibus alii extractum parant longè efficacius. — Tom. 2. lib. 4. epiſt. ult. de aff. pect. c. 4. v. Plat. l. 2. — Valet in Horſt. ex Heurn.

Pulvis Aſellorum, ſeu millepedum in olla donec albeſcant præparatorum, melle exceptus, & ante, & poſt cibum aſthmaticis exhibitus ad cochleare certò curabit.

In uſu eſt apud pleroſque jus Galli veteris alvum ſolvens deſcriptione Victorii Faventini: quod tamen improbat Septalius *lib. 6. Animadverſ.* quamvis poſtliminio vindicare nitantur Sennertus, & Riverius.

Ad difficilem reſpirationem à potu frigido inductam certum remedium ſtatuitur Acetarium ex Bellide Mindereri: ejuſque ſucco ſanatum hunc affectum à D. Jo: Michael. memorat Fridericus Hofmannus *in methodo*. A fumo Mercurii efficax fertur cinnabaris antimonii, vel ejuſdem — Medic. Militar.

ſulphur ſolare. Ex anguſtia pectoris mirabilis dicitur ſuccus Bryoniæ, cujus præparationem, & uſum tradit Hartmannus *in ſua praxi*. Ex flatibus pulmones inflantibus, & diſtendentibus, pulvis Ari, ejuſque fæcula ad ſcr. j. laudatur ab eodem Hartmanno. (Cap. de Aſthm.)

Quæ ex aliis ægritudinibus accidunt reſpirandi difficultates, ſuis locis cum adjunctis medicamentis memorabuntur.

DE PERIPNEVMONIA.

QUemadmodùm cæteris viſceribus, ita pulmoni nonnunquam accidit inflammatio, græcè περιπνευμονία vulgò pulmonia, à ſanguine alicubi in illius ſubſtantia reſtagnante, atque è ſuis vaſis effuſo, vel etiam in exilibus ejus ductibus inhærente. Quandoque verò eryſipelatis conditionem æmulatur hic morbus, cùm extima dumtaxat pulmonis ſuperficies afficitur citrà ingentem inflationem: & non rarò etiam ab inflammatis muſculis œſophagi, aut aſperæ arteriæ, pariterque à phlegmone pleuræ, ſimilem contrahit affectionem; unde pleripneumoniæ nomen apud quoſdam emerſit; immò & ſæpiſſimè ſimul unà afficiuntur, inflammanturque pleura, atque ab ea ortum ducens mediaſtinum, & pulmones, ſaltem ſecundum alterutrum latus, ut experimentis anatomicis compertum eſt. At verò poteſt pulmo inflammari ſine pleuræ affectione, ſicut etiam pleura abſque læſione pulmonis: & aliquandò ab unius inflammatione, ſequitur inflammatio alterius. Quamquam non deſint, qui acriter contendant ab inflammatione alterutrius lobi pulmonis, pleuritidem, non peripneumoniam exoriri, quæ utrumque inflammatum omninò conſequatur. (V. Hipp. de intern. affect.)

Contingunt plerùmque ejuſmodi inflammationes tempore hyemali à potibus gelidarum aquarum, & paluſtrium, à cibis acidis, & nutrimenti tenuis, quorum cauſa ſanguis craſſior, & glutinoſior evadit, facilèque in exilibus ductibus ſubſiſtens. A ſubita etiam aeris mutatione è calido in frigidum, atque ab impedita perſpiratione, ſæpè fiunt pectoris, & pulmonis ægritudines; itemque ab anxia exercitatione in locis frigidis, & paluſtribus. Fertur quoque Lepus marinus nocumenta pulmonibus inferre, immò quandoque etiam cum ulcere. Accidit prætereà, ut ab impedito lymphæ curſu, vel etiam à copia, & craſſitie ejuſdem, quæ in pulmones irruit, contingat peripneumonia; ſi videlicet illos expandere non permittat, atque ſanguinis præterfluentis motum quoquo modo retardet, unde hærens ipſe tumorem pariat phlegmonodem. (V. Hipp. de aer. aq. & l. & 5. Aph. 24.)

Cùm peripneumonia pleuritidem ſequitur, credere licet translatione humoris è pleura in pulmonem, ſortiri ejuſmodi mutationem, vel etiam reſoluto eo, qui pleuràm occupaverat, ut in ſuos ductus promoto, ſimilis humoris vitioſi depoſitionem, inhæſionemque fieri in pulmone pari noxa affecto. Neque enim novum eſt in hiſce ægritudinibus, dolores vagantes excitari in variis partibus pectoris, ob acidum oberrans, ut loquitur Helmontius, quod in ſanguine eſt, & varias partes feriens tandem hanc, vel illam acerbiùs infeſtat, & dolorem parit vel laterum, vel pulmonis, vel miſtum ex utroque, ut in conſtitutionibus epidemiis non rarò obſervatum eſt, præſertim ex nivibus ſolito abundantioribus, & à ventis borealibus diutiùs perflantibus. (Hipp. 7. Aph. 11. & in cõ. Gal.)

Hanc verò tradit Galenus differentiam inter eam, quæ in pleura, & (4. de cauſ. puls. c. 12.)

quæ

quæ in pulmone fit, inflammationem: quòd in priori ſanguis magis tenuis, & bilioſus ſit, qui ſcilicet ſubire queat anguſtas illius membranæ vias; craſſior verò in poſteriori, cùm tenuis, & bilioſus ſanguis in rara, & laxa pulmonum ſubſtantia non adhæreſcat. At Hippocrates indiſcriminatim fieri poſſe peripneumoniam à quocumque humore aſſerit: etenim *lib. de internis affectionibus*, à bile, & ſanguine pulmones affici poſſe docet; necnon etiam à phlegmate, vel ſimplici, vel ſalſo. Et *lib. 1. de Morbis* inflammari pulmonem ait, ex commota in ipſum bile, & pituita: quamobrem ſi lentus humor in pulmonum ſubſtantiam impingat, ſaltem in cauſa erit, ſanguine in ſuo curſu retardato, ut inflammationem incurrat, quemadmodùm non raro ex Rheumate contingit. Hinc notat idem Hippocrates ſępiùs huic ægritudini obnoxios fieri eos, qui paluſtres regiones accolunt, ob aerem juſtò craſſiorem, pulmones ſua natura ſpongioſos infarcientem ſimul, & corrumpentem. (De Aer. aq. & loc.)

Quamvis peripneumonia valde affinis ſit pleuritidi, & non raro altera alteram mentiatur; internoſcitur tamen ab hac illa, quod reſpirationem longè difficiliorem adjunctam habeat, quam Hippocrates ſublimem nuncupavit; dolorem verò obtuſum potiùs, & gravantem. (3. epid. ſ. 2. ægr. 7.) Anxietas, & jactatio ægros moleſtat, unde coguntur ſæpiùs ſitum mutare, & elatiori cervice decumbere. Genæ rubent, lingua flavet, vel nigreſcit cum ſiti, & ſæpè etiam mens vacillat, ac delirat. (3. de Morb.) Cæterùm in aliis conveniunt. Quæ autem afferuntur ab Hippocrate *in Coacis prænotionibus*, dignoſcendi lateris affecti gratia, & num dexter, vel ſiniſter pulmonis lobus, an uterque laboret, non tam certa ſunt, ut aliquandò non fallant. (V. 5. epid hiſt. Hippoſthenis, & Holler. eo loco.)

Peracutus hic morbus plus periculi, quàm doloris habet ex Celſo; at cùm vigeſimum diem tranſcenderit, vel deſinit, vel vertitur in Empyema *lib. 2. & 3. de Morbis, & lib. de internis affectionibus*. (Lib. 4. cap. 7.) (V. etiam 5. Aph. 10) Empyi verò redditi ſi natu majores ſint, potiùs intereunt, quàm natu minores, cùm difficiliùs in illis pus reiiciatur ex 2. *prognoſt. 69.* retento etenim ſputo, certò ſuffocati pereunt 7. *Aph. 16.* Sudores inſuper circa cervicem, & caput oborti mali dicuntur Hippocrati, niſi urinæ multæ, & craſſæ proruperint, & ſputa cocta prodierint: (De ratio. Vict. in acut.) itemque malum, ſi diarrhœa superveniat 6. *Aphor. 16.* ſi ſputa flava excernantur 2. *progn. 46.* vel ſincerè rubra 1. *Aph. comm. 12.* & ſi à pleuritide, vel angina contingat 7. *Aph.* 11. & 5. *Aph.* 10. ſicut pariter ſi phrenitis ſuccedat 7. *Aph.* 12. In melius autem abibit, ſi conſtantibus viribus abſceſſus fiant ad aures, aut ad partes thoracis inferiores, & in crura, *in Coac. prænot. & 2. praſag.* vel etiam urinæ appareant craſſæ, & purulentæ; aut ſanguis è naribus effluat, ex Aetio. (Tetrab. 2. ſ. 4. c. 66)

Ejus curationem explendam in praxi putant miſſione ſanguinis, & catharticis levioribus ex manna, caſſia, diapruno, rhabarbaro; mox etiam maturantibus, & ſputum è pectore educentibus, præſertim hydromelle, ſyr. de hyſſopo, de tuſſilagine, de zizyphis, de malis appiis, de althæa, cum decocto paſſularum, ſcabioſæ, pulmonariæ, radicis iridis, hordei, glycyrrhizæ, capillorum Veneris; externè verò linimento ex butyro, adipe anſeris, & vervecis, cum oleo amygdalarum dulcium, chamæmeli, liliorum. Pro victu denique dulcia commendant, ab acidis autem abſtinent, licet Hippocrates 3. *de Rat. vict. in acut.* oxymel perutile cenſeat in affectibus pectoris.

Digitized by Google

At Helmontius peripneumoniam, & pleuritidem certò curari ait pulvere ex virga Cervi, vel Tauri, cruore Hirci ex reſectis teſtibus collecto, ſucco cichorii ſylveſtris, floribus papaveris rubri, & ſimilibus.

Hartmanno vomitum moventia ab initio juvare dicuntur, præſertim aqua benedicta: eique inhæret etiam Cardilucius innixus authoritati Hippocratis 4. *Aph.* 18. dicentis *Dolores ſupra ſeptum tranſverſum purgatione indigere per ſuperiora ſignificant*. Verùm plura de hac re ſequenti capite.

DE PLEURITIDE.

VAldè affinis peripneumoniæ eſt pleuritis, quin aliquibus unus, idemque affectus viſus eſt acutie ſolùm differens. Propriè autem ſignificat inflammationem pleuræ, ideſt membranæ ſuccingentis interiùs coſtas: cùmque supernè pulmones pleuræ, & mediaſtino alligentur, mutuòque coaleſcant (coaluiſſe autem omninò pulmones cum pleura, atque etiam dorſo adhæſiſſe, ut in Avibus, Anatome in pluribus compertum eſt) fit proindè ut unius inflammationem alterius inflammatio aliquando conſequatur, ac viciſſim prædictæ partes afficiantur, & ſicut anteriùs, ità & poſteriùs ad dorſum: undè non raró morbus hic poſticas pectoris partes excruciat. At ſi inflammatio intercoſtales muſculos occupet, lateris dolor dicetur potiùs, quàm pleuritis, quamquàm vulgò notha pleuritis appellari ſoleat.

Pleuriticum hunc morbum plerumque comitantur febris acuta, & continua, dolor pungens, creber, & difficilis anhelitus, tuſſis moleſta, & pulſus durus, ex Galeno 5. *de loc. aff. cap.* 3. & 1. *Aph. comm.* 12. Accidit autem ut aliquandò unum, aut alterum ex his deficiat, & pleuritis Medicos fallat, præſertim cùm pleripneumoniam refert. Febris etiam, quæ ſæpiùs una ſimul ægrotantem afficit, & invadit, quandoque poſt aliquod tempus ſubſequitur, & non raró multò anteà præcedit. Abſque ulla reſpirandi difficultate bis, aut ter contigit pleuritidem obſervare, fortè quia inflammatio levis fuit, quæ modico ſputo cruento ſalubriter deſiit. Poteſt quoque tuſſis abeſſe, ſi lateris præcipuè ſiniſtri poſticam partem illa occupet. De pulſu duro, quem ſerratum dicunt, non eſt quòd multa addam, cùm jam à peritis commentitius cenſeatur.

Quemadmodùm antiquioribus vera, & legitima, à notha, & ſpuria, pleuritis diſtinguitur; ita illius cauſa, vel ſanguis bilioſus, & fervidus, vel craſſus, & phlegmaticus putatur; & vel in pleura, vel in muſculis intercoſtalibus compactus. His addunt flatus, ſi nimirùm in pleuram, vel in muſculos thoracis irruant, illoſque inflent ac tendant: quò ajunt reſpexiſſe Hippocratem 6. *Aph.* 33. cùm dixit: *qui acidum eructant, non valdè morbo laterali corripiuntur*.

At potiùs acido ſanguini cauſam hujus ægritudinis attribuit Helmontius; ſi verò latex aceſcat, & in intercoſtales muſculos decumbat, putat dolorem ad pleuram non pertinere, & ſæpiſſimè eſſe à flatu: ejuſmodi enim acore ſanguini communicato, atque in pleuram effuſo, ſpaſmum quemdam induci, contractiſque fibris apoſtema ſuboriri, ſanguine ibidem coagulato: at verò acor hic in arterias, & venas per pleuram diſcurrentes effuſus, pleuritidem, in vaſa pulmonis, peripneumoniam efficit; unde concludit pleuritidem à peripneumonia nec cauſis, neque remedio differre. T. Pleura furens.

Ab acido inſuper extra ſtomachum vagante, & ſanguini, aut latici præter naturam commiſto, in inteſtinis tormina, in lotio ſtranguriam, in ulceribus corroſionem, in pelle ſcabiem, in artubus podagram, & in aliis partibus conſimiles ægritudines inferri opinatur. In hanc eandem ſententiam alii plures inclinarunt; illamque Hippocrates innuiſſe viſus eſt *præcitato aphoriſmo*: qui namque acidum eructant majori ex parte per os in halitus illud digerunt, & emittunt, ſanguine immuni ſuperſtite.

Solet quandoque Pleuritis ſalubriter, & brevi deſinere, cùm ſputum cruentum, facilè, citòque comparuerit 1. *Aph.* 12. aliquando verò in Empyema commutatur 5. *Aph.* 8. & Phthiſim affert. 5. *Aph.* 15. atque in mortem deſinit, ſi nihil omninò expuitur; dummodò ſudor non ſuperveniat, vel inſenſibiliter per poros corporis concretus humor diſſolvatur, laxatis intereà fibris partium, ut aliquando mihi contigit experiri. Si prætereà lividum, viride, & fœtidum ſit id, quod excernitur, flavum quoque aquoſitati permiſtum, itemque glutinoſum, & rotundum, malum dicitur. Si his accedat pulſus parvus, tenſus, ac durus, ſignum omninò exitiale refertur à Galeno 4. *de præſag. ex pulſ. cap.* 5. vel ſi diarrhœa ſuperveniat 6. *Aph.* 16. aut *Peripneumonia*, 7. *Aph.* 11. *vel delirium, ut in prorrheticis*. Contra verò ſalutare ſignum ponitur fluxus ſanguinis è naribus, non tamen in principio; facilis reſpiratio, ſputum concoctum, & robur virium. [2. progn. 47. & 48. itemque c. 46. & 1. de rat. Vict. in acut. 37.]

Cùm itaque Pleuritidem communiter Medici conſtituant Pleuræ inflammationem, illamque à ſanguine dependentem; proindè ſola, & repetita ſanguinis miſſione ejus Curationem abſolvi poſſe arbitrantur, ſive ab oppoſito, ſive è latere cum parte affecta conſentiente: de qua re plurimæ, & graviſſimæ apud ipſos omni ævo extitere altercationes. At Hippocrates 2. *de rat. vict. in acut. inter initia*, Lateris dolorem, ſive is per exordia fuerit, ſive poſteà obortus ſit, medicamentis calidis diſſolvere tentat; mox verò dolore ad claviculam pertingente, cubiti internam venam ſecandam ſuadet, ad coloris uſque in ſanguine mutationem; at ſi partes ſub ſepto tranverſo afficiat, ventrem vel nigro veratro, vel peplio ſolvendum ait.

Verùm Helmontius ejuſmodi curationem multis improbat, præſertim quia ſicut Apoſtema natum ab infixa digito ſpina, procul dubio temerè curatur per venæ ſectionem, niſi ſpina ipſa evellatur, pari ratione Pleuritis per eam ſanari nequit: quamobrem ſubdit: *quòd facti Apoſtematis cruor non poteſt per venam ſectam evacuari, utcumque nomen revulſionis, aut derivationis in ægrorum deluſionem iactitetur*. Neque inſuper venæ ſectio impedit, ne quid deinceps ampliùs aceſcat, cùm phlebotomia privationis tantùm vim habeat, nec poſſit eductus cruor inhibere, ne qui intùs aciditatem contraxit, eandem deponat. Pleuritidem prætereà, quæ ſit per phlebotomiam reſtituta, ſæpè poſt annum recurrere, ſæpiùſque tabem poſt ſe relinquere advertit. Quare propria hujus ægritudinis remedia eſſe inſinuat pulverem de virga Cervi, vel Tauri, cruorem Hirci, ſuccum cichorii ſylveſtris, flores papaveris erratici, ac plura talia: hæc enim, inquit, cauſam immediatam corrigere, acorem tollere, ad diaphoreſim diſponere, doloremque lenire. Alibi quoque commendat dentem [L. c.] [V. T. ſextuplex digeſtio alim.] [De modo colligendi hirci cruorem V. Zuelf. Pharmaca. Auguſt. In Pharmacopolio. de Febr. c. 5.]

Apri,

Apri, fimum Equi, & herbam Bellidem, quam primulam veris appellant.

Rulando fuit in uſu Aqua benedicta, qua concitato vomitu in principio, plurimos à Pleuritide ſanatos commemorat. Habuere quoque in uſu, quæ movent vomitum, Hartmannus, Angelus Sala, Jo: Petrus Faber, aliique. Et Pacheqvus apud Riverium teſtatur, ſe infinities obſervaſſe pleuriticos, qui in principio morbi vomunt, evadere. Obſer. comm. 29.

Oleum è ſeminibus lini recenter extractum Veteribus etiam commendatum fuit: & pleriſque dicitur ſolo ejus uſu ad uncias duas, vel tres, pleuritides fuiſſe reſolutas, addita potiſſimùm raſuræ dentis apri drachma una. In quam rem ſcribit Tachenius ſpiritum vini ſaturatum camphora, & croci tinctura ad gutt.xx. in unc. ij. olei lini recenter expreſſi, indubitanter pleuriticos ſanare. Alii etiam oleum amygdalarum dulcium efficax eſſe ajunt; ſicut & oleum olivarum. Hippocr.chim. cap. 15. ſecund. edit. Ven. Septal. lib. 6. caut. 126

Decoctum florum papaveris rhœados, ejuſque ſyrupus, & extractum quoque proſunt ex Valleriola, & Quercetano. Decoctum pariter Tabaci mirum medicamentum inquit eſſe Epiphanius Ferdinandus; itemque aquam florum chamæmeli ſtillatitiam, Lelius à Fonte. Efficacia ſimiliter cenſentur, quæ conficiuntur ex carduo benedicto, ſcabioſa, radice lapæ majoris, floribus cynosbati; ſive tincturæ, ſive extracta, ſive ſalia ex his eliciantur. Lib. 5. obſ. 10. Pharmaco. reſtit. Hiſt. 32. Conſult. 147.

Quercetanus Nucum avellanarum coloris rubei putamen ad dr. j. cum æquali doſi corall. rubr. ex aq. card. bened. aut papaver. rhœad. ceù ſpecificum commendat in pleuritide. Diæret. polyſt. c. 3. ſ. 3.

Parat quoque Pomum cum olibano, & intra triduum exhibet utiliter: idque approbant Riverius, & Simon Jacoz. Idem Riverius felici cum ſucceſſu exhibuit fuliginem camini in pulverem redactam in aqua cardui benedicti. V. Alex. Pedem. arc. lib. 1. Obſ. 56. centur. 1. Obſ. 88. cent. 4. Cent. 2. obſ. 79.

De raſura eboris, pulvere dentis apri, cornu cervi, oculorum cancrorum, mandibulæ lucii piſcis, coralliorum rubrorum, ligni viſci quernei, jam innumeri meminere, quòd pleuritidi conferant, & paſſim de eorundem fructuoſa exhibitione referuntur hiſtoriæ. Conficitur etiam pulvis ad eumdem finem ex Ariſtolochia, ſcordio, dictamno, rhabarbaro, cæteriſque, qui ſub nomine Cardinalis Pallotti, & Ducis Aquæſpartæ circumfertur. Conferunt quoque ſal volatile cornu C., ſalis ammoniaci, fuliginis, urinæ, & omnia alkalia diaphoretica. V. Arcana P. Audæ.

Dominicus Panarolus optimum remedium eſſe fatetur, & apud magnates quoſdam inter arcana principaliora repoſtum, ſtercus columbinum in pulverem redactum ad dr. ß., ſicuti Helmontius teſtatur de ſtercore jumenti. Pentec. 4. obſ. 14. T. de febr. c. 4.

Apud Robertum Boylæum, magnum, & perutile medicamentum celebratur Urinæ humanæ ſpiritus per deſtillationem elicitus, & purgatus, & à gutt. x. ad xxx. in convenienti liquore. At præcellit ſpiritus ſalis ammoniaci dulcis redditus; vel flores ejuſdem in pilulas redacti. L. 2. de util. philoſ. ſ. 5. cap. 5.

Bezoardicum Minerale, Solare, Joviale, Martiale, ſicut & diaphoreticus pulvis Antimonii primas in hac re occupant: quorum uſu plurimos brevi, & feliciter curatos vidimus. Conficit tincturam antipleuriticam Adrianus à Mynſichr, eamque mirificè commendat, pariterque ſpecies antipleuriticas: & Penotus ſpiritum nitri. Valet etiam Nitrum Antimonii, magiſterium oculorum cancrorum, galbanum, ſagapenum, ſper-

In not. ad prax. Barbett. ſperma ceti, mumia, & quidquid multo alkali prædītum eſt. Fridericus Deckers trageam antipleuriticam Ausfeldianam laudat, apud quem vide. Et Sylvius Deleboe mi- Lib. 1. prax. c. 40. n. 43. & al. nu. 28. ſturam conficit ſudorificam, cujus uſu Pleuritidem, cæteraſque inflammationes brevi curari fatetur, inducto ſudore.

Inter externa verò dolenti parti adhibenda recenſentur unguentum de Althæa Fernelii, pectorale Mynſichti, martiatum, de mucilaginibus, de meliloto, & oxycroceum; butyrum recens, adeps vervecinus, anſerinus, gallinaceus, cum oleo amygdalarum dulcium, chamæmeli, liliorum, lini, nucum juglandium, ſeſami, & à Mynſicht oleum camphoræ, & anodynum dictum. In Ephe- Obſ. 10. meridibus Germanicis anni 1670. memoratur oleum antipleuriticum ex oleo olivarum, & raſura cucurbitarum ſimul frixis, quo pleuritides certò ſanari teſtatur ejus promotor Petrus à Caſtro. Fatetur Digbæus Lib. de pulv. sympath. ad rumpendum in pleura apoſtema feliciter ſucceſſiſſe hoc experimentum. Panem recens coctum, atque calentem adhuc, è furno extractum, in duas partes diviſum, theriaca ex interna parte oblinit: applicat autem dolenti lateri unam, & alteram medietatem ex adverſo, & faſcia circumligat donec abſceſſus dirumpatur: quod remedii genus memini quoque deſcriptum ab Alexio Pede- Lib. 1. Arcan. montano. Hartmanno probatur cataplaſma ex herba Kaly, radicibus liliorum alborum, & axungia ſuilla. Pro eo autem ſubrogat Cardilucius cæpam aſſam, cum axungia, & mo- Lib. 1. prax. c. 40. n. 34. & 35. dico ſaponis nigri ſimul miſtis. Aliud cataplaſma ex cępis deſcribit Sylvius Deleboe, commendatque prætereà emplaſtrum de ſpermate Ceti ſan- V. etiam Mynſich. guinem à coagulatione præſervans, & jam coagulatum diſſolvens. Calx viva comminuta, & melle ſubacta, ſi ad modum Cataplaſmatis calidè parti dolenti admoveatur, impactum, concretumque ſanguinem in pleura diſſolvit, & ad anacatharſim diſponit. Reiteretur autem pluries cum ſriguerit, & oleo tepido removeatur. Expertum pluries.

Ad hanc morbi claſſem referuntur inflammationes, & abſceſſus in Diaphragmate, & Mediaſtino, qui cùm Pleuritidem mentiantur, vulgò ad Pleurę inflammationem reducuntur, quamvis longè graviores eſſe ſoleant, præſertim ſi non tam facilè pateat aditus excreationi, cùm fortaſſe ſuppuraverint. Cæterùm iiſdem utendum, quibus in Pleuritide, præter diuretica convenientiora, & non acida.

DE EMPYEMATE.

EX Pleuritide, aut Peripneumonia non rarò Empyema oritur, cùm ſcilicet ſuppuratus humor intra quatuordecim dies minimè fuerit per tuſſim excretus; unde in Thora- 5. Aph. 8. cis cavum ex dirupto apoſtemate delapſus cujuſdam ponderis, & reſpirandi difficultatis cauſa eſt, comitantibus ſimiliter febri lenta, & corporis extenuatione: quamobrem Medici Empyema dicunt eſſe Puris in pectoris cavo collectionem. Et quamvis ἐμπύημα omnem ſuppurationem ſignificet, preſſius tamen hoc loco, ea, quæ in pectore fieri ſolet, intelligitur.

Non modò ex Pleuræ, Pulmonis, & faucium, gutturiſque inflammationibus ad ſuppurationem perductis Empyema fieri contingit, ſed etiam ex ſanguine in cavum Thoracis illapſo ex vulnere ejuſdem, vel ex apertis 6. Aph. 20. venis, aut arteriis illuc pertingentibus:

tibus: ex ſanguinis enim ſputo, puris ſputum, ſcribit Hippocrates 7. *Aph.* 15. ſicut etiam à deſtillationibus in ventrem ſuperiorem, ideſt Thoracem, habitis, ſuppurationem intra viginti dies fieri tradit eodem 7. *Aph.* 38. quamvis inde non verum pus, ſed quid puri ſimile exoriatur. Meminit quoque aquoſi Empyematis Deleboe Sylvius ex pure ſcilicet, ac albicante ſero commiſti. Quandoque ab Abſceſſu in pulmone habito, & ex Vomica, Empyici nonnulli facti ſunt, cùm non minus in pulmonem, quàm in cæteras partes vitioſos humores abſcedere, credere liceat; immò & pulmones putruiſſe, & purulentos evaſiſſe non rarò compertum eſt.

Prax. l. 1. c. 24. n. 8.

V. Bonet Anatom. pract. l. 2. ſect. 6.

Ductus verò, per quos Empyici purulentam materiam in Thoracis cavo collectam extuſſiant, jam pridem quæſiti ſunt à Medicis. Plerique crediderunt à pulmonibus ſua natura ſpongioſis exſugi primùm, mox verò per tracheas illam educi. At Helmontius putat per poros pulmonum facilè poſſe excrementa quæcumque traduci, & expurgari. Adeò autem Pulmones in patentes poros deſinere nonnullis dicitur, ut piſi majuſculi magnitudinem æquent, quemadmodùm aliquoties ſe obſervaſſe teſtatur Vvalæus in vivorum diſſectionibus. Verùm M. Malpighius Pulmonum ſtructuram talem detexit, qualem referunt Apum favi, ex tenuiſſimis ſcilicet, & leviſſimis veſiculis orbicularibus, & ſinuoſis conſtantem: quare non immeritò Hippocrates fiſtuloſum, & Aretæus multiforum Pulmonem appellavit. Credibile verò eſt per has vias purulentam materiam permeare, & per anacatharſim educi, quamvis aer illuc appulſus egredi nequeat, membranulis fortaſsè in valvularum morem impedientibus. Neque verò omninò putaverim omne pus hac ratione per tuſſim eiici poſſe, ſed illud tantummodò, quod fluxilius eſt, & proximius per ſepti tranſverſi propulſionem pulmonum lobos attingit, cùm experiamur certam puris quantitatem Empyicos extuſſire, reliquam verò non poſſe; unde Veteribus Paracenteſis fuit inſtituta.

V. Barthol. de Nat. & uſu pulmonum.

Non ſemper utramque Pectoris partem, pure, aut purulenta materia gravari ſæpiùs obſervatum, ſed vel dextram, vel ſiniſtram. Signa verò alterutrius affecti lateris deducit Hippocrates ex pondere, & ex acriori calore, quem à citiori arefactione madefacti lintei, eo loci adhibiti, conjectat Avicenna ex eodem Hippocrate 3. *de Morbis*; Galenus verò ex fluctuatione. Ubicumque autem pus collectum inveniatur, febris aderit puſilla, ſed continua, noctu potiſſimùm ingraveſcens, ingens ſitis, cibi faſtidium, difficilis reſpiratio, & longè gravior à cibo, tuſſis moleſta cum ſputo purulento: pulſus prætereà languent, genæ rubent, oculi incavantur, ſenſim corpus contabeſcit, pedes non rarò intumeſcunt, & ſudores comparent ægrum nihilum levantes.

2. progn. 59.

V. etiam 2. de Morb. & 4. de loc. aff. 8.

Cùm à rupta vomica febris illicò deſierit, vel ſaltem lenteſcere cœperit, ſi fames ſuperveniat, & ſitis deſinat, venter conſiſtentia deiiciat, & pus album, læve, & æquale, minimèque fœtidum edatur abſque dolore, & citrà moleſtam tuſſim, ægrotantem evaſurum tradit Hippocrates; ſecùs verò, cui contraria his accidunt. Ab olente autem ſputo, peculiariter notat Vvilliſius, non ſemper certum indicium deſumi; neque certius ſignum ſumi poſſe, quòd Phthiſicorum ſputa in aquam injecta ſupernatent, aut ſubmergantur,

V. Hipp. 2. progn. 63.

Pharma. rat. p. 2. ſ. 1. 1. c. 10.

cùm

cùm utriuſque generis caſus, quoſdam ſalubres, alios funeſtos cognoverit: [5. Aph. 11. & 7. Aph. 44. In Coac. prænot.] quamquàm Hippocrates dicat à ſputo graveolente lethum deſignari. Morituros etiam ſcribit eos, quibus ſpecillum à pure, velut ab igne coloratur: ſuppuratoſque prętereà ex morbo laterali, niſi quadraginta diebus purgentur, in tabem [5. Aph. 15. In Coac. prænot.] tranſire. Ex ſuppurationibus denique in pectore habitis, ſenes potiùs perire ait, ex cæteris verò potiùs juvenes.

Quoniam curantur Empyici difficillimè, conſueverunt veteres Thoracem incidere; ut inde purulenta materia promptiùs educeretur. Monet autem Hippocrates [6. Aph. 27.] ne pus univerſim effluat: tunc enim languentes Mors certò excipit, ut experimentis pluries innotuit. [Lib. 6. c. 44. De chirur. oper. c. 46. De præc. Art chirur. contr. tr. 5. Armam. chir. tab. 37. Chirurg. & Anat. pract. In ſyllog. Obſ. 44.] Partem verò urendam, vel ſecandam nonnulli eligunt inter tertiam, & quartam coſtam: alii inter quartam, & quintam: & alii inter quintam, & ſextam. De qua re legendi potiſſimùm Paulus Ægineta, Fabritius ab Aquapendente, Fienus, Scultetus, Barbette, Marchetti. Hippocrates 2. *de Morbis* utroque latere pure affecto, ſiniſtrum potiùs aperiendum voluit: minùs enim lethalem dicit factam ibi ſectionem. Alii verò utrumque, ſi utrumque ſit affectum; atque alterutrum, pro ratione collecti puris in uno, vel altero. Verùm Epiphanius Ferdinandus ex eodem Hippocrate [hiſt. 32.] *de internis affectionibus* tutius putat perforare coſtam ipſam. Id ipſum approbat Martianus etiam in [In côm. hil. v. 76.] Hydrope Pulmonis ex Hipp. ad aquam educendam.

At longè periculoſiorem, quàm vulgò creditur, Paracenteſim eſſe exiſtimat Jo. Van Horne; [Micro-rech. p. 2. §. 18. 2. obſ. c. 4.] & Tulpius pluries infeliciter inſtitutam ait. Quamobrem plerique ad alia remediorum genera confugiunt, quæ ſi non magni juvaminis, ſaltem minoris ſunt periculi. Fumo tabaci per fiſtulam excepto, ejuſdemque decocto calido cum ſaccharo bis tantùm ſumpto, pus è cavo Thoracis per tuſſim excretum memorat Epiphanius Ferdinandus: [Hiſt. 45. conſil.] debet autem illud convenienti digeſtione depurari, & caſtigari, ac ſaccharo, vel melle demulceri ad formam julapii. Alii communiùs diureticis inſiſtunt documento Galeni *6. de loc. affect. cap.* 4. Nec denique deſunt, qui etiam per alvum expurgatum Empyema recenſeant: nam præterquamquòd viſum id aliquando fertur ab eodem Galeno *c. 6. de loc. aff. cap.* 4. [Obſ. 29.] confirmatur quoque à Velſchio, qui acceptum à Matthia Bacconorefert, Empyicum ex pleuritide ſanatum frequenti potione, ex ſyr. althææ, oxymelle, ſaccharo, manna, oleo amygdal. dulcium recenti, & aqua ſcabioſæ; pure nimirùm, ut ipſe inquit, alvo proclivius, quàm ore, expurgato. At ductus iſti nondum ſatis perſpecti ſunt, quamvis illos oſtendere adniſus ſit Bauhinus relatus ab Horſtio, [L. 2. Theatr. Anat. c. 6] & à Sennerto; ac multò anteà Galenus *c. 6. de loc. aff.* 4. *&* 7. *Aph. comm.* 30. [Lib. 3. de Morb. pect. obſ. 11. c. de pleurit. q. 4.]

Profuiſſe nimiùm vidimus Empyicis decocta ex ſcabioſa, pulmonaria, ſanicula, tuſſilagine, hyperico, hyſſopo, carduo benedicto, betonica, iridis Florentinæ, & lapæ majoris radice, glycyrrhiza, conſolida, C.C.C. & majori ex parte, ligno guajaco, & lentiſcino compoſita, & exhibita ad plures dies cum balſamo ſulphuris aniſ. vel terebinth. ad guttas aliquot manè per quinque ſaltem horas ante cibum. Confert pariter extractum ſcabioſæ in omnibus pulmonum affectibus, etiam peripneumonia; itemque in apoſtematibus internis ex Heurnio, & Foreſto. Item pul-

pulvis ſeminum urticæ cum ſyr. viol. vel ſimili aliis commendatur in Empyicis, & Pleuriticis. Efficax quoq; obſervatur elixir proprietatis elicitus cum aqua cinnamomi, cum quo commiſceri poteſt ſyrupus de tuſſilagine, de hedera terreſtri, de hyſſopo, de praſſio, de helenio, ſi libuerit. Flores Antimonii fixi, & Antimonium diaphoreticum ritè præparatum miram opem præſtitere, ſicut pariter illius Ceruſſa deſcriptione Angeli Salæ, non neglecta tamen in hanc rem obſervatione, cautioneque Friderici Hofmanni. Magna etiam vis ineſt Terebinthinæ albæ Cypriæ, ſi cum modico vitelli ovi diſſolvatur, & cum aqua hederæ terreſtris ſtillatitia guttatim infuſa tantiſper ſubigatur, quouſque cremorem lacteum æmuletur. Capi poteſt ad unciam unam, vel alteram, jejuno ſtomacho. Succus ejuſdem hederæ utiliſſimus memoratur à nonnullis, ſi cùm olibano diapenid. redigatur in formam Electuarii, & per vices aſſumatur, vel in ore detineatur.

Animad. in Pharmac. Schroderi.

Ad Pulmonis vomicam, refert Cardilucius ſibi pro ſecreto communicatum ſpiritum è pulegio in ſpiritu vini per octiduum infuſo, elicitum, vel inſenſibiliter, vel per ſudorem, aut urinam illam diſſolvere. At Morbus hic ſicuti rariſſimus, ita difficillimæ curationis; quinimmò priùs hominem enecat, quàm internoſcatur, aut opportunis remediis tractetur, cùm repentè è vivis ægros tollere ſoleat, niſi ſpontè ſua rumpatur vomica, & purulenta materia in Thoracis cavum deponatur, vel ſenſim expuatur.

Ad prax. chym. Hartmā. V. de Pulm. Vomic. Hippoc. 1. de Morb.

DE HYDROPE PULMONIS, & Pectoris.

QUemadmodùm purulenta materia in cavo pectoris collecta, Empyema; ita aquoſus humor ibidem reſtagnans Hydropem inducit: quamquam etiam pulmones ipſos eodem aqueo humore gravari, & imbibi contingit; undè difficilis anhelitus mox à primo ſomno, tuſſis abſque ſputo, color faciei pallidus, & alterutrius brachii reſolutio, vel inflatio, pedum tumor, palpebrarum à ſomno tumefactio, ſitis, febris, & alia his affinia ſymptomata. Quandoque verò Hydrops pulmonis eſt abſque tuſſi, quia aqua bronchia non occupat, ſed exterius puſtulis aqueis, ſeù hydatidibus, pulmonem comprimit, undè anhelitum affert, ſed citrà tuſſim.

V. Hipp. in Coac. de pulm. inflām. C. Piſo l. 3. c. 7. V. Hipp. 2. de Morb.

Aquoſus autem hic humor in pectoris cavum exudare, & deponi à multis creditur è vaſis lymphicis, quæ plurima per thoracem excurrunt, ſi fortaſsè illa erodantur, aut aliter aperiantur. At cùm interdùm Hydrops pulmoni acciderit, citrà iſtius liquoris è ſuis ductibus effuſionem, alium ſanè modum excogitare oportet, quo pulmo ſero gravetur, & imbibatur: ut aliquando mihi contigit experiri in quodam cadavere hoc genere morbi interempto, cui pulmo inerat tam ſero glutinoſo diſtentus, tumiduſque, ut univerſam Pectoris capacitatem occuparet. Suſpicandum idcircò, vel poros, veſiculaſque Pulmonis, lympha glutinoſiori ibidem reddita, nec perſuos ductus traducta, ſucceſſu temporis repleri, vel à vaporibus (qui plurimi è Pulmonibus quotidie expirant) ſi fortaſsè ab acido quodam concreſcant, aut aliter impediti detineantur,

tur,

tur, fieri ut Pulmonis ſubſtantia infarciatur, Hydropſque excitetur. Non raro etiam accidit Hydatides Pulmonibus adnaſci ab aqueo humore extimam illorum membranam alicubi relaxatam tumefaciente: hæ autem veſiculæ aqua repletæ Hydropis comites communi voto cenſentur, documento Hippocratis *lib. de intern. affect.*

Quocunque verò modo gignatur Hydrops Pectoris, ſemper vitæ periculum minatur, quamquàm ad tempus aliquod protrahi poſſit. Nonnulli per vices repetunt hydragoga, & præſertim pulverem, extractum, aut reſinam jalapæ, & mechoacan, itemque agarici, & quod fortius, gummi Peruani, ſeù gummi guttæ: & Riverius magnificat uſum calomelanos cum diagridio: Alii diuretica, & alii ſudorem moventia. Etiam in hoc affectu Paracentenſis inſtitui conſuevit. At, ſi quod juvamen unquam huic morbo ſit adfuturum, certè ex diæta exactiſſima illud ſolùm ſperare licebit, indicto nimirùm victu attenuante, & exiccante; non neglectis tamen iis, quæ ſupra de Empyemate memoravimus. Ab aere pariter maximum juvamentum, nedum in hoc, ſed etiam in reliquis Pulmonis affectibus ſperandum.

Cent. 4. obſ. 3.

DE HÆMOPTOE,

ſeù

SANGVINIS SPVTO.

INter graviores Pectoris, & Pulmonis affectus procul dubio ſanguinis Sputum eſt. Poteſt autem ipſe è ſuis vaſis exilire, & expurgari Anaſtomoſi, Diapedeſi, & Diæreſi: Diæreſim verò plerique placet in Rixin, & Diabroſim ſubdividere. Anaſtomoſis vaſorum apertione, Diapedeſis tranſudatione, Diæreſis vaſorum diviſione, Rixis ſciſſione, & Diabroſis eroſione contingit.

Sanguinem, qui ſpontè effluit, Vvilliſius putat ex arteriis prodire. At quamvis ſanguis venarum perpetuò in cor reducatur, nil tamen obſtat, quin etiam ex ipſis, ſi rumpi contigerit, is egredi queat. Anaſtomoſi autem nonniſi ab arteriarum oſculis manare poterit; ſecùs è venis, quæ cùm ſanguinem exceperint, reddere illum denuò non poterunt, impedientibus valvulis. Etſi verò plerùmque ſanguis, cùm expuitur, multus, & floribus è ſuis vaſis egrediatur, interdum tamen ab eroſa viſcerum, & præſertim Pulmonum ſubſtantia exſudat: quo fit cur aliquando ſanguinis Sputum affluenter prodeat; aliquando verò, adeò modicum, ut vix cruoris tincturam referat: cùm tamen hinc longè gravius damnum immineat, quòd pulmonem eroſum denunciet.

Sanguinis è ſuis vaſis egreſſus manifeſtum ejuſdem vitium arguit: ſiquidem acer, vel acidus, ſalſus, fluidus, tenuis, & ſeroſus, pluſquàm decet, evaſerit, cùm viam ſibi aperit, aut per poros venarum exudat: quandoque etiam, quia craſſior, & glutinoſior, à venis, ut par eſt, excipi nequit in reditu ad jecur, & cor; qua ratione obſtructis facilis eſſe ſolet hæmorrhagia.

At verò citrà ſui vitium etiam ſanguis expuitur, ſi arteriæ exiles ſint, venæque molles nimiùm, & laxæ, ut à cantu, ſaltu, curſu, vociferatione, iræ impetu, ingenti tuſſi, violento vomitu, fieri ſolet. A laxitate quoque nimia glandularum, ubi ſcilicet venarum, & arteriarum anaſtomoſes fiunt, reſudat ſanguis, ne- V. Oth. Heurn. obſ. 27.

que-

queuntibus illis præterfluentem ſanguinem cuſtodire, & malè cohærentia arteriarum, & venarum oſcula obſtruere. Obſervatum quoque eſt ſputum ſanguinis ob ruptum Aneuriſma Pectoris internum accidiſſe: atque in dies experimur acrem, & ſalſum humorem in fauces, & guttur irruentem, Hæmoptyſim ſequi, eroſis nempè vaſis prædictarum partium, aut Pulmonum; unde poſtmodùm Phthiſis.

In quibuſdam Anni peculiaribus conſtitutionibus, tempeſtate præſertim nivali, & flante aquilone, Hæmoptyſes frequentiſſimè accidunt, aut à frigore partes corrugante, & ſanguinis trajectum impediente, unde is reſtagnans niſu ſuo diſſiliat, aut potiùs à nitratis halitibus per id tempus vigentibus vaſa lædi contingit; quemadmodùm de nive, & glacie memorat Hippocrates 5. *Aph.*24. In æſtibus pariter vehementioribus, cùm pulſus celerantur, & ſanguis longè tenuior fit, facilèque fermenteſcit, arteriæ etiam reſerantur, & cutis univerſa laxior evadit, ſpuitiones ſanguinis contingunt, ſicuti faciles ſunt per id tempus è naribus hæmorrhagiæ.

A cibis quoque, & potibus acrioribus, ſicut etiam à venenis erodentibus, & craſim ſanguinis turbantibus, pulmonique potiſſimùm infenſis, cujus generis eſſe fertur Lepus marinus; itemque ab epota hirudine, aliiſque, non ſemel ſanguis expui viſus eſt, ut propterea innumerabiles fermè cauſæ ſint, quibus ille per os egeri conſueverit.

Verùm ſimplici ſcreatu is prodiens, è partibus ori proximis effluit; à meningibus verò cerebri, ſi præceſſerit capitis dolor gravans, aut pulſans. Cùm vomitu excretus à ventriculo manabit; & ſi modicus, fluiduſque, proximè ab eodem; ab adjunctis verò viſceribus, ſi multus, grumoſuſque, ac præterea illorum viſcerum tumores, dolores, ſimileſve ægritudines conjungantur. Tuſſi denique egeſtus ſanguis, aut ab aſpera arteria, aut à pulmonibus, aut à pectore prodibit: ab aſpera, ſi facilè ſcreatur, & cum ſola gutturis titillatione iſque tenuis ſit, & paucus: à pulmonibus, ſi ſpumoſus, & floridus appareat, nulluſque dolor in pectore percipiatur: à thorace demùm, ſi dolor eam partem occupet, & ſanguis compactus, ac nigricans educatur. V. Hipp. 5. Aph. 13.

Decipit autem interdùm Tuſſis, quoniam per eam inducuntur Medici, ut credant, ſanguinem è pectore effluere, cùm tamen illud omni culpa careat; exilit quippè non rarò ſanguis è muſculis, & glandulis laryngis, faucium, aliarumve partium his adjacentium, qui inferiùs delabens, titillat, ſtimulatque aſperam arteriam ad tuſſiendum; quinimmò ſæpiùs tracheam ipſam ſubit, & pulmonis bronchia pervadit; unde partes iſtæ ad tuſſim concitatæ illum extrudunt.

Quamvis hactenùs notata plurimùm faciant ad cognitionem partis laborantis, ſimulque ad eventum morbi præſagiendum, Hippocrates tamen 4. *Aph.* 25. inquit, *ſanguinem ſupra ferri* (*ſive*, ut exponit *in commentario* Galenus, *per os excerni*) *qualiſcumque ſit*, *malum*. Verùm à capite prodiens, ſalutaris dicitur ab eodem 6. *Aph.* 10. ex vehementi ejuſdem dolore, ut pluries praxis edocuit. Fœminas quoque ex ſuppreſſis menſtruis malè affectas, ſputo ſanguinis levatas vidimus: & aliàs ex periodico ejuſdem ſcreatu nil damni perſenſiſſe, ſive is per vaſa pulmonis, ut arbitratur cum Fernelio

Digitized by Google

Fernel. ſ. de Morb c. 10. nelio Sennertus; ſive per vaſa jugularia ex axillari ramo, & mammario ferretur. His exceptis, reliquæ ſanguinis per os rejectiones malæ omninò exiſtimandæ ſunt: at pejores è pulmone, & pectore, quam ex œſophago, & ventriculo; quin Hippocrates 7. *Aph.* 37. ſcribit: *Quicumque evomunt ſanguinem, ſi ſine febre quidem, ſalutare*. De ea verò ſanguinis egeſtione, quæ ex pectore fit. 7. *Aph.* 15. & 16. hæc habet: *à ſanguinis ſputo, puris ſputum malum, à puris ſputo, phthiſis*. Quòd ſi diabroſi, ſive eroſione vaſorum, ſanguis egrediatur, longè pejus malum erit, cùm præter partium ulcerationem, vitium in ſanguine arguat acritudinis, aut ſalſilaginis, quod ægrè correctionem admittit. Cæterùm ſputa ſanguinis diuturna curatu admodùm difficilia; faciliora verò recentia ex Gal. 5. *meth. c.* 13. & 14.

Recentia itaque undecumque proveniant, curanda adoriuntur nonnulli iteratis phlebotomiis, frictionibus, ligaturis, cucurbitulis; catharticis etiam lenibus, in diæreſi, & diabroſi ad purgandum ſanguinis vitium: mox verò refrigerantia, & glutinantia exhibent ex farre, limacibus, teſtudinibus, aliiſque parata; itemque lac, ejuſque ſerum.

At alii his parùm, vel nihil fidentes, ſolum cohibentibus utuntur, quibus etiam vitia ſanguini adimere conantur, ut ſunt ſucci depurati urticæ, polygoni, plantaginis, verbaſci: pulveres terræ Armeniæ, & ſigillatæ, coralliorum, ſanguinis draconis, corticum myrobalanorum, hæmatitæ, croci martis, colchotaris vitrioli, ſperniolæ, C. C. uſti: gummi tragacanthum, & Arabicum, thus, ſtyrax, maſtiche, ſuccinum: ſyrupi de roſis ſiccis, de papavere albo, & rubro, de baccis myrteis, de cydoniis, de portulaca, de nymphæa: trochiſci de ſuccino, de terra ſigillata: theriaca recens, philonium Perſicum, requies magna, pilulæ de cynogloſſo, & de ſtyrace, laudanum opiatum, & id genus alia.

Curari dicitur Hartmanno ſputum ſanguinis è pulmonibus ſemine hyoſcyami; ex quo tabellas conficit Platerus, additis gummi Arabico, coralliis rubris, violis recentibus, ſucco berberum, & ſaccharo. Helidæus verò de Paduanis ex ſeminibus hyoſcyami, & papaverum alborum, terra ſigillata, coralliis rubris, & ſaccharo roſ. parat electuarium, quod ad ſputum ſanguinis mirabile dicit eſſe. Apud Du-Hamel memoratur aliud à Boyle confectum ex ſeminibus hyoſcyami, & papaveris albi contuſis, & cum conditura roſarum rubrarum miſtis. At Cardilucius monitu Carrichteri ſemen hyoſcyami infundendum vult per noctem in tribus partibus aquæ fontis, duabus aceti, & una parte vini albi veteris, mox exiccatum in uſum adhibet. Lib. 3. obſ. Conſil. 7. lib. 3. à Scholzio edit. Lib. 2. de Corpor. affect.

Idem Hartmannus feliciter cohiberi ait ſanguinis ſputum uſu aquæ ſtillatitiæ radicum urticæ majoris ad unc. iij. cum oleo vitrioli ad gratum acorem. Ab aqua plantaginis ad unc. iiij. cum ſcr. ß. ſpiritus vitrioli, ſubitò etiam fluentem ex pulmone ſanguinem ſiſti affirmat: quod & Riverius quoque fatetur. Præter aquam plantaginis, & ſpiritum vitrioli addit Cardilucius pulverem hæmatit. præparatum ad ſcr. j. & granum j. laudani opiati. Intereà verò potandam præcipit aquam ſolani, in qua hydropiper, ſeù perſicaria urens decocta ſit, ea poſtmodum defoſſa in loco humidiori ad putreſcendum. In prax. In praxi.

Quercetanus in ſua Pharmacopæa deſcri-

deſcribit aquam ſummoperè efficacem ad Hæmoptyſim. Et Serapio *tract.2.cap.25.* atque ex eo Antonius Valerius, pulverem valdè utilem, qui ſub nomine Julii Cæſaris Scaligeri circumfertur, & paſſim ab Authoribus memoratur.

Ad cap. 17. lib.2. de Morb intern. Jac. Hollet.

Riverius amylo ſine calce parato in aqua decocto, & per menſem integrum aſſumpto, ſputum ſanguinis omninò deſiiſſe ſcribit. Alii looch inde conficiunt cum albumine ovi vehementer agitato, & ſaccharo roſaceo, apud Vvilliſium.

Cent. 4. obſ. 1x.

Amatus Luſitanus ſuccum urticæ mirabilem dicit, ſi eo utatur æger per ſex dies ad unc.iiij. jejuno ſtomacho: quin & urticam ipſam jure pulli incoctam comedendam conſulit. De hujus vi notabilem quoq; hiſtoriam ſcribit P.Borellus, quamvis nonnulli ſuſpectam illam habeant in principio Hæmoptyſis, quòd tenuium ſit partium, & menſes, urinamque promovere dicatur à Dioſcoride.

Cent. 8. obſ. 95.

Præſcribit ad quemcumque ſanguinis exitum Deleboe Sylvius miſturam, quam pluries efficaciſſimam ego comperi, addendo ſuccum urticæ, & polygoni, ſeù ſanguinariæ ad unc.j. Is autem in aquæ plantaginis unciis duabus, ſemiſſe aceti ſtillatitii, ac tantundem aquæ cinnamomi, cum ſyrupo baccarum myrtearum miſcet coralliorum rubrorum præparatorum ſemidrachmam, & ſanguinis draconis ſextam drachmæ partem, laudani demum opiati grana ij. Alibi Apozema memorat æſtuanti ſanguini compeſcendo valdè accommodum.

Lib. 1. prax.c.9. nu.20.V. etiam Frider. Deckers ad prax. Barbett.

lib. 1. c. 23.n. 34.

Quanta autem ſit vis Polygoni, ſeù ſanguinariæ, vulgò centinodiæ, non ſolùm in ſiſtendo ſanguine, verùm etiam in omnibus immodicis egeſtionibus, experientia teſtis fida eſt, ut planè dixerim me nunquam feſelliſſe, ſicut pariter de plantagine, & verbaſco teſtari poſſum: ex dupla enim foliorum plantaginis parte, & una radicum recentium conſolidæ majoris ſimul tritis, addita ſufficienti quantitate ſacchari puriſſimi, conficitur ſyrupus ad cruentum ſputum efficaciſſimus. Pulvis etiam ex foliis verbaſci arefactis, cum pari portione terræ damnatæ vitrioli, optimus eſt ad doſim ſemidrachmæ. Idipſum affirmant alii de burſa paſtoris. Extractum pariter corticis medii ſalicis tenellæ, antequam folia emittat, collecti, ſingulare remedium dicitur pulmonibus ulceratis, & ſanguinem fundentibus. Fuit noſtra ætate Medicus quidam celeberrimus, qui ad ſanguinis ſputum compeſcendum, potandum dabat lixivium commune clarificatum; id quod pro arcano habuit toto tempore, quo vixit.

Maximi facit pulverem ſperniolæ Crollius in omnibus Hæmorrhagiis. Laudant alii pulveres, vel extracta tormentillæ, biſtortæ, & millefolii. Alii Crocum Martis, lapidem hæmatitem, & tincturam ſulphuris vitrioli. Pulverem è ſummitatibus, & ſpongiolis cynosbati elicitum, efficax remedium eſſe inquit Vvilliſius, ſi bis in die ad dr. ſſ. exhibeatur.

Quoniam verò ſanguis è ſuis vaſis egreſſus illicò concreſcit, ac mox in pus vertitur; unde Empyema, & Phthiſis; propterea grumi illi omninò diſſolvendi, ne præter Pulmonis corruptionem, glutinamentum vaſorum impediant, ut ſcitè advertit Sennertus, & Fridericus Hofmannus. Veteres utebantur oxycrato, ſeù poſca, quam Galenus *5.meth.cap.8.* jucundam, neque multo aceto ſaturatam præcipit, ne tuſſim excitet, & Nos camphoræ modicum addere ſolemus, ac tepidam pro gargariſmo

mo præſcribimus: quamquàm nonnulli potandam quoque exhibent; intereà verò miſturam Sylvianam ad cochleare unum per intervalla propinamus, additis pulvere oculorum cancrorum, antimonio diaphoretico, & ſpermate ceti, monitu ejuſdem Authoris. Specialiùs etiam commendat miſturam *aquæ byſſopi, & fœniculi ſingularum unciam unam, vitæ Matthioli dr. ij. aceti ſtillatitii unc ſſ. oculor. cancror. dr. ſſ. antimonii diaphoretici ſcr. j. ſyrupi capillorum Veneris unc. j.* At paulus, Aetius, & Oribaſius coagulo hædi, vel leporis utuntur: & Foreſtus mumia, & ſpermate ceti. Exhibent alii rhabarbarum (ex quo pulvis Meſuæ contra caſum) cum modico mumiæ, & rubiæ tinctorum in vino rubro, vel aqua plantaginis.

c. 1. & 2. Meth. c. 18. l. 1. prax. c. 23. n. 37.

Ante horum exhibitionem, utile exiſtimant levi aliquo cathartico vitioſos humores à ſanguine ſecernere. Verùm cautè procedendum, ne ſanguis à purgante medicamento citatior fiat, & ad exitum magis promoveatur. Locum idcircò ſolùm habebunt, quæ potiùs corrigunt, & blandè admodum acres ſuccos per epicraſim educunt, ut eſt rhabarbarum, pulpa tamarindorum, caſſia recens, cavendo ab his, quæ aloen admittunt, ſicut à cæteris purgantibus validioribus.

Cæterùm victus ratio eò vergat, ut fluentem ſanguinem quoque cohibeat, illiuſque vitium pro ra ta ſua emendet, & medioeritatem non excedat. Vitentur acria, ſalſa, flatus excitantia, acida. Vinum leve, & rubrum, præſertim conſuetis, concedi poteſt, atque eò magis ſi fuerit dilutum aqua conſolidæ majoris, plantaginis, aliuſve. Motus, clamor, ira, cantus, etiam prohibeantur, admiſſis ſolùm, quæ ſanguinis motum retardare, & gluten adaugere valent.

Inter externa, Fridericus Hofmannus Bufonem transfoſſum, Sole exiſtente in Leone, exiccatum, & manibus detentum, vel ſuſpenſum è pectore, certo experimento ſanguinem ſpuenti mederi ait: pariterque burſam paſtoris recentem pulſibus applicatam. A decocto etiam centinodiæ axillis, aut genibus impoſito, idipſum præſtari addit. At ipſe memini hæmorrhagiam è naribus aliquando ſtetiſſe ſanguinaria, & plantagine contuſis, plantiſque pedum adhibitis: Et aliàs, appenſo gutturi, rubi, ſeu ſpinæ ſylveſtris fruſtulo, ſputum ſanguinis cohibitum fuiſſe; quamobrem utrumque ſimul experiri in his fruſtrà non erit.

In meth. M.

DE PHTHISI.

ENarrati pectoris, & pulmonis affectus niſi exactè, abſolutèque curentur, tandem terminantur in Phthiſim, quæ licèt totius affectio ſit, cùm indè univerſum corpus contabeſcat, & langueat, ea tamen non ſine pulmonis vitio accidere dicitur; unde vulgò Phthiſis deſcribitur: Conſumptio univerſalis corporis cum febre lenta inſequens inſanabilia pulmonis ulcera.

Propriè autem Phthiſis non eam ſolùm maciem, quæ ex vitio pulmonis accidit, ſed qualemcumque ſignificat; unde veteres Atrophiam, Colliquationem, Maraſmum, & Cachexiam, ut Celſus, ad Tabem, tamquam ad genus, retulere; & ſive pulmonis, ſive ſpinalis medullæ, ſive ſeminalium vaſorum, aut cæterorum viſcerum læſione, contractam corporis maciem, Phthiſim, & Tabem indiſcriminatim appellarunt; unde motus VVilliſius diſtinctè de his omnibus Phthiſeos differentiis agere conſtituit, ac poſteà ſpeciatim de Phthiſi

Lib. 3. c. 22.

Digitized by Google

ex pulmonis vitio. Scitè inſuper notat hic Auctor Tabem ex pulmone non proximè ab ipſius viſceris ulcere procedere, ſed ex labe ſanguini illata, qui ſummè inquinatus vim ſuam nutritiam amittit, undè poſtmodum partes contabeſcunt: idque ſana ratione colligit ex eo, quòd nonnulli ſine tuſſi, & citrà manifeſtam pulmonis, aut pectoris læſionem ſenſim extenuantur, appetitu, digeſtione, ſomno, cæteriſque operationibus benè ſe habentibus. Vitium autem ſanguini, tum etiam ſucco nervorum illatum ex pluribus deducit: de qua re idem Author legendus *parte 2. Pharmac. Ration. ſect. 1. cap. 5.*

Neque verò à vitio ſanguinis, & liquoris nervorum dumtaxat tabeſcere corpora experimur, ſed etiam ex nimio genitalis humoris effluvio, ut in Tabe *Dorſali* dicta, cujus meminit Hippocrates 2. *de Morbis*; itemque à viſcerum naturalium, præſertim Meſenterii, Pancreatis, Hepatis, lienis, renum, uteri, aliorumque obſtructione: à mala in glandulis vel tumefactis, vel relaxatis ſecretione: à fermentis partium depravatis: ab abſceſſibus, & tumoribus, atque ulceribus: à venerea contagione; hyſterica affectione; fluxu cujuſque humoris immodico, vel diutiùs ſuppreſſo: à nimio, diuturnoque mœrore, ac vigilia: à lumbricis: à defectu bilis in cyſti, & ſeri in pericardio, aliiſque cauſis innumeris, quas in dies praxis edocet, & magna ex parte colligit Bonetus in *ſua Anat. Pract.* Hinc ſcorbutici, hypochondriaci, lienoſi, diabetici, obſtructi, lienterici, fame picacea, vel lupina affecti, triſtes, vigiles, amantes, aliique ſenſim contabeſcunt. De Tabe, ventriculi vitio, & excrementorum ibidem ſtagnantium congerie, ſpeciatim meminit Petrus Jo: Faber *de Morbis lib. 3. cap. 2.* Et plura exempla tabidorum ex latente affectione ventriculi, aliorumque viſcerum naturalium, illæſis interim pulmonibus, referuntur à Sckenchio *in exerc. Anat.* à Platero *lib. 2. obſ.* & à Carolo Piſon. *de Morb. à ſeroſa colluvie.* Citrà pulmonis ulcus, aut ſanguinis, puriſque ſputum, Phthiſim accidiſſe refert etiam Galenus 4. *de loc. aff. ult.* ubi quoſdam recenſet abſque manifeſto pulmonis ulcere, aut ſanguinis ſcreatu, Phthiſicorum more deceſſiſſe. Hinc mavult VVilliſius definiendam Phthiſim, *totius contabeſcentiam à mala pulmonis conformatione ortam.* Et Paulus Barbette, *Humoris nutritii conſumptionem.*

Phthiſeos autem ex pulmonis vitio cauſas veteres ex Hippocrate duas tantùm conſtituere, acrem, & ſalſam è capite diſtillationem, & venæ ruptionem. At non ſolùm acris humor, aut ſalſus, ſed quicumque alius, ſi in pulmonem irruat, ibique reſtagnans computreſcat, Phthiſim inferet: diſtillationes enim, inquit idem Hippocrates 7. *Aph.* 38. in ventrem ſuperiorem, ſuppurantur intra viginti dies; neque ſolùm à capite, ſed ab aliis partibus confluere excrementa in pulmonem docet Galenus 1. *epidem. cõm.* 17. Sanguis etiam in thoracis cavum effuſus, atque in pus converſus eundem affectum parit, *eodem* 7. *Aph.* 16. Ab inflammatione item gutturis, pleuræ, pulmonis, aliarumque partium ſpiritalium ſuppurata idem ſæpenumerò contingit 5. *Aph.* 8, 10. *&* 15. A tuberculis pariter, abſceſſibus, lapidibus, vermibus, aliiſque præter naturam in pulmone genitis, Phthiſim exortam referunt plurimi, inter quos VVilliſius, Riverius, Heurnius, Hildanus, VVierius, Bartholinus. Ex variolis quoque in pulmone erumpentibus, & ſuppuratis, adoleſcen-

Lib. 2. ſect. 7.

V. etiam Rhod. cent. 2. obſ. 8. & Argent. 3. Art. M.

L. c. cap. 6.

Pract. lib. 3. c. 2.

Lib. de glandul. de loc. in hom. & 3. de Morb.

p. 2. Pharm. rat. Pract. lib 7. c. 7. obſ 11. cent. 2. obſ. 29. & cent. 1 obſ. 70. 3. de preſtig. dem cent. 1. 4. 5. hiſt. 46. 43. 76.

leſcentulum quendam Phthiſicum periiſſe non multis ab hinc annis vidi. A lympha vitioſa, & acriori in aſperam arteriam delabente, & poſt excoriationem ulcus excitante oriri ut plurimùm Phthiſim exiſtimat Sylvius *lib.* 1. *prax. cap.* 49. illamque inter alias ejus cauſas etiam recenſet, *tract.* 4. *de Phthiſi*. Hunc tamen humoris defluxum à capite in pulmones per tracheæ ductus nullum fieri notavit VVilliſius: ſiquidem ait, ex obſervatione Anatomica manifeſtò liquet nihil à cerebro per glandulam pituitariam (qua ſola indè pateret tranſitus) in palatum, aut pectus decidere, ſed ſerum ibi depoſitum per ductus proprios ad venas jugulares deferri, & ſanguini remiſceri, proindè ut nullus omninò humor, aut à cerebro, aut è palato in pulmones depluat. Suſpicatur proptereà hic Author materiam tuſſim excitantem non à capite per tracheam, ſed à tunica glanduloſa ejuſdem aſperæ ſerum è ſanguine in pulmones deponi, præter illud, quod affluentiùs è maſſa ſanguinea, & lymphæ ductibus, in arterias pneumonicas, & ſinus inanium fiſtularum effunditur, quibus pulmones inundari, atque ad tuſſim irritari arbitratur.

Sect. 1. c. 6.

Crediderim autem ego etiam ex reliquis glandulis circumjacentibus, & tum laryngem, tum œſophagi ſummitatem ſtipantibus, exſudare iſtiuſmodi ſeroſum humorem, qui eas partes titillans, ac vellicans nonnunquàm ad inaniter extuſſiendum ſollicitat; & aliquando etiam ab immodica gurgulionis relaxatione ejuſmodi inanis tuſſis provocatur, ſtimulata ſolummodò epiglottide, & ſuperiori Aſperæ arteriæ parte, ſicut accidit à potu gelido, à borea, & ſimilibus. At verò ab iiſdem ductibus, quibus illa, quæ ſimplici ſcreatu educere ſolemus, extillare quoque poterunt, quæ tuſſim moleſtam, & Phthiſim concitent. Nec quidquam inſuper vetat, quin etiam ex ſalivariis, canaliculis poſſit lymphicus humor, cùm multus, aut acris eſt, laryngem vellicare, in ejus cavum defluere, & tracheam, ac pulmones inficere.

Sed & inſuper ſine defluxu humorum aliundè derivantium, non rarò gravatur, & inficitur pulmo lympha per proprios meatus illuc deducta, quæ vel ob eorundem obſtructionem, vel propter ſui craſſitiem talem pulmoni, & ſanguini affectionem degenerata imprimit, ut ſenſim Phthiſis conſequatur. Ab effluviis item corporis ſolitis per poros cutis evaporare, & ambientis frigore intùs cohibitis, ſubindeque ſanguinem fermentantibus, ſeroſa ſanguinis recrementa cumulari, & in pulmonem deponi advertit VVilliſius: Quamvis exindè potiùs tuſſis concitetur, quæ ſi fortaſsè inveteraſcit, Phthiſim procreat.

Notabile ſanè eſt, quod ſæpiùs expertum, atque à pluribus memoratur, integras familias hoc morbi genere extinctas, & veluti hæreditario jure infectas. Novi ego quatuor ex eadem Matre phthiſica natos, qui ſupremum diem obierunt unus poſt unum pari intervallo, quo orti, conformibus ſymptomatis, & æquali ferè durationis morbi tempore; ut proptereà credibile putaverim contagium, ſeu fermentum à matre communicatum pulmoni, aliæve thoracis parti inhæſiſſe, quod deindè à nativitate fermenteſcere cœpit, & fermentationis terminum parem habuerit: quo pacto experimur ex eadem arbore decerptos fructus æquo tempore fermenteſcere, & ma-

& maturari. Vel etiam à ſanguine, aliiſque liquoribus in certam craſim evectis fermentum illud fuiſſe promotum, ut poſtmodùm pulmones, immò & nutritium ſuccum ad Phthiſim excitandam corruperit. Probabile quoque eſt; quod Sylvius Deleboe in hanc rem meditatur de glandulis ad aſperæ Arteriæ latera ſitis, & cum teſtium parenchymate affinitatem habentibus, ac Thyroideis dictis, è quibus ſuccum aliquem, in eandem Arteriam deferri ſuſpicatur, qui ſi præter naturam acrior fiat, facilè pulmones afficiat, & ætatum mutatione magis adhuc immutatus Phthiſim inducat, illamque hæreditariam, ejuſmodi ſcilicet vitio à parentibus contracto; ſicut pariter cùm glandulæ Pulmonis vomicis, ſeù tuberculis inficiuntur.

Append. Prax. tr. 4. de phthiſi.

Dicuntur autem ad contrahendam Phthiſim maximè diſpoſiti, qui anguſto nimis pectore, longoque collo ſunt præditi, grandiori capite ſuperincumbente, & ſcapulas habent inſtar alarum exporrectas, quique deſtillationibus, ac tuſſi magis obnoxii ſunt, atque ex quacumque levi cauſa, etiam externa, illas incurrunt, & anheli fiunt, ſpirantem Boream, vel Auſtrum non ferunt, ſed protinùs tuſſientes evadunt: His enim indicatur tum mala pectoris conformatio, & imbecilla nimis pulmonum conſtitutio; tum etiam facilis ſeroſæ ſubſtantiæ accretio, & promotio, atque in tracheam, & pulmones delatio; undè affici, erodi, ac pus, & Phthiſim ſubire poterunt. Hæc autem potiſſimùm eveniunt Autumno, ſi pluviæ ingruant, & vigeat auſtrina conſtitutio ex Hippocrate. Qui in fodinis metallorum verſantur, illorumque fuſores, ac fabros ferrarios hoc affectu facillimè corripi pluries vidimus.

V. Hippoc. 3. epidem. comm. 3. 70. & Galen. ibidem, & comm. 1. 1. epid. 18. & 2. de temper. 6.

Ab his, quæ ferè communi, & unanimi voto ſtabiliuntur ab aliis, ſolus deſciſcit Paulus Barbette contendens non ſolùm partes affectas in Phthiſi præcipuè eſſe Ventriculum, Pancreas, glandulas lacteas, per conſenſum verò pulmonem; ſed etiam cauſas illius referendas eſſe ad Ventriculum malè digerentem, & ſuccum pancreaticum malè ſeſe miſcentem bili, undè chylus craſſior exoriatur, qui in glandulis lacteis hærens illas induret; indèque nonniſi ſeroſior pars per ductum Thoracicum in Cor feratur; veſiculas verò Pulmonis lympha repleri craſſiori ibidem reddita; unde anhelatio, & tuſſis: pulmonem inſuper ulcerari negat, niſi longo temporis tractu degeneraverit, vel in Vomicam, vel in Empyema: contrarium enim ſe perpetim obſervaſſe fatetur in cadaveribus hoc malo extinctis. Quamobrem pro curatione addit ſe contra omnium Medicorum ſententiam acidis temperatis feliciſſimè uſum; & contra, dulcia acidis non temperata, ægris ſemper aliquantulum obfuiſſe. Hinc miſcet cum expectorantibus ſalem prunellæ, & nitri, tartarum vitriolatum; atque etiam unicè commendat ſpiritum ſalis dulcem, & liquorem tartari, itemque ſpiritum ſulphuris per campanam.

Sed & Richardus Morton ad Phthiſim revocans reliquas omnes Tabis ſpecies (præter eam, quæ Pulmonum propria dicitur) veluti morbos alios conſequentes, proindèque ſecundarias appellatas, Phthiſes conſtituit, vocatque Scrophuloſam, Scorbuticam, Aſthmaticam, Hyſtericam, Hypochondriacam, Hepaticam, Rheumaticam, aliaſque, prout ab hoc, vel illo morbo, aut etiam ab una, aliave cauſa, originem traxerint totius corporis emaciationes: quam-

In ſua Phthiſiologia.

quamobrem pro earundem curatione, primariæ origini, & cauſæ primævæ inſiſtendum eſſe monet: id quod ſanè cæteros omnes vetuſtiores Rei Medicæ Profeſſores haud quaquàm latuit; quippè cunctis notum, ſemper adversùs cauſas, & primarias ægritudines pugnandum eſſe, cùm inde dependentes ad claſſem ſymptomatum redigantur.

Imminentis Phthiſis ſigna plerumque ſunt, acris, aut ſalſa deſtillatio, reſpiratio non facilis, tuſſis diuturna, & ut plurimùm ſicca, mox verò cum ſputo modico ſanguine intincto, deinceps etiam purulento: Febris adjungitur puſilla, ſed continua, & marcor univerſalis ſenſim ſubſequitur. Evidentiora verò erunt indicia, ſi ex præcedenti pleuritide, aut peripneumonia empyema relictum fuerit; aut ex dirupta pulmonis vomica; ſicut etiam ex apertis, vel eroſis vaſis pneumonicis ſpumoſum ſanguinem eructantibus; ex thoracis vulnere, unde ſanguis in illius cavum defluxerit. Si verò quod excreat æger, omninò purulentum eſt, ac ſordidum, reſpiratio difficilior evadit, & corpus manifeſtiùs contabeſcit, pedes intumeſcunt, ungues incurvantur, fames minuitur, & ſitis augetur; immò & febris noctu ingraveſcit, & aliquot horis à cibo, non rarò ſudore inutili conſociata; jam de confirmata phthiſi non ampliùs ambigendum: immò etiam ſigna hæc ſolent proximè morituros comitari. At verò eos, qui præterea, quod expuunt ægri, in ſalitam, tepidamque aquam, & in ignem iniiciendum ſuadent, ut de Phthiſi certi fiant, jure notat Aretæus inquiens: *Quicumque aut igne, aut aqua humiditates hic explorat, ac notat, hunc videri haud ita multum phthoem dignoſcere*. Quinimmò ſignum ex graveolentia deſumptum fallax

V. Hipp. de inter. affect.

1. De ſign. & cauſ. diutur. morb cap 8.

reputat VVilliſius *cap. de Empyemate*: quamvis ſæpiùs lethale dicatur Hippocrati 5. *Aph.* & alibi.

E Phthiſi pauci evadunt, ſed & periculo proximi ſunt, quibus defluvium capillorum, & alvi fluxus accidit, aut ſputum retinetur. Ab ulcere pulmonis inſuper inſanabilem tradit Galenus, vel difficillimè, ob laxam ejus viſceris ſubſtantiam, ob aſſiduum ejuſdem motum, & quòd citrà tuſſim ſanies indè repurgari non poſſit, atque ob difficilem medicamentorum ad eas partes commeatum. Signa verò convalituri ab Hippocrate propoſita 2. *prorrhet.* non tam facilè jungi poſſunt: requirit enim ut *æger ſputum album, æquale, ejuſdem coloris, nulla pituita commiſtum per tuſſim facillimè eiiciat: per nares expurget quod à capite defluit: febri careat: cœnam leviter ferat: non ſitiat: durum, & quotidiè, pro ratione ciborum aſſumptorum, egerat; nec ſit adeò corpore extenuatus*. De Phthiſi verò fœminis contingente hæc profert: *Minimè ſuperſtites erunt, quibus ex ſuppreſſis menſibus tabes oborta eſt, ſi verò illi floridi appareant, & reliqua ſigna bona accedant, evadent. Quibus denique vox rauca fit, malæ liveſcunt, cùm priùs rubuerint, pulſus elanguent, atque inſueta fames, qua avidè nimis ingurgitant, ſupervenit, mors in propinquo eſt*.

5. Aph. 11 & 12. & l. 1. & 2. de Morb. & 7. Aph. 16. 5. de loc. aff. 5. & 5. meth. 8. & 14.

5. Aph. 14

Phthiſim jam productam, & confirmatam Medicorum nemo auſus eſt aggredi, cùm ſua natura inſanabilem exiſtiment; quin etiam ægrotos veluti contagioſos cominùs tractare reformidant. Solùm ea propter curandam ſuſcipiunt, quamvis ægrè, quæ nondum altas fixit radices, neque ægrum adeò dejecit, ut viribus defecerit: his namque conſtantibus, ſpes aliqua ſalutis affulget; aliter de

vita actum erit. Initianti ergo phthiſi protinùs occurrendum, itemque obſiſtendum imminenti. Imminet autem à diuturna, & pertinaci tuſſi, à ſputo ſanguinis, aut puris: cùm enim tuſſis diutiùs perſeverat, ſive ſicca, ſive humida illa ſit, maximè verendum de eroſione, & ruptura vaſorum ſpiritalium, ob aſſiduam thoracis, & pulmonum concuſſionem. Neque inſuper tuſſis iſta tamdiù perennat, niſi ab irruente acri, ſalſo, aut acido humore, vel vapore (ut in ſcorbuticis) partes illæ continuo prorirentur; unde tandem eas corrodi, vel graviter affici neceſſum erit. Tuſſes namque aliis de cauſis inductæ intra limites catarrhorum ad ſummum ſponte ſua deſinere ſolent. Sputum verò ſanguinis, aut puris, niſi opportunis remediis ſuccurratur, certè Phthiſis ſequetur, ex ſuperiùs memoratis. At verò cùm partes pneumonicas erodi, & ulcerari contigerit, indeque pus rejectatur, & febris lenta exoritur, vel ex infecto pulmone ſanguis contaminatur, difficulter æger reſpirat, ſenſim contabeſcit, vehementer ſitit, vigilat, aliiſque ſymptomatis, vexatur, non de imminenti, ſed de inchoata omninò judicandum:

Imminentem autem præcavebimus, delapſam in cavum pectoris materiam congruentibus remediis educendo, atque illabentem inhibendo, corrigendoque; quæ propterea ſi craſſa, & viſcoſa fuerit, attenuanda, mox etiam expectoranda elixire proprietatis, julapio vitali, aqua vitæ Matthioli, aqua cinnamomi, ejuſque eſſentia, ſyr. de hedera terreſtri, de tuſſilagine, de hyſſopo, rubino ſulphuris. Si verò fluxilis ac ſeroſa, immò etiam acris, & ſalſa illa fuerit, corrigetur pilulis de cynogloſſo, & de ſtyrace tum Sylvii, tum Schroderi, ejuſdemque pilulis ad tuſſim. Pulveres etiam, tabellæ, & eclegmata ex olibano, tragacantho, & maſtiche, ſtyrace, glycyrrhiza, ſuccino, opobalſamo, balſamo Peruviano; itemque pulveres Haly, ſyrupus papaveris rubri, & albi, diatragacanthum, diacodion proſunt. Diuretica, & ſudorifica, ſicut pariter hydragoga locum ſolùm habere poterunt, ſi lympha, aut ſerum ſuperabundare videatur, de quibus alibi.

A ſputo ſanguinis, vel puris, imminentem prævenient, quæ de curatione ſputi ſanguinis, & empyematis dicta ſunt.

Inchoatam verò Phthiſim, immò & productam plerique jactant ſe feliciter curaſſe. Avicenna, Meſues, Valeſcus, de Taranta, Valleriola, Zacutus, aliique ſaccharo roſaceo. Idemque Valeſcus aliàs cum pulvere Haly. Philippus Ingraſſias decocto ligni ſancti: ſicut & Riverius ſolis paſſulis, & decocto hordei, ac glycyrrhizæ. Quercetanus ſyrupo ex ſucco hederæ terreſtris ſuæ deſcriptionis, cum floribus ſulphuris. Et Cardanus decocto caudarum, & chelarum cancrorum in aqua hordei. Refert Boyle Medicum quendam fumo ſulphuris, ſuccini, & betonicæ, vel tuſſilaginis Phthiſicos ſanaſſe. Alibi etiam memorat, ad tuſſim Phthiſicam mirificè contuliſſe paſſulas majores exacinatas, rutæque ſummitatibus infarctas, & mane comeſtas. Et Petrus Borellus cujuſdam Pharmacopœi meminit, qui utebatur butyro, è lacte muliebri elicito, tamquam arcano optimo ad tabem; additque nullum remedium illo præſtantius eſſe. Paracelſus commendat unguentum compoſitum ex axungia, & medulla Cervi cum oleo de baccis lauri: quo vult ægrotum manè, & veſperè inurgendum eſſe quouſque urina mutetur: ſordes tamen prioris inunctionis ſingu-

Lib. 3. f. 10. tr. 5. cap. 6.
cap. de Phthiſi.
Lib. 3. c. 11.
Lib. 5. obſ. 5. obſ 130.
lib. 1. prax. ad. mir.
V. monitum Sylvii in hujus uſu l. 1. prax. c. 34. n. 100.
Conſil. pro Duce Terrænovæ, & Marcell. Don. l. 3. c. 10.
Cent. 1. obſ. 99.
In Pharmacop. reſt. Sect. 3. m. m. cur. 8.
De util. Philoſ. exper. 5. ſ. c. 6.
Cent. 3. obſ. 82.

ſingulis vicibus detergendas aqua, & aceto ſimul bullitis. At hæc plerumque fallunt, & conceptam ſpem ſalutis ſæpiſſimè eludunt.

Lactis uſu, atque aeris in meliorem mutatione, aliquid emolumenti Phthiſicis quandoque accidit: maxima enim utriſque vis ineſt; lacti quidem in alendo ſimul, & corrigendo ſanguinis vitium; aeri verò in pulmonis obſtructiones, ac ſuperfluitates diſſolvendo, abſumendoque.

Verùm nonnulli temerè lac exhibent, cùm pure pulmo eſt gravatus, ulcus ſordidum, & ſputum nedùm purulentum, ſed copioſum eſt; ventriculus elanguet, aut acore infeſtatur, vaſa chylifera, & glandulæ Meſenterii, ac lumborum obſtructæ, aliove ſimili modo reliquę partes corporis affectæ ſunt, maximo ægrorum nocumento: etenim à lactis uſu ſordeſcit magis ulcus, pulmo laxatur, alvi ſolutio ſuboritur, vel vomitus, febris augetur, venter inflatur, & alia incommoda graviſſima ſequuntur, quæ longè majora erunt, ſi aliquid eorum accedat, quæ memorantur ab Hippocrate 5. *Aph.* 64. Hinc pauciſſimos invenies, quibus illius uſus fuerit ſalutaris. Porrò qui opem aliquam exindè experti ſunt Phthiſici è pulmonis vitio non fuerunt, ſed ſimplici atrophia correpti.

Majus, tutiuſque ab aere juvamen planè ſperandum, ſi is purus, ſerenus, ac mitis ſit, ex quo ulcus pulmonis detergi, & ſanies ſenſim reſiccari poſſit. Undè Galenus Phthiſicos ſuo tempore Stabias mittebat: ſiquidem pervadens pulmonis meatus aer, ac ejuſdem veſiculas pertingens, efficaciſſimam opem præſtat, quam aliundè ſperare non eſt. Num verò tenuem eligere deceat, an paulò craſſiorem, montanum, aut campeſtrem, deducit ſcitè VVilliſius *hoc loco* ex varia

Gal. 5. M. c 12. vocat Tabias.

pulmonum, ſanguinis, & corporis patientis conſtitutione, ut propterea aliquibus tenuior, aliis craſſior profuturus ſit. Fugiendus tamen omninò humidus, auſtrinus, paluſtris, & minimè perflatus, utpotè qui fluxiones adauget, pulmones opplet, & conſpurcat, ſaniemque cumulat. Quamobrem non video, cur tantopere commendetur indiſcriminatim à Noſtratibus aer maritimus ad Margellinæ oram, ventis auſtralibus perpetuò expoſitus, ideòque promovendis fluxionibus aptiſſimus.

Sect. 1. c. 6. p. 2. Pharmac Rat.

V. Gal. lib. 5. meth. c. 8. & 12.

Simul cum aeris mutatione haud inutile erit aliqua in curationem Phthiſeos tentare, ne ſaltem omni ſpe ſe deſtitutos tabidi exiſtiment, deſperatiſque rebus, errorem in victu committant. Quare vulnerarias potiones perquàm commodum erit exhibere, cum ſulphureis medicamentis pectoriamicis; potiſſimùm verò balſamo ſulphuris aniſato, cui vis præcipua ineſt ejuſcemodi ulcera abſtergendi, & à ſanie mundandi. Elixir proprietatis Helmontii etiam optimum erit. Efficaces quoque aliquando expertus ſum trochiſcos à P. Barbette deſcriptos in ſua praxi, addendo ad parem doſim oculorum cancrorum, ſtibium diaphoreticum. Bezoarticum animale Hartmanni, ex carne viperarum elicitum, etiam prodeſt: & aqua ſtillatitia hederæ terreſtris ex Paracelſo.

Cap. de Phthiſi.

Intereà vitentur acida, glutinantia, cruda, humida, frigida, quamvis tabes hæc omnia videatur expoſtulare: niſi enim ulcus abſtergatur, & pus omninò repurgetur, tantùm aberit, ut nutriant, ut potiùs inquinent, ſaniem cumulent, & pulmonem relaxent, aut oppleant; cùm tamen præcipuum in Phthiſi curanda ſit, ulcus pulmonis detergere, ac emundare, & pus, ac quicquid Thoracis cavum,

vum, aut ſpiritales partes occupat, educere, & expectorare: quibus neglectis, cætera fruſtrà tentabuntur; at verò à pure deterſo ulcere, ſponte naturæ reliquum complanabitur, & carnes abſumptæ reſtituentur.

Aliæ Phthiſis ſpecies, ab aliis cauſis ſuperiùs memoratis exortæ, per ea, quæ prædictas cauſas remòvent, aut corrigunt, ex alibi dicendis curabuntur.

DE CORDIS PALPITATIONE.

Motus ille cordis inordinatus, & nimis vehemens, quo videtur à ſua ſede dimoveri, & tam violenter aliquando pectus percutitur, ut ſtrepitum edat, & igneam celeritatem imitetur, palpitatio à noſtris appellatur, Græcis παλμός.

Multifariàm accidere ſolet, & ipſe non ſemel obſervavi ægrotos palpitationi obnoxios, tam inæquales in motu cordis, & arteriarum diſtorſiones pati, ut referrent ſe percipere in ea regione motum irregularem epilepticis ſimilem, unde animo quoque, & mente deficiebant: quamobrem ejuſmodi motus omninò diverſus à conſueto videbatur, qui à VVillisio Tremor cordis dicitur. Aliquandò verò palpitatio prætulit vehementem, velociſſimumque motum cordis, & arteriarum, in quo tamen contractiones, expanſioneſque internoſcebantur. Quandoque etiam inordinatum cordis motum non compatiebantur arteriæ. Hinc ſuſpicor pro diverſitate cauſarum diverſimodè cor in palpitationibus affici. A ſanguine acidiori reddito, vel conſimilibus halitibus infecto, ut in ſcorbuticis, & hypochondriacis, affectus hic etiam ſenſum diſtorſionis refert, cum indè fibræ illius, & interna ſuperficies acutiùs irritata inæqualiter corrugentur, & percellantur; atque ſi ab ejuſmodi acido ſanguis concreſcat, & remoretur; præter palpitationem interitus accidet. A tuberculis, lapillis, vermibus, aliiſque in corde præter naturam genitis, immunes erunt, vel ſaltem leviùs afficientur arteriæ. A ſanguine acriori, ſed non ſufficienter ab Aorta ſuſcepto, palpitationem comitabuntur pulſationes arteriarum inæquales; at verò in corde tales, quæ etiam tactu diſcernentur. A ſero in Pericardio abundantiùs collecto (quod inter cauſas morbi hujus referunt ex Galeno plerique, experimentis in Simia, & Gallo habitis) Palpitationem minimè fieri arbitratur Isbrandus de Diemerbroeck, cùm viderit ex copioſiori ſero dilatatum Pericardium, ex quo commodiùs cor intra ipſum expandi poſſe cenſeat; ſolùm autem pulſum exindè reddi languidum, & rarum. Et quidem eo loco Galenus meminit ſe in Simia, & Gallo obſervaſſe tumores in Pericardio genitos, quorum alter hydatidas, alter verò ſcirrhum referebat.

5. De loc. aff. 2. Riol. art. med. par. ſ. 1. tr. 2.

Anat. l. 2. cap. 5. V. Richard. Lovver. de corde c. 2.

Variæ prætereà obſervantur palpitationes cordis à cauſis procatarcticis inductæ. Nonnullos novi ab eſu caſtanearum, & leguminum hujuſmodi incommodum ſubiiſſe, quod pulſus intermittens certo ictuum intervallo comitabatur: & alios, qui à potu copioſiori meraciorum vinorum idem malum ſuſtinuerunt. Vivit adhuc quædam Virago, quæ quoties iraſcitur, ſaltum inæqualem patitur cordis, & arteriarum, tanto impetu, ut toto corpore tremat, videaturque vehementiſſimo rigore, aut horrore corripi. Referuntur ab aliis alii, qui ex inopino timore idem paſſi ſunt. Ex ſuppreſſis menſtruis paſſim occurrunt in mulieribus aliæ palpitationum ſpecies; itemque ex hypochondriorum

rum perturbationibus, quæ ſanè non uniformem exhibent cordis tremorem. Hinc credere licebit è varietate cauſarum cor gravantium, opplentium, ſtimulantium, inflantium, ejuſdemque ductus impedientium, aut alio quocumque modo afficientium, inordinatos, & tremulos motus varios in illo concitari, quos generaliori nomine palpitationes Medici appellare conſueverunt.

His addere non inutile exiſtimavi, me aliquando cauſam hujus deprehendiſſe non quidem in corde, ejuſque ſinubus, arteria magna, aut pericardio, ſed in venæ cavæ aſcendentis ramo, qua parte auriculæ dextræ cordis adjungitur: ibi enim tenax, & viſcoſus humor concreverat, atque arctam nimis influenti ſanguini viam reddiderat; undè palpitatio, & mors ſubſequuta eſt.

V. Kerckring. obſ. Anat.

Plures alias cauſas præ cæteris recenſet Ballonius, atque illas vel in ipſo corde, & partibus adnexis, vel in locis remotioribus conſtituit; undè idiopathicè, vel ſympathicè afficiatur.

Conſ. lib. 1. cap 15.

Obſervationibus autem innotuit à flatibus, aut vaporibus illatam palpitationem citiſſimè deſinere, præſertim ructibus frequentioribus. Si tamen ab affectione hypochondriaca, vel ſcorbutica, illi dependeant, diutiùs vexari ſolent ægroti; ſicut pariter ſi ab utero in fœminis oriantur. Si ex abſceſſu, tuberculo, lapide, cor palpitet, & graviùs, & indeſinenter æger torquebitur. Ex vermibus verò, præter ſaltum, percipiet patiens veluti morſum, cum dolore in ſiniſtro latere; quin & aliquando lipothymiam experietur: Ab aqua in pericardio diminuta, vel adaucta, ac putrefacta, ſequitur Tabes, vel Hydrops.

V. Schol. Holler. cap. 29. de Morbis intern. & Saxon. prælect. pract. p. 2. c. 1. §. 3.

Quamvis valdè gravis ſit hic morbus, ſolet tamen aliquandò ſponte ſua deſinere, cùm aliundè quàm à corde originem ducit, & à vaporibus facilè diſſlabilibus dependet. At verò ſi ſæpiùs repetat, vel fixam habeat in corde cauſam, illamque lipothymia comitetur, repentinum interitum minatur.

Qui à flatibus, & vaporibus morbum hunc oriri putant, flatus diſcutientia medicamenta præcipiunt, atque exteriùs cordis regioni admovent Theriacam vino albo veteri lotam, vel etiam decoctum roriſmarini, pulegii, cumini, croci; exhibitis intereà diambra, diacinnamomo, confectione, vel tinctura alkermes, elixire vitali, & proprietatis, aqua vitæ Matthioli, & ſimilibus.

Si vermium ſuſpicio adſit, approbat Richardus Lovver cataplaſma è foliis cinaræ, tanaceti, & abſinthii vulgaris, aceto vini albi acerrimo incoctis, & cum mithridatio miſtis, quod regioni cordis applicat. Uſus allii manè aſſumpti ab aliis mirificus dicitur: de qua re notabilem hiſtoriam narrat Jo: Hebenſtr. relatus à Boneto *in Anat. Pract.* Speciatim de his vermibus in corde, vel Pericardio genitis agit Hartmannus *in ſua praxi*, aitque, morbum eſſe virginibus familiarem, atque dignoſci à punctionibus, & doloribus cordis, cum convulſione; Curari verò uſu Mercurii vivi purgati, & mortificati ad ſcr. j. cum conditura roſacea ad unc. ſſ. & granis ij. benzoini pulverati; vel ejus loco aqua, in qua idem Mercurius ſit infuſus, aut elixus: vel, ut mavult Cardilucius, deſtillatus: Poſt excretos lumbricos, convulſionibus, & paroxyſmis recurrentibus occurrit, extracto allii, raphani ſylveſtris, & naſturtii aquatici ad ſcr. j. in jure.

Tract. de Corde.

L. 2. ſ. 8. obſ. 25.

V. Arc. Alex. Pedem.

Si ab obſtructione, ſcorbutica, vel hypochondriaca affectione, cordis palpi-

palpitatio oriatur, opem ferent humores deducentia, antiſcorbutica, & antihypochondriaca, præcipuè verò ex chalybe compoſita; ſicut pariter quæ alkalia dicuntur, & acria, atque amara ſunt, ut raphanus ſylveſtris, cochlearia, naſturtium aquaticum, abſinthium, centaurium minus, crocus, camphora, potiſſimùm ſi ex his ſalia eliciantur, aquæ, vel ſpiritus. Ita quoque, ſi tremorem referat, vel motum epilepticum, adhibeantur, vel ſaltem commiſceantur cardiacis, quæ ex ſuccino, caſtoreo, ſale ammoniaco, aliiſque conficiuntur adversùs epilepſiam.

A cæteris cauſis non adeò notis, prodeſſe ſolent Cardiaca ex croco, cinnamomo, ambaro, ligno aloes, moſcho, cæteriſque parata. Theriaca etiam, & Mithridatium hìc locum habent: confectio alkermes, diambra, diamoſchum, atque ex his tincturæ. Oleum cinnamomi efficaciſſimum eſt, itemque aqua vitæ Matthioli, aqua magnanimitatis, elixir vitæ, & proprietatis, ſpiritus cardiacus Tentzelii, ſpiritus theriacalis, ſi præſertim bezoardicis adiiciantur. Spiritus meliſſæ ſolus curat, inquit Jo: Faber, cordis palpitationem. Tinctura inſuper Antimonii mirabiliter aliquandò profuit ad plures dies exhibita, roborando ſimul, & cauſam morbificam fugando. Ex ſale ammoniaco, ſale tartari, & cinnamomo, in ſpiritu vini, elicitur ſpiritus magnarum virium, nec ſolùm in hoc, ſed etiam in aliis affectibus efficaciſſimus. Ab Hartmanno ad inveteratam cordis palpitationem commendatur mumia hominis ſani aliquoties in aqua cinnamomi aſſumpta: itemque aqua theriacalis Crollii, & camphorata ejuſdem. Ab aliis alia plura proponuntur, ſed hæc ſatis.

DE SYNCOPE, Cæteriſque animi defectionibus.

QUatuor hìc Medici diſtinguunt, Ἔκλυσιν, λειποθυμίαν, ſeu λειποψυχίαν, συγκοπὴν, & ἀσφυξίαν. In prima leviter ægri animo deficiunt, in ſecunda graviùs, in tertia graviſſimè, in quarta demùm morti ferè proximi fiunt. Differt autem Lipothymia à Syncope ex Gal. 1. *de arte Curat. ad Glauc. c.* 14. quòd illa tanquàm levior hanc longè graviorem præcedat; undè imperfecta ſyncope appellatur, cùm ſenſus in illa non penitùs deficiant, neque ex Aetio ſudor accedat, ſicut in ſyncope, quæ Galeno 12. *meth. cap.* 5. præceps virium lapſus dicitur. Tetrab. 2 ſerm. 1. cap. 101.

Animum deficere ferè communiter ajunt, ſi ſpiritus vitales non generantur, vel geniti diſſolvuntur, aut inquinantur, ſuffocanturque. Non generantur autem, cùm deficit, aut inepta eſt materia, ſeu alimentum: Geniti verò diſſolvuntur à malignis, venenatiſque humoribus, aut vaporibus: à nimio æſtu: à motu, inedia, vigilia, uſu Veneris, & evacuationibus quibuſcumque, cùm modum non ſervant, & vehementibus animi pathematis, & doloribus acutiſſimis, diùque perſeverantibus. Inquinari demùm, & ſuffocari dicuntur à craſſis, crudiſque ſuccis, à ciborum, potuumque copia, à fuliginibus retentis, à ſubito confluxu eorundem ſpirituum, & ſanguinis in cor, ſimul cum craſſis vaporibus ab imo ventre elevatis, aliiſque ſimilibus.

Verùm non deſunt qui aliis omninò diverſis cauſis defectiones animi adſcribendas exiſtiment. VVilliſius illas refert ad varia ſanguinis vitia, ſpirituumque animalium defectum: in ſanguine namque, & animalibus Pharm. rat. 1. ſ. 6. cap. 1.

ſpi-

ſpiritibus vitam, cunctaque vitam conſequentia, conſiſtere is arbitratur. Sylvius etiam Deleboe omne animi deliquium fieri credit ab ipſo ſanguine ad cor accedente, ſi cum illo miſceantur, quæ ipſius naturalem æſtum ita turbant, & immutant, ut indè cor non ſatis expandatur, contrahaturque, nec ſanguis ſufficienter in arterias effundatur. Unde autem ejuſmodi vitia ſanguini accedere poſſint, luculenter explicat, deducitque ex pluribus, quæ cum ſanguine conjuncta ſunt, eidemque aſſiduò ſuggeruntur; præſertim autem aere, chylo, lympha, bile, ſucco pancreatico, ſi ſcilicet excedant, vel deficiant, aut alio vitio afficiantur. Speciatim verò ſyncopem oriri ait ab acido, majori copia ad cor deducto, cum aliorum humorum glutinamento: & inſuper, ab halitibus etiam acribus è tenui inteſtino aſſurgentibus, & ad cor per ductum Thoracicum tranſmiſſis, ac ſanguinis fermentationem turbantibus. Neque verò ſilentio prætermittendus Helmontius, qui ſyncopen, ſicut & alias cordis, & cerebri ægritudines malè affecto ſtomacho adſcribit.

Prax.lib. 1.cap.34.

Eod. l. n. 66.

Cap. 19. n.56.

T. Sedes Animæ, & jus duumvirat.

Sectis prætereà cadaveribus ſyncope interemptorum detectum eſt plurimos à concreto in ventribus cordis ſanguine, aliòve humore ibidem ſtagnante ejuſmodi morbi genere affectos periiſſe: alios à vermibus, & lapillis: alios à craſſis, viſcoſiſque ſuccis in vena cava, & auricula dextra cordis hærentibus: alios ab effuſo in pulmones ſanguine, alios ab inflammatione Pericardii, ulcere, ſanieque cor obſidente: & quod majus, à Pancreatis, ventriculi, & præcordiorum abſceſſibus. Undè tam variæ eſſe poſſunt deliquiorum cauſæ, ut ſana ratione ſolis ſpiritibus vitalibus deferri minimè poſſint, quos in ſola ſanguinis vivida parte conſiſtere aliàs oſtendimus. Quare ſi vitia ſolidarum partium excipias, certè ab uno ſanguine quicumque defectus animi dependent, & potiſſimùm cùm is exſolvitur, & defloreſcit, cùm concreſcit, & in grumos vertitur, ſeù novo pabulo deſtituitur, aut in ſuo motu interturbatur, ſive etiam aliò, quàm quò debet, effluit, vel violentiùs, quàm par ſit, irruit. Ex his enim nedum leipothymia, aut ſyncope, ſed etiam mors repentina accidit.

Syncopen comitantur pulſus languidus, & penè deficiens, pallor faciei, partium extimarum refrigeratio, ſudor circa frontem, & cervicem, repentinus caſus, & languor univerſalis. In Leipothymia hæc omnia, ſed aliquanto leviora obſervantur; & longè mitiora in Ἔκλυσι. Ab iis autem, quæ præceſſerunt, & à concomitante alia ægritudine, à duratione, & ab adjunctis præter morem ſymptomatis, cæteriſque, de cauſis coniicere licebit. Cæterùm internoſcetur ſyncope, & leipothymia ab epilepſia per motus convulſivos, qui hunc affectum ſolummodò comitantur: ab apoplexia, per ſudorem, partium refrigerationem, & pulſuum languorem, quæ in apoplexia deſunt: ab uteri præfocatione, per reſpirationem; in hac enim affectione, deficiente reſpiratione conſtant pulſus, ſecùs ac in ſyncope.

Inter lethales affectus accenſendus hic eſt, nam ſi diù perduret, atque à cardiacis, & exhilarantibus non deſinat, fixam denotans in ſanguine, & præcordiis, affectionem, certò perimit. Periculoſior eſt, quæ citra evidentem cauſam accidit, & ſæpiùs repetit; undè Hippocrates 2 *Aphor.41. Qui frequenter, ac fortiter abſque cauſa manifeſta deficiunt animo, repentè moriuntur.* Minùs verò periculo-

V. Gal. in com.

culoſa eſt, quæ à patente cauſa procedit: huic enim faciliùs occurri poteſt.

Confert in faciem languentis inſperſus illicò ſpiritus, vel aqua roſarum, florum malorum aureorum, aut medicorum, liliorum convallium, cæterorumque hujuſmodi. Tempora, nares, palatum, arteriæ in carpo, & cordis regio inungi poterunt oleo, vel balſamo ſuccini albi, cinnamomi, caryophyllorum, rutæ, meliſſæ, citrii, de ſcorpionibus Matthioli, aut M. Ducis. Odor Ambari, & Moſchi, citò etiam ſuccurrit. Cavere autem oportet in fœminis tum ab his, tum à reliquis rebus odoris. Theriaca quoque, & Mithridatium opem ferent, ſi vino veteri, & odorifero diluantur. A ſpiritu vini, vino ipſo, & cujuſvis generis elixire non leve emolumentum ſperandum eſt. Neque ſolùm prædictæ partes, verùm etiam volæ manuum, & plantæ pedum his ſæpiùs abluantur; atque intereà calidis fomentis fovendæ, itemque perfricandæ præſertim cum ſale communi trito ad promovendum ſanguinis motum. Si verò æger quidpiam aſſumere valeat, offerri poterit aqua cinnamomi cum elixire vitali, tinctura confectionis alkermes cum oleo cinnamomi, julep vitale, & auratum, eſſentia meliſſæ, & croci, aqua theriacalis, & magnanimitatis, tinctura ſalis tartari, ſpiritus ſalis ammoniaci in formam julapii redactus, & id genus alia, quæ vulgò cardiaca appellantur.

In praxi. Notat autem Hartmannus in Leipothymia ex ſtomachi vitio prodeſſe primùm, quæ vomitum movent, deindè quæ roborant, ut oleum zedoariæ, eſſentia meliſſæ cum ſpiritu vini, & aliquot guttis olei juniperi: id quod etiam obſervandum in Leipothymia ex veneno aſſumpto, ſi adhuc ventriculi cavum occupet; immò vomitorium ex pinguibus, & oleoſis conficiendum, ut vis, & acritas veneni retundatur, ac ventriculi tunicæ obliniantur, ne ab illo patiantur erodi.

Pari ratione, tranſacto paroxyſmo, peculiariter occurrendum cauſis, ex quibus Leipothymiam, aut ſyncopen ortam fuiſſe ſuſpicamur: idque potiſſimùm ne redeat, & vehementiùs affligat. Quare ſi ab effœto, deficienteque ſanguine illa proveniat, reſtaurantibus utendum, aromatis, & alimentis ſale volatili præditis, præſertim autem vino, vel ſimplici, vel medicato, in quo ſcilicèt acria vegetalia ſint infuſa, cinnamomum, caryophylli, piper, pyrethrum, roſmarinus, ſalvia, nux odorata, cardamomum, calamus aromaticus, lignum aloes.

Si à concreſcente ſanguine dependeat, diſſolventia expoſtulabuntur, ſpiritus, & ſal volatile C. C. ſalis ammoniaci, & viperarum, elixir magnanimitatis, ſpiritus vini. Cùmque ejuſmodi vitium plerumque ab acidis vaporibus, vel humoribus ſanguini inferatur, uſu acrium, & amarorem præſeferentium emendabitur, vino abſinthite, elixire proprietatis, tinctura ligni aloes, ſale centaurii minoris, extracto gentianæ, & ſimilibus. Proderunt quoque quæcumque acidum nedum temperant, ſed abſumunt, ut præſertim ſunt ex Antimonio parata, diaphoreſim promoventia, itemque ex C. C. dictamno, contrayerva, ſcordio, aliiſque elicita.

Si defectu alimenti oriatur, reficientibus, nutrientibuſque cibis deficiens ſanguis reparetur: non tamen tanti ſint, ut potiùs opprimant; undè ſatius erit ſenſim, & per intervalla reficere.

Si à vehementibus animi pathematis, ut præcipuè contingit in panico terro-

terrore, violenta iracundia, repentino gaudio, ingenti mœrore, poſtquàm æger ex inſperſis liquoribus reſipuerit, blandè in oppoſitas affectiones deducendus eſt.

Si ab hæmorrhagiis, irruptionibus, depoſitionibuſque ſanguinis, aliorumque humorum evacuationibus Leipothymia, aut ſyncope procedat, ſiſtendus ille, cùm fluit; diſſolvendus verò, & per ſudorem, ſi fieri poteſt, difflandus erit, cùm alicubi conſiſtit, per ſæpiùs repetita medicamenta utrumque ſcopum attingentia, ut ſunt oculi cancrorum, ſperma ceti, mumia, ſanguis hircinus, ſtibium diaphoreticum. In aliis verò humorum immodicis evacuationibus, roborantia, & opiata conferent.

Si ab irruente in cor, & præcordia ſanguine, Syncope habeatur, difficile quidem erit illum ſiſtere; at verò ſtagnantis ſanguinis dilutio, & promotio, poſca cum ſpiritu camphoræ, adjuvanda; adhibitis etiam extrinſecùs cordis regioni diſſolventibus ex aceto theriacali, theriaca ipſa, vel mithridatio cum aceto ſtillatitio diſſolutis: Præterea, quæ internè eandem opem ferunt, mox recenſita.

Si denique ab abſceſſibus, lumbricis, calculis, aliiſque in corde, ejuſque Pericardio genitis, itemque à viſcoſis, tenacibuſque humoribus in ductibus illius hærentibus ſyncope contingat, omni conatu, & quo citiùs fieri poſſit, maturationi tumor ſubiiciatur, indeque ſanies detergatur, & expurgetur: vel, quod melius, inſenſibiliter reſolvatur, aut in ſudorem extenuetur. Lumbrici enecentur, & depellantur, ut in palpitatione dictum. Calculi per lithontriptica comminuantur, & egerantur. Et demùm viſcoſi, tenaceſque ſucci incidentibus, & attenuantibus, ad alvum, vel veſicam deturbentur.

Haud diſſimiliter, pro cauſarum varietate, varia victus ratio inſtitui debebit, & aliquando plenior, aliquandò parcior, nunc hujus, nunc alterius conditionis, crebriùs, vel rariùs, ut ex dictis perſpicuum eſſe poteſt.

DE MORBIS IMI Ventris.

Quo ordine natura in imo ventre viſcera diſpoſuit, eodem & nos, diſtinctioris doctrinæ gratia, illorum ægritudines proſequemur.

DE ÆGRITUDINIBUS Ventriculi:

Et primò

DE CARDIALGIA.

Si cardialgiæ etymon ſpectetur, cordis dolorem ſignificat. At apud Medicos moleſta ſtomachi, ſeu orificii ſuperioris ventriculi affectio hoc nomine appellatur, quod vetuſtioribus Græcis ex teſtimonio Galeni 2. *meth. cap. 2. & 4. aphor. comm. 65.* *καρδία* dicebatur. V. etiam 2. de plac. Hippoc. & Plat.

Neque ſolùm ſtomachus dolore affici poteſt, ſed etiam ventriculus univerſus, cùm totus ſenſu præditus ſit, quamquam longè acutiùs ille doleat ob copioſiores nervos, qui per eam partem diffunduntur. Speciatim verò tribuitur ventriculo anxietas à nonnullis, qua detenti accubitum non ſufferunt, ſed aſſiduò ſitum, & figuram evariare coguntur. Meminit quoque Galenus alterius ventriculi dolorificæ affectionis, quam attritionem appellat, eamque à cibis Ventriculum torquentibus, & attereentibus fieri ſcribit. His Ventriculi V. Galen. 7. Aph. com. 56. & 2. prorrh. 44.

dolo-

doloribus addunt plerique Morbum illum à Celſo *lib.3.cap.19.* memoratum, & Cardiacum dictum. Verùm Celſus eo loco dolere ex hoc morbo Ventriculum minimè aſſerit, immò illum deſcribit: *nimiam eſſe imbecillitatem corporis, quod ſtomacho languente, immodico ſudore digeritur;* undè veriſimile eſt, deeſſe dolorem in hoc morbi genere, cui tanta corporis, & virium exolutio contingit: quamobrem Galeno *lib. definit. Medic.* Cardiaci dicuntur, qui propter oris Ventriculi languorem animo deficiunt, & ſudoribus exſolvuntur; & *primo de cauſis ſymptom. cap.7.* Cardiaca affectio Syncope ſtomachica appellatur. Cardiogmon denique, quem nonnulli cum Cardialgia confundunt, alii ad Cordis palpitationem potiùs referunt, putantes eſſe crebrum, & velocem Cordis motum, palpitationi ſimilem, ut teſtatur idem Galenus *cit.4. Aph.65.*

Lib. de præcogn. ad Poſth. c.11.

Fieri putant ejuſmodi Ventriculi dolorem, ſeù Cardialgiam ab humoribus, vel vaporibus acritudinem, & mordacitatem præſeferentibus, qui vel in eodem ventriculo, potiſſimùm ex corruptis cibis, progigni, vel ab aliis viſceribus ad illum confluere creduntur; undè tunicæ exquiſito ſenſu præditæ percelluntur, & dolent. A vermibus prætereà Cardialgiam inferri ſæpè obſervatum eſt: ſicut pariter à calculis, eryſipelate, apoſtemate, tùm in ventriculo, tùm in pancreate, adjunctiſque viſceribus, venenis, cathartico medicamento, lacte coagulato, cæteriſque ſimilibus. Verùm ab acido potiùs exuperante in ſuo *Triumvirali* humore cardialgiæ cauſam deducit Fr. Deleboe Sylvius; indè enim halitus elevatos, & ad ſuperius ventriculi orificium aſcendentes, cùm acriores fuerint, dolorem moleſtum, & cardiacas febres parere putat.

Lib. 1. prax. cap. 34 n.68.

Quamvis autem vellicantes hos humores ferè omnes exiſtiment ab aliis viſceribus, & præſertim à jecore, cùm præter naturam afficitur, in ventriculum pervenire: id tamen rationi non videtur conſentaneum, detecta ſanguinis circulatione. Quare probabilius eſt ex arteriis, & ramo cœliaco illuc confluere; vel potiùs è glandulis in ventriculo ſitis exſudare, indeque vitiari ſuccos illos, qui fermentationem, & ciborum diſſolutionem promovent: quamobrem ſicuti iſti cùm convenientem conditionem acido-acrem nanciſcuntur, levem titillationem ſtomacho, & ventriculo afferunt pro famis ſtimulo: ità cùm depravantur, & vitioſi fiunt, cardialgiam inferunt; quinimmò cum ſaliva, & cum reliquiis ciborum in ventriculo commiſti, indebitam fermentationem excitantes, magis cumulantur, & in varios, diſſimileſque ſuccos convertuntur; ferri æruginem, porrorum ſuccum, vel mali citrii colorem referentes.

Contingit aliquandò porum felleum natura tàm proximum Pyloro ſuperfluitates bilioſas è ſua cyſti deponere in duodenum inteſtinum, ut ſubindè aliquibus quacumque ex cauſa nedum cardialgia, verùm etiam vomitus accidat. Anatome pariter innotuit quandoque rectà bilem in ventriculum exonerari; undè moti quidam illam credidere confectioni ciborum neceſſariam. Sed hoc rarum eſt, & monſtroſum.

Haùd inſuper prætereundum, ſuboriri non raro ex mala, inconvenientique miſtura ſucci pancreatici, & bilioſi cum præterfluente cibo, dolorificam fermentationem, ob quam inteſtinum duodenum, aut jejunum, acrem, & lancinantem dolorem patiatur, qui fermè mentitur cardialgiam.

giam. At hic dolor infra ſtomachum percipitur, & poſt chyli ſecretionem ſponte ſua deſinit. Non tamen inficias ibo ex halitibus indè in pylorum, & ventriculum aſſurgentibus interdum has etiam partes affici, ut præſertim accidit quibuſdam hypochondriacis, qui poſtmodùm iteratis ructibus iſtiuſmodi moleſtia liberantur.

Has eaſdem cauſas quoque conſequi dolorificum alium ventriculi affectum, quem ardorem ſtomachi nuncupant, fas eſt opinari, cùm experiamur in ſanis, ab ingeſtis cæpis, allio, porro, pipere, & ſimilibus ardorem hunc excitari; undè coniicere licet conſimiles ſuccos in his, qui hoc morbo corripiuntur, progigni; ex depravato ſcilicet ventriculi fermento, vitiatis humoribus bilioſo, & pancreatico, itemque ex corruptis alimentis, ut in ſcorbuticis, & hypochondriacis potiſſimùm eſt obſervare. At, non quia ardoris ſenſum ejuſmodi affectus refert, à ſolis acribus, & calorificis induci poſſe quis exiſtimet; nam experimento ſatis, ſuperque conſtat, acidos liquores unà commiſtos ingentem ebullitionem excitare cum manifeſto caloris ſenſu: quin & ſcorbutici ut plurimùm, & hypochondriaci de ardore ſtomachi conqueruntur, qui tamen acido ſuperabundant.

Periculo non vacant ſtomachici, ob exquiſitum ejus loci ſenſum, & ob imminentem leipothymiam, cùm cor facilè ad paſſionem ſtomachi in conſenſum trahatur. Gravius verò erit, ſi partium extremarum frigus accedat, cum ſudore glutinoſo, aut ſi
7. Aph. 1. 4. Aph. 65. cum febre conjungatur. At ab externis cauſis inducti dolores leviores eſſe ſolent, quàm ſi à latente cauſa procedant. Minùs quoque mali ſunt, ſi ventriculum ſolummodò infeſtent, illæſo ſtomacho; quamvis ab affecto pyloro progeniti graviſſimi adhuc ſint, ex Helmontii documento. Ab aſſumpto denique veneno, aut cathartico medicamento, periculum quoque involvunt; pariterque à lumbricis, & abſceſſibus. Semper autem ſecuriores, ſi citra febrim ſint, cùm plerumque vomitu, vel dejectione ſponte naturæ terminentur.

Si itaque dolor ſtomachi, aut ventriculi ſine febre fiat, cum vertigine, oris amaritudine, & cibi faſtidio, *purgatione*, inquit Hippocrates, *indigere per ſuperiora ſignificat*. 4. Aph. 17
Subditque *dolores, qui ſunt ſupra præcordia, dummodò expurgatione egeant, medicari oportere per ſuperiora; qui verò infrà ſubſiſtunt, per inferiora*. Aph. 18.
At ſi febris copuletur, cautiùs cum purgante medicamento, ſive per ſupera, ſive per infera, agendum eſt, ne fortaſſe ab eryſipelate, aliove tumore inductus dolor exaſperetur, & necem afferat. V. Gal. 1. ad Glauc. 14. & Hor. Augen. t. 1. epiſt. 6. & Valleſ. 2. epid. ſect. 2.
Quod omninò etiam obſervandum, ſi humores in cavo ventriculi, & tenuium inteſtinorum minimè innatent, ut medicamento educi promptè nequeant. Aſſumptum etiam venenum quamdiù in ventriculo ſubſtiterit, vomitu egeri poterit, ſed ex laxantibus, & oleoſis; at cùm penitiores partes pervaderit, cujuſcumque purgantis medicamenti operam eludet; quamobrem alexipharmacis tùm potiùs utendum, & potiſſimùm ex Theriaca elicitis.

Sæpiùs cardialgia curata eſt remediis acritudinem ſuccorum temperantibus, & anodynis, cùm ab acribus frequentiùs inferri conſueverit; unde modò acidis adversùs humorum acrium vitium, & modò acribus adversùs acida excedentia occurrere oportebit, admiſtis ſemper opiatis doſi conveniente. Comitem febrim ſi habeat, videaturque corpus picro-

cholum, potiùs acidis inſiſtendum, dilutis tamen aquis ex plantagine, ſcorzonera, carduo benedicto, adjecta portione laudani opiati ad grana ij. vel iij. & per vices cochleatim aſſumptis. Si verò febris deſit, & habitu melancholico patiens ſit præditus, aromatis utendum, aqua cinnamomi, vitæ Matthioli, elixire proprietatis Helmontii, cum memorata doſi laudani opiati. Summè quoque conferunt corallia rubra præparata, oculi cancrorum, ebur, cornu C. bolus Armenia, terra Melitenſis, cortices ovorum, magiſterium concharum, tellinarum, & conchyliorum, atque omnia alkalia, & bezoardica, acorem humorum temperantia, imbibentia, aut præcipitantia. Externè, ſcribit Helmontius, ſe vidiſſe ſanatum dolorem iſtiuſmodi, appoſito emplaſtro fragranti ſuprà ſtomachi regionem. Et Hartmannus laudat epithemata ex chamæmelo, malva, & ex oleo chamæmelino cum terebinthina diſtillato.

T. Imago Fermenti impr.

Si verò ex cruditate, aut ex corruptis cibis oriatur, vomitu curari ſolet, cui ſuccedant roborantia tùm interna, tùm externa. Quæ ex mentha, abſinthio, nuce odorata, mace, cinnamomo parantur, optima ſunt. Hujus generis fuit medicamentum in attritione ventriculi à Galeno exhibitum: nempè epotum vinum cum pipere; & oleum nardinum lana exceptum, & ori ventris applicitum. Cavendum autem ne medicamentorum importunorum uſu magis magiſque ventriculus delaxetur, & langueat cum manifeſto vitæ periculo.

V. Bayr. l. 11. c. 9.

A cæteris cauſis, putà vermibus, abſceſſibus, & adjacentium partium affectionibus inducta cardialgia remediis ſuprà memoratis curanda, aliiſque ſuo loco referendis. In fragmentis Vitri devoratis adnotat Kekermannus, & Helidæus apud Hofmannum prodeſſe pulmentum ex frumento ſaracenico, & terebinthina confectum. Sed & Terebinthina ſola efficax eſt.

Eiſdem remediis ardor ſtomachi corrigendus erit, ac prætereà inſtituto victu ſimplici, & mediocri, cavendo acria, & acida; quamvis hæc in picrocholis ſint profutura: ſed potiſſimùm juvat ſpiritus ſalis dulcis, & vitrioli purificatus, itemque ſpiritus ſulphuris per campanam elicitus, ad guttas aliquot in primo potu.

Poſtremò ad ventriculi tumorem cum inflammatione commendatur aqua plantaginis cum ſyr. papaveris erratici, extractum hyperici, ejuſque ſal; tinctura florum, & ſeminum utriuſque, ſaccharum Saturni cum nitro præparatum, & nitrum ad grana iv. vel v. in aqua roſarum, vel plantaginis. Deinceps verò, ut tumor diſſolvatur, Antimonium diaphoreticum Bezoardicum minerale, ſpiritus tartari in aqua ſcabioſæ, atque alia curandis inflammationibus opportuna uſui eſſe poſſunt. Dolores denique ventriculi mirificè ſedare dicitur ex Platero gummi Hederæ à ſcr. 1. ad dr. 1. in convenienti aliquo liquore ſumptum.

DE SINGULTU.

Multi Medicorum ſingultum fieri putant, cum ventriculi orificium ſuperius, & ſiniſtrum, tantummodò afficitur; Alii verò ad totius ſtructuræ vitium referunt. At Platerus diaphragmati illum attribuit, cui inhæret Deleboe Sylvius *lib. 1. prax. cap. 23. n. 9.* affirmans motum eſſe voluntarium, atque à ſe, pluribuſque aliis pro libitu excitari: In quam eandem ſententiam deſcendit Richardus Lovver *tract. de Corde c. 2.*

Ex Gal. 5. de loc. aff. cap 6 & 6. aph. com. 39. 2. de ſym pt. cauſ. cap. 6. & 7. Aph. comm. 3.

6. Aph. 39.

Hip-

Hippocrates etiam, cùm illum ad genus convulſionis reducat, videtur potiùs in muſculi, hoc eſt, diaphragmatis læſionem, irritationemque revocare. Convulſionem quoque appellat Galenus 5. *Aph. comm.* 4. & 7. *Aph. comm.* 3. vel ſaltem motionem convulſionis ſpeciem referentem 4. *de rat. vict. in acut.* 69. & 1. *prorrhet.* 23. Convulſio autem, ſeu convulſionis motio propria muſculorum affectio eſt, ex doctrina ejuſdem. Cujuſcumque verò partis affectus ſit, certè haud fit ſine irritamento, undè motus percipitur moleſtus, licèt interruptus, quo ſcilicet niſus repetuntur ad excutiendum id, quod partes illas vellicat, & compungit; quinimmò conveniunt omnes, facilè inter ſe invicem compati ſeptum tranſverſum, & ventriculum, cùm hic juxtà ſtomachum illi alligetur, & hæreat, atque ab eodem extimam tunicam mutuetur. Hinc VVilliſius tùm ventriculum, tùm diaphragma affici ait in ſingultu, ejuſque reciprocationes propter ventriculum per ſuas fibras modò inflatum, & per diaphragmatis ſyſtolen modò depulſum contingere. Quin & ipſemet Franciſcus Deleboe Sylvius irritationem in ſingultu docet, ut plurimùm eſſe in ventriculi orificio ſuperiori, atque exindè in conſenſum diaphragma trahi: quare utramque partem affici quoque exiſtimat. Obſervatum autem pluries ſingultum ſubſequi ab affecto œſophago, qua parte diaphragma pertingit, & perforat: A cibo enim illi, cùm deglutitur, hæreſcente, ſingultus accidit, compreſſis, contractiſque œſophagi fibris, unàque ſimul diaphagmatis motum impedientibus; epoto autem liquore aliquo, cibus delabitur, & ſingultus deſinit.

1. Aphor. com. 39.

Pharmac. rat. p. 1. ſ. 1. c. 2.

Append. prax. tractat. 1. c. 4

In cauſis ſingultus aſſignandis longè admodùm diſſentiunt à veteribus recentiores. Siquidem Hippocrates 6. *Aph.* 39. eaſdem ſtatuit ſingultus cauſas, ac convulſionis, nimirùm *Inanitionem*, & *Repletionem*. Addit verò Galenus *in commentario*, moleſtiam à re acri, veluti pipere, ventriculum ſtimulante. At Sennertus, quem alii ſequuntur, ſolam vellicationem, veram, & proximam hujus affectus cauſam conſtituit, & ſupervacaneas putat cauſas ex inanitione, & repletione deſumptas: nec inſuper admittit excuſationem Mercurialis, quam is pro Hippocrate afferre conatus eſt. Præterea Deleboe Sylvius veram ſingultus cauſam arbitratur quidquid ad violentam, non tamen durantem, ſed mox interruptam, ceſſantemve, itemque ſæpenumero repetentem ſui contractionem, diaphragma cogere aptum eſt; ſive id ventriculum occupet de genere medicamentorum, aut noxiorum, & acrium ciborum, aut potiùs venenorum; ſive ex tenui inteſtino à vitioſorum humorum confluxu, & fermentatione, elatus humor, vel vapor, in ſuperius ventriculi orificium, & diaphragma feratur; ſive in ipſo thorace conſiſtens proximè diaphragma mordicet, aut etiam ex abdomine per conſuetos, proprioſque ductus traducatur, prædictaſque partes vellicet, & ad moleſtam, inordinatamque contractionem illas adigat, ac ſollicitet. Idemque confirmans in Appendice, cauſas haſce proritantes eſſe ait: quemcumque humorem, halitum, flatumve acrem, ſive à re nuper aſſumpta, ſive ab humoribus in corpore jam exiſtentibus eleventur. Alii denique cùm ſingultum, vel idiopathicum, vel ſympathicum exiſtiment, cauſas illius propterea vel in ipſo ventriculo eſſe putant, ſi nimirùm aſſumpta ſint alimenta acria, medicamenta, aut venena;

1. prax. c. 23. n. 11.

Tract. 1. c. 4.

nena; vel lumbricos gigni contigerit, aut cibos corrumpi: vel ſi è liene, inteſtinis, pancreate, utero, cæteriſque vapores acres, & moleſti in ſtomachum ferantur, illumque vellicent, & laceſſant. Ab affecto cerebro ſingultus nonnunquàm etiam oritur; ſicut etiam à pulmonibus; Unde Hippocrates 1. *prorrhet.* 23. Aphoniam cum ſingultu peſſimam eſſe ſcribit, compatiente nimirum ſtomacho, per nervos à ſexto pari vago, ut interpretatur Galenus.

Hæ inſuper ex Anatome ſingultus cauſæ innotuere: Inflammatio jecoris, undè ventriculus comprimeretur; nimia omenti craſſities, & obeſitas; inteſtinorum prolapſus, ſed potiſſimùm jejuni, & hernia; renum, & veſicæ inflammatio, aliorumque viſcerum in imo ventre affectiones. Prætereo cauſas externas, piperis, aliuſve rei acris eſum, ſolidorum, vel tenacium, facilèque hærentium ciborum ingeſtionem, ut à mollibus, elixiſque caſtaneis non rarò evenit: quoniam ſingultus ab his proveniens, vel ſpontè ſua deſinit, vel potu, ſternutamento, vel etiam repentino timore, cohibitoque per aliquod tempus ſpiritu; ideòque nullius periculi.

7. Aph. 17. & 5. Aph. 58. &7. Aph. 10. & 3. 5. Aph. 3. 7. Aph. 41. In Coac. prænot. & 1. prorrhet. Act. tetrab. 3. ſer. 2. c. 5. 6. Aph. 13.

Periculoſiſſimus verò eſt, qui cum febre jungitur, quæ propterea Singultuoſa appellatur; itemque ab Hepatis inflammatione, ab ileo, vomitu, hæmorrhagia, & ex hypercatharſi ſenibus præcipuè contingens; vel cum delirio, aphonia, aliiſque cerebri, & cordis affectibus gravioribus, tetano præſertim, & animi deliquio. Cæterùm ſingultum patienti ſternutatio ſuperveniens remedio eſt: concuſſione enim, ea, quæ ventriculi tunicas vellicant, facilè excutiuntur, & ablegantur.

Ad hujus affectus curationem conatus Medicorum eò diriguntur, ut cauſam vellicantem à tunicis, fibriſque ventriculi removeant, vel ſaltem obtundant, hebetemque reddant ſenſum partium affectarum, ſive ad ventriculum, ſive ad Diaphragma illæ pertineant. Ad cauſæ remotionem, ſi illa ventriculo adhæreat, nonnulli vomitum commendant, neque ſolùm ex levioribus pharmacis, ſed etiam ex Antimonio, quod ſanè amiciſſimum humanæ naturæ dicitur Sylvio. Alii potiùs dejectiones moliuntur medicamentis laxantibus, ac lenientibus; quinimmò Riverius exhibuit pulverem calomelanos, & diagridii. Ad ejuſdem verò correctionem, utuntur in humorum acritudine lacte ex quatuor ſeminibus majoribus, item pſyllii, cydoniorum, amygdalarum dulcium, & papaveris albi expreſſis, elicito, cum decocto tamarindorum, ſyrupo de portulaca, de papavere albo, de nymphæa. Hæc eadem exhibent in ſingultu à medicamentis acribus, & venenis, ac præterea oleum amygdalarum dulcium recens, butyrum, lac, cremorem ptiſanæ, juſcula pinguia. Si à vermibus, illos enecantia. Si ex febre maligna, alexipharmaca. Et ſi ex conſenſu aliorum viſcerum, propria remedia illis ſuccurrentia adminiſtrant, præſertim verò inflammationi Hepatis, aliuſve, ſi indè ſingultus oriri videatur. Senſum denique ſingultientis partis obtundunt per opiata, theriacam recentem, pilulas de cynogloſſo, & laudanum opiatum doſi convenienti, quo ſolo ante cibum ad granum j. pluries exhibito, diuturnum, & contumacem ſingultum curavimus.

V. Plater. l. 1. obſerv.

Cent. 3. obſ. 42.

Obſ. 13. lib. 13.

Foreſtus in ſingultu, poſt febrem continuam, profluvium ventris, & vomitum, exhibuit decoctum ſeminum anethi, cari, portulacæ; & papaveris albi in cerevifia tenujori, feliciſſi-

liciſſimo ſucceſſu. Et Horſtius poſt ¶Obſ.25. lib. 1. uſum tartari vitriolati cum vino abſinthite, ſingultum pertinaciſſimum ſedavit bolo ex granis iij. laudani opiati, dr. ſſ. theriacæ, & dr. j. conditturæ roſaceæ. Riverius verò laudanum ¶Obſ.78. cent. 4. opiatum cum expreſſo liquore ſeminum quatuor frigidorum majorum miſcuit, addita dr. j. ſalis prunellæ. Platerus ¶Lib. 1. obſervat. ſingultientem puerum curavit aqua ſtillatitia nucum viridium cum raphano in aceto prius maceratarum. ¶Append. tr. 1. c. 4. A Franciſco Sylvio ¶Lib. 1. prax. cap 23. n. 23. magna vis in compeſcendo ſingultu tribuitur menthæ, ejuſque aquæ, ex qua miſturam conficit cum ejuſdem ſyrupo, aqua vitæ Matthioli, vel theriacali, confectione alchermes, & laudano opiato ad cochleare unum per intervalla aſſumendam, donec ad ſomnum æger diſponatur. Addit etiam ſpiritus nitri guttas aliquot, ſi flatus unà ſimul ægrotantem divexent. In omni denique ſingultu præſens creditur remedium Franciſco ¶Pract. lib. 4. c. 2. Joeli cornu Cervi uſtum ad dr. j. in vino rubro: aliis etiam ebur.

Externè verò, amuletum exiſtimatur Caſtoreum ex Tralliano; idemque creditur præſtare Alyſſum ex Dioſcoride: ſimiliter & cuminum linteo inditum, & carpo ſiniſtræ manus alligatum ex Sennerto. Ab aliis potiùs olea, vel decocta ex his elicita, commendantur; additis etiam ſtyrace, & maſtiche, ut apud Clau- ¶Conſul. 18. dinum. Deſcribit Adrianus à Mynſicht cataplaſma, quod ſingulare experimentum adversùs ſingultum eſſe dicit; illique addit Fridericus Hofmannus oleum ſtillatitium zedoariæ, chamæmeli, & aniſorum. Alia externa memorat Hartmannus, quem vide. Advertit autem Langius au- ¶Lib. 2. epiſt. 44. thoritate Galeni, & Aetii, topica ejuſmodi remedia non epigaſtrio, ſed dorſo eſſe admovenda, præſertim ad ſepti tranſverſi vertebras: idemque pari ratione obſervandum monet in cæteris gulæ, & ſtomachi affectionibus, cùm hæ partes ſpinæ ſuperincumbant, & hæreant.

DE NAUSEA, ET VOMITU.

Ventriculus recipiendis, retinendiſque alimentis natura deſtinatus, aliquandò ſi gravetur, vel à noxiis humoribus irritetur, nauſea primùm, mox vomitu afficitur, ut ab ejuſmodi moleſtia ſeipſum allevet; quamobrem concitatur, turbaturque ſolùm nauſea; vomitu verò eiicit, quæcumque illius cavum occupant. Incipit autem hic motus expulſionis à fundo ventriculi, & pyloro, & nonnunquàm inteſtinum quoque duodenum ſimul unà contorquetur; undè fit, ut non raró in vomitu vehementiori præter ea, quæ in ventriculo innatant, atque plicis ejuſdem tenaciùs hæreſcunt, egerantur quoque humores, qui in prædictum inteſtinum confluunt, quandoque ſynceri, putà bilioſi ex cholidocho ductu profluentes, interdùm etiam permiſti, & heterogenei varios colores referentes ob adjunctum ſuccum pancreaticum, & fortaſsè vitiatum: quod ſæpiùs obſervare eſt in vomitibus ab emeticis, & catharticis medicamentis fortioribus provocatis, ſi nimirùm acriùs, quàm par ſit, illæ partes, & pylorus in ſuis fibris motricibus irritentur, atque ab ima parte ſurſum contrahantur.

Etſi nauſea, & vomitus ab iiſdem omninò cauſis fieri perhibeantur, gradu ſolùm differentibus; veriſimile tamen admodùm eſt in nauſea ſtomachum potiùs, à vaporibus dumtaxat, & præſertimè bile magis volatili elevatis commoveri, & laxari; unde levis ad vomitum incitatio, & quan-

quandoque etiam irrita. In Vomitu verò potiùs ventriculi fundum, & pylorum affici, & quidem ab humoribus acrimonia vellicantibus, atque ſtimulantibus ad vomendum.

Nedum autem ventriculus ab humoribus acribus ad vomitum concitatur, verùm etiam à quibuſvis alterius conditionis vitioſis ſuccis, gravantibus, laxantibus, aliove modo fibras, plicaſque illius quaqua ratione turbantibus. Unde cibi abundantiùs ingeſti, oleoſi, pingues, itemque acres, acidi, ſeroſi, aliive; necnon humores phlegmatici, tùm ex degeneratis alimentis ibidem progeniti, tùm aliundè confluentes, ex apertis vaſis, diruptiſque tumoribus, ſanguinei, purulenti, & ſimiles nauſeam, & vomitum promovere poſſunt. Ab inflammatione inſuper, tumore, abſceſſu, ulcere, vel in ſeipſo, vel in adjacentibus partibus, præſertim Pancreate, vomitus aliquoties moleſtiſſimus obſervatus eſt: pariterque à vermibus, à tuſſi violentiori, & à quibuſdam morborum generibus, nephritide potiſſimùm, variolis, & morbillis impetens vomitio ſuccedit. Tacco denique venena, & medicamenta purgantia, quibus plerumque ventriculus adeò laceſſitur, ut iteratis vomitionibus, cibum non capiens, tandem deficiat, & mortem arceſſat.

Hinc vomitus multigeni eſſe ſolent, ſanguinei, purulenti, birioſi, phlegmatici, ciborum, vermium, idiopathici, ſympathici, faciles, difficiles; interdum ſalutares, non raro etiam lethales.

Et quidem conſuetus vomitus eorum, quæ à cibi digeſtione in ventriculo relicta ſunt; vel etiam inſipidi phlegmatis, vel ſubamari humoris, utilis plerumque eſt; ſicut pariter à navigatione, & à crapula, unde ventriculus gravetur, aut torqueatur; itemque à venenis, & catharticis moleſtioribus, ſi tamen modum ſervent, nec alii egerantur humores, quàm qui circa ventriculum ſtagnabant. Præterea ſalutaris eſt vomitus in febribus, præſertim periodicis inter initia acceſſionum ſponte contingens: (6. Aph. 15.) eo enim cauſa morbi, vel omninò, vel magna ex parte educitur. Eadem ratione confert ſpontaneus (4. Aph. 17.) vomitus longo alvi profluvio laboranti. Similiter ſi præcedant oris amarities, ructus nidorem olentes, ciborum faſtidium, vertigo, dummodò ſubindè levamen conſequatur. At contrà malus eſt, & eò magis ſi modicus, hærentem nimis, contumacemque humorem indicans, aut inflammationem, vellicationemque aſſiduam in ventriculo, adjunctiſque (V. Galen 1. prorrh. comm. 3. 25.) viſceribus, in quibus inflatio, dolor, ardor, aliudve ſymptoma obſervabitur. Sic etiam ſi fuerit lividus, niger, (7. Aph. 37.) multorumque colorum, fœtidus, pa- (2. Progn. 38. & ſeq.) ritèrque ſanguineus (quamvis hunc (7. Aph. 10.) Hippocrates ſine febre ſalutarem dicat, (6. Aph. 50.) præſertim in fœminis ex ſuppreſſis menſtruis ex Langio, & Braſavola) (1. Prorrh. comm. 1. 10.) chyloſus, ſyncerus, ſanioſus, verminoſus, & ſtercore fœdus, ut in (7. Aph. 1.) morbo Ileô. Ex capitis vulnere, aut contuſione peſſimus quoque eſt; ſicut etiam in capitis doloribus cum vigilia, & ſurditate: imminentem etenim inſaniam denunciat. Denique poſt vomitum ſingultus, aut oculorum rubor, malum.

Nauſeam citiſſimè ſolvi ſcribit Hartmannus comeſta zedoaria, vel ſumpto illius extracto, mirabilemque ejuſdem radicem, & acetum prædicat in omnibus ventriculi affectibus cum languore conjunctis. In vomitu verò commendat aquam menthæ ad uncias duas, ſemel atque iterùm epotam, & ſuccum cydoniorum crudum

ad

ad cochleare unum, vel alterum, ac poſtremò laudanum opiatum, ſi cætera non proſint. Et externè emplaſtrum theriacæ, aut epithema ex decocto abſinthii, menthæ, & lupulorum in aqua ferrariorum, vel aceto.

At verò vomitus non ſemper ſiſtendus eſt, immò & aliquandò promovendus: & quidem pro varia ejuſdem conditione, atque cauſarum diverſitate. In conſueto, critico, à crapula, navigatione, aliiſque cauſis externis inducto, roborato ventre, nil ampliùs tentandum. Immoderatus, chyloſus, ſanguineus, & vires deiiciens quantò citiùs temperandus, & cohibendus; diſtracta deindè, correctaque materia, ne aliò irruens, aut ibidem aggeſta gravius damnum moliatur; quare ſi acres, irritanteſque humores vigeant, acidis temperentur, & ſtomacho ſuavibus, ſyrupo, & rob ribium, ſucco cydoniorum, & punicorum acidorum, aqua myrtearum baccarum, aqua imperiali Quercetani, & Sennerti, elixire citrii, & proprietatis Crollii, ſpiritu ſulphuris per campanam, ſpiritu ſalis dulci, & vitrioli depurato, ſale prunellæ, cæteriſque, additis quoque, ſi opus ſit, opiatis, theriaca recenti, diaſcordio Fracaſtorii, nepenthe; ex quibus grata ori, & ventriculo miſtura confici poterit, etiam cum aqua, vel elæoſaccharo cinnamomi. Quæ proponitur à Riverio ef-
Cent.1. obſ. 15. ficax quoque eſt ex ſale abſinthii ad ſcr.j. cum cochleare uno ſucci mali li-
Phar-mac. rat. ſ.2. c.3. monii; ſicut pariter quæ à VVilliſio, ex ſucco ejuſdem limonii ad unc. iv. coralliorum præparatorum drachmis duabus, & ſalis abſinthii ſeſquidrachma, additis unciis duabus aquę cinnamomi. Vult autem ad cochleare j. vel alterum, bis in die eſſe aſſumendam.

Si verò humores acidum referant proderit pulvis ſtomachicus Quercetani, ſal abſinthii, & centaurii minoris, ebur, oculi cancrorum, tormentilla, biſtorta, C. C. uſtum, lignum aloes, bezoarticum martiale, elixir proprietatis, & ſyrupus de abſinthio, de mentha, julep vitale, julep de cinnamomo. In quorumvis autem humorum acrimonia magnifacit Sylvius diaſcordium Fracaſtorii
ad dr. ij. cum altera confectionis hya- Cap.15. n.27.
cinthinæ, dilutum in ſyrupo papaveris albi, & aqua fœniculi, ſingulorum
unc. j. duplaque doſi aquæ plantagi- n. 31.
nis. Alias medicamentorum formu- 32.
las præſcribit, tùm ad ſuccum acidum, tùm ad bilis acrimoniam corrigendam, de quibus infrà. Cæterùm ſi vitioſi ejuſmodi humores, etiam ex corruptis cibis, exuperare videantur, convenientibus catharticis blandè educendos commonet, rhabarbaro,
mechoacan, & ſimilibus. Riverius Lib.5.c.
autem in vomitu vehementiſſimo ex- 7.
hibet laudani grana iij. & pilularum cochiarum min. ſcr. ij. ſſ.

Si prætereà humores phlegmatici, craſſique fuerint, (quod tamen rarius) poſt incidentia, attenuantia, atque etiam per vomitum educentia, conferent aromata, & ſtomacho grata ex mentha, cinnamomo, nuce myriſtica, galanga: omne genus elixiris, ut & ſpiritus vini, vinum ipſum, præſertim medicatum, quale deſcribit Deckers *hoc loco*.

At ſi vomitio cum hypercatharſi à pharmaco inducta ſit; foveatur ventriculus emplaſtro de cruſta panis, cataplaſmate è ſucco abſinthii, & menthæ, cum theriaca, & modico vini rubri auſteri; vel emplaſtro *Deckerſiano* ex mentha, maſtiche, nuce odorata, cinnamomo, & fermento. Eſſentia menthæ, & maſtiches optima eſt. Intereà verò offeratur offa panis vino veteri, & odorifero intincta; vel

theriaca recens cum confectione alchermes, aqua cinnamomi cum ſyr. menthæ; vel aqua ſtomachica Mynſicht; vel vinum malvaticum ſpiritu vitrioli dilutum ad gratum ſaporem, aliudve ſimile.

Vomitus ab importuno uſu Antimonii illicò ſedatur ſpiritu vini ad cochleare unum, vel ſimplici, vel cum julapio cinnamomi, aut ſucco cydoniorum depurato, ejuſque ſyrupo.

In cibi, & chyli vomitu ex imbecillitate ventriculi, vitiatiſque fermentis illius, cùm exindè fibræ laxæ nimis, & flacceſcentes fiant, atque iners coctio, & ventriculi turbatio inſequatur: conferunt ſtyptica, & acido-acria ſtomacho gratiora, ut elixir vitrioli Mynſicht, aut acetum aromaticum, ſpiritus ſalis, & vitrioli coagulatus ejuſdem Mynſicht, itemque ſpecies, & hauſtus ſtomachicus ejuſdem. Externè verò eſſentia menthæ, & abſinthii, emplaſtrum maſtiches, ejuſque ſpiritus, oleum nucis myriſticæ, &c.

Vomitum cruentum compeſcit ſuccus urticæ, ejuſque aqua ſtillatitia unà cum radicibus, & ſpiritu vitrioli acidula reddita; itemque aqua plantaginis, centinodiæ, conſolidæ majoris, biſtortæ, & burſæ paſtoris; Aqua plantaginis cum ſpiritu vitrioli, nec non tinctura roſarum ſæpiùs profuit, ex Petro Caſtello *in epiſt.* Pulvis coralliorum rubrorum, & ſanguinis draconis, colchotar vitrioli, bolus Armenia, terra ſigillata, crocus Martis adſtringens dictus, lapis hæmatites, trochiſci de carabe, ſperniola Crollii. Suum locum hìc habet Lib. 1. prax. c. 9. n. 20. miſtura Sylviana tàm ab eodem Authore commendata, nedùm in hac, ſed in cæteris aliis ſanguinis egeſtionibus, atque ex aqua plantaginis, & cinnamomi, aceto ſtillatitio, coralliis rubris, ſanguine draconis, ſyrupo myrtino, & laudano opiato compoſita. Addit autem, ad diſſolvendum ſanguinem coagulatum, ſperma ceti, oculos cancrorum, & ſtibium diaphoreticum. Prodeſt quoque mixtura à Friderico Deckers deſcripta *in notis ad Praxim Barbettianam*, cujus meminimus capite de pleuritide. Subitò ſiſti vomitum cruentum teſtatur Hartmannus frigida potione ex aqua ſtillatitia radicum urticæ majoris ad unc. j. & ſpiritu vitrioli ad ſenſibilem acorem. Unà ſimul verò applicat ventriculo panem toſtum, & pulvere caryophyllorum aſperſum, atque vino Cretico, & aceto madefactum. Præſtantiſſimum quoque remedium ſcribit eſſe Ron- Conſil. 48. deletius potum aquæ plantaginis, vel poſcæ ad unc. iij. in aqua camphoræ ſemiſcrupulus ſit diſſolutus.

Quamquàm autem Aceti uſus in ſanguinis rejectionibus ſuſpectus meritò dicatur Fr. Hofmanno, utilis tamen ſummoperè obſervatur, ſi aqua, ſyrupis, cæteriſque temperetur: mirè enim relaxata, & aperta vaſa, quibus ſanguis fertur, corrugat, & comprimit; ſanguinem verò effuſum, & coagulatum diſſolvit, ac diluit, atque ad exitum diſponit.

Vomitum à venenis, venenoſiſque humoribus, ut in malignis, ac peſtilentibus febribus, temperant, & infringunt omnia Alexiteria, & Bezoartica, Theriaca, Mithridatium, diaſcordium, aqua, & ſpiritus theriacalis, aqua vitæ Matthioli. Efficax remedium dicitur Hofmanno ſal abſinthii ad ſcr. j. cum unc. ſſ. ſucci mali citrii recentis: paritèrque conferre margaritas præparatas, corallia, terram ſigillatam, bolum Armeniam, cum rob Ribium, vel Berberum, in aqua acetoſæ. A venenis verò erodentibus auripigmento, mercurio

ſubli-

ſublimato, aliiſque, conferunt oleoſa quævis, & pinguia, lac, butyrum, cum quibus etiam aliquid opiati permiſceri tutò poteſt.

Vomitus ex obſtructione Lienis, aut uteri, & ex ſuppreſſis Menſtruis, vel ex affectione Hypochondriaca, ac Scorbutica, temperatur chalybis uſu, ac antiſcorbuticis medicamentis, extracto, aut ſpiritu naſturtii aquatici, raphani agreſtis, & cochleariæ, cæteriſque alkalicis acrioribus.

Ab inflammatione, tumore, abſceſſu; itemque ab ulcere, vermibus, tuſſi, cæteriſque ægritudinibus proveniens, ſedabitur, ſi peculiaribus remediis cauſa mali removeatur, viſceribuſque affectis congruentibus auxiliis ſuccurratur, quæ partim ex ſuprà dictis, partim ex infrà dicendis palàm fient. Ex ulcere autem, miſturam conficit Deckers ſatis efficacem, nec non balſamum ſulphuris aniſatum, & Peruvianum cum tinctura florum hyperici commendat: quod & Sylvius approbat *loco citato*.

In not. ad Prax. Barbett. cap. de Vomitu.

Illud poſtremò notandum cibos in omni vomitu jucundos, gratoſque ventriculo eſſe exhibendos, neque multos, & digeſtioni reſiſtentes, ne ſcilicet is exindè gravetur, & crudos ſuccos generet, incidatque in alias pejores affectiones. Hinc conſulit Avicenna vomentes non debere cogi ad comedendum, donec avidè fameſcant: quamquàm hoc valde periculoſum. Senſim itaque reficiendæ vires erunt, & in priſtinum ſtatum jucundis alimentis reducendus venter. De uſu etiam vini ſpecialiter advertendum, quod quamvis plerùmque eo ventriculus roboretur, interdum tamen indè nocumenta perſentit, & meliùs ſe habet aquæ, quàm vini potu, cùm ſcilicet ſucci diſſolventes tenues nimium ſunt, facilèque ex fermentatione evaneſcunt, & reſolvuntur, unde chylus aceſcit; vel etiam quia fibræ, rugæque ventriculi villoſa cruſta orbatæ promptè in ſeipſis admittunt tenuiores vini particulas, ex quibus deinceps vellicantur, & ante tempus ſollicitantur ad nondum concoctum cibum protrudendum; cùmque exindè etiam bilis è ductu cholidocho derivans infringatur, diluaturque, vel etiam acuatur, aut craſſeſcat, vigeat, vel hebeſcat, indebitam cum ſucco pancreatico miſturam efficit; undè acores, ardores, anxietates, irritationes, malæ ſecretiones, flatus, alvi durities, aliaque mala, pro eorundem ſuccorum vitio, pedetentim ingraveſcentia conſequuntur; quæ ſanè ab uſu aquæ demulcentur, & remittuntur. Quod pariter obſervare licet in iis omnibus, qui à nativitate debilem ventriculum ſortiti ſunt: in his enim ſalubrior aquæ uſus eſt, quàm vini, licèt de languido ſtomacho conquerantur, modò vinum imbecillum non ſit, quale Græcis oligophoron dicitur. Hinc ſi fortaſsè illud expetatur, moderatum, & leve ſit.

DE FAME, ET SITI LÆSA.

FAmem multipliciter lædi poſſe in comperto eſt: aboletur in ἀνορεξία, ἀσιτία, & ἀποσιτία: diminuitur in δυσορεξία: augetur in βουλιμίᾳ, & in appetitu Canino, aut Lupino: depravatur demum in κίττα, vulgò Pica, & in Malacia gravidarum. Sunt quippè nonnulli, qui non modò cibum non expetunt, ſed etiam averſantur, immò ad aſpectum, ac nomen ciborum nauſeam patiuntur: unde memorantur aliqui ad longiſſimum tempus omni cibo abſtinuiſſe. Alii verò certos ſolùm cibos faſtidiunt, cæteros vel aliquantulum appetunt, vel ſaltem non nauſeant. Alii

4. Aphor. com. 17. 2. Aphor. com. 21.

V. Sennert. l. 3. p. 1. ſ. 2. c. 2. & 3.

præter morem avidè fameſcunt, & citra ſaturitatem devorant, quamvis mox aſſumpta evomant, vel deiiciant. Alii demùm res etiam extraneas, & ab uſu hominum alienas exquirunt, & ingerunt, teſtas, cretam, carbones, paleas, ceram, ſulphur: quod Virginibus familiare eſſe conſuevit, & magna etiam ex parte gravidis, quibus non raró contingit, ut aſſumi ſolita reſpuant, & faſtidiant; inſueta verò, nova, quæque alioqui ſi benè valerent, abhorrerent, avidiſſimè appetant, & ſuaviſſimè comedant.

1. De ſympt. cauſ. 7. Galeni dogmatibus addicti dejecti appetitus cauſam retulere ad deficientem ſuctionis ſenſum in orificio ſuperiori ventriculi, cùm naturalem famem fieri credant ab ejuſmodi ſuctione ex prævia in omnibus partibus corporis conſumptione. Deficere autem hunc ſuctus ſenſum in ſtomacho arbitrantur à crudis, craſſiſque humoribus in ventriculo ſtagnantibus, vel etiam è toto illuc confluentibus, ut in obeſis, & inutilibus humoribus gravatis; ſicut pariter à ſenſu ejus partis reſoluto, aut impedito. Aucti verò appetitus cauſam faciunt vitioſos ſuccos ventriculum mordicantes, corrugantesque, quales potiſſimùm putant melancholicos, quibus Platerus aliam qualitatem, & quidem venenatam affingit. Addunt alii continuam ſuctionem, immò & abſumptionem ſubitam alimenti habitam à vermibus, iiſque potiſſimùm, qui de genere Platiarum referuntur. Depravatum denique appetitum induci putant à vitioſis humoribus prava qualitate præditis, atque tunicis ventriculi hærentibus: quamvis hi ſæpiùs ex utero ferantur in fœminis ex ſuppreſſis menſtruis.

At recentiores, his poſthabitis, ducti experimento, & Anatome, cauſas famis univerſas ad quoſdam ſuccos in ventriculum exudantes retulerunt: qui ſi natura acido acres ſint, famem humanæ exigentiæ conſentaneam excitant, ventriculo cibis vacuo; & ſi ſolito acidiores, acrioreſque fiant, excedentem inducunt: dummodò acorem talem non contrahant, ut aquam ſtygiam æmulentur, adeòque tunicas, fibraſque ventriculi veluti exedant, & obtundant, unde ſenſus aboleatur. Si verò omninò deficiant, vel dilutiores, aut conſiſtentiores evadant, conſtipatis præſertim poris, glanduliſque, undè tranſudant ſucci iſti, fames vel deſinit, vel elanguet, retuſa nimirùm, atque infracta vi, qua ſtomachum vellicare queant. Si denique cum his alii, & quidem heterogenei humores commiſceantur ab aliis viſceribus confluentes, vitiantes ſolùm, non autem hebetantes vim, & acutiem eorumdem, fames depravata exoritur, & rerum ſanè exoticarum pro diverſitate concurrentium ſuccorum. A tunicis etiam, fibriſque ventriculi glutine, tenacique ſubſtantia oblitis, fames, vel nulla, vel hebes fit, undè cibi fruſtrà quoque conficiantur, ut in obeſioribus, ac otioſam vitam ducentibus. Aliquibus etiam hebetantur, ac ſtupent nervi per ſtomachum diffuſi, qui & aliquoties in ſua origine tam exiles ſunt, ut vix partem illam irrigent, & ſuperficie-tenùs tantùm attingant, quamobrem à nativitate inappetentes obſervantur.

Acidum autem Fami, & ciborum diſſolutioni neceſſarium alii ex glandulis ventriculi deducunt; alii à Liene; & à reliquiis ciborum ex præcedenti digeſtione alii, aut à Pancreate exoriri arbitrantur; inter quos præcipuus Deleboe Sylvius, qui Auctæ famis cauſam ſucco Pancreatis acidiori ad inteſtinum tenue delato attribuit, Lib. 1. prax. cap.

tribuit, undè halitus ad ventriculum aſſurgant, & famis ſenſum intendant; Diminutæ verò, putat eſſe ſalivam viſcoſiorem, vel etiam bilem pinguiorem acidum ſuccum Pancreatis obtundentem. Depravatæ demum, eſſe ait vitioſos humores, in mulieribus potiſſimùm ex ſuppreſſis menſtruis, dependentes. A ſalivario etiam humore digeſtionem, & famem promoveri alibi aſſeruit, quam ſententiam nuperrimè amplexus eſt Diemerbroek, qui famem à particulis acribus fermenti genitis ex deglutito ſalivario liquore, aliiſque quibuſdam ſubſalſis, acidiſque ventriculi tunicis hærentibus, atque ad acorem perductis, oriri docet. Fieri autem famem Caninam à copioſioribus hiſce ſuccis; diminutam, aut abolitam ab iiſdem craſſioribus, vel omninò deficientibus, aut etiam ab effuſa in ventriculum è cyſti amara bile; ut in picrocholis, ictericis, & febre laborantibus. Depravatæ demùm famis cauſam non in ventriculo, ſed in cerebro quærit, quod ex pravis, abſurdiſque imaginationibus res pravas, & abſurdas, tamquàm gratiſſimas appetat. Hinc gravidas ait res etiam abſurdiſſimas appetentes, ſi illis potiri nequeant, notas fœtibus imprimere; atque hinc etiam fieri, cur non ſemper eadem exoptent, quia indifferenter varia cogitant, quod uni alicui pravo humori in ventriculo hærenti imputari non poſſe ſubdit; quippe diverſarum rerum appetitus à diverſis humoribus procedere deberet. Hinc poſtremò concludit ejuſmodi exoticam ciborum cupiditatem ſe aliquibus abſtuliſſe prohibita recordatione, amotiſque è domo picturis earum rerum, quas avidè illi expetebant, oblatis intereà ſæpiùs per diem laudabilibus alimentis, ut indè eſuriendi occaſio deeſſet. Verùm quamvis imaginationi plurimum tribuendum ſit, non tamen citrà ſuccorum in ventriculo ſtagnantium, vel etiam aliundè ſuggeſtorum irritationem ejuſmodi Picam induci poſſe crediderim, cùm adhuc de imaginatione ipſa ambigere liceat, cur in hanc potiùs, quàm in aliam rem appetendam impellatur, atque multoties in una ſolùm delectetur, cùm tamen in plurimis oberrarit.

Diſput. de Ferment.

Lib. I. Anat. cap. 6.

Frid. Hofm. M.M.l.1. cap. 19. ait: Hic affectus provenit ex phantaſia corrupta à fermento ventriculi vitioſo.

Sed mirum quidem eſt, quòd aliquandò in longum tempus ciborum abſtinentia feratur, & abſque fame: cujus rei cauſa cognoſci fortè poterit, ſi animadvertatur, quòd paſſim ſerpentes, teſtudines, talpæ, atque inſecta penè omnia vivant multos menſes abſque cibo; & ſi aliquandò cibum capiant, vix mutatum diutiſſimè in ventriculo detineant, ac deindè indigeſtum, exſuccum tamen, egerant. Reperi aliquandò in ventre Viperæ, ad plures hebdomadas in capſula conſervatæ, integrum bufonem: aliàs etiam murem villis omnibus obtectum, qui confici nondùm potuerat, licet ſeſquimenſis à captu illius præteriiſſet. Abundant quippe Viperæ multo alkali, at exiguum acidum, tenuiſſimumque ſortitæ ſunt, & modicum ſanguinem, qui neque facilè concreſcit, cujus motus ſimul, & cordis tardiſſimus eſt; fermentum quoque ventriculi longè admodùm iners; quo ſcilicet is nec ſollicitatur ad famem, nec roboratur in diſſolutione ciborum; idque potiſſimùm hyberno tempore; cùm omnia in ipſis, & inſectis torpent. In id multùm confert perſpiratio impedita; vel ſi fortè nulla, aut levis à natura ſit: unde modica fiat ſanguinis exſolutio. Anguſtia quoque ventriculi famem minuit; quamobrem compertum eſt, helluonibus latiorem ventriculum, expanſioreſque illius tunicas ineſſe;

ſobriis

Digitized by Google

ſobriis verò, & cibis abſtinentibus plurimùm coarctari. Quamobrem qui coſtas, & ſtomachum ſtrictis faſciis devinciunt, non multùm fameſcunt, & pauxillo cibo ſaturantur. Scythæ, ex Eraſiſtrato, referente Mœbio, jejunaturi, ſtomachum, & inteſtinorum regionem de induſtria faſciis ſtrictioribus obligabant ad eludendum appetitus ſtimulum.

Phyſiol. cap. 9. V. Gellium lib. 16. c. 3.

Bulimum patiuntur, quibus ingenti fame cruciatis ventriculus arctiſſimè corrugatur, ut tandem fameſcere deſinat, inſequente etiam leipothymia: atque hac de cauſa iis præcipuè, ex Plutarcho *Sympoſ. lib. 5. c. 8.* Bulimus accidit, qui per altam nivem iter longum faciunt. Quare Bulimos à fame quidem inchoat, ſed non habet eam ampliùs adjunctam, ut docet Galenus 2. *Aph. comm.* 21.

De Nauſea demùm, & faſtidio certorum ciborum tres cauſas tradit Sennertus. Primò peculiarem ventriculi conſtitutionem à primo ortu contractam, & ſæpè ab imaginatione Matrum procedentem, quæ cùm gravidæ eſſent, certos cibos faſtidierunt; atque huius generis nonnullos ego novi. Secundò conſuetudinem: ſicut enim ab ineunte pueritia aſſueſcimus, ità hos, vel alios cibos appetere, aut nauſeare ſolemus. Tertiò Imaginationem: quibus enim cibi ſemel diſplicuerunt ex impreſſio illorum menti phantaſmate, deinceps quoque faſtidiuntur, quos ſi inſcii comedant, minimè nauſeant; at aſſumptos regerunt, ſi de illis moneantur. Sunt qui, licèt meribibuli forent, à cathartico in vino aſſumpto, in poſterum abſtemii evaſerint, vinum, vinique odorem averſantes. Eſt adhuc in vivis, qui cùm ex carne ſuilla pinguiori aliquandò cibum evomuiſſet, nunc ſi alium pinguia comedentem aſpiciat, ad nauſeam, & vomitum illicò concitatur. Hoc pacto aliquibus etiam accidere comperimus, ut aſpectu, vel odore medicamenti purgantis alvo turbentur, & ſtomacho, cum vomitu, & iteratis dejectionibus, quia ab ejuſcemodi genere medicamentorum paſſi aliàs ſunt conſimiles corporis turbationes.

Pract. l. 3. p. 1. ſ. 2. c. 3.

Quamvis aucta fames nullum plerumque periculum minetur, ſi tamen cum aliis ægritudinibus jungatur, vel illas conſequatur, mala cenſenda eſt; Hinc hecticæ febri conſociata non ſine periculo eſt; & in aliis morbis obſtructiones parit, vel cruditates, adeòque illorum longitudinem, vel cœliacum morbum, aut aſſiduam vomendi neceſſitatem. Adhuc periculoſior eſt Bulimos ob inſequentem animi defectionem, atque eò magis, ſi alios morbos, & præſertim chronicos conſequatur. Anorexia etiam mala eſt, nam 2. *Aphor.* dicitur, in quovis morbo mente conſtare, & benè ſe habere ad ea, quæ offeruntur, bonum; contrà verò ſe habere, malum. Et 7. *Aphor.* 6. in morbo diuturno faſtidium cibi, & dejectiones ſynceræ, malum. Malacia in gravidis partu ſæpiſſimè deſinit; in cæteris verò Pica, præter obſtructionem, affert cachexiam, chloroſim, aliaque mala ſanè graviſſima.

Quoniam ergo famem lædi contingit ob acidi fermenti vitium, defectum, aut exceſſum, remedia Medici præſcribunt, quæ illi excedenti infringendo, temperandoque, deficienti cumulando, & acuendo, ac depravato, vitiatoque repurgando, corrigendoque idonea ſint. Franciſcus Sylvius in fame adaucta exhibet ſalia ex lixivio elicita, tùm fixa, tùm volatilia, corallia, margaritas, oculos cancrorum, cretam, lapidem hæmatitem, ſuccinum, chalybem limatum, quæ acidum infringunt; itemque

que pinguia, & oleoſa, quæ idem obtundunt: nec non ſpiritum vini, & tincturas aromatum, quæ temperant: & aquea, quæ diluunt; abſtinendo interim ab acidis, ſicut etiam à purgantibus, à quibus teſtatur irritari potiùs cum ſummis torminibus, quàm evacuari noxios acidos humores. In Fame diminuta, vel abolita, quæ pituitoſum, viſcoſumque ſuccum attenuant, ut ſunt acida, ſale tam fixo, quàm volatili prædita, & omnis generis aromata; ſic etiam purgantia, ut colocynthis, turpethum, hermodactyli, mercurius tàm præcipitatus, quàm ſublimatus. Si bilis pinguior in cauſa morbi fuerit, commendat elixir proprietatis, abſinthium, & vinum in quo illud ſit infuſum, vel etiam calamintha montana, amaracus, roſmarinus, hyſſopus, ſalvia; mox verò eandem bilem evacuantia, per vomitum quidem, crocum metallorum, vitrum antimonii, atque indè præparatam ſapam vomitoriam, oxyſaccharum, vel oxymel; per alvum verò, rhabarbarum, ſcammonium, tamarindos. In Fame depravata præſcribit ſanguinem, cæteroſque humores mundantia, præſertim ſalia volatilia, & menſes provocantia, (à quibus ſuppreſſis frequentiſſimè Pica fœminis contingit) ac ſudores blandè moventia, ut antimonium diaphoreticum, bezoardicum minerale.

V. Schro. in Pharmat.

Hartmanno laudatur in ciborum faſtidio ſpiritus vitrioli philoſophicus in aqua menthæ, aut acetoſæ, in vino, vel jure; atque in Bulimo, ſucco mali punici, ſyr. limonii, & acidi citrii, vel cum tinctura roſarum. Externè verò, epithema ex vino Cretico, & aceto, cum cruſta panis pulvere caryophyllorum aſperſa, & aliquoties calidè ſupra ventriculum appoſita. Appetitum caninum autem adimi, per eſſentiam meliſſæ cum ſpiritu vini extractam, ad cochleare unum, cum aliquot guttis olei cari; itemque per vitellos ovorum aqua ad ignem induratos, & ſæpiùs comeſtos. Poſtremò ad Picam, prodeſſe aquam cinnamomi, & corticum malorum aureorum, ſal eorumdem, cum magiſterio coralliorum, & margaritarum.

Apud Riverium *in obſervationibus communicatis* à Pachequo deſcribitur hoc decoctum tanquam efficaciſſimum, quod habet: *fol. agrim. abſinth. vulg. & centur. minor. m. ß.* hæc decoquuntur, & expreſſus liquor ad ſelibram cum pauco ſaccharo exhibetur. At verendum ne præ nimio amarore potari nequeat. Obſ. 1.

Angelus Sala conficit aquam vitæ menthæ ex foliis illius, ſpiritu vini, & aqua communi cum ſaccharo, quam mirabilem prædicat in pluribus ægritudinibus, ſed potiſſimùm in appetitu promovendo, & ciborum coctione adjuvanda. Ex eadem mentha elicitur eſſentia in hunc eundem uſum; ſicut etiam eſſentia abſinthii, & ſpiritus maſtiches. Ex zingibere, cinnamomo, & galanga, paris virtutis remedia colliguntur. Refert Borellus *cent. 1. obſ. 41.* Civem quendam Monſpelienſem famam ſibi comparaſſe ſyrupo abſinthii purgante, quem non differre ait ab eo, qui in Officinis paratur, niſi additione modica Rhei electi, & abſinthii collectione menſe Majo ante Solis ortum, ut ſcilicet ſimul cùm illo ros colligatur. Efficacem quoque nonnulli experti ſunt bolum ex *terebinth. Ven. dr. ij. maſtich. dr. ß. & aromat. roſ. ſcr. ß.* quo remedio nullum ex internis valentius teſtatur Zecchius. At Prævotius maſtichen ad dr. j. in ovo ſorbili, addito cinnamomo, vel

In Append. Hydrel. c. 12.

zin-

zingibere propinat. A Quercetano commendatur pulvis ſtomachicus, qui tamen potiùs confert in Anorexia ex crudis, viſcoſiſque ſuccis; itemque ſal Philoſophorum, & Sacerdotale dictum apud Schroderum: nec non ſpiritus vini ſtomachicus, & aqua ſtomachica calida Mynſicht. Conferunt etiam electuarium baccarum juniperi, ſyrupus de mentha, diacurcuma, diagalanga, diacinnamomum.

Effrænatam appetentiam Vini potum ſolvere ſcribit Hippocrates 2. *Aph.*21. atque efficaciùs, ſi in eo ſalvia, meliſſa, abſinthium, fuerint infuſa; undè vinum ſalviatum commendatur à Sennerto. Temperat eandem pulvis deſcriptus à Deckers in *notis ad Praxim Barbett.* qui conſtat coralliis rubris præparatis, antimonio diaphoretico, cinnamomo acuto, & ſaccharo albo. Idem præſtat ambra griſea in ovo ſorbili ex Riverio. At pinguia alimenta tutiora erunt.

L. c. ca. 4.

L. 4. ca. 1.

Prax. l. 9. cap. 2.

In Bulimo quàm citiùs fieri poteſt reficiatur æger, præſertim intrita panis ex vino veteri, & odorifero. Aquam carbunculi Imp. Maximiliani cum vino commendat Sennertus. Naribus verò adhibeantur aquæ odoriferæ, acetum, vinum, ejuſque ſpiritus, atque alia in ſyncope relata.

V. lib. 5. Inſtit. p. 3. ſ. 1. c. 5.

Quod ſi à vermibus immodica appetentia oriatur, ut refert Trallianus, hieræ uſum ſalutarem ipſemet expertus eſt. Succus etiam Naſturtii creditur efficaciſſimus. Pulvis verò aloes cum felle Tauri miſtus, & umbilico impoſitus, fertur vermes enecare. At quæ ex Mercurio conficiuntur efficaciora ſunt, de quibus aliàs.

L. 7. c. 14.

Ex morbis chronicis, inedia diuturna, & immodicis evacuationibus, lentè reficiendi erunt ægroti: inquit enim Hipp. 2. *Aph.* 7. *Quæ longo tempore extenuata ſunt corpora, lentè reficere oportet.* Cæterùm appetentia ab his proveniens morboſa dicenda non eſt, cùm ſpontè ſua temperetur ab inſtaurato corpore.

Ad depravatum appetitum, & Picam, prodeſſe dicuntur ſyrupus menthæ, & cydoniorum, cum aqua cinnamomi, electuarium corticum malorum aureorum, aqua pampinorum vitis albæ, ſeù bryoniæ, quam etiam propinandam prægnanti conſulit Hartmannus, ne ex fruſtrato deſiderio aliquid mali fœtui contingat. Semina citrii ſaccharo incruſtata pro pauperibus laudat Frid. Hofmannus; itemque decoctum polygoni, & anethi, ac majoris chamæmeli ex Michaele. Et Horatius Augenius ſemina ammeos ad ſemidrachmam per quatriduum. Verùm remedia ex chalybe cæteris antecellunt, niſi tamen patiens utero gerat. Sed de his latiùs, cùm de morbis mulierum agemus.

Pari modo Sitis, non ſecùs ac Fames, lædi poteſt: crebrius verò augetur; nonnunquàm etiam minuitur; & interdum quoque, licèt rarò, prorsùs aboletur, neque ſolùm in delirantibus, verùm etiam in benè, & mente valentibus. Eſt mihi notus Sacerdos, qui cùm alioqui avidè fameſcat, & comedat, per hebdomadas tamen nil potat, & ſi aliquando, potiùs amicorum ſuaſu, quàm ex Ventriculi indigentia, tantillum bibit, nec unquam ſe ſitire fatetur. Alium refert Platerus à teneris annis nihil penitùs bibiſſe. Depravatę autem Sitis, qua quis potum omninò naturę diſſentaneum, & inſuetum appetat, exempla non ſuppetunt; nam qui memorantur Mercurium

cru-

crudum, urinam, ſimileſque liquores ſorbuiſſe, non ex proprio illorum appetitu, ſed caſu, aut errore, vel etiam neceſſitate cogente ad id ducti, impulſique referuntur.

1. de ſimpl. med. fac. c. 30. Augeri ſitim ſcribit Galenus, vel ob humoris inopium, vel ob caloris copiam. Ob humoris inopiam quidem, ex laboribus, vigiliis, ſudoribus, cæteriſque evacuationibus immodicis; ob caloris copiam verò, ex febribus pręſertim ardentibus, inflammationibus internis, aere æſtivo, cibis calefacientibus, & exſiccantibus, potiſſimùm ſale, & pipere conditis, medicamentis purgantibus, venenis erodentibus, & inflammantibus, aliiſque. At qui Sitim in hydropicis conſideraverit, quæ nec ab humiditatis inopia, neque à caloris copia dependet, procul dubio alias Sitis cauſas ſciſcitati cogetur.

Sylvius Deleboe auctam Sitim fieri ait à bile acriore in tenue inteſtinum delata, ibidemque cum ſucco pancreatico ita efferveſcente, ut inde halitus ſalſi ad fauces eleventur, atque ariditatis ſenſum inferant; & ſi per vaſa lactea ad cor penetrent, & ſanguinem nimia ſalſugine inficiant, ſalivam ſalſam, vel acrem gignent, Sitim potiùs augentem, quàm temperantem.

Verùm citrà ſalſos halitus, ſalitamque ſalivam ſæpiſſimè ſitimus, ut à cantu, nimia locutione, terrore, motu; quin & febrientes, pulmonarii, renibus affecti, abſque, eo quòd ſalſedinem in faucibus percipiant, ingenti Siti cruciantur. Nec inſuper perpetuò Ventriculus in morboſa Siti afficitur; ſed plerumque Pulmo; Ex Platone. immò Ariſtoteles hunc potiùs Sitis ſedem conſtituere videtur, atque eos, qui thorace ampliori, longiorique à nativitate ſunt præditi, Siti magis infeſtari docet, ſicut Fame, qui latiorem ventrem nacti ſunt. Hippocrates etiam, & Galenus per laryngis rimam aliquid potulenti in tracheam, & Pulmones delabi faſſi ſunt ad eoſdem irrorandos; hinc tunc Sitim extinctam experimur, cùm guttur permaduerit: & quidem per ductus illos aquoſos nuperrimè Anatomicorum ſolertia detectos, qui per jugulum ad utrumque aſperæ arteriæ latus ſerpunt, atque œſophago ſuperincumbunt, & linguæ ſalivarium rorem ſuggerunt. Hac de cauſa notat Hippocrates 4. *Aph.* 54. non multùm Siti infeſtari eos, qui etiamſi ardenter febricitent, tuſſi leviter irritante tenentur; irrigata nimirùm à diſtillante lympha larynge, & aſpera arteria. Lib. de cor. 8. de plac. Hippocr. & Pl. 6. 15. Plat. in Timæo.

A lymphæ itaque defectu, vel vitio, crediderim ego Sitim immodicam oriri: à defectu quidem, non ſolùm in Ventriculo, ſed etiam in Pulmonibus, totoque corpore exhauſtæ; vitio verò, ſi eadem glutinoſior, ſalſior, acrior, acidior reddita nequeat fauces, & guttur, immò & linguam convenienter irrorare; cùm experiamur ab areſactis potiſſimùm faucibus, & gutture, Sitim intolerabilem exoriri, Ventriculo licèt elanguido, inappetente, crudis, aqueiſque humoribus obſito, quem ipſimet patientes ſitientem non accuſant. Sæpiſſimè etiam evenit, ut pitiſſando, ſorbillando, & gargarizando, Sitim ſedemus, quam poculis liberalioribus remittere non potuimus. Defectus lymphæ cuicumque parti contingens Sitim certè afferet, at principaliùs cùm faucibus, & gutturi accidit, moleſtiorem illam efficit, immò etiamſi cunctæ partes corporis, ipſeque Ventriculus plurimo ſcateat humore; ſi tamen fauces ſolùm, & guttur exareſcant,

ſcant, fortè quia ſalivario rore minimè irrigentur, Sitis exoritur moleſtiſſima. Sic à paſtu ut plurimùm ſitire ſolemus, quamvis Ventriculus, & cibo humectante, & potu copioſo ſit ſaturus. In hydrope etiam, in catarrhis, & urinæ profluvio, quia aliò effunditur lympha, quàm ut os, & guttur irriget, aut extra proprios ductus reſtagnans, glutinoſior evadit, & ſalſedinem contrahit, Sitis intenſior obſervatur. Fiet quoque Sitis, cùm lympha deficit, & abſumitur in inedia, nimia locutione, ſudoribus, motibus, evacuationibus, vel cùm tenax, & viſcoſa evadit, & glandulis faucium hæret, nec è ſuis ductibus extillat; vel cùm ſalſa nimis, & acris fit in febribus, tuſſi cum phthiſi, ubi ſanguinem indebitæ fermentationi ſubiicit, & partes potiùs vellicat, ac exaſperat, quàm humefaciat, & irroret. Atque hinc tam diverſimodè Sitim ſedari comperimus, largo hauſtu aquæ interdùm, quandoque vino, ejuſque ſpiritu ore abluto, & aliquando ſpiritu vitrioli, aut ſalis, ſale prunellę, aliove acido: exactiſſima etiam dięta; vel diaphoreticorum, atque opiatorum uſu: quæ cùm maximè diſparia ſint, ſummam ignaris admirationem pariunt.

Quemadmodùm ab his Sitis augetur, ita minuitur, vel etiam abolетur, cùm lympha, & ſalivarius ros ſuperabundat. Accidit quoque deficere Sitim ex hebetudine ſenſus, & reſolutione nervorum per fauces, & guttur, aliaſque partes inferiores perreptantium; vel etiam ex depravata mente, ut in Phreneticis ex Hippocr. *3. epidem. ſect. 3. t.* 44. Apud Gal.

Diminuta Sitis ſicuti nil mali portendit, ita neque curationem expoſcit. Abolita ſi cum delirio jungatur, delirii medelam expoſtulabit: & ſi ex reſolutione nervorum dependeat, paralyſi curata reſtituetur. Aucta igitur ſolùm temperanda ſupereſt. Et quidem tribus remediorum generibus illi occurrendum putat Sylvius, videlicet aqueis, bilis ſalem diluentibus, & ad urinæ vias ducentibus: acidis ejuſdem acrimoniam retundentibus, atque invertentibus: ac oleoſis hanc eandem lenientibus, ex ſeminibus plantarum potiſſimùm elicitis.

At congruentiùs Sitis immodica ex defectu lymphæ, laboribus, ſudoribus, febribus abſumptæ, ſedabitur aquis acido liquore medicatis, præſertim ſi febris adjungatur de genere Ardentis, ut ſunt potiones acidulæ è ſpiritu vitrioli, ſulphuris, ſalis, aut nitri, ſucco mali citrii, aut limonii, ſale prunellæ, cæteriſque.

Si tenax, & viſcoſa lympha ſit, ut ſubindè ſalivarius ros in fauces, & guttur nequeat extillare, præter acida temperata, conferet vinum, ejuſque ſpiritus, vel ſyncerus, vel cum aqua permiſtus. Proſunt quoque, quæ dentibus manſa ſalivam provocant, nec non gargariſmi ex iiſdem compoſiti cum ſale prunellæ, aut ſpiritu ſulphuris per campanam elicito.

Si ſalſa, & acris illa ſit, convenient opiata, pilulæ de cynogloſſo, de ſtyrace; diacodion, pulvis Haly cum ſyr. papaveris rhœados, & albi, de portulaca, de nymphæa, de glycyrrhiza, de violis, itemque decocto hordei ſeminum cydoniorum, & pſyllii, aqua amyli, vel caſſiæ. In Siti à phlegmate ſalſo exhibuit Rhaſis ſalitos cappares. Hæc autem locum quoque habebunt in ſiti ex diabete, cui plerique opportunam etiam exiſtimant aquam ex pulpa tamarindorum ſtillatitiam. l. 2. tr. 1. c. 2.

Si ab immoderatis evacuationibus Sitis oriatur, temperanda ſimul unà

Sitis,

Sitis, & reſtaurandum corpus erit alibilibus ſorbitionibus, documento Hippocratis 2. *Aph.*11. Faciliùs eſt impleri potu, ideſt humido alimento, quàm cibis. Mox verò ſomnus moderatè conciliandus.

V. Holler. côm. in Aph. 27. 5.

Si denique Sitis cum hydrope copuletur, vel cum catarrho, proderunt diaphoretica, & diuretica, victus attenuans, & aperiens. De qua re alibi. Cæterùm ad omnem Sitim proficit ex Hippocrate, os claudere, & tacere.

DE LÆSA CHYLOSI.

Gal. 1. de differ. ſympt. cap. 1.

CHyloſis, ſeu ciborum in chylum diſſolutio, & permutatio, multipliciter etiam lædi ſolet. Cùm abolетur dicitur ἀπεψία: cùm diminuitur, βραδυπεψία: cùm depravatur, ut in alios humores cibus, quàm in chylum, commutetur, appellatur δυσπεψία. His tribus vitiis addit Franciſcus Deleboe Sylvius quartum, cùm ſcilicet citiùs, quàm deceat, Chyloſis perficitur, licèt id tunc nocuum homini exiſtimet, cùm diutiùs perſeverat, indèque Plethora, & habitus athleticus conſequitur, ex Hippocrate valdè periculoſus: quod ſanè rariſſimum.

Lib. 1. prax. c. 7.

1. Aph. 3.

In abolita autem Chyloſi, cibi, quo prorsùs modo ingeſti fuere, crudi, vel ſursùm, vel deorsùm, egeruntur. In diminuta parumper immutantur, & ſolùm in indigeſtam, phlegmaticamq; materiam convertuntur, quæ ventriculo gravamen, cæteris verò viſceribus obſtructionem affert: quin & aliquando ita ſenſim cruda hæc, & tenax materia interiori ventriculi tunicæ inhæret, ut cruſtam limoſam imitetur, impediatque illius coarctationem, amplificationemque; undè appetitus infringitur, & alia plura ſymptomata inſequuntur, præſertim inflatio, tumor, & hebetudo ventriculi. In depravata commutantur in acidos, nidore graves, corruptoſq; ſuccos; undè cruditates illæ emergunt, à quibus acidum eructatur, & nidoris ſpecies refertur, qualis ovorum corruptorum, vel ſimilium.

Veteres ciborum coctionem arbitrati ope caloris fieri, cruditates, & Chyloſis vitia, in ventriculi imbecillitatem, & caloris languorem retulere; quamvis cruditatem cum nidore, calori exuperanti, præſertim jecoris, attribuant. Ob externos etiam errores coctionem lædi citra ullum ventriculi vitium docet Galenus *3. de ſympt. Cauſis cap.*1. videlicet ob excrementa ventriculi cavum occupantia, cibos ſubſtantia vitioſos, quantitate immodicos, qualitate excedentes, potiſſimùm calore, aut frigore, tempore importunos, & ſine debito ordine aſſumptos; ac denique ob ſomnum, cujus defectu coctio graviter interturbatur.

Recentiores verò à Fermento Ventriculi diſſolvente vitiato ejuſmodi Chyloſis læſiones deducunt. Unde Sylvius Deleboe abolitam, & diminutam fermentationem, ſeù Chyloſim, fieri ait, nunc ipſorum alimentorum quantitate, vel qualitate excedentium culpa; nunc fermenti defectu, aut inertia; nunc etiam à confluxu vitioſorum humorum in ventriculum. Auctam contra fermentationem promoveri à Fermento acidiori, à cibis facilè fermenteſcentibus, & ab humoribus acido volatili præditis aliundè in ventriculum pervenientibus. Depravari verò Fermentationem, & in nidorem abire à bile acriori, nimiſque volatili ad ventriculum delata; atque in acorem ab acidis humoribus, ac potiſſimùm pancreatico acidiori, & abũdantiori.

Non alitèr alii cauſas læſę Chyloſis à ſuccis diſſolventibus, excedentibus, aut deficientibus, infractis, inertibus, commiſtis, ſimilIterve affectis deducunt; ſive illi è glandulis, tunicisſque Ventriculi, ſive ex arteriis, aliiſque ductibus, ac viſceribus deferantur.

Anatome autem compertum eſt, Ventriculos ejuſmodi languentium repertos fuiſſe plurimùm diſtentos; atque in ſuis tunicis, pliciſque relaxatos, aut villoſa cruſta, craſſiori, denſiorique obſitos: vel etiam Omento malè affectos: ut eſt exemplum apud Galenum cujuſdam gladiatoris, qui ob reſectum Omentum de ventriculo, & Chyloſi conquerebatur, coactus illam juvare laneis integumentis.

Non raró læſam Chyloſim comitatur vomitus, vel alvi dejectio, aliquando mox à paſtu, aliquando poſt aliquot horas. Adjungitur quoque ventriculi gravamen, ructus, inflatio, languor, inappetentia, fluctuatio, præter alia, quæ inteſtinis, aliiſque viſceribus contingere ſolent, incommoda: quamobrem origo plurimorum morborum cruditas eſſe conſuevit, cùm ex Hippocrate *Ventris torpor, omnium confuſio, vaſorum immunditia, cerebri conſumptio*. 6. Epid.ſ. 3.

Auctam, citamque ciborum coctionem, & contrà diminutam, ac depravatam Chyloſim à cauſis externis, atque ex errore in victus genere commiſſo, nemo unquam medicamentis prudenter ſubiiciet: ſiquidem illa firmam ſalutem, roburque Ventriculi deſignat; hæ verò, præſcripta ſolùm convenienti diæta, vitatiſque iis, è quibus venter læditur, faciliimè corriguntur; immò etiam ſpontè ſua in conſentaneum Naturæ uſum reducuntur. Igitur tribus reliquis dumtaxat vitiis occurrendum, ne alias graviores ægritudines arceſſant. Perutile autem fuerit cauſam primùm malæ Chyloſeos internoſcere, & tollere; mox verò languentem Ventriculum fovere, ac roborare, diſſolventeſque ipſius ſuccos, ſi deficiant, recreare, ſi inertes ſint, acuere, & ſi ab aliis pravis humoribus inficiantur, commodis remediis repurgare.

In uſu medicamentorum fermentationem promoventum proponit Sylvius acida, & ſale lixivio prædita, ac per ſpiritum volatilem alterata: ſpiritum ſalis cohobatum, & cum ſpiritu vini dulcem redditum; itemque ſal tartari, ſuccini, urinæ, & C. C. ſal ammoniacum crudum, ejuſque ſpiritum, ſeù ſal volatile: vitatis intereà cibis, potibuſque fermentum Ventriculi figentibus, vel obtundentibus. Speciatim verò cruditas nidorem præferens curari dicitur per bilem corrigentia, & præſertim ſpiritum ſalis dulcem: & ſi opus ſit, etiam per eamdem evacuantia, ſive per os, ſive per alvum, modica tamen doſi, ne indè Cholera Morbus, vel Diarrhœa inſequatur. At cruditas acida, acorem temperantia, tum quoque educentia expoſtulabit: in quem finem deſcribit ſuum electuarium Hydragogum, & vinum quoddam medicatum, quo fermentum iners acuitur, & humores pituitoſi ſimul emendantur.

Roborant prætereà Ventriculum, & coctioni opitulantur zingiber, & nux myriſtica, piper, & caryophylli ante cibum, vel etiam cum ipſo cibo aſſumpti ex Platero. Hinc diatrion pipereon inſigne remedium à Galeno celebratur 8. *meth.* licèt reprobetur à Tralliano. Maſtiche etiam ſummoperè prodeſt ad dr. j. in ovo ſorbili, vel vino tribus horis ante cibum. Vinum

Pract. to. 2. c. 15. & obſ. l. 2. V. River. cent. 4. obſ. ult. de uſu piperis.

num abſinthites, elixir proprietatis, aromaticum roſatum, diambra, diarhodon, & ſimilia ſalutaria obſervata ſunt; quamobrem licèt acida fermentum Ventriculi mirificè acuant, cùm tamen is crudis ſuccis gravatur, atque acore inficitur, proderunt potiùs aromata, & amarorem præſeferentia. Extractum aloes, & myrrhæ ſimul corriget, & ſenſim abradet è tunicis Ventriculi impactos ejuſcemodi ſuccos. Commendatur quoque ab Hartmanno ſal ammoniacum purificatum, aqua, ſeù balſamum ventriculi, aqua cinnamomi, eſſentia meliſſæ, pulegii, menthæ, abſinthii, & ſpiritus maſtiches: ſal abſinthii, & cinnamomi. Theriaca quoque, & Mithridatium ſuum hic locum habent, pręter alia plura paſſim à Medicis memorata.

Acidis ſuccis diſſolventibus acuendis uſui eſſe poſſunt ſpiritus vitrioli philoſophicus, acetum eſurinum, ſpiritus ſulphuris per campanam elicitus, elixir vitrioli Mynſicht. Verùm hæc moderatè exhibenda, vel cum aliis ſtomacho utilibus, commiſta. Parantur etiam ad hoc diverſi generis condimenta ex rebus ſalitis, & acidis, unà cum aromatibus, ut nimirùm ab his adjutus Ventriculus arctiùs cibos complectatur, & ſuaviùs illos conficiat: quæ ſanè in cæteris hujus viſceris affectibus opportuna erunt, & maximè conducibilia; undè Hippocrates 2. *Aphor.* 38. docet, *parùm deteriorem cibum, aut potum, at ſuaviorem, melioribus, ſed minùs ſuavibus eſſe præferendum*. Cęterùm quamvis ſomnus maximo juvamento languenti Ventriculo eſſe ſoleat, non tamen exercitium omninò interdicendum erit, immò ſummoperè commendandum matutinis præſertim horis, & ante prandium. Unde coctioni, diſſolutionique ciborum in Ventriculo ſomnus, & quies; diſtributioni verò, ſecretionique conferet magis motus, & vigilia.

Denique ſi cruditati ſolis corrigentibus videatur ſatisfieri minimè poſſe, evacuantibus quoque incumbendum per ſuperiora, vel inferiora, prout æger uni, vel alteri evacuationi fuerit proclivior. In his autem modus ſervandus eſt, ne nimia doſi, incongruenti medicamine; & immodica ventris turbatione is graviùs afficiatur, & magis elangueat. Quòd ſi de ejus laxitate dubitetur, roborandus ille omninò erit, iis præſertim medicamentorum generibus, quę corrugandi, adſtrigendique vim habere dicuntur; cydoniis ſcilicet, myrtorum baccis, ſorbis, meſpilis, conditura ribium, pulvere coralliorum rubrorum, terra Armenia, cholcotare vitrioli, aliiſque. Narcotica verò vitanda, vel parcè admodùm, & cum aliis permiſcenda, ob Ventriculi languorem; vel ſolùm uſurpentur opiata leviora, theriaca recens, diaſcordium, philonium.

Inflatio, & ructus non diſſimiliter curantur, præter ea, quæ dicentur inferiùs de Hypochondriaca affectione.

DE CHOLERA Morbo.

CHoleram ab humore cholerico, ſeù bilioſo dictam putat Galenus; Trallianus verò ab inteſtinis, quæ χολάδες Veteribus appellabantur. Vocamus autem morbum illum, in quo ſimul dejectio, & vomitus patientem torquent, & prætereà ventris inflatio: ſæpè etiam crura, manuſque contrahuntur, urget ſitis, anima deficit, ut loquitur Celſus. Neque verò omninò neceſſe eſt, ut quam vocant bilem, ſolùm ægro- tan-

2. meth. 2 Lib. 7. c. 14.

Lib. 4 c. 11.

tantes egerant, cùm & varii, ac difformes humores expurgari poſſint, flavi, virides, atri, dummodò acres, mordaceſque ſint, una ſimul Ventriculum, & inteſtina lancinantes. Cùm autem ſoli flatus ſuprà, & infrà cum impetu erumpunt, impropria, & ſicca Cholera nuncupatur.

Hipp 4. de rat. Vict. in acut.

Hujus morbi cauſam ad humorem cholericum, ſeù bilioſum Galenus refert. At ejus origo cenſetur aliis acer quicumque, & pravus humor, ſive in Ventriculo genitus ex corruptis cibis, præſertim horariis dictis, aut venenoſis, ſive qui ex adjacentibus viſceribus confluxerit. Quamquàm Isbrandus Diemerbr. nunquam ejuſcemodi humorem in Ventriculo generari arbitratur, ſed è folliculo fellis, poro bilario, aliiſque vicinis locis in duodenum erumpere; mox verò partim per Ventriculum, partim per reliqua inteſtina protrudi. Sylvius verò à ſucco tum bilario, tum pancreatico violenter fermenteſcentibus unà cum ſaliva vitiata, in inteſtino tenui, irritationem primùm, & turbationem inteſtinorum, mox etiam Ventriculi ſubverſionem, cùm præcordiorum anxietate, concitari ait, indèque Choleram morbum oriri, quem frequenter quoque horarios fructus, ceraſa, pruna, melones, mala perſica excitare notat. Nec improbandus Helmontius, qui Pyloro ejuſmodi vitium attribuit, in cujus gratiam referenda huc ſunt, quæ alibi memoravimus, cùm de Vomitu.

V. Hip. poc. 7. epid. & Gal. de cibis boni, & mali ſucc. cap. 4. Anat. l. 1. cap. 5. L. 1. prax. cap. 15.

Verùm quotquot hactenùs Cholera affectos vidimus, omnes à cibis, vel pravis, vel immodicis in ventriculo corruptis, vel in tenui inteſtino depravatis, violentam hanc alvi, & ſtomachi turbationem, egeſtionemq; paſſi ſunt, præter eos, qui à catharticis potentioribus hypercatharſim ſuperam ſimul, & inferam ſubiere. Semel autem corruptus cibus fermenti vice alios ex aliis partibus confluentes humores inficit, & depravat; undè tam ingens, & iterata heterogeneorum humorum evacuatio in hoc affectu aliquando contingit. Porrò ab his potiſſimùm Choleram morbum induci advertit Hippocrates *7. epidem. 90.* nempè ex uſu carnis ſuillæ crudioris, cicerum, ſepiæ, locuſtarum, gammarorum, olerumque, maximè porri, & cæparum: itemque ex lactucis coctis, braſſica, lapatho, bellariis, pomis, cucumere, pepone, & potione ex vino, & lacte miſtis, eruo, & polenta recenti; pariterque ex ebrietate, & inſolatione.

Tanta autem plerumque eſt hujus morbi ſævitia, ut ægros brevi interimat, ſive quòd immodicam hanc evacuationem vires ſufferre non poſſint; ſive, quòd laceſſita viſcera flacceſcant, aut inflammentur; ſive, quòd ſanguis etiam ex immenſa illa evacuatione diſſolutus, ſimulque infectus exhauriatur; ſive, quòd delaxatus tandem venter nequeat corruptos humores egerere, qui propterea detenti, præcordia, immò & cor ipſum inquinent, ac ſuffocent; ſive demùm (ut exiſtimat Sylvius) quia inanito felleo humore, deſinit vitalis fermentatio. Hinc rectè monet Trallianus in hoc affectu exiguam etiam, & levem curandi moram peſſimam eſſe. Obſervat autem Galenus quibuſdam ſalutarem illum eſſe, repurgato nimirum exindè corpore à multitudine gravantium humorum: quod & Nos in quodam Adoleſcente ferè ab infantia exploratum habemus: is enim per certa intervalla vomitu, & dejectione, tantam humorum colore, & ſapore differentium copiam egerit, ut neque

V. Celſ. l. c. Lib. 1. prax. c. 19. n. 6. Lib. 7. c. 14. 7. meth. cap. 11.

tan-

tantillum cibi ſumere poſſit; poſt triduum verò ſenſim convaleſcit, ac ſedato vomitu, intermiſſaque alvi turbatione, alimenta capit, atque in priſtinum reſtituitur: quod autem admirabilius eſt, hæreditariam à Patre hujuſmodi Choleram ejus mater atteſtatur.

Cùm igitur in hoc morbo cunctatio periculoſa ſit, quàm citiſſimè ſuccurrendum, ſcilicet cauſæ remotione, correctioneque; mox verò vomitus, & dejectionis temperatione, ac virium reſtauratione. Licebit autem aliquandò, blandioribus tamen medicamentis, vomitum, aut ventris ſubductionem promovere, cùm natura videbitur conctabunda, & æger gravamen in ventriculo perſentiet: at in reliquis ſatius erit abſtinere, & ſolis corrigentibus uti, quibus retundatur vis, & moleſtia irritantis humoris: idque potiſſimùm obſervandum, ſi vires ferendo non ſint; nam in turbationibus alvi, & vomitibus ultroneis, ſi talia purgentur, qualia oportet, confert, & leviter ferunt. Opiata communi voto commendantur, theriaca recens, diaſcordium, philonium, ut in curatione Vomitus dictum eſt.

V. Hipp. 5. epid. in hiſtor. Vir. Athen. Valleſ. & Proſp. Mart.

2. Aph. 2.

Sedato vomitu, virium refectioni deinceps incumbendum, nec tamen ſubitò, & immoderatè, ſed paulatim, ne gravamen indè ſequatur; atque intereà tum extrinſecùs, tum intrinſecus fovendus venter erit. Vinum Celſo commendatur, ſed tenue, & odoratum cum aqua frigida miſtum: refert prætereà Eraſiſtratum, qui primò tribus vini guttis, aut quinis aſpergendam potionem eſſe dixit, deindè paulatim merum adiiciendum. Scribitque Trallianus multos ſolo vino præter ſpem evaſiſſe: & quidem ſi calidum illud exhibeatur, præſentaneum remedium eſt, cùm & calidas potiones unicè prodeſſe, ſi reliqua omnia æger evomat, advertit Aretæus. A vino etiam, cui lapis porcinus infuſus ſit, teſtatur Bontius apud Du-Hamel Choleram morbum ſanari.

2. Acut. c. 4.

Petrus Jo: Faber aceto roſaceo ex aqua fontis, compeſcendum vomitum eſſe conſulit, ter, aut quater iterato; deindè ſuadet tincturam violarum cum ſyrupo violaceo. Riverius etiam oxycrati exhibitione, Vomitum, & alvi profluvium in fœmina quadam ſtatim cohibuit. Et Langius, cui quoque aſſentitur Sennertus, præſentiſſimum, & probatiſſimum in Cholera humida remedium teſtatur eſſe cryſtallum ad ſemidrachmam exhibitum, præſertim in ſucco citrii, & berberum, ut vult Henricus ab Heers. Et Panarolus vomitum, & dejectionem ſanguineam ad virium jacturam uſque cum ſudore frigido compeſcuit lapide hematite in ſucco punicorum. Reliqui demùm omnes refrigerantibus, & acidis univerſaliter inſiſtunt. Verùm hæc opportuna erunt ad humorum acritudinem temperandam, atque in ſedanda Cholera in picrocholis.

Centur. 4. obſ. 8.

l. 3. p. 5. ſ. 2. c. 13.

Obſ. 1.

Pentec. obſ. 11.

Si maligna febris affectum hunc comitetur, Bezoardica proderunt, & antimonium diaphoreticum, magiſterium coralliorum, C. C. uſtum, bolus Armenia, terra ſigillata, ebur, crocus Martis, tormentilla, biſtorta, & alia hujus generis.

Cæterùm quæcumque ſtomachum roborant, non levem opem in hac affectione præſtabunt, præſertim verò, quæ ex mentha conficiuntur, ex abſinthio, & maſtiche.

Ad ſiccam verò, quam appellant Choleram, itemque ad ructus, rugitus, & tormina ventris, quæ communem videntur habere conditionem, & cauſam eandem, conferunt

flatus diſcutientia, diacinnamomum, dianiſum, diacuminum, diatrionpipereon, diambra, philonium utrumque, theriaca, mithridatium. Commendatur à Sylvio ſpiritus nitri in aqua fœniculi, & ſyrupo menthæ; itemque ſpiritus carminativus ab eodem deſcriptus. [Lib. 1. prax. c. 9. nu. 29.] Aliis ambra efficaciſſima dicitur cum quadruplo ſacchari. Aliis vinum Malvaticum, & Cretenſe, in quo fœniculi, & petroſelini ſemina, aut frondes incocta ſint. Præcellit verò oleum cinnamomi, & eſſentia caryophyllorum, ac roriſmarini: Ruſticis familiare eſt allium coctum cum ruta: quæ niſi profuerint, etiam enemata ex iiſdem parata ſunt in uſu. Hippocrates 4. *de rat. vit. in acut.* [à Tex. 104. interius.] Choleræ ſiccæ medelam deſcribit per uſum clyſterum, vini meracioris, olei, & lactis Aſinæ, præter ſomnum, quem illi conferentem eſſe dicit.

DE AFFECTIBUS INTESTINORUM:

Et primò

DE LIENTERIA, ET COEliaca Affectione.

Laxatur quandoque plus juſto alvus, & non ſolùm excrementa, aut humores ſive vitioſos, ſive ſalutares, ſed & cibos indigeſtos, aut vix mutatos intempeſtivè deponit; undè Lienteria, & Cœliaca affectio exoriuntur: quæ licèt ventriculo ſæpenumero quoque debeantur; frequentiùs tamen inteſtinorum culpa contingunt, ut propterea Hippocrati ſub nomine lævitatis inteſtinorum vocitentur: Hæc namque, & præſertim tenuia, interiùs rugoſa, glandulis innumerabilibus exiguis incruſtantur, quibus nimirum vaſorum illuc repentium oſcula obturantur, & tranſiens chylus propterea inhærens, à lacteis venis excipitur; ſi verò emuncta, & complanata villoſam iſtiuſmodi cruſtam, obliteratis nempè glandulis, amiſerint, lævorem adepta, chylo ſine ulla mora prętęrlabente, hujus ægritudinis ſunt cauſa. Undè Lienteria dicitur Galeno celer eſculentorum, potulentorumque exitus, quæ talia deiiciuntur, qualia fuere devorata. [Comm. 1 in 6. Aph. & de diff. sympt. c. 4.]

At mirùm ſanè quàm diſcordes in natura, & cauſis Lienterici, & Cœliaci fluxus Authores fuerint. Imbecillitati ventriculi, ut coquere, & retinere nequeat, illos Antiquiores attribuere. [V. Fernel Path. l.6. c.10.] Alii Lienteriam à ventriculo nec concoquente, nec retinente cibos; Cœliacam verò affectionem à venis lacteis obſtructis, atque à mala diſtributione pendere opinati ſunt. Alii meſenterium, ejuſque glandulas craſſiori chylo turgidas, aut etiam tuberculis obſitas hujus mali cauſam conſtituerunt. [V. Ballo. in epide. Diemerb. 1. Anat. c. 8.] Placuit quibuſdam excretionis iſtius celerioris vitium glandulis inteſtinorum, aut laxioribus, aut juſto denſioribus adſcribere: ac nonnullis aliis, in conſortium venas Meſenterii, aut lacteas advocare. [Ex' Conrad. Peyer.] Neque defuerunt, qui & jecur, lienem, aut pancreas, tumoribus, ac ſcirrho affecta, in hujus mali cauſam concurrere ſint arbitrati. [Sylv. l. 1. c. 16.]

Verùm ex quacumque cauſa cibi indigeſti remaneant, aut jam confecti non diſtribuantur, nec in venas lacteas, & glandulas lumbares permeent, hæc ægritudo exoritur. Si namque laxetur ventriculus, ſuaſque fibras amittat; diſſolventes ſucci deſint, vel hebeſcant; pylorus, aut Ventriculi fundum à recepto cibo, aliiſque ſuccis proritetur; inteſtina laxiora fiant, aut ipſorum glandulę,

ac villoſa cruſta obdureſcat, vel obſtruatur; comprimantur, conſtipentur, vel flacceſcant venæ lacteæ, cum adjunctis glandulis meſenterii; ſi ſuccus pancreaticus, & bilis debitam fermentationem non ineant, aut alteruter acidior, acrior, glutinoſior, aliove modo intemperantior fiat, & reliqua, ſi quæ ſunt, diſſolutioni, diſtributionique neceſſaria, vitium incurrant, quo minùs ſuo munere defungantur, Lientericus, & Cœliacus fluxus procul dubio accidet; unde uniuſcujuſque ſententia, & obſervatio, ſuper hac re, vera eſſe poterit.

Hinc propterea cùm cibus indigeſtus egeritur, vitium ventriculi, & ſuccorum diſſolventium deſignabit. At verò ſi mutatus in chylum deiiciatur, malam potiùs ſecretionem denotabit, provenientem à ſuccorum in tenuia inteſtina confluentium defectu, vel inertia, undè purior chyli portio ab inutili minimè ſecernatur; vel etiam ex obſtructis, obduratiſque glandulis inteſtinorum, lacteiſque tubulis, purioris chyli ingreſſum impedientibus. Mutatus denique in alios humores, corruptionem, indebitamque fermentationem in utriſque ſignificabit: Num autem ab hac, vel illa ex prænarratis cauſis dependeat, ſedulus Medicus ex adjunctis aliis tum ſymptomatis, tum ægritudinibus conii ciet.

Quanti autem periculi ſint ejuſmodi fluxus, ſatis perſpectum fiet ex eo, quòd indè vires ſenſim labaſcant, & corpus univerſum contabeſcat: quamobrem ſi alium affectum, & præſertim chronicum, inſequantur, lethum prænunciabunt; aut hærente alicubi in glandulis, & lacteis meſenterii permiſto cum fæcibus chylo ventoſam hydropiſim, & cachexiam adducent. Ab externis verò cauſis exorti, crudis præſertim, aut fugacibus alimentis, minùs mali ſunt, nam ſponte ſua ſalubriter terminantur, redditis iis, quæ ventrem aggravant. Notabile quoque eſt, quod ſcribit Hippocr. 6. *Aph.* 1. Ructum acidum longis lævitatibus inteſtinorum ſupervenientem, bonum ſignum eſſe: quoniam exindè inchoari ciborum coctionem ſignificatur, quam ab acidis ſuccis proficiſci, alibi notatum eſt.

Medelam quidem admittent variam Lienteria, & Cœliaca affectio pro varietate cauſarum. Ventriculi languorem, & ſuccorum fermentationem, diſſolutionemque promoventium inertiam ſi conſequantur, remedia expoſtulabuntur roborantia, & ſuccos prædictos acuentia ſuperiùs relata: Et ſi ab inflammatione, ulcere, acribuſve humoribus Ventriculus ad depoſitionem ciborum fortaſſe proritetur, huc revocanda erunt, quæ inflammationi curandæ, & humoribus corrigendis, educendiſque conferentia jam anteà dicta ſunt. A ſecretione læſa, convenient, quæ bilem acuunt, & augent, ut ſunt amara ex aromatibus ſelecta.

Obſtructionem viarum lactearum, tumoreſque glandularum, & villoſam cruſtam inteſtinorum craſſiorem redditam emendabunt, deobſtruentia, & attenuantia, ſimulque, ſi opus ſit, evacuantia. Aromata optima ſunt, quæque potiſſimùm ſubamara obſervantur; vitentur verò oleoſa, & pinguia, itemque acida, quæ ſi fortaſſis grata Ventriculo videantur, parcè, & cum aromatibus permiſta exhibere licebit: cæterùm nocua in his exiſtimanda ſunt.

Villoſam inteſtinorum cruſtam abraſam conſequens Lienteria, ut aliquando ex Dyſenteria evenire ad-

vertit Sylvius, inſanabilis ab eodem reputatur, cùm nulla medicamenta norit, quæ cruſtam illam renovare valeant, & quidem talem, quæ tranſitum concedat chylo ad lacteas venas propellendo: proderunt autem, quæ vulgò adſtringentia dicuntur, & auſtera, vel ſola, vel cum aliis commiſta, præſertim opiatis.

Lib. 1. prax. cap. 16. & tract. V. Append.

Cæterùm fluenti alvo indiſcriminatim opitulantur, quæ ſtomachum roborare ſuperiùs ſunt memorata; itemque bolus Armenia, terra ſigillata, colchotar vitrioli, crocus Martis, cornu C. uſtum, corallia, tormentilla, biſtorta, ribes, baccæ myrteæ. Saccharo roſ. veteri ſtetiſſe Lienteriam in ſene fatetur Foreſtus: eodemque cum theriaca optima, & ſucco cydoniorum in formam electuarii redacto, curatum alium teſtatur Amatus Luſitanus. Cum conditura roſarum punicarum miſcet Sylvius Deleboe diaſcordium Fracaſtorii, confectionem hyacinth. terram ſigillatam, & ſanguinem draconis. Commendatur ab aliis Mithridatium ad dr. j. cum ſcr. ſſ. croci Martis. Hepar lupi magnifacit Hartmannus cum eodem mithridatio, additis magiſterio coralliorum, C.C. uſto, & maſtiche. Ab electuario ex baccis juniperi deſcriptione Paracelſi, & croco Martis magnum juvamentum non rarò prodiit. Aqua cinnamomi efficaciſſima quoque eſt, & longè efficacior illius eſſentia, & elæoſaccharum. Pulvis, aut ſal pelliculæ interioris ventriculi gallorum optimus etiam pleriſque dicitur in cibis.

Lib. 22. obſ. 24.

Cent. 2. cur. 56.

Externè verò confert emplaſtrum ex Tacamahaca, maſtiche, ſtypticum Mynſicht, Jo. de Prochyte, ex cruſta panis cum ſucco, vel pulvere menthæ, & abſinthii, maſtiche, & nuce myriſtica. Olea inſuper, & eſſentiæ inde elicitæ valdè etiam proſunt.

Cibis intereà ægrotus minimè gravetur, ſed pauca exhibeantur, ſæpiùs tamen, & grata Ventriculo. Liquor expreſſus ex carnibus aſſis, cum aromatibus, & ſucco cydoniorum, vel ceraſorum laureorum ſubacidorum conditus ſalutaris eſt. Aliquando memini ſanatum vidiſſe lientericum graviter affectum ſumpta halece ſalita aceto inſperſa. Memorantur alii non diſſimiliter curati, appetitis priùs, mox comeſtis rebus inſuetis, & extraordinariis. At de his latius in ſequentibus.

DE DIARRHOEA, & Dyſenteria.

Cum liquidiùs, quàm ex conſuetudine Alvus, haud cibum, vel chylum, ſed humores reddit, cum dolore, febre, ſiti, ciborum faſtidio, torminibus, iteratiſque cùm interdiù, tum noctu moleſtiſſimis dejectionibus, undè vires ſenſim conſumuntur, & corpus extenuatur; quin & aliquando, ingraveſcente in dies morbo, emunguntur inteſtinorum glandulæ, & albicans illorum cruſta abraditur, unàque ſimul cum variegatis humoribus egeritur, quam tandem conſequuntur cruentę evacuationes, quæ modò cum liquidis fæcibus, modò cum quibuſdam, quaſi mucoſis, comparent, & interdùm ſimul quædam carnoſa, ſeu membranacea deſcendunt: quare frequens deiiciendi cupiditas, dolorque in ano fit, & cum eodem dolore exiguum quid emittitur, atque eo quoque cruciatus intenditur; Diarrhœa primùm, mox etiam Dyſenteria exoriuntur, Morbi planè acerbiſſimi æquè, ac periculoſiſſimi, immò ſæpenumero lethales. Celſ. l. 4. cap. 15.

Species Diarrhœæ plures recenſen-

ſentur à veteribus. Alia enim à fluente chylo: Alia ab humoribus, & præſertim bilioſis: Alia ab eliquatis carnibus. Sic pariter alia à Meſenterio, alia à ventriculo, alia ab Hepate, Liene, Utero, Cerebro, itemque à vermibus, à pharmaco, à veneno.

Lib. 1. prax. c. 13. Verùm fluxus omnes Alvi diſtinguit congruentiùs Deleboe Sylvius in Lientericum, cùm alimenta cruda egeruntur: in Ictericium, ſeu Cœliacam affectionem, cùm alimenta fermentata, non tamen ſecreta, & in chylum, fœceſque ſeparata excernuntur: in Chyloſum, cùm alimenta tùm fermentata, tùm in chylum, fæceſque ſecreta, ſed ſimul adhuc confuſa deponuntur: in Bilioſum, cùm humores bilioſi repurgantur: in Pituitoſum, cùm craſſi, & viſcoſi, vel etiam tenues, ac ſeroſi evacuantur: in Pinguem, ſeu unguentoſum, cùm pinguia, & oleoſa deiiciuntur: in Cruentum, vel purum, ut in hæmorrhoidibus; vel loturæ carnium ſimilem, ut in fluxu Hepatico dicto: & demùm in Purulentum, ſeu ſanioſum, ut in Dyſenteria, & Teneſmo graviori.

At quamvis Diarrhœæ nomen latiori ſignificatione comprehendat omnem fluxum, & ſpecialiùs qui ex alvo liquidiori provenit; ſumitur nihilominùs hoc loco pro eo, qui humorum eſt, & præſertim acrium, cum dolore inteſtinorum, & febre; quique niſi opportunè ſedetur, mox comitem trahit Dyſenteriam, cum torminibus ventris, ſtrigmetorum, & cruoris frequenti evacuatione conjunctam. Cæteros verò alvi fluxus peculiari nomine donatos, partim ſuprà cùm de Lienteria, & Cœliaca affectione; partim infrà cùm de fluxu Hepatico, & alibi examinabimus.

Lib. de Catarrh. ſpec. Qui autem à cerebro procedere putatur, Schneiderus in ſanguinem refert per inteſtinorum arterias recrementa alba, & ſpumoſa repurgantem.

Hanc itaque Diarrhœam ab acribus, acidiſque humoribus dolorem ſimul, & irritamentum inteſtinis afferentibus pendere in confeſſo eſt apud omnes. Hos autem licèt antiqui Jecori ad calidum intemperato adſcripſerint; Ratio tamen, & experimentum contrarium evincit: neque enim in Meſenterium quidquam è Jecore per venas effluit; neque ſi efflueret, aliud quid à ſanguine eſſet, cùm tamen alii humores per alvum efferantur in Diarrhœis, qui certè ſi è venis exilirent, hæmorrhagiam perennem parerent: at verò ligatis venis per meſenterium, & inteſtina perreptantibus, infra, non ſupra ligaturam ſanguis reſtagnat: Experimento etiam conſtitit, nullam inflammationem in Hepate obſervatam, nullumque ardorem, aut dolorem, quæ ſanè febrim attuliſſent vehementiſſimam, cùm cæteroqui ſæpenumerò Diarrhœæ ſine febri fiant. Humores pariter excreti virides, ſeu porracei, atri, flavi, variegati, non leve etiam argumentum præbent illæſi Jecoris, quia cum tanta humorum corruptione, & pravitate, quanta dicitur ab illis haberi, minimè poſſet diù innoxium, & vita conſtare.

Probabile itaque magis eſt ejuſmodi fluxus frequentes, dolorificos, & variegatos procedere à ſuccis bilario, & pancreatico, vel ex ſe vitioſis, vel in tenuia inteſtina confluxis, ibique quantitate, aut qualitate inconvenienter commiſtis, atque indebitè fermenteſcentibus, adeòque proritantibus ad ſui depoſitionem inteſtina; qui ſive ab exceſſu bilis acrioris, ſive à copia ſucci pancreatici acidioris redditi, nedum ſemetipſos depravent, chylumque pertranſeuntem vitient, ſed & alios quo- V. Graeff. de Nat. & uſu ſucc. pancr. 2. Isbrand. Diemerb. 1. Anat. cap. 3. 5. VVilliſ. pharm. rat. ſ. 3. c. 1.

ſcum-

ſcumque humores illuc delatos; quin etiam alimentum, & quidquid ſponte, vel adigente natura eo loci deducitur, corrumpant, mucum inteſtinorum, & glandulas emungant, atque abradant, cruorem eliciant, & ſubſtantiam eorumdem erodant cum doloribus lancinantibus, & torminibus ferociſſimis; undè fit, ut Diarrhœam pertinacem inevitabiliter Dyſenteria ſubſequatur plerumque immedicabilis.

V. Conrad. Peyer de gland. inteſt. c. 9.

Quamvis autem plerumque Dyſenteria cruenta eſſe ſoleat, obſervata tamen aliquandò incruenta eſt. VVilliſius enim memorat quotannis ineunte Autumno Londini ſævire conſueviſſe popularem, & incruentam Dyſenteriam, in qua aquoſæ dejectiones cum torminibus, & ſubita virium jactura obſervantur. Neque ſolùm incruenta, ſed interdum indolens quoque refertur ab Hippocrate 2. *epidem. ſect.* 6. & extat exemplum in *Ephemer. German. ann.* 1671. *obſerv.* 43.

Pharm. rat. ſ. 3. c. 3.

Præter horum ſuccorum vitium, ab abſceſſibus etiam, & inflammationibus viſcerum naturalium, præſertim Meſenterii, Inteſtinorum, & glandularum, Diarrhœam, & Dyſenteriam oriri, jam ſatis exploratum eſt: atque plures extant hiſtoriæ apud Th. Bartholinum, Riverium, Hildanum, Rhodium, Platerum, Fontanum, & alios.

Conſueverunt potiſſimùm humores iſti vitiari à cibis, & potibus, qui facilè corrumpuntur, & fermentationem immoderatam promovent, quales præſertim ſunt fructus, horarii dicti, & potus nimiùm relaxantes, ac frigefacientes, importuna, & ſubita aeris inclementia è nitroſa, & boreali, in aluminoſam, & auſtrinam conſtitutionem; undè non rarò Dyſenteriæ epidemicæ. Huc etiam accenſenda eſt Rubigo, & Uredo ſupra fruges, vineaſque decidua, cujus meminit Plinius *lib.* 18. *cap.* 1. & 28. & alibi; quamobrem infecti fructus alvum movent, & tormina pariunt, ut non ſemel viſum in locis ad Veſevum ſitis. Immoderatas pariter animi curas Diarrhœam inferre, oſtendere conatur VVilliſius, per inordinatam ſpirituum animalium motionem, undè inteſtina violenter perturbentur: porrò experimur ab ingenti timore alvum repentè laxari.

Hipp. 3. Aphor.

Præterea non rarò accidit Diarrhœas, ac Dyſenterias febribus acutiſſimis, & mali moris accidere à vitio ſanguinis; undè ſicuti hæmorrhagiæ, ſputa ſanguinis, vomitus; ita Dyſenteriæ cruentæ contingere poſſunt, læſis exindè potiùs Inteſtinis, ac Meſenterio cum venarum, aut arteriarum eroſionibus. Internoſcere verò ſummoperè oportebit has ſanguinis evacuationes ab iis, quæ ex hæmorrhoidibus accidunt, quia in hoc Medicos falli contingit: de qua re legendus Galenus 3. *de ſympt. cauſ.* 2. *&* 2. *de loc. aff.* 5. cruenta namque evacuatio in Dyſenteria ſequens eſt, & modica, cum ventris torminibus, febreque plerumque acutiſſima; ſecùs in hæmorrhoidibus.

Tradit Galenus 4. *Aph.* 26. *&* 6. *de loc. aff. cap.* 2. plures Dyſenteriæ gradus ab excretorum varietate, quamobrem Diarrhœam Dyſenteriæ prodromum conſtituit. At quam ex adipoſa ſubſtantia excreta deducit, verè talem non eſſe alii plures, & graviſſimi Auctores ex Anatome evincunt: A muſcoſa enim, & villoſa cruſta Inteſtinorum abraſa videri aliquandò pinguem ſubſtantiam excerni docet VVilliſius; & Peyer à glandulis inteſtinorum derivari arbitratur; atque Sennertus viſcoſos eſſe humores ait diù in inteſtinis coacervatos.

V. Panarol. Pentec. 1. obſ. 9.

Digitized by Google

tos. Inſuper cruorem excerni ſoli-
tum in Dyſenteriis plerumque ab in-
teſtinis craſſis, & præſertim à Recto
manare vero-ſimilius eſt; undè Dy-
ſenteriæ aſſiduus comes Teneſmus
eſſe ſolet, quo tàm crebriter cogun-
tur patientes deſidere, irrito ſæpiſſi-
mè conatu. Accidit quoque à Me-
ſenterio ſanguinem unà cum recre-
mentis, & pure, quia fortaſsè ibidem
ſubſtitit, effluere, atque Dyſente-
riam mentiri, ut nonnunquam ex Ab-
ſceſſibus illius maturatis, ac diruptis
obſervatum eſt, quos adhuc in ipſis
Tetrab. 3. ſ. 1. c. 42 inteſtinis obortos memorat Aetius.

Undecumque autem ejuſmodi de-
jectiones oriantur, (criticis tantùm
Diarrhœis exceptis) ſemper malæ
exiſtimantur: frequens enim deſiden-
di labor inſomnem facit, & pericu-
2. Prog. lum defectionis animi minatur. Gra-
14. 4. Aph. vius inſuper erit, ſi quod egeritur,
24. omninò præter naturam fuerit, undè
7. Aph. 23. faciliùs inteſtina poſſint exedi. Qua-
re porri ſpeciem referentes, nigras,
variegatas, graveolentes egeſtiones
4. Aph. pejores putat Aetius, de quibus Hip-
26. pocrates 2. *prognoſt.* Quod ſi veluti
7. Aph. 78. carunculæ deiiciantur, vicina mors
7. Aph. 5. & 6. Aph. 48. portenditur. Malum quoque eſt ci-
borum faſtidium, & cum febre, (quæ
tamen non ſemper juncta Dyſenteriæ
6. Aph. 15. putatur Hollerio) pejus; ſicut etiam
Lienteria. Bonum verò dicitur, ſi
Coac. maniacis contingat, ac lienoſis: Vo-
prænot. mitus præterea, ſi multo poſt tempo-
re ſuperveniat, ſalutaris; at ſecus in-
ter initia. Cæterùm *uno die fluere*
Lib. 4. c. 19. *alvum*, inquit Celſus, *ſæpè pro vale-
tudine eſt, atque etiam pluribus,
dum febris abſit, & intra ſeptimum
diem id conquieſcat: purgatur enim
corpus, & quod intùs læſurum erat,
utiliter effunditur: periculoſum eſt,
cùm ulteriùs producitur, etenim
tormina, & febriculas excitat, vi-
reſque conſumit.*

Ab affectis prætereà partibus,
creduntur longè graviores Dyſente- Aet. tetrab. 3. ſ. 1. c. 41.
riæ tenujum, quàm craſſorum inteſti-
norum, quia in illis dolor intenſior
fit, cum torminibus, ſiti, & virium
exſolutione: pro quibus internoſcen-
dis adnotat Galenus *c. 6. de loc. aff.*
cruorem exactiùs cum fæcibus com-
miſceri, qui tamen ab inteſtinis craſ-
ſis deſcendens alvi excrementis ſu-
pernatare conſpicitur. At hæc falla-
cem conjecturam exhibent, niſi ab
ulcerato ano ſanguis puri ſimilis pro-
deat, ut in Teneſmo.

Curationem denique quod attinet, Valleſ.
illam variis, diverſiſque medicamen- Maſſar.
torum generibus Medici moliuntur. Angel. Sala, &
Et quidem, cùm Dyſenteria intra li- River.
mites Diarrhœæ verſatur, ſunt, qui
vomitum præcipiant, quique etiam
dejectionem, ex rebus aſtringentibus
dictis, rhabarbaro acerbo, vel mo-
dicè torrefacto, tamarindis, myro-
balanis, ſyrupo ex pluribus infuſio-
nibus roſarum punicarum. Alii ab
his abſtinent, at clyſteriis lenienti-
bus, & pinguibus fluentes humores
retundere conantur, atque affecta
inteſtina demulcere. Alii verò, ſolis
corrigentibus humorum acrimo-
niam uti malunt, ut hi in meliorem
ſtatum revocati deſinant fluere, &
inteſtinis nocere.

Hippocrates in victus ratione, & Lib. 3. de diæta.
exercitiis univerſam Dyſenteriæ me-
delam collocat: cibum enim detrahit
tùm in prandio, tùm in cœna; atque
exercitia indicit vehementiora: quip-
pè exiſtimat à ciborum repletione il-
lam plerumque fieri. Et alibi, lac de- 1. de
coctum tantummodò exhibet. At Morb.
Celſus, motu inhibito, vini cyathum,
cui contrita radix quinquefolii ſit Lib. 4. c. 15.
adjecta, jejuno ſtomacho ſorbendum
præcipit, atque intereà imponenda
cataplaſmata ſuper ventrem, quæ
reprimunt.

Atqui diſtinctiùs in his procedendum alii ſuadent, & cùm alvi fluxus abundantes humores indicat, ut neque victus ratione exacta, neque ſolis corrigentibus cedat, etiam leviter evacuantibus utuntur; atque Sylvius, poſt alios plurimos, in hanc rem primas tribuit Rhabarbaro toſto, cui vim ineſſe ſcribit benignè evacuandi, & laxiorem alvum ſua auſteritate ſiſtendi: miſcet autem illud cum ſubdupla portione nucis myriſticæ; vel cum pari doſi radicis jalapæ, & modico cinnamomi, ita tamen ut univerſa doſis vix drachmam attingat. Neque timendum ex torrefacto rhabarbaro empyreuma, & acritudinem excitari; nam exſolvitur, non acuitur inde rhabarbarum, atque uſtione potentiùs corrigit, infringitque vitioſos humores: quod omninò in hoc affectu exoptandum. Timor autem omnis aberit, ſi rhabarbarum auſteriuſculum exhibeatur citrà torrefactionem, cum nuce odorata, & ſi placuerit, etiam cum pulpa tamarindorum, quæ mirificè retundit bilis acrimoniam. Qua ratione ejuſmodi medicamenta prodeſſe credendum, non autem, ut quidam arbitrantur, vi, qua pollere dicuntur, aſtrictoria. Nos illo hoc pacto exhibito feliciter multoties uſi ſumus. Temerè verò, imprudenterque à quibuſdam fieri ſolet, qui cùm comprimendæ alvo dant operam, Diarrhœa tamen, ac Dyſenteria affectis in dies præſcribunt cathartica largiora ex manna, ſyrupo roſ. julapio roſ. aureo, aliiſque, cum ſolventibus decoctis ad plures uncias, quæ à bene valentibus vix ſufferri poſſent: per hæc enim fluxus non ſiſtitur, ſed potiùs promovetur, ducunturque ad inteſtina ab aliis partibus humores medicamento commoti, ac corrupti, non ſine graviori illorum affectione. Quamobrem hos meritò reprehendit Fuchſius *lib. 2. Paradox. cap. 13.* atque in comprobationem, Hippocratem, Galenum, aliosque veteres adducit, qui ab ejuſmodi medicamentorum generibus prorsùs abſtinuerunt. Quæ verò adversùs rhabarbarum toſtum ipſe affert, eluduntur à Matthiolo, qui id perutile Dyſentericis evincit rationibus, & experimentis.

Lib. 1. prax. c. 13. n. 33. & inferius.

V. Gal. 1. de Art. cur. ad Glauc. cap. 14. Qui auſi fuerunt ſanguinē mittere, vel purgare in majora pericula ægros perduxere. V. Valleſ. in 4. epid.

Apolog. adv. Amat. Luſit.

Si verò evacuatione non ſit opus, fortaſſe quia vitioſos humores conſtat multitudine non excedere; quin immò fermento cyſti felleæ, pancreati, ipſorumque ductibus, aut etiam inteſtinorum glandulis inſito, ac ſubindè ſenſim exudanti continenter præterfluentes ſuccos depravari, depravatoſque alvum ad ſui exonerationem ſollicitare: tunc ſedulò illi temperando, abſumendoque incumbendum. Celſus Aſclepiadem refert frigidiſſima potione uſum, atque ipſemet aquæ benè frigidæ potum proponit, cùm cætera non juverint. Riverius aliquandò exhibuit in potu ſal prunellæ ex aqua lactucæ, & portulacæ, ter in die. Sed tutiùs uti licebit miſturis unà ſimul roborantibus, & corrigentibus, ex aqua cinnamomi, plantaginis, conſolidæ, burſæ paſtoris, confectione de hyacinthis, vel diamargarit, diaſcordio, & ſimilibus. Helmontius Diarrhœam ſanari inquit duobus ovorum vitellis duris aceto roſaceo temperatis, & patienti exhibitis. Theriaca recens optima eſt, aliudve opiatum medicamentum. Summè etiam prodeſt electuarium baccarum myrtearum, vel roſarum punicarum cum pulvere C. C. uſti, tormentillæ, biſtortæ, & plantaginis ante cibum pluries iteratum; itemque pulvis coralliorum rubrorum, boli armeniæ, terræ ſigillatæ, croci Martis adſtringentis dicti, colchotaris vitrioli, ſeminum plantaginis,

Cent. 1. obſ. 33.

ginis, baccarum ſambuci, thuris, maſtiches, balſami Peruviani. Cera alba pyro, vel cotoneo indita, ſimulque excocta efficaciſſima eſt; ſicut pariter gummi Arabicum, & pix, præcipuè ſi Diarrhœa in Dyſenteriam tranſierit: Quo caſu Robertus Boyle terebinthinam cum ſaccharo optimè in pilulas redactam mirabiliter commendat; quam, & cum mercurio dulci commiſtam, egregium inquit eſſe antidyſentericum,

Valler. lib. 3. obſ 4.

Specialiùs autem Dyſenteriæ conferre ſcribit Hartmannus eſſentiam, ſeu tincturam Smaragdi, eſſentiam croci Martis à Crollio deſcriptam, tincturam coralliorum, & alumen crudum ad dr. j. in aqua plantaginis diſſolutum pro potu. Et Anſelmus Boetius laudat etiam cryſtallum in tenuiſſimum pulverem redactum, & cum vino propinatum: quod & fluxum album uteri, cholericum, & cœliacum citiſſimè compeſcere ait. Pulverem radicis filipendulæ ad dr. j. in vino, aut vitello ovi mirabilem prædicat Velſchius ex Mercato, & Prævotio. Sanguis Leporis, qui venatu per canum morſus interiit, in vino exhibitus, ſpeciale remedium dicitur Helmontio: ut & ungula Equi non luxuriantis in butyro frixa; deindè in pulverem contrita; ſi autem is laſciviat, dyſenteriam magis promovere, & mortem afferre ſubdit. Hædi coagulum ſummum etiam arcanum creditur Michaeli. Priapus Cervi, vel Tauri pulveratus, vel elixus; itemque priapus Cati, & talus porcinus in calcis formam redactus; pariterque pulvis pedum perdicis toſtorum ad dr. j. ex vino rubro mane, & veſperi; atque hepar Serpentis apud Fridericum Hofmannum; necnon ſtercus Canis oſſibus nutriti cum lacte caprillo ex Fr. Joele. Brevi, & miraculo quaſi curatum quemdam dyſentericum teſtatur Borellus potu aquæ, in qua ſuber ebullierat: idipſum ex pulvere aliis feliciter ſucceſſiſſe refert Riverius. Uſus pulveris tragacanthi ad dr. j. cum nuce myriſtica, & coralliis, ana ad dr. ſſ. in ovo ſorbili, præſtantiſſimus notatur à Cratone. Recentes Dyſenterias, cruentas licèt, ſtatim ſanari fatetur H. Saxonia hoc pulvere, in quo ſunt, *oſſis ſepiæ uſtæ dr ij. ſpongiæ pice imbutæ, & in olla crematæ, & putaminum ovorum induratorum, detracta pellicula interiori, ſingulorum unc. ſſ. margaritarum præparatarum, & boli Armeniæ ſingul. dr. j.* Hæc in pulverem contrita exhibentur in lacte, vel cocto, vel ignito chalybe medicato, vel etiam in aqua polygoni, ad dr. j. Riverius inquit: quidam dyſentericus omnia remedia reſpuens, ſolo uſus eſt pimpinellæ decocto, cum aqua, & butyro confecto, cujus ſcutellam ſumebat manè, & ſero, & intra triduum curatus eſt. Commendat etiam pilulas ex bdellio alternis diebus, vel bis, aut ter in hebdomade. De Cive quodam Hafnienſi meminit Bartholinus, qui ſelibram calidæ cerviſiæ propinabat, in qua ſummitates abſinthii, & ſal album decocta forent, nucemque odoratam tritam cochleari ultimo ſuperbibendam dabat; atque ità innumeros curaſſe gloriabatur. Hinc non mirum videbitur, ſi Themiſon apud Celſum muria dura quàm aſperrima in his affectibus uteretur: quodque Galenus refert de eo, qui dyſentericos uno ſanabat die, cæpis *Cartis* nimirùm cum pane exhibitis, & parco potu primùm, poſtridie muria acerrima per inferiora infuſa. Apud Borellum alia deſcribuntur medicamenta antidyſenterica; quemadmodum eſt aqua chalybe medicata ex decocto lentium cum pulvere fabarum, & caryophyllorum;

In praxi.

Lib. 2. de lap. & gemm. cap. 74.

Obſ. 44.

T. Poteſtas Medic. & Pylorus rector.

Lib. 4. pract. ſ. 3.

Cent. 1. obſ. 57.

Lib. 5. conſil. 22

Pract. p. 3 cap. 19.

Cent. 3. obſ. 84.

Prax. l. 10 cap. 5.

Cent. 2. hiſt. 65.

Lib. 4. c. 15. 12. meth. 1.

V. Mercurial. 1. var. lect. cap. 4. Qui creticas vel cnidias exponit.

Cent. 1. obſ. 13.

Digitized by Google

lorum; itemque oleum olivarum cum
Cent. 1. obſ. 36. ſaccharo, ac vitellis ovorum, & lac caprinum hauſtum cum ſaccharo. Verùm in uſu lactis cautiùs agendum, ne in ventriculo aceſcat, aut corrumpatur, monitu Hippocratis,
5. Aph. 64. lib. 8. cap. 8. & Tralliani.

Ulcere in tenuibus inteſtinis hærente, commendat Sylvius apozema
Lib. 1. prax. c. 13. n. 52. vulnerarium ex decocto *radicis conſolidæ Sarac. foliorum pyrolæ, alchimillæ, hederæ terreſtris, ſaniculæ maris, ſummitatum hyperici, raſuræ* C. C. *in aqua ferr. cum ſyrupo de althæa Fernelii, & tinctura cinnamomi, addito balſamo ſulphuris aniſ. vel cum ſuccini oleo parato ad guttas aliquot*. Deſcribit etiam myſturam valdè efficacem, & eclegma in eundem finem, apud quem vide.

A verbaſco, plantagine, ſanguinaria, hyperico, & biſtorta comparatur optimum ſanè medicamentum, cui pro uſu addere ſolemus, vel Bezoardicum martiale, vel antimonium diaphoreticum. Succum hederæ, ut efficaciſſimum magnifacit Hollerius.
Lib. 7. conſil. Craton. E verbaſco, & ſanguinaria aqua elicita, & in potum data, multùm valet, & ſi huic addatur parum aquæ juniperi longè efficacior dicitur ad ſedanda ventris tormina. Ad idem
Lib. de dyſent. c. 9. conficit Hildanus electuarium ex oleo amygdalarum dulcium, & ſaccharo miſcello, addito modico oleo recenti vitellorum ovorum. Effert Mynſicht ſpecies diaplantaginis: & Quercetanus trageam antidyſentericam. Thus demùm, maſtiche, ſuccinum, tragacanthum, & gummi Arabicum; itemque ſperniosa, ſanguis draconis, hæmatites, ſuber, & Cornu C. uſtum, vel miſta, vel ſingulatim ſumpta efficaciter proſunt. *Ex America* nuperrimè advecta eſt radix cujuſdam plantæ *Ipecacuanba*, *vel Ippepaquana* dictæ, quæ ad dr. ij. in pulverem contrita mirabiliter dyſentericos fluxus curare dicitur: Laudatur autem quæ rufi coloris eſt, non alba, nec nigra.

Extrinſecùs verò, pro arcano habet idem Hildanus, Argentinæ, ſeu Anſerinæ folium plantis pedum admotum omnes Dyſenterias intra XXIV. horas ſiſtere. Eandem herbam butyro frixam, & ventri applicitam commendat Michael, apud Hofmannum, qui & Perſicariam pulſibus alligatam, oſſi ſacro, & umbilico, collaudat. A Martino Rulando ſedatus Cent. 7. cur. 40.
olim fuit dolor, & fluxus dyſentericus fumo glandium quernarum in aceto aſperrimo decoctarum, ano per ſedem perforatam excepto: pariter- Cent. 5 cur. 18.
que ſacculis ex furfuribus aceto quoque incoctis, & crebrò, calidèque ano applicatis. Fertur à Roberto De util. Philoſ. p. 2. ſ. 5. c. 14
Boyleo, quemdam dyſentericos certò curaſſe fumo zingiberis itidem per anum excepto: atque alium, fumum C. C. prætuliſſe. Commendat Plate- Lib. 3. obſerv.
rus lotionem pedum cum vino rubro ſtyptico, & ſuffitum ex decocto radicum tapſi barbati, biſtortæ, gallarum, plantaginis, roſarum punicarum, & chamæmeli in aqua ferraria. Flores l. 4. conſil. 9.
roriſmarini in aceto acri leviter decocti, mox expreſſi, & calentes ventri impoſiti mirificè prodeſſe dicuntur Solenandro. Si prima excrementa ſanguine intincta ſalis manipulo miſceantur, magnetica vi curare ſcribit Frid. Hofmannus: ſicut etiam inſperſo cholcotare vitrioli. Et Crol- De ſignat rer.
lius Acori aquatici lutei radicem menſe Majo effoſſam Amuletum hujus morbi eſſe docet, ſi appenſa feratur ſupra ventriculi regionem. Car- Hoc loc.
dilucius etiam fruſtulum ligni vulnerarii, ſeu fraxini, excrementis cruentis intinctum in fruſtulum laridi infigit, ibique detinet, quouſque æger convaleſcat.

Præ-

Digitized by Google

Præterea plurimùm plerique fidunt clyſteribus ex rebus emollientibus, & anodynis, decocto hordei, lacte, jure, oleo, melle, vitellis ovorum, & ſimilibus. At Guil. Ballonius horum uſum improbat: dum enim, inquit, ſic inteſtina proluuntur, & diluuntur, mollia fiunt; undè diatheſis illa, quam Galenus ῥευματικὴν vocat. Cautiùs procedere videtur Sylvius, qui enemata adhibet ſolùm affectis craſſis inteſtinis, quò ſcilicèt illa pervadere poſſunt; eaque conficit ex lacte bubulo recenti, in quo chalybs ignitus extinctus ſit, & terebinthina Veneta ovi vitello diſſoluta, cum modico mellis roſ. Tentzelius clyſma deſcribit ex jure capitis ovini, in quo ſummitates hyperici, & radices tormentillæ infundit, atque tres, vel quatuor horas ſupra cineres calidos detinet; Idque in deſperatis alvi profluviis præſtantiſſimum eſſe dicit. In Ephemeridibus Germanicis anni III. deſcribitur & aliud enema à Luca Schrockio, ex decocto *radicis tormentillæ, & ſymphyti, itemque ex plantagine, burſa paſtoris, equiſeto, mentha rubra, roſis punicis, balauſtiis, & anth. cum ſeminibus ſumach.* cui deindè adiicit *ſacch. Thom. & balſam. Peruv. cum vitell. ovi ſolut.* & tandem *ſucc. plantag. recenter expreſſ.* At paratus clyſter ex ſimplici decocto corticum ligni juniperini virentis mirificè quibuſdam profuit: ſicut & qui conficitur ex ſolo decocto plantæ Lyſimachiæ in oleo communi, vel ex decocto urticæ, centinodii, & verbaſci, aut cynogloſſi in eodem oleo. Addit quoque enematibus diaſcordium Barbette, & alii Theriacam, aut opium; quin immò ex ipſo glandem podici inſerit Fr. Joel. ſed ultra horæ quadrantem in inteſtinis non dimittit. Guainerius verò admiſcet thus, maſtichen, crocum, & ſtyracem liquidam cum pauco opio.

Lib. 1. eph. & epid.

In Ter. Bezoard. cap. 4.

Ex Rhal. lib. 4. c. 3.

Lib. 5. conſil. 22

Opiatorum uſus nec ab omnibus in Dyſenteria commendatur. Crato enim ad illa nonniſi urgente ſumma neceſſitate deveniendum eſſe ſuadet, priùs tamen quàm vires infractæ ſint. Suſpecta quoque ſtatuit Zecchius; ni fortè maximè urgeat dolor, & vigilia. De laudano autem opiato ſpeciatim monet Th. Minadous, ejus uſu ulcera ſordidiora reddi, & mortem arceſſiri, referente Thonnero.

Conſult. 37.

Lib. 3. obſ. 10.

Contrarium autem teſtantur Horſtius, & Riverius, qui ab illo plurimos ſanatos memorant. Satius propterea erit opiata cum liquidis miſcere, ut ſcilicet acritudinem ſuccorum temperent, & citrà partis affectæ noxam, aut vitioſorum humorum retentionem, (ut iſti ſuſpicantur) ventris dolorem, ac tormina ſedent: quin & theriaca, ac Diaſcordium omninò innoxia exiſtimanda ſunt, ob maximam aromatum miſturam, tenuiſſimam verò opii partem. Cæterùm laudanum ipſum opiatum à perita manu confectum nunquam fallere viſum eſt, ſi præſertim omittantur in illius compoſitione ea, quæ à pleriſque inutiliter commiſcentur. Neque inſuper temerè, atque cùm primùm alvus fluere cœperit, & gravamen in ventre ex congeſtis forſan humoribus percipitur, exhibendum: etenim non rarò juvat per duos, aut tres dies alvum ſolutam habere, documento Celſi, ad repurganda excrementa ventri oneroſa.

Diuretica denique, & diaphoretica miram opem dyſentericis ſæpè ſæpiùs contulere. Sicut enim Vomitus ex Hippocrate ſpontè contingens à longo alvi profluvio, malum ſolvit; utque *lib. 2. de diæta* dicitur, alvum plus æquo fluidam ſiſtit, quoniam humores ab affectis partibus avertit; ità quia à diaphoreticis, ac diureticis,

6. Aph. 15.

V. River. cent. 3. obſ. 9.

cis,

cis, par, immò tutius emolumentum ſperare licet, procul dubio utilia erunt exiſtimanda; eoque magis ſi popularem, malignamque conſtitutionem Dyſenteria conſequatur. His præterea omninò inſiſtendum multis ſuadent Hildanus, Riverius, Sylvius, & VVilliſius; atque hic præ cæteris deſcribens epidemiam Dyſenteriam incruentam Londini graſſatam, teſtatur remediis cardiacis, & calidiſſimis tantummodò ceſſiſſe.

Inter cætera diuretica huic morbo peculiariùs conferentia creduntur decoctum granorum juniperi in vino, ex Riverio: & decoctum lumbricorum terreſtrium cum carne vervecum ex Hildano. Terebinthina, ejuſque ſpiritus, & oleum à nonnullis etiam commendatur; itemque ebur, oculi Cancrorum, decoctum cornu C. gelu coactum, aqua graminis, in qua ſilices igniti pluries fuerint extincti: atque id genus alia.

Lib. 10. prax. c. 5. De dyſ. cap. 7.

Præcipua verò diaphoretica Dyſentericis apta recenſentur, mercurius diaphoreticus ex eodem Riverio, lapis Bezaar ex Hildano. Pariterque antimonium diaphoreticum, Bezoardicum quodcumque, præſertim ſolare, & martiale: Theriaca, & ſpiritus theriacalis, ſal volatile C. C. extractum ſcordii, & diaſcordium Fracaſtorii, ſal volatile, & pulvis ipſe viperarum, aliaque plura, quæ ſanè non ſemel viſa ſunt in hoc morbo profuiſſe; præſertim ſi febris jungeretur mali moris; aut epidemica conſtitutio vigeret. Singula demùm ſimplicia ex vegetalibus, foſſilibus, & animalibus deſumpta, atque huic affectui ſpeciatim opitulantia, & ex his compoſita, ex pluribus collegit Sennertus, quem videſis.

Cap. de Dyſent.

Non diſſimili modo Teneſmo (qui à Galeno inter Dyſenteriæ ſpecies refertur 3. *de ſympt. cauſis* 2.) occurrendum, cui curando vix æquè præſtantius remedium eſt Sylvio Deleboe balſamo ſulphuris, ſi cùm terebinthinæ Venetæ ſpiritu oleoſo, vel ſuccini, aniſive oleo, ritè fuerit comparatum, ac per ſe ſolum, vel aliis admiſtum, & podici inditum. Suffimentum ex thure commendat Matthiolus: additque præterea Foreſtus maſtichen, ſemina myrti, & flores roſarum punicarum areſactarum. Suffitus conorum Abietis præſentiſſimum remedium dicitur Rumlero. Hinc omnia reſinoſa proſunt, pix, terebinthina, maſtiche, thus, ſtyrax, gummi tragacanthum, & Arabicum, myrrha. Tapſus barbatus decoctus, & ſuffumigatus etiam juvat cum abſinthio, anetho, chamæmelo, foliis quercus, & ſeminibus Kermes. A Dyſenteria ſejunctum ſæpè ſolis fomentis calidis ſanatum vidimus, ſtomacho intereà roborato. Quin & nonnulli inſeſſu ſuper lateres æſtivo Sole excalefactos curati ſunt. Oleum ceræ, & vitellorum ovorum quoque prodeſt; ſicut etiam oleum hyperici ex aqua ardente deſtillatum: Vinumque myrrhatum, camphoratum, & aloeticum. Internè verò, oleum maſtiches ad guttas aliquot in aqua menthæ, plantaginis, vel pulegii, ſubitò Teneſmum ſolvere notat Hartmannus. Cæterùm antidyſenterica hìc quoque locum habent, ut proptereà plura alia congerere ſuperſedeam.

DE ALVI FLUXU CRUENTO, & Hepatico dicto.

NOn modò humores vitioſi, & à natura degeneres, ſed aliquandò etiam ſanguis per alvum egeritur impermiſtus, atque à fæcibus, cęteriſque mucoſis dejectionibus omninò ſejunctus, & citrà dolorem, aut

inte-

inteſtinorum tormina. Fluere autem è vaſis cohærentibus inteſtinis ferè omnes ajunt; indeque hæmorrhoim oriri, qua venæ juxta anum turgidæ ſanguinem fundant. Harveius arterias ibidem adnexas indè depleri exiſtimat, quæ arteriæ cœliacæ ramuli ſunt per meſenterium, & lienem ſparſi. Veriſimilius tamen putat Conringius, eos, qui ſecundùm naturam ſunt, effluxus, apertis venarum orificiis fieri, eo quòd ſolæ venæ videantur ad extrema partium hiare, arteriarum finibus conjunctæ. Et Rolfinckius *in diſſert. Anatom.* non omninò neceſſarium arbitratur, ut quemadmodùm humorum affluxus per arterias fit, ità etiam effluxus. Undè Highmorus fieri poſſe credit has ſanguinis evacuationes per venas in magnis naturæ conatibus, mutato ſanguinis curſu; & quidem à locis vicinis, Hepate, Liene, Pancreate: motus enim ille Naturæ in humorum expulſione eſt præter naturam, & violentus, viamque non ſemper ſibi conſuetam quærit, ſæpiuſque, & aliæ actiones naturales Naturæ neceſſitati cedunt, cùm laceſſitur, ut in vomitu. Porrò certiſſimum eſt, nedum in his evacuationibus, verùm etiam in hæmorrhagiis narium, venas aperiri, & ſanguinem effundere, quamvis iſte in has ab arteriis profluat. Non tamen impoſſibile putandum, interdum etiam ab apicibus arteriolarum ſanguinem exudare, & quandoque largas hęmorrhagias oriri, quæ non tam facilè cohiberi poſſint. Neque quòd ſubſultim ſanguinem quis profluere non conſpiciat, rectè conijciet ab arteriis minimè prodire; quandoquidem exiles illæ, præſertim in ſuis extremitatibus, non pulſant; undè illas à venulis vix licet internoſcere.

V. Vvalæum in Meth. cũ animadv Veſlchii De Sang. gen. & mot. c. 38

Lib. 6. cap. 29.

Lib. 1. p. 2. c. 6.

V. Barth. Anat. Ren. libell. 2. cap. 1.

De Hepatico verò fluxu, quem nimirùm loturæ carnium ſimilem eſſe ait Galenus, graviùs dubitare contingit, undè procedat. Nam quod idem Galenus deduxit à Jecore in frigidam, humidamque dyſcraſiam delapſo, adeoque ſanguinem ſeroſum, aquoſumque generante, veritati minimè cohæret, & jam notius eſt, quàm ut demonſtrari poſſit. Quare vel ad vitium aliorum viſcerum, Pancreatis ſcilicet, aut Meſenterii, vel ad miſturam copioſi ſeri cum ſanguine, aliis referre viſum eſt. Veroſimile autem videtur, ſi quando albicans ejuſmodi ſanguis egeritur, Meſenterii, ſicut & inteſtinorum glandulas nimium relaxari, atque vaſa lymphatica dicta, illuc confluentia, extillare lympham non benè à ſanguine ſecretam, adeoque rubore aliquo ſuffuſam, in inteſtina. Credibile quòque eſt, ſanguinem per arterias cœliacas, è quibus ſplenicæ, & meſentericæ deducuntur, in inteſtina craſſa, quo loci hæmorrhoides cæcæ erumpere ſolent, multa lympha ſaturatum deponi, qui mox per alvum excretus loturam carnium æmuletur, cùm non ſemel viderim diuturnis hæmorrhoidibus affectos in ejuſmodi fluxum; ac poſtremò in Cachexiam incidiſſe: quin & lympha ſalſior, ab acido quocumque eidem ſuggeſto, vel quomodocumque permiſto, ruborem induit ut ſanguineum colorem mentiatur. Fieri etiam poteſt, ut ſucci in tenuia inteſtina confluentes non diſſimilem nanciſcantur conditionem, ut præterfluentem liquidiorem chylum immutent, & ex ſale muriatico, aut è lixivio oriundo ſimili, tincturam quadantenùs rubentem extrahant, immò etiam chylum ipſum adhuc dilutiorem reddant; undè Paracelſus fluxus omnes à ſale reſoluto provenire ſaſus eſt: Nec rarum, hoc morbi genere detentos fæces deiicere, ve-

luti in aqueum liquorem exolutas, modò pallidas, modò rufas, quamvis ſolidiora alimenta aſſumant. Hoc idem febricitantibus ſæpè etiam accidit diarrhœa correptis, & multoties ab aſſumpto cathartico. Atque huc reſpexiſſe videtur Helmontius, T. Pylorus Rector. cùm dixit ex diſſenſu Fellis, & Pylori, Diarrhœas, Dyſenterias, & hæmorrhoides oriri. Nil prætereà moror ſanguinis univerſi vitium, cùm ſcilicet marcidus, effœtuſque redditus, ſuoque etiam glutine ſolutus, hæc, & graviora mala affert.

Quamquàm autem quicumque ſanguinis fluxus periculoſiſſimus ſit, is tamen, qui ab hæmorrhoidibus eſt, ſi modum ſervare videatur, conſuevit ſæpenumerò prodeſſe. Advertit inſuper Hippocrates à diuturnis ſanato 6. Aph. 12. hæmorroidibus, niſi una ſervetur, aquam intercutem, vel tabem imminere: hæc autem certò ſuperveniunt, cùm immoderatè fluunt, aut ichores indè perpetim exudant, ut pluries experientia comprobavit.

Tument autem, & rubent nonnumquam hæmorrhoides, & dolorem acerbiſſimum afferunt, immò & capiti gravamen, cordi, & pectori oppreſſionem, ſtomacho nauſeam, & alvo duritiem pariunt. Huic incommodo variis occurrere conſueverunt Medici: conferentiora verò putantur linimenta ex oleo vitellorum ovorum, ſeminum lini, buxi, balſaminæ, balſamo ſulphuris Rulandi, lacte aureo ſambuceo, unguento linariæ, populeo, & malorum inſanorum. Scri- Obſ. 20. bit Henricus ab Heers, ſeipſum à Caſtrenſi Paſtore edoctum, expertum eſſe, minimum quid ſcrophulariæ, ſive radicis, ſive foliorum cum cibo, aut potu aſſumptæ, ſtatim dolorem Lib. 4. obſ. 30. hæmorrhoidum ſedare. Hartmannus, & Horſtius maximi faciunt linariam, quam in linimentum redigunt cum vitello ovi. Et apud Riverium Pachequs ex Arnaldo Villanov. ſum- Obſ. 5. mè commendat infuſum millefolii in aqua fervente, & per menſem integrum epotum. Chelidonium minus mirabile prædicat in omnibus hæmorrhoidum vitiis Solenander. Millepedes effert Quercetanus, & Hœ- Cent. 4. conſ. 20. ferus, in oleo nucum excoctos. Aliter ex illis oleum conficit Borellus, Cent. 1. obſ. 63. illudque ſæpiùs in die frigidum admovet dolentibus, tumentibuſque hæmorrhoidibus. Plantaginis aquaticæ radix dextra manu geſtata donec incaleſcat è veſtigio dolorem hæmorrhoidum ſedat ex Prævotio. Hart- Select. Remed. mannus utitur decocto ſcarabeorum rotundorum in oleo lini; itemque cinere ſuberis cum axungia capi, vel oleo myrtino. Decoctum tapſi barbati, malvæ, althææ, parietariæ, & quatuor anodynorum efficax aliis dicitur, itemque cæpa alba ſub cineribus cocta, & cum butyro recenti ſubacta inſtar cataplaſmatis. Helmontio commendantur annulus den- T. latex. hum. negl. n. 17. tis Equi marini, & morientium ſudor, quo hæmorrhoides, & extuberationes quaſcumque ſolo contactu comprimi, & complanari ſcribit. Oleum ex floribus ſambuci, vel ex cortice ejuſdem interiori in oleo ſeminum lini, vel nucum incocto, cum modicò croci, ex voto aliquandò feliciter profecit. Cardilucius *in Hartmannum*, excellentiſſimum ſe expertum dicit emplaſtrum Apoſtolicum, quod dolorem ſedet, & ſanguinem effluere ſinat. Cornu Vervecis nigri uſtum, pulveratum, & per ſetam trajectum tumentibus hæmorrhoidibus admotum, certò ſanat, ut experimento pluries conſtitit. Scrophularia viridis contuſa, & in modum cataplaſmatis tumidis mariſcis applicita, dolorem ſedat, & illas extenuat. Ad cæcas autem hæmorrhoidas, certum

Digitized by Google

tum Amuletum eſt Fabaria, ſeu Telephium ex VVedel. *obſ.* 195. *Ann.* 2. *Ephem. Germ.* Appenditur radix Telephii recens cum filo in dorſo inter ſcapulas; cum marceſcente radice tabeſcit etiam tuberculum omne.

His præterea immodicè fluentibus medentur millefolium infuſum; radix ſcrophulariæ; tormentilla, biſtorta, C.C. uſtum, ut & ſuber; eſſentia Martis in aqua ſempervivii ſtillatitia, & alia ſiſtendo ſanguini opportuna ſuperiùs relata. Conficit Solenander pilulas ex bdellio, trochiſcis terræ ſigillatæ, & carabe, cum liquore è ſeminibus cotoneorum ex aqua roſarum expreſſo; quas mirabiles fatetur: ſcribit etiam, tribus ſeminibus geniſtæ manè quotidiè ſumptis, hæmorrhoidum, & cujuſvis ſanguinis profluvium ſiſti; itemque epota aqua ſtillatitia chelidonii, aut etiam (quod tutius ait) vino, in quo chelidonium ipſum fuerit maceratum. Externè verò fluentem ſanguinem cohibere referuntur fumigationes ex thure, aloe, maſtiche, pice, carabe, verbaſco, foliis quercus, crepitu lupi, qui ſolus ſiccatus, & venis ſanguinem fundentibus admotus, remedio eſt: fluxum quoque inhiberi ex croco Martis inſperſo teſtantur alii: & Heurnius pulvere colchotaris, ſeu vitrioli uſti. Si tangantur, inquit Frid. Hofmannus, hæmorrhoides tuberoſa radice chondrillæ, ſiccantur, ſi chondrilla ſiccatur; corrumpuntur, ſi corrumpatur; quare ſub camino exiccandam conſulit. Cingulum conficit Hartmannus ex foliis hellebori nigri recentibus, quo nudum corpus circumdari ait ſucceſſu feliciſſimo, atque hoc eodem cohiberi etiam menſes immoderatè fluentes. Succus plantaginis injectus cæcas quoque hæmorrhoides ſanare fertur. Lotio ex urina propria, mox fumus ſulphuris per tritorium exceptus dolori, & fluxui aliquandò medela fuit ex Velſchio. Poligono ſub axillis poſito nimium hæmorrhoidum fluxum ſiſti teſtatur VVedelius. Cætera alibi ad ſiſtendum ſanguinem deſcripta ex vitriolo, alumine, marte, opio, hic etiam adhiberi poſſunt.

Crato in conſil. River. ubi ſup.

In Aph. 12. 6.

V. Barth. cent. 3. hiſt. 66.

Eph. German. t. 1. obſ. 22.

Si denique à ſuppreſſis hæmorrhoidibus mala in corpus univerſum proficiſcantur, ac propterea opus ſit illas reſerare, indeque ſanguinem elicere, præcipuum erit elixir proprietatis Paracelſi ſimplici etiam infuſione paratum. Conferunt pariter pilulæ Aloephanginæ, Rufi, Rhaſis; Aloe, croco, & ſucco abſinthii ſubacta, & quidquid ex Aloe eſt compoſitum. Interim adhibenda, quæ venas ipſas emolliant, ac relaxent, uti potiſſimùm ſunt balnea ex decoctura laxantium herbarum, malvæ, althææ, anethi, violarum, quatuor anodynorum, & ſimilium. Poſt hæc ſolent nonnulli foliis ficus, aut frondibus parietariæ illas perfricare, ut ſanguinem deponant. Idipſum alii tentant ſucco cæparum Aloe miſto. At cavendum ne nimio affrictu partes illæ exaſperentur, & inflammationem contrahant, quam non rarò gangræna comitatur: quamobrem ſatius erit medicamentis internis ſanguinis exitum promovere, vel ejuſdem vitium moderari; exteriùs verò blandioribus uti, laxantibus, & vaporoſis.

V. Hartman. in praxi.

Seroſum denique fluxum, & Hepaticum dictum, qui viderint, pauci ſunt: curandum autem ſibi perſuadent per antidyſenterica admiſta cum Hepaticis, quæ ſcilicet roborent, & calefaciant. Hepati lupi plerique magnam vim in hoc affectu tribuunt, illudque variè præparatum exhibent. Sunt qui aquam ex illo cum aliis ſimplicibus commiſto per alembicum eli-

eliciant: alii electuarium; alii pulverem: Apud Prævotium deſcribitur electuarium è radice conſolidæ majoris, & ſaccharo roſ. quod expertum dicitur. At aromata, quocumque modo exhibeantur, optima erunt, cinnamomum, galanga, piper, zingiber, caryophylli, cubebæ, horumque eſſentiæ, ſpiritus, aquæ. Vinum abſinthites, aliudve, è ligno guajaco, cinnamomo, & pipere conditum: conditura, & electuaria è baccis juniperi, uvis paſſis, nuce odorata, cæteriſque etiam proficient. Hydrotica moderatè ſumpta à nonnullis commendantur ad ſuperabundantis ſeri evacuationem. Tutiora verò videntur diuretica, & ſudorifica, quæque alkali plurimo conſtant. Vitanda autem ſunt humectantia, cathartica valentiora, acida, pinguia, oleoſa. Narcotica, ſi moderata fuerint, & cum roborantibus miſta, pro rata ſua quoque proderunt. Cætera cum ſuperiùs dictis communia ſunt.

Pag. 71. ſelect. remed.

DE COLICA, ET ILIACA Affectione.

Acerbè nimis aliquando inteſtina dolent, atque retentis unà ſimul fæcibus, conſtipataque alvo, cruciatibus inſenſiſſimis vehementer contorquentur, & inflantur, adeò ut potiùs per os ſtercus erumpat, quàm ne quidem ſpiritus infrà tranſmittatur; quamobrem Colicus dolor, mox etiam Iliacus oritur: Et quamvis univerſa penè inteſtina ſæpeſæpiùs utroque morbo affici ſoleant, creditur tamen frequentiùs in priori craſſa, in poſteriori tenuia cruciari, atque ex his Ileon, ex illis Colon potiſſimùm; undè nomen utrique affectui inditum eſt, qui Celſo plenioris, & tenuioris inteſtini morbus dicitur, ac quibuſdam ex Græcis χορδαψός.

Lib. 4. cap. 13. & 14.

Dolere inteſtina, & inflari antiquitùs creditum ab obduratis fæcibus, craſſis humoribus, ac flatibus, cavum illorum occupantibus, diſtendentibuſque; contorqueri verò, atque inſuper revolvi, etiam propter eorumdem inflammationem. Mavult autem Sennertus Ileum morbum oriri à motu præter naturam inverſo inteſtinorum, quorum fibræ; non quidem in inferiora, ut moris eſt, ſed verſus ſuperiora ſeſe contrahentes, etiam in alvum immiſſa, aut injecta, per os propellant, & reiiciant. Inverſi verò iſtius motus cauſam refert 1. in inteſtinorum inflammationem, abſceſſum, tumorem, & herniam. 2. in fæcum retentionem, undè Natura ad præpoſteram evacuationem irritetur. 3. in quæcumque alia vellicare, ac mordere apta: humores nimirùm acres, venena, ulcera, & ſimilia. In hanc eandem ſententiam deſcendit Deleboe Sylvius, qui motum inteſtinorum periſtalticum inverti in Ileo exiſtimat, propter gangrænam, ipſamque comitantem inteſtini corrupti coarctationem, aut propter inteſtini tenuis coarctati ingreſſum in partem proximam, & flatu ſolitò magis expanſam; præter Hærniam, fæcum delapſum impedientem. Vix autem fieri poſſe putat, ut inteſtina tenuia complicentur, aut convolvantur, ut à pleriſque memoratum eſt. Quod pariter confirmat Kerckringius *obſ. Anatom.* 42. excuſatque Riverium, qui contrarium ex Anatome deduci ſcribit: quamvis alii non deſint, qui convolutorum inteſtinorum in Ileo meminerint, facta cadaverum ſectione. At Paulus Barbette Ilei cauſam ferè ſemper eſſe ait bilem, aut acriorem, dolorem, inflammationem, motumque inteſtinorum inverſum inferentem; aut craſſiorem, alvum minimè ſollicitantem, undè fæces

6. de loc. aff. 2.

Lib. 3. pr. p. 2. ſ. 2. c. 1.

L. 1. pr. c. 9 n. 12. &c. 15. n. 16.

Cent. 3. obſ. 26. V. Gerard. Blaſ. in cap. 3. Anat. Vesling. In prax.

ces induſcentur: fatetur tamen ſe vidiſſe aliquandò ſeptem diverſis in locis inteſtinum Ileon convolutum.

Verùm enim verò obſervationes Anatomicæ oſtendunt, non uniuſmodi Colicos dolores,& Iliacas affectiones evenire. Feruntur aliqui Colici doloris violentia perempti habuiſſe in inteſtinis non ſolùm craſſis, ſed etiam tenuibus, varia è genere vitioſarum rerum hærentia: mucum tenaciſſimum, Galeno pituitam vitream dictum, bilem, lapides, vermes, flatus, ceraſorum, & prunorum nucleos: In aliis reperti ſunt abſceſſus in meſenterio, pancreate, ipſiſmet inteſtinis, omento, peritonæo, cæteriſque. Ab Ileo verò demortuos, infeſtaſſe inflammationes, tumores, gangrænas, quas potiſſimas hujus morbi cauſas, ac frequentiores volunt Riolanus, Platerus, Sylvius, Patinus, & Hildanus, qui ad finem Ilei, & Coli principium, circa inteſtinum Cæcum, affectus iſtius cauſam ſe perpetuò obſervaſſe teſtatur; quare exiſtimat valvulam à Bauhino in initio Coli detectam, primùm ex inteſtini Cæci inflammatione adeò contrahi, & conſtringi, ut planè nihil excrementorum permeare patiatur.

V. Jac. Thevart in conſ. Ball. ex Hipp. 3. epid. ſ. 2. hiſt. 9. Fernel. 6. path. c. 9. & P. Sal. de aff. part. c. 11 Cent. 1. obſ. 61.

Ad modùm quidem probabile videtur, quod ſuſpicatur Conradus Peyer, ſerum videlicet in plexibus glandulosis Inteſtinorum, indolem auſteram, ſtypticam, atque tincturæ gallarum æmulam ſortiri, proindè ut manipulus circularium inteſtini fibrarum ejuſmodi tinctura imbutus, facta pertinaci conſtrictione, neque excrementis, neque flatibus tranſitum largiatur; undè his in molem illic aggeſtis, ac perpetuo ſtimulo ad excretionem irritantibus; fæcum, ciborumque rejectio per ſuperiora, extremo Naturæ conatu, excitetur: Inteſtini autem conſtrictione pertinaciter perſeverante, inflammatio, febris, ac tandem gangræna oboritur. His arceſſere non abs re erit, vitia ſuccorum in tenuia inteſtina confluentium, præſertim cùm acidiores, glutinoſioreſque illi evaſerint, ut alibi dictum.

De gland. inteſt.

Neque inſuper improbabile eſt, interdum Colicos dolores, ſicut & Iliacos, pendere à Meſenterio, ut arbitratur VVilliſius, ſive quòd recrementa humoris nervei à cerebro per nervos decidua, & in Meſenterium, alioſque abdominis plexus delapſa, ibique ſtagnantia, & vitioſa reddita, nervorum propagines, fibraſque, quibus Meſenterium innumeris ſcatet, corrugationibus valdè moleſtis, & dolorificis torqueant, ſive quòd aliundè pravi humores illuc decumbant, & fermentatione excitata, tùm Meſenterium ipſum convellant, & compungant, tùm eidem adjuncta inteſtina, cùm propè illa præſertim congeri contingit, ſed ob tenacitatem nec regeri, nec ultra in cavum illorum protrudi queunt, ut in alvum deturbentur. At hos Colicos propriè appellare communis loquendi uſus omninò vetat; quamobrem Fernelius nothos, Riolanus Pictonicos, & Pictavienſes dolores nominat, qui peritonæum, omentum, cæteraſque membranas, quæ Abdominis, ventriſque partibus obtenduntur, obſident, & excruciant.

De An. brut. p. 2. c. 15. VVarth. Adeno. gr. c. 11.

6. pathol. c. 10. Anthrop p. 656.

Quoniam vero inteſtinum Colon à dextra Ilium regione ſubter ventriculum retorquetur, & in ſiniſtrum renem, cui etiam adnectitur, excurrit; fit ea propter, ut à pleriſque Colicus dolor Nephriticus credatur, & viciſſim: eoque magis quia per nervos inter ſeſe quoque partes iſtæ communicant. At cùm dolor Colicus plerumque vagus eſſe ſoleat, atque zonæ inſtar ventrem ipſum coarctare, qui

Galenus ſe in hoc deceptū fatetur 2. de loc. aff. c. 5.

& à cibo, eodem compreſſo, intenſius augeatur, undè ad vomendum ventriculus cogitur, alvus etiam adſtrictior ſit, anguſtato Colo, clyſteriiſque laxata levamen perſentiat, facilè à Nephritico internoſcetur: qui reni ſemper infixus per adjunctum ſolummodò ureterem ad teſtem illi reſpondentem protenditur, ac conſentienti cruri ſtuporem affert, nec præterea à vomitu deſinit, aut plurimùm miteſcit, ſicuti colicus, quin & aliquandò à parco cibo ſedatur, delata ſcilicet fluidiori ad renes alimenti portione nonnihil eoſdem demulcente. Urinæ demùm tenues primùm, & aqueæ, mox verò turbatæ, atque ſaturatæ contentis, in Nephritico dolore comparent; in Colico verò etiam inter initia craſſæ, & ſedimento gravatæ, præter alia, quæ memorat Galenus *6. de loc. aff. cap.* 2.

V. Gal. 6. de loc. aff. 2.

Quamvis autem Colicam affectionem vomitus frequenter comitetur; is tamen, vel non admodùm violentus, vel puri phlegmatis, aut cibi nuper aſſumpti erit; dolor verò plurimùm urgebit, & ſæpiſſimè cum alvi aſtrictione, vel parca nimis dejectione ſtercoris bubuli, vel caprilli ſimilitudinem referente. At verò in Ileo nil penitùs per alvum dimittitur, ſed omnia, tùm fæces, tùm injecti clyſteres per os (rupta forſan, aut laxata valvula Coli, ut ſuſpicatur Spigelius) reiiciuntur; immò etiam immiſſæ ano balani, ut ex Gradio refert Sennertus. Quamobrem Galenus proprium, & inſeparabile ſignum in Ileis eſſe docet, nihil ad inferiora deſcendere; vomitum autem non ſemper adeſſe, ſed cùm exitiales ſunt. Verùm Hipp. 5. *epidem. ſect. 2. in hiſtoria mulieris volvuloſæ ægr. 9.* adhuc aliquarum dejectionum tenuium, & crudarum meminit: licèt has in principio ſolùm haberi poſſe interpretentur Petrus Salius, & Riverius, ex fæcibus fortaſsè infra inteſtinum affectum contentis.

Lib. 8. Anat. c. 19.

Lib. 7. Aph. 10.

Maximè periculoſus uterque affectus eſt, & quidem alter altero gravior: quippè diù ferri nequeunt intenſiſſimi, & lancinantes illarum partium dolores, nauſeæ, vomitus, quos tandem conſequitur virium languor, partium extimarum frigus, & Mors. Aliquando Colica affectio Paralyſim contrahit, aut etiam Epilepſiam, perculſis, contortiſque nervis inteſtina pertingentibus. Viſa eſt etiam in Iſchiadem deſinere; ſicut ex adverſo experti ſumus hanc curatam uſu clyſterium acriorum ex bryonia, & colocynthide, depoſita materia mucoſa, & per alvum excreta. In abſceſſum etiam terminatam memorat Hildanus, qua parte Colon hypochondrium ſiniſtrum ſpectat; In hydropem ſiccum, ſive Tympanitem quoque deſinere docet Hippocrates 4. *Aph. t.* 11. Quòd ſi vomitus ſtercoris ſuperveniat, & Colicus dolor in Iliacum commutetur, omninò exitialis dicitur Galeno *6. de loc. aff.* 2. quamquàm ex prolapſu inteſtini in ſcrotum, aliquandò ſanatum referat Petrus Salius. Ab Ileo inſuper vomitus, ſingultus, convulſio, aut deſipientia, malum. *7. Aphor.* 10. *&* 1. *prorrhet. ſ.* 3. 66. Ex volvulis malè olentibus cum febre acuta, hypochondrioque ſublimi diutiùs perſeverante, parotides exurgentes perimunt; ſicut etiam ſi vomitus, & ſurditas accidat, *in Coac. prænot. & 6. Aph.* 44. *Quibus ex ſtillicidio urinæ Ileos ſupervenerit, in ſeptem diebus pereunt, niſi febre ſuperveniente, ſatis urina fluxerit*: quoniam à craſſis, & phlegmaticis humoribus uterque hic affectus progigni poteſt, ut docetur à P. Salio, Ballonio, & Thevartio.

Cent. 1. obſ. 74.

De aff. part. c. 11. Lib. 1. conſ. Annot. in eund.

Dupli-

Duplici præſidiorum genere Colici doloris curationem explendam Medici arbitrantur: primò quidem removentibus cauſam; deindè occurrentibus dolori; ad quem etiam ſtatim aliquandò reſpiciunt, ſi propter vehementiam induciæ minimè præbeantur.

Nedùm autem dolori obtundendo, ſedandoque, etiam cùm illius cauſam corrigendam, aut removendam ſibi proponit, omni ſtudio adnititur Franciſcus Delebœ Sylvius; verùm etiam ab ipſius doloris varietate cauſas univerſas deducere ſatagit, unàque ſimul adhibet, quæ humores, & dolorem ab humoribus procedentem eliminent. Diſtinguit namque dolores omnes primùm à partibus affectis, tenuibus ſcilicet, & craſſis inteſtinis; itemque à lumbis; deindè à modo, atque à ſenſu; illoſque nominat ardentes, algentes, perterebrantes, lancinantes, pungentes, diſtendentes, rodentes, lacerantes, pulſantes, contorquentes, contundentes, gravantes, fixos, vagos, alioſque atque ardentes, à bile pinguiori, & ſucco pancreatico acidiori; vel etiam à ſanguine in vaſis inteſtinorum capillaribus ſtagnante, aut extrà effuſo, & inflammationem pariente: algentes, à ſucco pancreatico valde acido, & acri, cum bile minus pingui, vel pauca, vel cum pituitoſis humoribus miſta; perterebrantes, ac fixos à ſucco quidem pancreatis acriori, ſed cum viſcoſa pituita miſto; undè pituita vitrea: contorquentes ab eodem humore, at multùm acri, & auſtero: gravantes, à copioſa, viſcoſaque pituita: diſtendentes, ab eadem in flatus exſoluta, propter miſturam bilis acrimonia muriatica, & oleoſa conditione volatili peccantis lancinantes, & vagos, ab halitibus acribus è ſucco pancreatis acidiori cum bile indebitè efferveſcente: urentes, ac rodentes ab utroque humore acriori, ſalſiorique reddito: contundentes à pituita multa ſucco acido pauco conjuncta: lacerantes, ab acido puriori, & neutiquàm infracto: alioſque ſimiles pro diverſitate vitioſorum ſuccorum oriri arbitratur. Quamobrem præſcripto ordine eorundem medelam inſtituit per acida bilem pinguiorem temperantia: per inflammationem auferentia: per corrigentia acido-acrem ſuccum pancreaticum, ut ſunt ſpiritus vini aromaticus, aqua theriacalis cum ſpiritu vini parata, antimonium diaphoreticum, oculi cancrorum, corallia: per ea, quæ vitream pituitam domant, & educunt, gummi galbanum, ſagapenum, bdellium, opopanax, maſtiche, myrrha; itemque per ſalia volatilia præſertim oleoſa: per ſpiritum ſalis ammoniaci temperandæ auſteritati aptiſſimum: per viſcoſam pituitam incidentia, & evacuantia: per flatus diſcutientia, præcipuè emplaſtrum carminans ejuſdem: per aromata cum opiatis commiſta: per acido-auſtera, omphacium, ſuccum punicorum acidorum, expreſſiones: per phlegmagoga, & ſalia tùm fixa, tùm volatilia: & denique per opiata, & aromata oleoſa, & volatilia.

Ileum verò morbum cùm ipſe putet ſpeciatim fieri ab inteſtini tenuis inflammatione, ac gangræna, atque ab intruſa una in alteram inteſtini parte, præter Herniam: remediis inflammationi, & gangrænæ occurrentibus; & globulis aureis, vel plumbeis (ſi tamen inferior pars in ſuperiorem immiſſa ſit) curandam tradit, aliò intereà remiſſa Herniæ medela.

At alii, & quidem communiùs, Colicæ curationem expleri omninò

poſſe ſibi perſuadent, flatus diſcutientibus, ac fæces obduratas, detentaſque lubricantibus, craſſos, viſcoſoſque ſuccos attenuantibus, enecantibus lumbricos, & ſolventibus inflammationem; quibus alii addidere humores acres, & bilioſos educentia, & caſtigantia: quippe ab his ſolùm cauſis ejuſmodi affectionem provenire poſſe ſunt opinati.

Progenitam à flatibus inteſtina diſtendentibus Colicam cum inflatione, rugitu, murmure conjunctam, atque à retentis, obduratiſque fæcibus, tractant alvum laxantibus, & emollientibus clyſteriis, ex decoctura malvæ, althææ, parietariæ, violarum, mercurialis, chamæmeli, fœnugræci, meliloti, rutæ, florum ſambuci, baccarum lauri, & juniperi, ſeminum lini, anethi, cari, addito oleo amygdalarum dulcium, chamæmeli, liliorum, rutæ, anethi: admiſcent alii cuminum, origanum, rorem marinum, abſinthium, nicotianam, & veronicam ſummè commendatam à Cratone; quin & nonnulli hæc incoquunt in vino albo veteri, vel ſaltem ſapam adiiciunt; aut jus gallinaceum, columbinum, & palumbinum. Mox theriacam exhibent, mithridatium, diacinnamomum, dianiſum, in aqua origani, aniſorum, aut cinnamomi. Ad Colicam à flatibus vinum exhibuit Hippocr. 2. *epidem. ſ. 6.*

De fumo Nicotianæ. V. Bartholol. cẽt. 4. Epiſt. 92.

Lib. 1. conſil. 10.

Si his fæces minimè ſecedant, lenientibus catharticis utuntur, oleo amygdalarum dulcium, & amararum, recenter expreſſo, manna, diapruno; cavendo acria, & vehementiora. Singulare remedium, ſcribit Matthiolus, eſſe oleum, in quo folia hederæ terreſtris ſint infuſa ad Solem æſtivum, idque ſive injectum, ſive epotum: At Crato laudat oleum amygdalarum cum vino Cretenſi hauſtum, cui & ſemidrachmam ſpermatis ceti non rancidi adiicit: & Paræus aquam parietariæ commiſcet; Platerus verò modicum ſyrupi papaveris. Ad ſubducendas fæces Hipp. *lib. de affect.* clyſterem iniicit, qui niſi fortè admittatur, inſtrumento ad id comparato flatum plurimum in ventrem jubet immittendum, ſtatimque infundendum clyſterem, ubi is fuerit cum inteſtinis inflatus; nam certò inquit exindè alvum laxari. Idipſum etiam *lib. 3. de Morbis* faciendum per follem fabrilem præcipit, ut injecto poſtmodùm clyſtere, venter exoneretur: huic Hippoc. documento potiſſimùm inhæret Trallianus *in curatione Colica*; quod etiam ſequuti ſunt Amatus Luſitanus, & Epiphanius Ferdinandus; licèt improbetur ab Aureliano, quòd ventus frigidus nocuus futurus ſit inteſtinis: at huic incommodo occurrit Riverius admonens follem juxta ignem aere implendum eſſe. Martinus Rulandus extracto eſulæ ad dr. ſſ. cum unc. IV. aquæ fontis diſſoluto, & colato calidè uſus eſt in adoleſcente, qui indè expurgatus ſanitatem adeptus fuit. Alium etiam infuſo trochiſcorum alhandal in ſero lactis ſanum evaſiſſe teſtatur: & alium ſpiritu vini aureo, quem pariter commendat Hartmannus, qui tamen in pituita educenda ſpeciatim præſtare inquit eſſentiam trochiſcorum alhandal; ad flatus verò diſſipandos ſpecialiùs valere miſturam ſpiritus vini, & ſpiritus nitri ad dr. ſſ. vel ſcr. ij. in aqua cumini tepida, ægro interim quieſcente. Riverius pilulas præſcripſit ex dr. j. aloes, diagridii gr. VIII. & laudani opiati gr. v. quarum uſu, ſedato protinùs dolore, & alvo ſoluta, æger omninò convaluit. Hollerius etiam cum philonio exhibet ſcammonium; quin & Helidæus cum purgantibus miſcenda ſemper eſſe narcotica conſulit,

Lib. 5. cõſil. 21.

Lib. 16. cap. 28.

Lib. 10. cap. 1. cẽt. 1. cur. 100 hiſt. 74.

Cent. 7. cur 45.

Cent. 10. cur. 61.

Cent. 3. cur. 5.

Cent. 2. obſ. 1.

ſulit, ut unà ſimul cauſæ, & dolori occurratur.

Obſ. 2. At nullo injecto clyſtere, aut exhibito cathartico, teſtatur Pachequs apud Riverium certò ſanari colicos pulvere inteſtini lupi ad dr. j. ex pauco vino generoſo ſumpto: quod remedii genus divinum appellat Amatus Luſitanus. Cent. 3. cur. 12. Utiliter etiam ab aliis exhibetur jecur lupinum in pulverem redactum, ſicut & teſtes equini in vino, vel jure; itemque ſtercus Roder. à Fonſ. to. 1. conſ. 57. eorumdem animalium pulveratum ex Panarolo, & Riverio; cujus meminit Galenus 10. *de ſimpl. med. fac.* & V. Zac. Luſ. l. 2. prax. adm. obſ. 26. Helidæus de Paduanis præſervare etiam ſcribit à Colico dolore inteſtinum lupi exiccatum, & zonæ inſtar per ventrem circumductum. Apud Riverium *obſerv. hinc indè decerpt.* 7. præſentaneum medicamentum eſt cinis ſuberis, quod dolii vini obturamento ultra annum uſui fuit: exhibetur autem in vino albo ad dr. j. urgente dolore: ut & pulvis corticum avellanarum ſylveſtrium, & cinnamomi æquis partibus ex vino Cretico Prevot. ſeleƈt. 1 em. p. 78. Exper medic. exhibitus. Zingiber etiam ad eamdem doſim ex vino calido datur pari efficacia: Quin & Boyle aſſerit etiam fumum zingiberis ter, vel quater de die, ex fiſtula inſtar tabaci hauriendum, Colicam, & hyſtericam paſſionem ſedare. Cunctis verò præcellere ait Nicolaus Piſo Caſtoreum, ſi tantundem illius exhibeatur. Cent. 4. obſ. 92. Expertum quoque ſcribit Borellus juſculum cum allio, & oleo olivarum calidum hauſtum, adjecta ſubdupla parte vini generoſi. Solet pariter allium decoctum umbilico admoveri, & aliud 12. meth. c. 8. devorari; undè Galeno Theriacæ æmulum illud dicitur. Cent. 6. hiſt. 53. Refert Thomas Bartholinus Jacobum Finckium avunculum ſuum à coli dolore ſanatū impoſito ventri cane Mileſio, qui cùm incaluiſſet, exitum urgebat, & tormina remittebantur. Lactentium catulorum ventri dolenti admotorum uſum vetuſtiſſimum fuiſſe ſcimus malum enim ipſos contrahere, atque colicis doloribus tandem mori Veteribus eſt creditum; in quorum fidem Lib. 3. conſil. 13 etiam Crato ventrem anatis vivæ deplumem, ac ventri patientis appoſitum; itemque ranam vivam, experimento idem præſtare teſtatur. At Galenus cùm flatus urgerent admovendam conſulit umbilico cucurbitulam magnam, & pro incantamento illam habet. Hoc idem adſcribitur magneti ab Hartmanno. Verùm tutius erit ventrem inungere galbaneto Paracelſi deſcriptione Cratonis, commendato ſummoperè à Riverio *in ſua praxi*: & oleo ex lateribus, In Conſi. Crat. apud Scholzium. aut ſapone Hiſpanienſi. Avena in ſartagine frixa, & ſacculo indita, atque abdomini iterato applicata, fertur Gaſpar Hoſmannus aliquando hujuſmodi dolorem ſedaſſe: dicitur enim attenuare flatus, alvumque laxare. Notabile eſt, quod à Roberto De util. philoſ. p. 2. ſ. 5. c. 14 Boyle memoratur, aurifabrum colica affectione ſæpiùs vexatum inſeſſu ad longum tempus ſuper incudem inſigniter calidam illicò curari ſolitum: atqui novi ego quendam, qui cùm atroci dolore ventris cruciaretur, admotis ſæpiùs ſæpiuſque pannis coccineis calidis ano, ſenſim convaleſceret. Credendum tamen à flatibus, crudiſque humoribus, & acidis, in his colicam affectionem eveniſſe.

Hæc eadem juvamento quoque erunt Colico dolori ex pituita craſſa, & tenaci, quam vitream nuncupant, ſeù potiùs ex acido, lentoque humore; at ſpecialiùs conferunt philonium, theriaca, electuarium è baccis juniperi, aqua cinnamomi, eſſentia zedoariæ, & chamæmeli. Neque abs re erit ſupponere alumen crudum

cari-

caricæ inditum, vel cerato aliquo oblitum: mirificè enim mucoſum phlegma, lentoſque ſuccos diſſolvit, & allicit; per os verò utilia dicuntur hiera picra, infuſum colocynthidis in vino, extractum trochiſcorum alhandal, & catholicum, pilulæ aloephanginæ, & Arabicæ. Clyſterium ex oleo rutæ benè aliquando ceſſit Galeno 2. *de loc. aff. cap.* 5. Et Foreſtus vinum dictum Hippocratium injectum profuiſſe ſcribit: atque alii puerorum urinam.

V. Aet. tetrab. 3. ſ. 1. c. 31.

Lib. 21. obſ. 7. ſchol.

A vermibus orta Colica affectio ſedabitur medicamentis illos enecantibus, & expellentibus, de quibus infrà; Ita pariter ab inflammatione, tumore, & abſceſſu, propriis ad id tractabitur remediis, quamvis ſæpenumerò parum feliciter.

Coli dolorem poſtremò ab acribus humoribus inductum, & bilioſum, ac ſcorbuticum dictum, endemicum inquit eſſe Sennertus in Moravia, Auſtria, Franconia, ubi vina validiora, & non benè defæcata ſunt in uſu: eumque frequenter in Paralyſim, Arthritidem, & Epilepſiam deſinere, evomique etiam in illó infuſos clyſteres, injectaſque glandes: atque hujus generis videtur fuiſſe Colica Pictavienſis, & ea, quam per univerſam Italiam vagatam memorat P. Ægineta. Probabiliter autem conjectat Vvilliſius à liquoris nervorum, & ſanguinis recrementis acidis circa Meſenterii plexus, aliaſque regionis illius partes nervoſas aggeſtis, ejuſmodi colicas affectiones provenire. Sæpè enim, inquit Sebaſtianus Naſius, qui dolores inteſtinis tribuuntur, in illis non ſunt, ſed in adjunctis partibus, nimirùm Pancreate, Meſenterio, Omento, & aliquando etiam in Peritonæo (quamvis à Peritonæo affecto Colicam fieri neget Vvilliſius) ſi nimirùm in eas partes, cæteraſque ſenſu præditas, acres, & vitioſi humores deponantur. Hinc meminit Fernelius, Colicum dolorem diuturnas febres, alioſque morbos bilioſos aliquando ſubſequutum, depulſa materia morbifica in abdominis viſcera, undè non tam facilis per alvum exitus pateret, coadjuvante pariter prava illius conditione acidoauſtera fibras inteſtinorum coarctante, & egeſtionem impediente, etiamſi in alvi ductus deflueret. Hinc pariter Paralyſis ex Colica ſæpenumero viſa eſt; itemque & motus convulſivi dicti, ſcilicet proritatis, perculſiſque, aliterve affectis nervoſis partibus imi ventris: quamobrem non abſre Vvilliſius inter affectus, quos ſpaſmodicos voluit appellare, ejuſcemodi ægritudines numerare auſus eſt, ſicuti ſæpiſſimè in hyſtericis affectionibus contingit experiri, quæ cùm illis maximam habent analogiam. Iſtiuſmodi verò Colicam affectionem cum ingenti Siti, oris amaritie, urinæ ardore, febri, ictero, aliiſque ſymptomatis conjunctam, curatam referunt Auctores uſu aquæ, & potuum refrigerantium, immò & frigidis epithematis, linteiſque frigida aqua imbutis, ac ventri ſæpiùs ſæpiuſque admotis. At Riverius quendam narrat Colicæ bilioſæ contumaci obnoxium, fruſtulo butyri recentis per plures dies manè ſumpto, ac mox epoto modico vini, liberum evaſiſſe: pro purgante verò medicamento diagridium cum Mercurio dulci commendat. Et Hartmannus catharſi primùm promota, cum extracto rhabarbari, vel panchymagogo vegetabili, Cretenſe vinum cum oleo amygdalarum dulcium ſemel, atque iterùm exhibet: indè enim bilem acrem infringi, & dolores ſopiri ait. Ad præcautionem verò adhibenda ſuadet Sennertus,

De ſcorb cap. 4. & de Anim. Brut. p. 2. cap. 15.

P. 2. met.

Lib. 6. pathol. cap. 10.

V. Gal. 12. meth. cap. 7. & ult. Ægin. l. 3 cap. 41. Amat. Luſit. cent. 1. cur. 48. & cent. 7. cur. 21. Foreſt. l. 21. obſ. 12 Thom. Barth. de Niv. uſ. in Med. cent. 2. obſ. 71.

quæ

Digitized by Google

quæ obſtructa reſerant, humoreſque vitioſos eliminant: dolore autem urgente, ſtatim ad narcotica confugiendum eſſe docet; verùm vires conſtantes ſint, ne ſenſus omnis, & vita ipſa pereat. Denique in Paralyſi ex Colica, & in Colica ſcorbutica, diuretica, & ſudorifica optima ſunt, præter ea, quæ ſuis locis referuntur.

Ad Volvulum eadem ferè faciunt, quæ Colico dolori adverſa dicta ſunt, reſpectis tamen cauſis, ex quibus ille ortum ducere videbitur. Hydrargyri uſus ad plures uncias epoti mirificus ab innumeris tum Veteribus, tum Recentioribus prædicatur, cùm mobilitate ſua, ac pondere, ventri laxando plurimùm conferat; quinimmò nonnulli cum catharticis illum exhibuerunt, ut apud Rhodium. Qua autem ratione præparandus ſit Mercurius in hunc uſum affert Velſchius. Alii poſthabito Mercurio, globulos plumbeos, aut aureos devorandos jubent, ægroto interim ſtante, vel ambulante, inter quos eſt Helmontius. Ab Hofmanno laudatur etiam globulus deglutitus ex Regulo Antimonii: ſicut & pinguedo circa inteſtina, & omentum vituli hærens cum jure exhibita. Itemque ſanguis veſpertilionis, qui dicitur quoque efficaciſſimus ad inflammationem, doloremque Ilei ſedandum. Pilulæ Iliacæ Rhaſis à nonnullis etiam commendantur, & præſertim à P. Barbette. Externè verò ſtercus bovinum, vel caprinum abdomini applicatum, & zibethum umbilico, fęces propellere dicuntur; itemque unguentum de arthanita dictum, & oleum diacolocynthidos: atque ex hernia, emplaſtrum magneticum ejuſdem Authoris lumbis appoſitum mirabile recenſetur.

Cent. 2. obſ. 80.

Obſ. 41. V. etiam obſ. 1. comm. Riv. à Fr. Chomel T. de flatib. Meth. med.

Pervetuſto huic uſui exhibendi globulos plumbeos, aut hydrargyrum, ſolus, quod ſciam, obſiſtit Sydenham, qui potiùs univerſum ventriculi, & inteſtinorum motum ſiſtere ſtudet ope ſalis abſinthii ad ſcr. j. ex cochleari ſucci limonii manè, & veſperè; intermediis verò temporibus uſu aquæ menthæ ſtillatitiæ; intereà tamen catulum vivum nudo ventri indeſinenter accumbere jubet: ſedatoque poſtmodùm dolore, poſt diem unum, vel alterum, pilulas cochias in aqua menthæ diſſolutas ad dr. j. exhibet: Victum autem inſtituit tenuem ex ſolo jure pulli gallinacei, bis vel ter in die ſumendo, non intermiſſo uſu aquæ menthæ, & ventre calidis pannis aſſiduè foto. Verùm quamvis hæc methodus medendi Iliacis ex inverſo motu periſtaltico Inteſtinorum rationabilis videatur; nil tamen prohibet, ut in Volvulo ex induratis, conſtipatiſque fæcibus, aut ex intruſa inferiore inteſtini parte in ſuperiorem, ut adnotat Sylvius, tutò etiam hydrargyri uſus inſtitui poſſit, quemadmodùm à graviſſimis Authoribus felici cum ſucceſſu factitatum legimus.

Tr. de Febrib.

Pro coronide tandem adducemus ea, quæ duriori, ac tardiori alvo, undè potiſſimùm Colica, & Iliaca affectio originem ſumunt, utilia obſervata ſunt. Borellus hoc ad pigram alvum ſollicitandam proponit: Torreatur, inquit, mica panis, & oleo olivarum irroretur, ac manè deglutiatur: effectum experieris optatum, ſi bis, vel ter idem repetas. Et alibi: Guttæ duæ olei nuclei pinei Indici, ſeù Ricini Americani prælo educti, in potu, vel in jure exhibitæ alvum lubricant. Alii eodem umbilicum fricant. Riverius quendam refert aſtrictam alvum ſibi laxare conſueviſſe ſumptis per duas horas ante cœnam prunis coctis, atque itidem epoto eorumdem decocto: modicum etiam vini

Cent. 2. obſ. 14.

Cent. 1. obſ. 129.

Cent. 3. obſ. 6.

vini benè diluti potabat ante, & alterum tantùm poſteà. A butyro recenti ad nucis majuſculæ magnitudinem ſumpto, & mox hauſto vino diluto idipſum experiebatur. Sorbilia ova in prandio data alvum citare ſcribit Braſavolus, & Bartholinus. E pane furfureo comeſo idem præſtari à pleriſque experimento comprobatum; itemque illito umbilico butyro recenti cum ſale minutiſſimè contrito. Oleum è ſeminibus colocynthidis expreſſum idem efficaciùs operatur; quin & Sennertus memorat Medicum pomo colocynthidis manu detento, quouſque incaleſceret, ventrem exonerare ſolitum. Eſſentiam ſalis tartari ſpiritu vini extractam, & ſpiſſiorem redditam, ad guttas v. vel viij. ſingulis diebus veſperè per horas duas à cœna ex vino, vel alio liquore exhibitam alvum ſolvere ab Hartmanno proditum eſt. Magnifit Rulando electuarium ex uvis paſſis Κοπράγωγον dictum, & Alexandrinum: immò ſolam earumdem pulpam alvum ſubducere ſcribit Hofmannus Frid. Infuſum Sennæ in vino, & paſſæ uvæ in decoctura Sennæ elixæ; itemque ſummitates Mercurialis herbæ cum oleribus excoctæ, ſi in cibo ſumantur, blandè etiam ventrem emolliunt. Tuſſis, & ſternutatio non levem opem ferre conſueverunt ex Platero. Quod denique refert Braſavolus, Ducem Ferrarienſem, conſtipata alvo graviter ægrotantem, ex nudis pedibus ſupra marmoreum pavimentum frigida aqua conſperſum inceſſu, fæces abundanter ejeciſſe, periculo non vacat: ſicut etiam panicus timor, & inopinus; quo aliquando memini periiſſe quendam, cui à Medico, ut hac arte alvum laxam redderet, fatalis mortis dies indictus fuit: is autem, utpotè qui illi maximam fidem haberet, ex ſubito indictæ mortis terrore, verè paulò poſt fato ceſſit.

De med. purg. c. 6. Cent. 6. hiſt. 65.

L. 3. prac. p. 2. ſ. 2. cap. 4.

Cent. 10. cur. 79.

Lib. 1. obſerv.

Si demùm ſtyptica alvus ſit ex affectione ſcorbutica, aut hypochondriaca, remedia his conferentia, exonerandis quoque inteſtinis opem ferent, quæ ſcilicet acidum infringant, & corrigant; bilem verò inertem, dilutamque acuant, augeantque; & ſi fortaſsè lentus ſuccus glandulis inteſtinorum hæreat, incidant, & attenuent: in quem uſum, mirificum experiri ſæpiùs contigit alumen crudum ano inditum, ſed linimento aliquo oblitum, aliterve obvolutum, ne noceat. A cibis denique auſteris, ſorbis, meſpilis, ut & à parco potu, urina verò, aut ſudore copioſiori; laxantia, & humida proderunt.

DE LVMBRICIS.

Tametſi ubique locorum in diſſectis cadaveribus Lumbrici inventi ſint, & paſſim ab Authoribus hiſtoriæ referantur, quas recollectas habes in Ephemeridibus Germanicis; frequentiùs tamen inteſtina occupant, ex quibus prætereà à pleriſque putatur in alias partes permeaſſe. At quomodò in Cor, ejuſque Pericardium, in Cerebrum, Pulmones, venas, cyſtim felleam, veſicam indè diſceſſerint, haud facilè captu. Quocumque autem modò ſe res habeat, illud ſemper inquiſitu digniſſimum, perarduum tamen habitum eſt, undè ortum illi recognoſcerent. Qui à putreſcentibus humoribus genitos credunt, ac potiſſimùm à phlegmate in vermem degenerato; ſicuti facillimè ab hac difficultate ſe expediunt, ita longè nimis à veritate aberrare deprehenſi ſunt: cùm viventia quæcumque ſuis ſeminibus natalia debeant. In quam rem pulcherrima planè, & ſcitu digniſſima à pluribus

noſtri

Licet. de ſpont. Viv. ortu, Scalig de ſubtil. Senner. de conſenſ. & Diſſ. Chym. & Gal. c. 12 V. Helm. Tumul. peſt. Form. atque Mat. Hipp. 4. de morb. V. Gal. 3. Aph. 26.

noſtri ſæculi accuratiſſimis Naturæ ſcrutatoribus congeſta ſunt; præſertim verò ab induſtrio, & perquàm diligenti viro Franciſco Redio *peculiari opuſculo de Inſectis*.

De ſpeciebus Vermium non convenit inter Authores: Nam aliqui duas, communius tres, alii quatuor ſpecies conſtituunt; undè Teretes, ſeù rotundos, Aſcarides, Latos, & Cucurbitinos nominant. At frequentiores ſunt teretes, & rotundi, qui nonnunquam viſi etiam ſunt hirſuti, capitati, bicipites.

Ab ipſis autem omnes propemodum ægritudines provenire putantur, epilepſiæ, vertigines, ſopores, deliria, convulſiones, dolores capitis, ſyncopæ, palpitationes, mœrores, pavores, tuſſes, vomitus, nauſeæ, diarrhœæ, ſingultus, punctiones, tormina ventris, inquietationes, eroſiones, tabes, febres acutę, & chronicæ, aliæque innumeræ affectiones de quibus paſſim referuntur exempla. Ex enarratis verò ſpeciebus, lati vermes pejores creduntur, quòd univerſa inteſtina plerumque occupent, & difficilius egerantur. Peſſimi etiam ſunt teretes, cùm loco moventur, & ſuperas partes petunt: At verò Aſcarides, quia ultimum inteſtinum inhabitant, ac promptiſſimè deiiciuntur, minùs mali eſſe ſolent. In febribus autem malum adaugent, atque eò potiſſimùm ſi per os excernantur, aut vivi prodeant, ut vult Aetius; vel contra mortui, ut ſuſpicatur Rhaſis, & Avicenna. Si verò declinantibus febribus, cùm alvi excrementis deponantur, bonum ex Hippocrate 2. *Prognoſt.* 18.

Hi vomitu, aut dejectione ſe prodere ſolent. Sunt tamen, qui à morſu, vellicatione, pavore, oculorum ſqualore, oris fœtore, narium pruritu, genarum nunc rubore, nunc pallore, tuſſi ſicca, dentium ſtridore, nauſea, vomitu, ſopore, motibus convulſivis, aliiſque ſymptomatis illos ſuſpicentur. At conjecturæ iſtę non rarò fallunt: quamquàm ſæpiùs in pueris fideliores ſunt, quibus vermes familiares eſſe conſueverunt. Cæterùm in nonnullis ſymptomata planè inſueta, & his longè admodùm diſparia excitare viſi ſunt.

Statim verò necandi ſunt, & expellendi. Diſtinguit autem Sennertus, num febris adſit, vel abſit, & num alvus fluida ſit, vel adſtricta; timet enim uſum medicamentorum acrium, & amarorum febre præſente, ſicut etiam evacuantium in alvo lubriciori. Verùm timor omnis aberit, ſi ea ſpeciatim exhibeantur, quæ vermibus ſunt inimica: enim verò ſæpenumerò accidit, enectis vermibus propulſiſque, ſpontè ſua deſiiſſe febres, & alvi fluxus, qui ab ipſis tum ventriculum, tum inteſtina vellicantibus, atque cibos aſſumptos, humoreſque eò confluentes turbantibus, agitantibuſque proficiſcebantur.

Lumbricis adverſa multa recenſentur: ex ſimplicibus quidem angelica, abſinthium, abrotanum, dictamnum, centaurium minus, contrayerva, gentiana, gramen, folia perſici, filix, marrubium, ſcordium, tanacetum, tormentilla, ſemen citrii, zedoaria, raſura eboris, & C. C. cortex ovorum, aloe, rhabarbarum, myrrha, ſemen ſantonici, muſcus marinus, vulgò corallina. Ex compoſitis Theriaca, Mithridatium, Orvietanum, Diaſcordium, aqua alexipharmaca, & alia hujus generis plura; undè formulæ medicamentorum variæ à Practicis præſcribuntur.

At primùm, & præcipuum contra ver-

vermes remedium creditur Amato Luſitano ſemen ſantonici ſaccharo incruſtatum, quo ſcilicet lumbrici alliciantur: Licèt non deſint, qui exindè potiùs oriri vermes autument Sennertus corallinam prefert. Borellus pulvere corticum malorum aureorum ad dr. j. per tres vices quendam innumeros vermes ejeciſſe, atque ita à tabe liberum evaſiſſe refert. Ibidem etiam commendat eſſentiam ſeminis ſantonici umbilico applicitam. Apud Schenckium efficaciſſimum dicitur Vveckero ſemen tanaceti ex ſyrupo violarum: addendam autem conſulit Hoeferus radicem primulæ veris. Comprobatum remedium adversùm vermes teſtatur Baricellus aquam oleo ſulphuris, vel vitrioli acidulam redditam, atque in potum datam. Laudat pariter ex Arnaldo Villanova aquam portulacæ ſtillatitiam, ejuſque ſemen ad dr. ſſ. cum lacte in puerulis. Foreſtus ex ſucci punicorum unc. j. & olei olivarum unc. ſſ. conficit hauſtum, quo alvum laxari, ſimulque vermes educi memorat: quippe oleum antidotum eſt ex Petræo; nedum enim illos non admittit, ſed ſuffocat. Hinc ſagaciores fœminæ cibos infantibus multo oleo condire ſolent, adjectis allio, & foliis lauri ſimul una incoctis. At Bartholinus nihil vino, & ſpiritu vini ad lumbricos enecandos præſtantius eſſe ait; quod experimento confirmatum vidit eruditiſſimus Redius. At omnibus palmam præripit Mercurius, tum crudus, tum diverſimodè præparatus. Crudus exhibetur ab Hartmanno ad ſcr. j. alteratus tamen, domitus, ac coercitus cum ſucco mali limonii, poſtmodum commiſtus cum ſemiuncia conditurae roſarum perſicarum, & modico flor. benzoini. Et Baricellus cum ſaccharo rubro illum præparat in mortario vitreo,

Cent. 1. obſ. 90.

Lib. 3. obſer. Herc. Med. l. 7. cap. 8. Hortul. genial.

Cent. 4. hiſt. 19.

Oſſer. intorno à gli Animali.

In prax.

commiſcetque ol. amygdalarum dulcium guttas aliquot, & ex ſaccharo viol. vel roſ. exhibet à ſcr. j. ad dr. j. Riverius verò curatos multos narrat uſu Mercurii dulcis ad grana vj. viij. & xij. cum pari, vel ſubdupla doſi diagridii vapore ſulphuris correcti: confirmatque idipſum Simeon Jacoz, & Cardilucius *in Hartm.* Helmontio autem ſatis eſt potandam dare aquam, quæ cum Mercurio crudo ebullierit; efficacius tamen erit ſi in aqua radicum graminis, vel acetoſellæ is incoquatur. Hac eadem Mercurii aqua ſe quoque fuiſſe uſum pro puerulis fatetur Baricellus; atque nunc noſtrates etiam ſine ullo metu illam indiſcriminatim exhibent, ubi ſuſpicio vermium eſt. Oleum raparum ſaccharo conditum, & cum Mercurio vivo excoctum efficaciſſimum dicitur Hannemanno. Utuntur alii aqua, in qua ſtamnum ignitum pluries extinctum ſit. De pulvere eorumdem lumbricorum valdè dubitat Henricus ab Heers: nam inquit, materiam vermibus generandis ab illo potiùs ſuppeditari: Quamquàm Fridericus Hofmannus vanum ejus metum dicat.

In obſer.

In addit. obſ.

Sextupl dig. alim.

In Eph. Germ. Ann. iv. obſ. 83.

Obſ 9.

Speciatim verò ad lumbricos latos efficaciter valere plerique confitentur radicem filicis in pulverem redactam ad dr. j. præſertim ſi cum aqua rutæ caprariæ exhibeatur. Ab aliis commendatur ſuccus naſturtii, & decoctum radicis bryoniæ, & graminis, addito ſpiritu vitrioli, vel ſulphuris. Efficax quoque eſt elixir proprietatis, extractum aloes, & rhabarbari, vel mechoacan, aut trochiſcorum alhandal, & hieræ picræ: quæ ſanè cùm ſimul lumbricos interficiant, expellant, & alvum moveant, locum in adultioribus habebunt.

Ventri, & umbilico admota proſunt

ſunt etiam oleum thuris ſtillatitium, eſſentia abſinthii, oleum diacolocynthidis, ligni corylini, nucleorum perſicorum. Apud Monachos Caſſinenſes præparatur oleum viride ex diverſis herbis medicatum, quo paſſim uti ſolent noſtrates fœminæ. Paratur item malum aureum ſucco abſinthii, menthæ utriuſque, foliorum perſici, & portulacę repletum, adjecto pulvere aloes, & ſeminum colocynthidis, cum felle Tauri, fuligine camini, & theriaca; mox ad ignem excalefactum ventri, & lumbis adhibetur. Sunt, qui verminoſos curant verme vivo ventriculi regioni ſuperalligato, donec moriatur: ſubinde enim ajunt vermes omnes in corpore pariter commori, ſymboliſmo Naturæ.

Oſſer. int. à gli Anim. che ſi trov. negli Animal.

Cæterùm Aſcarides jumentis potiùs familiares, ſi aliquando in hominibus gignantur, facilè pelluntur Aloe, ſucco abſinthii inſpiſſato excepta, atque ad dr.j. exhibita. Aqua ardente irroretur venter, & umbilicus, mox pulvere myrrhæ inſpergatur, deindè ſupinus jaceat puer, videbis vermes mortuos exire, inquit Alexius. Theriaca etiam vino veteri, vel ejuſdem ſpiritu diſſoluta, & umbilico impoſita idem præſtat; & ſi adiiciatur modicum unguenti de Arthanita, alvus quoque laxabitur. Poſtremò ad lumbricos cum febre mali moris, alexipharmaca alibi tradenda opportuna erunt.

At de his, quæ hactenus credita ſunt adversùs lumbricos antidota efficaciſſima, dubitandi anſam præbuit diligentiſſimus Redius, eo quòd illis non adeò adverſari nuperrimè expertus eſt; ſaccharum verò, & mel, quæ unanimi Medicorum conſenſu vermibus amica putantur, deprehendit eiſdem eſſe ſummè nocua, & mortifera: Quamobrem Therapejam huc uſque medicis uſitatam in hac parte, vehementer exagitare, & evertere videtur. Verùm an ab his, quæ extra Corpus humanum ex affuſis liquoribus, cæteriſque medicamentis adhibitis, vermibus accidunt, jure liceat idipſum deducere futurum intra corpus, haud auſim determinare: quippè aſſumpta medicamenta plurimùm in illo immutantur ex miſtura innumerabilium ſuccorum, qui in ventriculum, & adjuncta inteſtina confluunt; undè haudquaquàm conſtat, qualem mutationem illa ſint ibidem ſubitura, cùm & non raró experiamur dulcia palato, in ventriculo poſtmodùm aceſcere, aut amara fieri, & viciſſim: ſed & falſitatis ſuſpicione non vacat lumbricos ſaccharo necari, cùm compertum habeamus etiam in ſaccharo, & bellariis cujuſvis generis vermiculos progigni, ibique hoſpitari, atque innocuam vitam vivere.

DE AFFECTIBUS

MESENTERII,

Pancreatis, Jecoris, Cyſtis felleæ, & Lienis.

ADeò inter ſe affines ſunt horum viſcerum affectiones, ut nedum aliquando reciprocè illa compati contingat; verùm etiam communes cauſas, eandemque ferè curandi rationem admittant; quin non raró evenit, ut morbus unius viſceris, alteri tribuatur: & ſæpiſſimè Medici Jecur criminantur, vel Ventriculum; cùm tamen Pancreas, vel Omentum affecta ſint. Quòd igitur per Anatomen licuit experiri, breviter hìc expediemus.

DE

Digitized by Google

DE VENARUM LACTEA-rum obſtructione.

DUctus quicumque corporis, cum à craſſis, tenacibuſque humoribus, aliiſve, impediuntur, ſubire dicuntur obſtructionem. Præcipuè verò ejuſmodi malum accidere ſolet venis lacteis, per quas chyli purior portio ad ſaccum lacteum ducitur, indèque per tubulos thoracis in cor fertur, ut ex nuperrimis obſervationibus innotuit.

Adenograph. c. 11. Obſervat autem Vvarthonus quinque modis obſtructionem vaſorum Meſenterii contingere poſſe. Primò in ipſo aditu, atque in orificiis venarum lactearum, ut proindè chylus ex inteſtinis minimè exſugi queat, ſed per alvum egeratur, corpore intereà contabeſcente. Secundò, in ipſiſmet ductibus. Tertiò, in tranſitu ſanguinis ex arteriis in venas per glandulas Menſenterii; undè ex impedito ſanguinis motu, illæ protinùs intumeſcunt, ſanguine ſuffunduntur, atque promananti chylo impedimento ſunt. Quartò in lymphæ ductibus, qui ſi fragiles ſint, facilè rumpuntur, & aquam in Abdominis cavum effundunt, undè Aſcites conſequitur; Sin verò duriores ſint, ut minimè rumpantur, diſtenti tamen plurimùm, hydatidas efformant inter binas vaſorum valvulas; quamobrem inteſtinis intumeſcentibus, trajectio chyli impeditur per exiles lacteas venas ab ipſiſmet tuberculis oppreſſas, & coarctatas. Quintò in Nervis, qui fortaſsè obſtructi ſtupent, & reſolvuntur, ut in paralyſi, quæ ſicut reliquas partes corporis invadere ſolet, ita non diſſimiliter poteſt nervos ſolùm in Meſenterium tendentes afficere. In omnibus autem ejuſcemodi vaſorum Meſenterii obſtructionum ſpeciebus, ſemper tabem, & extenuationem conjungi contingit. Hinc non immeritò Paulus Barbette tabem quamcumque ab obſtructione glandularum Meſenterii exoriri opinatus eſt. c. de Phthiſi.

Quæ Meſenterii vaſis accidere memorata ſunt, etiam glandulis Lumbaribus, ſeù Sacco lacteo, & tubulis Thoracicis contingere poſſunt; pariterque glandulis inteſtinorum, quarum ſuperiùs meminimus, cùm obdureſcunt, conſtipantur, obſtruuntur, relaxantur, aut eroduntur; undè fit, ut alimentum non traducatur, ſed hæreat, vel etiam corrumpatur, & degeneret in humores omninò naturę diſſentaneos.

Hinc non ſolùm credere licet alibilem chylum minime in cor traiici, quia iſthæc vaſa obſtrui, & impediri contingit à viſcoſis, tenacibuſque humoribus, qui hærentes infarciant ductus, per quos alimentum deferri opus eſt; verùm etiam ab aliis innumeris cauſis, denſantibus, aut plus juſto laxantibus, comprimentibus, diſtendentibus, erodentibus, corrumpentibus, tum vaſa ipſa, tum chylum; unde poſtmodùm, præter marcorem, inſequatur cachexia, tumor ventris, & pedum, difficilis anhelitus, præcordiorum anxietas, ſitis, languor univerſalis, febris lenta, ingraveſcens præſertim poſt quatuor, aut quinque horas à paſtu, alvi profluvium cum fæcibus albicantibus, urina aquea, & decolor, vel hypoſtaſi inutili ſaturata. Quamobrem obſtructio in Meſenterio meritò cunctorum malorum origo dicitur. Quin & Fernelius affirmare non veretur, plurimorum morborum cauſas in uno Meſenterio plerumque latere: quod & Anatome cadaverum ſæpeſæpiùs approbavit. Lib. 6. de Morb. part. c. 7.

Perperam verò plerique agunt, qui à con-

à contrectatione Abdominis de obſtructione Meſenterii, temerè judicium ferre audent, præſertim autem decepti à muſculis utrinque per ventrem in longum extenſis: equidem tactu nequit certò decerni tumefactum, vel obſtructum eſſe Meſenterium, quod profunde admodùm ſub muſculis, peritonęo, omento, inteſtiniſque reconditur. Vix autem tactu percipi poteſt lien, aut hepar, cùm inſigniter intumuerint.

V. Sanct. meth. vit. err. 2. cap. 8.

Meſenterii, ejuſque vaſorum, & glandularum obſtructiones, ac tumores, attenuantibus diſſolventibus, atque humores inde deducentibus Medentes tollere adnituntur. Purgantia rarò proficere adnotat Hartmannus, conſentitque Mercatus, & Sckenchius; quin & iſti multò gravius à catharticis ægrotos affici atteſtantur. Medelam propterea petit idem Hartmannus a reſolventibus, & emollientibus; reſolventia autem mitiora probat ex tartaro vitriolato, vino, in quo chalybs infuſus ſit, pulvere cachectico, & acidulis tum naturalibus, tum artificialibus; emollientia verò extrinſecùs adhibenda, atq; in primis emplaſtrum de cicuta. At comparente per alvum pure, enematibus inſiſtit, quibus alvus ab inquinamentis mitiſſimè repurgetur.

In praxi. De rect. præſid. uſu lib. 2. obſerv.

Sennertus etiam à potentioribus purgantibus abſtinet, & ſolùm utendum monet lenioribus, quæ venarum orificia detergant, & humores blandè educant, quales ſunt pilulæ Tartareæ, & Aloeticæ.

Verùm non rarò, tutò, feliciterque curantur obſtructiones ſola victus ratione convenienter inſtituta, cavendo acida, glutinoſa, cruda, potationes immoderatas aquarum præſertim gelidarum, otium. Juvat motus horis matutinis, vel longè admodùm à paſtu: aromata cum cibis: vinum abſinthites, vel ex chalybe per ignem pulverato medicatum: ſal abſinthii: pulvis ſtomachicus, & cachecticus Quercetani; admoto intereà cerato ex ammoniaco, tacamahaca compoſito, aliove.

Neque verò ſemper expedit indiſcriminatim uſu chalybis, ejuſque ſalis, vaſa viſcerum obſtructa reſerare; ſi potiſſimùm ad glandulas pertineat, vel ad partes multùm à ventriculo diſſitas: tum quia longiorem moram in ventriculo ſal chalybis patitur, diſſolutumque ſtatim in alvum deiicitur ab acido præcipitatum; tum quia glandulæ id maximè expetunt, ut aromatis roborentur, undè impactos ſuccos attenuent, diluantque, haudquaquàm verò vehementer proritatæ exſolvantur, & flacceſcant. Quare juvabit potiùs aromata exhibere, vel eſſentiæ Martis, ejuſdemque vitrioli dextero uſu ejuſmodi obſtructiones curare.

In hanc rem maximè à nonnullis commendatur terebinthina Cypria ad unc. ſſ. quater lota aqua abſinthii, & rutæ, deindè adiiciunt pulverem cinnamomi, & nucis myriſticæ ad pondus unius drachmæ. Effertur aliis hoc electuarium, quod habet: *chalybis limati, & ſuper lapidem porphiritem tenuiter cum aceto contriti, mox ad ſolem, aut ignem ſiccati, & ſepties pari modo pulverati ſelibram, cinnamomi, & nucis odoratæ ſingul. dr. iii. rhabarbari electi dr. ii. ſpecier. aromat. roſ. dr. vi. Hæc melle optimo, & ſacchara albiſſimo excepta rediguntur ad lentum ignem in form. Elect. & ſingulo mane ad pondus ſemiunciæ exhib. præſcripta convenienti corporis exercitatione.* Quod ſi unà ſimul deobſtruere, & leniter evacuare expediat potiſſimùm in corporibus ſucci plenis, & ad cachexiam proclivibus, proderunt ſequen-

quentes pilulæ compoſitæ ex tribus partibus gummi ammoniaci vino albo, vel aceto communi per decoctionem, quouſque in lacteſcentem liquorem abeat, diſſoluti, mox colati, fortiter expreſſi, ac depurati; ſcammonii vapore ſulphuris præparati parte una, & croci Martis aperientis parte dimidia, conficiendo pilulas ad gr.xv. vel xx. pro qualibet vice, iterandas ad plures dies, prout opus fuerit.

Quæ denique Cachexiæ, & Aſciti curandæ, aliiſque ægritudinibus ab obſtructione pendentibus uſui eſſe poſſunt, alibi trademus.

DE INFLAMMATIONIBUS, Tumoribus, atque Abſceſſibus in Meſenterio, & Pancreate.

OBſtructionem Meſenterii, ejuſq; vaſorum, & glandularum non rarò Inflammatio ſequitur, aliuſve Tumor, & Abſceſſus, potiſſimùm cùm ſanguinis curſus impeditur, retardaturque, ut præſertim in illius glandulis reſtagnet. Cùmque in his exiguus ſenſus habeatur, eò quandoque tumor devenit, ut in ingentem molem attollatur, ac diutiſſimè perſiſtat, pondus, & dolorem inteſtinis inferens, quandoque etiam lumbis, quouſque tandem membranas adjunctas pertingens, vel etiam proceſſus nervorum, & Peritonæi comprimens, dolorem inducat intolerabilem.

Nedum autem in uno ſolùm loco contingit Meſenterium inflammari, ac tumere, ſed in cunctis ferè illius glandulis, ubi nimirum facilè humores impingunt, & adhæreſcunt : V. Senerh.l. quamobrem totum tuberculis refertum aliquandò Anatomici detexerunt, immò & ſcirrho, gangrænaq; affectum, pure repletum, atque lympha plurima perfuſum. Hinc dolores profundius ventrem excruciant, inquietudines, nauſeæ, vomitus, alvi durities, chyli dejectiones, febres, tabes, aliaque graviſſima ſymptomata, etiam cerebro infenſa, plerumque obſervantur, quæ falsò Inteſtinis, Jecori, Lieni, Renibus, aliiſque à nonnullis adſcribuntur.

Pari modo Pancreas affici multoties compertum : nam & obſtrui, & inflammari, & obdureſcere, & abſceſſus pati obſervatum eſt.

Horum viſcerum affectiones propriis ſignis internoſcere difficillimum. Suſpicari autem aliquando licebit de inflammatione, aut abſceſſu in Meſenterio, & Pancreate, poſtquàm ad maturitatem pervenerint, & purulentæ egeſtiones comparere cœperint, neque jecore, neque liene in tumorem elato. Affecti autem Pancreatis longè difficilior conjectura erit, etiam ſi à poſitu ſubter ventriculum, quis non ſe fallere arbitretur, cùm à diaphragmate idipſum prodire poſſit; itemque à muſculis lumborum, & ſpinæ adjacentibus.

Sicut autem iſta cognitu perardua ſunt, ita & curatu difficillima; nam etiamſi maturuerint, non tamen facilè aut per alvum, aut per vias urinæ ibidem congeſta repurgantur, quamobrem retentum pus vel corruptionem afferet, vel ſi aliò deferatur, novum, & quidem graviorem morbum pariet, Colicam affectionem, Paralyſim, Iſchiadem, Dyſenteriam. Quin & poſtquam Abſceſſus fuerit emundatus, etiam inductum ulcus, vitæ periculum minatur, cùm nequeat convenienter abſtergi, & conſolidari, licèt opportuna remedia adhibeantur. Verumtamen Naturæ opera in hoc plurimùm valet, illamque proindè Medicus promovere debet, exhibendo primùm, quæ in-

flam-

flammationem, ſi fortaſsè prænoſcatur, impediant, & ſanguinem remorari non ſinant, qualia ſunt pluries memorata diaphoretica: mox quæ maturitati illam ſubiiciant, & dirumpant, ſi jam facta ſit. Præcellunt ſanguis hirci, ſperma ceti, mumia, coagulum leporis, aut hædi, extractum hyperici, & baccarum juniperi, omnis generis Bezoardica, ſtibium diaphoreticum, ſal volatile C. C. viperarum, & ſuccini, ſpiritus ſalis ammoniaci dulcis redditus, elixir proprietatis, tinctura Martis, & Antimonii. Potiones vulnerariæ optimæ quoque ſunt, præcipuè dirupto jam apoſtemate. Terebinthina pariter fructuoſa eſt, ut & balſamum Peruvianum, Tolutanum, & ligni guajaci. Quòd ſi neceſſe ſit inchoatum Naturæ motum per vias urinæ promovere, conducent diuretica, aquæ thermales, oculi cancrorum, ſal cardui benedicti, & centaurii minoris, verùm ſalis balſamum colore aureum, ſapore dulce, & contactu linguæ volatile; pulvis, & eſſentia macis, extractum glycyrrhizæ, trochiſci Gordonii. Si demùm remaneat ulcus, ſuffitus ex cinnabari cum balſamis miram opem afferre conſueverunt, atque horum uſu quoſdam brevi ſaluti reſtitutos vidi: etenim ab inducto ſenſim ptyaliſmo è ductibus ſalivariis educitur humor ille, qui in Pancreate, & Meſenterio reſtagnat, ob communionem glandularum interſeſe, & præcipuè illarum, quæ in Meſenterio ſunt, cum colli glandulis. Neque verendum de interno Mercurii uſu, modò ritè præparatus ſit, & diaphoreticus evaſerit.

DE HEPATIS, ET LIENIS Obſtructione, & Inflammatione.

NOn diſſimiliter accidunt obſtructiones, inflammationes, tumores, & abſceſſus Jecori, ac Lieni, qui tamen faciliùs dignoſcuntur ex ſitu tumidæ regionis ad dextrum, vel ſiniſtrum hypochondrium. Obſtructo namque, tumefactoque Hepate, præter duritiem, & inflationem in dextro hypochondrio, percipitur ſenſus ponderis, præſertim in ampliori reſpiratione, & motu poſt aſſumptum cibum, quoniam Diaphragmati Hepar alligatur. Si verò inflammatione corripitur, etiam febris cum arida tuſſi comitatur, & reſpiratio difficilior, cum pulſu celeriori, frequentiorique. Unde deceptus Medicus ille Siculus 5. *de loc. aff. cap. 7.* arbitrabatur ſe pleuriticum eſſe, cùm Jecoris affectu laboraret. Memorat pariter Galenus *eodem loco* alia ſigna, quibus affectiones Jecinoris ab illis vicinarum partium internoſcantur, ut & à Muſculorum Abdominis tumore, vel inflammatione, quemadmodùm refert eveniſſe Steſiano Abſceſſum inter muſculos abdominis paſſo, quem Hepati reliqui Medici adſcripſerant.

V. Gal. 2. de loc. aff. 8. & 5. de loc. aff. 7. & 7. Aph. 52.

Cæterùm Lieni accidit frequentiùs ſcirrho, hoc eſt tumore duro, & indolente, gravari: aitque Hippocrates *lib. de Aere, aquis, & locis* à potibus aquarum paluſtrium, & immobilium, magnos Lienes, & plenos effici, ventreſque duros. Indè autem univerſum corpus macreſcere contingit, ac decolorari, ut notavit idem Hippocrates *lib. de loc. in hom.* & Galen. 2. *de natural. fac. cap. 9.*

Quod ad obſtructiones pertinet cùm Jecoris, tum Lienis, eadem

proderunt, quæ in Meſenterii ejuſq; ductuum obſtructionibus memorata ſunt. Speciatim verò in ſcirrho adhibentur emollentia, & leviter diſſolventia ex gummi præſertim ammoniaco parata, qualia ſunt pilulæ tartareæ Bontii, & de ammoniaco Quercetani, atque emplaſtrum ejuſdem. Apud Schrod. Quæ item ex chalybe conficiuntur, ſalubriter conferunt, cùm & incidendo obſtructas vias reſerent, & acidum corrigendo ſanguinem repurgent. Ab Hartmanno conficitur aqua æquivalens ſpiritui aperitivo Penoti; itemque alia philoſophica dicta, ſeù ſpiritus vini tartariſatus. Apud noſtrates eſt in uſu vinum medicatum ex chalybe, & vitriolo ad ſubrufum colorem igne pulveratis ope ſulphuris, & nitri. Efficacius eſt vitriolum Martis. Vinum etiam abſinthites optimum, ut & aqua abſinthii ſtillatitia, & ferraria. In cibum proſunt naſturtium, eruca, aſparagus, fœniculum, petroſelinum, ſiler, capparis; itemque crocus, cinnamomum, zingiber. Sæpenumerò tamen ſcirrhus cum ęgrotante conſeneſcit, pręcipuè ſi diutiùs opportunis remediis obſtiterit; quin immò ex Hipp. *lib. de affect.* in hydropem mutari ſolet.

Minimè verò prætereundum, ab obſtructo, tumidoque jecore, aut liene; ſæpiſſimè hæmorrhagias oriri: quod etiam animadverſum à Volchero Coitero: Etenim ab horum viſcerum obſtructionibus, cùm non benè ſecernatur, repurgeturque ſanguis, in cauſa eſt, ut acrem, acidamque conditionem nactus, oſcilla arteriarum, & venarum aperiat, ſibique viam faciat. Unde ejuſmodi ſanguinis fluxum nonniſi obſtruentes humores indè deducentibus, acidumq; temperantibus potiſſimùm ex chalybe medicamentis, breviſſimè cohiberi contingit, non ſine vulgi admiratione.

His prætereà curatum ſcirrhum narrat Foreſtus: *Radicis filicis unc. i. & radic. cuſcutæ dr. ii. ebullire iubet in unc. viii. vini albi veteris ad tertiæ partis conſumptionem*; decoctum autem colatum patienti exhibet. Lib. 10. obſ. 8. Hoc etiam cerato lienis regionem inungendam mandat: *ol. cappar. unc. i. lilior. alb. amygdal. dulc. chamæmel. & butyri recent. ſingul. unc. ß. ſucc. beyoniæ, & cyclam. unc. i. bull. ad conſumpt. ſuccor. deinde add. gumm. ammon. aceto ſol. dr. ii ſſ. pingued. gall. medull. crur. vitul. œſyp. humid. ſingul. unc. ß. pulver. cort. rad. tamar. capp. ceterach. rad. filic. ſingul. dr. i. pulver. ſem. agn. caſt. & geniſt. ſingul. ſcr. i. ceræ parum f. cer.* Teſtatur inſuper minui lienem fotu a ceti acerrimi, in quo lapis pyrites candens extinctus ſit, cum ſpongia in regione lienis. Et Benivenius utitur capparibus pro cibo, & aqua ferrariorum pro potu: & quidem illis capras, hac verò canes lienibus diminui compertum eſt. De occult. morb. & ſan. cauſ. cap. 105. Lib. 2. meth. ad prax. cap. 10. Apud Heurnium mirabile dicitur emplaſtrum ex cicuta, & ammoniaco aceto diſſoluto, ad duritiem quamcumque emolliendam. Et ab Hildano conficitur, commendaturq; unguentum de Cicuta dictum. Aliud proponitur ab Aquapendente compoſitum ex duabus partibus ammoniaci aceto diſſoluti, una ſucci nicotianæ, terebinth. & ſucci ebuli altera, dimidia reſinæ pini cum ol. cappar. & ceræ novę q. ſ. Lib. 1. Chirurg. cap. 51. Pleriſque ſplen peracuta ſecuri iteratis ictibus ſcinditur, cute non diſſecta; mox verò cataplaſma apponitur ex verbena, ſinapi, capparibus, & farina hordei, quo per alvum magna atri ſanguinis quantitas exturbatur, & lien in ſuam naturalem molem reſtituitur: quod remedii genus Ruſticis eſt familiare; idque

vidi

vidi aliquandò tam dextrè actum, ut certè admirationi eſſet. Hanc etiam medendi duri lienis rationem commemorat Cardanus *de Rer. variet.* lib. 8. c. 44. De cætero purgantia validiora, vehementerque exagitantia, & obſtructos ductus commoventia monitu Hartmanni vitanda ſunt.

1. De rat. vict. 43. & 13. meth. cap. 15. Poſtremò ad inflammationem Jecinoris, cautiones à Galeno traditas ſummoperè obſervandas velim ab illis potiſſimùm, qui credunt nimiùm refrigerantibus, & acidis potionibus, & lituris relaxantibus, facile citòque illam ſanatum iri: cùm cæteroqui ab his mors certò expectanda ſit, ſcilicet recrudeſcentibus humoribus, aut promota ſuppuratione, quæ huic viſceri infenſiſſima eſt: nam ex ſuppurato Jecore ii ſolùm evadere dicuntur Hippocrati 7. *Aph.* 45. quibus in tunica pus continetur; omninò verò pereunt, cùm ad parenchyma uſque corruptio pertingit, ex Galeno *ibidem*. Interdum etiam ſingultus, aut alvi fluxus inde ſubortus, eſt uterque lethalis, alter ex Hipp. alter ex Avicenna. 5. Aph. 58. 7. Aph 17. 3. Can. f. 14. tr. 3. c. 2.

Ea igitur conducibilia dumtaxat putanda ſunt, quæ hærentes humores diſſolvant, & per ſudorem, vel urinam educant: quamquam, inquit Galenus, diuretica potiùs convenire in affecta parte Jecinoris gibba. Cùm cibis commiſceantur herbæ detentos ſuccos ad vias urinæ deducentes. Victus autem tenuis ſit, neque glutinoſa, neque acida, neque dulcia, & conſtipantia admittat.

Quamvis autem diſſolventia cæteris præferenda videantur, ea tamen acria nimis haud ſint; quamobrem ſedulò iis tantummodò incumbendum, quæ blande congeſtos ſuccos diluant, & in proprios ductus promoveant. Sic quoque danda opera eſt, ne ſuppuratio inſequatur. Quare ab initio ſuadet Petræus adhibenda eſſe epithemata ex ſaccharo Saturni diſſoluto in aquis, vel ſuccis depuratis ſolani, plantaginis, roſarum, fragariæ, quibus utile erit addere ſuccum abſinthii ex documento Galeni. At ab his parum, vel nihil emolumenti ſperare licebit.

Quod ſi ſuppuratio inhiberi nequeat, videaturque congeſtus ſanguis in pus abire: quod dignoſcetur ex ſuperveniente inſolito rigore, cum febris incremento, doloris reditu, & ſenſu fluctuationis ſub dextro hypchondrio; ac patentiùs ex urina, vel dejectione purulenta, aut etiam ex anacatharſi, quod rarius; tunc, quoad fieri poterit, promovebitur puris evacuatio per eam viam, quam Natura indigitaverit, exhibitis quoque, quæ roborent, & abſtergant, ut & potionibus vulnerariis cum balſamo ſulphuris aniſ. vel terebinth. Vinum medicatum ex medulla ligni guajaci, floribus roriſmarini, & hyperici mirè aliquando contulit; ſicut pariter extractum hyperici irroratum oleo macis, vel cinnamomi. At in hoc Naturæ ſolertia præ cæteris valentior erit, quæ ex Hipp. *prima Morborum Medicatrix* dicitur; & ut inquit Galenus, *mille ſibi parat vias*; *regenerandæque carnis præcipuus opifex exiſtit.* 6. epid. f. 5. 3. meth. c 3. & 7. Aph. cō. 34.

DE AFFECTIONE HYPOchondriaca, & Scorbutica.

Sicuti nomine Hypochondriorum intelliguntur, quæ utrinque in imo ventre viſcera reconduntur, ita horum affectiones Hypochondriacæ à Medicis appellantur, quas comitantur ſtomachi languor, & cruditas, præſertim acida, cum ructibus, ac rugitibus, ventriſque inflatione, & præcordiorum oppreſſione: ubi

ubi fæces conſtipantur, & alvus ſtyptica evadit, totum abdomen tenditur, moleſta pulſatio percipitur in ſiniſtro hypochondrio, nec non cœliaca arteria crebriùs, celeriùſque ſalit: quandoque etiam cordis palpitatio, capitis vertigo, anhelitus, dolores, vigiliæ, pavores, anxietates, decolorationes, tabes, quibus poſtremò ſuperaccidunt Timor, atq; Mœſtitia abſque cauſa, cum deſipientia illa, quam Melancholiam Hypochondriacam communiter Practici nuncupant.

Admonet autem, & rectè Sennertus malè à quibuſdam confundi Hypochondriacam Affectionem cum Hypochondriaca Melancholia, excuſatque Dioclem perperam à Galeno reprehenſum *3. de loc. aff. 7.* quòd cùm omnia ſymptomata iſtius ęgritudinis enarraſſet, Timoris tamen, atque Mœſtitiæ non meminerit. Forſan enim, inquit, Diocli non propoſitum fuit Melancholiam Hypochondriacam in ſpecie; ſed Hypochondriacam Affectionem in genere deſcribere. Conſtat namque Affectionem Hypochondriacam multò latius extendi, quàm Melancholia Hypochondriaca; atque experientia patet, plurimos hoc morbo laborare, qui tamen haudquaquàm Melancholia afficiuntur: Suntque non pauci, qui Melancholia laborant, Hypochondriaca verò Affectione minimè detinentur.

Unde autem ortum ſuum ducat hæc affectio, & cujus viſceris culpa, non convenit inter Authores. Plerique ſtomachum hujus mali cauſam accuſant, quòd cibum non bene concoquat, ſed in crudos, acidoſque ſuccos, alioſque heterogeneos, commutet. Alii Jecur intemperie calida, vel etiam venam portam; Ventriculum verò frigida affectum. Viſum nonnullis, ex documento Fernelii, Meſenterio, ac Pancreati obſtructis, aliterve vitiatis, cauſam adſcribere: & pleriſque etiam arteriis meſentericis, atque cœliacis, illiſque quæ per Omentum ſparguntur. Communiùs demum Lienem incuſant, atros, tartareos, melancholicoſque ſuccos generantem, immò & calidos, aduſtos, atrabilarios dictos. At Vvilliſius è Liene quidem vitium ſanguini communicari fatetur, ſed illud deinceps in Cerebrum efferri, quò reciprocè cum Liene in hoc morbo affici arbitratur; undè & liquorem nervorum, & animalem ſpiritum, univerſamq; cerebri œconomiam deturpari ait. Quamobrem Hypochondriacam affectionem inter morbos convulſivos numerare non veretur: qua de cauſa lis graviſſima mota eſt inter ipſum, & N. Highmorum: hic enim potiùs in vitioſam ventriculi conſtitutionem ejuſmodi ægritudinem referendam eſſe evincere nititur. In quam eandem ſententiam concedere videtur Deleboe Sylvius, qui ſedem, focumque hujus mali putat eſſe, ſi non ipſum ventriculum, vicinas ſaltem ejus partes, quòd ſymptomata affectionem Hypochondriacam comitari ſolita, maximè poſt paſtum exacerbentur. Ea verò potiſſimùm deducit ex fermentatione humoris bilioſi, & pituitoſi ſejunctim vitiati.

de Morb. convulſ. cap. 9.

Append. tr. 7.

Veruntamen credere fas eſt, Hypochondriacas affectiones, ſicuti non ſemper iiſdem omninò ſymptomatis ſtipatas obſervare licet; ita neque perpetuò unius tantùm viſceris vitium conſequi oportere. Quandoque ſecti Hypochondriaci memorantur Lienis vitio caruiſſe, à Gliſſonio, Borrichio, Highmoro: atque interdum alii graviter læſi in Omento, Pyloro, Ventriculo, Meſenterio, Jecinore, Pancreate, deprehenſi ſunt.

Anat. Hepat. c. 45. apud Barthol cent. 3. ep. 97. de Aff. hypoch. c. 4. V. Bonet. Anat. pract. l. 1. ſ. 9.

Quam-

Quamquam in cæteris pleriſque viſus Splen nedum tumidior, ſed & ſcirrho, atroque humore refertus, & obſtructus.

Illud autem videtur commune omnibus in hoc affectu, ut ſemper ſanguis acidum quid, & quandoque etiam auſterum ex imi ventris viſceribus nanciſcatur, ut atteſtantur ructus acidi, alvus ſtyptica, fuſcus cutis color, pulſuum debilitas, præcordiorum oppreſſio, ventris inflatio, pavor, mœror. Et quamvis interdum aliquibus moleſtus nimiùm ſit in ventre calor, in Hypochondriis æſtus, immò & in plantis pedum, ac frequentiùs in volis manuum; ut hinc ſuſpicentur vulgares Medici calidam intemperiem viſcerum, & præſertim Jecoris: Qui tamen cujuſvis acidi liquoris vim, & actionem perſpectam habuerit, cum alteri heterogeneo humori adiicitur, iſtius phænomeni cauſam protinùs intelliget. Hinc ſanguis, aut ſi mavis, ſuccus nervorum, acore infectus, cùm in partes influit, fermentationem, & calorem parit; quamobrem quibuſdam è Splenis vitio hypochondriacis familiaris eſſe ſolet, præter hypochondriorum exæſtuationem, genarum rubor: & aliquando obſervantur Hypochondriaci lienoſi rubentem vultum geſtare, atque longè rubicundiorem à paſtu, etſi pulſus tenuis ſit.

Veriſimile igitur admodùm eſt, ab acido exaltato, & è Liene, vel Pancreate deciduo, ac cum ſanguine commiſto, enarrata incommoda proficiſci. At ab aliis quoque viſceribus manare poſſe non eſt alienum, ſi videlicet propria eorundem fermenta in acidum degeneraverint. Sic & glandulis Meſenterii, atque inteſtinorum, itemque Ventriculi, cæteriſque, ſimile damnum accidere poterit, cùm fortaſsè in illis fęculenti humores hæſerint, mutuaque ſimul actione inita, concreſcentem, acidamque conditionem ſortiantur. A lympha quoque idipſum orietur; ſi acida evaſerit, ſimili fermè modo, ac nonnulli ex miſtura ſalis, & aquæ, in modico vino vapido, vel in phlegmate ſpiritus vini, acetum ſibi comparant artificiale. V. Colũ. l. 12. c. 5

Hinc evenit, cur diſparia admodùm ſymptomata Hypochondriacis ſępeſæpiùs contingant: Quibuſdam enim ſtomachus elanguet, ſpuitio copioſior fit, urina aquea, alvus lubrica; nonnullis contra, alvus ſtyptica eſt, oris amarities, ſitis ingens, & ſtomachi ardor à cibo ſupervenit: alios ructus, tormina, vomitus, anhelitus, cordis palpitatio, capitis dolor excruciant: alios ciborum faſtidium, Ventriculi inflatio, anxietas, obſtructio, atque id genus alia tenent: Metus, & mœror in quibuſdam obſervantur; in aliis deſunt. V. Avic. l. 3. f. 53. tr. 2. c. 1. Quidam ſunt cogitabundi, ſolitarii, ſcrupuloſi: alii loquaces, ſuavioreſque jucunda, & læta expetentes: quidam bibaces, ſitientes, & è converſo: alii meribibuli, alii hydropotæ, atque alterutrius tantùm potus cupidi: nonnulli certa victus ratione gaudent, quæ aliis infenſa eſſe ſolet: quidam ab uno medicamenti genere levantur, quod aliis eſt pernicioſum; immò quod aliquando eidem patienti contulit, aliàs non leviter obeſſe viſum eſt. Varii itaque, & diverſi videntur in pathematis, & accidentibus Hypochondriaci, pro varia ſcilicet partium affectarum, & humorum vitioſorum diverſitate; quamobrem non immeritò Proteus Morbus hic à quibuſdam dici conſuevit, cùm multiformis in dies appareat. Quare aliqui in Meſentericam, Splenicam, Hepaticam, Stomachicam, Pancreaticam, Hyſtericam, Hæmorrhoidalem, & Phan-

raſticam ejuſmodi affectionem Hypochondriacam ſubdiviſere. Undè mirari ſubit eos, qui tam anxiè exquirere adnituntur hujus mali originem, cùm nil non ſit, quod ejus cauſa eſſe non poſſit, dummodò acorem contrahat, & ſuccos viſcerum, ipſumque ſanguinem inficiat, & acido-auſtero, aut ſalito coinquinet.

Quamvis autem affectio iſta vetuſtiſſima dicatur, quòd illius, vel alterius valdè ſimilis meminerit Hippocrates, ſub nomine Morbi Siccatorii, & Ructuoſi; ac poſt Hippocratem expreſſiùs illam deſcripſerit Diocles Caryſtius apud Galenum *3. de loc. aff.* 7. Noſtra tamen ætate longè gravior, & frequentior in his regionibus, quàm unquam fuerit, obſervatur; quippe pauciſſimi ſunt, qui ſe ab ea immunes gloriari poſſint; idque fortaſsè ab intemperantia in victus genere, à tot, tantiſque gulæ libidinibus, itemq; ex acidis, gelidiſſimiſque potionibus iteratis, atque præpoſterè, importunèque ſumptis, jejuno ſtomacho, à paſtu, æſtate, hyeme, etiamſi nulla ſitis urgeat, aliave neceſſitas cogat, citrà quaſcumque corporis exercitationes.

(2. de Morb.)

Huic affectui affinis eſt, & alter Morbus jam pridem Hollandis, Anglis, atque Germanis, cæteriſque Aquilonaribus populis maximè familiaris, *Scorbutus* dictus, & ad noſtras adhuc Regiones non multis ab hinc annis advectus, licèt hìc non adeò immanis ſit, ut in cæteris regionibus perhibetur. Hunc etiam pervetuſtum morbum eſſe Sennertus, Langius, Ronſſeus, aliique pluribus ex locis Hippocratis, aliorumque veterum monumentis ſcitè admodùm deducunt, quamvis apud illos aliis nominibus fuerit appellatus. Creditur etiam convenire cum Stomacace, & Sceletyrbe Plinii.

(V. Hipp. de inter. affect. & 2. prorrh. Celſ. l. 2. c. 6. & l. 4. c. 9. aliiq; apud Sennert. l. 3. p. 5. ſ. 2. c. 1. l. 2. ep. 14. l. de magn. lien. Hipp. l. 25. cap. 3.)

Convenit in plurimis cum Hypochondriaca affectione, ſed præterea aliis, & gravioribus ſymptomatis ſtipatur; præcipuè verò doloribus crurum, maculis in cute, ulceribus in tibiis, tuberculis cutaneis, oris fœtore, dentium eroſione, ſputis cruentis, cephalalgia, pectoris anguſtia, reſpirationis difficultate, cachexia, corporis laſſitudine. Sæpe etiam alios morbos excitat, qui curari nequeunt, niſi ſpeciatim de Scorbuti medela ratio habeatur; unde Paralyſis, Convulſio, Arthritis, Epilepſia, Leipothymia, dolor Colicus, Hydrops, Febris, aliæque plures ægritudines conſequuntur, quas Scorbuticas quis meritò appellaverit, cùm & antiſcorbuticis medicamentis remitti ſoleant.

(V. Sever. Eugal. de Scorb. Sennert. l3. p. 5. ſ. 2 Vvill. path. Cer. High. Charlet. Mollenbroc.)

Medicis, qui hactenus de Scorbuto volumina conſcripſerunt, ſemper in culpa Lien eſt habitus, qui ſcilicet fæculentum è ſanguine humorem melancholicum dictum, repurgare nequiret; immò in ſuis ductibus detentum depravaret, commutaretque potiſſimùm in atrabilarium. Aliquibus etiam creditum eſt à Liene haud emungi, nec excipi feroſiores, aquoſioreſque chyli portiones, quæ deindè cum ſanguine commiſtæ, hujus affectus cauſa evadant: quamobrem Horſtio viſum, crudo, atque ichoroſo ſanguini, ſpeciali quodam modo, corrupto, Scorbuticam affectionem adſcribere.

At qui uni tantùm viſceri iſtius morbi originem appingunt, fortè non perpenderunt, quòd ab eo cunctæ propemodùm corporis partes vehementer afficiantur. Undè Vvilliſius præter ſanguinis vitium, adiicit quoque liquoris nervorum labem in acidum, effœtumque vergentis: quippe exiſtimat ſanguinis dyſcraſiam in Scorbuto pari modo, atque vini, duplicem

plicem eſſe poſſe, nempe *ſulphureo-ſalinam*, ac *ſalino-ſulphuream*: ſi namque ſanguis miaſmate ſcorbutico infectus, præfervidus fiat, in quo nempè ſulphur prævaleat, maculas exteriùs excitabit, exanthemata, tubercula, ulcera; interiùs verò vomitus, cardialgias, diarrhœas, dyſenterias, doloreſque atrociſſimos, atque in his temperata ſolùm remedia admittit, vitatque acria, & acuta, cochleariam, raphanum ſylveſtrem, & ſimilia. At vero ſi ſal prædominetur, fiatque ſanguis craſſus, & quaſi mucoſus, ſine cutaneis eruptionibus ægri torpidi, anheli, & enerves fiunt, cum laſſitudinibus corporis, & pectoris anguſtia, quin & anxietatibus cordis, deliquiis, vertigini, & convulſionibus obnoxii obſervantur; & in his remedia probat calidiora, ſale volatili prædita, immò & ex chalybe parata, quæ ſanguinem ſolvant, & exagitent. A ſanguine prætereà ità vitiato, atque ad cerebrum appulſo procedere quoque ait liquoris nervorum vitium: & quidem illo effœto, liquorem hunc tenujorem progigni ad acidum declinantem, immò ab eodem fæculento particulas heterogeneas plurimùm illi infeſtas ſuggeri. Quare labem ſcorbuticam ſucco nerveo affixam in his conſiſtere idem Author concludit, & quòd liquor cerebri, & nervorum irriguus multò tenujor, ſeu pauperior evadat, & quòd à craſi *ſpirituo-ſalina* in acidam degeneret, & quòd particulis heterogeneis, ac morbificis referciatur.

Quòd autem humor ſcorbuti cauſa acidam conditionem ſortiatur, non ſecùs, ac cùm ex vino fit acetum, multò anteà Sennertus edocuerat, qui & aceti generationem, aliaque plura ad hanc rem facientia adducit, & examinat. Neque enim alius videtur eſſe Scorbutus ab affectu Hypochondriaco, niſi quòd gravior, immaniorque ſit, profectus à cauſis potentioribus, tenaciuſque ob id inhærens viſceribus cum ſenſibiliori ſanguinis vitio. Hinc pleriſque locis Endemius morbus eſt, quibus ſcilicet uſui ſunt cibi multo ſale conditi, fumoque exiccati, meracius vinum, temetumque, vel aqua paluſtris, & corrupta bibitur, itemque panis nauticus, legumina, caſeus vetus, acida quæque ſalita, rancida, mucida, cruda, craſſa, glutinoſa, dura in alimentum veniunt: quo fit ut Nautæ, & ad mare Balticum habitantes, cæterique populi Septentrionales ejuſmodi victus genere utentes, tam facilè in Scorbutum incidant, ut refert Balduinus Ronſſeus. In aliquibus obſervatur etiam hæreditarius, aut contagioſus, pari modo ac ex lue Venerea, & ſcabie accidit. In reliquis convenit cum Hypochondriaco affectu, ſed pertinaciori, maximèque inveterato.

(De Scorbut. c. 2.)

Ex his igitur facilè nunc erit utrumque affectum internoſcere. Solùm autem advertere oportebit non ſtatim à principio ſcorbutum prædictis omnibus ſymptomatis invadere, at plurima ipſorum ingraveſcente ſolùm morbo comparere, atque alia aliis accidere. De hypochondriaca verò affectione monet Galenus ſubindè ab illa cerebrum turbari, atque Melancholiam exoriri, quam Timor, & Mœror comitantur ſine cauſa manifeſta. (3. de loc. aff. 7.)

Statim ac in conſpectum ſeſe produnt affectiones iſtæ, adnitendum vitioſos humores præſertim acidos, ſive in viſceribus hærentes, ſive cum ſanguine commiſtos, quoad fieri poſſit, ſenſim corrigere, & blandè educere. Conferunt in hunc finem pilulæ tartareæ Bontii, aloeticæ, de ammoniaco Quercetani, electuarium

Alc-

Alexandrinum. Mox verò obſtructionem tollentia commendantur, præſertim ex chalybe; cui vis magna ineſt acidum in ſanguine corrigendi, atque obſtructos meatus reſerandi. De ejus autem uſu monet Tachenius, quòd niſi excrementa ab illo tingantur, temerè exhibendus non ſit, quia tunc non reperit idoneum humorem, qui illum ſolvat. Optima quoque ſunt ſubamara, abſinthium, centaurium minus, gentiana, cortices malorum aureorum, eorumque ſales, ac tincturæ; itemque elixir proprietatis, vinum abſinthites, decoctum Coffè, & herbæ Thè.

Hippocr. chym.

Diſtinguit autem VVilliſius remedia pro duplici ſanguinis vitio. Vel enim ſanguis craſſus eſt, ſubfrigidus, cum lienis obſtructione: & ſanè medicamenta ex chalybe parata exquiri ait. Vel contrà fervidus ſupra modum fermenteſcit, ſimulque hypochondria æſtuantia inflat; & remedia tunc ſolùm temperata, ac fervorem ſedantia indicari docet: fugienda verò, quæ in ſui compoſitione chalybem admittunt.

De morb convulſ. p.m.206.

At verò Deleboe Sylvius, quoniam à bile per choledochum ductum delata, unaque ſimul permiſta, atque fermenteſcente cum pituita vitioſa, morbum hunc oriri arbitratur, utriuſque correctioni, purgationique incumbit, potiſſimùm per ſalia lixivia, itemque galbanum, ſagapenum, ammoniacum, maſtichen, ſuccinum, caſtoreum, myrrham, ac ſpiritus, ſaleſque volatiles indè elicitos: De uſu autem Acidorum, quæ viderentur profutura ad bilem temperandam, id ſpeciatim monet, non commodè exhibenda, niſi ſpiritu aliquo volatili caſtigata. Quin Sennertus etiam è Tartaro parata medicamenta nocua interdum eſſe teſtatur, improbatque cappares, præſertim quia aceto condiuntur. Purgantia prætereà non reprobat Sylvius, tùm quæ pituitam, tùm quæ bilem educant. Et Hartmannus etiam vomitum commendavit ex aqua benedicta; Immò Hippocrates utrumque evacuationis genus in curatione Morbi Siccatorii indicere non eſt veritus.

Cautiùs tamen in hac parte agendum eſt, quippe non raro à purgantibus medicamentis hypochondriorum affectiones exacerbari conſueverunt: ut propterea ſatius exiſtiment alii ab his abſtinendum ex Galeno, qui 3. *de loc. aff.* 7. ait: *Monendi ſunt mihi Amici, qui me curantem viderunt, frequentibus balneis, victuque humido, bonique ſucci, nullo alio adhibito præſidio, huiuſmodi morbum me curaſſe.*

Diuretica, & ſudorifica à pleriſque valdè conferentia dicuntur, quòd illa incidendi, & aperiendi vi polleant, valeantque ſaburram humorum, tùm è liene, tùm à reliquis glandulis imi ventris ad vias urinæ deducere; cùm etiam ex Hippoc. & Galeno pateat lienem per urinarios meatus repurgari: quod & Anatome evidentiſſimè teſtatur. Sudorifica verò præter virtutem diſſolvendi, attenuandique, acido infringendo utiliſſima ſunt. Præfertur autem cæteris Antimonium diaphoreticum à Sennerto *in Epiſtolis*. Epiſt.35. ad Doring.

Quoniam verò ſuperiùs innuimus non ſemper hunc affectum ab uno viſcere proficiſci, nec perpetuò determinatum humorem ejus cauſam eſſe; propterea operæ pretium erit exactè perpendere, cui potiſſimùm parti ſuccurrendum ſit, cuique humori oppugnandum. Si itaque è ſtomachi vitio oriri videatur, ea præcipuè opportuno uſui erunt, quæ ſtomachi fermentum adjuvent, atque extraneos ſuccos corrigant, & exturbent.

Digitized by Google

bent. Optima planè dicuntur ſal abſinthii, elæoſaccharum citrii, & cinnamomi, ſpiritus maſtiches, eſſentia menthæ, pulvis ſtomachicus, & cachecticus Quercetani, ſal ſtomachicus Mynſichti, ſyrupus menthæ compoſitus, elixir proprietatis Helmontii. Si Hepar compatiatur, proderit ebur, diarhodon, ſal hepaticus Mynſichti, eſſentia Martis, ſal fumariæ, abſinthii, fraxini, nitri. Sic pariter proderunt ſplenica, hyſterica, nephritica, ſi hoc, vel illud viſcus gravius affectum proſpiciatur. Idem quoque obſervandum in vitioſorum humorum varietate: quamquam hæc plerumque communia ſunt, & vices ſibi mutuò commutant, niſi plurimùm à mediocritate declinent, aut vim, actionemque exſerant violentam, vehementerque irritantem.

Scorbuto demùm, quæ hactenus ſunt recenſita, commodè quoque opitulabuntur. Sed ſpecialiùs proderunt acria, & ſubamara, ut cochlearia, naſturtium aquaticum, beccabunga, chelidonium utrumque, trifolium, chærefolium, petaſitis, ſinapi, eruca, fumaria, hydropiper, raphanus ruſticanus, ſeu armoracia, cortices malorum aureorum, zedoaria, ruta muraria, zingiber, baccæ juniperi, gummi lacca; atque ex his eliciti ſpiritus, tincturæ, eſſentiæ; ut & eſſentia, ac ſpiritus turionum pini, ſalis ammoniaci, & ceraſorum nigrorum ſylveſtrium. Sal etiam, & eſſentia viperarum à pleriſque commendatur; atque ab aliis ſpiritus tartari volatilis, tinctura Antimonii Bezoarticum Martiale.

Rectè autem, inquit Sennertus, monent Authores ſuccis prædictarum herbarum majorem efficaciam ineſſe, quàm in decoctis, quoniam vis in illis provenit à ſale volatili, qui coctione diſſipatur; Quare præſtabit ejuſmodi ſuccos ſpiſſare, & ne ventriculo noceant, ſaccharo, & cinnamomo condire.

Neque verò ſemper utendum acribus, & ſale volatili præditis, ut conſulit hic VVilliſius, præſertim ubi cauſa morbifica in calidiori ſanguinis dyſcraſia, vini rancidi æmula, conſiſtit: Mavult enim medicamenta temperata opportuno uſui fore, quæ humorum particulas per ſe efferveſcere aptas, minùs exagitent, immò potius compeſcant: quod etiam notavit Sennertus, qui propterea in his cum ſero lactis exhibenda eſſe ſcribit medicamenta antiſcorbutica dicta.

Cæterùm in aliis præſtantiſſimum eſſe ſcribit Foreſtus ſyrupum ſceletyrbicum, quem ità conficit: *Succi cochlear. & beccabung. ſingul. lib. iij. ſacch. opt. lib. ij. cum ovi albumine depur. mox ſimul decoq. & f. ſyr. ſ. a.* Exhibet autem illum ad unc. j. ſſ. cum unc. ij. aq. cochleariæ, & unc. j. aq. beccabungæ per plures vices. Gingivas verò eroſas, & ſanguivomas ſolo ſucco cochleariæ confricandas jubet, vel abluendas cum aqua ſtillatitia ejuſdem, & beccabungæ. A Velſchio refertur Othonem Heurnium uſum quotidiano potu vini, in quo braſſica rubra, cum zingibere, & cinnamomo fuerat macerata: atque hoc jucundiſſimo remedio vinum Hippocraticum ferè æmulante, addito præſertim ſaccharo, intra xv. dies, in priſtinam ſanitatem ægros reſtituit. Alia vina medicata præſcribit VVilliſius, apud quem vide.

Acida etiam prodeſſe ſcribit Sylvius Deleboe, ſuccum mali citrii, & aurei, & punici, trifolium aquaticum, ſpiritum ſalis, & nitri dulcem. Quinimmò P. Barbette reliquis omnibus præſtare ait ſpiritum ſalis dulcem, ammoniaci, & cochleariæ. Liſter quoque miſcet ſuccos cochleariç, limo-

Lib. 2. obſ. 11. & 12.

Obſ. 55.

De Scorb. cap. 7.

Append. tr. 10. n. 864.

Lib. 4. pract. c. 3

limoniorum, & aurantiorum; immò & efficacius putat acetum, & ſpiritum vitrioli, memoratque utilitates ex aceto relatas à Dioſcoride, & ex limoniis à Piſone. At dexterè acidis utendum, & nonniſi cum aliis medicamentis antiſcorbuticis.

Symptomatis denique ſcorbutum comitantibus, qua ratione occurrendum ſit, legere erit apud Eugalenum, Sennertum, VVilliſium, alioſque fusè nimis de *hoc affectu* pertractantes, vel reſtrictiùs apud Fridericum Deckers *in notis ad Prax Barbett. cap. de Scorbuto*. Nobis enim ſat eſt hæc attigiſſe de hoc affectu, qui in noſtris regionibus non adeò vulgaris eſt.

DE CACHEXIA, & Hydrope.

EA corporis habitudo, in qua ob malam nutricationem color cutis, atque in primis faciei, à naturali, & conſueto declinat, pallet, flavet, vel in fuſcum vertitur, & quandoque etiam impetiginibus, cruſtiſque inficitur, cachexia à Medicis appellatur, maluſque corporis habitus.

Sequi plerumque ſolet obſtructionem, & affectionem hypochondriacam, aut ſcorbuticam, vel etiam diuturnam in fœminis menſtruorum ſuppreſſionem, & in maribus immodicam hæmorrhoidum evacuationem.

Hepatis imbecillitati, atque intemperiei frigidæ, immò etiam humidæ ab Antiquioribus tribuebatur: ſanguis enim ab illo gigni putabatur crudus, pituitoſus, aqueus, aliquando etiam bile, vel melancholia permiſtus, qui deindè ad partes delatus gravamini, & inquinamento foret, illaſque nunc albo, pallidoque, nunc etiam luteo, livido, vel croceo, alio-ve ſimili colore fœdaret, quin & in tumorem attolleret, atque Anaſarcam, & Leucophlegmatiam inferret.

At poſt inventa vaſa lymphatica Recentiores ejuſmodi vitium lymphæ, ejuſque ductibus adſcribunt, quòd nimirùm comprimantur, obſtruantur, unde lymphæ curſus impeditur; vel ſi rumpantur, indè illa effluens alicubi decumbat, aut per totum corpus diffundatur. V. VVarth. Aden. c. 11.

Crediderim autem in his affectibus lympham à ſuis ductibus non exugi, ſed unà cum ſanguine in venas traduci, atque in cor remeare; quamobrem cùm is partes nutriendas petit, multa aqua plenus in eas effunditur, quæ propterea gravatæ, turgidæque compareant. Cùm verò è diruptis, relaxatiſque aquoſis ductibus illa effluit; in Abdomine Aſcitem, in Capite Hydrocephalum, in pectore, artubus, ſcroto, particulares alias Hydropis ſpecies parturit; hærente nimirùm in his partibus lympha, quæ ſæpiſſimè glutinis inſtar concreſcit, atque ubi reſtagnaverit in tumorem attollitur, & digito compreſſæ partes foveam relinquunt. Hinc ab infecto, vitioſoque ſanguine, ac nutricationi inepto Cachexiam, & Anaſarcam facillimè deducimus. Vitium autem iſtud advenire ſanguini putat Sylvius Deleboe à bile, ſucco pancreatico, lympha, & ſaliva, diverſimodè affectis, & in tenui inteſtino commiſtis; undè multifariam affici cutim, univerſumque corporis habitum colorari opinatur, pro diverſitate prædictorum ſuccorum prædominantium: Sed & fermenta viſcerum, glandularum, & ſingularum partium, immò & ſolius lymphæ prava conſtitutio, ac affectio, idipſum inferre poſſunt; Viſa namque aliquandò eſt pravo colore cutis infici, ſanguine non vitiato: Novi ſiquidem nonnullos ad extremum uſque ſenium ſalubriter vixiſſe, cum ejuſmodi fœdo cutis colore, L. 1. prax cap. 39.

re,

re, ac penè dixerim cadaveroſo; quod certè non contigiſſet, ſi ſanguis illis ineſſet, qualis in hoc morbo fieri aſſolet, phlegmaticus, effœtus, ac evanidus: hi, veluti ſcabioſi, in omnibus benè valent, licèt cutim infectam habeant.

Tametſi verò à cute, & à glandulis per illam diſperſis iſthæc fieri poſſint; plerùmque tamen ſanguinis vitium conſequuntur, cùm præter fœdum cutis colorem, difficili reſpiratione, præcordium anxietate, corporis laſſitudine, atque ad motum impotentia, marcore, febri lenta, pedum tumore, aliiſque ſymptomatis cachectici afficiantur: quæ ſanè à cutaneo tantùm vitio, citrà viſcerum internorum, itemque ſanguinis, atque alibilis ſucci depravationem eſſe non poſſunt; quamobrem cachexia valde eſt affinis Hydropiſi.

In fœminis autem ſæpenumero hæc mala oriuntur ab utero, vel ob immodicum menſtruorum profluvium, vel ob eorundem ſuppreſſionem, utroque enim caſu ſanguis vitioſus eſt, atque adeò acidus, ſeroſus, crudus, aliterve effectus, cum uteri, aliorumque viſcerum naturalium obſtructione, aut laxitate. Ad quod vitium emendandum, præter alia ſuperius memorata adverſùs obſtructiones viſcerum; ſummè proderit hæc tinctura Martis pluries manè prout neceſſitas exegerit, repetita, quæ ſic habet: *Limaturæ Martis q. v. & Tartari albiſſimi duplum, decoquantur in octuplo, vel decuplo aquæ pluviæ repurgatæ ad omnimodam conſumptionem, quouſque pulvis in fundo vaſis ſiccus remaneat: Mox verò extrahatur exindè cum ſpiritu vini tinctura, & ſeorſim ſervetur. Reſiduum iterum cum ſufficienti quantitate ejuſdem Aquæ pluviæ ad ſiccitatem uſque decoquatur, & tincturam pari modo, ut ſupra, extractam priori adiice, & tertiò idipſum denuò repete. Tandem per filtrum traiice, & in vaſe vitreo Tincturam ipſam ad uſum ſerva.* Hac enim ad unciam ſemis exhibita nedum obſtructa viſcera blandè nimis reſerantur, verùm etiam in his functionibus roborantur, emendatis intereà vitioſis humoribus, atque in priſtinum naturalem ſtatum revocatis.

Neque verò ſolùm fœminis, ſed viris quoque viſcerum infartus Cachexiam attulere, ex obſervationibus Anatomicis Bartholini, Lotichii, Highmori, Hildani, Heurnii, & aliorum. Obſtructa namque viſcera non modò ſanguinem minimè repurgant, ut decet, ſed etiam inficiunt, infectumque per alios ductus amandant, qui deindè laxantur, aperiuntur, vel eroduntur, & ſanguis effluit, ut etiam ſuperiùs meminimus.

Cachexiam diutiùs protractam inſequitur Hydrops, qui in Aſcitem, Tympanitem, & Anaſarcam communiter dividitur. Aſcites ſolius Abdominis tumor eſt aquoſus. In Tympanite ſolus etiam venter intumeſcit, ſed à flatibus; quamobrem inſtar Tympani reſonat. Anaſarca demùm tumor eſt totius corporis exterioris. Adnotat tamen Sylvius totius corporis tumorem à ſeroſo humore quidem Anaſarcam, & à viſcoſiori Leucophlegmatiam progigni: quamvis L. Doldius Leucophlegmatiam morbi materiam indicare ait; Anaſarcam verò locum; cæterùm unam, eandemque ſpeciem eſſe. Ciſt. Med. epiſt. 243.

Aſcitis prætereà generationem tribuit idem Author venis lacteis obſtructis primùm, mox ruptis, ac apertis, effuſoque inde in abdominis cavum chylo cum ſixo ſero permiſto. L. 1. prax. c. 17. n. 59. & in Append. tr. 6.
Verumtamen VVilliſius præter hanc

vaſo-

vaſorum lacteorum ruptionem, atque in Abdominis cavum contenti humoris effuſionem, adiicit quoque conſimilem lymphæ è ſuis ductibus illapſum; itemque ſeri è ſanguine ab arteriæ Cœliacæ, & Meſentericæ ramulis decidui, ex præpedito ibidem ſanguinis circuitu: quod qua ratione contingat, ex multiplici cùm ſanguinis, tùm vaſorum vitio idem Author deducit. Experimento quoque idipſum evincere ſtudet; quoniam, inquit, ſi in vivo animali, venis jugularibus filo exceptis, & ligatis, ſanguinis reductio inhibetur, tota capitis regio aqua intercute, & planè hydropica, brevi intumeſcit.

Pharm. rat. p. 2. ſ. 2. cap. 2. & 3.

Tympanitis cauſam inſuper ipſe negat eſſe flatus ventris membranas, aut inteſtina diſtendentes, ut communiùs creditur, admittiturque ab eodem Sylvio; ſed inquit eſſe ſpiritus animales irregulariter, ac tumultuariè motos, parteſque membranaceas inflantes, immò etiam Meſenterium, cæteraque viſcera membranis obſita: ſimilemque furorem, ſive œſtrum virulentum ſpiritibus alicubi impreſſum, & inde mox longè, latèque diffuſum à toxicis quibuſdam epotis, telorum, aut ferarum ictibus, vel morſibus venenoſis, indèque tumores, vel particulares, vel univerſales induci opinatur; quorum deinceps vacuitates à flatibus impleri poſſe minimè inficiatur.

ſ. 3. cap. 1.

Lib. 1. prax. c. 14. n. 26.

Anaſarcam denique deberi docet aquoſo humori extra ſuos ductus effuſo, atque tùm intra muſculorum interſtitia, tùm intra carnium, cutis, & glandularum, ac membranarum poros aggeſto, & quidem in habitu corporis potiſſimùm; undè illud exteriùs albicat, & ſi digitis prematur, foveam à compreſſione relinquit. Is autem humor à ſanguine præſertim derivans, ex arteriarum finibus in majori copia profunditur, quàm ut per venas, & lymphæ-ductus excipi, & reduci, ac per renes, & poros cutis, aliaque ſeroſi laticis emiſſaria amandari queat. Cauſas verò ſuperabundantis iſtius humoris plures ipſemet reddit, ſed præcipuè præcedentem immodicam hęmorrhagiam, tenuiorem conſueta victus rationem, vel contrà lautiorem, retentas evacuationes fieri ſolitas, tumores interiùs genitos, ac ſanguinis circuitum impedientes, & lymphæ è ſuis ductibus profuſionem promoventes, atque humores heterogeneos in ſanguinem traductos, illumque pervertentes, atque inquinantes, ut latiùs apud eundem legere eſt.

ſ. 2. c. 1.

Quæ de Hepate ad frigidum, & humidum intemperato, adeóque crudum, aqueumque humorem generante plurimi cum Galeno commenti ſunt, non modò recentioribus, ſed nec veteribus quamplurimis placuere, qui in ſectionibus Hydropicorum ſæpè Hepar omni labe immune repertum atteſtantur, & vel Lienem, vel Renes, vel Uterum, vel inteſtina, aliaque viſcera imi ventris affecta deprehenderunt, ut apud Sennertum præ cæteris memoratur. Neque defuerunt, qui ab intemperie potiùs calida Jecinoris Hydropem oriri aſſeruerint, ut eſt Trallianus, Avicenna, Cardanus, Fernelius, Platerus. Quin & Carolus Piſo, quem ſequitur Sennertus, opinatus eſt, Aſcitem generari ex materia ſeroſa ſanguini ex potu, & cibis injuncta, mox vero in vena porta, & cava diutiùs retenta, & ob malam diſtributionem in abdominis cavum illapſa. Veſiculis quoque aqua turgidis (quas Græci Hydatidas vocant) univerſa ferè Abdominis viſcera referta non raró deprehenſa ſunt. Notabile equidem eſt, quod ſcribit Galenus exponens Aphoriſmum

q. 1. V. Barth. De lact. thor. c. ult.

L. 9. cap. 3. lib. 3. ſ. 14. tr. 4. c. 13. 1. prog. 2. aph 12. ſ. 1. c. de part. morb. c. 8 in prax.

mum 55. *ſect.* 7. Quibus Hepar aqua plenum in Omentum eruperit, iis venter aqua repletur, & moriuntur: *Aptiſſimum*, inquit, *Hepar eſt hydatidas, ideſt veſicas aqua plenas, in ea, quæ ipſum ambit exteriùs, membrana, generare. Si quandò igitur contingat veſicas aquoſas rumpi, effunditur aqua ad locum membranæ abdominis interioris ad epigaſtrium, in quo etiam aqua hydropicorum congregatur*. Veſiculas autem iſtas recentiores Anatomici, præeunte Th. Bartholino, à tumidioribus aquę ductibus, qui plurimi per Jecoris extimam ſuperficiem perreptant, induci nuperrimè agnoverunt, ut propterea jam dubitationi locus ampliùs non ſit de modo generationis, deque parte affecta in Aſcite, ut ſuperiùs ex VVilliſio, & Sylvio meminimus.

V. Aretæum lib. 4. cap. 1. de ſign. & cauſ. diuturn. morb. de veſiculis aq. plenis & quòd Peritonæum Aſcitis conceptaculũ ſit, ibidè aqua exũdans.

Hinc inſuper facilè erit intelligere, hanc eamdem Hydropis ſpeciem à cauſis calefacientibus, non minùs, ac à refrigerantibus oriri poſſe: nam quæcumque poſſunt lympham augere, ſalſam, acrem, glutinoſam, tenuem, ſimilemve reddere, itemque vaſa lymphatica dicta obſtruere, comprimere, delaxare, erodere, aut alio modo vitiare, undè lympha ipſa effluat, & alicubi reſtagnet, Hydropem afferent, neque ſolum in imo ventre, verùm etiam in pectore, capite, artubus, ſcroto, utero, aliiſque partibus, quas iſtius aquæ ductus pervadunt, & irrigant.

T. Ignot. hydrops

Agnovit autem Helmontius ex pluribus cadaverum ſectionibus, Jecur omni culpa in Hydropicis carere: at cauſam ægritudinis retulit in Renes, qui cùm moderatores laticis ab ipſo appellentur, ſi malè affecti ſui muneris veluti obliviſcantur, laticem minimè à cruore repurgant, ac ſeparant, ſed in Abdominis cavum dimittunt.

Neque hic prætereunda Hippocratis ſententia, qui cenſuit Hydropem ex Liene affecto plerumque in fœminis oriri: & Dodonæus tam frequenter Aſcitem à Liene procedere ait, ut nullum corpus ex Aſcite defunctum, diſſectum vidiſſe referat, cui non tumidus, & magnus Lien fuerit. Idemque confirmat Duretus, & alii plurimi confitentur. A Pancreate quoque vitiato, ab Omento, Meſenterio alii Hydropem deducunt, quare iniquè nimis à quibuſdam Jecinori tribuitur, nedum hujus, ſed & aliarum ægritudinum origo.

5. De morb. mulier.

6. prax.

Tanta autem ſitis Hydropicos urget, ut illam nullatenus ferre poſſint, etſi aquis quodammodò innatent. Salſedini humoris eam ferè omnes adſcribunt; & Paracelſi Aſſeclæ ſalem reſolutum inſimulant. Verùm quamvis lympha in Hydropicis ſalſa obſervetur, præſertim cùm è ſuis ductibus exſilierit, veriſimilius tamen videtur ſitire inſigniter Hydropicos, quia irriguis ejuſmodi liquoribus & ſanguis, & viſcera univerſa penitùs orbantur, lymphaque ipſa aliò prorsùs influit, quàm deceat, diruptis præſertim illius ductibus. Cum igitur tali humore deſtituuntur viſcera, tabeſcunt, & ubi venter aqueo humore repletur, vel etiam in Hypoſarca univerſus corporis habitus exterius ab inundante ſero intumeſcit, partes reliquæ collabaſcunt, exareſcunt, & emaciantur.

Aqueus hic liquor è ſuis vaſis profluens in Aſcite, inter Peritonæum, & Omentum frequentiùs colligi creditur Hipp. inquit enim: *Quibus Jecur aqua refertum in omentum eruperit, his venter aqua repletur*. At quoniam non ſemper aqua effluit è Jecore, aut è Liene, ſed ſæpeſæpiùs à Meſenterio, ejuſque glandulis, Renibus, Utero, cæteriſque partibus quas

7. Aph. 55.

quas aquæ ductus præterfluunt, proinde de loco collectionis aquoſi humoris adhuc ambigitur. Ab Hippocrate etiam *Aph.* 7. 54. dicitur: ***Quibus inter ventriculum, & ſeptum tranſverſum pituita repoſita eſt***. Inter cutem, muſculos abdominis, & Peritonæum, colligi poſſe exiſtimat quoque Olaus Rudbeck. Intra Peritonæum, & muſculos imi ventris, aut etiam intra duplicaturam Peritonæi aquam obſervavit Gerardus Blaſius. Et Spigelius apud Rhodium inter Abdomen, & muſculos. In glandulis Meſenterii, & Omenti tumefactis, itemque in veſiculis ibidem expanſis, ſicut, & in Utero, atque alibi aqueus humor collectus aliis viſus eſt.

(Tr. de vaſ. glād ſer. cap. 9) (Obſ. med 18. Cent. 3. obſ. 6.) (V. Aretæum l. 4. cap. 1.)

Quoniam itaque in diverſis partibus ſerum iſtud aqueum è diruptis, vel diſtentis vaſis lymphaticis colligi, & reſtagnare contingit, diverſas Hydropis differentias quis meritò à variis partibus affectis denominabit; atque præter pectoris, & pulmonis Hydropem, de quo alibi mentio facta eſt, & capitis, & faciei, & oculorum, & uteri, & ventriculi, & meſenterii, & renum, & ſcroti, & cujuſvis alterius partis Hydropiſim appellabit. Cæterùm, & in cauſis planè conveniunt interſeſe, & in natura, ſi tumor albicans prementibus digitis cedet.

(Plat. Volch. Coiter. obſ. Anat. M. Cordæus comm. 5. in 1. Hip. de morb. mul. Valler. obſ. 10. l. 2. 1sbr. Diēbr. l. 1. cap. 12. V Varth. Adenogr c. 12.)

Illud etiam omnibus Hydropis ſpeciebus commune eſſe conſuevit, quòd pedes lento, craſſoque humore tumeant, potiſſimùm interdiù, non adeò verò noctu, & in lecto jacentibus ægris; vel quòd lympha in pedes illapſa quodammodò per ſuos ductus circuitum perficiat, atque in univerſum corpus diſpergatur, quò fit, ut manè facies decolor plus juſto appareat, & oculorum palpebræ aqueo humoræ turgidæ obſerventur, quæ poſtmodùm ſenſim reſtituuntur à motu; vel quia è ſomno, & calore in ſudorem abit, præſertim ex plantis pedum, ut in aliquibus vidi; aut etiam inſenſibiliter diſſolvitur; vel quia in ductus urinæ traducitur, indèque expurgatur. Adnectitur quoque ſpirandi difficultas, ad motum impotentia, faciei pallor, totius corporis gravamen, appetitus dejectio, pulſuum debilitas, atque id genus alia. Præterea ſpeciatim in Aſcite venter intumeſcit, & cùm æger de latere in latus commovetur, ibidem murmur, & fluctuatio percipitur. Quò verò Abdomen magis, magiſque tumet, eò reliquę partes ſuperę graciłeſcunt, & emaciantur. Sitis inſigniter augetur, neque ab iteratis potibus vel minimum minuitur; quin, quò plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ. Undè Horatius

(V. Hipp. 4. de morb. in fin.) (Lib. 2. od. 2.)

Creſcit indulgens ſibi dirus Hydrops,
Nec ſitim pellit, niſi cauſa morbi
Fugerit venis, & aquoſus albo
Corpore languor.

Tuſſis etiam ſicca ſuccedit, alvus ſtyptica fit, atque urinæ deficiunt, colorantur, vel craſſeſcunt; quamvis aliquandò illa lubricior, & hæ copioſiores, aquoſioreſque fiant. In Tympanite demùm venter percuſſus inſtar Tympani reſonat, ſolentque præcedere rugitus, & tormina circa umbilicum; quamobrem dicitur 4. *Aph.* 11. ***Quibus tormina adſunt, & circa umbilicum cruciatus, & lumborum dolor, qui neque medicamento, neque aliter ſolvuntur, Hydrops ſiccus contrahitur. Vocatur autem hic morbus***, ſubdit Galenus *in comm.* ***à poſterioribus Medicis Tympanias, quoniam imus venter percuſſus talem ſonum edit, qualem Tympana.***

Non modò ab his Hydropis ſpeciebus, verùm etiam à Cachexia vitæ periculum imminet, quamvis plerumque in longum tempus protrahantur

hantur

hantur ægroti. Augetur autem periculum, ſi tuſſis ſuperveniat: ſi abſceſſus, vel maculæ in cruribus erumpant, ut accidit Bioni, & Cteſiphoni 7. *epidem.* ſi lienoſis poſt dyſenteriam accidat: ſi alvus plurimùm fluat: ſi cum febre urina modica, turbataque compareat: aut in ſicco Hydrope ſtillicidium urinæ fiat. Contrà verò ſalutis ſpes affulget, ſi aqua, quæ per corpus diffuſa eſt, in alvum confluxerit, ſtomacho tamen benè ſe habente: ſi à furore contingat: ſi plus humoris per urinam excernatur, quàm ſit potus, qui aſſumitur. Notat autem Celſus Hydropem faciliùs in ſervis, quàm in liberis tolli: *quia cùm deſideret famem, ſitim, mille alia tædia, longamque patientiam, promptiùs his ſuccurritur, qui facilè coguntur, quàm quibus inutilis libertas eſt. Sed ne hi quidem, qui ſub alio ſunt, ſi ex toto ſibi temperare non poſſunt, ad ſalutem perducuntur*. Undè edocemur minimè ſanari poſſe Hydropicos intemperantes, quique ſibi vim non inferunt, ferendo ſcilicet famem, & ſitim.

6. Ap. 35. & 7. Aph 47.

In Coac. prænot. & 4. de morb.

6. Aph. 14. 7. Aph. 5. & 29. Lib. 3. c. 21.

V. Hipp. 5. epide. & Spon. in Aph. novis ſect. 5.

At verò mirari ſubit pleroſque Medicorum, qui ſibi perſuadent Hydropem quemcumque feliciſſimè tolli repetitis evacuationibus per alvum, cùm intereà ægrotos alant carnibus contuſis, aſſis, & elixis, cum oleribus, victuque, quàm par ſit, pleniori. Laudandus ſanè Medicus ille Chryſippi diſcipulus, cujus idem Celſus meminit, qui notæ intemperantiæ quendam mediocriter hoc morbo implicitum negavit poſſe ſanari, quem alter Medicus ſe ſanaturum pollicebatur; quia hic ad morbum ægri reſpexit, ille verò ad animum: & quidem æger nec famis, nec ſitis patiens, malagmata ſua devorando, bibendoque propriam urinam, in exitium ſe præcipitavit.

Admonet quoque Fridericus Hofmannus in Hydrope, Aſcite, Tympanite, & Cachexia purgantia validiora non eſſe uſurpanda, ex Galeno, quia corpus admodùm debilitant, ut poſteà major aquarum, & flatuum proventus fiat; ideòque roborantia, & aperientia frequentiùs, quàm purgantia erunt præſcribenda. Hydrops etiam Leucophlegmatia dictus per concoctionem, & non per evacuationem ſubigitur. Nec Cachecticis purgantia ullo modo danda, cùm ab iis lædi Hepar, & bilis fermentum debilitari certiſſimum ſit. Hæc, & alia Hofmannus.

Meth. m. cap. 7.

River. in prax.

Cæteri verò omnes purgantia præſertim hydragoga dicta in omni Hydrope abſque ullo metu præſcribunt; immò & VVilliſius in Anaſarca cathartica validiora commendat, tùm emetica, gummi guttæ, eſulam, Herculem Bovii, pilulas Lunares; tùm alvum moventia, ſambucum, & ebulum, ſoldanellam, gratiolam, ſuccum ireos, elaterium: quorum medicamentorum formulas, & præparationes latiùs ipſe proſequitur: quamquam cautiùs in Aſcite illis utitur, & in Tympanite à catharticis vehementibus omninò abſtinet. Iiſdem purgantibus inſiſtit Sylvius Deleboe; at ſolùm per epicraſim evacuandum docet Barbette.

L. 1. prax c. 17. n. 16

L. 4. prax. cap. 4.

De Diureticis etiam ſummoperè ambigendum in Aſcite, & Tympanite. Nam qua via ex Abdominis cavo in renes materia ibidem collecta deponi poſſit, non facilè deſignare licet. Juvabunt autem illa plurimùm in Anaſarca, ſicut etiam diaphoretica, ſudorifica, cùm ex glandulis per univerſam cutim diſperſis, poriſque partium, facilè lympha ſuperabundans è vaſis ſanguiferis, & lymphaticis reſorberi poſſit, atque ad renes deferri, vel per poros cutis in ſudorem

rem ablegari. Verùm cùm aliquandò obſervatum ſit Aſciticos ab urinæ profluvio convaluiſſe, non abs re quoque fore arbitrandum, ſi illis interdùm quis utatur, præcipuè cùm ſponte ſua aqua per eos ductus ferri videbitur. Ea autem tutiora ſemper erunt, quæ ex animalibus, & vegetalibus petuntur, modò ſale volatili abundent. A Nitro quoque conſulit VVilliſius perutile diureticum præſtari: atque inter plura, quæ ex illo parantur, ſal illud in cryſtalli formam redactum, quod ex iteratis ablutionibus ceruſſæ Antimonii emergit, opportunum eſt. In Anaſarca verò diuretica è lixiviis elicita cæteris præfert idem VVilliſius, ac potiſſimùm ex cineribus abſinthii, vel geniſtæ cum vino albo ad unc. vj. vel viij. bis, vel ter in die. Servanda tamen in primis cautela VVedelii, ut ſcilicet lixivia minimè exhibeantur ventriculo debilibus, & emaciatis, urinam rubicundam, & quaſi lixivio ſimilem reddentibus: his enim deficit fermentum diſſolvendis cibis addictum, & viſcera cuncta laxantur; quare aromatica, & ſale volatili prædita iſtis conferent.

Rondel. M. cur. morb. l. 2 cap. 36. VVier. de præſtig. dæm l. 3. c. 35.

In Pharmac.

Cæterùm Narcotica, Cauteria, Veſicantia, Scarificationes, unguium ad vivum uſque reſectiones, ſanguinis miſſiones, & ſimilia periculoſiſſima ſunt. Ab his enim facilè imminet Gangræna: quamvis non defuerint, qui ab iſtorum uſu Hydropiſim curatam fateantur. At ſi ex Hipp. *6. Aph. 8.* aqua intercute laborantibus ulcera in corpore facta difficulter ſanantur, ſine metu mali gravioris hæc in Hydropicis numquàm erunt.

V. VValæus meth. M. & F. Hofman. Capivac. pr. l. 3. c. 39. Hild. c. 6. Herc. Sax. l. 2. cur. morb. c. 27. Henric. ab Heerſ. obſ. 12. Lotall. de cur. per S. M. Rhod. c. 3. obſ. 17. Zecch. conſ. 77.

Supereſt conſideranda Paracenteſis, quam vetuſtiſſimam quiſque ex eo potiſſimùm coniiciet, quòd illius meminerit Hipp. Monet autem citò faciendam eſſe, ſed non affatim aquam eſſe educendam: citò quidem, antequàm vires delabantur, & viſcera languida ſint reddita, à morbi diuturnitate, & à longiori mora lymphæ in abdomine; At non affatim, quippe omnis ſubita evacuatio non tam facilè toleratur. Cum ferro candenti haudquaquàm inſtituendam conſulit Panarolus; indè enim Peritonæum inflammari reformidat. Neque cauſtico, ne ex latiori foramine, magno impetu aqua reſiliat, atque ſubindè grande ulcus excitetur, non ſine noxa viſcerum ſubjectorum. Tutiſſima methodus à Sylvio Deleboe, Paulo Barbette, & Jo: Van-Horne præſcribitur per acum argenteam cavam, quatuor circiter tranſverſis infra umbilicum digitis, totidemque ad ejuſdem latera in abdomen immiſſam. Vult tamen Formius apud Riverium haudquaquàm ſecandos Hydropicos, niſi exomphalos appareat, natura viam ad excluſionem aquarum affectantes, alioqui omnes, qui aperiuntur, non prominente umbilico, interire ait. Suadet propterea in hunc finem admovendas eſſe umbilico cucurbitulas cum fomentis emollientibus, & ubi intumuerit, ſectionem faciendam. At verò inutilem, vel non omninò neceſſariam putat Carolus Raygerus: inutilem, ſi viſcera malè ſe habeant; etſi benè, non neceſſariam, cum poſſit Natura medicamentis adjuta ſeipſam exonerare.

6. Aph. 27. & 6. Epid. 57.

Pentec. 1 obſ. 17.

L. 1. prax c. 17. Chirurg. p. 1. c. 15. Microtechn.

Obſ. comm. 4. V. Helmon. tr. ign. Hydrops § 11.

Obſ. 1. Eph. Germ. to. 4. V. River. in praxi l. 4. cap. 6.

Quamvis autem Hippocrates dixerit aquam non ſubitò, neque totam ſimul educendam eſſe, non tamen adeò parcè, (ſi fortaſſe ſectio facienda ſit) illi exitum concedi debere adnotat Fienus, ut irruens in adapertum foramen aqua gangrænæ cauſa fiat, quemadmodùm aliquandò accidiſſe memorat. Quamobrem ejus ipſe voti eſt, ut mox ab apertione, ad aquæ dimidium, vel tertiam ſaltem

De cōtr. Chirurg. tr. 6. c. 7.

par-

partem evacuatio promoveatur, donec venter notabiliter detumerit, refecto intereà patiente oleo caryophyllorum, aqua cinnamomi, vel ſimili; deinceps verò minori, & minori quantitate: at poſtremam diù relinquendam ob contractam ex diuturno tempore in abdomine conſuetudinem.

Loco Paracenteſis ſcroti ſectionem nonnulli ſubrogant, ubi, etiamſi gangræna ſuperveniat, minùs periculoſa eſſe ſolet, ut etiam obſervat Hildanus.

Cent. 1. obſ. 48.

Clyſteribus quoque, & emplaſtris ad Aſcitem vim plurimam tribuit VVilliſius, quòd illi commodè aquas ex Aſcitis educant abſque totius maſſæ ſanguineæ fuſione, quam Cathartica fortiora cient. Præ cæteris verò hunc efficaciorem deſcribit: *In Vrina hominis ſani, & vinum bibentis lib. j. diſſol. terebinthinæ Venetæ vitello ovi ſolutæ unc. j. ſſ. adiecta ſeſquidrachma ſalis prunellæ:* Vult autem quotidie repetendum.

Emplaſtra verò proponit, quæ roborent viſcera, & vaſorum oſcula, ne ichores ſtillent, conſtringant; in quem uſum emplaſtrum diaſaponis ipſe commendat. Aliud efficacius affert Valleriola ex ſtercore bubulo, & caprino in aceto fervefactis, adiecto ſulphure, alumine, ſale, baccis lauri, ſucco ebuli, ſimulque ſubactis cum pice navali. Sylvius ſal toſtum adhibet; itemque ex cineribus clavellatis, multoque ſale præditis potentiſſimè aquas allici ſubdit. Emplaſtrum è cochleis ab aliis paratur, quod ventri Hydropicorum admotum creditur efficaciſſimum ex Dioſcoride, & Galeno. At vult Platerus teſtas eſſe priùs in cinerem redigendas, mox cum earundem carne eſſe permiſcendas. Et Zecchius cochleas cum teſtis exactè contritas cum aqua ardente, oleo irino, & terebinthinæ ſtillatitio commiſcet, & emplaſtrum conficit.

Lib. 2. obſ. 5. Enchir. med. pract.

App. tr. 6. n. 125.

Conſil. 57.

Prætereà ad Aſcitem mirificæ traduntur à Jacchino pilulæ compoſitæ ex ſquama æris, vel ex ære uſto cum melle, additis caryophyllis, aut cinnamomo. Efficaciſſima dicitur Rulando aqua terræ ſanctæ ex bolo orient. & terra ſigill. in aq. leviſtici maceratis elicita. Amato Luſitano commendantur pilulæ ex nitro Alexandri, & trochiſcis alhandal. Matthiolus optimum remedium dicit eſſe ſaccharum abſinthii pontici. Et Fridericus Deckers conficit condituram ex abſinthio, mentha, corticibus mali citrii, diacalamento, ſale ſambuc. ſpiritu nitri oleo ſtillatitio cinnamomi, & macis. Pulvere bufonis uſti curatum præter ſpem Hydropicum narrat VVierius; quin & bufonem diſciſſum, & renibus impoſitum Hydropicorum aquas per vias urinæ expellere ait. Uſu electuarii paſſularum in vino albo decoctarum ſanatam memorat puellam Riverius; atque alium ſolo vino è baccis juniperi ſingulo mane ad ſelibram epoto, Simeon Jacoz; & alios uſu ſalis prunellæ per menſem, ſale ſilicum, & millepedum. Deſcribuntur à Roberto Boyleo pilulæ lunares, quæ unicè commendantur ad Hydropem, tùm quoque ad Paralyſim etiam à Du-Hamel. Alias deſcribit Schroderus Bontio Principis Auriaci Medico debitas, quibus aquam efficaciter educi teſtatur. A Riverio commendatur Mercurius vitæ correctus cum ſpiritu ſalis; itemque ſuccus chærefolii ad unc. ij. in vino albo, & decoctum radicis bruſci. A Cratone ſuccus cochleariæ quotidiè ſumptus. Et à Borello ſuccus ſaturejæ quotidiè pariter ſumptus; itemque ſuccus ſaturejæ, petroſelini, & aqua veronicæ; ab aliis decoctum

Centur. 3. cur. 88. Centur. 1. cur. 30. Ad prax. Barbett. Cachecticis ex meſtruorum ſuppreſſione confert ſal corticum aurantiorũ, & citriorum ex Querc. additis eſſentiæ croci guttulis Atefficacior eſt illorum tinctura.

Cent. 4. obſ. 34. & 37.

Obſ. 82.

Obſ. 8. & 9. hinc inde decerpt. De util. philoſ. exper. Lib. 2. de Corpor. affect. L. 2. pharm. cap. 73 Cent. 4. obſer. 32. Prax. l. 11 cap. 6. & cent. 3. obſ. 52. Lib. 5. conſil. Cent. 2. obſ. 53. in Eph. German. ann. 1. obſ. 8.

radicis vincetoxici, & urticæ. Apud eundem Riverium *in obſervationibus hinc indè decerptis* memorantur plerique Aſcite curati uſu vini, in quo ſilices candentes forent extincti. Laudatur quoque à multis lotium, ejuſque ſpiritus, & ſal volatile, quòd diureſim efficaciter promoveat. Mi-
Hiſt.38. rabile remedium fertur Epiphanio Ferdinando authoritate Plinii, & Galeni Triticum, ſi in illud ſolaribus radiis excalefactum æger toto corpore
Schol. obſ. 31. lib.9. immergatur. Refert Foreſtus vetulam ab oleo, ubi ranæ vivæ incoctæ fuerant, ventre inuncto, intra tri-
Cent. 6. hiſt.17. duum ſanatam. Fumo tabaci per fiſtulam hauſto Aſciticum convaluiſſe
Chirurg. p.1. c.54. teſtatur Bartholinus. Aquas ex abdomine inſenſibiliter inaniri aſſeverat Fabritius ab Aquapendente applicita ſpongia magna, quæ illud undequaque comprehendat, expreſſa primùm in aqua calcis vivæ, & ſuperligata. Ex ſapone Veneto cum ſpiritu vini, & ramentis raphani miſto fit
Lib. 1. c. 39. cataplaſma Aſciticis ſalutare, ſed ſæpiùs repetendum. Lapis evomitus à colubro aquatico alligatus ventri hydropici aquam paulatim abſumere
Tr. ign. hydrops. dicitur Hollerio. Adiicit Helmontius ex angujum ſenecta per ventrem, & renes alligata Aſcitem curari, itemque uſu mercurii præcipitati, ut & ſtibii diaphoretici quemcumque Hydropem tolli; pariterque bryoniæ albæ per ebullitionem in aceto correctæ; atque infuſo ligni juniperi cum baccis ejuſdem: lixivium etiam ex cineribus de extremitatibus frondium juniperi cum vino paratum Hydropi-
Pharm. Schrod. l.4. cap. 192. cos per diureſin curat, inquit Hofmannus. A Cinnabari Antimonii cum elixire baccarum juniperi ſanatum quendam ab Aſcite ipſe novi.

V. Frid. Hofman. Meth. med. ex Helm. Tranſplantari quoque poſſe creditur Hydrops Aſcites exhibito in cibum Cani, vel Sui, ſanguine ægri ovi putamine incluſo, mox foto, tandem carnibus admiſto. Itemque fumo expoſita urina patientis in veſica ſuilla: quò enim Urina ipſa in halitus extenuatur, eò etiam venter Hydropici ſenſim detumere fertur.

Ad Tympanitem, quæcumque flatus diſcutiunt, à Medicis commendantur, licèt iſta vana dicantur Helmontio. Hartmanno ſpeciale remedium eſt liquor elicitus ex floribus L.c. tapſi barbati, atque ad ſcr.j. exhibitus in decocto ſeminum, & radicis fœniculi; intereà foto ventre urina pueri calida, in qua ſal prunellæ fuerit dilutus. Ex cumino, & caro medicamentum quoque paratur arcani loco. A VVilliſio magnifit fotus alter ex floribus ſalis ammoniaci, & cryſtalli foſſilis, diſſolutis in vini ſpiritu multo phlegmate imbuto; poſtmodùm adhibetur cataplaſma ex fimo vaccino cum pulvere ſtercoris canini, vel emplaſtrum ex minio, & ſapone Veneto. Ab aliis commendatur emplaſtrum ex baccis lauri cum oleo nard. & rut. atque à Mynſicht unguentum carminativum dictum. Refert Helmontius Cabrollium Anato- Ignot. hydrops n.45. micum Montiſpeſſulanum ſanaſſe octogenarium fomento bis in die adhibito ſupra ventrem ex lixivio, quo ſal, alumen, & ſulphur incoxerat; ſuperimpoſito deindè fimo vaccino. Mirificè etiam effert Mercurium diaphoreticum: & Paracelſus ſuum præcipiolum. Præſcribitur ab Epiphanio Ferdinando vinum quoddam, Hiſt.41. quod mirabile, ſæpiùſque expertum dicitur ad educendos flatus, eſſeque tutum, & ſaluberrimum remedium tam in Aſcite, quàm in Tympanite: id autem conficitur. *Cucumer. agreſtis, ſeu aſinini, ſambuc. ireos, & ſoldanellæ, ſingul. unc. iij. incid. & infund. per horas xij. in lib. vj. vin. albi, & clari; deindè bull. ad conſumpt.*

ſumpt. tertiæ partis, mox add. cumin. aniſ. ſem. fœnicul. ammeos, dauc. ſeſeleos, rutb. anetb. ſingul. p. j. cortic. citr. dr. ij. cinnam. elect. unc. ſſ. tragac. & maſticb. ſingul. dr. j. iterum bull. tandem col. & ſerv. Doſis unc. vj. vel viij.

Vino etiam meraco uſum legimus Hippocratem ad flatus diſcutiendos, & Galenum confectione ex tribus generibus piperis. 4. Acut.

Alia plura decoctorum genera in vino ab aliis ad eumdem uſum conficiuntur; his tamen moderatè utendum monet Fienus, ne venter à flatibus inſigniter attollatur, & thoracis motu impedito, repentè æger ſuffocetur. Fotus etiam, & balneationes calentes adhibitas ſupra ventrem, vel flatibus, vel aquis diſtentum, obfuiſſe quoque novimus, majori nimirùm inducta ibidem commotione, & æſtu; ut etiam obſervat Carolus Piſo *hoc loco*; quamobrem cautus ſit in his Medicus. Phyſogr. cap. 1.

DE ICTERO.

MOrbus Icterus, quem & Regium, Arquatum, & Aurigiginoſum appellant, adeò facilis eſt cognitu, ut ſolo intuitu cuilibet pateat. Eo enim, flavo plerùmque colore tingitur cutis; ſed & non rarò nigricat, ac vireſcit; undè flavum, nigrum, & viridem miſtum ex ambobus nonnulli conſtituerunt.

Communiùs putatur inſici hiſce coloribus cutim, ex poro felleo obſtructo nequeunte bilem è Jecore in veſicam fellis traducere, quæ propterea per univerſum habitum corporis diffundatur. At quamvis hæc obſtructio ſæpiſſimè contigerit, non videtur tamen tanta bilis copia cumulari poſſe in ejuſmodi ægrotantibus, quæ valeat totum corpus nedum exteriùs, ſed & interiùs flavo colore contaminare, immò & urinam, aliaque excrementa ſupra modum ad plures dies inficere; ſi præſertim ſpectes bilem, quæ in cyſti colligitur, & ea, quæ per cutim, vias urinæ, nares, & os egeruntur, cùm intereà felleus humor ibidem non deficiat, immò & aliquandò cyſtim ipſam plus juſto aggravet. In diſſectione prætereà Ictericorum non ſemper inventi ſunt obſtructi ductus fellei, cyſticus, aut inteſtinalis. Neque ſemper fæces albicantes egeruntur, cùm interdum etiam flaveſcant: evidens ſignum meatus ipſos eſſe reſeratos, admittereque illapſum bilis in Inteſtina tenuja. Sed & quæ obſtructio tàm ſubitò poterit cyſtim, ejuſque ductus invadere in demorſis à vipera, qui momento temporis toto corpore flaveſcunt? Hinc moti Helmontius, & Deleboe Sylvius aſſignatam Icteri à Veteribus cauſam refutarunt. Et ille quidem ad Icterum concurrere docet *alienationem ſecundæ digeſtionis, quæ chylus pervertitur, & alienationem diſtributivæ, & digeſtivæ ſtomachi*; undè fermentum præter naturam virulentum inter Pylorum, & duodenum inteſtinum conſtituit. Hic verò in bilem acriorem, tenujoremque redditam, atque adeò ad immodicè effervescendum aptam, ejus cauſam revocat. Sextupl. dig. ign. act. reg. & paſſ. humor. decept. 1. d. prax. cap. 46.

Sed nec in bilem, aut felleum humorem univerſam hujus morbi cauſam revocare ſolùm licet. Nam quamvis poſſit nedum cyſticus, & inteſtinalis ductus obſtrui, ſed & cyſtis ipſa oppleri, gravari, tumefieri, ab humore etiam felleo in lapillos concreto; compertum tamen eſt, citrà bilioſi humoris vitium, prædictorumque ductuum obſtructionem Arquatum morbum accidiſſe, ex lympha, & ſero ſanguinis exaltato, atque fla-

flavum colorem adepto ob miſturam ſalis acore præditi, ſeu ſucci acidi cum lympha ſuo etiam ſale imbuta, ſimili fermè modo, ac experimur lixivium ex cineribus plantarum in aqua elixis paratum flaveſcere, vergereque in croceum colorem, ſi acidum juſta menſura ſuperaffundatur; quin & lixivium ipſum ſi multo, & acri cinere aſperſum, pluſquàm deceat, efferbuerit, non leviter rubeſcere ſolet, & rufum colorem induere. Lympham verò plerumque in Ictero vitiari oſtendit præ cæteris curatio Ruſticis familiariſſima, qui uſu cucumeris ſylveſtris naribus appliciti, brevi huic affectui medentur, indè elicita maxima lymphæ copia luteo colore ſaturæ, præter eam, quæ per vias urinæ abundantiſſimè deponitur. Confirmant idipſum obſervationes habitæ in pleriſque cadaveribus hoc morbi genere defunctorum. Miſcel-lan. Cur. ann. 4. & 5. obſ. 194. Sylvius enim Deleboe (referente Matthia Paiſenio) ſecuit aliquando Ictericum, atque in illius Abdomine inſignem quantitatem aquoſi humoris invenit, qui croceum colorem referebat: Additque Regnerus Graaf bilem univerſam planè ſeroſam fuiſſe. De nat. & uſ. ſuc. panc. c. 8. L. 9. q. Medicoleg. conſ. 15. Paulus etiam Zacchias refert ſe animadvertiſſe in Icterico Pericardium omni humore deſtitutum. At verò carnoſa viſcera, & carnes ipſæ vix, aut nunquàm in Ictericis flaventia deprehenſa ſunt, & ſolùm membranacea, per quæ lymphæ ductus plurimi diffunduntur. Accedit, quod Icterum ſæpiſſimè ſubſequitur Hydrops Aſcites, qui vitiatæ lymphæ, & lymphaticis vaſis nunc communi voto tribuitur.

Non igitur uniuſmodi Auriginoſum morbum eſſe dicendum, cùm & V. Gal. 5. de loc. aff. 7. ab obſtructo, tumefactoque Jecore, aut etiam cholidocho ductu, à ſanguinis vitio, ex corrumpente veneno, & à lympha vitiata lixivii conditionem adepta, & miſtura acidi exſoluta, atque in rufum, croceumque colorem mutata, cui vitio ſerum quoque ſanguinis ſubiicitur, oriri poſſit. Memini quoque, me aliquandò obſervaſſe Ictericum quendam, momento ferè temporis factum à cohibita ſeminis emiſſione. Atque hinc eſt, quod ſymptomata varia Icterum comitentur, variiſque medicamentorum generibus ille deſinere viſus ſit, vel contrà penitùs obſtiterit. Sic Hippoc. *6. Aph.* 42. Si Jecur durum ſit, 4. Aph. 62. malum pronunciat, & ſi ante ſeptimum in febribus appareat: quamquàm 4. *de rat. Vict. in acut.* 81. cum rigore contingens etiam ante ſeptimum ſalutaris referatur. Obſervavi pariter periculoſiſſimum eſſe cum nauſea, & ciborum faſtidio junctum, atque cum urinis primùm croceis, mox verò decoloribus: anxietates enim, præcordiorum oppreſſiones, atque anhelitus graves, ac tandem mortem minatur. Sed cùm hæc ſcriberem, accidit, ut Nobilis, ac Ill. vir D. Antonius de Gaeta Marchio Montis Pagani, gravi, malignaque febre correptus quarta die Ictericus evaſerit, cum tumore, ac duritie in dextro hypochondrio, virenti ſputo, nauſea, inquietudine, mentis motione, pulſu intermittente, tactu frigido, (quæ omnia mortem portendebant) ſolo diaphoreticorum uſu, brevi tamen convaluerit, non ſine plurimorum admiratione, qui & cathartica, & veſicantia omninò neceſſaria, ac dumtaxat profutura prædicabant.

Curatio hujus affectus varia inſtituitur. Equidem cum obſtructo, tumefacto, obduratoque Jecore junctum, ex hoc deducentia humores, ſtagnanteſque diſſolventia moderabuntur; inter quæ præcipua cenſentur

tur tartarum vitriolatum, ſal prunellæ, ſal tartari, cardui benedicti, & abſinthii, bezoardicum Martis, ſtibium diaphoreticum cum extracto hyperici, baccarum juniperi, ſpermate ceti, ſanguine hirci, aliiſque diureſim unà ſimul promoventibus, decocto chelidonii, graminis, apii, fragariæ, marrubii, cum ſpiritu ſalis dulci. Si verò ſuſpicio ſit concreti lapidis in cyſti, commendat Sylvius aquam, & decoctum graminis, ejuſque ſuccum cum ſaccharo, vel melle permiſtum. Conferre quoque ait ſpiritum nitri ſpiritu vini dulcem redditum, ad gutt. x. xij. & ultra in vino, aliove potu. At verò impedient illius concretionem ſalia volatilia quævis, ſed præſertim oleoſa, quippe quæ bilem puram reddunt, defæcatamque. Cùm à veneno Viperæ, aliove accidit, ſudorifera volanti ſale abundantia maximo uſui erunt, quibus ſimul corrigi, & expelli illud poſſit: cujus cenſus ſunt ſal volatile C.C. viperarum, ſuccini, ſalis ammoniaci, ſpiritus theriacalis, theriaca ipſa, & quam vocant Germanicam, aliaque ex viperis confecta. Depravatam autem, & vitiatam bilem emendari idem Auctor inquit per oleoſa, & pinguia, teſtaturque à ſolo cannabis ſemine in lacte bubulo pingui, donec rumpatur, cocto, & colato, atque bis, terve in die ad unc. v. vel vj. ſumpto, ſe plurimos Ictericos curaſſe. Idemque præſtari à quovis ſapone ad dr. j. in calente lacte diſſoluto cum ſaccharo, bis, aut ſemel in die exhibito.

V. Sylv. l. 1. prax. c. 45. n. 12. & infr.

Specialia denique remedia ab Authoribus plurima referuntur. Apud Hartmannum præſentaneum remedium eſt Mercurius præcipitatus luteus cum theriaca, ejuſque extracto; nec non decoctum fragariæ. Aliis prædicatur egregium decoctum marrubii, chelidonii, abrotani, hyperici, radicis rubiæ tinctorum, lapathi acuti, aut lentis paluſtris. Croco pariter maxima in hoc tribuitur vis, itemque lumbricis terræ, millepedibus, ſtercori anſerino, aut gallinaceo, ſali urinæ, lapillis repertis in felle bovis, aliiſque ſimilibus. A Cardilucio deſcribitur pulvis D. Alſteinii ex floribus ſulphuris, & modico croci cum æquis partibus ſacchari albi: eo enim intra triduum Icterum pelli perhibetur.

De ſale urinæ Helm. de lith. c. 3.

Neque deſunt qui magica præſcribant: per linteum urina patientis intinctum, & Soli expoſitum quouſque ſiccetur: per Tincam vivam umbilico impoſitam, donec moriatur: per Araneam vivam teſta nucis incluſam, & è collo ægrotantis ſuſpenſam: per veſicam felleam Vervecis adjectis unà guttulis aliquot urinæ calidæ ægrotantis aeri expoſitam, dentemque Leonis, cæteraque alia à Petræo, Friderico Hofmanno, & Helmontio memorata.

Experientiſſimus noſter Thomas Cornelius, inſigni rei literariæ damno, nuper nobis triſti fato ereptus, inter plurima alia remediorum genera, illud præcipuum ſibi arcanum ſervabat, ad hunc morbum, admirandum, Aquam videlicèt *ex Albo Albi*, quam gelidam potandam exhibebat jejuno ſtomacho per hebdomadam.

V. de Fa comm. noſtr. in 62. Aph. 4.

Ruſticis demùm uſui eſt ſuccus cucumeris ſylveſtris naribus exceptus; itemque ſuccus marrubii è foliis contuſis ex Dioſcoride.

Expertum mihi nuper tradidit Vir fide dignus, ſolo ſucco è pulpa cinaræ elicito ad unc. j. cum dupla aquæ calentis parte, epoto, Ictericos illicò ſanari: ſi verum, idem præſtabit ſuccus radicis ejuſdem pari modo cum

aqua epotus, vel decoctione expreſſus ex Matthiolo.

DE RENUM DOLORE, & Nephritide.

Renes interiùs exquiſitiſſimo ſenſu præditi cùm à re quapiam vellicantur, compunguntürque, vel etiam inflantur, & tumefiunt, acutiſſimè dolent: cùmque ferè ſemper à calculis, & arenulis conglobatis hoc ægritudinis genere afficiantur, proindè græco nomine Νεφρῖτις (quamquàm hæc propriè Renum inflammationem ſignificat) hic morbus à Medicis dicitur.

Lapidum in Humano corpore generatio mirabilis ſemper eſt habita, atque inter arcana Naturæ. Neque ſolùm in renibus, & veſica, ſed etiam in reliquis partibus, totoque penè corpore deprehenſi ſunt. Ex Galeno vetuſtiores Medici illorum generationem attribuerunt calori pituitoſos, craſſoſque ſuccos induranti. At cæteri melioris notæ Medici, ut præ cæteris Fernelius, & Sennertus, cuidam ſpiritui lapidifico ejuſmodi vim conceſſerunt; neutiquam verò explicarunt undè ſpiritui iſti tanta vis advenire, & ſuccos, humoreſque corporis in lapideam naturam commutaret. Verùm ſi attentè conſiderentur, quæ in cæteris Naturæ, & Artis operibus ſuper hac re contingunt, procul dubio lapidum generatio clariſſimè innoteſcet. Experimur quippè liquores ferè univerſos acidam participantes conditionem, in res craſſiuſculas, mucoſaſque inſtillatos momento ferè temporis præcipitare compactiores illarum partes in arenulas, aut ſabulum: id quod in oleo tartari, mercurii, vel terebinthinæ potiſſimùm videre licet, ſi fortaſsè ſuperaffundatur ſpiritus vitrioli, ſpiritus nitri, aliuſque acidus liquor. Acidum autem ejuſmodi vult Deleboe Sylvius non qualecumque, ſed auſterum eſſe debere. Quamquàm Helmontius, analyſi in urinis inſtituta, detexit etiam in urinis ſanorum latere quidpiam ſpiritui vini analogum, quod ſpiritus urinæ coagulationem, atque in lapidem concretionem promoveat, experimento edoctus, quòd ſpiritus urinæ cum aqua ardente ſuo phlegmate ſpoliata permiſtus, mutuò concreverint, & coagulationem ſubierint; in morboſis verò, pollui Renes, & infici fermento quodam urinæ corruptivo, undè tam facilè in ipſis calculi progignantur. Hinc nonnulli calculum exiſtimant congelari ab urinæ alkali, aut ab alkali cujuſvis viſceris (cùm in omnibus ferè viſceribus hærentes calculi deprehenſi ſint) & acido excedenti commiſtis: quod ſucco acido pancreatico, & humori bilioſo ſalſo alii adſcribunt; At à ſanguine materiam lapidum deducit J. Daniel Major; cujus ſcilicet limoſæ, & tartareæ partes in renibus detineantur. A ſanguine quoque, immò & à chylo, ciboque ipſo, quo veſcimur, terream amurcam, ſeu tartarum relinqui, undè calculi enaſcantur, docet Schneiderus; proindèque fieri, ut non in ſolis renibus, & veſica, illi generentur.

Nephritici doloris à calculo hæc indicia ab Hippoc. traduntur *6. epidem. In renem*, inquit, *dolor gravis, cum*, ægri, *cibo implentur, vomuntque pituitam; cùm verò redundarint dolores, æruginoſa, & melius quidem habent: ſolvuntur autem, cùm cibis evacuati fuerint, arenulaque fulva ſubſident, & cruentum mingunt, fitque torpor femoris è directo.* Additque *lib. de internis aff.* quòd *dolor acutus incidit in renem, & in lumbos, & in teſtem, ſecundùm rectum*

V. Hipp. 4. de morb. & lib. de Nat. hum.

Lib. 1. prax. c. 55. n. 50. De lithiaſi.

V. Tachen. Hippoc. chym. cap. 14.

V. Plater. h. l.

Lib. 3. de Catarrh. c. 7.

V. Galen. côm. 26. in 3. Aph. & 2. progn.

f. 1. t. 46.

ſtum ſitum, & frequenter mingit, & adſtringitur paulatim, & ſupprimitur urina: cum urina procedit arena, & ubi per urinæ meatum exit arena, dolorem acutum in meatu affert. Hæc Hippoc.

At quamvis renes plerumque doleant à calculis, non rarò tamen hi in illorum cavo reperti ſunt, qui nullum doloris ſenſum anteà calculoſis attulerint. In ureteres autem decidui lapides ſemper cruciant, præſertim cùm anguſtum illorum meatum intercludunt, ac diſtendunt, vel etiam ab aſperitate, inæqualitateque compungunt, & irritant. Hinc etiam fit, ut teſtis reſpondens reni affecto retrahatur, diſtenta nimirum membrana, atque irritato muſculo cremaſtere. Accidit etiam nauſea, & vomitus à cibo ob communionem renum cum ventriculo per membranas peritonæi, & nervorum plexus vagæ conjugationis per ſtomachum, & ventriculum excurrentis; vel etiam ex conſenſu Renum cum Colo, atque hujus cum Ventriculo. Stupet quoque femur è regione Renis affecti, non ob compreſſionem venarum cruralium, ut voluit Galenus, ſed ob compreſſionem nervorum per muſculos crurum excurrentium; quin & muſculus ipſe, cui Ren incumbit, atque cruri flectendo dicatus eſt, ab expanſo Rene, gravanteque calculo comprimitur. Adiicit & alium nervum Vvilliſius medium inter Hepaticum, & Renalem eas ad partes protenſum: undè viſcera iſta mutuò conſentiant. Urina inſuper ſupprimitur, vel tenuis, & decolor comparet, veluti per cribrum, ut loquitur Galenus, percolata; mox verò craſſa, & turbida mingitur, depoſitis nimirùm arenulis, excretaque univerſa materia, quæ à calculo obſtruente detenta fuerat: Quin & acidum ipſum figens ſicuti craſſiores urinę partes coarctat, & comprimit in lapillos, ita ſeroſiores in aqueum veluti liquorem fundit, & extenuat.

In comm. cit.l.

Pathol. Cer.c.27.

Contingit verò ſæpenumerò decipi Medicos in Nephritico dolore à Colico internoſcendo, cùm alter alterum non rarò mentiatur. At vagus ſolet eſſe Colicus, univerſamque ferè abdominis regionem, præſertim eam, quæ ſubter ventriculum eſt, infeſtare, & contorquere, aliquando etiam cum inflatione, murmure, inverſoque inteſtinorum motu. Qui verò Renes cruciat, uni lateri, vel dextro, vel ſiniſtro fixus eſt; & ſi quandoque deorſùm obrepit, recta per ureteres ad pubem, & teſtes protenditur. Urinæ prætereà in Nephritico dolore vel ſupprimuntur, vel tenues minguntur; in dolore verò Colico detinentur fæces, & ſi quid excernitur, modicum eſt, obduratum, mucoſum, vel flatibus permiſtum. Fieri tamen poteſt, ut à complicato utriuſque partis affectu hæc ſimul confundantur, & Colico-nephriticam, aut Nephritico-colicam affectionem referant. Quamobrem periclitantur ſubindè patientes, cùm ex ejuſmodi retentis excrementis, & acerbiſſimo dolore, ſæpe vigilia diuturna, inedia, virium languor, & febris inſequatur pernicioſiſſima; cum partium extimarum refrigeratione, frigido, glutinoſoque circa faciem, collum, & frontem ſudore. Cœterùm abſque his etiam immedicabiles cenſentur in ſenibus Renum, & Veſicæ ægritudines *6. Aphor. 6.* quamvis per intervalla recurrentes debitis præſidiis cedant, & tùm arenulæ, tum calculi egerantur, quoniam ex cauſis ſuperiùs traditis regenerantur, & vehementiùs repetunt. At verò Nephriticis hæmorrhoides ſupervenientes ſalutares inquit Hipp. 6. Aph. 21

V.Gal. 1. de loc. aff. 2. & 3.

de-

depoſito nimirùm ad eas partes, excretoque humore acido-ſalſo, qui iſtius affectionis cauſa eſſe conſuevit.

Genitum jam calculum conterere, comminuere, atque confractum per urinam educere primùm oportebit; mox verò alterius generationem, quo ad fieri poterit, inhibere.

Atterere, comminuereque calculum, atque unà cum ſabulo foras educere, feruntur quælibet adianthi ſpecies, chærefolium, hedera terreſtris, parietaria, veronica, ſaxifragia, filipendula, petroſelinum, milium ſolis, raphanus, allium, cæpa, cortices, floreſque fabarum, radices aſari, baccæ hederæ, nuclei perſicorum, & meſpilorum, etiam rubentium, quæ nobis *Azarolæ*, dicuntur, fructus cynoſbati, halicacabi, ciceres rubri, lignum nephriticum, terebinthina, ſuccinum; lapis judaicus, nitrum fixum, ſal prunellæ, tartarum vitriolatum, oculi cancrorum, ſanguis, & urina hirci calida, ſanguis vituli cervini, lumbrici terreſtres, aſelli, cantharidum, & bufonum pulvis, electuarium Juſtini, & aquæ ex prædictis herbis ſtillatitiæ; itemque ſpiritus ſalis, & ſpiritus nitri dulcis redditus, tinctura Martis Zvvelferi, terra tartari foliata, ſal tartari volatile, arcanum duplicatum Mynſichti, ſpiritus ſalis ammoniaci, balſamum ſalis verum cum ſpiritu raphani ſylveſtris elicitum, ſpiritus urinæ volatilis, ſal ex calce viva, parietaria, & ſaxifragia, & alia hujus generis apud Hofmannum. Singularis dicitur pulvis radicis ononidis cum ejuſdem aqua ſtillatitia. Teſtas ovorum in calcis formam redactas, & ad dr. j. aſſumptas præcellere ſcribit Barbette in urinæ à calculo ſuppreſſione. Ab excluſis pullis collecta ovorum putamina perutilia eſſe docet etiam Bartholinus. Apud Foreſtum

V. Barth. cent. 4. epiſt. 39. De ſucco cæpæ recenter expreſſo, & cum vino albo veteri, & generoſo permiſto mira nonnulli prædicat, quod illicò miſtum ciceat, & affluenter. Samech. Paracelſ. eſt tartarum vitriolatū.

M. M.

mirificus refertur pulvis leporis in furno exiccati; itemque avis Troglodytes. E teſtis ovorum uſtis, & in calcis formam redactis, ac lixivio inſtar incoctis ſal elicitur præſtantiſſimum. Infuſum cantharidum integrarum in ſpiritu vini efficaciſſimum etiam eſt, ſi ad cochleare exhibeatur longè à cibo. In ſingulis libris ſpiritus vini ſatis eſt ſi infundatur dr. j. cantharidum: Subſidentibus deindè cantharidibus ſolus vini ſpiritus exhibetur. Cicindelæ pulveratæ commendantur ab Augenio *to. 1. epiſt. lib. 4. epiſt. 2*. Efficax etiam memoratur lixivium cinerum fabarum in vino paratum, atque cum fimo columbino epotum; pariterque decoctum radicis lapę, & ononidis. Calculos è Renum cavo ſe deturbaſſe fatetur Zacutus uſu aquæ ſtillatitiæ ex nicotiana viridi, vel ex ejuſdem ſiccæ decocto. Hoc idem præſtaſſe teſtatur Borellus ope fructus cynorrhodi, ſeù roſæ ſylveſtris. E ſemine dauci Cretici idi pſum parat Helmontius felici cum ſucceſſu. Laudat quoque liquorem Aroph Paracelſi, ſeù aroma Philoſophorum, & ſuccum Betulæ. Scribit pariter rariſſimum diureticum ex lapidibus cancrorum colligi, quod etiam vulnerarium, & febrifugum eſſe ait, modò reſolvatur in formam priſtinam lactis. Efficaciores tamen vires tribuit balſamo ſalis marini, quin ſexagenarium refert immunem à Renum calculo annos ſexdecim ſervaſſe largo ſalis marini uſu, quod & in multis deinceps confirmatum ait. Demùm primas obtinere concludit ludum Paracelſi, ideſt calculum ex humano corpore exſectum, ut interpretatur Hartmannus. Mercurium dulcem quoque idem Hartmannus in hoc affectu extollit, aitque Nephriticum dolorem rarò infeſtare ſolere eos, qui pilulis Mercur. ſingulis menſibus utun-

De Troglodytide V. Cam. cent. 8. memora. part. 8. p. 613. Prax. l. 4. cap. 8. Cent. 4. hiſt. 23. Lib. 24. ſcho. obſ. 25. A pelle leporina combuſta calculus expelli Auctor eſt Gal. de Ren. affect. Lib. 2. praxi obſ. 66. Cent. 5. obſ. 22. & cent. 4. obſ. 73. De lith. c. 1. & 7.

Aroph deſcribitur à Gueſſelio 4. Ephemer Germ. obſ. 209.

De lith. cap. 3.

Prax. chymiat.

tun-

tuntur. Omnibus commendatum vult Fridericus Deckers ſpiritum ſalis ammoniaci cum vino Rhenano, vel ſimili liquore ſumptum. Spiritus calcis vivæ atterendo, depellendoque calculo efficax dicitur Baſilio Valentino; quin & aqua ipſa calcis vivæ Oſtreorum, Mytilorumque calculum ſolvere pleriſque fertur. A ſpiritu baccarum juniperi ad unc. ſſ. propinato, cum guttis aliquot balſami ſalis volantis, & aurei redditi Nos mira ſæpiùs vidimus; ſicut & ab opiatis conveniente quantitate exhibitis, cùm dolor nimiùm urgeret. Vitriolo quoque mirabilis vis ineſt calculum frangendi, deturbandique, ſi præſertim cum philonio alterutro, aliove ſimili permiſceatur. Epoto vino Rhenano, in quo igniti lapilli albi in littore maris inventi ſexies extincti fuerint, calculos excerni narrat Foreſtus. Nitrum fixum, ſanguis leporis, pulvis virgæ aureæ in ſucco raphani expreſſo exhibitus, oleum ex nucibus expreſſum, & ultrà annum aſſervatum ad unc. ii. vel iij. in convenienti vehiculo, vel cum ol. amygd. dulc. permiſtum, & epotum, vel clyſteribus injectum optimum ex Boyle.

Ad cap. 8. lib. 4. prax. Barbett.

V. Tentzel in Exeg. chym.

L. 24. ſchol. ad obſ. 25. V. Libar. ſynt Arc. l 1. c. 14.

Verùm in ejuſcemodi Nephriticorum remediorum generibus præſcribendis habenda eſt ante oculos Helmontii admonitio *tract. de lithiaſi* tradita: nam non omnia diuretica eodem modo, parique ratione operantur. Quare internoſcere oportebit, cujus culpa diureſis impediatur, & per quænam medicamenta illa promovenda ſit, tartareis intereà recrementis expurgatis. Speciatim autem admonet remedia fermentum felleum roborantia, & acuentia præ primis eſſe conducibilia, ne debilitato felle, acores in vias urinæ ferantur indomiti, indèque renes graviùs afficiantur, & doleant. Undè verò Acida, alioqui renibus inimica, & calculo gignendo accommoda, maximam opem ferant, ſi volatilem naturam acquiſierint, perbellè quidem explicat idem Helmontius *eodem loco*, & latiùs proſequitur Hofmannus *in methodo*.

Cap. 5.

Quoniam verò plerumque dolor vehementiſſimus eſt, impeditque lapidis per ureteres in veſicam illapſum, juvabit lithontriptica cum anodynis, & narcoticis, quantitate tamen mediocri, miſcere, quibus ſopita natura, laxatiſque ductibus, faciliùs illa operentur, & calculus lubricum iter nanciſcatur. Ad id etiam convenire videntur fotus emollientes ex malva, parietaria, althæa, ejuſdemque generis lituræ, quibus partes irritatæ demulcentur, & à fibrarum contractione deſciſcunt. In hunc uſum commendantur unguentum Althææ, unguentum, & anodynum Mynſicht, oleum ſeminum hyoſcyami, ſcorpionum, amygdalarum dulcium, & amararum, cum axungia cuniculi. Commendat Panarolus petroleum naturale. Proſunt etiam clyſteres emollientes, ſed non in magna quantitate, neque ex variis ſimplicibus, nec ex caſſia compoſiti, ut præ cæteris monet Saxonia, & Simon Pauli: qua de cauſa Crato ſimplex veronicæ decoctum, vel florum chamæmeli omnibus aliis præfert adjecto adipe vervecis, cuniculi, vel capi, vel etiam butyro recenti. Nedum autem injecta vituperatur caſſia, verùm etiam per os exhibita, ut multis admonet Hildanus, memoratque Petrum Pigray aſſerentem calculoſis caſſiam malè conducere.

Helm. de lith. c. 5.

Pent. 2. obſ. 1.

Quadrip. botan.

conſ. 136.

Lib. de lithot. c. ult.

Chirurg. l. 7. c. 4.

Non ſunt inſuper Diuretica cum cibis exhibenda, ne illorum vis à miſtura ciborum retudatur, aut in urinæ vias eos nondum digeſtos protrudat, indèque renes, aliique ductus

gra-

Digitized by Google

graventur, & infarciantur. Hinc perperam, inquit Hofmannus, faciunt, cùm decoquunt quidam cum carnibus radices petroſelini, vel aliud diureticum, & decoctum illud ſumunt in prandio, vel cœna.

Graviùs peccant, qui in Nephritide cathartica præſcribunt, & quandoque vehementiora: ab his enim tantùm abeſt, ut calculi, aut calculorum materia per alvum deturbetur, ut potiùs ad affectos renes violentiſſimè deducatur, non ſine manifeſto periculo inflammationis, aut urgentioris doloris: non rarò etiam alienis omninò, atque utilibus humoribus eductis, vires adeò infringuntur, ut impotens natura reddita, neque calculum exturbare, neque vitam diutiùs ſuſtinere valeat. Et licèt vehementia medicamenta, inquit Mercatus, quale eſt peplium, ad lapidis commotionem præcipiat Hipp. tutius tamen erit lenientibus, quæ partes potiùs dilatent, quàm vehementioribus uti, quæ ad partem affectam fortè majorem humorum copiam alliciant. At verò nec iſta omninò tuta ſunt.

De rect. præſid. uſu l. 1. cap. 6.

De Vomitu etiam plurimùm ambigit Bartholinus, aitque diligenter cavendum, ne temerè ille exciteтur iis, qui ferendo non ſunt, adeòque morbus morbo addatur: Teſtatur enim ſeipſum ferè pleuritidem à vomitu paſſum in conſimili ægritudine.

Cent. 1. ep. 55. ad P. Caſtell.

A calculis prætereà præcavere ægros Medici adnituntur indicta primùm convenienti diæta attenuante, vitatiſque cibis craſſum ſuccum generare valentibus, crudis, oleoſis, acerbis, & difficilis coctionis, ac diſtributionis. Sunt deindè qui per intervalla purgantia repetunt ad inaniendum ſtomachum; ſed præſtabit vomitus, ſi ventriculus gravari cœperit, fueritque ad vomendum proclivis. Solo uſu Terebinthinæ ſingulis quibuſque diebus aſſumptæ ad magnitudinem caſtaneæ cum modico ſacchari, Monachum quendam à Nephritico, & Arthritico dolore intra ſex menſes liberum evaſiſſe narrat Amatus Luſitanus. Eandem quoque commendant L. Lemnius, H. Augenius, L. Riverius: Vult tamen Capivacceus maximè Cypriam eligendam eſſe. Nil præſtantius ad Renum calculos arcendos aqua tepida ſcribit Zecchius, ſi ante cibum manè, & veſperè ſumatur ad unc. vj. vel vij. Non tamen hinc quis deducat refrigerantia Nephriticis opitulari, ut plerique noſtratium credunt, & quotannis præſcribere ſolent: Hos enim acerrimè increpat Sanctorius inquiens: *Errant, qui refrigerant miſeros ſenes nephriticos, qui ſunt calore exuti, præbentes aquas thermales, ſerum lactis, quia credunt exceſſum caloris neceſſariò concurrere ad gignendum calculum. Nec obiiciant neceſſariò calorem conſpirare debere, ut tenues partes reſolvantur, craſſa relinquantur. Quandoquidem modicus calor, temporis ſpatio lentorem illapſum poteſt cogere, & denſare, ut patet ex Galeno 6.* epidem. 3. *t.15. Calor, ait, vel mediocris ad hanc cogendam materiam ſatis eſt, ſiquidem in calidis aquis ſponte ſcaturientibus, etſi tepidiores ſint moderatis, concreſcere tophi conſpiciuntur. Sic in veſica, quæ longè frigidior eſt renibus, lapides concreſcunt.* Hæc Sanctorius.

Cent. 2. cur. 68.

Conſul. 13. 17.

Meth. vitand. err. l. 3. c. 7.

Neque ſolùm interna, ſed etiam externa refrigerantia vituperat Zecchius. *Mos eſt*, inquit, *tum veterum, tum recentiorum Medicorum Renum regionem, quo ingens eorum calor remittatur, vel roſaceo, vel ſantalino unguento refrigerante illinire: quod quidem ſuſpectum mibi* ſem-

Conſul. 17.

ſemper viſum eſt nonnibil, quia refrigerantia, & adſtringentia extrinſecus admota ſupervacanea excrementa magis compingunt. In hanc eandem ſententiam concedunt Capivacceus, & Jo. Fortis, qui propterea aquas thermales, & balnea aquæ dulcis improbant.

Apud Scholz. conſ. 154 Cent. 3. conſ. 95. & 98. L. 5. conſil. 17.

Ne verò calculi regenerentur, refert Crato probatum ſumere nuces avellanas novem, vel decem antè prandium, vel cœnam; itemque radicem eryngii, & fructus, ac ſpongiam cynosbati ſaccharo conditos; pariterque ſuccum veronicæ itidem ſaccharo ſpiſſatum, & cum ſeminibus violarum congeſtum. Infuſum ligni Nephritici, (unde aqua cœrulea, ex Monard.) & argentina in juſculis excocta idipſum præſtare feruntur. Apud Schroderum deſcribitur elixir granorum juniperi, quod certum, & infallibile medicamentum contra calculum teſtatur Grulingius, qui plura alia commemorat præſertim ex ſambuco elicita. E baccis quoque ſambuci in vino græco veteri cum pari doſi aquæ ſtillatitiæ roſarum infuſis, & maceratis elicitur leni calore per alembicum aqua, quæ ad unc. ij. vel iij. manè ſumpta mirifica eſt. Efficaciſſimus quoque eſt liquor contra arenas Angeli Salæ, quo ad dr. j. vel alteram aſſumpto in jure, in quo radices petroſelini, aut pimpinellæ hortenſis incoctæ ſint, arenas mirificè expelli, viſcoſos ſuccos attenuari, & renes, ac veſicam à calculis tueri confitetur.

Floril. p. 27. cap. 3.

Anat. vitriol tr. 2 cap. 9.

Medic. ſimpl. c. 31.

De lapide Nephritico nuper ad nos allatо magna prædicat Monardes: is enim brachio geſtatus urinam cum arenulis pellere fertur; eſſeque tum curando, tum præcavendo pręſtantiſſimum, teſtatur Hieronymus Donzellinus. Alterius lapidis meminit Hollerius mollis, & laxi, per quem tranſcolata aqua, & epota urinam ſuppreſſam promoveat, & calculos expellat. Plurimùm quoque tribuit cryſtallo Paracelſus, ſed uſum, & pręparationem non adiicit.

Lib. 6. conſ. Crat. apud Scholz. conſ. 83.

Schol. ad cap. 48. l. de morb. intern.

Quamquam Nephriticus dolor plerumque à calculo ſit, poteſt tamen ab aliis cauſis inferri, & quidem à cruda viſcoſaque materia, flatibus permiſta, ab inflammatione, aliove tumore, ulcere, vermibus.

A crudis, craſſiſque humoribus inductus in Renibus dolor erit gravans, mucoſa in urinis apparebunt (ni tamen ex Gonorrhœa virulenta proveniant) urinæ ipſæ decolores, aut craſſæ cum inutili ſedimemento, quod etiam aliquando pilorum, aut capillorum figuram referet; ſi verò unà flatus conjungantur, dolor per intervalla redibit. Solent tamen interdum talem, ac tantam pati obſtructionem Renes, eorumque glandulæ, aut arteriæ emulgentes, ut præter gravantis doloris ſenſum cum quadam inflatione, urinarium ſerum nequeant ſecernere, & in ureteres, ac veſicam deponere; unde urina, vel omninò ſupprimitur, vel difficulter, & guttatim redditur; quin & cum remeante ſanguine commiſta, plurima alia damna parit, quorum mentio fit apud Schenckium, & Marcellum Donatum. Obſervatum inſuper, urinam ante ſeptimum diem non excretam mortem afferre, etiamſi deindè reddatur. Quamquam Tulpius ad undecimum diem proroget. Mavult autem Vvilliſius diureſim minutam, & debito parciorem ſępenumero à ſanguinis compage nimis ſtricta, & velut obſerata pendere, adeòut laticem aquoſum intimè permiſtum è ſinu ſuo ægrè dimittat: quod etiam notavit Sylvius *Append. tract. 5. num. 294.* His quoque adiicienda Renum, & adjacentium glandularum in ſecernendo ſero

4. Aph. com. 76. & 6. de loc. aff.

Lib. 3. Lib. 4. c. 38. V. obſ 30. Eph. ger. to. 2.

Lib. 2. obſ. 45. Lib. 4. obſ. 26. Pharm. rat. p. 1.

ſero urinario imbecillitas, è languido prçſertim, aut inerte eorumdem fermento ejuſmodi ſecretionis muneri dicato.

Ab inflammatione dolor erit vehemens, & continuus, gravis, aut pulſans, impedietque tum motum, tum corporis erectionem, immò ex tuſſi, ſternutamento, ventris compreſſione, aut alia quacumque motione acutiſſimè exaſperatur; ſenſus ardoris, & quidem ingentis juxta lumbos, infra jecur, vel ſupra lienem, percipitur: ſtupet etiam crus è regione, cum extremorum frigore: urina difficulter redditur, licet crebrò micturiat æger, & ſæpiùs levandæ veſicę gratia aſſurgat: tenuis in principio illa erit, mox rubens, & acris: alvus adſtringitur compreſſo colo: venter inflatur, ac tumet, ea præſertim parte, quæ reni affecto reſponderit: Febris tandem adjungitur acuta, cum ſiti, lingua ſcabra, nauſea, vomitu, inquietudine, vigiliis. Multa verò ex his deerunt, ſi tumeant ſolùm Renes citra inflammationem, aut ex ſola obſtructione, potiſſimùm in canaliculis illis à Malpighio, & Bellino memoratis.

Ab ulcere, urina erit cruenta, mox etiam purulenta, cum mingendi difficultate, præter dolorem alterutrum ex renibus occupantem. Malo autem in longum protracto Tabes ſuccedere ſolet.

V.Fer. nel.6.de morb.pa. cap. 10. Holler.ſ ſchol.50. lib.1. de Morb. Inf.

A vermibus denique, ſi ſimul cum urina purulenta illi comparent, ſimiles iis, quos in caſeo veteri, & rancido obſervare eſt; licèt & grandiores excreti viſi ſint.

Cùm crudi, craſſique ſucci renes occupaverint, medicamenta illa ſalutaria erunt, quæ attenuandi, diſſolvendique vim habent, atque in vias urinæ deducendi: qualia ſunt tartarum vitriolatum, ſal tartari, abſinthii, & corticum fabarum, nitrum fixum, ſal prunellæ, elixir proprietatis, & ſimilia, adjectis quoque diſcutientibus, atque ſubducta alvo pilulis aloeticis, tartareis, Rufi. Mirificum eſt decoctum gummi ammoniaci ad dr.j. circiter in unc.iij. vini albi, adjectis deindè granis aliquot nitri rectificati. Cùm gummi ammoniaco jungi etiam poſſet gummi Arabicum pari modo decoctum, & diſſolutum. Exhibetur manè per tres, aut quatuor horas ante cibum: mirabiliter enim viſcoſos ſuccos, arenulas, lapides, & quidquid in viis urinæ eſt, efficaciter depellit, ut experientia teſtis eſt. Quòd ſi urinarium ſerum per Renes minimè ſecernatur, præter alia diuretica, ſummè proderit ſal volatile urinæ, ejuſque vice ſpiritus ſalis ammoniaci illi analogus, in aqua baccarum juniperi, aliove liquore. Sudorifica locum habebunt, ut aliò ſerum prædictum diſtrahant, ac per cutim educant, ſuaque vi diaphoretica materiam urinę extenuent, & ductus amplificent. Cæterùm ſpiritus nitri, vel ſalis marini, & ſal volatile quodvis utilia ſunt: vitatis intereà iis, quæ urinam cumulare poſſunt, ac præſertim potu.

Ad inflammationem Renum conferent illa eadem, quæ adversùs cæteras inflammationes internas memorata ſunt; potiſſimùm verò ſanguis hirci, pulvis glycyrrhizæ, ſemina cardui, ſuccus cichorii ſylveſtris, raſura eboris, ſperma Ceti, C.C. Macis. Sal prunellæ, cum Saturno fixus redditus magnoperè etiam commendatur, itemque ſaccharum Saturni, tinctura roſarum, & violarum è ſpiritu ſalis, extractum florum] hyperici, & papaverum rubrorum, eorumque ſalia. Arcanum inquit eſſe Hartmannus ſuccum Aſtacorum, ſeù Cancrorum fluviatilium cru-

crudum, ſcilicet ex ipſis contuſis expreſſum, & aliquo juſculo, vel decocto prunorum aſſumptum ſemel, aut bis ad cochleare unum.

Si verò citrà inflammationem obſtructi ſolùm videantur renum ductus præſtabit tartarum vitriolatum, ſal tartari, lapis prunellæ, ſal elicitum ex calculo humano, & alia ſuperiùs relata.

Si inflammationem ſuppuratio ſequatur, atque puris per urinam excretio, ſignum erit evidens rupti a-
V. Sylv. M.M.l.2. cap.24. poſtematis. Detergendum autem illud primò erit, deinceps verò conſolidandum. Proderunt propterea decocta vulneraria cum balſamo ſulphuris terebinthin. vel ſuccin. Pleriſque eſt in uſu Terebinthina ipſa, vel lota, vel cum vitello ovi diſſoluta, vel, ut Hofmanno placet, commiſta cum oculis cancrorum, & floribus hyperici. Aqua hederæ terreſtris cum ſyrupo de ſymphyto Fernelii conducibilis etiam dicitur.

Ferè communiter lac commendant; ſed ambiguus exindè ſperatur even-
Q.3. dec. 8. tus; quamobrem multa in ejus uſu exquirit Horſtius; & alii, vel candente chalybe exuſtum, vel cum herbis vulnerariis incoctum exhibendum volunt.

Prax. chym. Magnifit Hartmanno Mercurius dulcis bis, vel ter in hebdomade exhibitus, ejuſque ſpiritus ab eodem deſcriptus: hujus enim guttæ duæ, vel tres quotidiè ſemel, atque iterùm in aqua radicum nymphææ, equiſeti, plantaginis, exhibitæ mirabiliter operari feruntur. At Angelus Sala Mercurio vitæ ad grana aliquot utitur, eoque nephriticos dolores citò ſe debellaſſe confitetur. Conſolidationem verò ulceris tempeſtivè abſolvi conditura roſarum, cum ſubdupla quantitate ſeminum hyperici ſub veſperam per aliquot dies ſumpta idem Hartmannus affirmat. Atqui uſu medicamentorum Mercurialiū nonnunquàm curatum quendam vidimus diù Renis ulcere conflictatum. Cætera quæ his auxiliari creduntur bolus Armenia, corallium, conſolida, & varii generis trochiſci, plerumque inutilia ſunt.

Hæc eadem medicamenta Mercurialia unicè conferent in dolore à Vermibus inducto, præter alia adversùs lumbricos ſuperiùs recenſita.

DE DIABETE.

MOrbus, in quo ſtatim à potu, & copioſiùs mingitur, Diabetes ob urinę facilem tranſitum appellatur: atque Hydrops ad matulam, ob frequentem lotii redditionem: & διψακὸς ob adjunctam vehementem ſitim, quæ acriter patientes excruciat. Creditur à plurimis excretam urinam nil prorsùs ab aſſumpto potu differre; quamobrem ita ſe habere Diabetem ad Renes ajunt, ſicuti Lienteria ad Ventriculum; & quemadmodùm in lienteria cibi nulla ratione mutati per alvum egeruntur, ſic pariter potati liquores per renes, & veſicam. At hos falli ait Vvilliſius, Phar. rat.ſ.4.
qui urinam in hoc morbo à potu, & à cap.3.
quovis humore plurimùm differre obſervavit, immò dulceſcere quaſi melle, & ſaccharo imbutam, quamvis cruda, & aquea videatur; Quin & Urina ſemper aquea, & ſubpallida eſt, licet vinum rubrum potetur. Comitantur etiam hunc affectum febris, quæ hecticæ naturam æmulatur, & totius corporis marcor ſenſim invaleſcens: fauces exareſcunt, præcordia æſtuant, gravantur lumbi, teſtes intumeſcunt, præſertim cùm ægri urinæ mictum aliquantiſper remorantur. Tanta autem ſolet eſſe Urinæ copia, ut non ſolùm potum lon-

longè admodùm excedat, ſed etiam libras viginti, triginta, quadraginta, & ampliùs, in ſingulos dies æquet, ut de puella quadam refert Cardanus *lib.8.de Rer.variet.cap.44.* & Dodonæus de alio, *obſerv. medic. cap.42.*

S.4. c.3. Pharm. rat. p.1. Putat VVilliſius Diabetem ſanguinis potiùs, quàm Renum affectionem eſſe, ſuamque originem ſumere à cruoris maſſa in ſerum copioſiùs fuſa. Sanguinis enim craſim ita laxari opinatur, & quadantenus diſſolvi, ut particulæ aquoſæ à craſſioribus contineri nequeant, quin illæ harum amplexibus citò elapſæ, & ſalſedine imbutæ, per vias renum maximè patentes excurrant. Adiicit prætereà fermentum renum vitiatum, ut ſanguis non contineatur ſalis lixivii influxu in debita miſtione, ac fluiditate, ſed à ſale acido in ſerum copioſiùs præcipitetur. Neque improbabile eſſe dicit Renum tubulos, nimis amplos, & patentes fieri, proindèque ſeroſum laticem promptè admodùm excipere, & ſine remora celeriter tranſmittere, ut propterea major ejus quantitas in urinam excurrat: quamquam indè lotium cruentum potiùs, quàm copioſum excerni ſubdat. Hinc procatarcticas hujus affectus, atque adeò ſolutæ, & laxæ ſanguinis compagis cauſas refert in ſalem acidum particulas illius ſalino-fixas, & volatiles exagitantem, diſſolventemque; unde fieri ait, quòd vinum Rhenanum, Pomaceum, aliique liquores acidi epoti diureſim copioſiorem provocent. Acidum autem iſtud non ab aſſumptis tantùm, ſed ab humoribus intùs genitis, præſertim verò à ſucco nervorum, manare concludit.

Append. tract.5.n. 325. uſq; ad 339. In ſanguine etiam ejuſmodi vitium conſtituit Deleboe Sylvius, ſed illum ait in ſerum converti à ſale volatili, & valdè acri, cui vis ineſt res quaſvis corrumpere, & fluidas reddere; præſertim ſi cum illo commiſceatur acidum acerrimum.

In lymphæ vitium quoque non vererer Diabetis cauſam referre, cùm illa acritudinem indebitam ſubierit, atque à ſua conditione ad concreſcendum apta deſciverit, ut proindè cum acido renum fermento commiſta fluorem in urinis pariat, ſubdulcem ſaporem acquirat, & colorem ferè aqueum ſæpeſæpiùs æmuletur, aliquando etiam oleum; ut in Cachecticis, & Hydropicis viſum eſt. Hinc communem cauſam à lympha ſuperabundanti, ſed vitioſa ſortiri putatur à quibuſdam. Liquari verò, atque inſigniter exolvi glutinoſam ſanguinis portionem in Diabete conjecturæ plurimæ ſuadent, potiſſimùm febris, quæ adjungitur de genere hecticarum, totius corporis macies, ſanguis, qui in venis eſt, fluidior, motus cordis, & arteriarum celerior, in tactu mordacitas, & acritudo, vigilia, atque hujus generis alia. Hinc meritò improbat, & deridet Sennertus eos, qui Diabetem ab intenſo calore renum, atque vitiata vi eorumdem attractrice commenti ſũt. At verò veriſimiliùs creditur M.Liſtero *in ſuis exercitationibus* auctoritate Aretæi primùm in hoc morbo malè affici ſtomachum, eo quòd ſpecialius contingat cum ardore, ſiti, faſtidio plurimùm vexari. Sed & veriſimile quoque putat deleteriam quandam, & venenatam vim eidem affigi cum tenuibus inteſtinis, quæ qualemcumque potionem inficiat.

Quamquàm autem ſuperiùs ex VVilliſio retulimus urinam in Diabete correptis omninò à potu nuper aſſumpto differre; ſunt tamen plurimi, qui teſtantur non ſolùm potatos liquores nihil mutatos per urinam ejectos eſſe, ſed & portiones ciborum indi-

indigeſtas, & quidem ſolidas. Quamobrem ſuſpicatus eſt poſt inventa lactearum Th. Bartholinus, per lacteas venas in emulgentes hæc efferri, via ſanè perquam brevi, & compendioſa. Hujus Authoris opinionem confirmare poſtremò viſum eſt nuperum inventum Domini Gayant, cujus meminere Acta Anglica anni *1667*. Is enim detexit ductum lacteum Thoracicum cum vena emulgente communicari. Fortaſsè & alii ductus ſunt, nondùm tamen ſolertia Anatomicorum detecti.

Opuſc. de Hep. exauth.

Eſt hic morbus valdè periculoſus, & plerumque lethalis, licèt in aliquod tempus protrahatur; undè ſenſim patientes tabefacit, & ad mortem perducit, niſi citò congruis auxiliis occurratur.

Non probat adſtringentia Vuilliſius; quia, inquit, horum virtus in ſanguine nihil valet, atque illa ad renes, & veſicam minimè pertingit. Quæ verò maximè juvare deprehenduntur, alia ſunt, quæ ſalium combinationes, & ſanguinis fuſionem impediunt, cujuſmodi ſunt, quæ vulgò incraſſantia dicuntur; alia, quæ ſalium accretiones diſſolvunt, proindeq; ſanguinis miſtionem reſtituunt, veluti quæ alterius indolis ſali acido cohærere, ipſumque à combinationibus intra ſanguinem initis, avocare apta ſunt, uti in primis ſunt medicamenta ſale fixo, necnon volatili, & alkaliſato prædita.

At verò Deleboe Sylvius contemperationi ſalis volatilis acrioris incumbit, tum per oleoſa, expreſſiones, puta, hordei, amygdalarum dulcium, ſeminum papaverum alborum, melonum, cucumerum, &c. per lac dulce vaccinum, ovillum, caprillum, humanum, aſininum; tum per acida, ſed ſale volatili contemperata, nempè ſpiritum ſalis dulcem, miſcendum cum potu conveniente, juſculis, aliiſque, non item cum prędictis expreſſionibus, aut lacte, cùm hæc ab omni acido concreſcere ſoleant. Vidi equidem aliquando quendam à Diabete ſanatum ſolo lactis caprilli uſu.

Apud Zacutum Luſitanum memorantur duo Diabete correpti, qui, poſtquam plurima fruſtrà fuiſſent tentata, lactis tandem Aſinini candenti chalybe exuſti potu, integri menſis ſpatio:, nutriti, & philonio Perſico per intervalla ſumpto, convaluere. Prax. ad. l. 2. obſ. 80.

Cancris etiam fluviatilibus in clibano ſiccatis, atque in pulverem redactis, ad pondus unius drachmæ cum ſemialtera olibani, & modico ſacchari exhibitis, alium curatum vidit Achilles Gaſſerius. Obſ. 36.

In eſſentia croci Martis à Crollio deſcripta vim maximam collocat Hartmannus; ſed feliciùs operari ait tincturam ſmaragdi. Præſtare quoque tincturam, & ſal coralliorum affirmat. Cæterùm pro potu aquam ferrariam, immò & cibos in eadem incoquendos, atque etiam regioni renum admovendam commendat, poſthabitis purgantibus, & diaphoreticis. In Ephe. Germ. ann. 2. obſ. 129. commend. datur, Catechu ſeu Terra Japonica.

Medicamenta item ex Marte parata approbat Hofmannus, præſertim eſſentiam Martis adſtringentem, crocum ejuſdem, & tincturam Veneris vitrioli; extrinſecùs verò unguentum Comitiſſæ cum croco Martis adſtringente, & oleo maſtiches. M. M. l. 1. c. 19.

A Mynſicht commendantur ſpecies diaplantaginis ad dr. j. ſpecies diamartis ad dr. ſſ. ſyrupus ſtypticus ad unc. ij. & aqua ad ardorem urinæ ab unc. j. ad unc. iv.

Demùm à Vuilliſio inter cætera laudatur aqua ſolutionis calcis vivæ, & tinctura Antimonii. Pharm. rat. p. 1. cap. de Diabet.

Verùm juxta placita Aretæi duæ præ-

præcipuè videntur eſſe intentiones curativæ: prima ut ſtomacho, ſitis fonti, atque malorum omnium origini opem feramus. Altera, ut colliquationem à veneno ortam ſedemus. Primæ indicationi, inquit Aretæus, ſatisfacit Hiera, quæ licèt multiplex fuerit tempore Galeni, Aretęo tamen cognita ſolùm videtur, quæ ſimplex dicitur, aut Hiera Pacchii. Hiera namque Pacchii authoritate Scribonii Largi ad tollendam ſitim maximè commendatur. Unde ad dr.j. vel ſemidrachmam exhibita cum aquæ frigidæ cyathis duobus ſitim mirificè ſedat. Secundæ indicationi conferunt lac, poma granata, limonia, fraga, ceraſa, &c. quæ aquis incoquantur. Item vinum meracius aſtringens ad roborandum ſtomachum, quod omnibus venenis eſt antidotum, authore Celſo.

DE VESICÆ CALCULO.

Lib.6. pathol.c. 15. PRopria Calculi Veſicæ ſigna hæc tradit Fernelius: Vagam, & oberrantem circa pubem, & perinæum titillationem: mox verò incumbentis gravitatis ſenſum, ut idcircò difficilis, & doloris plenus per ſalebroſa loca ſit inceſſus, multòque difficilior ſaltatio: mictionem crebreſcere adeò, ut tandem aſſiduò mejendum ſit, vixque poſſit urina cohiberi, cùm mejendum eſt: urinæ fluorem repentè intercipi, obviam quidem impulſo calculo, ſicque minimè continuatam, ſed interciſam eſſe mictionem: ac tum dolorem aliàs univerſum pudendi ductum, aliàs glandem ſolam affligere, eumque acerrimum eſſe ſub emictionis finem, cùm calculus urinæ curſu incitatus quaſi proditurus ſpincterem violentiùs comprimit: mejendi conatum comitari deſidendi cupiditatem, quòd calculi magnitudo è prinæo rectum inteſtinum, ut veſicæ cervicem extimulet: urinam albam, craſſam, & turbidam reddi, cùm grandior calculus jam diù eſt in Veſica detentus, in qua ſedimentum purulentum eſt, aut narium mucori perſimile. Sed & legendus quoque de Calculi Veſicæ ſignis Hippoc. 4. *de Morb. & lib. de aere, aq. & loc. & 4. Aph.* 79.

At ab his dubiæ quidem, & maximè fallaces exurgunt conjecturæ. Nam præterquam quòd ipſemet Fernelius adnotat nonnunquam ſummæ Veſicæ adhæreſcentem calculum, & quaſi ex iſta propendentem vix ullum ex calculi ſignis manifeſtè exhibere, & viſos eſſe, qui nullo dolore diù illum geſtaverint; atque horum ſignorum plurima etiam obſervari in cavo, & ſordido cervicis ulcere, quale Venerea Gonorrhœa profert. Alii plures illis fidendum non eſſe ſuadent. Sic ab excretis arenulis Lithiaſin minimè certò deducendam monet Charletonius, cùm plerique hypochondriacæ affectioni obnoxii urinas effundant tartareis coagulis luculenter conſperſas citra Nephritidis paroxyſmos. Obſervat præterea Beverovicius, Calculos, quamdiù in veſica continentur, molliores exteriori præſertim ſuperficie eſſe; unde facilè illis arenulæ adhæreſcunt, proindèque cum urinis non excernuntur. Quare advertit Mercurialis ſæpè uſuvenire, ut ubi lapis eſt in veſica, arenæ, quæ anteà eiiciebantur, non ampliùs compareant, ſcilicet iis ipſi lapidi adhæreſcentibus, & conglutinatis. In 4.Aph

V. Jo. Bapt. Silvat. cóc. 31. Card. in Aph. 79. 4. Diatrib. de lith. cap. 3. §. 1 Exerc. de Calcul.

Neque fidendum explorationi, quę fieri ſolet digito in anum immiſſo, ut judicium inde adamuſſim factum dicas: etenim admonet Hildanus iis in partibus duros tumores, ac ſcirrhos, nonnunquàm progigni, qui Calculos mentiuntur, afferuntque ſym- De lithot. Veſ.

ſymptomata calculis non diſſimilia. Neque pondus in imo ventre, aut in ani, & teſtium intercapedine certum ſe prodit indicium: id enim non ſemper accidit, nam Calculoſos obſervaſſe teſtatur Sebaſtianus Naſius, qui ſe nunquam tale pondus advertiſſe aſſeruerunt, quoniam lapide paulatim concreſcente ſenſim ejus geſtationi aſſueſcunt; & plurimi poſt mortem diſſecti prægrandes calculos in Veſica habuiſſe deprehenſi ſunt, cùm tamen viventes neque de urinæ ſuppreſſione, nec de dolore unquàm conqueſti fuerint. Et quamvis urina ſupprimatur, neque tamen calculò obſtipanti illicò tribuendum, cùm poſſit illa ſupprimi, & impediri à mucoſo, glutinoſoque humore, grumo, pure, caruncula, vel ſimili.

Meth. m. p. 2.

V. Merc. conſil. 18 Heers obſ. 26.

Putant nonnulli Veſicæ Calculo magis pueros, ſenes verò potiùs Renum infeſtari. Verùm & huic illos quoque frequenter obnoxios oſtendit Ballonius, qui ſigna etiam affert, quibus prudens Medicus in illius dignotionem pervenire poſſit. Et quidem ex Anatome ſatis ſuperque conſtitit, eos à renum calculo minimè immunes eſſe, immò ſæpeſæpiùs exindè interiiſſe, cauſa tamen mortis nonniſi ex cadaverum ſectione detecta: quorum hiſtorias ex quamplurimis collegit Bonetus in ſuo Sepulchreto.

Hippoc. 3 Aph. 26.

L. 2. Epid & Ephem

L. 3. ſ. 13. 14. 15.

Tametſi plerumque Veſicæ Calculi in ipſiuſmet cavo initia habeant; nil tamen vetat quin etiam à Renibus delapſi, primùm exigui, ſenſim deinceps increſcentes, diùque ibidem detenti adeò coagmententur, & pluribus veluti lamellis obducantur, ut tandem ovi columbini, adhuc etiam anſerini magnitudinem exæquent. Hinc jure optimo ad Calculi Veſicæ generationem glutinoſum quidpiam, præter copiam terreſtris materiæ, & ſalis ſoluti, exigit G. Harvejus ex Hippoc. *epidem.* 5. in hiſtoria pueri Theophorbi; in cujus rei teſtimonium affert exemplum fœminæ cujuſdam, quæ ex tali materia in ſua urina ſubſidente pilulas propriis manibus concinnare conſuevit, eaſque in pyxide reſervatas ſpontè in calculos abire edocuit; quamobrem exiſtimavit Beverovicius calculos, cùm primùm externum aerem excipiunt, tum obdureſcere, & denſari, cùm tamen in Veſica molliores extiterint.

Apud Beverovicil. de Calculo.

Quoniam verò Veſicæ Calculi præter gravantem dolorem mictui ſunt impedimento ob oppletum illius orificium, aut etiam Urethræ ductum; Omnis propterea induſtria adhibenda eſt, ut ille primum removeatur ad concedendum urinæ exitum; deindè verò vel comminutus egeratur, vel opera lithotomi extrahatur.

Removetur Calculus à Veſicæ orificio, vel à ductu Urethræ, dextrè adhibito cathetere, vel candela cerea, aliove ſimili inſtrumento.

V. Hipp. in Coac. prænot.

Ad illius verò comminutionem licèt omnis opera quandoque eludatur, ut plurimi ſint, qui lapidem in Veſica frangi non poſſe autument, ob remediorum inefficaciam, & partis affectæ à ſtomacho diſtantiam; ſpe tamen æger non erit deſtituendus, cùm plurimi memorentur congruis medicamentis comminuiſſe calculos, & in perfectam ſanitatem patientes reſtituiſſe. Notabilis eſt hiſtoria Laurenbergii relata à Sennerto hoc loco, qui ab uſu medicamenti ex pulvere aſellorum, leporis, ſanguinis hircini, ſpongiæ roſarum ſylveſtrium, ſeminum violarum purpurearum, & ſpeciebus lithontribi aliquot hebdomadarum ſpatio à Veſicæ Calculo liber evaſit. Idipſum refertur à Camerario *Memorab. cent.* 8. *part.* 77. ſed remedium ex aſellis murariis ſpongiis cynorrhodi, & ſanguine hirci, præpa-

V. Monar. l. 3. de ſimpl. ex nov. orb. all. cap. de cochl. Rhaſ l. 9. Aet. lib. 2 Rolfinch l. 9. cóſ. 9.

ratis, ac æquis partibus in pulverem redactis confectum dicitur, & ad ſcr. ij. aſſumptum ex aquis diureticis cum ſyr. de althæa. Alios memorat Horatius Augenius ſimili ferè medicamento curatos [Tom. 2. conſ. & epiſt. l.9. epiſt. penul. al.4. epiſt. 2.]. Deſcribitur etiam ab Hartmanno *in notis ad Crollium* pulvis millepedum in hunc uſum valdè commendabilis. Effertur ab aliis pulvis ſcorpionum, ſi præſertim ſpiritu ſalis corrigatur, ut ex Michaele refert Fridericus Hofmannus. A ptiſana fructus cynorrhodi, ſeù roſæ ſylveſtris in furno ſiccati, & in pulverem redacti, multos quoque à calculis evaſiſſe teſtatur Borellus [Cent. 3. obſ. 22.]. Ex potu illius liquoris, qui in veſica Tauri embryonis nondùm nati ad unc. ij. ſingulo manè, cum totidem partibus vini; itemque eliciti ex embryone Hirco feliciter alios curatos narrat Helmontius [De lithiaſ. c. 7. & 8.]. A liquore etiam è cortice vulneratæ betulæ menſe Martii collecto, & quotidie epoto menſe Majo Germaniæ Principes Lithiaſis immunes eſſe idem Author ſcribit. Memorat prætereà Robertus Boyle [De util. natur. philoſ. p. 2. l. 3.] Gerardum Boot Medicum doctrina, & experientia præclarum aqua perſicariæ ſtillatitia ſingulo manè ad hauſtum unum exhibita quendam Veſicę Calculo laborantem priſtinæ ſanitati reſtituiſſe. A Bartholomæo Turriano [Jatt. l. 4.] aliquandò confractus, & comminutus eſt Veſicæ Calculus, cujus cauſa ſectio jam indicta fuerat, propinato cryſtallo in liquorem ſoluto. Liquorem autem iſtum fieri ait, ſi vel minimùm novies in fornace figuli cryſtallus calcis formam nanciſcatur, mox verò in cella ſupra marmor liqueſcat inſtar olei tartari; vel etiam ignita ſepties extinguatur in aqua, vel ſpiritu urticæ minoris. Decoctum urticę mortuæ, & ſeminum ejuſdem ad unc. v. vel vj. calens epotum ſingulo manè per plures hebdomadas mirificè Calculum in Veſica atterit, & cum urinis educit, ut expertum in pluribus. Commendantur ab aliis aquæ ſtillatitiæ raphani, nicotianæ, parietariæ, veronicæ, cancrorum fluvialium, & cæparum albarum ex vino albo: & à Schrodero urinæ ſpiritus, vel è calculo humano elicitus, quem etiam magnificat Vvolfgangus Hoeferus [Hercul. med. l. 3. c. 4.] *In Miſcell. Curioſ.* 1676. refertur medicamentum Calculum Veſicæ comminuens, & expellens à Vvinclero concinnatum, quod habet [Obſ. 102.]: *ſem. viol. purpur. unc. ſs. fragar. ononid. alkekeng. ſingul. quant. ſ. Fit ſ. a. expreſs. & add. aſell. præpar dr. j. ſang. hirc. dr. ij. ſpec. lithontr. ſcr. i. ſpir. terebinth. ſcr. ſs. & m.* Dentur ſæpè cochl. ij.

Conficit Prævotius [Conſult. 31.] malagma ex cępa alba cocta pectini imponendum. Et Zecchius ſanguinem vulpis, & hirci calentem adhibet, atque etiam per fiſtulam argenteam iniicit [M. M. l. 2. c. 15.]. Opinatur autem Deleboe Sylvius magnoperè profuturum ſpiritum Nitri, vel vulgarem, vel dulcem redditum, ac moderata quantitate commiſtum cum decocto graminis, & pari modo injectum, dummodò Veſica non ſit ulcerata. Aquarum per Catheterem in Veſicam immiſſionem alii quoque commendarunt, approbatque Cardanus modò Veſica innoxia ſit. Quamquam Rolfinchius hos deceptores vocat, & Zecchius ejuſmodi injectiones inanes judicat.

Cæteris omnibus minimè ſuffragantibus, ad Lithotomiam deveniendum Medici ſuadent. Hanc autem non temerè, neque ſubitò tentandam monent, ſed cùm certi ſumus de Calculo Veſicæ cavum occupante, nam plerumque decipi contingit, ut à caruncula in collo Veſicæ reperta memorat Scholiograph. Hollerii. Conſulendi prætereà ſunt in hoc opere Hildanus, Barbette, Van-Horne,

Scul-

Digitized by Google

Scultetus, Panarolus, Paræus, Rouſſetus, ut debitis cautionibus ſervatis vitentur ea, quæ mortis cauſa eſſe ſolent, ob ſupervenientem ex ejuſmodi ſectione hæmorrhagiam, inflammationem, & gangrænam.

DE ISCHURIA, STRANGURIA, & Dyſuria.

IN Iſchuria ſupprimitur omninò urina, aut ob Veſicæ languorem, quæ nequeat urinam propellere, aut ob ipſius meatus anguſtiam, & obſtructionem; ideòque, vel à paralyſi, ſeù reſolutione muſculi ſpincteris, vel à nimia ejuſdem diſtentione ex immodico urinæ confluxu, unde nequeat illa ſeipſam exonerare; vel à calculo Veſicæ collo hærente; vel ab ejuſdem inflammatione, aut tumore; vel à viſcoſa, tenacique materia, pure, grumo ſanguinis urethræ ductum opplente; ſicut etiam à callo ibidem genito; vel denique à verme, alioque corpore per eas partes delato, atque ob loci anguſtiam in tranſitu hęrente: quæ ſanè pro curatione internoſcenda ſunt. Ea verò, quæ ex impedita urinarii ſeri ſecretione à perdita Renum actione, ut exiſtimat Galenus *3. de ſympt. cauſ. c. 3.* vel ab obſtructione vaſorum emulgentium, ut vult River. *l. 1. obſ. 1.* contingit Iſchuria, ſuperiùs eſt recenſita *cap. de Nephr.*

Et quidem ſi à paralyſi; ſtupor, atque ſenſus hebetudo in ea parte aderit, itemque in aliis, per quas ramuli vagæ conjugationis, & nervi ab oſſe ſacro prodeuntes, deducuntur; undè ſenſu, motuque orbatus ſphincter muſculus voluntatis imperio ad meatus urinarii reclusionem non obſequitur.

V. Gal. 1. de loc. aff. 1. & 6. de loc. aff. & 3. de ſympt. caus. cap. 2.

Si à calculo Veſicæ orificio infixo urina remoretur; aderunt indicia calculi ſuperiùs memorata.

Si à nimia Veſicæ diſtentione, atque urinæ repletione; diutiùs illa retenta eſt, & tactu percipietur inflatio in perinæo, ubi pondus, & mejendi deſiderium cum conatu irrito.

Si ab inflammatione, aut tumore; alterutrius ſigna tum per tactum, tum per viſum, innoteſcent, præter febrim, ſitim, dolorem, & alia accidentia inflammationem comitari ſolita. Neque verò omninò neceſſe eſt, ut Veſica ipſa inflammetur, aut tumeat; cùm etiam à ſuperincumbentium aliarum partium tumore compreſſa nequeat urinam egerere.

Si à viſcoſo, tenacique humore: urina perdiù ſabulo, mucoſiſq; ſuccis ſaturata, mox tenuis, & veluti percolata excernitur, ac tandem ſenſim ſupprimitur.

Si à grumo ſanguinis, aut pure; præceſſit mictus ejuſdem ex vaſis alicujus apertione, eroſione, ictu, vulnere.

A vermibus denique; eventu ipſo potiùs, quàm certa nota deſignabitur.

Quod ſi, veſica vacua, urina ſupprimatur; vitium in renibus quęrendum, de quo ſuprà.

In Stranguria guttatim urina mingitur, & Veſica ad illam reddendam aſſiduò ſollicitatur; quocirca urinæ Stillicidium ægritudo hæc dicitur, cum dolore, & conatu præſertim in fine mictionis. Hujus cauſa eſt nimia ipſius urinæ acritudo, ac mordacitas; undè Veſica in ſuo orificio, vel ſphinctere ulcerata, ſtatim ac illuc urina appulerit, micturire cogitur. Fit autem aliquando, ut illa inaniter ad expulſionem ſtimuletur, à ſolo ſcilicet vapore acri; vel à muco, pure, arenulis, calculo, aliave re ſimili tenaciter hærente; nec diſſimili modo, ac in Teneſmo fit Ex Gonorrhœa Gallica pleroſque etiam experiri contigit Stranguria moleſtiſſima labo-

V. Gal. 7. Aphor. còm. 48.

V. Gal. 3. Aphor. còm. 16.

laboraſſe, adnata nimirum inutili caruncula Veſicę urethram occupante. Ab uteri quoque, vel recti inteſtini inflammatione urinę Stillicidium fieri docet Hipp.5.*Aph*.58. tracta ſcilicet in conſenſum Veſica ipſis adjacente.

V.Gal. 1. Epid. comm.2. & Cheſn. l. 3. obſ. c. 10.

Dyſuria demùm, ſeù mejendi difficultas, quamvis à nonnullis cum Stranguria confundatur; propriè tamen ab illa differt: etenim in Dyſuria non cogitur Veſica tam frequenter, & guttatim urinam reddere, cùm poſſit nedum juſto tempore illam continere, ſed etiam diutiùs, quàm deceat. At verò cùm emittitur, difficilis ſimul, & dolorifica eſt, quamvis cùm prodierit, ubertim profluat. Hujus cauſa refertur quoque, vel ad vitium urinæ, quæ mordax, & acris ſit; undè dici conſuevit Ardor urinæ; vel ad Veſicæ cervicem, & urethram eroſam, & ulceratam fortaſsè à calculo, arenulis grandioribus, & aſperis, lue Gallica, medicamentis acribus, præſertim ex cantharidibus, injectionibus in penis ductum aquarum erodentium, aliiſque. Quòd autem urina tam infenſa Veſicæ ſit in Stranguria, ut illam illicò ad mingendum ſollicitet, & laceſſat: referendum videtur ad acidum ſalſum lixivium urinæ permiſtum, quod vel è ſucco pancreatico non convenienter correcto à fermento felleo procedat, vel à potu, ciboque acidiori, nec dum benè fermentato, ut de cereviſia novella, & vino Rhenano Germani ferunt. Cùm itaque ſenibus deficiat, vel langueat fermentum hoc felleum, quo ſuccus pancreaticus, atque acores alii ex languore viſcerum orti nequeant corrigi, & temperari; fit propterea, ut ii Stranguriam patiantur; (V. Hipp. 3 Aph. 31.) eoque magis, quia acidum ſalſum crudis, viſcoſiſque ſuccis adjungitur, quibus ſenes plurimùm ſcatere ſolent; unde iſti tenaciùs ſphincteri, atque Veſicæ cervici hærentes, etiam (De lith. c.4.§.19.) citra lotium ad micturiendum crebrò ſtimulant, & compungunt. Hinc Helmontius ait, ſenum Stranguria fit, quoties fermentum bilis juſto debilius eſt, & non poteſt acidum ſtomachi chylum in ſalem ſalſum commutare.

Tam itaque Stranguria, quàm Dyſuria ad mortem ſæpè ægros comitantur, cùm præſertim in ſenibus immedicabiles ſint; Si verò Strangurięæ Ileum ſuperveniat intra ſeptem dies lethum minatur, ex Hipp.6.*Aph*. 44. niſi febris ſuperveniens urinam promoveat affluentiorem. Longè autem perculoſior Iſchuria, nam retenta diutiùs urina ſanguinem, & viſcera quæcumque coinquinat, & corrumpit; nonnunquàm etiam ſoporem affert, & apoplexiam. Cæterùm ex cauſis, gravior, vel levior erit, (V. Vrepfer de Cauſ. Apopl.) prout illæ faciliùs, vel difficiliùs removeri poſſunt.

Suppreſſa urina omni induſtria promovenda eſt, amotis primùm cauſis, quæ illam remorantur. Quare ſi ex paralyſi nervorum, & muſculi ſphincteris, ſuppreſſio oriatur, adhibenda ſunt, quæ paralyſi occurrant; intereà verò per catheterem aditus urinæ præbeatur, non neglectis topicis medicamentis, quæ robur, ſenſum, motumque muſculo recludenti impartiantur. Cùmque ſæpenumero reſolutio iſta ſphincteri accidat ab ictu, contuſione, aut vulnere oſſi ſacro inflictis, unde nervi ejus motui conferentes promanant, peropportunum, ſummèque utile erit, ad citam urinæ egeſtionem, contuſæ, aut vulneratæ parti ſpecialiùs opitulari, ut vis per nervos Veſicæ ſuggeratur, atque unà ſimul vulneri, aut contuſioni, perquàm ocyſſimè ſuccurratur.

Ani-

Digitized by Google

A nimia Veſicæ diſtentione ob retentam diutiùs urinam, (qua de cauſa Tychonem Brahe Daniæ lumen, atq; Aſtronomiæ reſtauratorem occubuiſſe ferunt) ſi fieri poſſit, uſu catheteris, vel ut mavult Sylvius ex Helmontio, ope candelæ cereæ, illa educatur; adhibitis intereà extrinſecùs medicamentis emollientibus, & laxantibus ex decocto malvæ, althææ, violarum, parietariæ, florum chamæmeli, ſeminum lini, illitoque oleo amygdal. dulcium, ſcorpionum, & ſimilium. Clyſteres quoque emollientes proderunt ob conſenſum recti inteſtini cum Veſica. At ab internis remediis abſtinendum quouſque urina profluxerit, ſicut pariter à potibus præſertim diureticorum, ne magis urina cumuletur, & affluentiùs in Veſicam irruat. Poſtquàm verò ęger minxerit, ſi inflammationis ſuſpicio adſit, locum habebunt, quæcumque in gratiam Veſicæ demulcendi vim habent, ut ſunt lenientes expreſſiones, ex condituris violarum, florum nymphææ, lactucæ, ſeminibus hordei, melonum, halicacabi; quibus & ſanguis hircinus, & ſal prunellæ, & ſaccharum Saturni, atque alia ad inflammationem ſedandam peculiariùs conducentia adiici poterunt. Si verò à ſuperincumbente alterius generis tumore Veſica comprimatur, huic omninò diverſis, & pro re nata, congruis remediis, occurrendum, prout perito, expertoque Chirurgo melius viſum fuerit; ſicut pariter cum à callo urinæ egeſtio impeditur.

Append. tract. 5.

Si à calculo, ea conferent, quæ ſuprà ad Veſicæ, & Renum calculum ſunt memorata: quamquàm, ut urinæ exitus promptè paretur, catheter neceſſarius videatur, dextrè tamen adhibitus. Ex Cantharidibus integris infuſis in ſpiritu vini quouſque macerentur, indeque tinctura extrahatur, elicitur remedium valdè efficax, ſed non omninò tutum, Iſchuria ſanata, & calculus diſſolutus fertur uſu pulveris virgæ aureæ cum ſucco raphani expreſſo, ſi pluries repetantur, *ut in Ephem. Germ. ann. 2. obſ. 30.*

At cùm retentionis iſtius cauſa fuerit tenax, & viſcoſus humor, ad ejus attenuationem, remotionemque incumbendum; quamobrem quę ſuperiùs in impedita ſeri urinarii è renibus ſecretione ſunt recenſita, hìc quoque optima erunt, vitatis inſuper alimentis craſſos ſuccos cumulare valentibus, imminutoque potu, quoad fieri poterit, ne plus juſto veſica gravetur, & oppleatur.

Ad grumum ſanguinis, & pus, proderunt diſſolventia: neque ab his verendum, quòd ſanguinis mictus magis promoveatur: gravius quippè damnum imminet ex grumo, & pure, quàm ex ſanguinis exitu; & conſultò admonet Fridericus Hofmannus, neque ſubito ſanguinem ſupprimentibus utendum, cùm urina cruenta ex calculo provenit. Verùm ſi hæc diutiùs perſeveret, ſpeciatim prodeſſe ſcribit Hartmannus arcanum agrimoniæ, & quinque folii ad grana aliquot exhibitum; itemque tabulas Plateri, & ſpecies diaplantaginis Mynſichti, atque ex Marte, & Saturno medicamentum Cardilucii, ad ſiſtendam hæmorrhagiam, trochiſcos Gordonii, aliaque ſuperiùs memorata. Hippocrati commendabatur lac ovillum epotum, ſicut & poſca ad grumos diſſolvendos, ejuſque loco oxymel. Aliis eſt in uſu rhabarbarum torrefactum, & cum ſucco portulacæ exhibitum, atque ivæ artheticæ decoctum. Eſſentiæ hyperici, agrimoniæ, burſæ paſtoris, & plantaginis ab aliis magnifiunt; ſicut pariter tinctura, & ſyrupus coralliorum,

Libr. 1. meth. cap. 19.

pulvis hęmatitæ, & croci Martis. A Cantharidibus verò, lac, expreſſiones ſeminum melonum, & cucurbitarum, jura, cæteraque demulcentia proſunt. Ad urinam verò ſanguinolentam ſapo Venetus ad dr.j. bis, terve per diem ſumptus cum aliquo vehiculo, multum valere dicitur ex Boyle; ut & flores conſolidæ majoris in vino rubro cocti, & bis in die aſſumpti.

Henr. ab Heers obſer.5. Riv.c.2. obſ.13.

Ulceri fortaſſis relicto abſtergendo conducunt, quæ de ulcere renum dicta ſunt, præſertim decocta vulneraria cum balſamo ſulphuris, extractum hyperici, conſolidæ, verbaſci, pulveres ſarcotici dicti, terebinthina, tragacanthum, cera. Sylvio perutiles cenſentur injectiones ex decocturis plantarum aromaticarum in aqua, vino, vel hydromelle, addito balſamo ſulphuris, vel Peruviano. Seligit autem ex plantis Rondeletius radicem conſolidæ majoris, caudam equinam, plantaginem, hypericum. Immitti autem priùs debet catheter, mox aptandus ſiphon, ſeù ſyringa, ut liquor iniiciendus Veſicæ cavum ſubeat, ex Primeroſio *de vulgi error. lib. 4. cap. 54.*

M.M. l.1. cap. 6.

Vermium denique Curatio ex alibi traditis petenda quoque erit.

Nulla autem cauſarum Iſchuriæ ratione habita, nonnulla recenſentur, quibus illa affecti curati referuntur. Narrat Foreſtus quoſdam, poſt multa fruſtrà tentata, fimo equino cum vino calido Rhenano per filtrum trajecto, & epoto, illicò minxiſſe. Et Formius apud Riverium efficax remedium eſſe ait cerebrum picæ exiccatum, & cum vino albo propinatum: eo enim intra horam urinæ exitum promoveri ſubdit. Proditum eſt ab Helmontio Mercatorem urinæ ſuppreſſionem octiduo paſſum, jamque morti vicinum, ſumpto ſucco millepedum, & conchyliorum nigrorum, in quo granum unum cantharidum fuerat incoctum, ſanitati fuiſſe reſtitutum. Fatetur Hartmannus urinam hirci calidè epotam, ejus verò omento, & inteſtinis ventri intereà applicatis, retentam urinam ſubitò propellere, unaque etiam calculum, ſi is fortaſsè ſuppreſſionis cauſa fuerit. Magnifaciunt alii infuſum calcatrippę in vino: expreſſionem è ſeminibus violarum, & nucleis perſicis cum aqua radicis urticæ, vel raphani: teſtas ovorum: eſſentiam lumbricorum terreſtrium, vel eorumdem pulverem cum vino mulſo: ſuccum cancrorum fluviatilium itidem in vino; ſicut, & ſal radicis lupinorum à ſcr.ſſ. ad ſcr.j. ex eodem Hartmanno. Decoctum plantaginis aquaticę cum pari quantitate vini gręci ad cyathum unum, ferè poſt horam urinam promovet. Decoctum pariter abrotani, in quo ſalnitrum ſit diſſolutum efficaciſſimum dicitur Jo: Aſſuer. *apud Camer. C.8. memorabilium*. Decoctum etiam glycypicri ad ſmilacem lævem à Dioſcoride relati Iſchuriæ contumaci commendatur Prevotio ex Dalecampio. Halecum ſalitarum inteſtina decem in pulverem redacta, & cum vino epota urinam aliquot dies retentam, una cum arenulis phlegmati inhærentibus promoviſſe vidit Schulz ad Libavium *epiſt. 39.* Cinis item fabarum cum vino Pictavienſi inſtar lixivii colatus, & addito fimo columbino epotus ad duo, vel tria cochlearia Arcanum eſt ad Iſchuriam ex calculo. Apes ſiccatæ n. iij. & in pulverem redactæ propinatæ ex vino albo urinam paulò poſt provocant: Expertum in Hiberniæ Primate Armegliano refert Theodor. de Mayerne.

Schol. obſ. 19. l. 15.

V. Du-Hamel de corp. aff. lib. 2.

Obſ. 33.

Prax. chymic.

V. eundẽ Libav. epiſtol. 41.

Foreſt. l. 24. ſchol. ad obſ. 25 Paræus l. 16. c. 37. l. 3. c. 13. de Veſicæ calc.

Extrinſecùs, Parietaria decocta, & cum oleo ſcorpionum inſtar cata-

plaſ-

plaſmatis pubi appoſita proficere plurimùm dicitur Foreſto: quam eandem oleo frixam, & nedum pubi, ſed etiam perinæo ſuperimpoſitam laudat Amatus Luſitanus; pariterque cæpam excavatam, & oleo anethino imbutam, ſupra cineres calidos excoctam, ac pari modo applicatam. In pueris verò commendat radicem Meu, ſeu dauci Cretici oleo decoctam. A lapide Nephritico brachio patientis alligato calculum veſicæ excretum vidit in Nicolao Treviſano Medicinæ Theoreticæ Profeſſore Jacobus Zabarella, indeque nunquam ampliùs urinæ retentæ incommoda eum paſſum teſtatur. Eandemque opem ab eodem lapide coxæ interiori admoto perſentiiſſe alium faſſus eſt Jo: Andreas Schogargus Medicus Patavinus, ex teſtimonio Jo. Rhodii. Sed admiratione dignum eſt, quod ſcribit Nicolaus Monardes de lapide Nephritico ex nova Hiſpania nuper ad nos delato, quem Praſio lapidi ſimilem eſſe, atque ad viridem colorem lacteo permiſtum tendere notat; præferri verò viridiorem. Is enim tantæ dicitur virtutis, & efficaciæ, ut brachio geſtatus ingentem arenularum quantitatem per urinam promoveat, atque ab renum dolore, & calculo tutetur. Verùm plures ex his mihi contigit experiri, ſed fruſtrà; niſi fortè illi adulterini fuere, ne aliis Obſervatoribus fidem derogem.

L. 25. obſ. 8.

Cent. 4. cur. 10.

Obſ. 30. cent. 3.

De ſimpl. Med. & nov. orb. del.

Ad Stranguriam ea potiſſimùm convenire videntur, quæ urinæ acritudinem temperant. Hinc Helmontius ſalia è lixivio parata conferre ſcribit, qualia ſunt ſal ſtipitum fabarum, aut glandium in decocto cicerum rubrorum. In ſpiritu ſalis ſummum etiam arcanum latere ait. De ſucco betulæ magna etiam prædicat, ſicut etiam de oculis cancrorum. Vinum etiam pleriſque efficaciſſimum dicitur, in quo igniti ſilices pluries fuerint extincti. A ſpiritu vini ex floribus roriſmarini in julapii formam redacto, & mane ad cochleare unum aſſumpto, aliquot etiam vidi in melius abiiſſe: quamquam plerique medicantium refrigerantibus, & humectantibus inſiſtant ex malva, viola, portulaca, quatuor ſeminibus majoribus, lacte, ſero, aliiſque, quæ potiùs ad acrimoniam urinæ temperandam uſui eſſe poſſent. A ſeminibus halicacabi, glycyrrhizæ, & floribus chamæmeli cum modico pulveris nucis odoratæ, vel macis, magnum confici remedium pleriſque creditur. Et Foreſto decoctum foliorum ribium nigr. expertum dicitur. Olei ceræ guttæ tres, vel quatuor in decocto cicerum rubrorum exhibitæ, inquit Hartmannus, Stranguriam ſolvunt. Crocus, & macis ſtranguriæ medentur Helm. *de Lith. cap. 2. n. 9.* Externè verò axungia Hirci umbilico applicita, & oleum maſtiches ſtillatitium; nec non in ſeſſus, & fomentationes ex herbis emollientibus elixis. Cùm denique calculum, arenulas, inflammationem, aut veneream luem Stranguria conſequitur, medicamenta his opportuna in uſum ducenda erunt.

De lith. c. 4. Ibid. c. 8. & ap. ted. Anim. de Morb.

Lib. 25. obſer. 3.

Speciatim autem in Dyſuria danda opera eſt, ut urinæ mordacitas temperetur, illaque quodammodò dulceſcat; quamobrem expreſſiones aliàs memoratæ ex ſeminibus, & conditiuris anodynis hìc locum habebunt, & multò magis ſi urinæ ardor ex cantharidum uſu oriatur. Gummi Arabicum pulveratum optimum ad urinæ ardorem dicitur ex Boyle. Item Gummi Tragacanthum, gummi Ceraſorum, & Prunorum, cum albumine ovi inſpiſſato, & ſiccato, rad. altheæ, & ſymphyti, & ſuccus glycyrrhizæ. At verò ſi ulcus in veſicæ orificio timeatur, inutilia iſta erunt, ſicut

cut etiam in ſenibus ex languore, & mucoſis, acidiſque ſuccis; in quibus expoſtulantur roborantia, attenuantia, & aromatica ſubamara, vinum, viniqúe ſpiritus. Commendat Heurnius vinum tenue cum nuce myriſtica, & lixivium ex cineribus roriſmarini, & vino albo. Thonnerus oleum ſuccini puriſſimum ad guttas vj. in aqua petroſelini. Et Horſtius etiam aromata in urinæ ardore præſcribit, quamvis vitioſus humor acer, & calidus videatur. Apud Nicolaum Cheſneau refertur arcanum mirabile ex pulvere vitri ad dr.j. cum unc.iij.aquæ roſarum manè jejuno ſtomacho exhibito, quo multos fatetur à Dyſuria curatos, excretis per urinam fæculentis ſordibus.

6. Aphor. com. 36.

Dec. 8. q. 6.

L. 3. obſ. c. 10. obſ. 4. 5. & 6.

Illud poſtremò ſupereſt in hiſce urinarum vitiis obſervandum, ut victus ratio ejus ſit conditionis, ut neque urinam, crudoſque ſuccos cumulet, nec ad vias urinæ recrementa deducat; undè Helmontius nonniſi poſt pituitæ evacuationem, diuretica exhibenda docet. Modico igitur cibo, & parciori potu utatur æger, acria, & acida devitet, ne urinam acriorem, moleſtioremque faciat, quæ potiùs, quoad fieri poterit demulcenda; ea namque temperata ſæpiſſimè hujus generis ægritudines, citrà alius medicamenti opem, ſponte ſua deſiere: nec aliud quidpiam præſtant quæcumque ex expreſſionibus ſeminum plantarum conficiuntur. Cæterum Narcotica, & opiata tuta non ſunt, niſi dolor urgeat nimis. Et in cibum urtica minor, ſyſymbrium aquaticum, raphanus, ſiler, cæpa, aliaque his ſimilia in juribus excocta ſæpeſæpiùs contulere.

Tr. ſed. An. ad morb. ſ. 25.

DE URINÆ INCONTINENTIA.

ALiquandò urina contineri non poteſt, ut debito tempore egeratur; non raro etiam dormientibus ſpontè ſua profluit; quod plerumque pueris accidit.

Hoc quoque vitium tribuitur muſculo ſphinctèri Veſicæ orificium claudere nequeunti, vel quia paralyſi affectus, vel quia à maligno ulcere eroſus, & conſumptus urinæ exitum ex arbitrio non moderatur. Pueris verò potiſſimùm à laxitate ejuſdem urina profilit; quamvis aliquandò ob vehementem imaginatricis vim illa in dormientibus per retractionem muſculi propellatur, adjuvante ejuſdem irritamento. Quamobrem novi quendam, qui quoties in ſomno mingeret, ſeipſum reverà mingere ſomniabat, atque ità, recluſo ſphinctere, urina effluebat; cum verò inter mingendum expergiſceretur, illicò contracto muſculo mictum continebat. Non raro etiam accidit, ut oppleta nimiùm veſica per fibras ſuas carneas, & motrices, urinam promoveat, obſequente intereà muſculo; ſicut pariter cùm à comprimentibus muſculis abdominis laceſſitur, aut etiam ab inflatis, tumefactiſque inteſtinis, præſertim Recto, cogitur, & coarctatur; itemque à dolore vehementi; à riſu, à repentino timore, in quibus illa vel concitatur, vel laxatur.

Cùm pueris, & ſenibus accidit, minus malum; in illis enim plerùmque ſolet ætatis mutatione deſinere; in his verò quamvis inſanabilis ſit, non tamen mortem affert: cùm ità affectos multos viderim diutinam vitam protraxiſſe; in juvenibus autem gravius, & eò magis, ſi alia ægritudine illi teneantur.

V. Hipp. in Coac. prænot.

Ea

Ea igitur danda opera eſt, ut cauſa primùm languoris in ſphinctere removeatur; deindè verò peculiaribus auxiliis is roboretur, ſuoque munere ex arbitrio fungatur. Paralyſi autem in primis occurrendum, ſi ab illa malum oriri videatur, fota ſpeciatim ſpina, qua parte nervi in veſicam proficiſcuntur, adhibitiſque etiam interiùs remediis ſuo loco memoratis. Verumtamen referuntur nonnulla peculiariùs huic affectui profuiſſe; Guttur galli toſtum, exiccatumque, atque in pulverem redactum, & in vino rubro ante cœnam exhibitum: Veſica Capræ, aut Apri pari modo exiccata, & pulverata, atque ad dr.j. in vino rubello epota, ſæpiùſque repetita, ut de veſica vervecina in clybano ſiccata, ac deinde in pulverem redacta ſcribit Boyle: Pudendum Suis cum braſſica capitata; necnon & piſcis in ventre lucii inventus: cinis erinacei, gummi Arabicum, ſtyrax calamita, cera, myrrha, mentha, glans, hypericum. Vinum, in quo decocta ſint ruta, caſtoreum, calyces glandium quernarum, ſemen myrti, & thus commendatur à P. Bayro. Magnifaciunt alii pulverem à Rhaſi deſcriptum. Mus decorticatus, & in cibum exhibitus perutilis dicitur ex eodem Bayro; fateturque ſe hoc idem edoctum à mulierculis Delphenſibus Foreſtus. Fomenta quoque ex verbaſco, mentha, myrtho, abſinthio, balauſtiis, roſis punicis, adjecto alumine, proſunt. Balneum, & unguentum valdè efficax conficit Hartmannus: & Bayrus emplaſtrum, quod habet: *Ladani, & maſticb. ſingul. dr. ij. ligni aloes, ſtyracis calamit. cinnam. & terebintbinæ ſingul. dr. j.* & cum ſucco menthæ } ubi, & perinæo applicatur.

V. Gal. 6. de loc. aff. cap. 3.

V. Solenand ſ. 4. conſ. 11. & Camer. cét. 8. memorab. p. 72.

V. obſ. 21 Ann. 2. Ephem. German. ubi certum remedium dicitur in urinæ incontinentia.

Lib. 9. ad Almanſ.

Lib. 25. obſ. 22.

Enchir. l. 4. c. 10.

Sed elegans ſanè, atque admirandum remedium memorat Henricus ab Heers obſervatum in Puella Malmundarienſi, quæ ob ulceratam ab imperita obſtetrice in primo partu veſicam, in urinæ incontinentiam inciderat; ſanata tandem fuit conſilio Cingari, ſuſpenſo è collo ſacculo, in quo erat pulvis bufonis vivi in nova olla uſti: quod & remedium expertum ipſe deinceps vidit in quodam Mercatore Leodienſi eadem urinæ ægritudine laborante.

Lib. 1. obſ. 14.

DE ARTHRITIDE.

Articulorum dolor, Græcis Arthritis dicitur, in qua ſenſiles artuum partes acriter cruciantur, præſertim verò membranæ ipſos amicientes.

Sumitur autem aliquandò Arthritis pro cujuſvis Articuli dolore, atque ità confunditur cum Chiragra, Podagra, Iſchiade. Aliquandò generaliùs accipitur; vel cùm Artus cuncti dolent, vel cùm ex uno in alium dolor vagatur. Pro partium verò affectarum varietate peculiare nomen ſortitur; quamobrem ex laborante manu Chiragra, ex læſis pedibus Podagra, ex Coxa Iſchias, & Coxendix, ex Genu Gonagra appellari conſuevit. Videtur etiam Paræo Trachelagra, Rachiſagra, Homagra, appellanda, cùm cervicem, ſpinam, humerum vexaverit.

Cauſam Arthritidis veteres putabant, fluentes à capite humores, potiſſimùm pituitoſos, in Articulos, illoſque è ventriculo primùm, aut etiam Hepate, ſi bilioſi concurrerent, in cerebrum elatos; mox verò per nervos in Artus fieri deciduos. Immò Fernelius non interiores partes capitis, aut cerebrum, ſed extra calvam poſitas Arthritidis originem putat, è quibus ſupervacaneos humores pituitoſos ſolùm per ſumma corporis

V. Hipp. de affect. de loc. in hom. & epiſt. ad Demetr. Gal. 10. de comp. med. ſ. l. cap. 2. & 2. de di... febr. 10.

Lib. 6. de par. Morb. c. 18.

ris

ris ſub cute deorſum decurrere ait. Et Sennertus ſeroſos hos humores vult ſalſos, & acres, in liene, & hepate genitos, atque à Natura per venas, & arterias in partes circa articulos protruſos. At Schneiderus à tota ſanguinis maſſa circumflua ſecerni aſſerit. Helmontius verò à quibuſvis partibus proprium alimentum depravantibus, illudque in articulos deindè deturbantibus deducit. Viſum eſt prætereà VVilliſio ſanguinis, & liquoris nervorum ſimul unà vitium accuſare, prout materies *ſalina*, *& tartarea* à ſanguine arterioſo circa oſſium intercapedines depoſita, à defluentis nervorum liquoris recrementis acidis, in motum, & fermentationem ſubigitur, ob degenerem utriuſque naturam articulis infenſam, undè membranarum, & tendinum fibræ vellicantur, & compunguntur: Acoris autem iſtius vitium potiùs à lympha, & ſucco pancreatico derivatum vult Deleboe Sylvius; etenim ad dolorem Arthritidis exigit humores acido-acres, & ad ardorem bilioſos, ſaltem ex indebita fermentatione vitiatos.

Deliram Catarrh.

De Anim brut. p. 2. c. de Arthr.

Append. tr. 8.

Verùm Helmontius ſeminium quoddam, characterem podagricum ab ipſo appellatum, Articulis ineſſe contendit, quod plerùmque à ſemine parentum transfuſum in longum tempus latitat, quouſque acidum in ſanguine excitatum, vel potiùs in ſtomacho exaltatum ad eas partes deferatur, & fermentatione promota ſpermaticum illud gluten inter ligamenta, & oſſium intercapedines ſitum acido inficiat, & ad dolorem, ardoremque inducendum excitet, & quandoque etiam in tophos commutet. In hanc eandem ſententiam inclinat Tachenius; niſi quòd expreſſiùs memoret in articulis, eorumque internodiis mucum quendam, ſeu gluten ſpermaticum, *Synoviam* à Paracelſi aſſeclis dictum, in Arthritide ab illabente acido vitiari, & in indebitam fermentationem promoveri: Quæ ſanè à Paracelſo multò anteà prodita ſunt. Is enim putat, ſalſum minerale, vel ſuccum acidum, ſi in microcoſmo progignatur, & in ſynoviam impingat, dolorem podagricum inferre. Pro *Synovia* verò intelligit ſubſtantiam illam, quæ proximè abit in alimentum partis; ac ſpeciatim in Podagra putat eſſe gluten album, quo nutriuntur ligamenta, vel etiam aquam Articulorum irriguam. Hinc P. Fuhemmanus apud Horſtium cohærenter his, inquit, proximam morbi hujus cauſam eſſe ſalem volatilem, qui cum fluxionibus, & catarrhis capitis in ligamenta, & tendines articulorum ſeſe inſinuat, & vehementi acrimonia dolores intolerabiles excitat. Quamquam Paracelſus podagram quoque ex ſanguine furente conſtituit. Quercetanus etiam, Tartarum congeſtum in juncturis accuſat, quod ob novum fluentem humorem commotum paroxyſmum ſuſcitet, non aliter, ac ſi calci vivæ aqua affunderetur.

T. Volup vivent. à ſed. an. ad morb. morb. ſed. in an ſenſ. & alibi.

Tract. de morb. Princ.

Tr. de Podagr. & l. 1. de tartar. c. 2. tr. 4.

L. 8. obſ. 2.

De utroque hel. leb. c. 2.

Conſ. de Arthrit.

Etſi verò tam diſcordes inter ſeſe videantur Authores in origine, & cauſis Arthritidis aſſignandis, in hoc tamen omnes conveniunt, ut acidum exaltatum recenſeant Artubus infenſum: nec abs re, cùm affines admodum ſint Nephriticus, & Articularis dolor, ut vix aliquem invenire liceat Nephriticum, qui non pariter Podagricus, vel Chiragricus ſit, & humores pari modo in tophos, ac lapides concreſcant. Crediderim autem plerumque lympham ejuſce ægritudinis cauſam, cùm plurima vaſa lymphatica dicta per articulos corporis excurrant: Illa verò acorem nacta, adhuc ſe ſola, & dolorem ingentem, & tumo-

V. Sennert. q. 6. de Arthritide.

tumorem partibus inferet. Quamobrem Carolus Piſo exiſtimavit hanc unicam eſſe Arthritidis cauſam; in ea etenim concurrunt quæcumque Arthritidi inferendæ neceſſaria referuntur. Haud tamen inficiabor dolorem cum ardore conjunctum lympham arguere acriorem multo ſale ſaturatam; abſque ardore verò potiùs acidiorem; at cùm uterque deeſt, copia ſolùm lympha nocebit, & tenacitate.

DeMorb ab illuv. ſeroſ. conſ. de Arthrit.

Neque verò humores iſti ſeroſi in Articulos illabentes Arthritidem omninò excitabunt, ſed ſolùm cùm penitiores partes, membranas oſſium, nervos, tendones, ligamenta, infeſtaverint: quippè ſæpè confluunt hi, vel ſimiles alii humores in artuum confinia, at Arthritidem non pariunt. Sic qui abſceſſus circa eas partes experiuntur, & qui tumores, ut cachectici, & hydropici, propriè Arthritici non ſunt. Dolore igitur internoſcere oportebit Arthritidem à cæteris tumoribus Articulorum: is enim præ primis patientes torquet; tumor verò ſi accedat, & partium rubor, dolorem ſubſequetur; at in cæteris, à tumore potiùs partes dolebunt, vel illarum motus impedietur; cùm tamen in Arthritide non raro acerrimè partes doleant citra tumorem manifeſtum à ſolo vapore acido per articulos diffuſo, mox fermentationem allaturo.

Neque inſuper de loco, undè ſeroſi iſti humores in Artus defluant, valdè dubitandum, quin glandulæ omnes, & adenoſa corpora ſtatuenda non ſint, quippè quæ facilè lympham admittunt, & aquæductus corporis excipiunt. Quare arbitratus eſt Deleboe Sylvius etiam glandulas pancreatis conglomeratas in id mali genus convenire, præſertim quia paroxyſmus articularius cum febre, quæ catharrhos comitari ſolet, rigorifica ferè ſemper invadit. Hinc & ab hypochondriis vehementer perturbatis quandoque vidimus immanes articulorum dolores ſucceſſiſſe. Acidæ etiam lymphæ, Arthritidem vagam ſcorbuticam, primordia ſua debere, ſuademur conjecturis ſanè non improbabilibus. Quæ de Arthritide univerſim dicta ſunt facilè Podagræ, Chiragræ, Iſchiadi, cæteriſque particularibus Artuum doloribus aptabuntur. Porrò hi variant ſola partium affectarum diverſitate, cæterùm in reliquis conveniunt.

Analogus Arthritidi morbus eſt Rheumatiſmus, quo Articuli pariter dolent, ſed magis in partibus circumjacentibus; præſertim in finibus muſculorum, qua parte ligamenta, & tendones oſſa amplexantur, ipſique muſculi mutuo nexu fulciuntur. Eſt quoque Rheumatiſmus dolor vagus univerſum ferè corpus pererrans, immò etiam interna viſcera, ac ferè momento temporis ab una in aliam partem tranſiliens; quamobrem à pleriſque Arthritis vaga appellatur. Pendere videtur à vitio ſanguinis, ob lympham abundantiorem ſimul, & acriorem, vel acidiorem, illi ſuggeſtam. Experiri enim aliquandò contigit venas in his aliquantulum turgere, & arterias pulſationes ſuas edere elatiores, & vibratas. Et quamvis à ſola lympha vitiata, nec adjecta ſanguini idipſum eſſe poſſit, quia tamen Rheumatiſmum plerùmque febris comitatur, videtur ſanguis quoque in fermentationem adactus unà ſimul cum lympha vitiari. Atque hinc etiam differt Rheumatiſmus ab Arthritide: cum illo enim ferè ſemper febris jungitur; cum hac vel nunquam, vel rariſſimè, niſi ſolùm cùm primùm Artus adoritur. Præterea cùm in Rheumatiſmo dolor deſinit, par-

VVilliſ. de Arthr. c.14. p.2. de An. Brut. cõtra Sennert. & Horſ.

partes ad motum faciles remanent; ſecùs in Arthritide, quæ poſtquam deſierit, articulos deſerit tam graviter affectos, atque imbecilles, ut ægrè motum ferant. Rarò denique Rheumatiſmus repetit; at verò Arthritis nedum per certa tempora reddit, ſed ſuos invehit paroxyſmos ſubindè atrociores.

Sæpiſſimè hi morbi victus intemperantiam ſequuntur, vitam otioſam, immodicam venerem, ſuppreſſas evacuationes præſertim per cutim, vias urinæ, & menſtruorum. Unde Hipp. 6. *Aphor.* 29. fœminas dixit podagra non laborare, niſi menſtrua defecerint. Vehementes item, ac diuturnas animi perturbationes, conſtitutiones aeris Auſtrinas, inæquales, & æſtuoſas, quandoque etiam Aquilonares, & frigidas; ex quibus, illæ ſanguinem attenuando, hæ verò cutis poros conſtipando, atque perſpirationem impediendo Arthritidis cauſam promovere poſſunt. Ab hæreditaria contagione Podagram, Chiragram, cæteroſque Articulares dolores in poſteros transfundi res eſt notiſſima; quamvis non raro viſi ſunt à parentibus ejuſmodi morbo affectis proceſſiſſe, qui fuerint omni dolore articulario immunes. Multùm quippe hic valet ratio ſervata in cibo, potu, Venere, & exercitiis opportunis: quo profectò fit, ut numquam, vel raro extrà Urbes, & Principum aulas Podagra ſpatietur. Neque verò Eunuchis, fœminis, & pueris parcit, ſi otio, luxui, & voluptatibus indulgeant, ut docet Galenus 6. *Aphor. comm.* 28. 29. & 30.

V. 6. Epidem. l. 8. t. 55. de Pythea, & Georgippi cōjugibus.

V. Senec. epiſt. 95. de Fœminar. intēper.

Quamquàm autem Podagra, Chiragra, Gonagra, Iſchias, aliique dolores particulares, ob adjunctam vigiliam, ciborum nauſeam, virium dejectionem, aliaque ſymptomata graves ſint, & atroces, longè tamen pejor Arthritis univerſalis, quæ corpus reddit ſemianime, & in longum tempus protracta fit immedicabilis, atque febri ſociata periculo non vacat. Iſchiade etiam laborantes ſummis, aſſiduiſque doloribus cruciantur, & quidem altiùs à ſumma nate interdùm per totum crus aduſque genu, & in extremum pedem. Pars illa pariter univerſa contabeſcit, & ſæpe ſæpius decurtatur, luxato articulo, femoreque à ſuo ſinu dimoto. Ex Podagra, & Chiragra potiſſimùm diuturniori, adeò pedum, & manuum digiti contorquentur, ut immobiles, & tabidi remaneant; quin & tuberculos tophaceos exſerant planè irreſolubiles. Et licèt ab Hipp. proditum ſit ex varicibus ſupervenientibus averti ab articulis fluentes humores: id tamen vel numquam viſum, vel rarenter admodùm.

Hippoc. 2. prædict.

V. Hippoc. 6. Aph. 60.

Værumtamen à Podagra, & Chiragra per certa intervalla recurrente plerique à graviſſimis ægritudinibus fuere præſervati. Neque deſunt, qui tot, & tanta beneficia è Podagra proficiſci autument, ut ex multigena illorum varietate encomium Podagræ concinnaverint, ac illam ferè optabilem effinxerint, eleganter magis, & facundè, quàm verè.

Quandoquidem diuturna, & inveterata Podagra medicamentis non cedit, immò ab illorum uſu præſertim importuno, gravior, & periculoſior ſæpiſſimè evadit, ut propterea, in proverbium jam tranſierit Ovidii carmen.

Tollere nodoſam neſcit Medicina Podagram.

Et vulgò opprobrium Medicorum dici ſoleat: omnis proindè induſtria adhibenda eſt, ut cùm recens invaſerit, profligetur, ne deinceps altas radices figens, omnem Medicinæ operam eludat. Illi igitur protinùs occur-

currendum, nec tàm multis, variiſque medicamentorum generibus, quàm exacta victus ratione. Primùm autem paroxyſmum Arthriticum retundere, atque dolorem, tumoremque inductum demulcere, & minuere opertebit; mox verò alios imminentes, & futuros antevertere, & præcavere.

At de victu præcipua ratio habenda eſt, cùm per hanc plurimi incolumes evaſerint, & à Podagræ tyrannide prærepti, ſcilicet repudiatis, crudis, fæculentis, acidis, multis, variis, & difficilis diſſolutionis alimentis. Hinc Crato: *Ego*, inquit, *in recta victus ratione, & abſtinentia, totam rationem præcautionis poſitam exiſtimo*. Sunt qui neque carnes admittunt, quæque in ſanguinem converti apta ſunt; licèt iſta moderatè ſumpta vix nocere poſſint, cùm tanta abſtinentia ſufferri nequeat, quantam morbus expoſcit, & Veteres præcepere. Minimè verò præſcribenda videntur contuſa, conſumpta, aliaque hujus generis fercula, quæ plerùmque corrupta, vel indigeſta, nihilque mutata egeruntur, aut alvo gravamen, & partibus, affectis excrementorum aggeriem afferunt. Cùm verò vires conſtantes ſunt, commendabilem quarundam Regionum morem arbitrarer, ubi ægrotantibus extrema fermè inedia indicitur in his, aliiſque ægritudinibus articulorum, veluti ex Venerea contagione, & quidem ſummo cum emolumento, atque ægrotantium valetudine.

Braſſicā Podagricis utilē ſcribit Plin. l. 10 cap. 7. Epiſt. 51.

Vinum adeò nocuum in Arthritide nonnulli putant, ut toto corpore contractos referant, qui illo uſi ſint; ab aquæ verò potu priſtinæ ſanitati reſtitutos. Id autem licèt quibuſdam expertum referatur, non tamen crediderim tanta mala ab uſu vini proficiſci, ut pleroſque etiam non juverit; neque ſecùs aqua ita ſalutaris eſt, ut aliquandò non noceat. Novi enim aliquos non minùs ab aquæ, quàm à vini uſu crudeliter afflictos Podagra, & quod gravius longè diuturniori, ac penè irreſolubili: quin immò crediderim à vino potiſſimùm albo, non tamen acido, & auſtero, diureſi promota, vel etiam diaphoreſi, Podagricos, & Chiragricos in melius abituros. Experiri namque contigit breviores paroxyſmos à vino, longiores, difficilioreſque ab aqua ſucceſſiſſe. Quòd ſi prætereà vinum comparetur medicatum, quale eſt antipodagricum Paracelſi, vel ex meliſſa, rore marino, ſalvia, betonica, aliiſque compoſitum, certiùs proderit. Verùm in his peculiares corporum conſtitutiones ſpectandæ ſunt, ex quibus coniicere licebit vinum nè potiùs, an aqua ſit profutura; quamquàm mediocritas ſemper eſt tutior, & ſalubrior in utriſque. De alvo tamen lubriciori ſollicitos oportere eſſe Podagricos, nemo unquam dubitavit.

V. Paul. Ægin. l. 3 c. 78.

Si Podagricis ſtatim à principio vena fuerit ſecta, mira vulgò prædicantur: quibuſdam ſcilicet illicò deſiiſſe dolorem; aliis numquàm ampliùs rediiſſe; nonnullos protinùs ambulaſſe. Nos verò compertum habemus à venarum ſectione pleroſque toto corpore convulſos, atque omninò motu privatos remanſiſſe, vel etiam extremum obiiſſe diem. Neque verò ſolum his, quibus à principio ſanguis detrahitur, damna ejuſmodi imminent, ſed etiam aliis, qui per annum, vere, & autumno, aliquoties permiſerunt ſibi venas aperiri. Scribit enim Crato, iſtos languidos nimis, miſeroſque factos obſervaſſe; indeque violentiorem novi humoris affluxum, vehementioremque paroxyſmum conſequutum adiicit Hoeferus *in Hercul.*

V. Solenand. l. 4. conſ. 24.

Lib. 4 conſil.

Lib. 4 cap. 1.

Digitized by Google

cul. Med. confirmatque Ballonius, qui à ſanguinis detractione corpus refrigeſcere, nervos debilitari, & facultatem retentricem infirmari ſubdit. Nec prætereà ulla ratio ſuppetit, cur illa conferre poſſit. Sed & contrà ſitus doloris, vitioſorum humorum conditio, partium affectarum natura, plerùmque etiam ætas, anni tempus, ſtomachi languor, & alia plura prorsùs refragantur.

Lib. 2. epid. & ephem.

Saluberrimum autem foret inſtante paroxyſmo, irruentes humores, vomitu, vel dejectione, ad os, aut alvum allicere, pro varia ægrorum habitudine: prævertitur ſiquidem impetus humorum in articulos, atque extra corpus avocatur, atteſtantibus idipſum Sylvio Deleboe, Riverio, Hildano, cæteriſque. At laxantia inutilia, immò etiam nocua obſervantur, ut de caſſia præſertim notat Heurnius. Suum Caryocoſtinum commendat Bayrus. Alii pilulas ex Hermodactylis. Alii reſinam jalapæ. Alii pulverem Arthriticum, & ſpecificum purgans Paracelſi apud Crollium, atque arcanum corallinum dictum. Laudat Hartmannus eſſentiam hellebori nigri ſæpius repetitam. At Pachequus apud Riverium Arthritidem univerſalem refert uſu croci metallorum.

Append. tr. 8. cap. de Arthritide
Cent. 6. obſ. 84.
Bayr.
Sennert.
Mayer
VVilliſ. M. M. l. 2. c. 22.
Obſ. 31.

Sunt qui magnoperè ſalutaria etiam dicant diuretica, & ſudorifica medicamenta confluentes humores ab articulis avertentia; præſertim quia Hipp. 4. *Aph.* 74. ſcribit: ***Quibus timetur futurus abſceſſus ad Articulos, hos urina multa, & alba liberat ab abſceſſu:*** quod etiam edocet *lib. de Humor. in fine*.

Per ſolius Lactis uſum continuatum Podagrici ſanati referuntur. At valdè de illo dubitat Fr. Ignatius Thiermair, & quòd Catarrhis, ac defluxionibus obnoxiis non proſit, ex Matthiolo: & quòd calculoſis obſit, ex Galeno 3. *de alim. fac.* 15. & quòd in nervorum vitiis nocuum ſit ex Dioſcoride *lib. 2. cap. 64.* & quòd obſtructiones afferat ex eodem. Undè idem Author illius uſum in Podagra ſuadere non audet, cùm neminem illo ſublevatum viderit. Fatetur quoque ingenuè VVilliſius quoſdam à lacte inſigne juvamentum accepiſſe; alios verò multò deteriùs habuiſſe, & Arthritide nullatenùs curata, viſcerum obſtructiones, & cacochymiam contraxiſſe. Sed & infelices ex lactis uſu in Podagra eventus aliquot refert pariter Jo: Fortis *in ſuis conſultationibus*.

V. Hipp. l. de affect. de lactis uſu in Podagr. conſil. l. 1. c. 4.
Cent. 4. 73.

Vigente prætereà paroxyſmo, ad doloris ferociam leniendam Anodyna commendantur; & internè Narcotica exhibere non veretur Th. de Mayerne, ipſumque etiam laudanum; quo pariter feliciter ſe uſum teſtatur Hildanus, & Riverius non diſſentitur. Neque motum humorum ab illo impediri putandum, cùm opium inter ſudorifera referatur. Compertum autem eſt in ipſa doloris vehementia lanuginem verbaſco nigro adnatam, aut, verbaſcum ipſum arefactum, in fruſtula diſciſſum; & inſtar ellychnii contortum, mox incenſum, atque urentem parti dolenti admotum Podagricis mirè profuiſſe, non ſolùm ad citam Arthritidis ſolutionem, verùm etiam ad ejuſdem in poſterum præcautionem. In ejus locum ſuffecta ſalvia idem præſtare poſſet.

Tract. de Arthrit.
Cent. 6. 85. Prax. l. 16. c. 1.
V. Vvall. Meth. Med.

A F. Hofmanno ſummè commendatur ſpiritus ſalis ammoniaci ſalſus, cum ſpiritu liliorum convallium, pari quantitate, & ſpiritu Arthritico miſtus, addito parum camphoræ loco dolenti aliquoties illinendus. Hunc eumdem ſpiritum laudat Hartmann. *in ſua praxi chymiatr.* Alii juvare experti ſunt aquam florum ſambuci,

Clav. Schrod.

ſper-

Digitized by Google

ſpermatis ranarum, & antipodagricam Rulandi, & Hartmanni; itemque folia hyoſcyami, cicutæ, mandragoræ, necnon lac recens mulctum, oleum amygdalarum, & vitellorum ovorum, carnem bubulam recentem, cataplaſma è mica panis, lacte, vitellis ovorum, & modico croci apud Hartmannum, emplaſtrum Arthriticum Mynſichti. Verùm non omnibus omnia juvamen afferunt, cùm & aliquandò viderim ſpiritum vini ardentiſſimum profuiſſe, aut lixivium acre ex cineribus ſarmentorum; aquam calcis, ſalis, aut nitri, & phlegma vitrioli. Tam varia quippè ſunt, quæ ex humore, dolore, parte affecta, tempore afflictionis, cæteriſque momento ferè accidunt, ut vel accuratiſſimum, oculatiſſimumque decipiant.

V. VVill. de Arthr.

At verò declinante podagra, & dolore prorsùs ablegato, ſi tumor in parte reſtiterit, atque ad motum ineptitudo, diſcutientia, ac diſſolventia convenient, qualia præſertim recenſentur lixivia è cineribus ſarmentorum, caulium, quercus, & ſimilium, adjectis quoque medicamentis ex vitriolo, in quo latet anodynum ſal, & ſulphur; undè vitriolum album in aqua ſtillatitia caulium diſſolutum efficax dicitur Th. de Mayerne. Galenus, Aetius, & Ægineta articulos podagricorum perfricandos jubent linimento ex ſale, & oleo miſtis. Idem Mayerne commendat emplaſtra ex hermodactylis, minio, gummi caranna, tacamahaca, quibus articuli affecti etiam roborentur. Ab oleo ex violis luteis, & floribus verbaſci firmari eos pariter mirificè, teſtatur. In idem conferre inquit VVilliſius emplaſtrum ex minio, ceruſa, & ſapone cum oleo coctis; vel quod habet, emplaſtri de minio part. ij. Paracelſi part. iij. Et Hartmannus aliud deſcribit ex vitriolo, alumine, & nitro, atque aliud ad tophos extrahendos; diſſolvendoſque. Vituperatur tamen à nonnullis Alumen, quod conſtipando poros claudat, & impedita diaphoreſi dolorem augeat. Neque ſolùm emplaſtra iſtiuſmodi admovenda monet citatus Th. de Mayerne; ſed etiam ad tophorum diſſolutionem celebrat ſal ammoniacum, ſal urinæ volatile crebris depuratum ſublimationibus, & cum optimo vini ſpiritu miſtum, quo deindè artus foveantur, reſeratis primùm poris ope balnei, vel vaporis lixivii ex fæcibus, aut ſcoriis flavis reguli Antimon. Magnifacit quoque oleum arſenici cum butyro majali, vel alia pinguedine commiſtum, & artubus illitum.

2. de ſimpl. med. fac. 18. Tetrab. 3. ſ. 4. c. 21.

V. Hildan.

Antipodagrica denique plurima apud Auctores memorantur. Spigelius expertum ait pulverem foliorum cichorii ſylveſtris, menſe Majo collectorum, & in umbra ſiccatorum ad ſcr. ij. vel dr. j. in jure pulli non ſalito manè quatuor horis ante prandium, & veſpere cùm æger vadit dormitum. In Miſcell. curioſ. ann. 1676. proponit ſpeciale quoddam remedium Andreas Cnœffelius ex *cinnabaris nat. ſcr. ſſ. pulver. ocul. cancror. & concb. ſingul. gr. xv. laud. opiat. gr. iij. in pulver. red. aliquoties aſſum.* Decoctum Cereviſiæ, in qua radix lappæ incocta ſit epotum, mirabile fertur Foreſto: ab illo enim lotium promoveri album inſtar lactis dicitur. A betonicæ uſu familiari, vel in pulverem redactæ, vel in tabellas, aut electuarium; vel etiam in juſculis excoctæ magnam opem adfuturam in Arthritide ſcribit Hildanus: Et Capivacceus à foliis ſalviæ. Perutile dicit eſſe Poterius decoctum chinæ, viſci quercici, ivæ arthriticæ, granorum acanth. glycyrrhizæ, & coriandrorum ad xv. dies ſumptum. Electuarium granorum

V. Trallian. & Valeriã. de Podagr. Antid.

Obſ. 84.

Lib. 29. obſ. 7.

Cent. 6. obſer. 32.

l. 7. conſ. 26. apud Scholz.

Cent. 1. c. 92.

norum juniperi per bimeſtre tempus manè, & ſerò à cibo exhibitum etiam præcavet ex Paracelſo. Lib. 8. de morb. ext. obſ. 3 Et Horſtius has pilulas præſcribit in ſolſtitiis ad ſemidrachmam ſumendas per menſem integrum. Conficiuntur autem ex *pulver. chamæp. & chamædr. ſingul. dr. ij. centaur. minor. ariſtol. rotund. rhap. gent. ſem. hyper. & cran. hum. præp. ſingul. dr. j. ß. rad. cichor. ſantal. rubr. ſingul. dr. j. cum ſucc. ivæ arthet. & par. terebinth. excip. in maſſ. pilul.* Decoctum chamædryos lx. diebus exhibitum penitus à podagra liberare teſtatur Solenander. S. 5. conſ. 1. Meminit Sennertus cujuſdam aquæ vitæ à Gisberto Horſtio ex pluribus ſimplicibus in ſpiritu vini primùm infuſis, deindè in B. M. deſtillatis, elicitæ; quam nonnulli ſalutarem experti ſunt. A Cratone etiam, & Donzellino pulveres quidam deſcribuntur ſanè præſtantes, quos idem Sennertus refert, & commendat. Memoratur in *Ephem. Germ. ann.* 4. *obſ.* 123. Antiarthriticum efficaciſſimum trifolium paluſtre Dodonæi incoctum Cerevisia, vel aqua, & ſæpiùs aſſumptum.

Forinſecùs verò adhibita, ſive ad ſedandum dolorem, ſive ad reſolvendos humores artubus hærentes opportuna plura alia ſubiiciuntur: Aph. 16. ſ. 3. & Aph. 25. ſ. 5. Heurnio uſui fuere Ranæ vivæ in butyro inſulſo excoctæ, & applicitæ; ſicut pariter fotus aquæ ſpermatis ranarum, cùm ardor nimius urgeret. Prax. t. 2. c. 16. Platero Nix dicitur aliquibus profuiſſe, ut & acetum frigidum, ſuaſu Hipp. 5. *Aph.* 25. qui aqua frigida dolentem locum perfundendum docet. V. Rondel. l. 3. Prax. cap. 81. At Ballonius vult illinendas eſſe partes dolentes oleo catellorum, eaſque deindè integendas pelle arietina recens detracta. Obſ. 115. Et Reuſnerus, pinguedine Herinacei, quam in doloribus podagricis arcanum eſſe refert. Sennertus laudat ex Spigelio aquam ulmariæ, cum radicibus, & floribus deſtillatam. Et Riverius liquorem limacum à ſeipſo deſcriptum. Pract. l. 16 c. 1. Nonnull ex Andernaco lixivium parant ex cineribus fagi, cui tantundem vini adiiciunt, cum portione aluminis crudi; atque eo pedum lavacrum manè, & veſperè repetunt, etiamſi ſubindè illi tumidi, rubenteſque fiant. Apud Cratonem memoratur balneum, L. 2. epiſt quod in uſu eſt in Sileſia, ex ovis formicarum. Et à VVolfango Hoefero, Hercul. med. l. 4. nedum ex his, ſed ex integro illarum globo cum ovis, & parte terræ collecto conficitur. Idem præſtare fertur decoctum ligni juniperi. Apud River. obſ. 39. Dolorem quoque citiſſimè ſedari ſcribit Formius, fotis partibus affectis aqua foliorum fraxini deſtillata in alembico plumbeo. Alias aquas antipodagricas deſcribit Quercetanus, Pharmac. reſt. c. 7. eaſque dolenti parti admotas magnoperè conferre ait, ſi plures ex illis lotiones iterentur. Reuſnerus narrat vetulam quandam Ulmenſem omnis generis Arthriticos dolores miro effectu hac ratione curare conſueviſſe. Primùm ex ſenecione, agrimonia, artemiſia, ſcolopendrio, ſummitatibus juniperi, hederæ, & filicis in aqua fontis ſimul incoctis fomentum parabat, ægro undique circumtecto; mox verò affectas partes inungebat pinguedine canis, oleo lini, & lauri cum medulla cervi ſimul miſtis. Lotionem à ſenecione per xv. dies, dimidiam ferè horam ante cœnam, ſicut etiam è ligno juniperi, alii quoque commendarunt; recenſetque etiam Crato, V. Crat. l. 2. conſ. 26. qui uſum pariter vinaceorum ad roborandos artus prædicat utiliſſimum. Deſcribitur à Foreſto unguentum, L. 7. conſ. 34. L. 19. obſ. 10. quo multi ſanati perhibentur articulis illito. Fit autem ex ſtipitibus ſambuci (è quibus medulla interior ſit extracta, atque in

ejus

ejus locum ſal intruſum, occluſis utrinque luto foraminibus, ne illud excidat) combuſtis, atque in pulverem redactis, ac unà cum oleo lavendulæ, & roſ. commiſtis. Apud Hartmannum extollitur Balſamum Podagricum, ſpiritus ſalis ammoniaci ab eodem deſcriptus, aqua antipodagrica ejuſdem, & altera Rulandi, atque Petroleum, in quo radices hellebori incoctæ ſint. Ad tophos autem diſſolvendos, ſedandumque dolorem unicè commendatur emplaſtrum ex vitriolo Romano, alumine, & nitro in calcem ſimul ſolutis, atque cum farina hordei, & fæcibus vini commiſtis. Tophos articulorum emolliri, ac tandem diſcuti ſcribit Rulandus balſamo ſulphuris calidè illito manè, meridie, & veſpere, admoto deſuper emplaſtro diaſulphuris excalefacto. In nodoſa denique podagra cauſticum ex Mercurio ſublimato primùm adhibendum; deindè emplaſtrum attractivum dictum ab eodem Auctore deſcriptum.

Cent. 2. obſ. 10.

Radix ſigilli B. Mariæ exactè contuſa genuum tumoribus, & doloribus mirè conferre dicitur à Borello. Ab aliis magnifit decoctum radicis, & foliorum urticæ in lixivio. Liquor radicis vitis nigræ, dum adhuc viret, aliquantulum digeſtus, ſicut etiam tapſi barbati, menthaſtri, parietariæ, cicutæ. Verùm hæc non temerè adhibenda, cùm oporteat omninò, pro opportuno illorum uſu, tempora Arthritidis internoſſe.

Radix tormentillæ Mõtanæ frõde rotũda alligata tibiis præſervare à podagra, & alligata brachiis à chiragra nõnullis dicitur.

Cent. 3. obſ. 28.

Nonnulla hìc poſtremò de Podagræ tranſplantatione pro coronide memorabimus, omiſſis tamen quæ fuſiùs retulere Jo: Loſelius, Salmuthius, Fluddius, Th. Bartolinus, aliique, ſolùm referam, quod in hanc rem tradit Borellus, Podagram mirè levari, ſi catelli cum Podagrico recumbant, & ciborum reliquias, ac ſputa deglutiant: futurum enim, ut morbum illi contrahant, æger verò convaleſcat; pari modo ac pueri cum ſenibus dormientes, halitu ſeniles morbos concipiunt. At longè admirabiliùs eſt, quod narrat Reinerus Solenander, ſe propriis oculis vidiſſe in quodam Epiſcopo Arthritide graviter laborante. Amputata crura Teſtudini maſculæ vivæ priuſquam Luna cum Sole congrederetur, & conſuta ſacculis ex pelle hędina æquè pro illorum magnitudine capacibus, ſingulis membris patientibus reſpondentia, dextrum dextro, ſiniſtrum ſiniſtro, anterius antico, & poſtico poſterius, alligata, tantam opem attulere, ut ſenſim tumidi articuli detumere cœperint, & agiliores evaſerint. Cumque hujus experimenti Author nil quicquam de Teſtudinum differentiis tradiderit, arbitratur Solenander, in podagra frigida putata, eſſe in uſum adhibendas teſtudines terreſtres; in calida verò aquaticas. Neque iſtiuſmodi remedium vult parvifaciendum, quòd ab uſu communi, aut à ratione alienum videatur; nam multa, inquit, ſunt in rerum natura, quæ experientia talia comprobat, licèt ratio nihil inveniat, quo illa dijudicet. Meminit etiam Helmontius magneticæ curationis Podagræ, aliarumque ægritudinum ex Paracelſo, quam haberi inquit per ſanguinem calentem ægri in ovi putamine fotum, mox cani, vel ſui in cibum exhibitum commiſtum carnibus: futurum enim ait, ut ægritudo in canem, vel ſuem tranſiliat.

S. 1. conſ. 20.

Ad Iſchiadem ſpecialiùs conferre conſueverunt clyſteres injecti ex decocto centaurii minoris, ut Fernelius teſtatur, vel ex decocto bryoniæ, aut colocynthidis; necnon rutæ, ſalviæ, ſtœchados, betonicæ, hyperici, roriſmarini, baccarum juniperi, lauri,

ivæ artheticæ, meliloti, chamæmeli; itemque ex vino albo veteri, ſapa, urina pueri, quouſque ſanguis cum mucoſis excrementis egeratur. Ex Catharticis potiùs commendantur quæ vomitum, quàm quæ dejectionem moliuntur, tanquàm à parte affecta commotos ex pharmaco humores removentia. At verò omninò diſcernere oportebit, an non tenuibus humoribus in coxam confluentibus Iſchias debeatur, ut notat Hippoc. *lib. de affect.* Undè monet Proſp. Martianus, aliam exigere curationem dolores ad Iſchium attinentes, qui huc, illùcque vagantur, ab his, qui fixi, ſtabileſque ſunt: proptereaque Hippocratem, advertit, diverſam in utriſque medendi rationem inſtituiſſe: Fixos enim dolores abigere ille conatur clyſteribus acerrimis; mobiles verò mollientibus; in illis motum, uſtionemque adhibet; at neutrum in his approbat.

In com.

Cùm cætera non profecerint, conſueverunt Antiquiores documento Hippoc. Celſi, Æginetæ, & aliorum ferro candenti partem inurere: quod ex Recentioribus multi quoque ſalutare ſe expertos confitentur. At Noſtrates nunquam id tentare ſunt auſi, ſed ejus loco emplaſtrum admovere ſolent ex pice, ſulphure, & ſinapi. Quibuſdam efficax dicitur, quod ex iberide, piperite, & naſturtio conficitur, deſcribiturque præſertim à Sennerto hoc loco. Aliis Lacunæ unguentum ex ebulo commendatur. Ceratum oxycroceum etiam prodeſt, cui præterea addit Foreſtus ſubduplam picis portionem cum ſulphure, & oleo lumbricorum. Ex urtica cocta cum cereviſia, & in modum cataplaſmatis applicata quoſdam curatos etiam narrat; refertque Guainerium expertum pluries ab urticis mordentibus tam manè, quàm veſperè, coxam aduſque puſtulas verberatam in priſtinum reſtitutam eſſe. Idque remedii genus admittit pariter VVolfangus Hoeferus; at vero partem cæſam ſpiritu vini abluendam deindè jubet. Verùm Rhaſis cum allio, & cœpa locum affectum perfricat, poſtmodum aqua ſalſa lavat. Cæterùm apud Noſtrates in uſu ſunt Vinacea, atque hypocauſta, & balnea Puteolana, præcipuèque illud, quod eſt ad Lacum, qui Agnanus dicitur, ac ſulphuris fumum exhibet vehementiſſimum. At admirabilem hic non reticebo pilularum ex Mercurio diaphoretico efficaciam, quarum non ſolùm in his, verùm etiam in cæteris omnibus Articulorum doloribus, etiam ex venerea lue progenitis, utilitas ſingularis obſervatur. At verò ſi fortè ab unctionibus, aut ſuffumigiis relictus in articulis, & nervis Mercurius Arthritidis cauſa putetur, efficax medicamentum, & expertum pleriſque dicitur ſequens decoctum: *Radicis enulæ campanæ unc. ii. & corticis radicis fæniculi ſylveſtris unc. j. ß. bullian in libris v. aquæ, & vini veteris uſque ad conſumptionem medietatis*, & de colatura exhibeatur lib. ß. pro qualibet vice manè calida, antequam æger ingrediatur Laconicum naturale ad ſudorem excitandum: idque iteretur ſepties, vel prout neceſſitas expoſtulaverit.

6. Aph. 60. l. 4. c. 22. l. 6. cap. 76.

L. 29. obſ. 20.

Lib. 29. obſ. 22.

Hercul. med. l. 4. c. 1.

Ad Arthritidem denique vagam ſcorbuticam facient quæcumq; ſcorbuto prodeſſe alibi dicta ſunt: cùmque apud Nos non adeò frequens ſit, conſultò illam omittimus. Legi autem præ cęteris poterit Andreas Mollenbrocius *de Artbritide vaga ſcorbutica*, ubi fusè nimis, & eruditè ex compluribus aliis Authoribus Naturam, cauſas, ſigna, & curationem ejus proponit, & examinat.

DE

DE ERYSIPELATE.

A Crebra nimis, nec abſque periculo, Eryſipelatis in hiſce Regionibus obſervatione, ſpecialem de illo ſermonẽ inire cogimur, eòq; magis, quia partes ad Artus ſæpiùs, plerumque etiam ad caput, & faciem ſpectantes invadit: neque cæteræ aliæ ab ipſo immunes ſunt, eùm indiſcriminatim, & ſuperæ, & inferæ, itemque extimæ, & intimæ Eryſipelate affici poſſint.

Ejus autem nomine intelligunt Medici tumorem illum in partibus cutaneum, rubentem, æqualem, cum ardore conjunctum, tactu dolentem, ac veluti refugientem, mox atque redeuntem, febre plerumque præeunte, vel ſubſequente, cum aliis ſymptomatibus cum illo copulari ſolitis.

De ejuſdem cauſa non benè convenit inter Authores. Quamvis enim vulgò ſit creditum à bile, & quidem acriori, calidiorique pendere; Galenus tamen pluribus in locis potiùs ſanguini tenuiſſimo, ac ferventi illam adſciſcit; à bile verò Herpetem excitari ait. In quam eandem ſententiam complures alii conceſſerunt, & præ cæteris Sennertus, conſiderato nimirùm colore partis Eryſipelate affectæ, roſeo, non flavo, cum quo nec acritudo, nec calor, nec dolor vehemens jungitur, qui à bile induci deberet.

2. Ad Glauc. c. 1. & l. de tumor. c. 9.

Pract. l. 5. p. 1. c. 7. & de febr. l. 2. c. 16.

At neque à ſanguine tenuiori ſolùm Eryſipelas fieri, niſi ab acido quodam vapore, vel humore in motum adigatur, & fermenteſcat, exiſtimat Helmontius, qui pariter obſervat, liquorem ex Eryſipelate manantem non eſſe amarum, ſed planè ex acido ſalſum.

Paſſ. humor. decept. c. 1. & 2.

Quoniam autem Eryſipelas non rarò exhibet roſeum, rubeumque colorem, aliquandò etiam album, pallidumque cum modico ardore, nulloque ferè dolore: unde Medici phlegmonoden, & œdematoden appellant; immò etiam & ſcirrhoden, ſi ad fuſcum vergere videatur. Hinc crediderim, ejuſmodi varietatem haberi à vario humore cum ſanguine commiſto, cui acidum inexiſtens expulſionem in cutim promoverit. Lymphæ etiam hujuſmodi vitium aliquando debetur, cùm experiamur à detentis ſudoribus ſæpenumerò Eryſipelata ſuboriri, præſertim ſi obeſiora corpora ad ſudorem jam diſpoſita frigido ambienti ſe expoſuerint, unde ſalſum lymphæ frigore aeris acorem contrahat, & irritamentum. Idipſum accidere poterit, cùm acidum ſucci Pancreatici à debili fermento felleo non ſufficienter temperatum in chylum, & ſanguinem irrepſerit; quare fermentationem in corde, & ſanguine promovet vehementiorem, itemque parit nedum Eryſipelata, ſed etiam febres urentiſſimas, aliaſque ægritudines propemodum acutiſſimas. Quòd ſi prætereà ab acido iſto retardetur quadantenùs ſanguis in apicibus arteriolarum, vel in poris carnium; ille in grumulos coactus, Eryſipelas ingenerabit, in gangrænam, vel in ſuppurationem terminandum.

Solet febris ſæpiùs præcedere, nonnumquam etiam ſubſequi: immò aliquandò, eo apparente, deſinit, frequentiùs verò ad finem uſque comitatur. Quamobrem & morbi, & ſymptomatis vicem gerit; vel ex adverſo criticam, & ſalutarem depoſitionem cauſæ morbificæ ad cutim promovet. Hinc licèt vitium in ſanguine, vel in lympha deſignet, quia tamen, propulſa ad cutim materia, ſanguis ipſe, & viſcera interna ſubindè repurgantur, proindè ſcribit Hippoc. Eryſipelas ab interioribus ad exterio- 6. Aph. 25.

teriora verti bonum; contrà verò malum: quandoquidem & pulmonem, & pleuram, & diaphragma, & jecur, & alia quæcumque viſcera Eryſipelate affici ſæpiùs ex anatome compertum eſt; & Hipp. de utero ſpeciatim meminit, cùm inquit: *ſi prægnanti in utero fiat Eryſipelas, lethale*. [5. Aph. 43.] At verò etiam ab hoc externas partes occupante, periclitantur ægrotantes, ſi exindè interiora non leventur, nec febris remittatur, aut deſinat; itemque ſi putredo, vel ſuppuratio contingat. [7. Aph. 20.] Hæc autem ſæpiſſimè supervenire viſa ſunt à refrigerantibus temerè adhibitis. Denique Eryſipelas vulneribus, fracturis, luxationibus denudationibus oſſium ſi accidat, ſemper eſt periculoſum; nam etſi nil aliud mali accedat, ſanationem ſaltem turbat, & impedit. [7. Aph. 19.]

Meminit de quodam Eryſipelate M. Aurel. Severinus, Zona Herpetis appellato. [4. de novit. obſ. Abſceſſuum c. 9] Differt autem ab Eryſipelate, quòd hoc uni tantùm loco hæreat, ibique perſiſtat; In Zona verò rubor priorem locum deſerens, alium invadit, ac perpetim excurrit, & ſerpit, immò hinc inde multoties vagatur, quale aliquando obſervavimus in nobili quodam Duce, ac nuperrimè in Epidemica conſtitutione Autumni 1700. & ſequentis Hyemis 1701. hìc Neapoli, qua plurimi periere. [V. obſ. 4. Eph. German. Ann. 3.] Volaticam nonnulli appellant.

Curationem explendam putant in praxi evacuatione humoris bilioſi, neque ſolùm per cholagoga medicamenta, verùm etiam per iteratas ſanguinis miſſiones, quibus ejus fervorem, & febrim ipſam comitem obtundi, & extingui arbitrantur; exhibitis pariter ſumme refrigerantibus, & humectantibus, itemque acidis cujuſvis generis.

At iſta maximè nocent, aut vehementiori motu in ſanguine concitato, aut impedita illius reſolutione, ab infractis per phlebotomiam viribus, aut ob languentem in parte affecta vigorem, deducto in ſuppurationem, & non rarò etiam in gangrænam Eryſipelate: quæ ſanè potiſſimùm accidiſſe viſa ſunt, cùm poſt febrim Eryſipelas irrupit, ſi non extincta, ſaltem magna ex parte remiſſa febre. Quare prudenter quidem Galenus 14. *meth.* 3. *&* 2. *ad Glauc.* 2. à Phlebotomia abſtinet. Neque minora mala conſequi ſolent à medicamentis purgantibus: ea enim humores plurimùm agitando in partes affectas adigunt, febrim exaſperant, ſitim augent, & interdum etiam phrenitidem, aut internam inflammationem inducunt. Hinc nonnulli non niſi in declinatione ſolùm purgantibus blandioribus licere uti pluribus contendunt. [V. Fort. conſult. 95. c. 1.]

De noxa ab adhibitis refrigerantibus, tam clara, & cunctis obvia res eſt, ut nemo uſpiam ambigat. Galenus ab horum uſu in ſcirrhum Eryſipelas abire docet: [2. Ad Glauc. c. 4.] conſtipatis namque poris, humoris difflatio impeditur, immò & pars ipſa inſigniter refrigerata ſtupet, & gangrænam incurrit. Longè majus damnum ſequitur, ſi oleoſa, & pinguia admoveantur, atteſtante quoque Sennerto, qui gangrænam, aut ſuppurationem ſub. indè futuram ſcribit, ac potiùs more ambuſtarum partium tractandum eſſe Eryſipelas ſuadet, admotis nimirùm calidis, quæ cutim laxent, poros reſerent, ſeroſos humores in puſtulas erupturos reſolvant. [V. Thom Barth. c. 6. Lib. 2. de febr. c. 16 V. Sanct. meth. vit err. l. 8. c. 15. V. Val. meth. med.] Quamobrem tantùm adeſt, ut refrigerantia iſta conſentanea ſint, ut maximè repugnent; & contrà applicito ſpiritu vini inter initia, Eryſipelas illicò tolli fateantur plurimi, idque in praxi ſæpiſſimè ſimus experti. [Helm. nat. côtr. neſc. Du-Hamel. de Corp. affect. &c. Cent. 2. obſ. 41.] Narrat præterea Riverius juvenem Eryſipelati fre-

frequenter obnoxium ab uſu vini meracioris prorsùs immunem evaſiſſe.

Quæ igitur tutò Eryſipelata curare, immò & alia inflammationum genera diſſolvere, & citrà ſuppurationem ſæpiſſimè depellere viſa ſunt, multo alkali ſunt prædita, atque, præ primis ex vegetalibus, Taraxacum, ſylveſtre cichorium, ſemina cardui benedicti, radix tormentillæ, abſinthium, centaurium, gentiana, naſturtium aquaticum, pulvis ſorborum ſylveſtrium villoſorum cum maturuerint, & in furno leni calore exaruerint. Ex animalibus verò Cornu C. mumia, ſperma ceti, coagulum hædi, oculi cancrorum, pulvis, & ſal viperarum, ſanguis leporinus, & hircinus. Atque ex foſſilibus cujuſvis generis bezoardica, præſertim ex Marte; Mercurius, & ſtibium diaphoreticum, teſtacea quævis, atque in calcis formam redacta. Ab his enim omnem in ſanguine malitiam ab acido inductam certò corrigi, & emendari ſæpiùs obſervatum.

At pleraque etiam externè adhibita acidum frænando, & abſumendo Eryſipelati tutiſſimè medentur. Ex Helmontio cruor leporis admotus certò ſanat; immò & linteum leporino cruore intinctum, etiamſi ſiccum alligetur. Novimus etiam ſanguinem calentem felium, canum, ſimiliumque animalium ferè momento juvare; quare vulgò quoque ſolitum ſanguinem exceptum è cauda felis, vel canis recisa, in ejuſmodi uſus adhiberi; Et Lotichius affirmat idipſum præſtari per ſanguinem ex auricula vulnerata ſtillantem. Ab eodem Helmontio proditum eſt Eryſipelatis curationem ſitam eſſe in ſapone, & lixivio, aliiſque analogis, indeque dependentibus, quoniam hæc acidum combibunt, & extinguunt. Stercus item humanum calide applicatum una node omn: acidum extrahere, & abolere dicitur. Præclarum etiam remedium eſſe ſcribit Heurnius ſtercus recens bubulum in ſartagine coctum cum aceto; adjectis floribus chamæmeli, & ſambuci, ſi inſtar cataplaſmatis tepidum admoveatur. Aquam hujus ſtillatitiam menſe Majo elicit Solenander. Probatiſſimum refert Bartholinus vulgi remedium eſſe, & nunquàm fallere viſum, urinam propriam melle ſubactam, ſummo mane, tribus diebus continuis, aſſumptam; externè verò lithargyrium tritum tela linea exceptum, & parti laboranti impoſitum. Saponem album Venetum in aqua ſcabioſæ calente diſſolvit Solenander, eaque imbuit pannos lineos mundos, mox ſiccatos admovet. Apud Jo: VVierum plura referuntur Eryſipelati conferentia ex cortice ſambuci abraſo, & membro patienti obvoluto; vel ex interno cortice tiliæ macerato in aqua florum ſambuci; pariterque ex vitellis ovorum, ſalē, & bolo Armenia commiſtis: quod remedii genus approbat quoque Foreſtus. Suffitus ex foliis, & ramuſculis ſabinæ in pulverem craſſiuſculum contritis ſalubriter adhibitos memorat Reuſnerus; & cum ulceratio adfuiſſet, emplaſtrum ex cera fulva aqua calida manibus ſubacta. Sedatum dolorem, & curatum Eryſipelas narrat idem Foreſtus admoto malagmate ex lacte, pane ſiligineo contrito, & pulvere terræ Cimoliæ, quæ exteriùs furnis circumducitur. Verùm cum hac miſcet Lotichius micam panis albi cum pauco croco, & vitello ovi, vultque incoquendam in ſ. q. lactis vaccini quouſque ſpiſſeſcat: At aliis ſatis eſt admovere farinam è ſecale ſacculo incluſam. Arcanum etiam Foreſto eſt aqua ſperm tis ranarum, cum linteis applicita. At hanc periculo non vacare

Marginal notes: Tr. Imag Ferm. — Obſ. 9. c. 6. lib. 1. — De febr. cap. 9. — 6. Ap. 25. — Centur. 6 hiſt. — Sect. 5. conſ. 12. & 13. — Lib. 2. obſ. — L. 2. obſ Chirurg. 2. — Obſ. 124. — Obſ. 9 11. c. 6.

Digitized by Google

care affirmat Hartmannus, qui potiùs commendat decoctum myrrhæ, & olibani in vino, & aceto calidum. Decoctum quoque parat Heurn. Myrrhæ, thuris ſing. ad unc. j. in aquæ ſolani cyathis duobus, & aceti cyatho uno additis caphuræ, & croci ſingul. dr j. idque adhibet parti rubenti. Pulverem quendam Eryſipelatodem conficit Mynſicht, & pannum lineum Crocatum dictum, & utrumque mirabilem prædicat, ſi parti affectæ admoveatur. P. Barbette cretam in pulverem redactam cum charta emporetica adhibet, ac citò, & tutò ſanare dicit: laudat quoque fomenta ex myrrha, ſaccharo Saturni camphora, & opio in vino, vel ex trochiſcis albis Rhaſis, camphora, ſpiritu vini, & aqua ſambuci. Apud Philippum Grulingium, inter alia plura, deſcribitur lac aureum ex lixivio, & oleo ſambuceo paratum inſtar lactis, quo Eryſipelata non ſolùm feliciter curantur, ſed etiam adversùs corruptionem, & gangrænam muniuntur. Multa alia ex cortice, baccis, & floribus ſambuci conficiuntur medicamenta, tam interna, quàm externa, uſu, atque experimento comprobata, ut potiſſimùm eſt illud, etiam ad Eryſipelatis præcautionem, ex decocto florum ſambuci recentium in lacte vaccino; cujus meminere Solenander, Sennertus, idemque Grulingius, aliique.

In chirurg.

Floril. p. 29. c. 17.

Poſtremò victus ratio ſit temperata. A carnibus utile erit abſtinere. Corporis, & animi motus nocui, præſertim ira, & mœſtitia conſuetæ evacuationes ſalutares, & ſi ſpontè non ceſſerint, arte promoveri blandè poterunt.

Gangrænæ, & ulceri ex Eryſipelate occurrent diaſulphur Rulandi, Balſamum ſulphuris, lixivium acre è cineribus quernis, in quo ebullierint ſcordium, naſturtium aquaticum, vincetoxicum, abſinthium, ſcabioſa, filix: Spiritus vini camphora imbutus, linimentum à Barbette deſcriptum, aliaque plura paſſim Chirurgis conſueta.

Centur. 1. cur. 43. V. Hartman n. in Prax.

Ad contuſiones, tumoreſque à reſtagnante, concretoque ſanguine, mirificè valet emplaſtrum de ſpermate ceti deſcriptum ab Adriano à Minſicht; itemque cataplaſma ex bryonia minutim deraſa, mox contuſa, & ſimul cum farina hordei ſubacta inſtar pultis. Plura alia videſis apud Grulingium in ſuo Florilegio.

DE FEBRIBUS.

FEbrium naturam Neoterici inquirentes, congruentiora argumenta deduxerunt à fermento, & fermentatione, potiſſimùm in vino, cæteriſque liquoribus habita. Videntur enim illa eadem ſanguini in febrientibus accidere, quæ muſto, vinoque doliis concluſo experimur: equidem, ut vinum fermentatione ſubactum disjungitur à partibus fæculentis ſubſidentibus in ima, ni tamen fermentatio interturbetur; ità ſanguis heterogenea miſtura vitiatus in motum fermentationis adigitur, quouſque inutilia, & impura ſecernantur, & repurgentur, remanentibus utilibus, & ſalubribus: quamobrem non incongruè febrim plerique ſanguipurgium appellarunt, illamque non à ferveo, ſed à februo, quod eſt expurgo, & ſejungo dictam maluerunt, aptiſſima planè etymologia.

Perperam autem nonnulli fermentationem cum ebullitione, & fervore confundunt. Quamquam etenim aliquandò ſoleant res calore citiùs, vehementiùſque fermenteſcere; non tamen illum omninò exigunt, cùm plurima

rima ſponte ſua, ſine ullo caloris adminiculo fermentationem contrahant. Nec inſuper cùm fermenteſcunt, perpetuò etiam incaleſcunt, & fervent ſaltem ſenſibiliter: ſucci namque plantarum, uti & fructuum, ac ſeminum fermenteſcentes nullum caloris ſenſum exhibent; ſicut nec maſſa farinacea fermento ſubacta; neque vinum ipſum fugiens, aut aceſcens. Motum quidem, & actionem inter ſeſe partes heterogeneę ſubeunt, at non ſemper noſtris ſenſibus obviàm; unde non raró pro calore frigus potiùs perſentitur.

Hinc itaque non benè per ſanguinis fervorem, caloremque corporis adauctum, Febris quæcumque internoſci poterit: quippe Febres malignæ, & peſtilentes, quæque Flandricæ, & Caſtrenſes vocantur, cum ſyncope conjunctæ, Horrificæ, Rigorificæ, aliæque ſimiles, ut & Epialæ Galeni, tantùm abeſt, ut calorem excedentem præſeferant, ut potiùs ingenti frigore ſint ſtipatæ: neque ſolùm inter initia, ſed etiam per univerſam ferè acceſſionem. Argumentum pretereà à Vvalæo, & Sylvio promotum, quo urgent calorem auctum nec omni, nec ſoli, nec ſemper Febri competere, idipſum ſatis manifeſtè evincere videtur: quod latiùs eſt proſequutus Thomas Bartholinus *in epiſtolis ad Holſtium* datis, quibus etiam ex pluribus oſtendit Rigorem, atque Horrorem in Febribus intermittentibus ad ipſas revera pertinere, eſſeque veriſſimam paroxyſmorum partem; præter alia quamplurima, quæ in eandem rem collegit Franciſcus Pienſ. *de febribus*, c. 2.

V. etiam Helm. de febr. c. 3. de febr. diſquiſ. med. 1. de febr.

Centur. 3 epiſt. 71. & 73. & Cent. 4. epiſt. 47.

Videtur ergo Febris affectus corporis, in quo ob indebitam fermentationem in ſanguine inductam, motus ejuſdem, & cordis perturbatur: afficitur equidem per ejuſmodi fermentationem nedum cor, ſed corpus univerſum quouſque repurgetur coinquinatus ſanguis; undè Campanella vocavit Febrim Bellum Naturæ adversùs cauſam morbificam: & certum quidem eſt, cùm vires illam ferunt, prodeſſe; pari modo ac fermentatio in muſto utilis obſervatur. Ea enim quidquid in ſanguine heterogeneum, & pravæ conditionis, admiſtum eſt, ſalubriter plerumque ſecernitur. Hinc experimur pleroſque jam diù malè affectos, ferèque à nativitate morboſos per Febrim ſalubriores evadere, atque meliori inpoſterùm frui cùm corporis, tum animi conſtitutione, ut adhuc in vulgi adagium abierit, Febres per tempora pueritiæ contingentes vegetationi, & ſpecioſitati maximoperè conferre. Qua etiam ratione à nonnullis proditum eſt, quoſdam ad extremum ſenium perductos ex gravi deindè Febre refloruiſſe, & veluti repueraſcere viſos; quandoquidem per Febrim, repurgato ſanguine, veterem, & laxam habitudinem corpora exuta, novam, ſolidioremque induunt. Morbos inſuper curatu difficiles, vel etiam inſanabiles ſuperveniente Febre curari teſtatur Hippocrates: Sic Epilepſiam, Apoplexiam, Convulſionem, Tetanum, Aphoniam, Hypochondriorum dolores, ſimileſque ægritudines ex Febre ſolvi, & deſinere pluries edocet: ut hìc ſileam catarrhos, dolores articulorum, ventris cruditates, tumores, à Febribus citiùs, faciliùſque terminari; adeòut idem Hipp. & Galenus ſcripſerint in affectibus capitis, & nervorum, cum torpore, & motus impotentia à craſſis, lentiſque humoribus ortis, Febrim eſſe excitandam.

De loc. in hom. 6 epidem. 5. 6. 4. Aph. 57. 5. Aph 5. & 70. 6. Aph. 40. 44. & 51. 6. Aph. 52 de judic. in fine epiſt. ad Demetr. 6. epidè. comm. 2. prorh. comm. 2.

Non igitur Fermentatio, & Febris morbus eſt, ſed cauſa, quæ fermentationis indebitæ in ſanguine origo

fuit,

fuit, plures, diverſaſque ęgritudines affert; ut propterea cum ſanguine circumflua ęſtum, atque orgaſmum univerſalem pariat; alicui verò parti infixa, & hærens, inflammationes, eryſipelata, & pro partis affectæ varietate pleuritidem, anginam, hepatidem.

◆Aph.55 Veteres Medici Febres aliarum ægritudinum ſymptomata appellarũt, cùm illæ has conſequuntur. Hippocrates ex inguinum tumoribus Febres malas fieri, aliiſque affectibus illas ſupervenire ſcribit, ut carbunculis, apoſtematibus, abſceſſibus: ſic quoque à vulneribus, contuſionibus, & ſpina digito infixa ortæ Febres ſymptomatum vices gerere videntur; quamobrem illæ ſpontè deſinunt detracta ſpina, eductoque ſtagnante ſanguine, atque ad cicatricem perductis partibus vulneratis. Hinc 2.Aph.47 V.Gal.in comm. Hipp.inquit: *Dum pus conficitur, dolores, ac Febres accidunt magis, quàm jam confecto*. Verumtamen ſi quis eas cum Platero Concomitatas appellaverit, per me planè licebit, cum non rarò fiat, quòd illa eadem cauſa, quæ in ſanguine permiſta Febrim excitavit, alicubi etiam hęrens, aut humorem figens, alium morbum pariat, ut in inflammationibus.

Quandoquidem Febris à ſanguinis indebita fermentatione eſt, cauſæ ejus innumeræ penè erunt; excedens cùm animi, tum corporis motus: res in cibum aſſumptæ, ſi conſuetum, cui Natura aſſuefacta ęſt, modum excedant; undè non ſolùm ab uſu rerum, quas vulgò calidas putant, ſed etiam ſæpiſſimè à nimia quiete, & ab otio, atque ab alimentis, ſive medicamentis frigefacientibus Febres exoriuntur graviſſimæ, periculoſiſſimæque. At verò putredo, quæ humoribus affingitur, præcipuaque fertur Febrium cauſa, ſi tam familiaris ſanguini foret, quàm vulgò creditur, certè nulla Febris in ſalutem deſineret, cùm animalium vita, putrefacto ſanguine, non poſſit eſſe ſuperſtes.

Indebita autem in ſanguine Fermentatio erit à ſuccis non benè à ſanguine ſecretis, vel eidem, præter id, quod deceat, communicatis. Hi autem plures, & varii eſſe poſſunt: ex cibo, potuque, adeòque ex chylo, lympha, ſucco pancreatico, felleo humore, cutaneis recrementis, aliiſque ex alvo, renibus, & veſica, propriiſque viſcerum fermentis. Sanguis ipſe ſi fortaſsè ab aere, & halitibus per aera diſperſis inficiatur, aceſcat, acrior, ſalſior, ſeroſior, craſſior, aut aliter vitioſus evadat: ſi impetuoſiùs irruat, vel aliquatenùs moretur, & ſubſiſtat in apicibus arteriarum, vel poris partium, aut in ventribus cordis, pulmonumque vaſculis, ac cerebri plexibus hęreat, ut in malignis, ac mortiferis Febribus ſępenumero obſervatum eſt, malę fermentationis cauſa fit. Itaque quęcumque ſanguini diſſentanea conſociantur, ſicuti indebitam motionem in illo excitant, ita & cordis, arteriarumque motum turbant, & depravant, magis tamen, aut minùs, prout magis, vel minùs fuerint ad fermentationem promovendam idonea.

Quamvis verò differentię Febrium innumerę dicantur, pręcipuę tamen revocantur ad continuas, & intermittentes, prout fermentum fuerit in ipſo ſanguine, aut aliunde ſuggeſtum, & per ſingulas acceſſiones repurgatum. A duratione etiam breves, & longę appellari ſolent; atque à modo, increſcentes, decreſcentes; & in eodem ſemper vigore perſeverantes. Inſuper ab adjunctis ſymptomatis, frigorificę, calorificę, aſſodes,

helo-

helodes, maraſmodes, lipyrię; nec non cum ſyncope, delirio, ſopore, exanthematibus, inquietudine, laſſitudine, alvi fluxu, hęmorrhagia, & conſimilibus conjunctę. A periodis, quotidianę, tertianę, quartanæ, quintanæ. A cauſis pariter dici ſolent lymphicę, bilioſę, glandulares, hypochondriacę, epidemicę, malignę, peſtilentes, legitimę, aut nothę, alięque.

Illas à ſolo pulſu celeri, & frequenti, ut pleriſquecreditur, tuto conjicere non licet: nam non omnibus febrientibus commune eſt, ut celer, & frequens pulſus fiat, niſi ſimul inęqualis, irregularis, inordinatuſque ſit, vel alia adjungantur ſymptomata fermentationem indebitam in ſanguine atteſtantia, adeòque reliquas corporis operationes ſubindè lęſas, & à conſueto naturali ſtatu recedentes, oſtendentia. Pleriſque pulſus ſunt natura celeres, & frequentes, vel etiam à quacumque levi animi perturbatione concitantur, quin & cunctis à paſtu, atque ab hauſtu vini meracioris, ab aromatibus, à medicamentis, à motu, agitantur, & tument, citra Febrim. At contra in Febribus malignis, & peſtilentibus, ac non rarò etiam in hecticis cum maraſmo, aliiſque vix à conſuetis, & ſalubribus deſciſcunt, vel parviſſimi, & tardiſſimi perſentiuntur. Id autem fit, quia Fermentatio, vel in coagulationem, vel in reſolutionem tendit; unde partes ſanguinis vividę, & tenues figuntur, aut diſſolvuntur, & avolant: quare concreſcente ſanguine, vel effœto remanente, motus ejuſdem, & cordis, unde vita, & calor, ſenſim elanguet, & deficit.

De officio Chirurg. Hippocratis igitur veſtigiis inhęrendo, pluribus ſignis obſervatis de febrientis corporis ſtatu conjecturam faciemus. Et quidem febrire illud dignoſcemus per mutationem coloris potiſſimùm faciei, quę in principiis paroxyſmorum plerumque pallet; in augmento verò rubet, lingua arida obſervatur, aſpera, ſiticuloſa; & ſi mali moris febris fuerit, etiam nigra, & fiſſa. Nares, & aures albicant, vel rubent; ungues liveſcunt, & in febribus hecticis incurvantur. Arteriæ circa jugulum, cervicem, & tempora vehementer, & crebrò pulſare conſpiciuntur; rubent, & inflantur oculi. Aderunt præstereà vomitus aliquandò amari, acidi; interdum flavi, aut nigri; urinæ vel tenues, vel confuſæ, & inſigniter coloratæ. Univerſum corpus horrore, rigore, algore corripitur, vel contra ingenti ardore, & æſtu. Cutis nonnunquam arida, interdum etiam madida apparebit. Demùm de Febre judicium feremus examinatis primùm cauſis, quæ valuerint malam in ſanguine fermentationem excitare; mox verò conſideratis ſymptomatis ægrotum infeſtantibus, cujuſmodi ſunt crebra reſpiratio, dolor capitis, delirium, pervigilium, ciborum faſtidium, oris amarities, ingens ſitis, faucium ardor, alvi durities, emaciatio, inquietudo, aliaque hujus generis plura.

Febrium verò tempora tum univerſalia, tum particularia pari modo 2. Aph 10. internoſcere poterimus: etenim in principio ſymptomata ſunt leviora, & vires validæ obſervantur, nondum ſcilicet diuturnitate ægritudinis infractæ. Augmentum autem acceſſiſſe indicio erit ſymptomatum incrementum, vitioſorum ſuccorum inchoata ſecretio, (ſi tamen Febris in ſalutem ſit deſitura) & ſalutarium evacuationum apparitio, viribus parumper infractis: At contra omnia in deterius abibunt ſi æger ad interitum feſtinet. In melius autem in dies

pro-

Digitized by Google

procedent, cùm ad ſtatum Febris devenerit: quippè ſalutares egeſtiones, aut per ſudorem, aut per alvum, aut per vias urinæ ſenſim cauſam morbificam diminuent citra virium jacturam, undè ſymptomata miteſcent, aut deſinent. Tandem Febrim declinaſſe dicemus, cùm hęc omnia ita in meliùs proceſſerint, ut cauſa morbifica jam evicta extra corpus expellatur, aut ſaltem alicubi depoſita à viſceribus abſceſſerit, undè ęger in priſtinum ſanitatis ſtatum rediens convaleſcere manifeſtò videatur.

Non diſſimiliter ſingulorum paroxyſmorum particulare principium indicabitur ex invadente rigore, horrore, aut ubi extremæ partes membrorum inalgeſcunt poſt frequentes, & iteratas oſcitationes. Naſus, aures, labia palleſcunt, ungues liveſcunt, pulſus contrahuntur, & inæquales redditi vix tactu percipiuntur: in lumbis, & circa inteſtina dolebit æger, & genua quaſi fatigata ſentiet; nonnunquam etiam in ſoporem delapſus difficulter excitabitur, aut de dolore capitis conqueretur. Aliquando etiam vomitus, alvi dejectio, ſtillę ſanguinis, inutilis ſudor, tuſſicula, & non raro animi defectio, dolor ſtomachi, & præcordiorum anxietas initium acceſſionis comitabuntur. Augmentum verò, & ſtatum deſignabunt dolor capitis vehementior, faciei, & oculorum rubor, linguæ ariditas, & ſcabrities, ingens ſitis, inquietudo, æſtuatio. Pulſus fient elatiores, celeriores, & frequentiores, reſpiratio crebra, & ſymptomata univerſa erunt urgentiora: Quæ tamen prorsùs deſinent à ſuperveniente ſudore, aliave critica evacuatione, ſi Febris intermiſerit; vel plurimùm minuuntur, ſi illa in declinationem deducta mox alteram acceſſionem excipiat, & admittat ſine ulla intermiſſione. Verùm hęc indicia licèt plerùmque per febricitantium corpora vagentur, non tamen cum omnibus febrium generibus junguntur: variant enim pro illarum varietate, peculiaribus cauſis, propriiſque ægrotantium conſtitutionibus.

A ſymptomatum etiam Febres comitantium diverſitate, & vehementia majori, minorive, non vanæ conjecturæ deſumi poterunt ſalutaris, vel lethalis eorundem exitus. Quamquàm enim, ut loquitur Celſus, ſpes interdum fruſtratur, & moritur aliquis, de quo Medicus ſecurus primò fuit; neque ignorare oportet in acutis morbis (quales plerumque febres ſunt) fallaces magis notas eſſe, & ſalutis, & mortis: ſæpeſępiùs tamen reſpondere conſueverunt. Febres ſiquidem intermittentes periculo vacare in dies experimur (quicquid alii ſe contrarium expertos autument) ſi præſertim cum rigore incipiant, & cum aliqua evacuatione in ſingulis acceſſionibus finiantur. Item nullis, vel levibus ſymptomatis ſtipatæ ſecuræ ſunt, atque eo breviores, quo ſtatim à quarta die prævalens natura coctionem in excrementis demonſtraverit: etenim ex Hippoc. Coctiones judicii ſecuritatem, & morbi brevitatem denunciant. Quamobrem à viribus conſtantibus præcipuum ſalutis indicium petendum eſt. At contra verendum nimis de malo eventu, ſi Febris continua ſit, atque in dies ingraveſcens gravibus ſymptomatis comitata videatur: ſi æger viribus deficiat: ſi nauſea teneatur: ſi exteriùs algeat, interiùs uratur: ſi ſudorem à principio ſubeat, qui non levet, vel invadentem acceſſionem comitetur non declinantem, vel frigidus emanet, aut non ex toto corpore: ſi paroxyſmus cum rigore adorii-

Lib.2.c.6 — 2.Aph.19 — 4.Aph.43 — 4.Aph.59 — 4.Aph.61 — 4.Aph.58 — 1. Epidē.

rii-

Digitized by Google

riatur citra intermiſſionem: ſi cum delirio, ſopore, caligatione, ſqualore, & oculorum fulgore, ſurditate, reſpiratione offendente, deglutitione impedita, ſtomachi ardore, ac dolore, hypochondriorum inflatione, aliiſque ſymptomatibus in ſuis circuitibus repetat. Iſta enim ęgrum in vitæ periculum deducunt.

Generalem poſtremò Febrium curationem expleri arbitrantur Veteres ex Galeno per frigefacientia, & humectantia: quamquam is indicatione à cauſis deſumpta nonnumquàm etiam calefacientia adhibuerit, abſinthium, theriacam, & hujus generis alia. Et Hippoc. 2. *de Morb.* aqua mulſa in febre continua ex bile utitur cum vino albo, & decocto milii, & 4. *de morb.* aqua ex favo mellis etiam in ardente.

9. M. M. c. 14.

V. Gal. 2. de fract. 29. & 4. de ſan. tuend. & P. Salius in Hipp.

At verò ſi à Fermentatione ſanguinis varia, variæ Febres oriuntur, atque illa à diverſi generis fermento, certè curatio Febrium universè perficietur, aut remediis, quæ fermentum ipſum moderentur, & compeſcant; aut iis, quæ Fermentationem ocyus promoveant, & fermentantem ſuccum veluti à ſanguine alienum repurgent, ſecretumque per conſentaneos naturæ ductus depellant, pręſertim verò per ſudorem, qui videtur in febrientibus frequentior, & ſalubrior. Cùmque primus modus non adeò tutus quibuſdam viſus ſit, cùm ſubindè Febres à fermento deinceps excitato reviviſcere ſoleant, ac vehementiùs invadere, factum eſt ut potior Medentum pars poſteriori methodo inhæſerit: Immò Helmontius propria, & ſpecialia Febrium remedia inquit eſſe diaphoretica, præcipuè verò ſuum Mercurium. Verùm tamen eſt quandoque ſudorifica parum, aut nihil profuiſſe, præſertim cùm fermentum Febris alicubi in primis ductibus hæſit; vomitum autem momento temporis abſtuliſſe ex vino emetico, aliove promotum. Hinc animadverſione dignum cenſeo, an Febres à fermento aliundè ſanguini ſuggeſto, vel à reſtagnante humore circa pylorum in pancreate, ipſoque ventriculo originem ducant: illæ enim deſinent ab aſſumpto vomitorio, quod una ſimul blandè alvum movebit, ut pluries experimento confirmatum. In idipſum convenire video Thomam Sydenham *in methodo curandarum Febrium*, qui ex infuſo croci metallorum, oxymelle ſcillitico, & ſyr. ſcabioſæ emeticum conficit, atque in ipſo Febris initio exhibet.

At in ratione victus febrientium noſtra ætate longè admodùm à Veterum præceptis Medici recedunt. Et quidem ſive Febres acutæ ſint, ſive chronicæ, & ſive intermittentes, ſive continuæ, eadem prorsùs & invariata ciborum conditio, & quantitas apud illos ſemper eſt, cùm manè contuſæ, veſperè verò conſumptæ, & expreſsę carnes pullorum indiſcriminatim offerantur. Neque iſtę ſolùm, ſed & elixę cum oleribus, quę calorem infringere creduntur; itemque aſſæ, & multifariam conditę, pręter bellaria omnis generis. Verùm hęc cibandi norma his ſummoperè nocua eſt, cùm exindè gravetur potiùs Natura, quàm juvetur, excrementa plurima cumulentur, & Febris ipſa ſaltem protrahitur, niſi etiam deterior fiat. Si quis etenim, inquit Hippoc. cibum febricitanti dederit, ſicut ſano robur, ita laboranti morbus fit. 7. Aph. 67

Tametſi tam larga cibandi ęgrotos ratio perperam noſtratibus inſtituta videatur; non tamen illos laudandos arbitror, qui indifferenter febricitantibus omnibus extremam inediam pręſcribunt. Porrò obſervanda eſt

cor-

corporum affectorum varietas, num pueri, graciles, imbecilles, ſenes; an adulti, ſucci pleni, robuſti ſint ęgrotantes, & pro eorumdem ratione, nunc pauló plenior, nunc parcior offeratur. Gracilibus enim, & Picrocholis adhuc inſtante paroxyſmo, & inter ipſius Febris initia cibum in gratiam virium, & languentis ſtomachi, exhibendum eſſe ſuadet Galenus; quamquam Hippocrati per id temporis nocuus videatur. A viribus itaque victus ratio menſuranda: *Unum quippe illud eſt*, inquit Celſus, *quod ſemper ubique ſervandum, ut ægri vires ſubindè aſſidens Medicus inſpiciat, & quandiù ſupererunt abſtinentia pugnet, ſi imbecillitatem vereri cæperit, cibo ſubveniat: id enim ejus officium eſt, ut ægrum neque ſupervacua materia oneret, neque imbecillitatem fame prodat*. Nec inſuper ſtatim victum permutare conveniet, documento ejuſdem Hippoc. niſi tamen pręcedens illius ratio morbi cauſa extiterit.

L.8. met. c.2. & l. 10. c.3.4. & 5.

L.3.c.4.

2. Acut. 22. L. de nat. hum. 18. 19.

Mirum verò, quàm plerique noſtratium vini uſum damnent, ut nec illud guſtare permittant; hinc factum eſt, ut adhuc ab ejus nomine vulgus hominum deterreatur. Verùm Hippocrates innumeris ferè in locis vinum febricitantibus commendat, & exhibendum eſſe præcipit ſimiliter, & Galenus. Neque de illius calore verendum: nam præterquam quòd in horum corpore calor exoptatur, ultroque exquiritur, præſertim ſi ſyncope copuletur, ex documento ejuſdem Galeni, qui vino utendum docet adhuc in febre ardente, quàm ſyncope comitatur, ex bile amara progenita; ab ejus uſu moderato diureſis, & diaphoreſis ſollicitatur, & prætereà ſtomacho ſuccurritur.

V. Celſ. l. 3. cap. 9. 3. Acut. 1 40. & 2. de morb. 7. meth. c.6. & l. 8. c.3. l. ad Glauc. c. de tertiana, & quartana & 11. meth. c.9 11. meth. cap.4.

Quod denique plerique putant præcipuum, & præſentaneum Febriū omnium remedium eſſe ſanguinis miſſionem, authoritate Galeni dicentis, ſaluberrimum eſſe in omnibus putridis Febribus ſanguinem mittere: tam eſt ab Hipp. mente alienum, ut potiùs in quolibet affectu, cui Febris juncta foret, à venæ ſectione is abſtinendum eſſe voluerit; Ut notat etiam Proſper Martianus *comm. in Coac. 79. ſect. 3.* A ſanguinis etiam detractione abſtinendum docent Zacutus, Paſchalius, aliique licèt Hiſpani, quibus cæteroqui ſanguinis miſſio familiaris admodùm eſſe conſuevit. Atqui longè graviora obſtant argumenta, aliàs à nobis recenſita.

11. meth. c.15. V. 2. epid. ſ. 5. v. 10. & 18. ſ. 2. coac. 72. Avic. de Ardent. Tert. Primer. l. 2. de feb. cap. 9. apud Pered. cap. de Ard. Fort. centur. 2. conſ. 51. V. Helm. l. de febr. cap. 4. & comm. noſtr. ſup 3. 1. aph. Hippoc.

DE FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS.

QUandoquidem Febres omnes à mala, atque indebita ſanguinis Fermentatione, ſive mavis dicere, commotione, exoriuntur, atque ideò Ephemeræ, ſeu Diariæ, immò etiam Hecticæ ab eodem fonte manant, eam ſolùm Febrium differentiam retinebimus, per quam, vel intermittenter, vel continuè affligere obſervantur. Ad has verò facilè etiam revocabimus, quæ ex periodis, ſymptomatis, fine, atque agendi modo fermentationis deſumuntur. At primùm Intermittentes proſequemur cognitu, & ſolutu faciliores.

Illud equidem cunctis perſpectum eſt Intermittentes à Continuis Febribus differre, quòd hæ ſic remiſſiones, ſeù declinationes ſuccedentibus aliorum paroxyſmorum initiis adnexas habeant, ut numquam ægrum liberum deſerant, & ſæpenumero perpetim affligant, ut unicam referant acceſſionem, illamque aut ſemper creſcendo ad plures dies protrahant, ut ſunt Febres Græcis Anabaticæ, atque Epacmaſticæ dictæ; aut ſemper de-

V. Gal. 2. de differ. feb. 2. & 9. Meth. c.4.

decreſcendo ut Paracmaſticæ; aut uniformem, continentemque noxam ſervando, ut Homotonæ, atque Acmaſticæ. Illæ verò ſuas ſortiantur repetentes acceſſiones, quarum inter declinationem unius, & ſequentis alterius principium, tempus aliquod interſit, quo æger omninò Febre vacet; quemadmodùm ſunt Tertianæ, & Quartanæ ſimplices, & legitimæ dictæ.

Prætereà ſicut Continuæ à cauſa morbifica ſanguini juncta, aut perenniter eidem ſuggeſta exoriuntur; ita ab eadem per intervalla accedente, & recedente, Intermittentes Febres. Quamobrem ſi fermentum febrile ſanguini communicatum tenaciùs hæreat, ut ad longius tempus acceſſionem protrahat, quæ novum paroxyſmum, antequam precedens deſierit, excipiat, Febris Continua fiet; immò aliquando ſtatum unius, ſubingreditur altera acceſſio, cùm fortaſsè illud citiùs, quàm conſueverit, cumulatur, & ſanguini adiicitur; At verò ſi febrile fermentum poſt aliquot horas à ſanguine ſecernatur, & per conſueta corporis emunctoria expurgetur, vel etiam inſenſibiliter per cutis ſpiramenta effluxerit; particulares acceſſiones nedum intermittent, ſed breves quoque erunt, ut in Tertianis intermittentibus, Exquiſitis dictis, experimur, quarum paroxyſmi octo horis terminari ſolent, & vix ad duodecim, cùm longiſſimi ſunt, extenduntur, neque repetunt, priuſquam humor certa quantitate cumulatus, & cum ſanguine permiſtus fermentationem denuo excitaverit. Evenire etiam poteſt, ut humor aliquis vitioſus ſanguini permiſceatur, illumque ſimili planè vitio infectum reddat; undè quæ Febris primò viſa eſt intermittens, progreſſu temporis continua fiat; ſicut etiam cùm ejuſmodi vitium jamdudum in ſanguinis particulis contractum ſponte fermenteſcendi cauſam attulerit, ut ſæpiſſimè accidit iis, qui ex mala corporis habitudine, vitiatoque ſanguine facilè in Febres incidunt, & ex quacumque levi cauſa morbos incurrunt ab eodem ſanguine oriundos. Hinc autem fit, cur Quartana diuturniori laborantes ſenſim atrum cutis colorem induant, & lienis obſtructione afficiantur; quia ſcilicet acido ſucco jugiter ſanguis inficitur, nec deinceps convenienter repurgatur; unde habitus corporis melancholicus evadit. Nec diſſimiliter accidit, cùm aliter ſanguis inquinatur in cæteris Febribus chronicis.

Intermittentes autem Febres Quotidianæ, Tertianæ, aut Quartanæ, quæ quotidiè, vel alternis diebus, aut de quarto in quartum diem redeunt, vel ſunt ſimplices, vel compoſitæ, vel una, vel plures, ut ſunt duplices, tripliceſque Tertianæ, aut Quartanæ, cùm duo, vel tres paroxyſmi uno die contingunt, vel cùm ſingulis diebus ſinguli reſpondent. De Quintanis, Sextanis, Septimanis, Nonanis, licèt expreſsè meminerit Hippoc. tamen Galenus illi contradixit, inde motus, quòd alios humores præter pituitam, bilem, ac melancholiam, ex quibus Quotidianas, Tertianas, & Quartanas pendere arbitratus eſt, in venis minimè reperiri exiſtimaverit: At fallaci planè conjectura, cùm omnes febres à quolibet vitioſo humore fieri poſſint, ſi modò is tanta quantitate cumuletur, ut in dies ſingulos, vel alternos, vel etiam intervallo duorum dierum fermentationem promoveat ſanguini inconvenientem. Quare ſi ea alicujus corporis habitudo ſit, ut humorem progignat ſanguini diſſentaneum, cum quo permiſtus Fermentationem ma-

1. Epid. ſ. 3. V. Avi. l. 4. ſ. 1. tr. 2. c. 68.

malam inducat, nonniſi quinto quoque die, vel etiam ſexto, ſeptimo, aliove, proculdubiò is erit Febrem Quintanam, Sextanam, Septimanam, ſimilemve excitaturus. Parùm autem refert, an humor hic bilioſus, pancreaticus, aqueus, aliuſve ſit.

Et ſanè haudquaquam Quotidianæ, Tertianæ, & Quartanæ Febres à certis, & peculiaribus humoribus deducendæ: quaſi quòd quotidiè repetentes nonniſi pituitam, aut ejus loco lympham, pro fomite recognoſcant, & tertio, aut quarto die redeuntes ſolam bilem, aut melancholiam, ut vulgò creditur, ex peculiari uniuſcujuſq; enarratorum humorum proprietate. Quandoquidem Quotidianæ, Tertianæ, & Quartanæ Febres à periodis, quas referunt, ita dicuntur: & plerumque ſymptomata bilem atteſtantia in quotidianis Febribus obſervantur; & pituitoſi humoris indicia ſæpeſæpiùs ſunt in quartanis, & è converſo. Non ſemel contingit experiri Quartanas, & quidem diuturniores in hominibus, qui habitu obeſi, ac phlegmatici erant; aut etiam ſanguineo, roſeoque colore prædititi. Plerique etiam ſunt, qui à Tertianis longiſſimis, inveteratiſque Quartanis, incolumes evaſere, vomitu crudorum, tenaciumque ſuccorum, ſicut contra, à Quotidianis, egeſto acido, aut amaro, flavoque humore. Porrò vulgarium iſte Medicorum error non aliundè prodiit, quàm à coloribus, quibus excreti in ejuſcemodi Febrium generibus ſucci intincti videntur, unde decepti Tertianas dixere à bile progenitas, à phlegmate Quotidianas, & Quartanas à melancholia. Verùm humores iſti revera nulli ſunt in ſanguine; & colores in excretis apparentes à varia ſuccorum miſtura, & fermentatione fiunt, potiſſimùm verò ejus, quæ ex ſucco pancreatis, & cyſtis felleæ, unà cum illabente chylo in tenui inteſtino peragitur; ideòque pro varia eorumdem ſuccorum, aliorumque fortaſſis è glandulis inteſtinorum extillantium affectione, admiſtione, atque agendi vi, modò flavus, & croceus, ſi bilis; modò viridis, aquilus, & niger, ſi pancreaticus liquor; modò albicans, & cineraceus, ſi crudus, & indigeſtus chylus, aut alius ſuccus in commiſtione præcellat. Pari ratione tenues, & craſſi, fluentes, & tenaces, mordicantes, & inertes, aliique ſimiles egeruntur, pro diverſa eorumdem vi, & conditione, in acrem, acidum, auſterum, ſalſum, aliumve ſaporem inclinante, ſicuti cuilibet Chymi ægnaro, qui varios liquores miſcuerit, notum eſſe poteſt.

V. Averr 4. coll. 28. Hipp 2. de morb. Sibile, inquit, infeſtatur homo, febris ipsū corripit quotidie ac dimit. V. Rhod. obſ. med. Cent. 2. obſ. 33. de quartana ex pituita; idipſum obſervatum à me in Duce S. Mauri Pignatello

Hinc Febrium Intermittentium fomitem è primis ductibus in imo ventre ſuppeditari, potiſſimùm verò ex pancreate, cyſti fellea, meſenterio, ejuſque glandulis, & inteſtinorum, aliarumque partium adjacentium, primus omnium ſuſpicatus eſt Fernelius, ac poſt ipſum ex anatome deduxerunt Sylvius Deleboe, Regnerus Graaffius, aliique. Et quidem rigores, horrores, lancinantes dolores in lumbis, & inteſtinis, vomitus, dejectioneſque, oſcitationes, anhelitus, pulſuum contractiones, & alia, quæ Febres intermittentes inter initia comitantur, idipſum oſtendunt. Nam quæ de fuliginibus, de effuſa è venis per habitum corporis bile, de retracto in cor calore, & ſpiritu finguntur, tam vana, & futilia ſunt, ut examinari non mereantur. Neque inſuper plenè ſatisfacit Vvilliſius, qui in ſuccum alibilem è cibis ſuggeſtum, & ſanguini jam vitiato commiſtum, adeòque depravatum, hujus rei cauſam refert: Hac

enim

enim ratione cibo prorsùs abſtinendum eſſet, ut Febrium repetentes acceſſiones deſinerent; cùm tamen extrema ſervata inedia adhuc ingruant; & aliquando deſierint cùm graviter in victus genere ægrotantes erraverint. Attamen eidem plurimùm quoque negotii faceſſit multiplex per unicum diem febrilium acceſſionum repetitio, & intermiſſio, in cujuſvis generis Febribus periodicis.

Itaque ab incongrua miſtura ſucci pancreatici, & bilioſi cum chylo, aliiſque ſuccis in tenuia inteſtina confluentibus potior videtur Intermittentium Febrium petenda cauſa: & quidem ſi exindè acritudo ſanguini accedat ex excedente, vitiataque portione bilioſa, una cum acriori ſucco pancreatico, Febres conſequentur cum rigore, quem mox ſequetur ingens calor, ſitis, inquietudo, ſi verò potiùs acidum exorbitet, Febris erit cum horrore; ſi denique craſſitudo, & glutinamentum prævaleat, cum ſola extimarum partium refrigeratione. Hinc quoque Febres bilioſæ dictæ, cæteris breviores, pituitoſæ longiores, & melancholicæ nuncupatæ mediæ inter utraſque in ſuis acceſſionibus eſſe ſolent. Ab hac autem ſuccorum æquabili compage Febres orientur heterogeneæ multigenam varietatem referentes, cum difformibus ſymptomatis, varioque procedendi modo, quæ propterea vocari ſolent ſpuriæ, & illegitimæ. Quòd ſi bilis iners ſit, aut glutinoſa reddita concreſcat, ut acidum ſuccum pancreatis moderari minimè poſſit, ſicuti chylum in ſalſum liquorem non commutat, & craſſum, compactumque alibilem ſuccum efficit, ita craſſioris humoris naturam adepta Febres parere poterit, quæ à pituita progigni putantur; ſicut è converſo lympha acrior, aut ſalſior facta, Febres aliquando exhibebit, veluti à bile progenitas; itemque ſi conſiſtentior evaſerit, acorem nacta, etiam referre poterit eas, quæ vulgò melancholiæ tribuuntur.

Unde verò citiùs, aut tardiùs, ſemel, aut pluries repetant ſingulo quoque die, tertio, aut quarto, itemque quinto, ſexto, ſeptimo, & in ſuis circuitibus brevius, aut diutiùs perdurare ſoleant; Cauſa deducenda videtur à citiori, vel tardiori fermentorum conventu, & cum ſanguine miſtura; necnon ab eorumdem conditione varia, per quam fermentationem ſubitò excitent, & abſolvant, an potiùs in longius tempus differant, modo, quo experimur quædam vina brevi fermenteſcere, alia perdiù: nonnulla faciliùs, alia difficilius. Plurimùm quoque ad id conducit loci, unde fermentum promovetur, habitudo, & cum ductibus chyli, aut ſanguinis communio, & ſocietas; robur pariter, & ſenſus, quo partes affectæ præditæ ſunt: quamobrem à fermentante ſucco tenui, vel craſſo, inerti, aut vegeto, pauco, vel multo, à vaſis chyliferis, & ſanguineis remoto, vel proximo, atque à partibus imbecillis, & inſenſibilibus, validis, exquiſitèque ſentientibus, variæ admodùm contingunt, & quidem tardæ, vel celeres, breves, vel longæ, quæ facilè, vel difficilè reſolvuntur. V. Gal. 2. de diff. febr. c. 11

Accidit autem non ſolùm in confluxu tenuium inteſtinorum depravatos ſuccos pancreaticum, & felleum indebitam fermentationem excitare; verùm etiam in vaſis lacteis, Receptaculo Pecqueti, ipſoque tranſitu ductus Thoracis: quo fit, ut aliquando inæquales rigores, dolores, & inter Febrium æſtus varias ſubeant concuſſiones, commotioneſque cum frigore,

re, & oſcitatione ægrotantes; vel etiam inter horrores, algoreſque veluti evaporationes calorificas cum rubore faciei: Quamquam hæc non raró à vaporibus ipſorum fermenteſcentium humorum oriantur. Repetunt veró plerumque paroxyſmi ſtatis horis, & temporum intervallis, quoniam ſucci iſti febrile fermentum ſanguini ſubminiſtrantes æquabili menſura ab indicto motu, & circuitu, in certum tempus ſecernuntur, & cumulantur, ut repetitis obſervationibus deprehendit de ſucco pancreatico, & bilioſo in vivis canibus Graaffius, deque ſanguine ipſo jam cunctis notiſſimum, atque pari ratione de lympha, cæteriſque judicandum: quæ ſi fortaſse prævertantur, & à conſueto declinent; Erraticæ proculdubio Febres prodibunt, licèt iſtæ adhuc in vago ſuo reditu ordinem quoquo modo ſervare ſoleant.

Non raró etiam Febres conſequuntur unius ſolùm humoris vitium, ſi modò is cum ſanguine commiſceatur. Sic namque Febres à lympha, bilioſo, aut pancreatico liquore ſejunctim vitiatis, atque in vaſa ſanguinea traductis, paſſim obſervantur; aut quia illi non bene à ſanguine ſecernuntur, & in ſua conceptacula percolantur; aut quia denuò ope circumeuntis ſanguinis à venis reſorbentur. Verùm iſtæ Febres plerumq; ſynochæ eſſe conſueverunt, nec ſi ſemel deſierint, ampliùs repetunt, repurgato ſcilicet ſanguine per criſim.

Redeuntes, & Periodicæ febres ſive intermittentes, ſive continuæ illæ ſint, ejuſdem generis, & naturæ tunc dicuntur, cùm repetentes paroxyſmi ſibi invicem reſpondent in modo invaſionis, tempore durationis, & in adjunctis ſymptomatis; unde ſi quotidie ſibi mutuò in his reſpondeant, Quotidiana; ſi alternis tantùm diebus, Tertiana Febris dicitur. At ſi una uno die invadens ſecum ferat ſymptomata alteri non reſpondentia, hæ profectò duæ Tertianæ dicentur: Sic & Quartanę duplices, tripliceſque appellantur, cùm per binos dies acceſſiones redeunt, ſequenti tertio die vacuo; vel ſingulis quibuſq; diebus novi ſemper ingruunt paroxyſmi. At veró nil equidem vetat, quin & quotidie repetentes dici queant Quotidiani, ſi ſcilicet ſinguli in dies comparentur; pariterque Tertiani, ſi alternatim ſolùm; & ſic porrò de aliis.

Quoniam autem Intermittentium periodicarum Febrium comes indiſſolubilis eſt Rigor, Horror, vel levis extimarum partium Refrigeratio, aut miſtum quidpiam uni, aut alteri magis analogum in ſpuriis, confuſiſque febribus; Veriſimile admodùm exiſtimamus Rigorem à fermento acriori, Horrorem ab acidiori, & levem Refrigerationem à viſcoſiori pendere. Id autem haberi poterit à ſolo ſucco pancreatico, vel etiam à congreſſu cum aliis; ſi nimirùm inde acrior, acidior, vel conſiſtentior miſtura fiat; quæ ductus chyli, & ſanguinis pervadens, eam excitet fermentationem, ut referat ſymptomata Quotidianis, Tertianis, aut Quartanis reſpondentia. Si bilis prętereà acorem ſucci pancreatici temperare nequeat, hic chylo commiſtus, & in cor delatus ſanguinem reddet glutinoſiorem, & aceſcentem; unde Febres diſformes periodos referentes cum ſymptomatis diſſimilibus. Neque rationi, & experimento diſſentaneum, poſſe etiam fermentum febrile cordi, & ſanguini communicari à glandulis lumbaribus, & meſentericis, cùm jam apud pleroſque conſtet, in his, ſicut & in reliquis viſce-

De Rigor. V. Hippoc. 1. de morbis ibi Rigor quidem in morbis fit.

viſceribus, propria, & peculiaria ineſſe fermenta, quibus ſuccos illuc confluentes, chylum, lympham, ſanguinem ipſum diluant, purificent, transmutent. Obſervatum quoque aliquando eſt, chylum per lactea vaſa in eas glandulas deductum, vitio earumdem in humorem degeneraſſe fœtidum puri non diſſimilem, cordi, & ſanguini quammaximè infenſum, qui cùm poſt aliquot horas à paſtu ductum Thoracicum tranſiliret, febres, anxietates, dolores, rigores, ſyncopas, aliaque graviora ſymptomata afferret; ut & in quodam Monacho interdum Nos obſervavimus. Itaque fermenta Febrium non ſolùm ſuggeri poſſunt ab his, quæ nuper memoratæ ſunt, partibus, ſed ab innumeris penè aliis.

V. Ephē. Germ. ann.70. obſer. Bliſneri.

At verò licet Intermittentes Febres cum ſignis plerumque manifeſtis, rigoris, horroris, & frigoris invadant, non tamen hoc perpetuum, & inſeparabile ſignum cenſendum eſt: etenim Continuas adhuc febres rigore, & frigore comitari ſæpe contingit: quod etiam obſervavit Hipp.4. *Aphor.*46. inquiens, *ſi Rigor incidat. Febre non intermittente, ægro iam debili, letbale*. Sicut enim retuſo acido acriſ ſucco pancreatis Rigor, vel non fit, vel leviſſimus, ita eodem acriori reddito vehementior ille fieri ſolet, qui ſi unà ſimul acrior, & multus ſit, ut proindè acceſſionem in longius tempus protrahat, quàm mox altera excipiat, ob citam prædicti ſucci congeſtionem, & cum bile repetentem fermentationem, certè continuam quoque Febrem pariet. Cæterùm quouſque fermentum cum ſanguine commiſtum repetitis circuitibus in ſua conceptacula ſecernatur, aut per alvum, urinam, ſudorem expurgetur, eo uſque Febris perdurabit. Quamobrem pro varietate fermentantium humorum, qui citiùs, vel tardiùs, facilius, vel difficilius à ſanguine repurgantur, breviores, aut longiores acceſſiones oriuntur.

Sicuti fermenta febrilia, ſeù humores præter naturam geniti indebitam fermentationem, & Febrim inferre valentes, varii, diverſique eſſe poſſunt; ita cauſæ procatarcticę non unius generis erunt, neque ſemper eodem modo ejuſcemodi perturbationem in ſanguine excitabunt. Aer quippè non ſemper calore, ſed plerumque etiam frigore Febris occaſio fiet; immò etiam ob varios, diverſoſque halitus, & vapores per ipſum diſperſos. Cibi pariter, & Potus diverſimodè idem præſtabunt, præſertim verò quantitate, qualitate, & tempore nocui. Motus item immodicus, & Otium. Somnus, atque Vigilia ſi modum exceſſerint; necnon Evacuationes conſuetæ retentæ, & Animi pathemata vehementia, ac diuturna, de quibus alibi dictum. Hæc autem pro varia in corporibus impreſſione, eorumque habitudine; modò Intermittentium, modò Continuarum Febrium occaſiones erunt, prout in ſanguine diatheſim leviorem, gravioremque induxerint.

Intermittentes à Continuis Febribus internoſcere, quamvis facillimum videatur, non raró tamen ſeniores rei Medicæ Profeſſores in hoc falſi ſunt. Siquidem Febres aliquando declinationem adeptæ, plurimùm planè remittuntur, at neutiquam omninò intermittunt. Neque ſolùm à pulſu tardiori, & rariori tutò licebit de intermiſſione febrium coniicere, ſed potiſſimùm à receſſu ſymptomatum, quæ Febrim comitantur. Quare fucata dicenda erit illa intermiſſio, cùm licèt calor temperatior appareat, & laxior pulſus, capitis tamen, vel lumborum dolor, ſitis,

vigilia, aliudque ſymptoma adhuc perſeveret. Debent itaque Febres adeò per intermiſſionem deſinere, ut nullum ſui veſtigium relinquant, & ægroti omni noxa vacantes, veluti in ſalutis ſtatum videantur reverti. Sæpeſæpiùs etiam Febres cum manifeſtis ſignis rigoris, aut horroris invadentes, ſudore, dejectione, vomitu promptè terminantur, & inter-
4. Aph. 63 mittunt; aitque Hipp. *quibus in Febribus quotidiè rigores fiunt, quotidiè Febres ſolvuntur.* Quotidianæ verò, Tertianæ, & Quartanæ non ſolùm periodis diſtinguuntur, ſed etiam quia Tertianarum comes ſolet eſſe Rigor, ſicuti Quartanarum Horror, qui ex Galeno interſe invicem differunt duratione, & ſenſu illato: Rigor enim vix horam attingit; at Horror, etiam duas, tres, aut quatuor tranſcendit. Rigor ſenſum incutit punctionis, & acritudinis; Horror verò congelantis frigoris; in utriſque autem patientis corpus inſigniter intremit, & concutitur. Hinc ait Galenus, rigentes veluti ſpinis pungi videntur; horrentes verò veluti glacie perfundi. Paroxyſmi duodecim horas non excedunt; ultra hoc tempus protracti, ſpurias, & illegitimas Febres denunciant.

4. Aph. 43. Eod. 55. Ibid. 58. Ibid. 29. & 1. prorrh. 2.

Febres verè Intermittentes periculo vacare ſcribit Hipp. atque ex his Tertianam exquiſitam ſeptem circuitibus terminari. A rigore etiam ſuperveniente continuis febribus eas ſolutum iri admonet, niſi tamen ſexto die accidat, aut æger poſt ipſū non facilè recaleſcat, aut ſopore corripiatur, cum levi ſudore, torpore, ac vocis defectione, cervicis dolore, refrigerationeque, aut citrà ſenſibilem ſuccedentem evacuationem. De
In Coac. prænor. Quartanis autem ait, æſtivas breviores, autumnales longiores, & præſertim quæ hyemem attingunt; eaſq; niſi Vere, raro ſolvi ſubdit Celſus, diutiuſque protrahi, quæ cum ob- 2. Aph. 25
ſtructione, aut lienis ſcirrho conjun- L. 3. cap. 16. 1. epid. 5. 5. Aph. 70.
guntur: & quamvis convulſis auxiliari dicantur; viſum tamen aliquando contrarium eſt. Cæterùm Quotidianæ reliquis ſemper periculoſiores ſunt ob afflictiones quotidie repetentes, & longas ſatis acceſſiones, quæ vix immunem ægrum à Febre relinquunt, cum & xviii. xx. & ampliùs horas perdurent. Quòd ſi ſtatis horis redeant, per diem ingruant, & noctu 4. Aph. 30
deindè exacerbentur, longè graviores erunt.

Pleræque hujus generis Febres non raro certis tempeſtatibus contingūt, quæ ſponte ſua abſque ullo medicamentorum uſu ſenſim remittuntur, ac tandem ſalubriter deſinunt, ſudore, dejectione, vomitu, aut urina copioſiori; ab adhibitis verò remediis potiſſimùm evacuantibus, in longius tempus protrahuntur aut in pejores commutantur, impedito nimirùm fermentationis, & ſecretionis motu. Aliquando verò omninò expediet congruum propinare medicamentū, quod febrile fermentum aut exturbet, aut corrigat, & refrænet; immò & ſanguinem ipſum à contracto vitio depuret, repurgetque. Inter ea, quę febrile fermentum, ſeù degenerem à ſanguine humorem extra corpus eliminant, tutiora plerumque ſunt Vomitoria ex infuſo croci metallorum, Reguli Antimonii, aliuſve ſimilis. Jucundum autem, & perquàm accommodum experti ſumus aliquoties oxyſaccharum emeticum Angeli Salæ. Poſt finitam Emetici operationem, exhibendam ſuadet Thomas Moth. cur. febr. ſ. 3.
Sydenham paulò ante paroxyſmum largam diaſcordii quantitatem, ut ejus impetus infringatur; ſi tamen Febres iſtiuſmodi vere, & æſtate contingant. Neque ſolùm inter initia, &

in Febribus acutis; ſed etiam in chronicis, & contumacibus unicè prodeſſe vomitum teſtatur Galenus *lib.1 ad Glauc.* ipſumque alii plurimi ſalutarem ſe expertos confitentur. Quòd ſi alicui vomitus inſuetus ſit, aut non ferendo videatur, maximè utilis erit pulvis Comitis de Vvarvich qui ſolus plurimas Intermittentes, immò & Continuas Febres, adhuc in principio ſolvit per æſtatem, & autumnum. Cavendum autem, ne ab intempeſtivo, & inconvenienti medicamento purgante vires deiiciantur, agitentur magis humores, aut alii, quàm qui peccant, inutiliter educantur, ſuccedente etiam hypercatharſi. Nec prætereà fidendum iis, quæ vulgò benedicta appellantur, quaſi quòd ſolùm leniant alvum, & primos, ut ipſi dicunt, ductus abſtergant, ideòque innocue ſumi poſſint, ut Manna, Viola, Roſa: Hæc enim tam nocua ſunt in Febribus, quàm quæ alia, cùm facilè corrumpantur, ſtomachum relaxent, & febrile fermentum augeant; unde diarrhœa, cardialgia, cibi faſtidium, & ingens ſitis, præter alia, ſæpiſſimè ſuboriuntur. Quare Riverius in his Febribus, etiam diuturnis, ipſaque Quartana uſus eſt Mercurio dulci ſexies ſublimato cum reſina jalapæ, vel ſcammonio vapore ſulphuris correcto, ſeque optatum ex hoc remedio eventum, ac propoſitum aſſequutum innumeris planè exemplis teſtatur, *in centuriis Obſervationum Medicarum*.

Cùm à glutinoſis, craſſiſque ſuccis foveri Febres videbuntur, Diæta attenuans ſit, & medicamenta quæcumque diureſim, aut diaphoreſim quoque moveant, unaque ſimul ſtomacho opitulentur. Verumtamen non ſtatim à principio ſudorifica exhibeantur præſertim potentiora, cùm non facilè craſſi humores ſudore poſſint educi; juvabit proptereà primùm illos ſenſim attenuare, deindè per cutim educere, niſi tamen à vomitu fuerint magna ex parte diſcuſſi, & excreti. Si verò humores acres ſint, illos temperabunt partim alimenta molliora, partim etiam medicamenta humectantia levioribus acidis commiſta, ut etiam anodyna, & narcotica blandiora: quæ etiam acidum infringent, ſi id præcellere videatur, præter ea, quæ ſale volatili ſunt prædita, minimè verò oleoſa, ne inde æſtus, & ſitis inducatur. Quibus verò ſignis ejuſmodi humorum vitia dignoſcantur, alibi dictum. De uſu Narcoticorum. V. Hipp. 2. de Morb.

A ſanguinis miſſione nil quidquam juvaminis unquam ſperare licebit in Febribus Intermittentibus, cùm hæ fomitem extra venas, & arterias habeant in imo ventre. Nec inſuper illa videtur Galeno commendata, nec minùs Aetio, Æginetæ, aliiſque Græcis Authoribus; ſed nec Arabibus pleriſque, præſertim Avicennæ, & Averroi, cæteriſque ex Latinis Scriptoribus innumeris. Indè enim nullum febrientibus juvamen evenire, ratio, & experimentum pluries evicit, infracto ſcilicet robore vitali, quo Natura cauſam morbificam debellat. Notiſſima eſt Hiſtoria Cardinalis Toletani ab Helmontio memorata, cui ſanguis licèt ad omnem venarum depletionem fuiſſet exhauſtus, nunquam tamen potuit Tertiana Febris adimi, ut tandem infeliciter perierit.

Quoniam verò ſæpeſæpiùs ſpontè naturæ ſolent Febres copioſo ſudore deſinere, poſtquàm illæ aliquatenùs deflagraverint, ſudorificis ſine ullo metu utendum; attento autem præ primis motu naturæ. Inter varia tamen, & innumera, ex carduo benedicto, dictamno, ſcordio, contra-

yerva, angelica, carlina, ſcorzonera, vipera, cornu cervi, camphora, ſuccino, nitro, ſale ammoniaco, vitriolo, tartaro, ſtibio, mercurio, parata, ſalia, pulveres, electuaria, ſpiritus, elixires, tincturas, aquas, magiſteria, tutiora, jucundiora, & efficaciora fuere hæc hactenùs obſervata: ſal cardui benedicti, abſinthii, & prunellæ, tartarum vitriolatum, ſal volatile ſuccini, & viperinum, ſpiritus ſalis ammoniaci dulcis redditus, ſtibium diaphoreticum, & omnia Bezoardica, & Mercurialia fixa, ritè præparata. Summis laudibus extollitur ab Helmontio Mercurius diaphoreticus; at ejus præparatio inter arcana reſervatur; decoctum tamen aſari ad Febres chronicas, & ad Quartanam ſpiritus ſalis marini commendatur. Ex ſale polychreſto è fuligine camini elicito, ſale prunellæ, & ſtibio diaphoretico pulvis efficaciſſimus conficitur, quo non ſolùm Febres Intermittentes, ſed etiam Continuæ mirabiliter curantur, promoto ſudore, aut diureſi. Febrifugum Riverii creditur Rolfinchio componi ex Sole, Mercurio, & vitro Antimonii ſolutis, cohobatione iterata deſtillatis, & in pulverem redactis, cui additur diagridium, cùm alvi ſolutio deſideratur. Apud Grulingium deſcribitur ſal quoddam antifebrile, cujus uſu ad dr.j. duabus, vel tribus horis ante acceſſionem in aqua centaurii minoris, vel ſimili ſudor ſub declinatione paroxyſmi manare dicitur, & Febris aboleri. Conficitur id ex ſale ammoniaco ſublimato, nitro præparato, ſale cardui benedicti, abſinthii, & centaurii minoris in aqua cichorii ſolutis, atque in ſalem cryſtallinum ſecundùm artem commutatis. Proponitur quoq; ab eodem pulvis ad Febres omnis generis ex ſeptem rebus compoſitus, qui

Chym. in ar. for. ſed. l. 5. ſ. 6. c. 12. Gruling. Flor. Med. p. 21.

valdè utilis obſervatus eſt. Jam nunc frequentiſſimus eſt apud omnes uſus pulveris corticis Peruviani in vino primùm infuſi, mox antè acceſſionem exhibiti, quo ingruens paroxyſmus coercetur, & fermentatio impeditur, licèt poſt aliquot dies redire ſoleat. Tanta autem nonnullis in hoc pulvere fiducia eſt, ut etiam in Continuis Febribus illum offerre non dubitent: at non ſemper res ex voto ſuccedit, ut ſubindè Febris, quæ continua eſt intermittat, quamquam his temporibus genuinus cortex vix inveniatur. Quare in ejus locum ſuffectus eſt in publico Noſocomio D. Virginis M. Annunciatæ alius ex corticibus cupreſſi, & malorum aureorum dulcium, cum radice gentianæ, cui prout neceſſitas poſtulaverit, etiam addere ſolemus tartarum vitriolatum, & ſtibium diaphoreticum: eo autem ter exhibito Febris deſinere ſolet. Idipſum etiam experti ſumus ex pulvere corticum radicis arboris Perſicæ pari modo in vino albo veteri exhibito cum ſale abſinthii, vel centaurii minoris; pariterque ex nitro fixo in aqua calenti ſoluto, & dum hæc evaporat, in tenuem pulverem redacto, ad ſcr.j. cum ſcr. ſſ. pulv. Coffe ante acceſſionem. Aliam ex nitro miſturam, & ſingularem præparationem Ausfeldianam recenſent *Eph. German. annot. ad obſ.* 196. *Ann.* 2. adversùs Febres Intermittentes efficaciſſimam. Meminit alterius pulveris Bartholinus de ganaperide dicti, ad eundem uſum. Commendatur etiam à Friderico Deckers pulvis alius ex corticibus ligni guajaci, & fraxini, extracto radicis gentianæ, & angelicæ, ſtibio diaphoretico, ſale volatili ammoniaco, ſeù floribus ejuſdem cum myrrha. Franciſcus Piens multos à Tertiana liberaſſe fatetur hauſtu febrifugo.

Cent. 2. epiſt. 42.

Crol-

Crolliano aquæ cichorii ad unc.ij. ſalis abſinthii ad dr.ſſ.& ſpiritus ſulphuris ad ſcr.j. Ad Quartanam verò memorat medicamentum ſibi à Jacobo Cochio communicatum, quod habet: *Aq. card bened. unc. iij. alum. crud. pulv. dr. j. olei ſulphur per campanam eliciti ſcr. j. ſal. centaur. minor. dr.* ſſ. fiat hauſtus calidus. Hoc & ipſe ſæpiùs feliciter uſus ſum, etiam ſi Quartana hyemem attigiſſet. Hydrodiaphoreticum, & Hydrocatharticum Turqueti, quo nil præſtantius ad ejuſmodi Febres debellandas inveniri idem Piens teſtatur, voluit, ut alius lateret. Alia plurima proponuntur ab aliis, quæ conſultò omittere viſum eſt, ſicut & externa medicamenta carpis manuum applicanda, ut eſt emplaſtrum Strobelbergeri deſcriptum à Schrodero in *ſua Pharmacopœa*, & à Grulingio *in ſuo Florilegio*; itemque cataplaſma febrifugum Principis Anhaltini: Fotus à Lotichio relatus; & oleum febrifugum ejuſdem Strobelbergeri. Refert ſe à duplici Tertiana curatum Boyle circa manuum carpos appoſita miſtura ex ſale, lupulo, & reſinis corinthiacis. A ſpinæ inunctione cum oleo ſeminum colocynthidis Tertianam aliquando curatam vidi; ſicut etiam à cataplaſmate lumbis admoto ex albumine ovi, croco, & mirrha, cum modico camphoræ. Quo autem pacto iſta Febrim tollant explicare conatus eſt Th. Vvilliſius *de Febribus Intermittentibus cap.* 3.

DE FEBRIBUS CONTINUIS.

Continuæ Febres ſunt, quibus ægroti uſque laborant, nec intermittere obſervantur, niſi morbus omninò ſolvatur, quamvis remiſſionis, & exacerbationis tempora quoque habeant, cùm nunquam, vel rarenter admodùm videantur, ſingulis, vel alternis diebus, paroxyſmis certa hora repetentibus deſtitui. Ad has reduci poſſunt Diariæ tum legitimæ, tum nothæ, itemque ſingulo die, vel etiam alternis, citra ἀπυρεξίαν invaleſcentes, uti præ cæteris eſt, quæ Græcis Tritæophyes, ac Tritæus nominatur, nimirùm quia tertio quoque die exacerbatur, ſed unius Tertianæ naturam refert: necnon Febris Ardens, & Lipyria, quæque Maligna, atque etiam Peſtilens dici ſolet.

Tribus autem modis putat Vvilliſius Febres continuas fieri; videlicet à tenui ſanguinis ferveſacti portione, ſeù ſpirituum ebullitione; unde Ephemera, & Synochus unius, aut plurium dierum: à ſulphurea, ſeù oleoſa ejuſdem ſanguinis parte nimis excaleſacta, & accenſa; unde Febris Putrida dicta: & demùm à miaſmate venenato ſanguinem inficiente, ejuſq; liquorem congelante; undè Febres Malignæ, Variolæ, Morbilli, Peſtis ipſa. Paroxyſmos autem, inæqualitates, & motus criticos varios, cum his jungi ſolitos, oriri arbitratur à ſucci alibilis recens in ſanguinem congeſti depravatione, ſeù potiùs corruptione, ut fuſiùs apud eundem. De febr. c. 7. & ſeq.

Verùm Deleboe Sylvius, Continuas Febres quolibet, tertio, vel quarto quoque die exacerbationes, mox etiam remiſſiones habentes, non ſimplices, ſed compoſitas exiſtimat, ex Synocho æquabiliter procedente, & ex Tertiana frequentiùs, rariùs ex Quotidiana, rariſſimè ex Quartana Intermittente; more quo Galenus Hemitritæum ex Hippocrate deſcripſit Quotidiana Continua, & Tertiana Intermittente conſtantem. L. 1. prax. cap. 27. & 31.

Non prætereundum tamen, Continuas fieri poſſe dupliciter: primò à fermento ſanguini intraneo, ſive à

propriis ejuſdem particulis diſparibus in fermentationis motum actis; puta cum portio ſanguinis glutinoſa, & alibilis non benè à tenuiori ſubigitur; vel contra, tenuior hæc illam indebitè exagitat, & perturbat; vel cùm partes chyli impuriores iteratis circuitibus à ſanguine ſecernendæ non repurgantur, ſed detentæ illius naturam vitiant, & inquinant. Secundò à fermento ſanguini extraneo, ſed aſſiduo eidem, & cordi ſuggeſto, ut eſt chylus, lympha, ſuccus pancreaticus, & felleus, aliuſque, ſi fortaſsè in ſanguinis ductus feratur. Ad primam claſſem videntur revocari poſſe Ephemeræ, ſeù Diariæ Febres, & quæ Synochi, Continenteſque Febres appellantur. Ad ſecundam verò Synochæ, & Continuæ, quas vulgò Quotidianas, Tertianas, & Quartanas continuas nuncupare ſolent.

Et quidem Diariæ Febres levem in ſanguine fermentationem deſignant promotam à particulis ejuſdem tenuioribus aliquantulùm exaltatis, potiſſimùm à cauſis externis, æſtu aeris, inſolatu, motu immodico, potu vini meracioris, crapula, animi pathematis, præſertim ira, & ſimilibus. Cùmque ſuaptè natura, commotus ſine ſui vitio ſanguis, poſt aliquod tempus conſiſtat, atque in ſuum ſtatum remittatur, ſolent propterea Febres iſtæ ſponte terminari poſt unum, duos, vel tres dies, niſi aliud acceſſerit, quod in longius fermentationem protrahat. At ſi ejuſmodi in ſanguine exagitatio, & partium tenuiorum exaltatio, acrem, ſulphuream, vel bilioſam conditionem conſequatur, talem certè orgaſmum, & æſtum afferet, ut præter Febrim exurentiſſimam, ingentem quoque ſitim, inquietudinem, vigiliam, dolorem, anxietatem, & alia graviora ſymptomata arceſſat: id quod plerumque fieri ſolet, cùm in ſanguine acres partes adaugentur, nec pro ratione ſecernuntur; quamobrem duratura Febris tamdiù erit, & planè continenter, quamdiù partes ejuſcemodi acriores fuerint in cyſtim percolatæ, aut etiam per reliqua corporis emunctoria foras expulſæ. Contingit pariter, Ardentes Febres referre typùm Continuarum repetitas acceſſiones, & tempora ſenſibilis exacerbationis habentium, cùm novæ portiones ex cibo, & chylo ſuggeruntur, vel etiam ipſe ſanguis in citiorem motum adigitur; itemq; lympha acrior, vel felleus humor compari vitio affectus ſanguini refluenti commiſcetur, & per venam cavam in cor defertur, aliuſve ſuccus acer, tenuis, ſalſus, aliterve vitiatus è viſceribus communicatur. Quòd ſi fortaſsè fermentum ejuſmodi à ſanguine deinceps ſecernatur, atque in ſua conceptacula vi quadam irritante deponatur, quæ primùm Continens, vel Continua fuit, Intermittens Febris evadet, aut omninò deſinet, ut dicitur 4. *Aph.* 58. A detentis etiam partium recrementis ſudore, ſero urinario, ſanguinis ichore, pure, diverſiſque halitibus, & vaporibus, itemque veneno, vel epoto, vel inflicto, medicamentis præſertim catharticis, & ſimilibus Continuæ Febres ſæpeſæpiùs oriuntur. Sed & hæ Synochorum naturam referentes accidunt, cùm in finibus Arteriarum, ubi pulſus, vel nullus, vel inconſpicuus fit, hæret ſanguis, & concreſcit in grumos, pariterque in Jecinore, Liene, Meſenterio, Pancreate, Pulmone, cæteriſque viſceribus; quin & aliquoties compertum eſt Febres Malignas, Peſtilenteſque ſubortas à concreto, grumefactoque ſanguine in Arteria pulmoniaca, immò etiam in cordis

V. Gal. 2. de criſ. c. 6.

ven-

ventribus, & auriculis ex pravis halitibus per aera diſperſis ſanguinem figentibus; unde ſyncopæ, pulſuum languores, corporis refrigerationes, & interitus.

Ab internis prætereà inflammationibus, ſi potiſſimùm illæ Eryſipelatodes ſint, Febres Continuas, & acutas progigni apud omnes in confeſſo eſt, cùm adhuc à ſpina digito infixa vehementiſſimas, continenteſque Febres oriri experiamur, quamquàm nullum ſenſibile vitium in ſanguine præextitiſſe conſtiterit. Neque ſunt raræ ejuſmodi Febres ab inflammationibus, & abſceſſibus internis inductæ; immò pleræque ab internorum viſcerum affectionibus proveniunt, & ſæpiſſimè in lethum deſinunt, ut paſſim cadaverum diſſectionibus innotuit. Quin Eraſiſtratus Febrem nullam ſine inflammatione eſſe dixit: quod ſaltem in continuis verum exiſtimat VVepferus. Hæ verò inflammationes, & abſceſſus non tam facilè ſenſibus patefiunt, vel quia exiguæ molis, & eryſipelatis conditionem referunt; vel quia glandulas, aliaſque inſenſiles, aut profundiores corporis partes occupant; vel quia demùm in gangrænam, & ſphacelum deducuntur, proptereàque ſenſum doloris adimunt. Porrò hæc quamvis exigua videantur, infenſiſſima tamen ſunt, & Malignas Febres arceſſunt propemodùm immedicabiles, cùm ſymptomatis veneni notas referentibus.

V. Valleſ in pr. epidem. ægr. 1. & River. l. 17. prax. c. 2.

Cæteræ verò febres continuæ, Synechæ Græcis dictæ, ſuis peculiaribus acceſſionibus, cum manifeſta exacerbatione, & ſuccedente remiſſione repetentes plerumque à fermento ſanguini extraneo, & aliundè ſuggeſto pendere ſolent, præſertim autem ſucco pancreatico, & felleo, lympha, chylo, ciboque in ventriculo, inteſtinis tenuibus, ductibus chyliferis, glandulis, pulmone, corde ipſo degeneratis, depravatiſque. Quoniam enim hi humores ſtatis temporibus ſecerni, repurgari, & in ſuis conceptaculis colligi ſolent; cibus verò, peculiaribus fermentis confectus, diſtributus, & ſecretus in ſuos ductus traducitur, & in alibilem ſuccum commutatur, fit propterea, ut per certa tempora paroxyſmos moveant & incrementa, ac decrementa febrilia diſponant, & moderentur. Antequam autem una acceſſio deſinat, altera ſubingreditur, quoniam priuſquàm iteratis circuitibus ſanguis à fermento depuretur, illudque extra ſe in emunctoria corporis amandet, novum certa quantitate coadunatum denuò cum eodem commiſcetur, & in novam fermentationem priori non diſſimilem illum excitat, qui rursùs, pari recurſu, & percolatione iterata, ab illo ſeipſum extricat, quod iterùm collectum, & ſanguini commiſtum aliam fermentationem, & febrim parit, ſicque deinceps, quouſque fermentum febrile omninò abſumptum, expulſum, vel coercitum fuerit. Hæc autem certa lege, & ordine, ſtatutoque tempore plerumque contingunt, ut ferè admirationi ſint, ſed tamen normam, & moderamen capiunt à circulante ſanguine, & ſubindè à collectione ejus humoris, qui fermentationem in ſanguine promovet; unde fit, ut aliquandò novus paroxyſmus priorem inſequatur in ſtatu, quandoque in principio, vel fine declinationis, cùm vix febrire ægrum dicas; prout citiùs, vel tardiùs febrile fermentum fuerit cumulatum, paucioribus ſcilicet, aut pluribus ſanguinis circuitibus, & ſecretionibus.

Accidit autem aliquandò, ut recurrentes febres alternis ſolùm acceſſioni-

ſionibus ſibi invicem reſpondeant, videlicet tertia primæ, & quinta tertiæ; quarta ſecundæ, & ſexta quartæ; idque vel ex fermento diſſimili, ac heterogeneo, eoque duplici, quorum unum per dies impares, alterum per pares colligatur; & cum ſanguine commiſtum fermentationem excitet; vel quòd unum, idemque fermentum diverſimodè in memoratis diebus afficiatur ex acceſſu, & commiſtione alterius ſucci ſtato quoque tempore remeantis à circulante ſanguine depoſiti. Fieri etiam poteſt, ut impuritates à ſanguine ſecretæ alicubi, & præſertim in glandulis Meſenterii, aliiſque deponantur, ac ſubſiſtant circa remiſſionem primæ acceſſionis, ibique novam levem fermentationem excitent, breviori adhuc tempore duraturam; ſicque pariter in declinatione tertiæ, quintæ, ſeptimæ; cùm tamen iſtæ acceſſiones longè graviores fiant, veluti inductæ à ſucco pancreatico, & bilioſo vitiatis, & cum ſanguine commiſtis. Peculiares autem ejuſmodi partes, ubi humores in febribus recolligantur, & adunentur, Focos, & Mineras Veteres appellarunt, ex quorum multiplicitate, multiplices acceſſiones provenirent.

A Fermentorum itaque, ſeu ſuccorum, qui cum ſanguine miſcentur, varietate, oriuntur febres diverſæ conditionis, & naturæ, uti ſunt quæ vulgò appellari ſolent Bilioſæ, Melancholicæ, Pituitoſæ; & à Sylvio Pancreaticæ, Lymphaticæ, Glandulares, Salivares; atque à ſymptomatis adjunctis Æſtuoſæ, Lipyriæ, Colliquantes, Siticuloſæ, Syncopales, Anheloſæ, Helodes, Aſſodes, Phricodes, Algidæ, Epialæ, Lentæ, Ureticæ, Arthriticæ, & ſimiles, quas longo ordine idem Auctor memorat, & examinat. L. 1. prax. cap. 30.

Speciatim verò Epialam febrim (qua ægrotantes ſimul rigere, & æſtuare dicuntur) putat idem Sylvius eſſe duplicem intermittentem, & utramque à ſucco pancreatico acriore, bileque itidem acri inductam, itaut continuò frigus unius concurrat cum alterius ardore: atque prioris paroxyſmus novus, & frigus revertatur, quando poſterioris calor incipit increſcere, & ægrum affligere. V. Gal. 2. de diff. Febr. 6.

De Hæmitritæo autem ſentit Franciſcus Piens malè referri à Galeno ad compoſitas ex Quotidiana continua, & Tertiana intermittente; ſed potiùs revocari debere ad febrem Horrificam (quæ Græcis Φρικώδης, & Τριταιοφύης dicitur) ſeu Continuam cum multis rigoribus ingruentem; vel ad plures intermittentes ſibi invicem ſuccedentes. At verò A. Spigelius *l. de Semitert.* pluribus contendit non ſine inflammatione ventriculi, vel ſaltem hærentis ibidem ſanguinis illam accidere.

Falſum quoque exiſtimat Piens Ardentem ſpuriam, cum ardore invadentem, ſed abſque ſiti, oriri, ut vulgò creditur, à pituita ſalſa putreſcente. Inquit enim fieri non poſſe, ut pituita ſalſa putreſcat, & febrim afferat, quia ſalſa, tantùm abeſt, ut putredinem contrahant, ut etiam procul arceant: ità muriam numquam putreſcere videmus; At verò ſi fieret Ardens à pituita ſalſa dum putreſcit, ſequeretur omnem febrim à pituita putreſcente Ardentem fieri; quoniam ſi pituita, cùm putreſcit, ſalſa evadit, & putreſcens febrim efficit; omnis pituita putreſcens febrem induceret Ardentem, cùm ex vi putredinis ſalſedinem conciperet. Veriſimiliùs igitur nothæ iſtæ Ardentes febres (ſi ità illas appellare fas eſt), à lympha acriori inferentur, vel à ſero ſanguinis non benè percolato, atque in fluorem nimium adducto, ut adhuc L. 2. de Febr. Interm. in genere.

ſalſi-

ſalſilaginem cruoris diluat, exagitet, & depravet.

Nec inſuper certò de Ardentibus legitimis coniicere licebit à nimio ardore, æſtuationeque ægrotantis, & ab ingenti ſiti. In febribus namque Lipyriis dictis calor tactu vix ſentitur; atque ſitis etiam deeſt, cùm ſiccæ tuſſes febrientes irritant, quemadmodùm contigit filiæ Euryanactis 3. *Epidem.* Quare potiùs à reliquis ſymptomatis, à pulſu celerrimo, & inæquali, ab ægrotantis inquietudine, à vigiliis, cæteriſque illæ erunt internoſcendæ.

4. Aph. 48.

Eod. Aph. 54.

Sicuti intermittentes plerumque ſecuriores obſervantur, ita continuæ, & continentes febres periculoſæ ſunt, potiſſimùm ſi gravibus ſymptomatis ſtipentur, delirio, aut ſopore, reſpiratione crebra, interrupta, aut difficili, nauſea, ſingultu, ſtomachi morſu, ſudore frigido, vel nimiùm fluente, ſine febris levamine, rigore præſertim ſexta die ſuperveniente, motibus convulſivis, ictero ante ſeptimum, viſcerum dolore, ex ſomno pavoribus, extremorum refrigeratione, & ſimilibus.

At verò hæ febres ut ſalutarem nanciſcantur eventum, fermentum febrile removendum, corrigendumque eſt. Hinc plerique diaphoreticis inſiſtunt, quibus poſſint illud diſſolvere, & repurgare, unàque ſimul per diaphoreſim protrudere, quæ ſanè in febribus univerſis familiaris Naturæ eſſe conſuevit; intereà nec oppreſſis, nec exſolutis ægri viribus per pharmaca, phlebotomias, cæteraſque ſimiles evacuationes Naturæ motum, vel impedientes, vel diſtrahentes. Utile tamen fuerit, ſi ductu ſymptomatum, præſertim in excretis, aut retentis, & in qualitatibus mutatis, quænam ſit cauſa febrilis fermentationis coniici poſſit, ut in eam exhibenda remedia colliment.

Verumtamen in curandis febribus Ephemeris, ſeu Diariis hæc notitia contemni ſolet, cùm illæ ſuapte natura ſæpiſſimè, unica die ſalubriter terminentur, & ſatis ſit aerem temperatum quærere, ſi fortaſsè ab illo febris ortum duxerit; moderatam diætam, ſi à crapula, & cruditatibus; quietem, ac ſomnum, ſi diuturna vigilia, & immoderatum exercitium præceſſerit; itemque conſuetas evacuationes promovere, ſi ex iiſdem ſuppreſſis, vel retardatis proficiſcatur.

Protractas autem Diarias, Synochos, & ardentes febres retundere, ac tollere oportebit, vel compeſcendo fermentationem in ſanguine inductam, vel particulas ejuſdem acriores fermentum excitantes in præcipitationem diſponendo per diaphoreſim, aut diureſim. Et ſanè cùm videbitur vehemens in ſanguine commotio à partibus ejuſdem mobilibus nimiùm exaltatis, ea, quæ diluunt, & acido moderato temperant, peropportuna ſunt, ut potiones ex aquis diaphoreticis, vel diureticis, ſpeciatim verò cardui benedicti, ſcorzoneræ, vincetoxici, cornu cervi, rutæ caprariæ, cum ſpiritu ſalis dulci, vitrioli, ſulphuris; itemque expreſſiones ex ſeminibus peponum, papaverum, cydoniorum; ſales quoque nitri in cryſtallos redacti, tartari, prunellæ, atque ex lotionibus ceruſſæ ſtibii eliciti, aliive. Ab his enim ſæpè Febres, cæteroqui exurentiſſimæ ſtatim deſiere, partibus in ſanguine fermenteſcentibus coercitis, aut per ſudorem, & urinam propulſis, aut etiam inſenſibiliter difflatis; atque hac ratione, quia nitro ſunt ſaturatæ, gelidæ aquæ, largiùs epotæ, non raro ardenter febrientibus proſunt. Neque verò acida moderatè ſumpta ſemper ſunt fugien-

V. Barthol. de Nivis uſu in Medic.

gien-

Digitized by Google

gienda, cùm ſæpenumerò etiam contulerint, cùm ſcilicet tenuiores ſanguinis partes in motum nimium concitæ quodammodò coerceri debent, & cum craſſioribus, & glutinoſis conſociari, pari modo ac Helmontius ab acido mali citrii minimè cavet in lithiaſi; nec acida in febribus reformidant Sylvius Deleboe, Paulus Barbette, Piens, aliique, ſi præſertim cum potionibus commiſta, & temperata fuerint.

A recrementis verò cum ſanguine miſtis inducta fermentatio ſedabitur, iiſdem ſecretis, & in ſua conceptacula, vel extra corpus expulſis. Fæces blandè clyſteribus ſubducentur: urina per diuretica alibi tradita promovebitur; ſicut pariter ſudor. Detenti halitus, & vapores cute rarefacta frictionibus, atque diaphoreſi excitata, aere calido, integumentis, & attenuantibus medicamentis ſale volatili præditis elicientur. Venena aſſumpta, per alexipharmaca, & antidota propria. Concretus, reſtagnanſque ſanguis ope diſſolventium multo alkali abundantium, ſanguinis hircini, C.C. dictamni, ſcordii, contrayervæ, angelicæ, carlinæ, ſtibii diaphoretici, oculorum cancrorum, ſalis abſinthii, volatilis ſuccini, cornu C. & viperarum, quorumcumque bezoardicorum, ſpirituum theriacalium, & ſimilium. At verò in pus converſus ſanguis purgabitur potionibus vulnerariis cum balſamo ſulphuris, atque remediis ex Mercurio paratis.

Si prætereà fermenteſcat ſanguis fermentis aliundè ſuggeſtis potiſſimùm è pancreate, cyſti fellea, aquæ, & chyli ductibus, aliiſque, eadem ferè Methodus ſervanda erit, quam ſuperiùs in intermittentibus propoſuimus, educto primùm, ſi licuerit, degenere illo humore, unde fermentationem promoveri conjectabimus; mox verò repurgato ſanguine à conſimili ſucco in eundem inſerto uſu remediorum ſudorem moventium, & impuritates ſecernentium in conſueta corporis emunctoria.

Peculiaris autem ratio habenda ſemper erit de ventriculo, ejuſque ſuccis cibum conficientibus, ut exindè chylus progignatur ſedans, & obtundens fermentationem à confluxu ſuccorum in inteſtinis tenuibus excitatam. Siquidem eludetur omnis opera in uſu cæterorum medicamentorum, niſi ventriculus ſuo munere fungatur: eo namque languido, cruditates cumulantur, quæ febri fomitem addunt, vel ſaltem ejus reſolutionem impediunt, & retardant.

Providendum quoque ſymptomatis febres haſce comitantibus, cùm illa plerumque his longè graviora eſſe ſoleant; quin & ab illis ritè perſpectis in cauſæ morbi conjecturam adducimur.

Cæterùm in reliquis febribus continuis ſcire refert, nùm vitioſus humor fermentationem indebitam in ſanguine promovens, acer, acidus, auſterus, ſalſus, tenuis, craſſus, volatilis, fixus, aquoſus, tartareus, aliuſque ſit; itemque an multus, vel paucus, an unus, & ſimplex, aut multiplex, & implexus, an hærens, aut fluens, & vagus, an alicubi ſtagnet, aut cum ſanguine circumeat; an partes ventriculo proximiores, aut potiùs remotiores occupet, & an præterea ſolidarum partium vitium, affectionemque conſequatur, præſertim in ductibus obſtructis, aut compreſſis, relaxatis, aut eroſis. Ab his enim variant plurimùm indicationes, exhibitioneſque remediorum.

Verùm enim verò feliciùs, & faciliùs febribus ferè omnibus prodeſſe in dies experimur ſalem polychreſtum, ſtibium diaphoreticum, & mercurium

Digitized by Google

curium præcipitatum fixum, qui vomitum non movet, nec dejectionem, niſi cum catharticis jungatur, illamque blandam nimis, & moderatam. Colore is rubet, ut coralliorum pulverem æmuletur, comminuitur in pollinem, & inſtar cinnabaris tingit, igni reſiſtit, neque à lixivio reviviſcit, aut permutatur; levis eſt, nec temporis diuturnitate quidquam aut mole, aut virtute diminuitur. Mirabiliter autem operatur per diaphoreſim in doſi trium, aut quatuor granorum cum aliquo electuario commiſtus; vel cum modico extracti catholici, ſi exindè alvi ſubductio deſideretur. Luem etiam Veneream, quamvis diuturnam, & inveteratam, doloribus articulariis, ulceribus, tumoribus, cæteriſque ſymptomatis comitatam brevi depellit, & curat, nec unquam memini ſepties ejus doſim repetiiſſe, quin certò morbum hunc funditùs debellaverit. Qualis autem ſit, facilè his innoteſcet. Exactè priùs ſublimatus, omnique prorsùs impuritate exutus, mox ſuper laminam ferream ſtamno illitam expanſus, ſub terram eouſque declivis detineatur, quouſque totus fuerit in ſuppoſitam phialam exſolutus, atque in viridem, ponderoſumque liquorem converſus. In vitreo deinde vaſe juſto capaciori, & patentioris oris, ab infuſo per vices ſpiritu N. erodente deflagrari permittatur, ac præcipitari in rubentem pulverem. Evaporato poſtmodùm ſuper cineres calidos ſpiritu, qui ſubſidet, iteratis ablutionibus, ſuo convenienti liquore, omni prorsùs acritate ſpolietur, ut nec linguæ ſenſum faciat. Tandem ſiccatus ſervetur ad uſum. Doſ. gr. j. ij. vel iij. ad ſummum.

DE FEBRIBUS MALIGNIS, & Peſtilentibus.

QUæ febres reverà dicendæ ſint malignæ, non apud omnes convenit. Quibuſdam placuit malignam febrim vocare, quæ ſtatim vires deiicit. Aliis, quæ gravioribus, & mortiferis ſymptomatis, aut etiam interſeſe diſſimilibus, ac diſparibus conſociatur. Maluerunt alii eam malignam dicere, quæ congruis adhibitis remediis non cedit, & in necem terminatur. Verùm multæ febres periculoſæ, immò lethales eſſe conſueverunt, etiamſi malignitatis nota caruerint; & contrà malignæ non rarò in ſalutem deſinunt; quocirca Galenus inquit malignos morbos vitæ periculum minari, ſed ſpem ſalutis non adimere. (1. prorrhet. 14.) Vires pariter momento temporis labaſcunt in leipothymiis, cardialgiis, cardiacis affectionibus, choleris, hæmorrhagiis, & ſimilibus, cùm tamen ejuſcemodi ægritudines malignæ minimè dicantur. Febris ardens ſæpiſſimè ſtipatur graviſſimis ſymptomatis, delirio, inquietudine, nauſea, ſingultu, vomitu, diarrhœa; at verò longè admodùm à maligna differre dicitur, quin & ipſam diſparia ſymptomata aliquandò comitantur, ardor nimius cum nulla ſiti, internorum viſcerum æſtus cum extimarum partium algore, urina tenuis, & pellucida, cum lingua arida, & ſcabra, ac eadem mollis, multoque ſalivario rore perfuſa, cum ſiti. Sic quoque Lethargus, Apoplexia, ſuffocans Angina, Peripneumonia, Phthiſis, Hydrops, raró medicamentis licèt exquiſitis cedunt, ſed fermè certam mortem afferunt, quamquàm nemo hoſce morbos malignos nuncupet: Ità enim morbus malignus dicen-

Digitized by Google

cendus foret quicumque ægrum ſubindè periturum invadit.

At verò illas nos malignas febres appellamus, quæ doloſè, ac fraudulenter adoriuntur, & quales Græci Παλίμβολας dixere, quòd ſpeciem quidem, & ſpem levationis faciant, ſed tamen in vitæ periculum ægrotantes coniiciunt, & niſi opportunè ſuccurratur, etiam necem afferunt. De his extat effatum illud Arabum: *Pulſus bonus, urina bona, & æger tendit ad interitum*. In his pariter videntur ægri in melius abire, & penè febre vacare, qui paulò poſt ſuccumbunt, & pereunt. Quare Hippocrates ſcriptum reliquit: *Qui morbi in malis ſignis levantur, & qui in bonis non remittunt, difficiles ſunt*: immò & plerumque mali moris.

In Coac. prænot.

Et quidem in Fermenti febrilis conditionem coagulantem, aut nimis diſſolventem hæc referenda ſunt. Anatome enim, ex febribus malignis, ſanguis concretus inventus eſt; ex peſtilentibus verò adeò diſſolutus, attenuatuſque, ut nullo modo concreſceret. Id itaque ſanguini accidit in malignis febribus, quod experimur à veneno Viperæ, & ab infuſione olei vitrioli in venas; in peſtilentibus verò quod ab olei tartari, aut peti. Hinc febres iſtiuſmodi quandoque ſopori, ſenſuum hebetudini, linguæ nigrori, exanthematibus, maculis, frigidiſque ſudoribus conjunguntur; aliquandò verò delirio, ſtillicidio ſanguinis è naribus, puſtulis, diſſolutioni, marcori, diarrhϾ.

V. Riol. Antrop. & Enchir. Anat. l. 2. c. 27. Fernel. 6. Phyſ. c. 7. Conſentit his etiam Carolus de la Font, de veneno peſtilenti.

2. Aph. 28. & 35.

Norunt equidem in his febribus virulentam vim ineſſe Veteres Medici, at illam non benè poſteris explicarunt. Et quidem è venenis, quædam partibus ſolidis corporis infenſa ſunt, ut Cantharides Veſicæ, Solanum Faucibus, Lepus marinus Pulmoni, Auripigmentum, & ſublimatum ventriculo, Colocynthis inteſtinis. Quædam verò niſi ſanguinem inficiant, nullam noxam inferunt. Rursùs hæc ſanguinem vel extenuant, diſſolvuntque, quemadmodùm oleum Tartari, & Peti, ac virus Canis rabidi; vel figunt, & in grumos convertunt, ut oleum vitrioli, Viperæ, & Scorpii venenum, compluraque ex vegetalibus, præſertim ſuccus Nappelli, Cicutæ, Mandragoræ, Papaveris albi: quamvis & iſta adhuc ore manſa, & deglutita nocua fiant, obtundendo, atque hebetando partium vigorem. Quoties igitur accidit, ut vel halitibus per aerem diſperſis pulmo, & ſanguis indè præterfluens inficiatur; vel etiam à contactu rei venenatæ; itemque à cibo, potuve, medicamentis, veneniſque aſſumptis, vel inflictis, ſanguis à ſua craſi perturbatus exolvatur, aut concreſcat, & viſcera ejus labe infecta flacceſcant, febres malignæ, peſtilenteſque exorientur à venenoſo miaſmate progenitæ, ideòque virulentæ dictæ.

Animadverſione autem dignum eſt, quòd in febribus malignis plerumque, ſaltem inter initia, vel etiam in ipſo augmento univerſali, contingunt ſymptomata valde diſparia, æſtus, & frigoris notas referentia, quia partes volatiles, ſive ſpiritus in ſanguine, & ſucco nerveo deliteſcentes, à veneno coagulante irretiti, internam, ingentemque excitant commotionem, quippe qui implexi, ſe extricare nequeuntes, tumultuariè commoventur: unde orgaſmum, inquietudinem, & affectus ſpaſmodicos pariunt cum ſenſuum hebetudine, & virium languore, propter vim veneni coagulantis: Hinc etiam delirium, & ſopor; tactus frigidus, & ardor internus; pulſus languidus, & urina flammea, cum lingua arida, & ſcabra, atque alia hujuſmodi.

Itaque

Digitized by Google

Itaque à Fermento Febrili acidiori, ideòque coagulante, inductas febres, malignas appellamus; atque ab acriori, ſale volatili prædito, ac propterea diſſolvente, peſtilentes, eaſque etiam Epidemias, ſi à communi, & generali cauſa, præſertim cibo, aut aere, originem ſumpſerint. Tanta quippe aeris vis eſt, atque halituum, ſive vaporum per aerem diffuſorum efficacia, ut hinc potiſſimùm populares, peſtilenteſque morbos manare comperiamus. Quo etiam fit, cur tam facilè in Italia, & præſertim in Tractu Romano, & Neapolitano, febres ejuſmodi per æſtatem, & autumnum contingant iis, qui itinera per eadem tempora aggrediuntur, audentque de una in aliam Regionem tranſmigrare. Abundant ſiquidem noſtræ Regiones, tot tantiſque fodinis, iiſque variis, & multigenis, ferri, mercurii, æris, vitrioli, ſulphuris, bituminis, ſalis, aluminis, quin & eructat undique peſſimos, heterogeneoſque halitus terra, non ubique ſimilis, quibus aer diverſimodè inficitur; ut nunc ſileam ſtagnantes aquas, lacus, paludes, mephites ſulphurarias, aquaſque thermales innumeras, unde varii, diverſique vapores exhalant, & per aerem diffunduntur; quamobrem is diſſimilis omninò eſt, & alicubi nitri, aut ſalis refertus eſt halitibus, alibi ſulphuris, aut bituminis, ideòque variè inſpiratus pulmones, & ſanguinem non æquabiliter afficit, illumque modò coarctat, modò diluit, talemque fermentationem excitat, ut præter febrim, etiam veneno ſimiles pariat effectus, ut paſſim ex miſturis diverſorum liquorum experimur.

V. Hipp. l. de flatib. & Lucret. lib. 6. de Nat. rer.

Peſtilentes autem febres non rarò fiunt etiam contagioſæ, quoties venenati halitus è corpore in corpus traſmiſſi pari modo inficiunt, atque alios, & alios eodem ægritudinis genere corripiunt, & quidem vel per contactum, vel per fomitem, præſertim mediis utenſilibus communicatum, vel ad diſtans halitibus per aerem diffuſis. Hinc Epidemii, & populariter graſſantes morbi ſequuntur plerumque vitium aeris, aut cibi, & potus; & ſæpè obſervantur varii pro varia corporum habitudine. Teſtatur etiam P. Kircher. *in ſcrut Peſtis*, exiguos vermiculos ex infectis corporibus in alia exiliiſſe, qui cuti infixi, contagium communicarent: De Contagio Scabiei idipſum refert Coſimus Bonomus *peculiari Epiſt. ad Franc. Redium data* 18. *Julii* 1687. *& typis impreſſa Florentiæ*.

Ex his nunc facilè erit colligere cauſas Procatarcticas, tum malignarum, tum peſtilentium febrium. Quæcumque etenim ſanguinem ita afficiunt, ut vel ad coagulationem, vel ad exſolutionem deducant, viſcera verò labefactent, ejuſmodi febres inducent. Præſertim autem id mali genus intulit aer variis halitibus, & vaporibus inquinatus è fodinis, & voraginibus erumpentibus, ab aquis ſtagnantibus, ab inſepultis cadaveribus, aliiſque. Neque minoris damni conſuevit eſſe Cibus, & Potus vitioſus; quamobrem in annonæ caritatibus ſæpiſſimè febres malignas, peſtilenteſque graſſantes obſervamus; undè Heſiodo λοιμὸς μετὰ λιμὸν, ideſt peſtis poſt Famem, dicitur; manuſque ſibi mutuò dant Bellum, Fames, Peſtis. Præterea diuturna Animi pathemata ſolent etiam ejuſmodi febres promovere, quandoquidem ab illis ſanguis, cor, cerebrum, ac penè univerſum corpus violenter exagitatur. A timore potiſſimùm peſtem contrahi arbitratur Helmontius.

Tumul. Peſt.

Ab adjunctis ſymptomatis has febres cognoſcemus. Et ſanè cum illa con-

concreſcentis ſanguinis notas referunt, malignam judicabimus febrim: ea verò eſſe conſueverunt calor infractus, pulſus languidi, & inæquales, torpor in motu, & ſenſu, leves eruptiones humorum per cutim efflореſcentium, tenues urinæ, alvus ſtyptica, lingua nigra. At contrà peſtilentes potiùs appellabimus ſi exanthemata, & puſtulæ latæ compareant, parotides, bubones, ſtillæ ſanguinis è naribus, colliquationes, inquietudines, anxietates, ac poſt æſtuationem laxitas, & virium jactura, cum ſqualore faciei, & oculorum: quamquàm ſæpenumerò iſta viciſſim permutentur, & ancipitem conjecturam faciant, ut etiam accuratiſſimos Medicos decipiant: Cùm autem eadem febris ſpecie corripi contingat eos, qui familiariter cum febrientibus uſi ſunt, vel utenſilia tractarunt, nedùm peſtilentes, ſed etiam contagioſæ dicendæ erunt, atque eò magis ſi externis notis, putà puſtulis, maculis lividis, aut nigris, ulceribus, bubonibus, aliiſque aſſidentes inficiant.

Quanti igitur ſint periculi febres iſtiuſmodi, quiſque nullo negotio conjectabitur. In cæteris enim à concepta fermentatione ſanguis repurgatur, ac deinceps corpus refloreſcit; in his verò corrumpitur, & fatiſcit, veluti à veneno infectum. Jure igitur optimo Galenus ſcripſit generari non rarò in humano corpore humores veneno ſimiles, qui ſolo vapore, aut halitu partes inficiant, gignantque ſymptomata deleteria, & violentiſſima, quæ aliquandò breviſſimè interimant, exſoluto ſcilicet, aut coagulato ſanguine vitæ fomite.

[1. De loc. aff. cap. 5. & 6. ejuſd. oper. c. 5.]

Quoniam verò diſſolvens, aut coagulans venenum tam potens, & efficax gigni poteſt, ut ferè momento cor inficiat, & ſanguinem velociſſimè coagulet, aut diſſolvat, idcircò fit, ut interdum homines repentè vita privet. Sic etiam fieri poteſt ut à conditione coagulantis, vel diſſolventis veneni ſanguis non ita interturbetur, & fermenteſcat, ut febrem ſenſibiliter oſtentet, cùm plerique referant contigiſſe aliquando peſtilentias ſine ulla febre, atque ii præſertim, qui hanc ex ſignis adaucti caloris, & pulſu celeriori dignoſcendam autumant.

Quandoquidem ergo ſanguis in his febribus veneno inficitur, aut coagulante, aut exolvente, certè Medela omnis ad illius correctionem dirigenda erit per ea, quæ Alexipharmaca, & Alexiteria dicuntur, dummodò coagulans, aut exolvens fermentum evertant, ac præcipitent, ſanguinem concreſcentem ſolvant, avolantem verò frænent, & in ſua naturali compage detineant.

Quamquàm autem coagulans, acidumque fermentum emendari, & repurgari poteſt diluentibus aqueis, obtundentibus alkalicis, & opiatis: congruentiora tamen, & potiora ſemper erunt, quæ ſale volatili ſunt prædita, quæque ſua energia valent floridum, vegetumque ſanguinem reddere, ac vitale robur adaugere, unàque ſimul alexiteria vi veneno reſiſtere, & fermentum febrile præcipitare, ac ſecernere. Cujus generis ſunt omnia Theriacalia dicta, Bezoardica, & Diaphoretica, Diaſcordium Fracaſtorii, & Sylvii, Theriaca vetus, & Germanorum. Antidotus Orvietani, & Matthioli, ſpiritus Theriacalis, aqua Salii, Stapedii, & Riverii, aqua vitæ Matthioli, & Magnanimitatis, Bezoardicum Minerale, Joviale, Martiale, Solare dictum, lapis Bezaar, ſal volatile ſuccini, cornu cervi, & viperarum, extractum ligni aloes, hyperici, juniperi, oleum cinnamomi, & ambari, tinctura tartari

[V. Gal. de Ther. ad Piſonem.]

Digitized by Google

tari eſſentialis dicta, flores ſalis ammoniaci, ejuſque ſpiritus, camphora, idque genus alia; ex quibus componi poterunt potiones, pilulæ, conditus, pro libitu ægrotantium, & ſymptomatum varietate. Fotus etiam externi ejuſdem cenſus erunt. Margaritæ, Smaragdi, Corallia, & gemmæ quæcumque, eatenùs convenire poterunt, quatenùs alkali fixo præditæ acidum, quod exorbitat in ventriculo, adjunctiſque partibus, abſorbere valent; quamobrem ſatius erit in illorum locum pulverem cornu cervi, oculorum cancrorum, boli Armenię, terræ ſigillatæ, terræ Samiæ, & Melitenſis ſubrogare; ſicut etiam contrayervam, ſcordium, dictamnum, carlinam, angelicam, rutam caprariam, carduum, vincetoxicum, veronicam, valerianam.

Epithemata adeò vulgò commendata in malignis febribus cavenda ſuadent Mercatus, & VVedelius, ne ſcilicet ab illis diaphoreſis impediatur, eòque magis ſi frigida adhibeantur. Verùm ſi quandoque applicanda videntur, calida ſint, ex ſpiritibus, tenuibuſque liquoribus concinnata. Idipſum admonet Riverius in uſu oxyrhodinorum. Multò autem utiliora ſunt calida epithemata, & balnea plantis pedum, & pudendis admota ex vino calenti, ejuſque ſpiritu, elixire quolibet, & ſimilibus: ab his enim univerſum corpus roboratur, ſanguinis motus promovetur, futuri abſceſſus, delirium, aut ſopor imminens præcaventur: quod etiam adnotavit Hofmannus in Schroderum.

Tr. 4. de cur. febr. malign. De med. comp. ext.

Clav. Schroder. §. 62.

Frictiones utiles erunt, ſi præſertim adhibeantur, cùm cutis laxanda eſt, ad faciliorem halituum perſpirationem, atque ad promovendam exanthematum eruptionem, quæ ſæpæſæpiùs febres iſtas ſalubriter comitantur.

Diætam denique quod ſpectat, illam quàm optimè inſtitutam eſſe oportet, perpurgato inprimis aere à cujuſvis generis inquinamentis, adhibito quoque, ſi fuerit opus, igne ex plantis odoriferis. Cibus laudabilis ſit, facilis digeſtionis, & mediocris quantitatis. Vinum perquàm optimum, ſed modicum, & dilutum; vel ejus loco, ſi æger ſit abſtemius, aqua C. C. in balneo Roris parata, ſcorzoneræ, vel cardui benedicti. Solo quippè vini uſu plerique à febribus Malignis liberati referuntur: eſt enim cardiacum, ſimulque alexiterium, & ſudorificum. Cætera prout prudenti, ac ſagaci Medico viſum fuerit, reſque ipſa tulerit, opportunè præſcribantur, ut in cæteris febribus dictum eſt.

In diſſolvente fermento febrili alexipharmaca temperatè acidis jungantur. Acria enim, & ſalia volatila nocua ſunt, niſi aceto, aut acidis temperentur, & commiſceantur: expertum autem in his febribus ſanguinem eductum minimè concreſcere, ſed liquatum, fluidumque diutiùs perſeverare. Utilis idcircò eſt aqua prophylactica Sylvii, & Barbette, atque extractum ex relictis fæcibus ejuſdem; itemque ſpiritus vitrioli volatilis, & antiepilecticus Hartmanni, arcanum duplicatum Mynſichti, tinctura violarum, aut roſarum cum ſpiritu vitrioli, vel ſulphuris parata, addita confectione alkermes, vel de hyacinthis. In peſtilenti, & contagioſa febre efficaciſſimum dicitur hoc Acetum, quod ex his fit: *Summitatum ſcordii cum floribus m. ſs. verbenæ, & galegæ ſingul. m. j. rutæ unc. ſs. corticum mali citrii unc. iij. malorum aureorum dr. ij. ligni aloes optimi, macis, & caryophyllorum ſingul. ſcr. iv. ſantalorum rubrorum dr. iij. radicis zedoariæ unc. j. petaſitidos, car-*

V. Graaff de Nat. & uſu ſucc. pancr.

carlinæ, & angelicæ ſingul. dr. vj. meuolſenicii, ſcorzoneræ, dictamni albi, & imperatoriæ ſingul. unc. ſſ. enulæ dr. ij. ſſ. myrrhæ rubræ electæ dr. ij. theriacæ, mithridatii, & diaſcordii Fracaſtorii ſingul. dr. vj. camphoræ dr. j. ſſ. baccarum juniperi unc. ſſ. auri dr. j. ß. croci ſcr. j. Hæc inciſa, & contuſa in aceti vini acerrimi canthar. ij. & vaſo clauſo, detineantur in loco tepido. Sumitur ad cochleare unum.

Deſcribitur etiam à Crollio, & Hartmanno elixir adversùs peſtem, atque aliud à Tychone Brahe ſummo ſui temporis Aſtronomo, cujus meminit Thomas Bartholinus *in Ciſta Medica*. Apud Isbrandum Diemerbroeck notatur & aqua Theriacalis, quæ mirabilis dicitur ſimul cum extracto quodam magiſtrali. Aliæ referuntur à Cratone, & Sennerto. Inquit Helmontius, Hippocratem Peſtis antidotum habuiſſe vinum fumo ſulphuris ſuffitum, vel vinum ſalſum fervidum cum ſulphure; ſal etenim abſtergit, & à putredine tutatur; ſulphur verò venenum cohibet. Promoto deindè ſudore patientes alebat cremore hordei, & pro potu exhibebat vinum græcum picatum, cui inerant aliquot grana ſalis, & ſulphuris: folia autem Aſari aceto macerata calida ſuperponebat bubonibus, itemque plantis pedum, & manuum, quæ poſt ſingulas horas duodecim humo contegendas præcipiebat. Ab uſu quoque vini picati, ſubdit, Hiſpaniam raró peſte affici, cùm ibi vina coriis picatis conſerventur. Ad ſtigmata admovebat lintea calidà generoſo vino intincta, cui ſulphur incoxerat. Poſtremò exhibebat electuarium viperinum ex carne, & corde, & hepate compoſitum; ut latiùs apud eumdem Helmontium. Inſignes pariter vires ad pellendam peſtem tribuit Mindererus ſulphuri ac vitriolo: nullam enim putredinem, nullam infectionem, nullam humorum depravationem ab his non corrigi fatetur. A vitriolo etiam præſtantiſſimum remedium deduxerunt alii teſte Roderico à Fonſeca. Vitriolum album in pulverem conteritur, & ter infunditur in aqua roſarum, totieſque ſiccatur ad ſolem, adjecto modico camphoræ; deindè cum æquis portionibus dictamni albi, & radicis tormentillæ commiſcetur, & in tenuiſſimum pulverem redigitur. Datur ad dr. j. cum unc. ij. aquæ plantaginis, roſarum, vel acetoſellæ, manè, & veſpere. Commendatur à nonnullis veluti ſummum remedium Muria carnis porcinæ deſpumata; & à Paræo Muria Encraſicholorum piſcium. At Crato certiſſimo experimento ſibi conſtare ait, ad præcautionem, tincturam ſuccini; ipſumque ſuccinum, ſi eo tempora, carpi, malleoli, & ſiniſtra mamma ad ruborem uſque confricentur, unicum fuiſſe amuletum cuidam Chirurgo Hiſpano teſtatur Helmontius. Hartmannus electuarium ex ſaccharo candido cum ſpiritu ſalis per ſpiritum vini dulci reddito conficit, & commendat. D. le Fevre ſuccum Calendulæ cum vino albo propinabat felici cum ſucceſſu. Idipſum Arcanum fuit Veslingio.

Plerique Arſenicum, aut Sublimatum linteolo incluſum, & ſub ſiniſtra mamma appenſum, homines à Peſte tueri affirmant. Addunt alii pulverem Bufonum, cujus præparationem memorat Helmontius: Et refert quoque Camer. *cent. 9. memorab. p.* 27. A pellibus quoque Bufonum ſiccatis, & ulceribus peſtilentibus applicatis venenum extrahi ſcribit Kircherius; idque in communem uſum verti apud Germanos. Includunt alii Mercurium crudum in cortice avellanæ, & col-

L. 3. de peſte. L. 5. conſ. 28. hoel. Tumul. peſt.

Lib. de peſtil. c. 20.

T. 2. conſult. 10.

Camphora Alexiteriū eſt efficaciſſimum in Peſte.

Tumul. peſt.

De peſt.

& collo ſuſpendunt, ut cordis regionem tangat, ex Marſilio Ficino. Et alii radicem plantaginis majoris ſacculo contentam geſtandam ſuadent. At quis unquàm his ſolùm fidet? Sicut neque fumo tabaci ab Isbrando Diemerbroek plurimùm commendato, aut olenti urinæ hirci, quam magnifacit Avenzoar.

Apud Scholz. ep.248.

Poſtremò bubonibus, anthracibus, puſtulis, ulceribus, maculis, aliiſque ſymptomatis, notiſque peſtilentibus, quæ in cute erumpunt, ſpecialibus quoq; medicamentis occurrere conſueverunt emplaſtris, cerotis, lituris, oleis, quæ multa præſertim referuntur à Sennerto, & Hartmanno. Illud verò potiſſimùm videtur adnotandum non ſtatim ulcera iſta ad cicatricem eſſe perducenda, niſi poſtquàm peſtilens virus omninò fuerit reſolutum, & expurgatum.

Cæterùm ad præcautionem contagioſarum febrium nil conducibilius, quàm citò abſcedere, ac longè admodùm ab infectis locis ſecedere, & nonniſi tardiſſimè ad eadem redire; vel ſi id peragi nequeat, procul ſaltem ab aliis verſari, nec penitùs illorum utenſilibus uti.

DE FEBRE HECTICA.

HEctica febris quotidianæ Diariæ morem imitatur; puſilla, & lenta eſt, ſed continua; paulo poſt cibum exacerbatur, cum pulſu crebriori, abſque manifeſto ſigno rigoris, horroris, refrigerationis, oſcitationis, doloris: & quamvis aliquandò genæ rubere ſoleant, in cæteris æquabilis perpetuò obſervatur. Temporis autem progreſſu tantam maciem affert, ut tempora collabantur, nares acuantur, oculi ſqualeant, collum producatur, ungues incurventur, & totum corpus adeò macreſcat, ut oſſa ſola pellis contegat.

Illam aliis febribus, & ægritudinibus ſuccedere teſtatur Galenus 2. *de criſib. cap. ult. in fine*, ubi poſtquàm de dignoſcendis Ephemeris ediſſeruerit, tandem hæc ſubdit: *De Hecticis autem non eſt præſentis temporis ſermo: nulla enim earum in primis diebus, ſed in progreſſu temporis fit, poſtquam ſcilicet aliæ febres diutuſculè durarunt*: Scribit etiam 1. *de febr. differ. cap.* 8. Hecticas febres magna quidem ex parte, ex Ardentibus, quæ multùm protrahuntur, oriri, nonnullas verò poſt Ephemeras ſubſequi. Galeni ſententiam probant experimenta: quotquot enim Febre-Hectica obiere, ſectis cadaveribus, alias ægritudines ſubiiſſe inventi ſunt.

V. Bonetum in Sepulcr.

Quod Galenus putat 1. *de diff. febr. cap.* 7. à calore febrili per modum habitus cordis ſolidæ ſubſtantiæ hærenti conſumi primò roridam, deinde adipoſam, poſtremò fibroſam corporis ſubſtantiam, falſum evincitur ex eo, quia Hecticorum calor tenuis, & puſillus eſt, qui nullatenùs poteſt ejuſmodi conſumptionem inferre, cùm tamen ex adverſò exurentiſſimus calor in ardente febre laborantibus nullam, vel inſenſibilem conſumptionem inferat, etiamſi ad plures dies perduret: Sed & in hypochondriacis, ſcorbuticis, aliiſque citrà febrilem calorem non diſſimilis emaciatio obſervatur; qui verò ſalſas, & acres patiuntur deſtillationes, quique diabete affecti ſunt, ſtatim & intrà paucos dies manifeſtiſſimè contabeſcunt: igitur à ſanguine diſſoluto potiùs, cauſa fermenti acris, & diſſolventis, Hectica febris accidit, cujus ratione illius glutinoſa ſubſtantia diluitur, & eliquatur.

Pluribus autem ex cauſis Tabe confici, extenuari, atque omninò conſumi contingit. Obſervamus ſi-

quidem pleroſque extremo marcore affici ab obſtructione venarum lactearum, ac ex tuberculis glandularum Meſenterii, & adjacentium viſcerum, atque à turbato ventriculo, ejuſque fermento vitiato, quorum cauſa alimentum partibus vel non ſuggeritur, vel vitioſum, & inutile. Nonnullos etiam à ſuppuratis apoſtematibus ſenſim tabeſcere experimur, ſi præſertim illa Renibus, Utero, Veſicæ, Ano, Thoraci, accidant. Cum his jungenda ſunt ulcera interna, præſertim eorum viſcerum, per quæ ſanguis affluentiùs meare debet. Quoſdam Tabidos quoque fieri ex aſſidua, & immodica evacuatione, putà ſudoris, ſeminis, ſanguinis, atque etiam urinæ, ut in Diabete. Sed & alii à ſalſa, & acri ſtillante in os, & guttur lympha, cum frequenti, & moleſta tuſſi contabeſcunt; undè Pulmo ſenſim exhauriatur, & areat, vel multa ſeri acrioris, aut lymphæ ſalſæ copia gravetur, infarciatur, vel erodatur. Alios pariter à vehementibus, ac diuturnis cùm animi, tùm corporis motionibus, vigiliis, inedia, cæteriſque ſimilibus cauſis tabidos effectos vidimus, inducta nimirùm in ſanguine dyſcraſia tali, qua ſenſim ineptus nutricationi evaderet. A Vermibus quoque, præſertim Platiis, inteſtina ferè univerſa occupantibus, atque alimenta mox è ventriculo delabentia exhaurientibus, nonnulli marcorem contraxiſſe perhibentur. At hos Tabidos potiùs, vel Atrophos, quàm Hectica febre affectos, licebit appellare, facta nimirùm contradiſtinctione Hecticæ febris à Phthiſi, & ab his, quæ Scheticæ Febres Græcis appellantur.

V. Fernel. h. l. & Vallef. in 5. Epid.

Præterea ad ſanguinis vitium hujus morbi cauſa referri debet. Is enim ex mala fermentatione acrem, & ſalſam conditionem nactus ſenſim in Hecticis diluitur; quamobrem neque partes reficit, aut congruenter irrorat; ſed potiùs infenſa acritudine muriatica eliquat, pari modo ac à pure in Empyicis experimur: pus autem acritudinem ſalſam contrahere patet, cùm & erodens, & ulcerans evadat. Verumtamen malam hanc conditionem ſubit ſanguis à ſero, atque ab intermiſta lympha, quæ plerumque in Hecticis acris, & ſalſa eſt, ut oſtendunt urinæ copioſæ, flaveſcentes, & acres, mordax, & ſalſa ſaliva cum ſiti, ſudores valdè faciles, cutim tamen aſperam, & aridam reddentes. Hinc quoque fit, ut ſalſæ diſtillationi, & ſalivario rheumatiſmo obnoxii Hectici, Tabidique fiant.

Cur autem invaleſcat, & exacerbetur febris hæc poſt unam, aut alteram horam à paſtu, cauſam retulit Galenus in irriguam, tenujoremque chyli portionem ſtatim è cibo delapſam, atque à partibus hectico calore affectis attractam; undè quo pacto aqua calci vivæ ſuperaffuſa calorem ingentem excitat, & halitus; ſic partes cibi humidiores ſolidis corporis partibus applicitæ conſimilem calorem promovent, & vapores quoquo verſùm effundunt. At illi obiicit Helmontius, non poſſe tàm citò poſt unam, aut alteram horam cibum in Hecticis confici, qui in ſanis multas horas exigit, ut digeratur, cedatque in partium nutrimentum. Nec prætereà congruè comparari poſſunt calci vivæ ſolidæ partes corporis, quæ inſtar illius, humore aſpergi, & accendi queant, cùm non aliundè calx viva per aquam ſoluta fervorem, motionemque concipiat, niſi quia duplici ſale potita eſt lixivio, & acido; ex quorum mutua actione motus, & fervor exurgit, pari modo, ac ſi ſali tartari ſpiritus vitrioli acidus ſuperaffundatur. Quid inſuper, inquit,

1. de diff. febr. 9.

De Febr. cap. 9.

in vivis eſt, quod calcis ſiccitatem æmuletur, & non quotidiano rore, continuòque permadeat? Nec quod Piens ex VValæo in gratiam Galeni affert, oleum vitrioli manu detentum, & modico aquæ inſperſum ingentem calorem excitare, ut ferri nequeat, quidquam ſuffragatur.

Med.pra ctic.c.11.

Judicare autem non abſre fuerit, ſimili vitio infici fermenta viſcerum, & glandularum in Hecticis, quo ſanguis ipſe febrim fovens depravatur: præſertim verò ventriculi, inteſtinorum, & glandularum Meſenterii, contagione affici acrem ſalſam conditionem redolente, coniicere licet ex eo, quòd fæces plerumque laxiores, & alvus ipſa lubricior in ipſis obſervetur. Cùm igitur fluidior chyli portio cum fermentis iſtiuſmodi vitiatis commiſcetur, fervorem concitat, immò in cor per tubulum Thoracis delata pulſus crebriores efficit: diluitur autem exindè multò citiùs chylus, & venas lacteas ſtatim ſubit, undè non mirum ſi poſt horam unam, aut alteram moleſtiam cum ardore Hectici patiantur, quam Galenus *Annotationem incompreſſam* appellavit. Hinc non immeritò arbitratur Helmontius Hecticam à corrupta cibi parte in ſtomacho relicta pendere, ideoque à paſtu exacerbari.

Quam verò Deleboe Sylvius cauſam Hecticæ febris adſcripſit viſcoſæ tenacitati omnium humorum, præprimis verò ſalivæ, ſuccique Pancreatici ſanguinem ineptum nutricationi reddenti, fortè veriùs Hecticæ per conſenſum, ſeu ſymptomaticæ dictæ, tribueretur, cùm ſcilicet ab illa venæ lacteæ, tubuli Thoracis, glandulæ Meſenterii, & lumbares, intimiùs obſitæ neque confectum chylum admittere, neque ad cor, aliaſque partes traducere valent; unde corpus alimento deſtitutum macreſcit, & ſenſim elanguet. Simili vitio affici quoque ſolent non rarò pulmones, vel cùm lympha glutinoſiori opplentur, vel cùm pure ſuffunduntur, tuberculis gravantur, aut in vena, & arteria pneumatica infarciuntur, ut ſanguinis trajectioni impedimento ſint; quod & aliquando accidiſſe venæ cavæ aſcendenti obſervationes Anatomicorum plurimę confirmarunt. Equidem ſanguis ab Hecticis eductus plus juſto fluitat, atque difficulter, vel nullo modo concreſcit. Quin etiam Senibus Maraſmo, ut vocant frigido, affectis, cunctiſque Animantibus macilentam naturam, habitudinemque ſortitis fluentior ſanguis ineſt. Unde veriſimiliùs videtur maciem in Hecticis à diſſoluto, ſuoque glutine privato, quàm à glutinoſo ſanguine provenire. Accedit quòd in his pulſus crebrior fit, qui ſanè tardus eſſet, ſi glutinoſus ſanguis foret, ut in Cachecticis, & Hydropicis obſervatur.

A Macie, quæ ſubindè Hecticis accidit, ſenſim accreſcente, licebit gradus, quos Medici illis attribuunt, internoſcere. Quò enim febris hæc diutiùs protrahitur, eò marcor ſenſibilior apparebit, quamobrem à principio vix ſpectabitur; at verò confirmata Maraſmodes cuilibet nota fiet. Hinc dici vulgò ſolet, primum gradum facilis eſſe curationis, ſed difficilis cognitionis; facillimæ verò cognitionis poſtremum, ſed curationis difficillimæ. Confirmatum inſuper Maraſmum comitantur vigiliæ immodicæ, urinæ colliquatæ, ſudores noctu repetentes, vox rauca, & ſubmiſſa, ac fames immoderata, ex quibus mortem præſto eſſe conjectandum.

In Curatione diſtinguendi ſunt ejus ſtatus varii. Etenim primis diebus tractanda eſt febris hæc more febrium

brium Diariarum protractarum, remotis tamen primùm cauſis externis, undè ipſa originem ducit; mox verò adhibitis iis, quæ ſanguinem fermento febrili infectum repurgare valent. Cumque ſæpiſſimè febris hæc ardentes, & acutas conſequatur, ſanè illa eadem erunt exhibenda, quæ in ardentibus ſunt memorata, conſideratis tamen viribus, & propria ægrotantis conſtitutione. Tunc enim ſicuti marcor nullus, vel inſenſibilis eſt, ita febris ipſa vix Hecticæ nomen meretur, niſi tantùm ex ſuſpicione habitudinis patientis, & febris æquabilitate. At verò quoniam ex acritate muriatica in ſanguine inducta pendere ſpeciatim illa dicta eſt, erit primùm ab eadem ſanguis ſpecialibus præſidiis repurgandus, non neglectis intereà iis, quæ eundem unà ſimul ſecundum partem glutinoſam reſtaurare valent. Et quidem ad conſumpti corporis refectionem commendant potiſſimùm Medici congruam Victus rationem, Aeris mutationem, & Lactis uſum. Et primò Victus rationem ejus generis inſtituunt, ut modicè refrigeret, valenter verò humectet, & efficaciùs impinguet; undè jura, & contuſa teſtudinum, limacum, & ranarum à pleriſque præſcribuntur; itemque aquæ ex his medicatæ, electuaria, & ſimilia. At congruentiora ſunt jura ex carnibus viperarum, & cancrorum fluviatilium. Cerebella quoque, & interanea animalium, carnes hædinæ, vitulinæ, gallinaceæ. Etſi namque ab illis glutinoſior chylus exoriatur, vegetior tamen ventriculus in ipſis conficiendis exquiritur; quamobrem ſatius erit delicatioribus alimentis Hecticorum corpora alere, iiſque nec immodicis, ſed per intervalla aſſumptis: nam quæ longo tempore extenuata ſunt corpora, lentè reficere oportet ex Hipp. 2. *Aphor.* 7. Pro potu utile erit vinum ſtomacho gratum congruenter dilutum, & temperatè epotum. Saluberrima erit quies cum ſomno; neque multùm de evacuationibus adhuc conſuetis ſollicitum eſſe decet, cùm ſatis ſit alternis diebus ventris onera deponere: alvus quippè lubrica nocua eſt in ejuſcemodi ægritudinibus.

Aeris mutationem, ſi præſertim in cœlum patrium fiat, vel in ſalubrius, maximèque purum, omnes in hoc affectu commendarunt. Cavendum autem ab eo, qui ſubindè variat, ac ventis plurimùm agitatur: ſive enim auſtrini illi ſint, ſive borei, mali ſunt, ægrèque feruntur ab Hecticis. In noſtris Regionibus præ cæteris magnifit Aer Stabienſis in Agro Pompejano ad radices montis Veſevi, & littus maris, quò Galenus ſuos ægros mittere conſuevit. 5. Meth. c. 12.

A Lacte plerique Tabidi convaluere, illo uſi pro cibo, potuque, ſine alterius alimenti miſtura. Præcellere dicitur Humanum, ſuccedit Aſininum, tertiò Caprillum, poſtremo loco habetur Ovinum, vel Vaccinum. Statim ac è mammis fuerit expreſſum potari debet, ne coaguletur, & aceſcat; quare ſtomacho vacuo, & omni humore repurgato ſumendum eſt, aliter acorem contrahit, & concreſcit in caſeum, vel etiam corrumpitur, & ventrem ſolvit, non ſine vitæ periculo. Docet prætereà Hippocr. 5. *Aph.* 64. abſtinere illo oportere capitis doloribus obnoxios, inſigniter febricitantes, & ſiticuloſos, murmura, dolores, tumores, obſtructiones, aliaſque ægritudinus in alterutro hypochondrio patientes, eoſque omnes, quibus multa ſanguinis dejectio facta eſt. Quantum enim utilitatis ex ejus uſu ſperare licet, cùm benè cedit, tantundem & irreparabilis nocumenti accidet, ſi aceſcat, & corrumpatur in ventricu-

triculo; quamobrem ex Galeno admiſcent practici mel, ſaccharum, vel ſal. Cautè igitur illo utendum erit, etenim res eſt ſolliciti plena timoris; quāvis plerique nil mali ab illo vereantur, ac temerè adhuc Empyicis, & Phthiſicis exhibeant. Pro eo nonnulli lacte amygdalarum dulcium, nucleorum pineorum, & ſeminum melopeponum utuntur eventu feliciori. Et alii aquis ex carnibus vituli, capi, aut viperarum; itemque ex pulmone vervecis recenter exempto; ſicut etiam ex ſerpentibus, quos noſtrates Cervones vocant, per alembicum elicitis, qualis præcipuè eſt aqua illa, quæ ab Authore ſuo Capocefali dicitur; pariterque ſanguinis lactentis vituli, vel agni, ex B. M. Ptiſana etiam hordeacea in frequenti uſu eſt, necnon ſyrupus ex cancris fluviatilibus concinnatus. Fertur Zacuto ſummè profuiſſe cuidam Tabido, cui nec balneum, nec lac, nec aliud quidpiam humectans, & reficiens contulerat, Aqua Ranarum per B. M. elicita, & cum ſyrupo violaceo permiſta, atque in potum quotidianum exhibita; iiſque elixis cum oleo, ſale, ſaccharo, & ſalſamentis in cœna, & prandio, unà ſimul aſſumptis, ac præterea interdiù jure ex illarum carne contuſa parato, cum amygdalis, lacte, butyro, farina hordei, ſaccharo, & vitellis ovorum, ac denique cinnamomo, & aqua roſacea irroratis, lenique igne unà decoctis. A Balneis etiam aquarum dulcium, & ab inunctionibus butyri Saturni cum ſanguine teſtudinis, aliuſve, aliqui etiam convaluere.

l. 3. prax. adm. obſ. 36.

Verùm præterea, quæ humectant, & alunt, glutinoſamque ſanguinis portionem reſtaurant in uſum ducenda quoque ſunt, quæ acritudinem ejuſdem muriaticam corrigere, & emendare poſſunt. Et quidem ex Hartmanno efficax proponitur ſal coralliorum, & unionum ritè præparatus; itemque pulvis cachecticus Quercetani, (ſi Cachexia conjungatur) ſaccharum è margaritis in condituram redactis cum ebore, & oculis cancrorum. Ceruſſa etiam ſtibii in aqua plantaginis, vel rhapontici mira quoque præſtat, ſi tamen opportunè detur ſaltem per menſem. Ejuſdem quoque efficaciæ eſt Antihecticum P. Poterii ad plures dies exhibitum, itemque ſal Jovis, & Saturni dulce redditum. Lixivium quoque è calce viva concharum, tellinarum, & ſilicum fluviatilium, paratum efficaciſſimum eſt ad corrigendam acritudinem ſalſam muriaticam: de quo Sylvio Deleboe *Prax. lib. 1. c. 6. nu.* 14. Ejus loco ſuffici poteſt aqua calcis clarificata: Aqua pariter ſanguinis ſuilli deſtillata cum ſucco expreſſo gammarorum fluviatilium, adjecto ſaccharo clarificato, ſummè etiam prodeſt Maraſmo affectis ex Prævotio. Nitrum fixum mirabiliter quoque ſanguinis acritudinem retundit in Hecticis; unde Panacea confici poterit ex æquis partibus iſtius, & ceruſſæ ſtibii: quinimmò adjecto ſale volatili Tartari, nedũ Hecticis, ſed aliis quoq; morboſis corporibus conferet. Cæterum pulvis Haly, decoctum Cacao, ejuſq; pars butyroſa, lac amyli ex tritico, avena, & hordeo; aqua ſtillatitia ex pulpa, & ſeminibus cucurbitæ, ſummitatibus tenerioribus ſalicis, hiſque ſimilia, non rarò etiam conferre conſueverunt.

Tabes demùm à reliquis cauſis inductas, obſtructione, apoſtemate, ulcere, evacuatione, pervigilio, vermibus, pathematis animi, cęteriſq; curare oportebit remediis ad hæc congruenter cõparatis, de quibus alibi dictum eſt

F I N I S.

INDEX
RERUM NOTABILIUM.

A

ABolita actio quæ. pag.58
Abſceſſus quid. 62
Abſceſſus præcaventia remedia. 92
Abſceſſuum internorum cauſa, & curatio. 258.& ſeq.
Abſceſſus interni non tam facilè deprehenduntur. 329
Abſceſſus interni in febribus malignis plerumque fiunt. ibid.
Acetum in peſtilentibus febribus efficaciſſimum. 337
Acidum, & Alkali morborum cauſę. 50
Acida quandoque ſtomachica. 227
Acidorum uſus quandoque proficuus, præcipuè in febribus. 331.332.
Acmaſticæ febres quæ. 319
Actionum læſarum ſymptomata, illarumque differentiæ. 58
Acuti morbi qui. 48
Adaucta actio quæ. 58
Ægilopis remedia. 164.& ſeq.
Æquivoca generatio. 13
Aer reſpirationi idoneus quis. 29
Aeris undulationes in ſono. 40
Aer à corporibus cœleſtibus alteratur. 51
Aeris differentiæ. 52
Aeris mutatio æſtivo tempore facta cur in Italia febres malignas pariat. 335
Aeris mutatio Hecticis proficua. 342
Æſtimationis ſedes. 38
Ætatum variatio unde, 19. quid per eam corpori accidat. 20
Ætatum progreſſio. 45
Agnina membrana quæ. 8
Alcolæ quid. 171
Alexipharmaca diſſolventia. 336. & ſeq.
Alexipharmaca coagulantia. 337. & ſeq.
Alexiteria. Vide Alexipharmaca.
Alkali, & Acidum morborum cauſę. 50
Alkalia quibus morbis proſint. 86
Allantoides membrana quæ. 8
Alvi fluxus ſpecies. 230. & ſeq. 232. & ſeq.
Alvum blandè laxantia medicamenta. 251.& ſeq.
Amatoria inſania. 144.& ſeq.
Amatoriæ inſaniæ curatio. 149
Amauroſis quid. 161
Amblyopia quid. ibid.
Amnion quid. 8
Amoris effectus. 44
Amuleta an morbos curare poſſint. 166
Amuleta contra peſtem. 338
Anabaticæ febres quæ. 319
Ἀναισθησία quid. 120
Analogiſmus quid, & ejus uſus. 74
Anaſarca quid. 268.269. Vide Hydrops.
Anaſarcæ cauſa. 270
Anaſtomoſis quid. 25.166.191
Anadrogyni an ſint. 13
Angina quid, ejuſque differentiæ. 173
Anginæ cauſa. 174
Anginæ ſigna prognoſtica. ibid.
Anginæ curatio. 174.& ſeq.
Anginæ ſpecifica remedia. 175. & ſeq.
Animæ natura juxta varios Philoſophos. 18

Digitized by Google

Animi motus, ſeu paſſiones quæ, & quo pacto contigant. 44.& ſeq.
Animi pathemata morborũ cauſæ. 55
Animi paſſio quænam poſſit efficaciùs mortem inferre. 55
Animi defectus. Vide Syncope.
Animalia omnia ex ovo prodeunt. 1. & ſeq.
Animalia longæva. 47
Animalia diù à cibis abſtinentia. 219
Annotatio incompreſſa quæ, ejuſque cauſa. 341
Anodyna medicamenta quæ. 93
Anorexia quid. 217. Vide Fames.
Anthelminthica medicamenta. 253 & ſeq.
Antimonio vomitum ciente quæ proſint. 216
Antiepilepticorum ſylva. 108.& ſeq.
Antiapoplectica. 118. & ſeq.
Antiparalytica. 125.& ſeq.
Antiſpaſmodica remedia. 131.& ſeq.
Antiſcotodinica remedia. 138.& ſeq.
Antiphrenitica. 142
Antimelancholica remedia. 151
Antiſcorbutica remedia. 266.& ſeq.
Antinephritica. 282.& ſeq.
Antipodagrica. 305. & ſequent. Vide Arthritis.
Antifebrilia remedia. 326.& ſeq.
Anxietas quid. 208
Apepſia quid. 225. Vide Chyloſis.
Aphonia quid, ex Hipp.& Sennerto. 112
Aphthæ quid, illarum cauſa, & curatio. 171
Apnus quid. 28
Apoplexia quid. 112
Apoplexiæ differentię ex Galeno. 112
Apoplexię cauſa proxima juxta Galenum, Hermeticos, Sylvium, Vvilliſium, Helmontium, atque alios. 112. & ſeq.
Apoplexia accidentalis, & habitualis ex Vvilliſio. 113
Apoplexiæ cauſæ internæ, & externę. 114
Apoplexia ex interceptione vaſorum. ibid.
Apoplexiæ ſigna pręcedentia, & concomitantia. 114.115
Apoplexiæ prognoſis. 115
Apoplectici an abſque reſpiratione vivant. 115
Apoplexiæ curatio juxta Dogmaticos, & Galenicos. 115.& ſeq.
Apoplexia an Venæ ſectionem admittat. 116
Apoplexiæ curatio juxta Hermeticos, Barbette, & Blaſium. 116
Apoplexię curatio ex Sylvio, & Vvepfero. 117
Apoplexiæ curatio, & prophylaxis ex Vvilliſio. 117.118
Apoplexię curatio ex Helmontio, & Fabro. 118.119
Apoplexiæ ſpecifica. 119.& ſeq.
Apoſitia quid. 217. Vide Fames.
Apozema Sylvii vulnerarium ad ulcus inteſtinorum tenuium. 238
Appetitus læſiones, earumque cauſę, & remedia. 217.& ſeq.
Aqua Antiepileptica Barbette. 109
Aqua Antiepileptica Rondeletii duplex. ibid.
Aqua Antiepileptica Salieni. 111
Aqua ad Apoplexiam, Paralyſim, & Epilepſiam ex Solenandro. 118
Aqua ad Apoplexiam Rolfinchii. 119
Aqua vitæ ad loquelam Apoplecticorum deperditam Hartmanni. 119
Aqua ad pervigilium Langii. 143
Aqua Ophthalmica efficax. 157
Aqua Arterialis. 168
Aqua Cantzmeyrana ex Hartmanno. 174
Aqua ſalis ammoniaci ad Aſthma. 180
Aqua ex albo albi Cornelii. 289
Aqueę potiones quandoq; utiles. 74
Arborum diverſitas ratione ſoli. 13
Archeus univerſale morborum principium ex Helm. 50.66
Ardentis febris natura, & cauſa. 328.

Ar-

Ardens febris ſpuria minimè à pituita falſa. 330
Ardentis febris ſigna. 331
Ardentis febris curatio. 335.& ſeq.
Ardentes febres ſubacidis ſæpè curantur. 331
Ardor ſtomachi unde. 209
Ardor Urinæ. Vide Dyſuria.
Arquatus morbus quid. 72
Arteriarum pulſus unde. 22
Arteriarum pulſus quare in univerſo corpore eodem tempore fiat. 22
Arteriæ exiles non pulſant. 22
Arthritis quid, ejuſque differentiæ. 299
Arthritidis cauſa juxta varios Authores. 300
Arthritidis cauſa ex Helmontio, & Paracelſo. 300
Arthritidis cauſa juxta propriam ſententiam. 301
Arthritidis, & Rheumatiſmi diſcrimen. 302
Arthritidis cauſę procatarcticę. 302
Arthritis nec fœminis, nec eunuchis, neque pueris parcit. ibid.
Arthritidis prognoſis. 302
Arthritidis curatio difficilis. ibid.
Arthritis quam Victus rationem exigat. 303
Arthriticis vinũ an aqua conferat. ibi.
Arthritis an Venæ ſectione curari poſſit. 303
Arthritis catharticis opportunè exhibitis curari poteſt. 304
Arthritis an lacte curetur. ibid.
Arthriticos dolores ſedantia remedia. 304
Arthriticos tumores tollentia. 305
Arthritidis ſpecifica remedia. 305. & ſeq.
Arthritidis tranſplantatio. 307
Arthritidis ex mercurio in articulis relicto curatio. 308
Arthritidis vagę ſcorbuticę cauſa. 301
Arthritidis vagę ſcorbuticæ curatio. 308
Aſcarides vermium ſpecies. 253
Aſcarides pellentia. 255
Aſcites quid. 268.269. v. Hydrops.
Aſcitis cauſa. 269
Aſciticorum aqua ubinam colligatur. 271
Aſcitis curatio. 273.275. & ſeq.
Aſcitis tranſplantatio. 276
Aſclepiadis de Catharticis ſententia. 75
Aſitia quid. 217.v. Fames.
Aſphyxia quid. 204
Aſthma quid. 178
Aſthma convulſivum, ejuſque cauſa. 178
Aſthma Muliebre, & Promiſcuum ex Helmontio. 178
Aſthmatis cauſæ juxta varios Authores. 178.& ſeq.
Aſthmatis curatio. 180.& ſeq.
Aſtrales morbi ex Paracelſo. 49
Atrophia quid. 195
Attonitus morbus qui. 112
Attritio ventriculi quid. 208
Attritionis ventriculi curatio. 210
Auditus quid. 39
Auditus organum, & objectum. 40
Auditus gravis remedia. 165
Augmentum morborum. 61
Augmentum morborum an medicamenta admittat. 72
Avicennæ de catharticis ſententia. 76
Aurium inflammatio. 164
Aurium dolorem ſedantia. ibid.
Aurium tinnitum tollentia medicamenta. 166
Auriginoſus morbus qui. 277

B

BAlſamum antiepilepticum ex Platero. 111
Benigni morbi medicamentis non ſunt tractandi. 72
Bilis uſus in inteſtinis. 33
Bilis quid ex Galeno. 34
Bilis quo modo morbos parere poſſit. 56

Digitized by Google

Bilis an in ventriculum aſcendat. 208
Bilioſus fluxus. 233
Bocium. Vide Bronchocele.
Bolus ad Tremorem Bayri. 132
Bradypepſia quid. 225. v. Chyloſis.
Branchos quid. 152
Bronchocele quid. 176
Bronchoceles curatio. 176
Bubonum peſtilentialium curatio. 338
Bulimus quid. 217

C

Cachexia quæ. 55.196.268
Cachexiæ cauſa. 268
Cachexia in fœminis plerumque ab utero. 269. v. Hydrops.
Cacochymia quæ. 55
Cacoethia quæ. 55
Caducus morbus quid. 101
Cæcitas quid. 161
Cæcitatis cauſæ. 162
Cęſareus partus qui. 17
Calculorum in humano corpore generatio quomodo contingat. 280 281
Calculorum in renibus ſigna. 281. Vide Nephritis.
Calculum conterentia remedia. 282. & ſeq. 292. & ſeq. eorumque rectus uſus. 283
Calculum etiam acida volatilia frangere poſſunt. 283
Calculorum generationem impedientia. 284. & ſeq.
Calculorum generatio refrigerantibus minime impeditur. 284
Caculi veſicę ſigna. 290
Calculi veſicæ ſigna fallacia ſunt. 291
Calculi veſicę ab aere externo obdureſcunt ex Beverovicio. 291
Calculi veſicę curatio. 291. & ſeq.
Calidum nativum quid. 46
Calida remedia plerumque proficua. 71.72
Cantharides quomodo partibus extremis corporis applicata veſicam lędant. 24
Canum rabies. 145.146
Canis rabidi morſus curatio. 147. & ſeq.
Canina fames quid. 217. v. Bulimus.
Capitis dolor. v. Cephalalgia.
Cardiaca remedia. 205. & ſeq.
Cardiacus morbus quid Celſo. 208
Cardialgia quid. 207
Cardialgiæ cauſę. 208. & ſeq.
Cardialgię prognoſis, & curatio. 209. & ſeq.
Cardiogmos quid. 208
Carus quid. 94
Catalepſis quid. 96.133
Catalepſis cauſa juxta variorum ſententiam. 134
Catalepſis genuina cauſa. ibid. 135
Catalepſis ſigna diagnoſtica, & prognoſtica. ibid.
Cataphora quid. 94
Cataplaſma ad catarrhum Rulandi. 155
Cataracta. Vide Suffuſio.
Catarrhus quid. 152
Catarrhorum origo an cerebrum. 142
Catarrhi ſedes glandulæ. 153
Catarrhi ſigna diagnoſtica, & prognoſtica. 153
Catarrhi curatio Galenica noxia. 154
Catarrhi genuina curatio. ibid.
Catarrhi ſpecifica remedia. 155.156
Cathartica quo tempore morborum conveniant. 71.72
Catharticorum hiſtoria, & inventores. 74. & ſeq.
Catharticorum vires explicatæ juxta Aſclepiadem, Ariſtotelem, Galenum, Avicennam. 77. & ſeq.
Cathartica irritando evacuationem promovent. 76
Cathartica peculiares humores non ſeligunt. 76
Cathartica in venas infuſa. 77

Ca-

Digitized by Google

Cathartica vim faciunt in ſanguinem. ibid.
Cathartica vim habere poſſunt partes determinatas expurgandi. 77
Cathartica qua methodo exhibenda. 77.& ſeq.
Cathartica venenum ſapiunt. 76.77
Cathartica in febribus ardentibus, inflammationibus, & omnibus morbis acutis noxia. 78
Cathartica nonniſi concocta materia exhibenda. 78
Cathartica qua anni tempeſtate vitanda. 78
Catochus quid. 133
Cauſa morbi quæ. 57
Cauteria noxia. 85
Cephalalgia quid, & ejus differentiæ. 89
Cephalalgiæ cauſæ ex Galenicis, & Recentioribus. 89.& ſeq.
Cephalalgia periodica à ſucco nerveo. 90
Cephalalgia per conſenſum frequentiſſima. ibid.
Cephalalgiæ, ejuſque cauſarum ſigna. 90.91
Cephalalgia à calculis, vermibus, cæteriſque. 90.91
Cephalalgiæ prognoſis. 91
Cephalalgia in ſurditatem deſinens. 91
Cephalalgiæ curatio ex variis. ibid. & ſeq.
Cephalalgiæ ſpecifica remedia. 93
Ceratum A. Luſitani ad Ægilopem. 164
Ceratum ad ſcirrhum lienis. 260
Cerebri ventriculi excrementorum eductioni deſtinati. 37
Cerebri cortex in bove perefactus. 38
Chalybis in obſtructionibus uſus. 257.266
Characteres an morbos curare poſſint. 66
Chemoſis quid. 155
Chiragra quid. 296.v.Arthritis.
Cholera morbus quid, ejuſque cauſa. 227
Cholera ut plurimùm à cibis corruptis. 228
Choleræ prognoſis. 229
Cholera hæreditaria. 229
Choleræ curatio. 229.& ſeq.
Cholera quando nam acidis curari poſſit. 230
Cholera ſicca, quæ. 227
Choleræ ſiccæ curatio. 230
Chordapſos quid. 244
Chorion quid. 8
Chronici morbi qui. 48
Chyloſis quid. 30
Chyloſis non eſt elixatio. 30.& ſeq.
Chyloſis per attritionem non fit. 30
Chyloſis fermentationis ope perficitur. 31. ſolvuntur argumenta Plempii, & Piens. 31
Chyli iter. 32.& ſeq.
Chyli è ventriculo expulſio. 32
Chyli à fæcibus in inteſtinis ſecretio. 33
Chylus ad Hepar non defertur. 34
Chyli color. 32
Chylus quomodo rubeſcat. 34
Chylus in venis lacteis remoratus ruber evaſit ex Elſnero. ibid.
Chyloſeos læſiones, earumque cauſæ, & remedia. 225.& ſeq.
Chyloſim quænam promoveant medicamenta. 226.& ſeq.
Chyloſus fluxus. 233.v. Cœliaca.
Ciborum digeſtio. v. Chyloſis.
Cibi quomodo poſſint morbos inferre. 53.& ſeq.
Cibus in paroxyſmis non exhibendus. 73
Circulatio ſanguinis. v. Sanguis.
Citta quid. 217.v.Pica.
Clyſterum uſum Ibis avis primò commonſtravit. 79
Clyſterum differentiæ, & uſus. 79
Clyſteres Helmontius improbat. 79
Clyſterum in alvi fluxibus uſus. 238

Cly-

Digitized by Google

Clyſter ad dyſenteriam Schrockii. 239
Clyſter ad hydropem Vvilliſii. 275
Clyſteres, & balani ano inditæ per os in Iliaca affectione ejectæ. 246
Coagulati morbi ex Paracelſo. 49
Cœliaca affectio, quæ. 230.232
Cœliacæ affectionis cauſæ. 230
Cœliacæ affectionis ſigna. 231
Cœliacæ affectionis curatio. 231. & ſeq.
ex Cogaſtro morbi qui. 50
Coindicantia, quæ. 65
Colica affectio, quæ. 244
Colicæ affectionis cauſæ. 245. & ſeq.
Colicæ affectionis ſedes. 245
Colica affectio quomodo à Nephritide dignoſcatur. 246.281
Colicæ affectionis prognoſis. 246
Colicę affectionis curatio. 247. & ſequent.
Colicę affectionis à flatibus curatio. 248
Colicę affectionis à fęcibus retentis curatio. 248
Colicę affectionis ſpecifica remedia. 249
Colicę affectionis à vermibus, & craſſis, acribuſque humoribus curatio. 250
Colicę bilioſę curatio. 250
Colicę ſcorbuticę curatio. 251
Colicus dolor. v. Colica affectio.
Colliquatio quid. 195
Colorum origo, & varietas. 41.42
Colores à lumine non differunt. ibid.
Columella. v. Gurgulio.
Coma quid. 94
Coma vigil, & ſomnolentum. 94
utriuſque cauſę. 96
Comatis febrem comitantis remedia. 99
Comitialis morbus qui. 101
Compreſſivorum vulgò dictorum uſus in alvi fluxibus. 235. & ſeq.
Conceptionis tempus. 6
Concocti humores qui dicantur. 78
Confectio ad Apoplexiam, &c. ex Solenandro. 118
Congelatio quid. 133
Contagium in quonam conſiſtat. 335
Contagium vermiculis communicatum ex Kirchero. 335
Contagioſę febres. v. Peſtilentes.
Continua febris. v. Febris.
Continentes febres. 328. v. Febris.
Contrariorum contraria ſunt remedia ex Galeno. 65.69
Contraria nulla in natura ex Helmontio. 69
Contraindicantia quę. 65
Contuſionum remedia. 312
Convulſio quid. 126
Convulſivi motus. ibid. & ſeq.
Convulſionis differentię. 126
Convulſio ex punctis nervis potiùs, quàm reſectis oritur. 104
Convulſio an ex inanitione, & repletione. 127
Convulſionis cauſa ex Paracelſo Vvilliſio, atque aliis. 127.128
Convulſio quandoque affectis muſculis. 128
Convulſionis cauſæ proximæ, & remotæ. 128
Convulſionis ſigna. ibid.
Convulſionis prognoſis. 128.129
Convulſionis curatio ex Hippocrate. 129
Convulſionis curatio ex Sennerto. 130
Convulſionis curatio ex Vvilliſio, Sylvio, aliiſque. 130.131
Convulſionis ſpecifica remedia. 131. & ſeq.
Cor veluti punctum ſaliens ab Harveo in fœtu conſpectum. 6
Cordis motus ex quanam cauſa oriatur juxta varios Authores. 21
Cordis, & Arteriarum ſyſtole, & diaſtole non eodem tempore fit. 23
Cor pectus ferit ſyſtole, non diaſtole. ibid.

Cor

Cor quot ictus unica hora edat. 24
Cordis motus uſus. 26
Cor eſt muſculus. 28
Cor ſanguinis non eſt officina. 34
Cordis Palpitatio. v. Palpitatio.
Corticis Peruviani uſus in febribus, ejuſque ſuccedanea. 326
Coryza quid. 152
Coxendix morbus qui. 304 Vide Arthritis.
Cramſus quid. 124
Criſis quid. 66
Criſes ſalutares quando accidant. 62 & ſeq.
Criſes ſalutares omnibus diebus ex Hippocrate. 62. & ſeq.
Criſes expectandæ, an præveniendę. 78
Critici dies qui. 62. & ſeq.
Criticorum dierum doctrinam vanam exiſtimavit Celſus. 64
Cruditates acidæ, & nidoroſæ ciborum. 215. & ſeq. v. Chyloſis.
Cruentus alvi fluxus. 233. 240
Cryptæ ad paludem Agnanam ſitæ effectus. 52
Cubiculi clauſi curioſum phænomenon. 41
Cucurbitulæ medicæ nullius uſus. 85
Cucurbitulę ſcarificatę noxiæ. 45
Cucurbitini vermes. 253
Curatio per contraria fit ex Galeno. 65
Curatio neque contrariis, neque ſimilibus multoties fit. 69. & ſeq.
Cynanche quid. 173
Cynanthropia quid. 144
Cynicus ſpaſmus. 126

D

DEales morbi ex Paracelſo. 49
Declinatio morborum. 62
Declinatio morborum an remedia exigat. 72
Decoctum ad ſcirrhum lienis Foreſti. 260
Decoctum Pachequi ad Picam. 221
Decoctum ad dentium mobilitatem Hartmanni. 170. aliud ex Zecchio. ibid.
Decretorii dies qui. 62. & ſeq.
Decubitus humorum quid. 62
Deleboe de cauſis morborum opinio. 51
Delirii natura, ejuſque differentiæ. 139. & ſeq.
Dementia. v. Mania.
Dentium dolorem ſedantia remedia. 168. & ſeq.
Dentes extrahentia medicamenta. 169
Dentium ſtupor quibus tollatur. ibid.
Dentium eroſio quibus vitetur. 169. 170.
Dentes firmantia medicamenta. ibid.
Dentium vermes enecantia. 170
Depravata actio quæ. 58
Deſperatio unde. 45
Deſtillatio quid. 152
Deſtillationum falſarum curatio. 155
Deſtillationes tuſſim, & phthiſim excitantes an à capite delabantur. 196. 197
Diabetes quid. 287
Diabetis cauſa. 288
Diabetes à ſanguinis, & lymphę vitio dependens. 288
Diabetis curatio. 289. & ſeq.
Diabetes lactis uſu curatus. 289
Diabetis curatio ex Aretęo. 290
Diabroſis quid. 191
Diæreſis quid. 166. 191
Diapedeſis quid. ibid.
Diaphoretica dyſentericis proſunt. 240
Diaphoretica medicamenta. v. Hydrotica.
Diariæ febres ad continuas reducuntur. 327. v. Ephemera.
Diarrhœa quid, ejuſque ſpecies. 232
Diarrhœæ cauſę. 233. & ſeq.

Diarrhœæ prognoſis. 234.235
Diarrhœæ curatio. 235.& ſeq.
Diaſtoles cordis uſus. 26
Dies omnes critici ex Hippocrate. 62.& ſeq.
Digeſtionis ciborum vitia.v. Chyloſis.
Diminuta actio, quæ. 58
Diorthotica medicamenta, quæ. 85.86
Dipſacos quid. 287
Diuretica medicamenta, quæ. 80.81
Diuretica quomodo urinam moveant ex Helmontio, & Vvilliſio. 81
Diureticorum differentiæ. 81
Diuretica cum Hydroticis conveniunt. 82
Diuretica dyſentericis proſunt. 240
Diuretica cum cibis non ſunt commiſcenda. 283
Doloris cauſæ. 90
Dolorem ſedantia medicamenta. 93
Dolorum differentiæ varię, & cauſæ ex Sylvio. 247
Dorſalis tabes quid. 196
Duumviratus Cephalalgię cauſa ex Helmontio. 89
Dyſenteria quid. 232
Dyſenteria incruenta. 233
Dyſenteriæ cauſę. 234
Dyſenteriæ gradus. 234
Dyſenteriæ prognoſis. 234.235
Dyſenterię ſedes quomodo dignoſcatur. 235
Dyſenteriæ remedia. 237.& ſeq.
Dyſorexia quid. 217
Dyſpepſia quid. 225.v. Chyloſis.
Dyſpnœa quid. 178
Dyſuria quid, ejuſque cauſę. 294
Dyſuria cur ſenes potiſſimùm vexet. ibid.
Dyſuriæ prognoſis. 294
Dyſuriæ curatio. 298.& ſeq.

E

Echo quomodò fiat. 40
Eclyſis quid. 204
Ecſtaſis quid. 133
Efferveſcentia inteſtinalis pro chyli à fæcibus ſequeſtratione. 33
Electuarium ad vertiginem Solenandri. 139
Electuarium ad hæmorrhagiam ex Boyle. 167
Electuarium Antiepilepticum ex Montagnana, & Riverio. 110
Electuarium Cratonis ad ſedandum Catarrhum. 155
Electuarium ad ſputum ſanguinis. 193
Electuarium Copragogon. 252
Electuarium Alexandrinum. ibid.
Electuarium ad obſtructiones. 257
Emeticorum differentiæ, & uſus. 79
Emeticorum adminiſtrandorum methodus. 79.80
Emeticorum indicantia, & contraindicantia. 80
Emplaſtrum antiepilepticum ex Cratone, & Horſtio. 110
Emplaſtrum antiepilepticum ex Salieno. 111
Emplaſtrum ad Apoplexiam Valleriolę. 119
Emplaſtrum Montagnanę ad catarrhos. 155
Emplaſtrum ſtomachicum Deckers. 216
Emplaſtrum Bayri ad urinę incontinentiam. 299
Emplaſtra ad lienis tumorem. 260
Emplaſtra ad Aſcitem. 275
Emproſthotonos quid. 126
Empyema quid, ejuſque cauſę. 187
Empyema aquoſum. 188
Empyici quomodo pus è cavo thoracis extuſſiant. 187.188
Empyematis ſigna. 188.189
Empyicorum paracenteſis. ibid.

Digitized by Google

Empyematis curatio. ibid.& ſeq.
Empyicorum pus per alvum eductum. 189
Endemici morbi qui. 48
Enematum in alvi fluxibus uſus. 239. Vide Clyſter.
Epacmaſticę febres quę. 318
Ephemerę febris cauſa. 327.328
Ephemerę febris curatio. 331
Epiala febris quę. 313
Epiala febris, ejuſque cauſa. 330. 331
Epidemici morbi qui. 49
Epidemicus morbus in pueros olim ſeviens. 172
Epidemici morbi ſequuntur plerumque vitium aeris. 335
Epilepſia quid. 100
Epilepſię differentię. ibid.
Epilepſię cauſę ex Galeno, & pleriſque Dogmaticis. 100
Epilepſia non fit obſtructis cerebri ventriculis. 101.103
Epilepſię cauſa ex Sennerto, Deleboe, Blaſio, Barbette, Deckers, Vvilliſio. 102
Epilepſię cauſa ex Cheſnau, Hermeticis, & Paracelſiſtis. 102.103
Epilepſia inter Archeales morbos connumerata ex Helmontio. 103
Epilepſię cauſa minimè poteſt cadaverum diſſectione innoteſcere. 103
Epilepſię cauſa proxima. 103.& ſeq.
Epilepſię cur pueri ſint magis obnoxii. 103
Epileptici cur ingenio prępolleant. 104
Epilepſia ſępiſſimè per conſenſum. ibid.
Epilepſia morbus etiam hęreditarius. 104
Epilepſię pręnuncia. ibid.
Epilepſię cauſarum ſigna. ibid.
Epilepſię prognoſis. 105
Epilepſię curatio in paroxyſmo. 105
Epilepſię curatio extra paroxyſmum juxta varios Authores. 106. & ſeq.
Epilepſia helleboro, & pyrethro curata ab Hippocrate. 106
Epilepſię curatio inſtituenda ratione cauſarum. 107.& ſeq.
Epilepſię ſpecifica remedia. 108. & ſeq.
Epilepſię quęnam victus ratio conveniat ex Paracelſo. 111
Epiphora quid, ejuſque remedia. 163
Epithema ad phrenitidem. 143
Epithemata an in febribus malignis conveniant. 337
Eraſiſtratus phlebotomię oſor. 83
Eroticum delirium. v. Amatorium.
Erratici morbi quomodo tractandi. 73
Eryſipelas quid, ejuſque cauſa. 309
Eryſipelatis differentię. 309
Eryſipelas qua ratione cum febre jungatur. 309
Eryſipelas epidemicum anno 1700. 1701. 310
Eryſipelatis curatio refrigerantibus non eſt perficienda. 310.& 311
Eryſipelas an venę ſectione curetur. 310.& ſeq.
Eryſipelatis genuina curatio. 311
Eryſipelatis externa remedia. 311
Eryſipelas in ulcus, & gangrenam mutatum quomodo tractandum. 312
Exceſſus morbus quid. 133
Excrementis nequeunt nutriri conceptacula, in quibus continentur. 35
Excrementa retenta, & vitiata morbos efficiunt. 56.57
Excretorum ſymptomata. 58
Experientia, & Ratio duo crura Medicinę. 69.70.& ſeq.
Expiratio quid. 28

F

Faciei Hippocraticę deſcriptio. 58.59

Fe-

Fęcum in inteſtinis ſecretio. 33
Fęcum colores unde oriantur. 320
Famis cauſa. 32.218
Famis lęſiones, earumque cauſę, & remedia. 217.& ſeq.
Fámes Canina, & Lupina quid. 217
Faucium tumores, & ulcera, quibus curentur. 172
Febris etymologia. 312
Febris natura fermentatione explicata. ibid.
Febris natura in calore non conſiſtit. 313
Febris deſcriptio. ibid.
Febris multoties corpori emolumentum affert. 313
Febres Symptomaticæ, vel Concomitatæ. 314
Febris cauſa proxima. ibid.
Febres ſi à putredine humorum fierent, eſſent inſanabiles. 314
Febres ab inflammationibus, & internis abſceſſibus quamplurimæ oriuntur. 329
Febris cauſæ remotæ. 315
Febrium differentiæ. ibid.
Febris à ſolo pulſu celeri tutò non dignoſcitur. 315
Febrientium mala ſigna. 59
Febris varia ſigna. 315.316
Febris tempora univerſalia quomodò dignoſcantur. 316
Febrilium paroxyſmorum tempora quomodo dignoſci poſſint. 316
Febris prognoſticum. 316.317
Febris curatio in refrigeratione non conſiſtit. 317
Febrium curatio in quonam conſiſtat. 317
Febres præcipuè Ardentes cathartica reſpuunt. 78
Febricitantes quo victu tractandi. 317.318
Febricitantes quandoque in ipſo paroxyſmo cibum aſſumere debent ex Galeno. 318
Febricitantes an vino ſint tractandi. 318
Febres venæ ſectione non curantur ex Hippocrate. ibid.
Febres intermittentes, quæ dicantur. 318
Febrium intermittentium natura, & quomodo continuæ evadere poſſint. 319
Febrium intermittentium differentię. 319.322
Febres Quintanæ, Sextanæ, &c. quonam pacto explicandæ. 320
Febres intermittentes omnes poſſunt ab uno, eodemque humore ortum habere. 319.320
Febrium intermittentium fomes in imo ventre latet. 320
Febrium intermittentium paroxyſmi non ob ſuccum alibilem ſanguini commixtum excitantur, ut putavit Vvilliſ. ibid.
Febrium intermittentium genuina cauſa. 320.321
Febrium intermittentium rigores, & horrores unde. 321.322
Febrium intermittentium periodi explicantur. 321.322. & continuarum. 329
Febres intermittentes erraticæ quomodo fiant. 322
Febres intermittentes ſimplices, & compoſitæ. 322
Febrium intermittentium cauſę procatarcticæ. 323
Febrium intermittentium ſigna. 323
Febrium intermittentium prognoſis. 323.324
Febrium intermittentium curatio. 324.& ſeq.
Febres intermittentes vomitoriis plerumque trucidantur. 325
Febres intermittentes an, & qualia Cathartica exigant. ibid.
Febres intermittentes venæ ſectione non curantur. 325
Febres intermittentes an, & quando cathartica admittant. 325.326

Febrium intermittentium ſpecifica remedia. 326.327
Febres continuæ, quæ dicantur. 319.327
Febres continuæ rigore quandoque aggrediuntur. 322
Febris continuæ cauſæ. 327.& ſeq.
Febres continuæ diverſi generis, earumque cauſæ. 328.& ſeq.
Febrium propriè continuarum, vel ſynecharum cauſæ. 329
Febrium continuarum prognoſis. 331
Febrium continuarum curatio. ibid. & ſeq.
Febrium continuarum diverſa curatio, ratione diverſitatis ſymptomatum, & cauſarum. 332
Febres multiplices quomodo explicentur. 330
Febris Ardens. v. Ardens.
Febris Diaria. v. Ephemera.
Febris Ephemera. v. Ephemera.
Febris Epiala, ejuſque cauſa. 330
Febris Hectica. v. Hectica.
Febris Hemitritæus quid. 328. ejus cauſa. 330
Febris Horrifica, quæ. 330
Febris Lipyria, quæ. 331
Febris Maligna. v. Maligna.
Febres Palimbolæ quæ. 333
Febres Pancreaticæ, Lymphaticæ, Syncopales, &c. juxta Sylvium. 330
Febris Peſtilens. v. Peſtilens.
Febris Phricodes, quæ. 330
Febris Tritæophyes, quæ. 330.327
Febrifugum Cochii. 327
Febrifugum Crollianum. ibid.
Fermentum digeſtionis ciborum quodnam. 31
Fermenta vitiata ſunt morborum cauſæ. 56.57
Fermentationes ſanguinis calidis potiùs tractandæ. 71
Fermentatio ab ebullitione, & fervore differt. 312
Fiſtulæ Lacrymalis curatio. 164
Flatus quomodo generentu & morbos pariant. 57
Flatulentus ſpaſmus quid. 127
Foci Febrium quid antiquis. 330
Fœminæ nullum ſemen pro generatione ſubminiſtrant. 4
Fœminæ ova, & ovaria habent. 3.4
Fœtus generatio. 4
Fœtus conceptio, & formatio. 6. & ſeq.
Fœtus vita, & nutricatio. 7. & ſeq.
Fœtus cum utero Matris connexio. 7
Fœtus membranæ, & placenta. ibid.
Fœtus in utero ſugit ex Hippocrate. 9
Fœtus ſitus in utero. 10
Fœtus in utero an reſpiret. 10.11
Fœtus in utero an moveatur, an vigilet, an ſenſus externos exerceat. 11
Fœtus an in utero cogitet. 11
Formationis fœtus tempus, & ordo. 6.& ſeq.
Fotus ad ſoporem ex Paracelſo, & Riverio. 99
Frigida remedia plerumque noxia, & quare. 71.72
Frumentum à formicis defoſſum cur non germinet. 7
Fulmine percuſſi quomodo tractandi. 135
Furor quid Latinis. 143
Furor Uterinus. ibid.

G

Galeatus infans qui. 16
Galeni methodus. 64.& ſeq.
Galeni de catharticis ſententia. 75
Galenicorum noſtræ ætatis methodus. 68.& ſeq.
Gallinacei pulli in ovo incubato formatio. 23.
Gargariſmus Sculteti ad Anginam. 175
Gaudii effectus. 44

Generatio hominis, & reliquorum animalium, immò & plantarum ex ovo. 1.& ſeq.
Generatio ex putri nulla. 2
Gigantes an fuerint. 13
Glandularum tumores quibus præcipuè tollantur. 177
Glaucoma, & Glaucoſis quid. 163
Gonagra quid. 299.v.Arthritis.
Græci Medici in Romanorum odium malam medendi methodum invexerunt. 73
Granco vulgò quid. 127
Gravedo quid. 151
Gurgulionis relaxatio quibus tollatur. 172
Gurgulionis inflammationem tollentia. ibid.
Gurgulionis ulcerum curatio. 172
Guſtatus quid. 39
Guſtatus organum, & objecta. 39
Gutta Serena quid. 155
Guttæ Serenæ cauſæ. 162

H

HÆmatoſis. v. Sanguinis generatio.
Hæmoptoe quid. 191
Hæmoptoes cauſæ. 191.192
Hæmoptoes ſedes. 192
Hæmoptoes prognoſtica. 193
Hæmoptoes curatio. 193.& ſeq.
Hymoptyſis. v.Hemoptoe.
Hæmorrhagiæ ſpecies, & cauſæ. 166
Hæmorrhagia quando ſiſtenda. 166
Hęmorrhagiam ſiſtentia medicamenta. 167.& ſeq.
Hæmorrhagiæ ab obſtructo hepate, & liene. 260
Hæmorrhoidum affectus. 241.& ſeq.
Hæmorrhoidum dolores lenientia. 242
Hæmorrhoidum fluxum ſiſtentia. 242
Hæmorrhoides aperientia medicamenta. 243
Hæreditarii morbi qui. 48
Hecticæ febris deſcriptio. 339
Hectica febris aliis febribus, & ægritudinibus ſuccedit, ex Galeno. ibid.
Hecticæ febris cauſa. 339
Hectica febris ex ſanguine dilutiore. 340
Hectica febris cur à paſtu exacerbetur. 340
Hectica febris an ab humorum omnium viſcoſitate oriatur, ut ait Sylvius. 341
Hecticorum ſanguis è venis eductus valdè fluidus eſt. 341
Hecticę febris gradus. 341
Hecticę febris curatio. 341.& ſeq.
Hecticis quænam victus ratio conveniat. 342
Hectici. Aeris mutatione juvantur: 342
Hecticis an lac conveniat. 342
Hecticorum ſpecifica remedia. 343. & ſeq.
Helmontii de cauſis morborum opinio. 50
Helmontii methodus. 66
Helvetii de cauſis morborum opinio. 51
Hemicrania quid. 89
Hemiplegia quid. 120
Hemiplexia quid. ibid.
Hemitritæus quęnam febris ſpecies. 328
Hemitritęi cauſa. 330
Hepar Uterinum. v. Placenta.
Hepar ſanguinis non eſt officina. 34
Hepar in alvi fluxibus immune. 233. & ſeq.
Hepatis obſtructiones, & inflammationes. 259.& ſeq.
Hepatis ab inflammatione ſuppuratio. 261
Hepatis ſuppurati ſigna, & remedia. 261
Hepaticus fluxus. 233.241
Hepatici fluxus cauſa. 241.& ſeq.
Hepatici fluxus curatio. 243

Herculeus morbus qui. 100
Hermaphroditi an ſint. 13
Hippocratis teſtimonio omnibus diebus criſes ſalutares acciderunt. 62. & ſeq.
Hirudinum appoſitio noxia. 84.85
Hirundines in Iſtri, & maris Baltici fundo hyemem tranſigunt. 115
Fr. Hofmanni methodus. 67
Homagra quid. 299. v. Arthritis.
Hominis generatio ex ovo. 1. & ſeq.
Homotonæ febres quæ. 319
Horror febrium Intermittentium unde. 321.322.323
Humidum radicale quid. 46
Humores in fœtus membranis contenti an ſint alibiles. 8. & quomodo reparentur. 9
Humorum juxta Galenicos quaternarius numerus improbatur. 34
Humores quatuor ex Galenicis omnium morborum cauſæ. 55
Humorum cathartico eductorum colores unde. 76
Hydatides in Hydropicorum pulmonibus. 191
Hydatides quid, earumque cauſa. 270
Hydrargyri uſus in Iliaca affectione. 251
Hydrocephalus quid. 268
Hydrophobia quid. 145
Hydrophobię cauſæ. 145.146
Hydrophobiæ remedia. 147. & ſeq.
Hydrops pulmonum, & pectoris. 190
Hyprops quid, ejuſque differentiæ. 269
Hydropis cauſæ. 269.270
Hydrops minimè ab Hepatis intemperie. 270
Hydrops an vitio renum ex Helmontio. 271
Hydrops an affecto Liene, aliiſque viſceribus abdominis. 271
Hydropici cur valdè ſitiant. 271
Hydropis, ejuſq; ſpecierum ſigna. 272
Hydropis prognoſticum. 272
Hydropis curatio. 273. & ſeq.
Hydropici quomodò, & quibus purgandi. 273
Hydrops diureticis tolli poteſt. 273
Hydrops paracenteſi curari poteſt. 274
Hydrops ad matulam quid. 287
Hydrotica medicamenta quæ. 82
Hydrotica cum diureticis conveniunt. 82
Hypnotica medicamenta. 143
Hypochondriacæ affectionis deſcriptio. 261
Hypochondriaca affectio à Melancholia Hypochondriaca differt. 262
Hypochondriacæ affectionis ſedes. 262
Hypochondriaca affectio inter morbos convulſivos à Vvillißio recenſita. 262
Hypochondriacæ affectionis cauſa. 263
Hypochondriacę affectionis varię differentiæ. 264
Hypochondriacę affectionis curatio. 265. & ſeq.
Hypochondriaca affectio purgantibus exaſperatur. 266. & ſeq.
Hypochyma quid. 158
Hypochyſis quid. ibid.

I

ICterus quid. 277
Icterus non ſemper fit ab obſtructo poro felleo. ibid.
Icterus non fit propriè à bile. 277
Icteri genuina cauſa. 277.278
Ictericus momento temporis factus à cohibita ſeminis effuſione. 278
Icteri prognoſticum. ibid.
Icterus ante ſeptimum periculoſiſſimus, curatus tamen ope diaphoreticorum. 278.279
Icteri curatio. 279. & ſeq.
Icteri ſpecifica remedia. 279
Ictericius fluxus quid Sylvio. 333

Idio-

Digitized by Google

Idiopathici morbi qui. 48
Jecur. v. Hepar.
Jejunium quomodo quędam animalia diù ferant; immò & homines. 219
Ἱερὸν νόσημα quid Hippocrati. 100
Ileus morbus. v. Iliaca affectio.
Iliaca affectio quid, ejuſque cauſæ. 244. & ſeq.
Iliacę affectionis prognoſis. 246
Iliacę affectionis curatio. 248. & ſeq. 251. & ſeq.
ex Iliaſtro morbi qui Paracelſo. 50
Illacrymatio quid, ejuſque remedia. 163
Imaginationis vis ad maculas fœtui imprimendas, ex Gaſſendo, Fabri, Kirchero, Valleſio. 14.15
Imaginationis ſedes. 38
Inanitiones indebitę morborum cauſę. 55
Incantationes an morbos curare poſſint. 66
Incoſtantes morbi quomodo tractandi. 73
Indices dies qui. 62
Indicatio quid, & ejus differentiæ. 64
Indicantia quę. 65
Inflammationes quomodo tractandę. 71.72
Inflammationes cathartica contraindicant. 78
Inflammationes pręcaventia remedia. 92
Inflammationes internę plerumque febrium continuarum cauſę. 151
Ingenii hebetudinis remedia. 151
Inſania quid. 143
Inſecta animalia ex ovis gignuntur. 2
Inſpiratio quid. 28
Intermittens febris. v. Febris.
Inteſtina an inverti, & convolvi poſſint. 244.245.
Ipecacuanhe radix ad dyſenteriam. 253
Irę effectus. 28
Ira quandoque utilis. 45
Iſchias quid. 299. v. Arthritis.
Iſchiadis ſpecialiora remedia. 307
Iſchias inuſtione ſanata. 308
Iſchuria quid, ejuſque cauſę. 293
Iſchurię prognoſis. 294. & ſeq.
Iſchurię pro varietate cauſarum curatio. 295. & ſeq.
Iſchurię ſpecifica remedia. 296. & ſequen.
Iſchurię remedia externa. 297
Juvenum corpus quale. 20

L

Lactis ab infantibus exucti vis ad animi mores. 13
Lac an Arthriticis competat. 304
Lactis in Hecticis uſus. 342
Lactis in Phthiſi uſus. 201
Lacteæ venę ad amnium pertingentes. 9
Lactea vaſa Aſellii, & Pecqueti. 33
Lacteus ductus ad emulgentem venam pertingens ex Actis Anglicis. 289
Lętitię effectus. 44
Lęvitas inteſtinorum quid. 230
Lapis Imperialis quid. 169
Lapides in diverſis corporis partibus quomodo generentur. 280. v. Calculus.
Lateralis morbus quis. 184
Lati vermes. 253
Latos vermes enecantia. 254
Lethargus quid. 93
Lethargi cauſa non eſt frigida cerebri intemperies. 94
Lethargum qua ratione febris comitetur. 95.96
Lethargi genuina cauſa. 95
Lethargi cauſę remotę. 95. & ſeq.
Lethargi, ejuſque cauſarum ſigna. 96. & ſeq.
Lethargus quomodo à Catalepſi, & Apoplexia diſtinguatur. 96

Lethargi prognoſis. 97
Lethargi curatio Galenica improbatur. 97.98
Lethargi curatio cauſas reſpicere debet. 98.& ſeq.
Lethargus evacuantibus quandoque curandus. 98
Lethargi ſpecifica remedia. 99.100
Leucophlegmatia quid. 268.269. Vide Hydrops.
Lienis obſtructiones, & ſcirrhi. 259. & ſeq.
Lienteria quid. 230
Lienteriæ cauſa. 230
Lienteriæ ſigna. 231
Lienteriæ curatio. 231.& ſeq.
Linctus Geſneri ad Aſthma. 180
Linimenta quatuor ad Convulſionem ex Rolfinchio, Pachequo, Foreſto, & Penoto. 131.132
Linimentum ad Strumas Jouberti. 177
Lipopſychia quid. 204
Lipothymia quid. ibid.
Lippitudo quid Celſo. 156
Lipyriæ febres quæ. 331
Liquor Stypticus Jo. Corn. Meber. 168
Lithiaſis. v. Nephritis, & Calculus.
Lithotomiæ recta adminiſtratio. 292
Lithontriptica remedia. 282. & ſeq. 291. v. Calculus.
Ludus Paracelſi quid. 282
Lumbricorum generatio à putredine, an ex ovis. 252.253
Lumbricorum ſpecies. 253
Lumbricorum effectus, & ſigna. 253
Lumbricos enecantia. 253
Lumbrici an Saccharo enecentur. 255
Lunaticus morbus qui. 101
Lupina fames quid. 217. v. Bulimus.
Lux innata oculis ineſt. 162.40
Lycanthropia quid. 144
Lympha morbos parit. 56
Lymphatica vaſa à glandulis potiſſimum originem ducunt. 35

M

Macies. v. Phthiſis, Tabes, Hectica.
Macu'arum fœtus cauſæ. 12.& ſeq.
Macularum fœtus cauſa præcipua matris imaginatio. 14.&c.
Magiſterium ſuccini ad Epilepſiam. 111
Magni morbi quomodo tractandi. 84
Major morbus quid Celſo. 101
Malacia quid. 217
Malaciæ cauſa. 219. v. Pica.
Maligna febris, quæ juxta varios Authores. 333
Malignæ febris vera acceptio. ibid.
Malignæ febres à veneno coagulante fiunt. 334
Malignæ febris cauſę. 334
Malignæ febres cur in Italia æſtivo tempore ob aeris mutationem graſſentur. 335
Malignæ febris cauſę procatarcticę. 335
Malignæ febris ſigna. ibid.
Malignę febris prognoſis. 336
Malignæ febris curatio. 336. & ſeq.
Malignæ febres quo victu tractandę. 337
Mania quid, ejuſque differentię. 143
Manię cauſę internę, & externę. 143.144
Maniæ prognoſis. 145
Manię curatio. 146.& ſeq.
Maraſmus quid. 195
Meconium quid, & ejus origo. 9
Medicina eſt adjectio, & detractio ex Hippocrate. 49
Melancholia humor quid ex Galeno. 34
Melancholicum delirium quid. 149
Melancholicorum ſpecies. 149
Melancholici delirii cauſę proximę, & remotę. 150

Melancholici delirii prognoſis. 150
Melancholici delirii curatio. ibid. & ſeq.
Melancholici delirii ſpecifica remedia. 151
Melancholia Hypochondriaca differt ab affectione Hypochodriaca. 262
Memoriæ ſedes. 38
Memoriam juvantia remedia. 151
Mens quid, juxta variorum opinionem. 18
Mens eſt, quæ re vera ſentit. 36
Mentales morbi ex Paracelſo. 49
Mercurius. v. Hydrargyrus.
Mercurius præcipitatus fixus, ejuſque præparatio, & vires. 332.333
Meſenterii abſceſſus, & inflammationes. 258.& ſeq.
Meſeraicæ venæ chylum non tranſmittunt ad hepar. 33
Methodus medendi ſecundùm varios. 64.& ſeq.
Mictus cruenti remedia. 295
Minera Febrium quid antiquis. 330
Mixtura Sylvii ad ſputum ſanguinis. 194.216
Mixtura Sylvii ad ſanguinis grumos diſſolvendos. 195
Mixtura ad calculum confringendum Vvincleri. 292
Mœroris effectus. 45
Monſtrorum ſpecies, & cauſæ. 11.12. & ſeq.
Morbus in quonam conſiſtat. 47.57
Morbus in quonam à Vitio differat. 47
Morborum differentiæ. 47.& ſeq.
Morborum cauſæ juxta variorum ſententiam. 49.& ſeq.
Morborum ſigna in genere. 58
Morborum tempora. 61
Morbus, qui inſpuitur quid Plauto, & Plinio. 101
Moroſis quid, ejuſque curatio. 151
Mors à quanam animi paſſione efficacius induci poſſit. 55
Mortis cauſæ. 45.46
Motus animales, naturales, & mixti, eorumque inſtrumenta. 45
Motus quando noxius. 53
Mulæ non ſemper ſteriles. 13
Mulieres ova, & ovaria habent. 34
Multipararum hiſtoriæ. 13
Mures gravidi ex utero editi ex Ariſtotele, & quomodo id accidere potuit. 56
Muſculus an ſit inſtrumentum motus voluntarii. 27
Myopia quid. 160
Myopiæ cauſæ. 161
Myopiæ remedia. 162.& ſeq.

N

Narcoticorum noxæ quibus tollantur. 98
Narcotica maniacis noxia. 142.146
Narium hæmorrhagia. 165.& ſeq.
Naturæ vis in morbis curandis. 71
Naturales morbi ex Paracelſo. 49
Nauſea quid. 213
Nauſeæ curatio. 215
Nauſea certis quibuſdam cibis unde. 220
Nephritis quid. 280
Nephritis à culculo quomodo dignoſcatur. 281
Nephritici quare vomitu tententur. 281
Nephritis quomodo à Colico dolore dignoſcatur. 281.246
Nephritidis prognoſticum. 281
Nephritidis curatio. 282. & ſeq.
Nephriticos dolores mulcentia. 283
Nephritis an purgantia, vel vomitoria cathartica indicet. 284
Nephritidem præcaventia remedia. 284.& ſeq.
Nephritici refrigerantibus non juvantur. 284
Nephritis à crudis, craſſiſque humoribus. 285. ejus curatio. 286

Nephritis ab inflammatione. 285. 286. ejus curatio. 286
Nephritis ab ulcere, à vermibus, &c. 286. ejus curatio. 287
Nerveus ſuccus haud nutrititius. 36
Nonana febris quomodò accidere poſſit. 319
Nonnaturales, & indifferentes morborum cauſæ. 51
Nothi abdominis dolores. 219
Nutritio fœtus quomodò peragatur. 7. & ſeq.
Nutricatio quomodò contingat. 30 & ſeq.
Nutricationis materia. 35
Nyctalopia quid. 160
Nyctalopiæ cauſa. 161
Nyctalopes qui ex Hippocrate. 161
Nyctalopiæ remedia. 163

O

Obſtructio quid, & quot modis accidere poſſit. 256
Obſtructiones meſenterii tactu deprehendi non poſſunt. 256. 257
Obſtructiones quibus remediis tollantur. 257. & ſeq.
Obſtructiones Hepatis, & Lienis. 259 & ſeq.
Octimeſtris partus an vitalis. 17
Oculis lumen ineſt. 40. 162
Oculi, cùm gemini ſint, quomodò ad idem objectum videndum concurrant. 42
Oculi frigidis læduntur. 157
Odii effectus. 44
Odontalgia. v. Dentium dolor.
Odorum differentiæ. 39
Odor etiam per aquam diffunditur. 39
Oleum Antipleuriticum Petri à Caſtro. 187
Olea Antiepileptica ex Platero, & Henrico ab Heers. 111
Olfactus quid. 39
Olfactus organum, & objectum. 39
Ophthalmiæ natura, cauſæ, & curatio. 156. 157
Ophthalmia frigidis nequaquam tractanda. 157
Ophthalmica remedia. 157
Ophthalmicum ſtupendum Hartmanni. 159
Opiſthotonos quid. 126
Opium delirantibus noxium ex Helmontio. 142. 146
Opio immodicè aſſumpto quæ reſiſtant. 98
Opiata Borelli ad dentium morbos. 170
Opiatorum in dyſenteria uſus. 239
Oris ulcera quibus curentur. 171
Orthopnæa quid. 178
Otii damna. 54
Ova ſunt primordia generationis omnium animalium, immò & plantarum. 1
Ova humana ab Hippocrate memorata. ibid.
Ova omnium animalium ab Ariſtotele recenſita. 3
Ovi Gallinacei incubati mutationes. 2. 3.
Ova in multis viviparis animalibus obſervata à Stenone, & aliis. 3. 4
Ova muliebria à ſemine maſculeo fœcundantur pro generatione. 4
Ovum continet omnia fœtus futuri rudimenta, immò & nova illius ova. 6
Oxyrhodinorum uſus an in malignis febribus permittendus. 337

P

Palimbolæ febres quæ. 334
Palpitatio cordis quid, ejuſque cauſæ. 202. & ſeq.
Palpitationis cordis cauſa venæ cavæ infartus. 202
Palpitationis cordis curatio. 203. & ſeq.
Pancreatici ſucci uſus in inteſtinis. 33

Digitized by Google

Pancreaticus ſuccus quomodò morbos producat. 56
Pancreatis inflammationes, & abſceſſus. 258.259
Paracelſi de cauſis morborum opinio. 49
Paracelſi methodus. 65. & ſeq.
Paracenteſis in Empyemate. 189
Paracenteſis in Hydrope pectoris. 191
Paracenteſis in Hydrope. 274
Paracmaſticæ febres quæ. 319
Paracynanche quid. 173
Paralyſis quid. 120
Paralyſis cauſæ juxtà varios Authores. 120.121
Paralyſis cauſæ proximæ, & remotæ. 121
Paralyſis ſigna. 121. & ſeq.
Paralyſi cur quandoque ſenſus, quandoque motus, quandoque uterque lædatur. 122
Paralyſi affecta membra cur atrophia quoque corripiantur. 122
Paralyſis prognoſis. 123
Paralyſis curatio ex Galenicis, Helmontio, Sylvio. 123
Paralyſis curatio ex VVilliſio. 124
Paralyſis curatio ex Hermeticis, & Paracelſiſtis. 124
Paralyſis ſpecifica remedia. 125
Paralyſis ex colica curatio. 126.250
Paraphrenitis an ab inflammatione diaphragmatis. 140
Paraplegia quid. 120
Paraplexia quid. ibid.
Paraſynanche quid. 173
Pareſis quid. 120
Pariſthmia quæ. 172
Parotides abſceſſus quid. 164
Paroxyſmi morborum medicamenta, & cibum reſpuunt. 73
Partus fœti quandoque editi, & quomodò id accidere potuerit. 5.6
Partus cauſa eſt fœtus maturitas. 16
Partus naturalis modus. 16
Partus naturalis tempus hominibus incertum. 17
Partus octimeſtris an vitalis. 17
Paſſionum animæ differentiæ, & cauſæ. 44
Pectoris deſcriptio. 177
Pectoris in empyemate inciſio. 189
Periodi febrium explicantur. 231.322.329
Peripneumonia quid, ejuſque cauſa. 182
Peripneumoniæ ſedes. 182
Peripneumonia in quonam à Pleuritide differat. 182.183
Peripneumoniæ ſigna. 183
Peripneumoniæ curatio. 184
Pervigilii remedia. 143
Peſtilens febris à veneno diſſolvente fit. 334
Peſtilentium febrium cauſæ. 334
Peſtilentes febres cur ſint contagioſę. 335
Peſtilentium febrium contagium vermiculis tranſmiſſum ex Kirchero. 335
Peſtilentium febrium cauſæ procatarcticæ. 335
Peſtilentium febrium ſigna. 335
Peſtilentium febrium prognoſis. 336
Peſtilentium febrium curatio. 337 & ſeq.
Peſtilentes febres quibus amuletis præcaveantur. 338
Peſtilentialium bubonum curatio. 338
Peſtis à timore potiſſimùm contrahitur ex Helmontio. 335
Peſtis quandoque abſque ulla febre. 336
Peſtem vitantia remedia. 337. & ſeq. 339
Philtra an ſint. 144.145
Phlebotomiam facturi quare venam ſuprà locum ſectionis conſtringimus.
Phlebotomia noxia. 72
Phlebotomiæ inventio, ejuſque primus uſus. 82

Phle-

Phlebotomiæ oſores Chryſippus Cnidius, Eraſiſtratus; aliique. 82
Phlebotomiam ſenſati Recentiores reſpuunt. 83
Phlebotomiam quibus rationibus alſerat Galenus. 83. &c.
Phlebotomiam è medio tollentia argumenta. 83. &c.
Plebotomia putredinem non tollit. 84
Phlebotomia tanquam præſidium refrigerans, & ventilans non convenit. 84
Phlebotomia revellere nequit. 84
Plebotomia in extremis morbis non inſtituenda. 84
Phlegma v. Pituita.
Phrenitis quid. 139
Phrenitidis differentiæ. 140
Phrenitis an à cerebri inflammatione. 140
Phrenitidis cauſa proxima. 141
Phrenitidis ſigna. 141
Phrenitidis curatio Galenica. 141. 142
Phrenitidis curatio juxtà Hermeticos, Helmontium, alioſque. 142. 143
Phrenitidis ſpecifica remedia. 143
Phricodes febris quæ. 330
Phthiſis quid. 195
Phthiſeos cauſæ. 196. &c.
Phthiſis abſque pulmonis ulcere. 195 196
Phthiſis an deſtillationibus è capite delabentibus accidere poſſit. 196. 197
Phthiſis morbus an hæreditarius, & quomodo. 197
Phthiſi quinam obnoxii ſint. 198
Phthiſeos ſedes ex Barbette. 198
Phthiſeos ſpecies juxtà Rich. Morton. 199
Phthiſeos imminentis, & præſentis ſigna. 199. 200
Phthiſeos prognoſis. 199. 200
Phthiſeos imminentis, & inchoatæ curatio. 200. & ſeq.
Phthiſis an uſu lactis curari poſſit. 201
Phthiſici aere quam maximè juvantur. 201
Φυσώδης ſpaſmus quid. 127
Pica quid. 217.
Picæ cauſa. 219
Picæ remedia. 220. & ſeq.
Pictonici dolores qui. 245
Pictavienſes dolores qui. 245
Pilulæ ad cephalalgiam à ſero factam. 92
Pilulæ Fernelii ſpecificæ ad cephalalgiam. 94
Pilulæ ad arcendam apoplexiam Seyleri. 120
Pilulæ ad tremorem Bayri. 132
Pilulæ ad phrenitim ex Zacuto. 142.
Pilulæ ex ſuccino Cratonis. 155.
Pilulæ deobſtruentes. 257
Pilulæ Horſtii ad arthritidem. 306
Pinealis glandula non eſt ſenſuum internorum ſedes, & quare. 37
Pinguis alvi fluxus. 233
Piſces reſpirant ex Plinio. 28
Pituita quid ex Galeno. 34
Pituitoſus alvi fluxus. 233
Placentæ uterinæ uſus. 8. 9
Plantæ omnes ex ovo prodeunt. 1
Plantæ ex ſuis ſalibus regeneratæ. 5
Plantarum ſemina continent novarum plantarum rudimenta. 6
Peripneumonia quid. 182
Plethora quid. 55
Plethora an poſſibilis. 83
Pleuritis quid, ejuſque ſedes. 184
Pleuritidis ſigna pathognomonica expenduntur. 184
Pleuritidis cauſæ, & differentiæ. 184
Pleuritidis prognoſticum. 185
Pleuritis an venæ ſectione curetur. 185. 186
Pleuritidis ſpecifica remedia. 186. & ſeq.
Podagra quid. 299. v. Arthritis.
Podagræ tranſplantatio. 307

Potus

Potus quomodò morbos inferre poſſit. 53
Potio ad Epilepſiam Cheſnau. 107
Potiones antiepilepticæ Deckers, & Cheſnau. 109
Potio Grulingii ad Aſthma. 181
Primogenita pars in fœtus formatione an detur, & quænam ſit juxtà varios Authores. 6. & ſeq.
Principium morborum. 61
Principium morborum quæ medicamenta exigat. 72.78
Pruritus oculorum remedia. 163
Pterygii remedia. 159. & ſeq.
Puerorum habitus qui. 20
Pueri cur ad epilepſiam magis proni. 104
Puerilis morbus quid. 100
Pulmones an moveantur, & qua ex cauſa. 26
Pulmonum vomicæ curatio. 190
Pulmo ſitis ſedes ex Ariſtotele. 223
Pulmonia quid. 182
Pulſus cordis, & arteriarum cauſa juxtà varios Authores. 21.22. & ſeq.
Pulſus, & reſpiratio proportionem inter ſe ſervant. 27
Pulſuum obſervatio ab Hippocrate, Aſclepiade, & Celſo neglecta. 59
Pulſuum doctrina varia, & intricata à Galeno propoſita. 60
Pulſuum obſervatio parùm fida. 61
Pulvis antiepilepticus ex Grulingio. 109. ex Henr. ab Heerſ. 110. atque alius longè efficacior. ibid.
Pulvis ad vertiginem. 139
Pulvis alius ad vertiginem VVilliſii. 139
Pulvis ad canis rabidi morſum. 148
Pulvis ad catarrhi materiam è naribus eliciendam. 156
Pulvis ad viſus hebetudinem Montagnanæ. 163
Pulvis Sympathicus quid. 167
Pulvis ad bocium Helmontii. 176
Pulvis ad bocium Arn. Villanovani. 176
Pulvis aſthmaticus purgans Rulandi. 175
Pulvis Cardinalis Pallotti. 186
Pulvis Ducis Aquæſpartæ. 186
Pulvis ad famem auctam Deckers. 222
Pulvis Saxoniæ ad dyſenterias. 237
Pulvis Arthriticus Cnoeffelii. 305
Purgantia. v. Cathartica.
Putredo phlebotomia non tollitur. 84
Putredo malè pro febrium cauſa habita. 314
Putridæ febris cauſa ex VVillis. 327. v. Febris.
Pygmæi an ſint. 13
Pygmæi arte facti. 13

Q

Qualitatis mutatæ ſymptomata. 58
Quartana febris quæ. 319
Quartana febris an à melancholia. 320
Quartana febris à pituita. 320
Quartana febris duplex, & triplex. 322. v. Febris intermittens.
Quies quandò noxia. 54
Quintana febris quomodò accidere poſſit. 319
Quotidiana febris quæ. 319.322
Quotidiana febris minimè à pituita. 320. v. Febris intermittens.

R

Rabies canina. 145.146
Rabiei remedia. 147. & ſeq.
Rachiſagra quid. 299. v. Arthritis.
Ranæ minimè ex pluvia gignuntur. 1. 2
Ranarum generatio ex Jacobæo. 2
Ratio, & experientia duo crura medicinæ. 69.70
Raucedo quid. 152
Refrigeratio in febribus intermittentibus unde. 321.322.324

Re-

Digitized by Google

Regius morbus qui. 277. v. Icterus.
Remiſſio morborum. 62
Renum inflammatio, ejuſque curatio. 286
Renum apoſtemata, & ulcera, eorumque curatio. 287. 295.
Repletiones indebitæ morbos inferunt. 54
Reſoluti morbi ex Paracelſo. 49
Reſpiratio fœtus in utero an poſſibilis. 10. 11
Reſpirationis inſtrumenta. 26
Reſpiratio pulſui cordis correſpondet. 27
Reſpiratio animalis motus ſit, an naturalis. 27
Reſpirationis uſus ex Ariſtotele, Carteſio, Gaſſendo, Paracelſo, & aliis. 28. 29.
Reſpirationis uſus juxtà noſtram ſententiam. 29
Reſpiratione an careant Apoplectici, ii, qui aquis ſubmerſi ſunt, atque alia animalia. 114. 115
Reſpirationis læſiones. 177. v. Aſthma.
Retentorum Symptomata. 58
Rhabarbari uſus in alvi fluxibus. 236
Rheuma quid. 152
Rheumatiſmus quid, ejuſque cauſa. 301
Rheumatiſmus in quonam ab Arthritide differat. 302
Rigor febrium intermittentium unde. 321. 322. 324
Rigores apud Celſum quid. 126
Rixis quid. 191
Ructuoſus morbus quid Hippocrati. 264

S.

Saccharum an vermes enecet. 255
Sacer morbus quid. 100
Sal cur fœcundum. 4. 5
Sal antifebrile Grulingii. 326
Salium ope plantarum, & animalium regeneratio. 5
Saliva multùm ad chyloſim conducit. 31
Sanguinis vigor à ſalſilagine quadam. 19. hujus ſalſilaginis origo Kerckringio. 20
Sanguinis in corde efferveſcentia. 20
Sanguinis in glandulis percolatio. ibid.
Sanguinis in corde ebullitio ope fermenti fieri nequit ex Lovvero. 21
Sanguinis circuitus explicatur. 23
Sanguinis circuitus rationibus adſtruitur. 23. & ſeq.
Sanguinis transfuſio. 24
Sanguis quomodò ex arteriolis in venas tranſeat. 26
Sanguinis circuitus non in omnibus eodem tempore abſolvitur. 26
Sanguinis generatio ubi, & quomodò. 34
Sanguis eductus quomodò varios humores exhibeat. 34
Sanguis portione alba, & auctifica turget. 35
Sanguis quomodò morbos efficiat. 56. 57
Sanguis an abundare poſſit. 83
Sanguis putreſcere vita ſuperſtite nequit. 84
Sanguinem fluentem ſiſtentia medicamenta. 167. &c. 168. &c.
Sanguinis grumos diſſolventia remedia. 194
Sanguinis mictum tollentia. 295
Sanguinis vomitum quæ compeſcant. 216. & ſeq. v. Hæmorrhagia, & Hæmoptoe.
Sanguinis ſputum. v. Hæmoptoe.
Sanguinis miſſio. v. Phlebotomia.
Sanguineus alvi fluxus. 241
Sanitas in quonam conſiſtat. 47
Saporum differentiæ. 39
Sardonicus riſus quid. 127
Satyri an fuerint. 13
Satyriaſis quid. 127
Scabiei contagium vermiculis communicatur ex Bonomo. 335

Digitized by Google

Scelotyrbe Plinii quid. 264
Scirrhus lienis quid, ejuſque remedia. 259. 260.
Scorbutus quid. 264
Scorbuti ſedes. 264
Scorbuti cauſa ex VVilliſio, & Sennerto. 264. 265
Scorbuti curatio. 267. & ſeq. 74
Scorbutus quandoque acidis curatur ex Sylvio. 267
Scotomia. v. Vertigo Tenebricoſa.
Scrofulæ. v. Strumæ.
Semen à fœminis non ſuggeritur pro generatione, ſed ovum. 45
Seminis vis prolifica in ſale ejuſdem volatili conſiſtit. 7. & ſeq.
Seminis materia quæ. 6
Senum corpus quale. 20
Senſuum diviſio in internos, & externos. 35
Senſuum origo cerebrum eſt, non cor. 35. 36
Senſus mediis ſpeciebus intentionalibus non fiunt. 36
Senſuum internorum ſedes ex variis. 36. juxtà noſtram ſententiam. 37
Senſus omnes ad tactum reducuntur. 38
Septimana febris quomodò accidere poſſit. 320
Sextana febris quomodò contingere poſſit. 320
Siccatorius morbus quid Hippocrati. 264
Sidera an in ſublunaria influant. 52
Sideratus morbus qui. 112
Sigilla an morbos curare poſſint. 66
Signa morborum in genere. 58. & ſeq.
Signorum fontes. ibid.
Signaturæ an morbos curare poſſint. 66
Similitudo natorum parentibus unde. 7
Similibus an fieri poſſit curatio. 69. 70
Similibus an fiat conſervatio. 70
Singultus cauſa, & ſedes. 210. & ſeq.
Singultus prognoſis. 211
Singultus curatio. 212
Sirenes an fuerint. 13
Sitis unde. 33
Sitis non tam frigido ſedatur, quàm calido potu. 33
Sitis ſpiritu vini compeſci poteſt. 33
Sitis læſiones, earumque cauſæ, & remedia. 217. & ſeq.
Sitis morboſæ cauſa. 222. 223
Sitis quibus extinguenda. 224. & ſeq.
Sitim ſilentium curat ex Hippocrate. 225.
Sitis Hydropicorum cauſa. 271
Situs fœtus in utero. 10
Solutio quomodò à criſi differat. 62
Somno mens non ociatur, immò nec corpus. 42
Somni cauſa ex Ariſtotele, Galeno, Carteſio, atque aliis. 43
Somni cauſa juxtà noſtram ſententiam. 43. 95
Somnus quandò noxius. 53. 54
Somni meridiani damna. 53
Somni cauſa non eſt frigida cerebri intemperies. 95
Somnambuli. 42
Sonticus morbus quid Cœlio. 101
Sonus per os percipi quoque poteſt. 40
Soni generatio, & propagatio. ibid.
Soporoſi affectus. 94. & ſeq. v. Lethargus.
Spaſmus quid. 126
Spaſmodici motus. ibid.
Spaſmus Cynicus. ibid.
Species intentionales meræ nugæ ex Gaſſendo. 37. 41
Spei effectus. 45
Sphinges an fuerint. 13
Spirituoſa remedia plerumque proficua. 72
Status morborum. 62
Status morborum quæ medicamenta exigat, quæ reſpuat. 72
Sternutatoria in Lethargo. 99. 100

Stil-

Digitized by Google

Stillicidium Urinæ v. Stranguria.
Stomachica externa dorſo potiùs, quàm Epigaſtrio ſunt applicanda ex Galeno. 213
Stomachica remedia. 220. & ſeq. 226 & ſeq.
Stomacace Plinii quid. 264
Strabiſmus quid. 126. 160
Strabiſmi remedia. 160. & ſeq.
Stranguria quid, ejuſque cauſæ. 293
Stranguria an à dyſuria differat. 294
Stranguriæ prognoſis. 294
Stranguriæ curatio. 297
Strumæ quid, earumque cauſa, & curatio. 176. & ſeq.
Stupor quid. 120. 133
Stupiditatis remedia. 151
Stypticitatem alvi tollentia medicamenta. 241. & ſeq.
Sudorifera. v. Hydrotica.
Suffocationes repentinæ abſque ullo colli tumore. 173
Suffuſio quid, ejuſque cauſæ. 158
Suffuſionis ſigna, & curatio. 159. & ſeq.
Superfœtatio an detur. 11
Surditatis remedia. 165
Sympathici morbi qui. 49
Symptoma quid. 57. & ſeq.
Symptomatum differentiæ. 57
Synanche quid. 173. 174
Syncope quid. 204
Syncopes cauſæ. 205
Syncopes ſigna. 205. 206
Syncopes curatio. 206
Syncope ſtomachica. 208
Synecha febris quæ. 328. 329. v. Febris continua.
Synecticæ morborum cauſæ quæ. 55 & ſeq.
Synocha febris quæ. 328
Synochus unius, vel plurium dierum, ejuſque cauſa ex VVilliſio. 327. v. Febris.
Synovia quid Paracelſiſtis. 300
Syrupus S. Ambroſii. 125
Syrupus ad ſputum cruentum efficaciſſimus. 194
Syrupus abſinthii purgans. 221
Syrupus Scelotyrbicus Foreſti. 267
Syſtoles cordis uſus. 26

T

Tabes quid, ejuſque ſpecies. 195 v. Phthiſis.
Tabis cauſæ. 339. 340
Tabellæ ad ſputum ſanguinis ex Platero. 193
Tachenii de cauſis morborum opinio. 50
Tactus quid. 38
Tactus organa, & objecta. 38
Taraxis quid. 156
Tarentini morbi deſcriptio. 48. 49
Tarentinus morbus eſt ſpecies delirii. 144
Tarentini morbi curatio. 149
Temperamentum quid, ejuſque differentiæ. 20. 21
Tempora morborum. 61
Teneſmus quid, ejuſque cauſa. 233. 234
Teneſmi curatio. 240
Teretes vermes. 253
Tertiana febris quæ. 319. 322
Tertiana febris an à bile. 320
Tertiana febris duplex. 322. v. Febris intermittens.
Tetanos quid. 126
Timoris effectus. 45
Tinctura gummi laccæ. 170
Tinctura Martis efficaciſſima. 269
Tinctura traumatica VVepferi. 117
Tinnitus aurium remedia. 165
Tophi arthriticorum quibus tollantur. 306. 307
Torpor quid. 120
Trachelagra quid. 299. v. Arthritis.
Transfuſionis ſanguinis inventum. 24
Tranſplantatoriæ curationes. 66
Travagini de cauſis morborum opinio. 50
Tremor in quonam à convulſione differat. 126

Digitized by Google

Tremoris manuum, & capitis remedia. 132. & ſeq.
Tremoris membrorum cauſæ, & differentiæ. 132. 133
Triſmus quid. 127
Triſtitiæ effectus. 44
Tritæophyes febris quæ. 327. 330
Tritæus febris quæ. 327
Triumviralis humor Sylvii. 51
Turgentes humores an evacuandi in principio. 78
Tympanites quid. 269. v. Hydrops.
Tympanitis cauſa. 270
Tympanitis curatio. 276
Typhomania quid. 96

V

Vagitus fœtus in utero. 10. 11
Vegetatio quomodò contingat. 30
Venæ quare non pulſent. 23
Vena quacumque ſecta univerſus ſanguis effluere poteſt. 24
Venæ ſectio. v. Phlebotomia.
Venenoſi morbi ex Paracelſo. 49
Veneno in ventriculo aſſumpto quæ reſiſtant. 209
Venena vomitum moventia quibus domentur. 216. & ſeq.
Venenorum variæ ſunt ſpecies. 334
Veneno ſimiles in humano corpore generari poſſunt humores ex Galeno. 336
Venerem extimulant ſale volatili prædita. 5
Ventriculi attritio quid Galeno. 208 210
Ventriculi maxima habenda eſt in febribus cura. 332
Vergentes ad alvum humores expurgandi. 78
Vermes. v. Lumbrici.
Vertigo quid, & ejus cauſæ externæ. 135
Vertiginis cauſa juxtà varios. 135. 136
Vertiginis genuina cauſa. 136. 137
Vertigo ut plurimum à ventriculo. ibid.
Vertigo vomitu plerumque curatur. 137
Vertiginis differentiæ. 137
Vertiginis cauſæ remotæ. 137. 138
Vertiginis ſigna. 138
Vertiginis curatio, & præſervatio juxtà varios Authores. 138. & ſeq.
Vertigo tenebricoſa. 137
Veſicæ calculus. v. Calculus.
Veſicæ ulcerum curatio. 295
Veſicantia noxia. 85
Veternus quid. 94
Vigilia cur ſomnum conſequatur, & contrà. 44
Vigilia quandò noxia. 54
Vinum an, & quando noxium. 53
Vinum medicatum Plateri ad Vertiginem. 139
Vinum an ſtomacho conferat. 217
Vinum medicatum ad Aſcitem, & Tympanitem. 276
Vinum magnum in malignis febribus remedium. 337
Vipera quomodò per longum tempus jejunium ferat. 219
Virilitatis habitus qui. 20
Viſionis præcipuum organum. 40
Viſio quomodò peragatur. 40. & ſeq.
Viſio duplex non fit, quamvis gemini ſint oculi, & quare. 42
Viſio objectorum inverſorum ex Sennerto. 161
Viſus hebetudo, & caligo. 161. & ſeq.
Viſio cur noctu à quibuſdam animalibus peragatur. 162
Viſus hebetudinis remedia. 162. & ſeq.
Vita per quid à Mente, ſeu Anima differat. 18
Vita quid. 19
Vita an in ſanguine. 19
Vita an à calore. ibid.
Vita in ſanguinis motu. ibid.
Vita à ſanguinis, & cordis motu dependet. 21

Vitæ diſſolutio, ejuſque cauſæ. 45
Vita an poſſit longiſſimè produci. 47
Vitium quid, & in quonam à morbo differat. 47
Vitro devorato quæ reſiſtant. 210
Unguentum ophthalmicum. 158
Unguentum Plateri ad Epiphoram. 163
Unguentum ad Bronchocelen Helmontii. 176
Unguentum ad ſtrumas apertas Aquapendentis. 177
Unguentum Foreſti ad Arthritidem. 306
Volatica quid. 310
Volvulus. v. Iliaca affectio.
Vomicæ pulmonum curatio. 190
Vomitoria. v. Emetica.
Vomitus quomodò contingat. 213
Vomitus cauſæ, & differentiæ. 214
Vomitus prognoſis. 214
Vomitus non ſemper ſiſtendus. 215
Vomitus curatio. 215. & ſeq.
Vomitus ſanguinis curatio. 216. & ſeq.
Urina fœtus omni ſalſedine caret ex Aldes. 9
Urinarum vana inſpectio. 61
Urinæ viæ breviores ex ventriculo, & lacteis. 61. 289
Urinæ à cauſis tum internis, tum externis mutationes. 61
Urinam moventia. v. Diuretica.
Urina diabete affectorum an reverà ſit potus. 287
Urinæ ſuppreſſio. v. Iſchuria.
Urinæ ardor. v. Dyſuria.
Urinæ ſtillicidium. v. Stranguria.
Urinæ cruentæ remedia. 296
Urinæ incontinentia, ejuſque cauſæ. 298
Urinæ incontinentiæ remedia ſpecifica. 298
Urinæ profluvium. v. Diabetes.
Uula. v. Gurgulio.

W

Valæi methodus. 66

X

Xerophthalmia quid. 156

Z

Zona Herpetis quid Severino. 310

F I N I S.